MALLEVS MALEFICARVM,

MALEFICAS ET EARVM hæreſim frameâ conterens,

EX VARIIS AVCTORIBVS COMPILATVS, & in quatuor Tomos iuſtè diſtributus,

QVORVM DVO PRIORES VANAS DÆMONVM verſutias, præſtigioſas eorum deluſiones, ſuperſtitioſas Strigimagarum cæremonias, horrendos etiam cum illis congreſſus; exactam denique tam peſtiferæ ſectæ diſquiſitionem, & punitionem complectuntur. Tertius praxim Exorciſtarum ad Dæmonum, & Strigimagarum maleficia de Chriſti fidelibus pellenda; Quartus verò Artem Doctrinalem, Benedictionalem, & Exorciſmalem continent.

TOMVS PRIMVS.

Indices Auctorum, capitum, rerúmque non deſunt.

Editio nouiſſima, infinitis penè mendis expurgata; cúique acceſſit Fuga Dæmonum & Complementum artis exorciſticæ.

Vir ſiue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriatur; Leuitici cap. 20.

IHS
LIB. DOM. PROF.

LVGDVNI,
Sumptibus CLAVDII BOVRGEAT, ſub ſigno Mercurij Galli.

M. DC. LXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

AVCTORES PRIMI TOMI

I. Fr. Iacobi Sprengeri, & Fr. Henrici Inſtitoris Inquiſitorum hæreticæ praui-tatis Malleus Maleficarum.

II. Fr. Ioannis Nideri Theologiæ Profeſ-ſoris Formicarium de Maleficis, & earum præſtigiis ac deceptionibus.

Digitized by Google

TABVLA

QVÆSTIONVM TOTIVS OPERIS.

PRIMÆ PARTIS.

QVÆST. I. ASSERERE Maleficas eſſe, an ita ſit Catholicum, quòd eius oppoſitum pertinaciter defendere ſit hæreticum. fol. 1

II. Quòd affectum maleficialem ſemper habet Dæmon cum Malefico concurrere, vel quòd aliter ſine adminiculo alterius talem effectum poſſit producere. 9

III. An Catholicum ſit aſſerere quòd effectus per Incubos & Succubos Dæmones ſic procurantur, quòd etiam veri homines in multiplicationem & originem Maleficorum per tales Dæmones procreantur. 18

IV. An Catholicum ſit aſſerere quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum, tantummodo infimis ſpiritibus conueniat. 25

V. An quoquo modo poſſit catholicè cenſeri, quòd origo & multiplicatio Maleficorum operum ex influentiis procedat corporum cœleſtium abſque adminiculo Dæmonum, ſeu à ſubſtantiis ſeparatis, vt ſunt motores orbium cœleſtium, ſeu etiam à malitia hominum concurrente ad voces, & verba quæcunque ſtellarum. 28

VI. Quoad Maleficas cum Dæmonibus concurrentes. 40

Cur mulieres ampliùs inueniantur hac hæreſi infectæ quam viri. ibid. Cuiuſmodi etiam mulieres præ cæteris ſunt inuolutæ, declaratur per quinque ſequentes quæſtiones. 46

VII. An maleficæ virtute Dæmonum mentes hominum ad odium, vel amorem inordinatum incitare valeant. 47. & de modo proponendi huiuſmodi materias in ſermonibus ad populum. 51

VIII. An generatiuam potentiam ſeu actum Venereum impedire, & maleficare poſſint. 54. Incidentalis quæſtio, cui interdum actus ille impediatur reſpectu vnius, & non reſpectu alterius perſonæ. 56

IX. An præſtigioſa illuſione membra virilia, quaſi ſint à corporibus euulſa, auferre ſoleant, cum aliis difficultatibus annexis. 59

X. An homines in beſtiales formas poſſint tranſmutare, cum alia incidentali quæſtione. 63

XI. De obſtetricibus Maleficis conceptus in vtero & extra diuer-

Digitized by Google

ſimodè interimentibus. 68

XII. An Diuinam permiſſionem in operibus maleficare commendare ita ſit Catholicum, quòd eius oppoſitum ſcilicet illam redarguere omninò ſit hæreticum. ibid.

XIII. Super duas diuinas permiſſiones circa caſum Diaboli, & primorum parentum, & quibus cuncta Maleficarum opera iuſtè permittuntur. 74

XIV. An præmiſſis non obſtantibus peccata Maleficorum grauiora ſint peccatis malorum Angelorum, & primorum parentum, & quod grauiſſimas mereantur pœnas, etiam in præſenti quæſtio. de materia tota prædicabilis eſt. 77

XV. An propter peccata Maleficarum innoxij ſæpè maleficentur, & interdum propter peccata propria. 81

XVI. An hæreſis Maleficarum omnes alias ſuperſtitionis ſpecies excedat. 84

XVII. Eſt declaratiua 14. grauitatem criminis ad peccata quæcunque Dæmone comparando. 87

XVIII. Contra quinque argumenta Laicorum, quòd Deus non permittat tantam poteſtatem Diabolo, & Maleficis, & annectitur hæc quæſtio primum. 89

SECVNDÆ PARTIS.

QVÆST. I. An quis poſſit per bonos Angelos ita beneficiari, quòd à Maleficis & Dæmonibus non poſſit maleficiari, & continet 16. cap. 93

Primum cap. de diuerſis mediis, quibus Dæmones ad augmentum illius perfidiæ & alliciunt per Maleficas innoxias & honeſtas puellas. 101

2. De modo ſacrilegæ profeſſionis earum, & de homagio Diabolo præſtando. 104

3. De modo, quo de loco ad locum transferuntur. 111

4. De modo, quo ſe Incubis Dæmonibus ſubiiciunt. 116

Qualiter ex iis multiplicentur. 119

An ſemper cum ſeminis deciſione Incubus Maleficam aggrediatur. 120

An potiùs vno, quàm alio tempore aut loco. 121

An viſibiliter illas ſpurcitias agitent cum maiori vel minori venerea delectatione. 122

An Incubi tantummodo mulieres ex eorum ſpurcitiis procreatas aggrediantur. ibid.

5. De modo generali, quo per ſacramenta Eccleſiæ maleficia exercentur, & de ſex modis quibus omnibus creaturis (corporibus cœleſtibus exceptis) veras infirmitates, licèt non veras ſanitates, virtute naturali inferre poſſunt. 123

6. De modo, quo vim generatiuam impedire ſolent. 126

7. De modo, quo membra virilia auferre ſolent per operationis modos, vt ſcias quæ tacta ſunt in quæſt. 8. primæ partis potentiam faciendi tangere. 127

8. De modo, quo homines in beſtiales formas tranſmutantur. 131

9. De modo, quo Dæmones intra corpora, & capita ſine læſione exiſtunt, dum præſtigioſas operantur tranſmutationes. 134

10. De modo, quo Dæmones per Maleficarum operationes ſubſtantialiter homines inhabitant. 138

11. De modo quo omne genus infirmitatis in generali inferre poſſunt. 144

12. De modo in ſpeciali, quo hominibus grauiores infirmitates inferunt. 148

INDEX QVÆSTIONVM.

13. De modo, quo obſtetrices Maleficæ præ omnibus aliis maiora damna inferunt, dum infantes, aut interimendo, aut execrando Dæmonibus offerunt. 151

14. De modo, quo Maleficæ iumentis varia nocumenta inferunt. 156

15. De modo, quo grandines & tempeſtates concitare, ac fulgura fulminare ſolent. 159

16. De tribus modis, quibus viri, & non mulieres maleficiis afficiuntur. 162

II. Vtrùm ſit licitum maleficia aut per alia, aut per illicita tollere, & continet 8. cap. 169

Primum caput de remedio Eccleſiaſtico contra Incubos & Succubos Dæmones. 177

2. De remediis pro his, qui circa vim generatiuam maleficiantur. 181

3. De remediis contra maleficiatos ſuper amorem vel odium inordinatum. 184

4. De remediis, cùm præſtigioſa arte membra virilia auferuntur, & cùm homines in beſtiales formas tranſmutantur. 187

5. De remediis contra obſeſſos ex maleficio. 189

6. De Exorciſmis Eccleſiæ contra quaſcunque infirmitates à Maleficis illatas & de modo exorciſandi. 193

7. De remediis contra grandines, & fulmina & pro iumentis maleficiatis. 203

8. De remediis contra quaſdam occultas Dæmonum infeſtationes, & pro illis qui ſe Dæmonibus, intuitu alicuius commodi temporalis totaliter deuouiſſent. 208

TERTIÆ PARTIS.

QVæſtio generalis & introductoria, quis ſit competens Maleficarum Iudex. 210

I. Quis ſit modus competens Iudici ad inchoandum proceſſum fidei contra Maleficos. 222

II. De numero teſtium. 225

III. Vtrùm Iudex poſſit compellere teſtes ad iurandum de dicenda veritate in cauſa fidei & quoties poſſit examinari. 226

IV. De conditionibus teſtium. ibid.

V. An inimici capitales ad teſtificandum admittantur. 227

VI. De continuatione proceſſus & qualiter teſtes ſint citandi & interrogandi. 228

Interrogatoria ſuper teſtes. 229

Interrogatoria generalia ſuper Maleficum, aut Maleficam. ibid.

Interrogatoria particularia ſuper eoſdem. 230

VII. Varia declarans ſuper præmiſſa interrogatoria, & reſponſiones negatiuas: & an delata ſit incarceranda, & quando pro manifeſtè deprehenſa in hæreſi Maleficarum ſit habenda. 231

VIII. De modo capiendi & incarcerandi. 233

IX. An deponentium nomina ſint ei poſt captionẽ manifeſtãda. 234

X. Qualiter defenſiones ſint concedendæ cum deputatione Aduocati. 236

XI. Quid faciet Aduocatus cùm ſibi nomina teſtium non publicentur. 237

XII. Qualiter inimicitia capitalis, inter delatum & teſtes inueſtiganda. 239

XIII. De his quæ habet Iudex aduertere, ante locum carceris & torturæ, & ne ſit facilis ad exponendum Maleficam tormentis torturæ, propter maleficium taciturnitatis. 241

XIV. De modo ſententiandi delatam ad quæſtiones, & quomodo prima die ſit quæſtionanda & an poſſit conſeruationem vitæ compromittere. 243

XV. De

INDEX QVÆSTIONVM.

XV. De continuatione tormentotum & ſignis: quibus Malefica cognoſcitur, quomodo ſit abradenda & de variis cautelis ſuper maleficium taciturnitatis. 245

XVI. De tempore & ſecundo modo interrogandi, atque de cautelis extremis à Iudice obſeruandis. 249

Qualiter proceſſus aduerſus hæreſim Malefiearum ſit per debitam ſententiam congruo fine terminandus. 251

XVII. Super purgationem vulgarem, & præcipuè ſuper examen candentis ferri, ad quod Maleficæ appellant. 252

XVIII. De his, quæ Iudex obſeruare debet, tam in ſententia interlocutoria, quàm diffinitiua. 254

XIX. Quot modis Iudex poſſit delatum habere ſuſpectum, & ſuper quibus ſententiam ferre poſſit. 255

XX. Quomodo ſit ſententia ferenda ſuper perſonam totaliter immunem. 260

XXI. De ſecundo modo ſententiandi delatum, ſed diffamatum tantummodo. 261

XXII. Super tertium modum ſententiandi diffamatum, & quæſtionibus exponendum. 263

XXIII. Super quartum modum ſententiandi ſuſpectam de hæreſi leuiter. 265

XXIV. De modo ſententiandi vehementer ſuſpectam. 266

XXV. De modo ſententiandi delatum violenter ſuſpectum. 269

XXVI. De modo ſententiandi debitè ſuſpectum, & diffamatum. 272

XXVII. De modo ſententiandi confitentem hæreſim, ſed pœnitentem, & non relapſam. 275

XXVIII. Qualiter ſententianda ſit relapſa probabiliter, ſed pœnitens. 277

XXIX. De ſententia inferenda confeſſæ, ſed impœnitenti non tamen relapſæ. 280

XXX. Super hæreſim confeſſam & relapſam & impœnitentem. 281

XXXI. Super conuictum & deprehenſum omnia tamen negantem. 283

XXXII. Super conuictum, ſed fugitiuum vel ſe contumaciter abſentantem. 286

XXXIII. Super delatam ab alia Malefica incinerata, vel incineranda, qualiter ſit ſententiandum. 289

XXXIV. De modo ſententiandi Maleficam maleficia tollentem, & ſuper Maleficas obſtetrices & Maleficos ſagittarios. 293

XXXV. & VLT. Super modos ſententiandi Maleficos quoſcunque friuolè, aut etiam iuſtè appellantes. 297

PRIMA

Digitized by Google

PRIMA PARS MALLEI MALEFICARVM;

TRIA CONTINENS, QVÆ AD MALEFICIVM CONCVRRVNT: VT SVNT, Dæmon, maleficus, & diuina permiſſio.

QVÆSTIO PRIMA.

An Maleficium ſit?

VTRVM aſſerere maleficos eſſe, ſit adeò catholicum, quòd eius oppoſitum pertinaciter aſſerere omninò ſit hæreticum? Et arguitur quòd non ſit catholicum quicquam de his aſſerere 26. *quæſt.* 5. *Epiſcopi.* Quî credit poſſe fieri, aliquam creaturam aut in melius deteriúſve tranſmutari, aut in aliam ſpeciem, vel ſimilitudinem transformari, quàm ab ipſo omnium creatore, pagano & infideli deterior eſt. Talia autem referuntur fieri à maleficis, ideò talia aſſerere non eſt catholicum, ſed hæreticum. Præterreà nullus effectus maleficialis eſt in mundo. Probatur. Quia ſi eſſet, operatione dæmonum fieret. Sed aſſerere quòd dæmones poſſunt corporales tranſmutationes aut impedire, aut efficere, non videtur catholicum, quia ſic perimere poſſent totum mundum. Præterreà omnis alteratio corporalis, putà circa infirmitates aut ſanitates procreandas reducitur in moto-localem. Patet ex 7. *Phyſic.* Quorumcumque eſt motus cæli, Sed dæmones motum cæli variare non poſſunt. Dionyſ. *in epiſtol. ad Policarpum.* Quia hoc ſolius Dei eſt. Ergo videtur quòd nullam tranſmutationem ad minus veram in corporibus cauſare poſſint; quòd neceſſe ſit huiuſmodi tranſmutationes in aliquam cauſam occultè reducere.

Digitized by Google

cere. Prætereà ſicut opus Dei eſt fortius quàm opus diaboli, ita & eius factura. Sed maleficium ſi eſſet in mundo, eſſet vtique opus diaboli contra facturam Dei: ergo ſicut illicitum eſt aſſerere facturam ſuperſtitioſam diaboli excedere opus Dei, ita illicitum eſt credere, vt creaturæ & opera Dei in hominibus, & iumentis valeant vitiari ex operibus diaboli. Prætereà id quod ſubiacet virtuti corporali, non habet virtutem imprimendi in corpora, ſed dæmones ſubduntur virtutibus ſtellarum, quòd patet ex eo, quòd certi incantatores conſtellationes determinatas ad inuocandum dæmones obſeruant: ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora,& ſic multò minùs maleficæ. Item dæmones non operantur niſi per artem. Sed ars non poteſt dare veram formam. Vnde *in cap. de Mineris.* dicitur: Sciant auctores Alchimiæ ſpecies tranſmutari non poſſe, ergo & dæmones per artem operantes veras qualitates ſanitatis aut infirmitatis inducere non poſſunt, ſed ſi verè ſunt, habent aliquam aliam cauſam occultam abſque opere Dæmonum & maleficorum. Sed contra *in Decret.* 33. *quæſt.* 1. Si per ſortiarias maleficas artes nonnunquam occulto iuſto Dei iudicio permittente, & diabolo præparante,&c. Loquitur de impedimento maleficiali quoad actus coniugales tria concurrere: ſcilicet maleficam,diabolum & Dei permiſſionem. Prætereà fortius agere poteſt in id quod eſt minus forte. Sed virtus dæmonis eſt fortior virtute corporali Iob. 40. Non eſt poteſtas ſuper terram quæ ei valeat comparari, qui creatus eſt vt neminem timeret. Reſponſio. Hic impugnandi ſunt tres errores hæreticales quibus reprobatis veritas patebit: Nam quidam iuxta doctrinam. S. Thomæ *in* 4. *diſtinct.* 24. vbi tractat de impedimento maleficiali, conati ſunt aſſerere maleficium nihil eſſe in mundo, niſi in opinione hominum qui naturales effectus quorum eſſentiæ ſunt occultæ,maleficiis imputabant. Alij, qui maleficos concedũt,ſed ad maleficiales effectus illos tantummodo imaginari,& phantaſticè concurrere,aſſerunt. Tertij qui effectus maleficiales omnino dicunt eſſe phantaſticos & imaginarios, licèt dæmon cum malefica realiter concurrat. Horum errores ſic declarantur & reprobantur. Nam primò omnino de hæreſi notantur per doctores *in* 4. *Præfata diſtinctione*, præcipuè per S. Thomam *in* 3. *art.* & *in corpore quæſt.* dicens illam opinionem eſſe omnino contra auctoritates ſanctorum, & procedere ex radice infidelitatis. Quia auctoritas Scripturæ ſacræ dicit quòd dæmones habent poteſtatem ſupra corporalia & ſupra imaginationem hominum, quando à Deo permittuntur, vt ex multis Scripturæ ſacræ locis notatur. Ideò illi, qui dicunt maleficium nihil eſſe in mundo, niſi in exiſtimatione hominum, etiam non credunt eſſe dæmones, niſi in exiſtimatione vulgi, tantùm vt errores, quos homo ſibi ipſe facit, ex ſua æſtimatione imputet dæmoni. Et quòd etiam ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in ſenſu tales quales homo cogitat, quòd & tunc creduntur dæmones videri, vel etiam malefici. Et quum hæc vera fides repudiat, per quam angelos de cœlo cecidiſſe, & dæmones eſſe credimus ideò & fatemur ipſos ex ſubtilitate naturæ ſuæ multa poſſe, quæ nos non poſſumus. Et illi qui eos ad talia inducunt, facienda, malefici vocantur, hæc ibi. Quia verò infidelitas in baptizato, hæreſis nominatur; ideò tales de hæreſi reprehenduntur. Alij duo errores dæmones & eorum naturalem potentiam non negantes, ſed inter ſe quoad effectum maleficialem & ipſam maleficam diſſidentes in quantum vnus concedit maleficam realiter cooperari ad effectum, non tamen verum, ſed phantaſticum. Alter verò per contrarium effectum realem

Digitized by Google

lem in læſo concedens, ſed maleficam phantaſticè putat cooperari. Fundamentum errorum ex *duobus locis canon.* qui habentur 26. *quæſt.* 5. *Epiſcopi ſumpſerunt*, vbi primò reprehenduntur mulieres, quæ credunt ſecum Diana, vel Herodiade nocturnis horis equitare. Inſpiciatur *ibi* canon. Et quia ſæpè phantaſticè & imaginariè talia ſolummodò fiunt, ideò & illi errantes, de omnibus aliis effectibus ita fieri iudicant. Secundò quia ibi continetur quòd qui credit vel aſſerit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriúſve immutari aut transformari in aliam ſpeciem, vel ſimilitudinem quàm à Deo omnium creatore, infidelis eſt, & pagano deterior. Vnde propter hoc, quòd *ibi* dicitur, deteriúſve immutari, dicunt illum effectum non eſſe realem in maleficiato, ſed tantummodò phantaſticum. Sed quod hi errores hæreſum ſapiant, & contra ſanum intellectum Canonis militant, oſtenditur primò tam per legem diuinam quàm etiam Eccleſiaſticam & Ciuilem, & hoc in generali, demum in ſpeciali verba Canon. exprimendo, licèt etiam in ſequenti quæſtione clariùs hoc deducatur. Nam lex diuina in pleriſque locis præcipit, maleficas non ſolùm eſſe vitandas, ſed etiam occidendas, cuiuſmodi pœnas non imponeret ſi non veraciter & ad reales effectus & læſiones cum dæmonibus concurrerent. Mors enim corporaliter non infligitur ſine corporali & graui peccato, ſed aliud de morte animæ quæ ex phantaſtica illuſione ſeu etiam tentatione oriri poteſt. Hæc eſt ſententia S. Thomæ *in* 2. *diſtinct.* 7. *in quæſtione.* An vti auxilio dæmonum ſit malum. Nam Deuter. 18. præcipitur omnes maleficos & incantatores interfici. Leuitici etiam 19. dicitur, Anima quæ declinauerit ad Magos & ad Ariolos & fornicata fuerit in eis, ponam faciem meam contra eam & interficiam eam de medio populi mei. Et iterum 20. Vir vel mulier in quibus pythonicus vel diuinus ſpiritus fuerit, moriatur, & lapidibus obruent eos. Et dicuntur pythones in quibus dæmon operatur miros effectus. Prætereà propter hoc peccatum Ochozias infirmus mortuus fuit. 4. Regum 1. & Saul. 2. Paralipo. 10. Diuinorum denique eloquiorum tractatores quid aliud in eorum ſcriptis dicunt 2. *diſtinct.* 7. & 8. cùm tradiderunt de poteſtate dæmonum & magicis artibus? Eorum ſcripta inſpiciantur & cuiuſcunque doctoris ſuper 2. *libr. ſent.* inuenies, nullo diſcrepante, magos & maleficos virtute dæmonum permittente Deo, miros effectus non phantaſticos poſſe producere. Taceo de variis aliis locis, in quibus Sanctus Thomas diffusè de huiuſmodi operibus pertractat, vt *in Summa contra genti. lib.* 3. *cap.* 1. & 2. *in prima parte. quæſt.* 114. *argum.* 4. Et in *ſecunda ſecundæ. quæſt.* 92. & 93. Inſpiciantur denique poſtillatores & gloſſatores de Magis Pharaonis. Exod. 7. Inſpiciantur & Dicta Auguſtini 18. *de Ciuitate Dei*, *cap.* 17. Et *in* 2. *de doctrina Chriſtiana.* Similiter aliorum doctorum quibus omnibus contradicere valdè abſurdum eſt, nec à vitio hæreſis excuſari poteſt. Immò in iure hæreticus cenſetur quicunque errat in expoſitione ſacræ Scripturæ, 24. *quæſt.* 1. *hæreſis.* Et quicunque aliter ſenſit de his quæ fidem concernunt, quam Romana tenet Eccleſia eod. c. & q. Hæc eſt fides: quod denique contra ſanum intellectum Canonis militent oſtenditur per legem Eccleſiaſticam. Nam & Canones & Doctores *ſuper cap. Si per ſortiarias & maleficas artes.* 24. *quæſt.* 1. & *extra de frigidis & maleficiatis*, quid aliud portendunt niſi de maleficiali impedimento circa actus coniugales declarare, quomodo dirimit contractum aut contrahendũ matrimonium. Dicũt enim ſicut S. Th. *in* 4. *vbi ſup.* quòd ſi maleficiũ ſuperueniat matrimonio ante carnalem copulam, tunc ſi eſt perpetuum, impedit & dirimit matrimonium con-

tractum, cuiuſmodi ſententia non daretur ſuper illuſorium & phantaſticum effectum, vt de ſe patet. Videatur Hoſtien. *in ſumma copioſa* ſimiliter Gotfrid. & Raymund. qui etiam nullibi leguntur dubitaſſe an talis effectus poſſet cenſeri imaginarius & non realis: ſed hoc tanquam per ſe notum relinquebant, & quomodo poſſet cenſeri perpetuus vel temporalis declarant, ſi poſt triennium duraret, nec dubitabant an imaginariè per maleficam ſeu illuſoriè intromitteretur. Sed quod verè & realiter poteſt talis defectus procurari virtute dæmonis propter pactum cum eo initum, vel etiam per ipſum dæmonem abſque malefica, licèt hoc rariſſimè fiat in Eccleſia, vbi ſacramentum Matrimonij meritorium exiſtit: ſed quòd inter infideles hoc contingat, hoc eſt, quia iuſto titulo illos poſſidere ſe cernit, vt Petrus de Palude *in ſuo quarto* recitat, de ſponſo qui deſponſauerat idolum: & nihilominùs contraxerat cum quadam iuuencula, quam tamen cognoſcere non potuit propter Diabolum, qui ſemper ſe in corpore aſſumpto interpoſuerat, cùm tamen in Eccleſia Diabolus conatur potiùs per maleficas propter ſuum lucrum in perditionem animarum tales effectus intromittere, & qualiter hoc facere poteſt, & quibus mediis, inferiùs declarabitur, vbi de ſeptem modis nocendi hominibus per conſimiles effectus tractabitur. Ex aliis etiam quæſtionibus quas Theologi & Canoniſtæ circa hanc materiam mouent, hoc idem patet, diſcutientes quomodo poſſit tolli, & an licitum ſit per aliud maleficium tollere, & quid, ſi malefica mortua ſit, per quam maleficium eſt immiſſum: de quo caſu Gotfrid. *in ſua ſumma* mentionem facit, de quibus in quæſtionibus tertiæ partis patebit. Cur denique tam diligenter Canoniſtæ varias pœnas promulgaſſent, diſtinguendo de occulto & manifeſto peccato maleficorum, ſeu potiùs diuinatorum, cùm noxia ſuperſtitio varias habeat ſpecies, vt ſi notorium ſit, Euchariſtia denegetur. Si occultum, pœnitentiam 40. dierum, *de conſecr. diſtinct. 2. pro diacon.* Item ſi Clericus, quòd deponendus & in Monaſterium detrudendus. Si laïcus excommunicandus. 26. *qu.5. Non oportet.* Item quòd tales infames debeant cenſeri, & qui ad eos concurrunt, immò nec ad accuſationem debent admitti. 2. *quæſt.8. Quiſquis nec*, ſed per legem Ciuilem hoc idem oſtenditur. Nam Azo. *in Summa ſuper 9. lib. Codicis. rubrica de Maleficis ad Corneliam, de ſicariis & homicid.* dicit: Sciendum, quòd omnes illi, quos vulgus maleficos vocat, & qui dicunt ſe ſcire aliquam artem diuinandi, patiuntur capitalem pœnam, vt *l. Nemo. Cod. de Maleficis.* Item inferunt pœnam *l. Culpa, & l. Nullus.* Hæ enim leges his verbis vtuntur, Nemini permittitur diuinare, alioquin ſupplicio capitis ferietur, gladio vltore proſtratus. Et ſubdit: Sunt & alij qui arte magica vitæ innocentum inſidiantur, animos mulierum ad libidinem flectunt, & hi beſtiis ſubiiciuntur. vt *eod. Cod. l. Multi.* Decernunt etiam leges, quòd ad eorum accuſationem quilibet admittatur, ſicut & Canon. *in cap. In fauorem fidei. l.6. de Hære.* vnde ſubditur *ibidem.* Ad hanc accuſationem quilibet admittitur quaſi in crimine læſæ Majeſtatis: Ipſam enim propemodum pulſant majeſtatem Diuinam. Item quòd quæſtionibus ad interrogandum ſubiiciātur. Subdit: Et quilibet nulla dignitate obſtante quæſtioni ſubiicitur: etiam qui conuincitur, vel ſi denegat facinus ſuum, ſit eculeo deditus, vngulíſque ſulcantibus latera, perferat pœnas dignas ſuo facinore, vt *eod. Cod. l. Et ſi excepta.* Nota quòd olim duplici pœna tales plectebantur capite & vngulis, ad dilacerationem corporis ſeu ad deuorandum beſtiis obiiciendo. Iam autem cremantur fortè propter fœmineum ſexum. Item prohibent participationem. Vnde ſubditur.

Sed

Digitized by Google

Sed nec permittuntur tales ad limen alterius accedere, alioquin concremantur: nec aliquis debet eos ſuſcipere vel conſulere: alioquin deportantur in inſulam, & omnia bona publicantur. Hîc notatur pœna exilij cum amiſſione omnium bonorum qui tales conſulunt aut ſuſcipiunt. Has pœnas vbi prædicatores populis, & rectoribus terrarum publicant, plus aduersùs maleficas, quàm ex aliis ſcripturarum allegationibus marceſcunt. Prætereà & per leges commendantur qui eorum maleficiis obſtant. Vide *vbi ſuprà*, *l. Eorum*. Alij autem, qui faciunt id ne labores hominum ventorum grandiniſque lapidatione ſternantur, non pœna, ſed præmio digni ſunt. Qualiter autem ſit licitum talia impedire inferiùs patebit, vt priùs tactum eſt. Omnia autem hæc negare aut friuolè illis reſiſtere, quomodo poteſt ſcrupulo hæreticæ prauitatis carere, iudicet vnuſquiſque, niſi fortaſſis cùm ignorantia excuſabit: ſed vtrùm huiuſmodi ignorantia excuſet, ſtatim inferiùs patebit. Concludendum igitur ex omnibus præmiſſis Catholicam & veriſſimam aſſertionem, quòd malefici ſunt, qui dæmonum auxilio propter pactum cum eis initum, maleficiales reales effectus, permittente Deo, procurare poſſunt, non excludendo quin & præſtigioſos effectus & phantaſticos etiam per media præſtigioſa producere valeant. Sed quia præſens ſpeculatio ſuper maleficiales effectus verſatur, qui plurimùm ab aliis differunt: ideò per hoc nihil ad propoſitum, cùm tales potiùs ſortilegi vel incantatores dicantur, quàm malefici. Demum quia fundamentum ſui erroris capiunt ex verbis Can. præcipuè duo vltimi errores, non loquendo de primo qui ſeipſum condemnat, dum nimium contra veritatem ſcripturæ exorbitat. Ideò ad ſanum intellectum Canonis eſt procedendum. Et primò contra primum errorem dicentis medium eſſe phantaſticum, ſed extrema eſſe realia. Vbi notandum, quòd quatuordecim ſunt ſpecies capitales in genere ſuperſtitionis, quas recitare breuitatis cauſa non expedit: quia clarè recitantur ab Iſidoro, 8. *Etymolog.* Et *ſecunda ſecundæ*, per ſanctum Thomam *quæſt.* 92. Tum etiam quia inferiùs, vbi de grauitate huius hæreſis tractabitur, de ipſis mentio erit, & hoc *quæſtione vlt. huius primæ partis*. Et ſpecies ſub qua huiuſmodi mulieres continentur, vocatur ſpecies pythonum, in quibus dæmon vel loquitur vel mira operatur. Et eſt ſæpiùs prima in ordine. Species autem quâ malefici continentur vocatur ſpecies maleficiorum. Et quia inter ſe plurimùm diſtant, nec oportet quod qui in vna ſpecie laborat, quòd etiam ſub aliis comprehendatur. Ideò ſicut Canon de illis mulierculis mentionem facit & non de maleficis; ita falsè Canonem interpretatur, qui huiuſmodi imaginarias deductiones corporum ad totum genus ſuperſtitionis per omnes ſpecies eius reducere vult, vt ſic illæ mulieres imaginariè ſolùm, ita & omnes maleficè tranſferantur: & perampliùs Canonem falſificat qui ex illo arguere vellet maleficam ſolummodò imaginariè ad effectum maleficialem ægritudinis vel morbi concurrere. Prætereà tales ſic errantes perampliùs reprehenduntur dum extrema concedunt realia, ſcilicet dæmonem operantem, & effectum morbi realem, medium autem inſtrumenti, ſcilicet perſonam maleficam, dicunt phantaſticè concurrere, cùm tamen medium ſemper naturam participet extremorum. Nec valet, ſi dicatur, quòd etiam phantaſia ſit quid reale, quia ſicut phantaſia vt talis, nil poteſt efficere nec concurrere ad dæmonis operationem niſi per pactum initum cum dæmone, in quo pacto malefica ſe totam obtulit & aſtrinxit Diabolo verè & realiter & non phantaſticè aut imaginariè ſolùm: ita etiam oportet quòd cooperetur Diabolo verè corporaliter. Nam

& ad hoc ſunt omnia maleficiorum opera, vbi ſemper aut per viſum aut per locutionem alicuius malefici inſtrumenti repoſiti ſub limine domus operatione ſua maleficia exercent, provt in ſequenti quæſtione patebit. Præterea ſi quis verba Canonis diligenter inſpexerit, conſiderabit quatuor quæ Prædicatores, & Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas omni cum inſtantia populo prædicare debent, ſcilicet, quòd extra vnum Deum nemo arbitretur aliquid eſſe numinis vel diuinitatis. Secundò, quòd cum Diana vel Herodiade equitare, eſt cum Diabolo (qui ſe ita fingit & nominat) tranſmeare. Tertiò, quòd talis equitatura ſit tunc phantaſtica quando Diabolus mentem per infidelitatem ſibi ſubiectam agitat taliter vt ea quæ ſolo ſpiritu fiunt, corporaliter fieri credatur. Quartò, quòd tali domino habeant in omnibus obedire. Vnde ad maleficiales actus hæc verba extendere eſt abſurdum, cùm ſint diuerſæ ſpecies. An autem malefici etiam localiter transferantur in ſua ſpecie ſuperſtitionis, vel ſolùm imaginariè ſicut Pythones, tractabitur de illo in *cap.* 2. *Partis cap.* 3. Quòd vtroque modo. Et ſic ſecundus error cum primo eliditur quod ad fundamentum & ſanum intellectum Canonis. Tertius inſuper, qui ex verbis Canonis effectum maleficialem aſſerit phantaſticum ex verbis Canonis etiam eliditur: nam in eo, quod dicit, qui credit poſſe fieri aliquam creaturam aut in melius deteriúſve tranſmutari, aut in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem transformari, quàm ab ipſo omnium creatore, &c. Infideli deterior eſt. Hæ tres partes ſi nudè intelligantur, ſunt contra proceſſum Scripturæ & determinationem Doctorum. Nam poſſe fieri aliquas creaturas à maleficis, vtpote vera animalia imperfecta, inſpiciatur ſequens Canon. Nec mirum poſt allegatum Canon. *Epiſcopi*, quod Auguſtinus determinat de Magis Pharaonis, qui virgas in ſerpentes verterunt, inſpiciatur Gloſſ. ſuper illud Exod. 7. *Vocauit Pharao ſapientes*. Inſpiciatur & alia Gloſſa *Strab*. Quòd Dæmones diſcurrunt per mundum, quando per incantationem malefici per eos aliquid efficere conantur & colligunt diuerſa ſemina & ex eorum adaptatione poſſunt corrumpere diuerſas ſpecies. Inſpiciatur & Albertus *in l. De Animalib.* Inſpiciatur & S. Thom. 1. *parte. qu.* 114. *artic.* 4. Quorum dicta breuitatis cauſâ omittuntur. Solum hoc, ſupereſt vt intelligatur ibi *Fieri*, pro *Creari*: ſecundum etiam, quòd in meliùs deteriúſve valeat tranſmutari, intelligatur ſolummodo à Deo auctoritate, & ad corruptionem ſeu etiam punitionem: ſæpiùs tamen iſta miniſterio Dæmonum exercentur: & ſicut de primo dicitur: Dominus percutit & ipſe medetur, & ego occidam & ego viuere faciam. Ita de ſecundo dicitur fieri immiſſionem per Angelos malos, vt *ſuprà* tactum eſt. In præfato denique cap. *Nec mirum*. Inſpiciantur verba Auguſt. quæ dicunt maleficos & eorum operationes hominibus interdum non ſolum infirmitatem, ſed etiam mortem inferre. Tertium etiam ſanè intelligere expedit, cùm moderni malefici ſæpiùs opere Dæmonum transformantur in lupos & alias beſtias. Sed Canon loquitur de reali transformatione eſſentiali, & non de præſtigioſa, quæ ſæpiùs fit, de qua etiam Auguſt. 18. *De Ciuitate Dei cap.* 17. Multa refert, vt de famoſiſſima Maga Circe, & de ſociis Diomedis & de patre Præſtantij. De qua materia *in Capitulis ſecunda partis* patebit, & an ſemper ſint præſentes vel abſentes malefici, & an illam formam Diabolus aſſumat vel ipſe homo per ſe videatur talis, Capitul. 6. & 7.

An ſit hæreſis maleficos aſſerere?

Sed quia ſecunda pars quæſtionis dixit, quòd his appoſitum aſſerere pertinaciter

tinaciter ſit hæreticum, quæritur, an tales debeant haberi, tanquam manifeſtè deprehenſi in hæretica prauitate, vel ſolùm vt de hæreſi vehementer ſuſpecti: Et videtur, quòd primo modo; nam Bernardus *in Gloſſ. Ordinaria, in cap. Ad abolendam. §. Præſenti. & verſ. Deprehenſi. extra de heret.* Præſenti nihilominùs ordinatione ſancimus, vt quicunque manifeſtè fuerint in hæreſi deprehenſi, &c. Declarat, quòd tribus modis quis cenſetur manifeſtè deprehenſus, facti videlicet euidentiâ, quia publicè prædicat hæreſim, vel legitima probatione per teſtes vel ex ſua confeſſione. Et quia tales publicè prædicant ſeu temerè contra præfata omnia ſe opponunt aſſerentes maleficas non eſſe: aut quòd nullo modo valeant hominibus nocere: ideò tanquam manifeſtè deprehenſi in tali prauitate ſub diſtinctione continentur. Ad eundem etiam ſenſum eſt eiuſdem Bernard. Gloſſ. *in cap. Excommunicamus ſecundò*, ſuper verbo *Deprehenſi publicè.* Ad idem etiam facit *cap. Super quibuſdam, extra de verborum ſignificatione.* Inſpiciat *ibidem* lector *cap. Et reperiet veritatem.* Sed contrà, quia hoc nimis durum videtur, tum propter pœnam annexam quæ notatur *in cap. Ad abolendam. §. In præſenti, extra de hæred.* vbi in Clerico ponitur degradatio & quòd ſecularis relinquatur arbitrio poteſtatis ſecularis animaduerſione debita puniendus, tum etiam propter ignorantiam & multitudinem eorum, quia culpabilis in tali errore cernitur, & ex multitudine tali rigor iuſtitiæ eſt temperandus, *diſtinct.* 40. vt conſtitueretur. Reſponſio, cùm noſtra ſit intentio potiùs à vitio hæreſis huiuſmodi prædicatores pro poſſe excuſare quàm incuſare, cùm dicitur *Extra de præſum.cap literas. §. Quocirca mandamus.* Quatenùs cùm propter ſolam ſuſpicionem quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, &c. vbi Gloſſ. Super condemnari. Procedi poteſt contra talem ſic vehementer ſuſpectum; ſed non debet propterea condemnari niſi adſit, vt *ibidem* declaratur, violenta ſuſpicio: attamen, quia ſuſpicionem excludere non poſſumus, & hoc propter friuolas eorum aſſertiones contra fidei veritatem, & cùm hoc triplex ſit ſuſpicio, leuis, vehemens & violenta, de quibus *in cap. Accuſatus*, & *cap. Cum contumacia. l. 6. de hære.* & per notata per Archidiaconum, & Ioan. Andream ſuper *cap. Accuſatus.* & *verbo vehemens.* & *de Præſumpt. cap. Literas.* De violenta etiam loquitur Canon. *diſtinct.* 24. *Quorundam.* Ideò quærendum cuiuſmodi ſuſpicioni talia prædicans ſubiacet. Et quidem cum talia dogmatizantes, non æqualiter ſe, ad huiuſmodi errores habere noſcuntur, eò quòd aliqui ex ſimplici ignorantia iuris Diuini, aliqui etiam ſufficienter informati adhuc fluctuant vacillando, & plenè aſſentire nolunt, & cùm error in mente hæreticum non faciat, niſi adſit pertinacia voluntatis, oportet etiam dicere, quòd ad ſuſpicionem ſuper crimen hæreſeos non ſe æqualiter habeant; attamen quia per ignorantiam putant ſe poſſe euadere, aduertant populum, quàm grauiter peccant, qui ex huiuſmodi ignorantia delinquunt. Nam licet multiplex ſit ignorantia, tamen in rectoribus animarum ignorantia quæcunque ſit, non poteſt dici ignorantia inuincibilis ſeu ignorantia particularis, ſecundùm philoſophos, quæ à Iuriſtis & Theologis dicitur facti. Sed cenſetur in eis ignorantia vniuerſalis, quæ eſt ignorantia iuris diuini, quia eſt eorum, quæ quis de iure ex lege diuina ſcire tenetur *diſt.* 41. Nicolaus Papa, diſpenſatio cœleſtis ſeminis nobis iniuncta eſt. Væ ſi non aſperſerimus, væ ſi tacuerimus. Tenetur enim habere ſcientiam ſacræ Scripturæ, *diſt.* 36. *per totum.* Et hoc ad ſubditorum animas informandas *eadem diſt. cap.* 2. *§. Ecce.* & *§. Si quis vult.* licèt ſecundùm Ray. Ho-

Digitized by Google

ſtienſ. Thom. non requiratur quòd habeant ſcientiam eminentem, ſed quòd habeant competentem, id eſt, ſufficientem ad ſuum officium exequendum. Attamen pro illorum aliquali conſolatione, dummodò damna præcedentia lucris ſequentibus deinceps compenſent, eſt eis aduertendum, quòd hic ignorantia iuris; licèt dicatur interdum affectata & ſupina, dicitur tamen affectata, id eſt voluntaria dupliciter. Quia interdum cum ſcientia intentionis, interdum cum ignorantia intentionis: prima in nullo excuſat, ſed damnat. De qua Pſalm. *Noluit intelligere vt bene ageret.* Secunda tamen diminuit voluntarium ita & peccatum. Quia fit quando quis tenetur aliquid ſcire, ſed neſcit quid teneatur, quæ etiam fuit *in Paulo prima Tim.* 1. Miſericordiam conſequutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. Quo tamen dicitur affectata indirectè, quia propter alias occupationes negligit addiſcere ea quæ ſcire tenetur, nec vult laborare in ſtudio ad ſciendum, illáque excuſat, non à toto, ſed à tanto. Et etiam iuxta Ambroſ. ſuper illud. *Rom.* 2. *An ignoras,* quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? dici grauiſſimè peccas, ſi ignotas, grauiſſimè, id eſt, valdè periculosè. Ideò præſertim iam in temporibus ad ſuccurrendum animarum periculis omnem ignorantiam repellamus, & duriſſimum iudicium, quod nobis imminet, ſuper diſtrictam rationem & talentum nobis creditum ſemper præ oculis habeamus, ne ipſa ignorantia etiam in nobis notetur craſſa vel ſupina, per metaphoram hominis craſſi vel ſupini, qui non videt etiam ea, quæ coram ipſo ſunt. Dicit enim Cancellarius *In floribus regularium moralium, & in ſecunda regula:* quòd culpabilis ignorantia iuris diuini non cadit in facientem, quod in ſe eſt. Ratio eſt, quia Spiritus ſanctus talem hominem de neceſſariis ad ſalutem, quæ vires eius excedunt docere immediatè paratus eſt. Ad primum argumentum ſolutio patet per ſanum intellectum Canonis. Ad ſecundum dicit Pet. de Tharam. Perimeret vtique ea magna ſua inuidia, qua aduerſus hominem agitatur, ſi à Deo permitteretur. Quòd autem Deus permittit ſibi aliqua, & aliqua non, hoc cedit in maiorem ipſius Diaboli contumeliam & diſplicentiam, quòd Deus in omnibus vtitur eo contra ſuam voluntatem ad manifeſtationem gloriæ ſuæ. Ad tertium dicitur, quòd ante rationem ægritudinis aut alterius effectus maleficialis ſemper præcedit aliquis motus localis in quantum dæmon per maleficam colligit determinata actiua, quæ videlicet lædere poſſunt, & apponit determinatis paſſiuis ad inferendum dolorem, vel nocumentum aut actum aliquem ſpurciſſimum. Et ſi quæritur an motus ille rerum à Dæmone localis reducatur in motum cœleſtem, dicendum eſt quòd non. Quia non mouentur ex virtute naturali, ſed mouentur ex obedientia naturali, qua ſubjiciuntur virtuti dæmonis, qui habet hoc ex virtute naturæ ſuæ, quod poteſt ſuprà corpora. Hoc dico, non quòd poſſit influere rebus materialibus aliquam formam, vel ſubſtantialem vel accidentalem, abſque adminiculo alterius rei naturaliter. Sed quia poteſt, Deo permittente, res localiter mouere, & ex rebus coniunctis dolorem vel aliquam qualitatem producere. Vnde effectus maleficialis non ſubiicitur motui cœli, ſicut nec ipſe dæmon, licèt res illæ & infima ſubiiciantur. Ad quartum dicendum eſt: Opus Dei poteſt opere Diaboli omninò vitiari, provt ad præſens loquimur de effectu maleficiali; ſed quia hoc non poteſt niſi diuina permiſſione, ideò non ſequitur quòd Diabolus ſit fortior. Demum, quia non vitiat opera Dei per violentiam, cùm ſic etiam deſtruere poſſit. Ad quintum ſimpliciter notum eſt, quòd corpora cœleſtia non habeant virtutem imprimendi

in

Digitized by Google

in dæmones, cùm nihil agant vltra ſuam virtutem, ſed quòd magis aduocati ſub certa conſtellatione veniunt, duplici ex cauſa hæc facere videntur. Primò quia ſciunt virtutem illius conſtellationis iuuare ad effectum quem magis optant. Secundò faciunt, vt homines inducant ad venerandum aliquod numen in ſtellis, ex qua veneratione etiam ante tempora ritus idololatriæ proceſſit. Ad vltimum, quantum ad terminos argumenti ſuper aurum alchimicum, dicendum ſecundum ſanctum Thomam *in 2. diſt. 6. in ſolutione huius argumenti*, vbi declarat de virtute dæmonum in operando. Quod licèt quædam formæ ſubſtantiales per artem induci poſſint virtute naturalis agentis, vt quando forma ignis inducitur per artem in lignum, hoc tamen non poteſt fieri vniuerſaliter, eò quòd ars non poteſt inuenire ſemper ſeu coniungere propria actiua propriis paſſiuis, poteſt tamen facere aliquid ſimile, & ſic alchimiſtæ faciunt aliquid ſimile auro, quantum ad accidentia exteriora, ſed tamen non faciunt verum aurum, quia forma ſubſtantialis auri non eſt per calorem ignis quo vtuntur alchimiſtæ, ſed per calorem Solis in loco determinato vbi viget virtus mineralis, & ideò tale aurū non habet operationē conſequentem ſpeciem. Et ſimile eſt de aliis eorum operationibus. Ad propoſitum, Dæmones operantur per artem circa effectus maleficiales, & ideò abſque adminiculo alterius agentis nullam formam ſubſtantialem vel accidentalem inducere poſſunt, & quia non dicimus, quòd maleficia inferant per artem abſque adminiculo alterius agentis, ideò etiam cum tali adminiculo poteſt veras qualitates ęgritudinis aut alterius paſſionis inducere, ſed qualiter hæc adminicula ſeu adminiſtrationes inſtrumentorum habent ad effectum maleficialem cum dæmonibus concurrere, vel non, patebit per ſequentia.

QVÆSTIO II.

An Dæmon cum malefico concurrat.

AN Catholicum ſit aſſerere, quòd ad effectum maleficialem ſemper habeat Dæmon cum malefico concurrere, vel quòd vnus ſine altero, vt Dæmon ſine malefico, vel è conuerſo talem effectum poſſit producere. Et arguitur primò quòd Dæmon ſine malefico. Auguſt. *lib.* 83. *quæſt.* Omnia quæ viſibiliter fiunt, etiam per inferiores poteſtates aëris fieri poſſe creduntur. Sed omnia nocumenta corporalia non ſunt inuiſibilia, ſed potiùs ſenſibilia, igitur etiam à dæmonibus fieri poſſunt. Prætereà ex ſcripturis nocumenta Iob illata, vbi ignis de cœlo cecidit, & familiam cum gregibus pecorum vno impetu conſumpſit, & turbo domum dejiciens liberos occidit, Dæmon per ſe abſque maleficis, concurrente tantummodò diuina permiſſione, operatus eſt. Ergo à ſimili in aliis, qui maleficis adſcribuntur, patet, & de ſeptem viris Saræ Virginis, quos Dæmon occidit. Tob. 7. capite. Prætereà, quicquid poteſt virtus inferior abſque adminiculo virtutis ſuperioris, poteſt & virtus ſuperior abſque adminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior poteſt concitare grandines & inducere infirmitates abſque auxilio virtutis ſuperioris. Dicit enim Albertus de Proprietatibus rerum, quòd ſaluia putrefacta, variis modis, vt *ibidem* ponit, ſi proiecta fuerit in fontem, mirabiles concitabit in aëre tempeſtates. Prætereà, ſi dicatur quòd Dæmon vtitur maleficio non propter indigentiam, ſed propter eius quam quærit perditionem. Contra Ariſt. 3. *Ethi.* Militia eſt quid voluntarium, quod probat per hoc, quòd nullus operatur iniuſtè, voluntariè non volens iniuſtum eſſe: & voluntariè ſtuprantem non velle incontinentem eſſe,

& per hoc etiam legiſlatores puniunt malos quaſi voluntariè mala operantes. Dæmon ergo, ſi operatur per maleficam, operatur tanquam per inſtrumentum, & cùm inſtrumentum dependet à voluntate principalis agentis, non voluntariè agit, ſi concurrit, & non erit ei actio imputanda, nec per conſequens punienda. Sed contrà, quòd nihil poſſit inficere inferior abſque maleficis. Primò de generatione. Omnis actio eſt per contactum: Et quia non eſt aliquis contactus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis commune: ergo vtitur aliquo inſtrumento illi influendo virtutem lædendi per contactum. Iuxta hoc etiam, quòd maleficia poſſint fieri abſque opere Dæmonum. Probatur per *textum & Gloſ. ad Gal.* 3. O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit veritati non obedire. Gloſſ. quidam habent oculos virentes, qui ſolo aſpectu inficiunt alios, & maximè pueros. Eſt ad hoc etiam Auicen. 6. *Naturalium lib.* 3. *cap. vltim.* ita dicens: Multoties autem anima operatur in corpore alieno ſicut in proprio, quemadmodum eſt opus oculi faſcinantis & æſtimationis operantis. Et eandem ſententiam etiam ponit Algazal. *lib.* 5. *Phyſicor. cap.* 10. Putat etiam Auicenna, licèt non teneatur in illo, quòd virtus imaginatiua etiam abſque viſu poſſit extranea corpora immutare, vbi nimis extendit virtutem imaginatiuam, & capimus hîc virtutem imaginatiuam, non in quantum diſtinguitur contra alias virtutes ſenſitiuas interiores, vt eſt ſenſus communis, & Phantaſia & æſtimatio, ſed in quantum includit omnes illas virtutes interiores. Eſt benè verum, quòd talis virtus imaginatiua poteſt tranſmutare corpus coniunctum, ſcilicet illud in quo eſt, ſicut homo poteſt ambulare ſuprà trabem, quæ eſt in medio viæ. Si verò poſita fuerit ſuper aquam profundam non audebit ambulare ſuper eam, eo quod imaginabitur in eius anima forma cadendi vehementer impreſſa, cui obedit materia eius & virtus membrorum eius, & non obediunt eius contrario, ſcilicet ad directè ambulandum. In hoc ergo conuenit hæc immutatio cum oculo faſcinantis in quantum immutatur corpus proprium, primò ſcilicet non corpus alienum, de qua immutatione nunc loquimur. Prætereà ſi dicatur quòd talis immutatio cauſatur à corpore viuo, mediante anima in aliud corpus viuum. Contrà. Quia ad præſentiam interfectoris manat ſanguis ex vulneribus occiſi. Ergo etiam abſque virtute animæ, corpora poſſunt mirabiles effectus producere. Item homo viuens, & prope cadauer hominis occiſi tranſiens, etiam non ſentiendo illud, adhuc terrore concutitur. Prætereà ſicut res naturales habent quaſdam virtutes occultas, quarum ratio ab homine aſſignari non poteſt ſicut quòd adamas trahit ferrum, & multa quæ Auguſt. enumerat. 20. *de Ciuit. Dei.* Ita mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis certis rebus vti poſſunt, abſque auxilio Dæmonum, quæ etiam noſtram rationem excedunt. Et quia excedunt, non debemus proptereà dæmonibus quaſi ex maleficis in ſimul conuerſantes aſcribere. Prætereà malefici certis vtuntur imaginibus & rebus inſtrumentalibus, quas interdum ponunt ſub limine oſtij domus, aut ad certa loca vbi pecudes conueniunt, aut etiam homines qui maleficiantur, & interdum moriuntur. Sed quia huiuſmodi effectus poſſunt euenire ex imaginibus illis, in quantum habent quaſdam influentias à corporibus cœleſtibus receptas, probatur. Nam ſicut corpora naturalia ſubduntur corporibus cœleſtibus, ita & artificialia. Sed corpora naturalia poſſunt recipere quaſdam virtutes occultas, ergo, &c. & artific. Vnde videtur, quod eorum opera poſſent per tales impreſſiones practicari & non per Dæmones. Prætereà,

Digitized by Google

tereà, ſi vera miracula poſſint fieri ex poteſtate naturæ, in eo quod operatur, ita & miranda & horribilia & ſtupenda opera ex virtute naturæ, probatur. Nam Greg. dicit 2. *Dial.* Sancti miracula faciunt, aliquando ex prece, aliquando ex poteſtate: Exemplum datur de vtroque. Petrus orando ſuſcitauit Thabitham mortuam: Ananiam, & Sapphiram mentientes, morti increpando tradidit abſque prece. Ergo & homo per virtutem ſuæ animæ poterit materiam corporalem in alteram etiam tranſmutare, ſeu immutare de ſanitate in infirmitatem, & econuerſo. Prætereà, corpus humanum eſt nobilius quàm alia corpora inferiora, ſed propter apprehenſionem animæ humanæ immutatur corpus humanum ad calorem & frigus, vt patet in iraſcentibus & timentibus, immò etiam hæc immutatio pertingit quandóque vſque ad ægritudinem & mortem. Ergo multò magis poteſt ſua virtute materiam corporalem immutare. Sed contra eſt. Subſtantia ſpiritus, non poteſt imprimere aliquam formam, niſi adminiculo alterius agentis, vt ſuprà tactum eſt. Vnde & Auguſt. *in præfato libro*: Non eſt putandum iſtis tranſgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc viſibilium rerum materiam, ſed ſoli Deo. Ergo, multominùs homo ex poteſtate naturali efficere poteſt effectus maleficiales. Reſpondeo quia non deſunt errantes in hac materia, maleficas excuſantes, & Dæmones tantummodò aut inculpantes, aut quibuſdam naturalibus tranſmutationibus earum facta aſcribentes. Ideò horum falſitas oſtenditur, primò per deſcriptionem maleficarum de qua Iſidor. 8. *Etymol. cap.* 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, ſcilicet, mala præ cunctis malefactoribus efficientia, vnde ſubdit: Hi elementa concutiunt, opere ſcilicet Dæmonum, ad grandines & tempeſtates concitandas. Item dicit mentes hominum turbant, intellige ad amentiam, odium & amorem inordinatum. Item ſubdit, hac, ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantum carminis animas interimunt. Ad idem 26. *quæſt.* 5. *c. Nec mirum,* & ſunt verba Auguſtini. *in dict. lib. de Ciuit. Dei.* vbi declaratur qui dicuntur magi & malefici. Magi ſunt, qui vulgò dicuntur malefici, & ob facinorum magnitudinem ſic nuncupantur. Hi ſunt, qui permiſſu Dei elementa concutiunt, hominum turbant mentes, minùs confidunt in Deo, ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantùm carminis interimunt homines. Vnde & Lucanus, mens hauſti nulla ſanie polluta veneni incantata perit, dæmonibus enim accitis audent ventilare & quouſque ſuos perimant malis artibus inimicos. Ex quibus patet, quòd in huiuſmodi operibus ſemper habent Dæmones cum maleficiis concurrere. Secundò quia cùm quadruplices effectus pœnales aſſignare poſſumus, ſcilicet miniſteriales, noxiales, maleficiales & naturales: & miniſteriales dicuntur qui miniſterio bonorum Angelorum, ſicut noxiales malorum ſpirituum immittuntur. Moyſes enim Ægyptum in decem plagis miniſterio bonorum percuſſit. Vbi Magi in nouem tantùm per malos ſpiritus concurrerunt. Et triduam peſtem propter peccatum Dauid circa numerationem populi commiſſum, & de 72. millibus hominum vna nocte proſtratis per exercitum Sennacherib, vtique hæc per Angelos Domini, id eſt, per bonos Dominum venerantes & cognoſcentes peracta fuerunt. Noxiales verò effectus cùm in ſcripturis nominantur immiſſiones per Angelos malos, ſecundum quas populus ille in deſerto ſæpè percuſſus fuit. Et maleficiales effectus dicuntur, quando Dæmon per Maleficos & per Magos operatur. Sicut & naturales, qui ex influentiis corporum cœleſtium ex iſtis inferio-

Noxiales.

Maleficiales.

Naturales. inferioribus circa mortalitates, ſterilitates terrarum & grandines, & hæc ſimilia cauſantur.

Iob plaga. Et inter hos effectus magna fit differentia. Ideò cùm Iob noxiali plagâ fuit à Dæmone percuſſus & non maleficiali, ideò nihil ad propoſitum. Si qui verò curioſus inſtaret ſicut plerunque hæc materia curioſas patitur à maleficarum defenſoribus inſtantias, ſemper in cortice verborum aërem verberantes, & medullá veritatis nunquam penetrantes: Cur Iob non maleficali affectu per Dæmonem ſicut noxiali percuſſus fuit? His curioſè etiam reſponderi poteſt, quòd Iob fuit percuſſus à Diabolo ſolùm & non mediante Malefico vel Malefica. *Tempore Iob Maleficæ nô erant.* Quia hoc genus ſuperſtitionis nondum erat inuentum: Diuina tamen prouidentia voluit, vt poteſtas Dæmonis mundo, ad præcedendum eius inſidias, pro Dei gloria innoteſceret, cùm nihil niſi à Deo permiſſus efficere poſſit.

Magia quando inuenta. Et de tempore quidem, quo primum genus ſuperſtitionis inuentum fuit: dico primum genus, quoad Dæmonum inuocationem, non quoad puram Idololatriam: Dicit Vincentius *in Speculo Hiſtoriali*, allegans plures Doctores, quod primus inuentor artis Magicæ & Mathematicæ fuit Zoroaſtres, *Cham riſit cum naſceretur operâte Diabolo.* qui dicitur fuiſſe Cham filius Noë. Hic ſecundum Auguſtinum *de Ciuitate Dei*, ſolus riſit naſcendo, & hoc non niſi opere Diaboli. Hic etiam cùm eſſet rex, ſuperatus eſt à Nino filio Beli, qui ædificauit Niniuem, vel amplius, ſub quo cœpit regnum Aſſyriorum tempore Abrahæ. *Origo adorationis imaginum.*

Hic etiam Ninus, ob inordinatum amorem patris fecit fieri imaginem patri mortuo, ad quam quicunque confugiebant malefactores, liberi erant ab omni punitione debita. Et ex hoc cœperunt homines imagines adorare, vt Deos, ſed hoc poſt primam ætatem: quia ſub illo tempore non erat Idololatria propter recentem memoriam creationis mundi, vt dicit Sanct. Thom. *in* 2. *quæſt.* 95. *articul.* 4. Vel etiam incepit à Nembroth, qui cogebat hominem ignem adorare: & ſic in ſecunda ætate incepit. Idololatria, quæ eſt primum genus ſuperſtitionis, ſicut Diuinatio ſecundum, & obſeruantia tertium. *Primum genus ſuperſtitionis idololatria.*

Maleficorum autem ritus reducitur ad ſecundum genus ſuperſtitionis, ſcilicet ad Diuinationem, quæ fit per expreſſam Dæmonum inuocationem: Cuius etiam ſunt tria genera, ſcilicet, Necromantia, Planetarij, ſeu potiùs Mathematici, & Diuinatio per Somnia. *Secundũ Diuinatio. Tertium obſeruantia.*

Hæc ideò poſui, vt priùs lector intelligat noxias illas artes non ſubitò, ſed proceſſu temporis fuiſſe inuentas, nec abſonum eſſe aſſerere, Maleficas tempore Iob non fuiſſe. Sicut enim per incrementa temporum, vt Gregor. *in Moralibus* dicit, creuit ſcientia Sanctorum: ita & noxiæ artes Dæmoniorum: Et ſicut iam repleta eſt terra ſcientia Domini, *Eſa.* 11. Ita iam mundi veſpere ad Occaſum declinante, & malitia hominum excreſcente, & charitate refrigeſcente, ſuperabundat omnis maleficiorum iniquitas. *Diuinationis tria genera.*

Ipſe tamen Zoroaſtres cùm eſſet intentus illis artibus, ſolummodo conſideratione Aſtrorum à Diabolo ſuccenſus eſt. Hæc vbi *ſuprà*.

De tempore autem quo Malefici leguntur cum Dæmonibus ad maleficia inferenda conueniſſe, tactum eſt *ſuprà*. Et habetur Exodi *libro ſeptimo* quoad Magos Pharaonis, qui in plagis ſuper Ægyptum Dæmonum aſſiſtentia, ſicut Moyſes miniſterio bonorum Angelorum, ſigna plurima perpetrarunt. *Quando Malefici inceperint cum Dæmonibus colludere.*

Vnde concluditur veritas Catholica, videlicet, quòd ad effectum maleficialem, licèt non ad effectum noxialem, ſemper habet maleficus cum Dæ- *Concluſio ſuperiorum. Reſponſio ad argumenta.*

mone

Digitized by Google

mone concurrere. Et per hæc patet reſponſio ad argumeuta.

Nam ad primum non negatur, quin effectus noxiales, qui viſibiliter cernuntur ſuper homines, iumenta, terræ fruges, & qui etiam ex influentiis corporum cœleſtium ſæpè proueniunt, etiam à Dæmonibus, Deo permittente, inferuntur. Dicit enim Auguſt. 4. *de Ciuitate Dei*: Dæmonibus ſubſunt ignis & aër, quantum eis à Deo permittitur: Patet & per Gloſſam ſuper illud: *Immiſſiones per Angelos malos:* quæ dicit, Deus punit per malos Angelos. Ex quibus etiam patet reſponſio ad ſecundum de Iob, & ex his quæ priùs tacta ſunt de initio artis Magicæ. Et ad tertium, de ſaluia putrefacta, & in puteum proiecta dicitur, quòd licet ſequatur effectus noxialis abſque auxilio Dæmonis, licet non abſque influentia corporis cœleſtis. Loquimur autem de effectu maleficiali: Vnde non eſt ſimile. Ad quartum dicitur verum eſſe, quòd Dæmones vtuntur Maleficis tantummodò propter eorum perditionem. Et cùm infertur quòd non eſſent puniendi, quia concurrunt tanquam inſtrumenta, quæ mouentur ad nutum non proprium, ſed principalis agentis. Reſpondetur, quòd ſunt inſtrumenta animata & liberè agentia, & licèt poſt expreſſum pactum, initum cum Dæmonibus non iam ſint ſuæ libertatis, quia vt ex earum faſſionibus accepimus, & loquor de mulierculis combuſtis, ad plurima maleficia coactæ, ſi verbera Dæmonum ſubterfugere volunt, cooperantur, prima tamen profeſſione, quâ ſponte ſe Dæmonibus ſubiecerunt, manent ligatæ.

Ad alia verò argumenta in quibus probatur, maleficiales effectus poſſe abſque opere Dæmonum à vetulis procurari. Dicendum, quòd ex vno particulari, concludere vniuerſale eſt diſſonum rationi. Et cùm in tota (vt videtur) Scriptura Sacra, non inuenitur tale: niſi hic vbi agitur de faſcinatione ſeu inuultuatione vetularum, ideò non valet per hoc concludere, quòd ſemper habeat ita euenire. Inſuper eſt dubium per Gloſſ. An abſque opere Dæmonum talis faſcinatio fieri poſſit, eò quòd ex Gloſſis ibi elicitur, quòd Faſcinatio capitur tripliciter. Vno modo dicitur ludificatio ſenſuum, quæ fit per artem Magicam, & ſic poteſt fieri miniſterio Dæmonum, niſi prohibeantur à Deo, immediatè mediante, vel miniſterio ſanctorum Angelorum. Secundo modo poteſt dici inuidia, vt ibi Apoſtolus dixit: Quis vos faſcinauit, id eſt, tanto odio perſecutus eſt. Tertiò, quòd ex tali odio fiat immutatio ad malum in corpore alicuius per oculos alterius aſpicientes in eum. Faſcinatio ſiue inuultuatio triplex.

Et de faſcinatione hoc modo dicta communiter loquuntur Doct. ſecundum quem modum Auicenna & Algazel, vt in argumentis deducitur, loquuti ſunt. Nam & S. Thom. hanc faſcinationem declarat 1. *p.q.*117. per hunc modum. Et fortè inquit, imaginatione animæ immutatur ſpiritus corporis coniuncti, quæ quidem immutatio ſpirituum maximè fit in oculis, ad quos ſubtiliores ſpiritus perueniunt. Oculi enim inficiunt aërem continuum vſq; ad determinatum ſpatium. Per quem modum ſpecula ſi ſint noua & pura, contrahunt quandam impuritatem ex aſpectu mulieris menſtruatæ. Vt Ariſt. dicit *in lib. de ſom. & vigilia.* Sic igitur, cùm aliqua anima fuerit vehementer commota ad malitiam, ſicut maximè vetulis contingit, efficitur ſecundum modum prædictum, Aſpectus eius venenoſus & noxius, & maximè pueris, qui habent corpus tenerum, & facilè receptiuum impreſſionis. Subdit tamen, quòd poſſibile eſt etiã quòd Dei permiſſione vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas Dęmonũ, cum quibus Sortilegæ vetulæ pactũ aliquod habent. Immutatio ſpirituum maximè fit in oculis. Oculi vetularum nociui.

 Eſt

Eſt ergo quæſtio ſuper influentias corporum cœleſtium, in qua tres alij errores reprobantur, & eſt quinta in ordine. Sed pro ampliori præmiſſorum declaratione, etiam obuiandum quibuſcunque prætenſis obiectionibus.

Quæritur de Maleficorum operibus, quoad quintuplicem cauſam, quatuor ex illis reprobando, ex quibus influere non poſſunt, quintam verò concludendo, ſcilicet, virtutem intellectiuam, ex qua fluere habent, quæ & licet bona ſit ſecundum naturam, eſt tamen mala ſecundum voluntatem.

Quatuor autem cauſæ reprobantur contra illos, qui aut Maleficas, aut eorum opera eſſe negant, & ſunt corporum Cœleſtium influentiæ, illorum corporum & orbium motores mouentia, hominum excreſcens malitia, & imaginum ac characterum & verborum efficacia. Præterea corpora Cœleſtia mouentur à ſubſtantiis ſpiritualibus, ſecundum Theologos & Philoſophos omnes. Sed illi ſpiritus ſunt ſuperiores animabus noſtris, ſicut & corpora Cœleſtia corporibus noſtris, ergo ambo inſimul habent imprimere in animam & corpus hominis ad cauſandam quoſcunque actus humanos.

Sed pro ampliori intellectu ſolutionum, aliqua dubia mouentur, ex quorum ſolutione veritas magis patebit. Videtur enim obſtare primo illud quod *ſuperiùs* dictum eſt. Quòd ſubſtantiæ ſpirituales non poſſunt tranſmutare corpora ad aliquam naturalem formam, niſi adminiculo alterius agentis. Ergo multò minus hoc poterit efficere imaginatio quantumcunque fortis in anima. Præterea eſt articulus condemnatus in pleriſque Vniuerſitatibus, præcipuè tamen Pariſienſi, quòd incantator aliquis projicit Camelam in foueam ſolo viſu, eò quòd ſicut intelligentiæ ſuperiores imprimunt inferioribus, ſic anima intellectiua imprimit in aliam & etiam in animam ſenſitiuam. Item ad hoc eſt articulus condemnatus, quòd materia exterior obediuit ſubſtantiæ ſpirituali, ſi intelligatur ſimpliciter, & ſecundum omnem tranſmutationem: Quia ſic ſoli Deo, vt priùs patuit, obedit.

Articuli damnati in Academiis.

His viſis faſcinatio de qua loquimur, qualiter ſit poſſibilis, & qualiter non, declaratur. Non enim eſt poſſibile homini, quod per naturalem virtutem animæ ſuæ, per oculos talem virtutem emittat, quæ non mediante tranſmutatione proprij corporis, neque medij, nocumentum inferre poſſit corpori hominis quod aſpicit, maximè cùm ſecundum opinionem communiorem videamus intra ſuſcipientes nihil extra mittentes. Non eſt etiam poſſibile homini, quod per virtutem naturalem animæ ſuæ, pro voluntate ſua tranſmutationem faciat, imaginando in oculis ſuis quæ mediante tranſmutatione medij, ſcilicet aëris, poſſit corpus hominis quem aſpicit in aliquam tranſmutare qualitatem, ſecundum quod ſibi placuerit.

Viſus transmutans.

Et quia ſecundum hos duos modos prædictos non poteſt vnus homo alium faſcinare: cùm nulli hominum poteſt ineſſe talis virtus per naturalem virtutem animæ ſuæ. Ideò velle probare, quòd maleficiales effectus poſſent prodire ex naturali aliqua virtute ſuper ad infringendum onera maleficorum, quæ virtute Dæmonum fiunt, eſt plurimum alienum à veritate. Quia etiam ſecundum hos duos modos faſcinatio & maleficatio reprobantur, ſicut & præfati duo articuli.

Qualiter tamen ſit poſſibilis, licet ſuperius tactum ſit, tamen clarius ſic deducitur. Poteſt enim contingere, quod homo vel mulier aſpiciens corpus alicuius pueri mouet ipſum, mediante viſu & imaginatione, vel aliqua paſſione ſenſibili. Et quia paſſio ſenſibilis eſt

Aſpectus vt imaginationis mouet cor.

cum

cum quadam immutatione corporali & oculi ſunt tenerrimi, propter quod ſunt impreſſionis multùm receptiui. Ideò quandoque contingit quòd per aliquam paſſionem interiorem tranſmutantur oculi in aliquam malam qualitatem, maximè cooperante ad hoc aliqua imaginatione, cuius impreſſio citò redundat in oculos, & propter eorum teneritudinem, & propter vicinitatem radicis ſenſuum particularium ad imaginationis organum. Cùm autem oculi ſunt tranſmutati in aliquam qualitatem nociuam contingere poteſt quòd tranſmutent, ac rem ſibi contiguam in aliquam qualitatem malam, & illa pars aliqua & ſic vſque ad aërem contiguum, oculis pueri, qui adſpicitur: & ille aër contiguus poterit quandoque in materiam, tam diſpoſitam quàm non diſpoſitam, cui cònſonat, tranſmutare oculos ipſius pueri in aliam qualitatem malam & mediantibus oculis ipſius pueri aliquas alias partes interiores: vnde nec cibum digerere, nec in membris fortificari aut augmentari poterit. Experimentum huius rei manuductiuum eſt, quia videmus hominem patientem in oculis, quandoque ex aſpectu ſuo lædere oculos eum aſpicientis, quod contingit ex hoc, quòd oculi mala qualitate infecti, inficiunt aërem medium, & aër infectus inficit oculos directos àd oculos infirmos, eò quòd ſecundum rectam lineam infectio illa deriuatur in directum ad oculos inſpicientium cooperante ad hæc multùm imaginatione eius qui aſpiciendo oculos infirmos imaginatur ſe lædi. Plura poſſent exempla manuductiua adduci, quæ breuitatis cauſa obmittuntur.

Oculi quomodo læſis oculis viſu lædatur.

Concordat his quædam Gloſſa ſuper illud Pſalm. Qui timent te, videbunt me: & Læ. dicens, Magna virtus oculis ineſt: quod in naturalibus apparet. Animal enim viſum prodeſt ictericis. Prior videns Lupus vocem aufert: Vel ſic, Baſiliſcus ſi prior vidit, occidit; ſi prior videtur, occiditur. Et ratio, quare Baſiliſcus videndo occidit hominem, niſi quòd ex aſpectu & imaginatione excitatur in eius corpore materia venenoſa, per quam oculi primò inficiuntur, & demùm aër contiguus. Et ſic alia & alia pars aëris vſque ad aërem homini contiguum, quem aërem per aſpirationē cum homo attraxerit, intoxicatur, & moritur. Prior autem viſus ab homine, vbi homo volens Baſiliſcum occidere, circummunit, ſe ſpeculis ex quibus dum Baſiliſcus inſpicit ex reuerberatione aër inficitur, & ſic vſque ad Baſiliſcum pertingit & occiditur.[1] Sed dubium. Cur homo occiſor beſtiæ non moritur, & hic occultam quandam cauſam opinari neceſſe eſt.

Ictericis prodeſt viſum animal.

Baſiliſcus quomodo occidat viſu.

Hæc ſine præiudicio & temeraria aſſertione dicta ſunt, tantummodò dictis Sanctorum inhærentes. Catholicam veritatem concludamus, quod ad maleficiales effectus, de quibus ad præſens loquimur, Maleficos cum Dæmonibus ſemper concurrere, & vnum ſine altero nihil poſſe efficere.

Concluſio præcedentium.

Ad argumenta, patet reſponſio de faſcinatione ad primum. Ad ſecundum dicitur iuxta Vincen. *in Spe. Naturali. cap.* 13. quòd vulnus infectum ſpiritibus interficientis, ex forti imaginatione illud vulnus trahit aërem infectum tranſeunte iam interfectore ſanguis ebulliens extra manat. Quia ad præſentiam interfectoris aër incluſus in vulnere, ſicut ab interfectore intrauit, ita ad eius præſentiam commouetur ex qua commotione ſanguis erumpit, ſunt quidam alias cauſas allegantes, quaſi illa ebullitio ſanguis ſit eius clamor de terra ſuper homicidam præſentem, & hoc propter maledictionem primi homicidæ Cain: ad illud de horrore dicendum, quod homo tranſiens propè cadauer hominis occiſi horrore concutiatur, licet illud non ſentiat: hoc fit ex ſpiri-

Reſponſio ad ſuperiora argumenta.

De mortui ſanguinem mittente.

tu.

Digitized by Google

tu quantumcunque infectionem recipiente, & eam animæ repræſentante. Sed hæc nihil concludunt aduerſus opera Maleficorum, cum omnia illa naturaliter (vt dictum eſt, fieri valeant.

Ad tertium, ſicut dictum eſt ſuprà, Maleficorum ritus deducuntur ad ſecundum genus ſuperſtitionis, quòd dicitur Diuinatio : rebus verò ſuperſtitiosè vti in obſeruantiis quibuſdam reducitur ad tertium genus, ideo argumentũ non eſt ſimile : demùm etiam, quia reducuntur non ad quamlibet Diuinationem, ſed ad illam, quæ fit per expreſſam Dæmonum inuocationem, & hoc etiam cùm multis modis fieri poſſit, ſcilicet per Necromantiam, Geomantiam, & Hydromantiam, &c. Inſpiciatur Seſſe, *quæſt. art. 5.*

Ideò hæc diuinatio Maleficorum, vbi maleficis ſunt intenti, ſicut ſupremum gradum in flagitiis tenet, ita & aliud iudicium de eo exiſtit. Vnde quando arguitur, quod quia occultas rerum virtutes cognoſcere non poſſumus, & Malefici etiam occultis rebus intendunt: Dicitur, quòd ſi intenderent rebus naturalibus ad aliquos effectus naturales ex naturali virtute producendos, hoc licitum foret, vt de ſe patet. Vel etiam concedendo, quod ſi intenderent ſuperſtitiosè rebus naturalibus, vt potè rebus huiuſmodi certos characteres, vel aliqua nomina ignota inſcribendo, & illis pro acquirenda ſanitate vel amicitia, & pro aliqua vtilitate & non pro nocumento aliquo inferendo vterentur : tunc licèt abſque expreſſa Dæmonum inuocatione, licèt non abſque tacita iſta fieri poſſent, & illicita iudicantur.

De obſeruantiis vanitatum. Quia tamen hæc & his ſimilia reducuntur ad tertium genus ſuperſtitionis, ſcilicet ad obſeruantiam vanitatum, vt dictum eſt, ideo nihil ad propoſitum ſuper Hæreſim Maleficorum fortificantur. Et iam ſolutio, quod huic tertio generi quatuor aſſignantur ſpecies: quia vel vtitur quis obſeruantiis ad ſcientiam acquirendam : vel ad coniecturas ſumendas fortuniorum vel infortuniorum : vel ad ſuſpenſiones ſacrorum verborum : vel ad corpora immutanda in melius. Vnde & notanter S. Thom. *in titulo illo quæſtionis*, vbi quærit, An obſeruationes ordinatæ ad corporum immutationem ſint licitæ, *quæſt. 96. in ſumma præfata artic.* 2. addit, puta ad ſanitatem. Obſeruationes ergo Maleficorumc ùm hic locum non habent, ſed vt dictum eſt ſub ſecundo genere continentur ſuperſtitionis, ideo nihil ad propoſitum.

Ex his etiam ad quartum argument. reſpondetur quod quia duplices in his obſeruantiis fieri poſſunt imagines Necromanticæ & Aſtronomicæ : & inter hæc talis eſt differentia. Quòd in Necromanticis, ſemper fiunt expreſsè inuocationes Dæmonum, propter expreſſa pacta cum eis inita. Inſpiciatur ſolutio ſecundi argumenti præfatæ quæſtionis. In Aſtronomicis vero ſunt pacta tacita, & ideo nulla inuocatio niſi fortaſſis tacita, puta propter figuratum, figurata & Characterum ſigna, quæ eis inſcribuntur. Et iterum imagines Necromanticæ, vel fiunt ſub certis conſtellationibus, ad recipiendum certos influxus & impreſſiones corporum cœleſtium, etiam certis figuris & Characteribus inſigniti, vt in annulo, lapide vel aliqua pretioſa materia. Vel fiunt ſimpliciter abſque obſeruantia conſtellationum, ſed indifferenter ex quacunque materia, etiam vili, ad inferendum maleficia, vbi & quando ad aliqua loca reponuntur : & de his effectibus cum ſuis imaginibus iam ſermo eſt, & non de alijs. Ideo argumentum non facit ad propoſitum. *Inter imagines Necromanticas & Aſtronomicas quæ differentia?*

Qualiter denique certæ imagines ſuperſtitioſæ, de quibus tractatum eſt, nullam habent efficaciam, in quantum ſunt *Imagines vel quoad materialia, vel*

Digitized by Google

Imagines vel quoad materialia vel artificialia, efficaces.

ſunt artificialia ſolum, licèt fortè materialia in eis conſiderata, poſſunt habere efficaciam,& non in quantum haberent naturalem aliquam virtutem ex impreſſione corporum cæleſtium:Si cui placet Doctorem ibidem inſpiciat. Semper tamen dicit eſſe illicitum imaginibus vti. Imagines verò maleficarum abſque naturali aptitudine ad effectum fiunt, ſolummodò autem ex iuſſu Dæmonum reponunt & applicant, vt manualiter ad effectum concurrant, in maiorem contumeliam creatoris, vt & per amplius irritatus, maláque fieri in flagitiorum talium vindictam amplius permittat: Vnde & ſacratioribus anni temporibus huiuſmodi fieri procurant.

Ad quintum dicendum, quòd Greg. *ibi* intellexit poteſtatem gratiæ non naturæ: vnde & ibidem ſubdit. Qui filij Dei poteſtate ſunt: vt *Ioan.* dicit quid mirum ſi ſigna ex poteſtate faciunt.

Ad vltimam dicendum, quòd ſimilitudo non valet, quia alia eſt actio animæ circa corpus proprium,& alia circa corpus alienum.Nam quia corpori proprio vnitur anima vt forma,& appetitus ſenſitiuus eſt actus alicuius organi corporalis.Ideò ad apprehenſionem animæ humanæ poteſt commoueri appetitus ſenſitiuus, cum aliqua immutatione corporali, calorem & frigus, vel etiam vſque ad mortem. Ad exteriora verò corpora immutando nulla apprehenſio animæ humanæ ſufficit, niſi mediante immutatione proprij corporis, ſicut de faſcinatione dictum eſt. Vnde & Malefici ex nulla poteſtate naturali, ſed ſolummodo auxilio Dæmonum, & ipſi Dæmones adminiculo alicuius alterius rei, vt per ſpinas, oſſa, crines, ligna, ferrum, & huiuſmodi, quando intrômittunt aut inſtrumentum aliquod te ponunt, vt ſucceſſiuè patebit, maleficiales effectus procurant.

Deinde magis in ſpirituali tenore Bullæ Apoſtolicæ inhærendum conſiderandum eſt de origine Maleficorum, & eorum operum multiplicatione, & primo de ipſis Maleficis, ſecundo de eorum operibus. Vbi notandum, quòd quia ad huiuſmodi effectum tria habent concurrere, ſcilicet Dæmon, Malefica, & diuina permiſſio 23. *q.* 1. Si per Sortiarias Auguſtinus etiam dicit, quòd ex peſtifera ſocietate hominum & Dæmonum hæc ſuperſtitioſa vanitas adinuenta eſt. Ideò origo & multiplicatio huius Hæreſis ex peſtifera hac ſocietate ſumitur, quòd etiam ex alijs elicitur.

Multiplicatio maleficorum.

Nam attento quod hæc hæreſis Maleficorum, non ſolùm differt ab aliis hæreſibus in hoc quòd ipſa per pacta, nedum expreſſa,verum etiam placita ac fœderata,in omnem creatoris,ac ſuarum creaturarum contumeliam & nocumentum inſanit:cùm tamen omnes aliæ ſimplices hæreſes per nullum pactum tacitum vel expreſſum, cùm Dæmonibus initum licet non abſque inſtinctu ſatoris omnis inuidiæ erroribus propter difficultatem credendorum aſſentiunt. Verumetiam differt ab omni noxia & ſuperſtitioſa arte, in hoc quòd ſuper omnia genera diuinationum ipſa Maleficorum hæreſis ſupremum obtinet gradum malitiæ, quòd etiam nomen à maleficiendo ſeu malè de fide ſentiendo ſibi vſurpat, vt priùs tactum eſt.

Maleficæ dictæ à malè de fide ſentiendo.

Attento etiam, quòd inter alios actus habent pro augmento illius perfidiæ quatuor exercere, videlicet fidem Catholicam in toto, vel in parte ore ſacrilego abnegare, ſeipſos in corpore & anima deuouere, infantes nondum renatos ipſi maligno offerre, ſpurcitijs diabolicis per carnales actus cum Incubis & Succubis Dæmonibus inſiſtere.

Quæ omnia vtinam aliena ab omni

veritate & figmenta forent dicenda, dummodò Eccleſia à tanta labe infectionis exiſteret immunis : Cui tamen heu obſtat & Apoſtolicæ Sedis per Bullam determinatio , verum & experientia rerum magiſtra , quæ nos ex propriis eorum confeſſionibus ac flagitiis perpetratis in tantum certificauit, quod abſque diſpendio propriæ ſalutis iam ab eorum inquiſitionibus deſiſtere nequimus. Ideò de eorum origine & multiplicatione peſtifera tractaturi, quia laborioſum exiſtit , ideò legentibus ſic ſumma cum diligentia ſingula ſunt perſcrutanda quod & admittenda, quæ rationi conſona & Scripturarum traditionibus non diſſona inueniuntur.

Partitio conſequentium. Et quia inter omnes actus ad multiplicationem eorum deſeruientibus, duo eorum plurima cooperantur ſcilicet, Incubi & Succubi Dæmones, & infantium ſacrilegæ oblationes. Ideò de ipſis ſpecialiter tractabimus: ita tamen, vt primo de ipſis Dæmonibus, ſecundo de ipſis Maleficis, & tertio de ipſa Diuina permiſſione mentio habeatur. Et quia Dæmones per intellectum & voluntatem operantur, & potius ſub vna conſtellatione quàm ſub altera, ad hoc vt ſemen ad prolis procreationem vigoretur : Inquirendum erit de ipſis conſtellationibus à Dæmonibus obſeruatis.

Et ita principaliter quæruntur tria. Primò, an hæc hæreſis per comparationem ad Dæmones Incubos & Succubos poſſit originaliter multiplicari. Secundò , anne per comparationem ad corpora cœleſtia , quæ autem cauſæ ſunt humanorum actuum, eorum opera poſſunt vigorari. Tertiò anne per oblationes ſacrilegas infantes Dæmonibus offerentes, poſſit ipſa hæreſis augmentari. Tamen infra ſecundam & tertiam tractabitur ſecunda quæſtio principalis , ſcilicet , de Influentiis corporum cœleſtium , & hoc propter decentem continuationem ſuper opera Maleficorum. Circa primum tres erunt difficultates. Vna generalis de Incubis illis Dæmonibus. Altera ſpecialis, à quibus Dæmonibus, huiuſmodi actus exercentur. Tertia ſingularis , quo ad ipſas Maleficas, Dæmonibus ſe ſubiicientibus.

QVÆSTIO III.

An per Dæmones Incubos & Succubos detur hominum procreatio.

AD primum videtur , quod non ſit Catholicum aſſerere , quòd per Incubos & Succubos Dæmones poſſint homines procreari. Procreatio hominum inſtituta eſt antè peccatum à Deo , in hoc quod homini mulierem in adiutorium de coſta formauit. Quibus & dixit : Creſcite & multiplicamini. *Gen.* 1. Et iterum Adam inſpiratus dixit. Erunt duo in carne vna. *Gen.* 3. Similiter & poſt peccatum in lege naturæ dictum eſt ad Noe : Creſcite, & multiplicamini. *Gen.* 9. In tempore etiam nouæ legis à Chriſto hæc coniunctio confirmata. *Matth.* 15. Non legiſtis, quod ab initio qui fecit homines , maſculum & fœminam fecit eos. Ergo alij modi homines procreandi non debent aſſignari. — An Catholicum ſit aſſerere per Incubos & Succubos veros homines procreari.

Si dicatur , quòd Dæmones concurrunt , non vt principia naturalia, ſed vt artificialia, quando ſtudioſè cooperantur ad naturales conceptus hominum ſemen recipiendo , & iterum transfundendo. Contra. Quia aut hoc poſſet Diabolus in omni ſtatu, videlicet, matrimoniali, & extra: Aut in vno tantùm. Non primo modo : quia tunc opus Diaboli eſſet fortius quàm opus Dei, qui quemlibet ſtatum inſtituit aut confirmauit, putà continentium & coniugatorum. Nec ſecundo modo: quia de hoc nullibi

legitur

legitur in ſcripturis, vt ex vno ſtatu & non ex altero huiuſmodi hominum fieret procreatio.

Dæmones opera vitæ exercere non poſſunt.

Præterea procreare hominem eſt actus viui corporis, ſed Dæmones aſſumptis corporibus non dant vitam: quia illa tantummodò formaliter fluit ab anima, quæ eſt actus corporis phyſici organici potentia vitam habentis. 2. *de anima*: ergo per huiuſmodi aſſumpta corpora opera vitæ exercere non poſſunt.

Si dicatur, quòd aſſumunt corpus, non vt vitam tribuant, ſed vt ſemen naturale retineant, & transfundant.

Contrà. In operibus Angelorum bonorum & malorum, ſicut nihil eſt ſuperfluum, ita nec in operibus naturæ. Sed cùm Dæmon naturali virtute, qua etiam omnem virtutem corporis excedit, poſſit inuiſibiliter & ſemel colligere & iterum applicare. Igitur aut ratio dabitur, quod non poſſit inuiſibiliter hoc facere, aut ſi poteſt, alterum erit ſuperfluum. Fortificatur ratio. Nam in *libro de cauſis* dicitur, quòd virtus intelligentiæ eſt infinita inferius, quamuis ſit finita ſuperius: ſed omnia corporalia ſunt infra intelligentias. Ergo & infinitate ſuæ virtutis poteſt eam qualitercunque vult immutare. Sed intelligentiæ ſunt Angeli, ſiue boni, ſiue mali. Ergo poſſunt abſque hoc quod corpora aſſumant, tranſmutationes in ſeminibus facere.

Omnia corporalia ſunt infra intelligentias.

Præterea ſemen recipere ab vno & transfundere in alium fieret per motum localem: Sed Dæmones non poſſunt corpora mouere localiter. Probatur: Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis, ſicut & Dæmon: ſed anima non poteſt localiter mouere corpus niſi à ſe viuificatum: Vnde ſi aliquod membrum mortificetur redditur immobile. Ergo & Dæmones aliquod corpus mouere localiter, niſi ab eis viuificatum non poſſunt. Dictum eſt autem, & quaſi per ſe notum, quòd Dæmones non viuificant aliquod corpus, ergo nec ſemen poterunt mouere localiter de loco ad locum.

Dæmones non mouent corpora localiter.

Dæmones corpora non viuificant.

Præterea omnis actio eſt per contactum, vt dicitur *primo de generatione*. Non videtur autem quòd poſſit eſſe aliquis contactus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis commune. Cùm ergo ſemen immittere & mouere localiter ſit quoddam agere, videtur, quòd Dæmones illa facere non poſſunt.

Præterea Dæmones non poſſunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine naturæ, vt ſunt cæleſtia, ergo nec alia magis diſtantia. Antecedens probatur. Quia cùm mouens & motum ſunt ſimul, *ſecundo Phyſicorum*. Sequeretur quòd Dæmones mouentes corpora cæleſtia, eſſent in cœlo, quod neque ſecundum nos, neque ſecundum Platonicos habet veritatem.

Sed contra *Aug. 3. de Trinit.* Dæmones colligunt ſemina, quæ adhibent ad corporales effectus: Hoc autem ſine motu locali fieri non poteſt: ergo Dæmones poſſunt ſemina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Item gloſſa Strabi ſuper illud *Exod. 7.* Vocabit Pharao Sapientes, &c. Item dicit, quòd Dæmones diſcurrunt per mundum, & colligunt diuerſa ſemina, & ex eorum adaptione poſſunt prorumpere diverſæ ſpecies. Videatur etiam gloſſa ibidem ſuper illa verba: Vocauit Pharao. Item *Geneſeos 6.* ſuper illud. Videntes filij Dei filias hominum, &c. gloſ. duo facit primò, quòd per filios Dei, filij Seth intelliguntur, & per filias hominum, filiæ Cain. Secundò dicit, quòd non eſt incredibile ab hominibus, ſed à quibuſdam Dæmonibus, qui mulieribus ſunt improbi huiuſmodi homines, id eſt, Gigantes eſſe procreatos. De quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant ſuper terram. Quia & poſt diluuium corpora non ſolùm virorum, ſed etiam mulierum incredibilis pulchritudinis extiterunt.

Dæmones colligunt ſemina.

Gigantes à Dæmonibus procreati. Corpora hominum poſt diluuium pulchra.

Reſponſio. Quia de poteſtate,ac operibus Diaboli circa maleficiales effectus plura oportet breuitatis cauſa omittere, ideó pio lectori tanquam per ſe nota relinquuntur, vel ad minus ſi noſcere velit;in ſcriptis Docto.ſuper.2.ſent.d.5.ſingula ad vnguem elucidata inueniet. Conſpiciet enim,quòd cuncta opera ſua per intellectum & voluntatem Dæmones exequuntur. Item , quòd hæc data naturalia non ſunt immutata. Sed iuxta Dion. *4.c.de di.no.* manſerunt integra & ſplendidiſſima , quamuis eis vti ad bonum virtutis non valeant.

Dona naturalia Diaboli non ſunt mutata. Dæmones triplici ſcientia vigent.

Inueniet etiam quantum ad intellectum , quòd triplici acumine ſcientiæ vigent, ſcilicet, ſubtilitate naturæ,experientia temporum & reuelatione ſupernorum ſpirituum.Inueniet etiam in quibus & qualiter conditiones,& naturales hominum impreſſiones , ex influentiis corporum cœleſtium prædominantes agnoſcunt.Vnde & eliciunt,aliquos magis eſſe diſpoſitos ad maleficia exequenda,quàm alios quos etiam præ cæteris ad huiuſmodi exequenda infeſtant.

Quantum verò ad eius voluntatem reperiet ipſam immobiliter malo inhærere, ſemper peccare peccatis ſuperbiæ, inuidiæ & ſummæ diſplicentiæ : quod Deus pro ſua gloria eo vtitur contra ſuam voluntatem. Cognoſcet qualiter ex his duobus,ſcilicet, intellectu & voluntate mira operantur,ita quòd non eſt poteſtas in terra, quæ eis poteſt comparari. *Iob*.41. Non eſt ſuper terram poteſtas,quæ ei valeat compararari, qui factus eſt,vt neminem timeat.Vbi gloſſa. Et licet neminem timeat meritis tamen Sanctorum ſubiacet.

Diabolus meritis Sanctorũ ſubiacet.

Inueniet etiam qualiter cognoſcat cogitationes cordium noſtrorum:qualiter etiam poſſit tranſmutare corpora adminiculo alterius agentis ſubſtantialiter & accidentaliter:qualirer etiam poſſit mouere corpora localiter, immutare etiam ſenſus exteriores & interiores ad aliquid cogitandum:qualiter etiam poſſit immutare hominis intellectum & voluntatem,licèt indirectè.

Quæ omnia licèt ad præſentem noſtram deſeruiant ſpeculationem , volumus tamen ex illis ſolummodò eorum proprietates concludere, vt ad quæſtionis diſcuſſionem procedatur.

Diab. ſpiritus ſunt impuri, ſed non immundi.

Sunt autem proprietates Theologis aſſignatæ, quòd ſunt ſpiritus impuri , licet non immundi ex natura. Quia in eis ſecundum Dionyſium ineſt furor naturalis,amens cõcupiſcentia,phantaſia proterua , intellige quò ad peccata eorum ſpiritualia,ſcilicet,ſuperbiam, inuidiam,& iram.Vnde ſunt humani generis inimici:mente rationales, abſque tamen diſcurſu intelligentes , in nequitia ſubtiles,nocendi cupidi,ſemper in fraude noui,immutant ſenſus , inquinant affectus, vigilantes turbant,dormientes per ſomnia inquietant,morbos inferunt,tempeſtates concitant , in lucis Angelos ſe transformant , ſemper infernum ſecum portant,erga Maleficos diuinum cultum ſibi vſurpant,magicæ artes per eos fiunt, ſuper bonos dominari appetunt, & amplius pro poſſe infeſtant:electis ad exercitium dantur, ſemper fini hominis inſidiantur.

Et licet mille nocendi habeant modos & artes.*16.q.2.*vt potè qui conantur à principio ruinæ ſuæ vnitatem Eccleſiæ reſcindere,charitatem vulnerare,ſanctorum operum dulcedinem inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere & perturbare , poteſtas tamen eius in lumbis & vmbilico manet. Iob penultimo. Quia videlicet per luxuriam carnis multum dominantur hominibus : Sedes enim luxuriæ in viris eſt in lumbis : quia inde deciditur ſemen, ſicut mulieribus ab vmbilico.

Sedes luxuriç lũbi & vmbilicus.

De Incubis & Succubis.

His præſuppoſitis ad intellectum quæſtionis de Incubis,& Succubis Dæmonibus , dicendum quòd aſſerere per Incubos & Succubos Dæmones homines

mines interdum procreari in tantum eſt Catholicum, quòd eius oppoſitum eſt aſſerere nedum dictis ſanctorum,ſed & traditioni Sacræ Scripturæ contrarium, quod ſic deducitur. Nam Auguſtinus hanc quæſtionem non quidem quo ad Maleficos, ſed quantum ad ipſas operationes Dæmonum, & ad fabulas Poëtarum in vno loco mouet, & ſub dubio relinquit. Licèt poſteà,quantum ad proceſſum Sacræ ſcripturæ determinat. Nam *lib.3. de ciu. Dei c.2.* dicit. Vtrum poterit Venus ex concubitu Anchiſis Æneam parere, in medio relinquamus. Nam penè talis quæſtio in ſcripturis oritur,qua quæritur, vtrum præuaricatores Angeli cum filiabus hominum concubuerint. Vnde natis gigantibus, id eſt,nimium grandibus & fortibus viris,tunc terra repleta eſt. Sed *lib.5.c.23.* quæſtionem determinat in hæc verba. Creberrima fama eſt,multique ſe expertos,vel ab eis qui experti erant,de quorum fide dubitandum non eſt, ſe audiuiſſe confirmant, Siluanos & Faunos, (quos vulgus Incubos vocant)improbis extitiſſe mulieribus ac earum appetiſſe ac peregiſſe concubitum. Et quoſdam Dæmones,(quos Duſios Galli nuncupant) aſſiduè hanc immunditatem & tentare & efficere pluries, taleſque aſſeuerant, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

Gigantes in S. Scriptura ex Incubis.

Siluani & Fauni ſunt Incubi Duſij Dæmones, ab aliis Druſij & Truti ſiue Druidæ vocantur.

Poſtea *ibidem* determinat ſecundam quæſtionem, videlicet quòd illud *Gen.* Videntes filij Dei,id eſt, Seth, filias hominum,id eſt, Cain, non de Incubis ſolùm intelligitur. Quod autem Incubos eſſe non ſit credibile.Ad illud ibidem eſt gloſſ.quæ ſic dicit, vt priùs tactum eſt. Non eſt incredibile, non ab hominibus, ſed ab Angelis, vel quibuſdam Dæmonibus, qui mulieribus ſunt improbi, eiuſmodi homines, id eſt gigantes eſſe procreatos, de quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant ſuper terram, qui & poſt diluuium,&c.vt ſupra.Ad idem eſt gloſſ.*Eſaia* 13.vbi Propheta,deſertionem Babyloniæ ciuitatis prædicit, & monſtra in ea habitanda. Ibi inquit habitabunt Strutiones & piloſi,ibi ſaltabunt Dæmones,intellige ibi loco piloſi. Vnde dicit gloſſ. Piloſi ſunt ſiluestres homines,hiſpidi,qui Incubones vel Satyri,certa genera Dæmonum,& *Eſa.*34. ſuper illo vbi prophetat deſolationem terræ Idumæorum, qui perſequebantur Iudæos. Erit,inquit,cubile draconum,& paſcua ſtruthionum, & occurrent Dæmonia. Gloſſa interlinearis,id eſt, monſtra Dæmonum adinuicem.Et glo.Beati Grego. ibidem. Qui alio piloſi nomine figurantur: non hi quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Piloſi.

Ad idem eſt beatus Iſidorus,*lib.8.cap. vltimo*,ſic dicens Piloſi qui Græcè Panici, Latinè, Incubi appellantur. Vnde & Incubi dicuntur ab incubando, hoc eſt, ſtuprando. Sæpè enim improbi exiſtunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum,quod Dæmones Galli Duſios nuncuparit:quia aſſiduè hanc peragunt immunditiam.Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum ficarium dicunt. Ad quem Horatius dixit: Faune Nimpharum fugientium amator, per meos fines & aprica rura lenis incedas.

Incubones Fauni ficarij.

Inſuper illud Apoſtoli, 1.*Cor.*11. Mulier debet habere velamen ſuper caput ſuum propter Angelos, multi Catholici exponunt, quòd ſequitur propter Angelos, id eſt Incubos. Ad idem eſt Beda in Hiſtorijs Angelorum. Item, Gulielm. *in lib.de vniuerſo,par.vltima tract.*6. multipliciter.Prætereà hoc determinat S.Doctor *prima par. quæſt.* 25. Et *in ſecundo ſcripto di.*8. Et *Quolibet.6.quo.*atque ſuper Eſaiam *c.*13.*&* 14. Vnde talia negare, dicit S.Thom.imprudentiæ eſt. Id enim quod multis videtur,non poteſt omnino falſum eſſe, ſecundum Philoſophum, *de ſomno & vigilia,in fine,*& *in* 2.*Ethicorum.* Sileo de hiſtorijs multis & authenticis

Mulieres velantur propter Incubos.

tam Catholicorum quam Ethnicorum, qui Incubos eſſe palam aſſerunt.

Cur Dæmones Incubi fiant.

Cauſa autem quare Dæmones ſe Incubos faciunt vel Succubos, non delectationis eſt cauſa, cùm ſpiritus carnem & oſſa non habeat. Sed hæc eſt potiſſima, vt per luxuriæ vitium, vtriuſque hominis naturam lædant, corporis videlicet & animæ, vt ſic ad omnia vitia homines proniores exiſtant. Nec dubium quin ſub certis conſtellationibus ſemina vigorare ſciunt, ſub quibus homines etiam concepti, ſemper malitijs exiſtunt deprauati.

Vnde enumeratis per altiſſimum multis luxuriæ vitijs à quibus ſuum populum mundum eſſe voluit, & quibus infideles hæretici erant, ait *Leuit.* 18. Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt gentes, quas ego eijciam ante conſpectum veſtrum, & quibus polluta eſt terra, cuius ſcelera ego viſitabo. Dicit gloſſ. *ſuper verb. gentes.*

Diaboli in S. Scriptura dicuntur gentes vniuerſæ.

Dæmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuerſæ, qui cùm omni peccato gaudent, præcipuè tamen fornicatione & Idololatria, quia in his corpus, & anima maculatur, & totus homo, qui terra dicitur. Omne etiam peccatum quodcunque fecerit homo extra corpus eſt, qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat. Si cui libet intueri hiſtorias de Incubis, & Succubis, inſpiciat vt ſuprà Bedam *in hiſtoriis Angelorum*, & Gulielmum Thomam, denique Brabantinum *in libro qui de Apibus inſcribitur.*

De impotentia coeundi per Maleficas.

Ad argumenta ad primum de naturali propagatione inſtituta à Deo, inter marem & fœminam dicitur. Quòd ſicut Dei permiſſione, Sacramentum matrimonij poteſt opere Diaboli vitiari, per maleficia, vt *ſuprà* patuit. Ita à ſimili & fortiori, in quolibet alio actu venereo inter marem & fœminam.

Sed ſi quæritur, quare potius in actu & ſuper actum venereum Diabolo permittitur maleficia exercere, quàm ſuper alios humanos actus. Dicitur, quòd multiplex cauſa aſſignatur à Doctoribus, de quibus inferiùs ab illa parte, vbi de permiſſione diuina diſcutitur. Ad præſens ſufficit cauſa, quæ priùs tacta eſt, ſcilicet quod poteſtas Dæmonis eſt in lumbis hominum. Quia inter omnia certamina duriora ſunt prælia certaminis, vbi continua pugna, & rarò victoria. Nec valet, vbi dicitur, quòd tunc opus Diaboli eſſet fortius opere Dei, cùm actus matrimonialis à Deo inſtitutus poſſet vitiari: quia non vitiat per violentiam, imò cùm nihil valeat inficere, niſi à Deo permiſſus: ideò magis per hoc eius impotentia concluditur.

Quomodo Incubi procreent.

Ad ſecundum verum eſt, quòd procreare hominem eſt actus viui corporis. Sed cùm dicitur, quòd Dæmones non poſſunt dare vitam, quia illa fluit formaliter ab anima, verum eſt, ſed quia materialiter deſcinditur à nemine, & Dæmon Incubus illud committere poteſt, Deo permittente, per coitum, & non tanquam ab eo deſciſſum, ſed per ſemen alicuius hominis ad hoc acceptum (vt dicit Sanctus Thomas *in 1. part. quæſt. 51. artic. 3.*) vt potè quòd Dæmon qui eſt Succubus ad virum, fiat Incubus ad mulierem, ſicut etiam aliarum rerum ſemina aſſumunt ad aliquarum rerum generationem, vt Auguſtin. dicit 3. *de Trinitate.*

Succubi fiunt Incubi.

Ex Incubo natus cuius filius.

Vnde ſi quæritur, cuius filius ſic natus exiſtit: Patet quòd non eſt filius Dæmonis, ſed filius hominis, cuius eſt ſemen acceptum. Sed cùm inſtatur, quòd nihil eſt ſuperfluum in operibus Angelorum ſicut & naturæ conceditur. Sed cùm infertur, quòd dæmon poteſt inuiſibiliter ſemen & recipere & infundere, verum eſt: hoc autem potiùs operatur viſibiliter, vt Succubus & Incubus, vt ſic per talem ſpurcitiam inficiat corpus & animam, & in vtroque homine, mulieris

lieris ſcilicet & viri, vt in corpore quaſi tactum eſt.

Prætereà plura poſſent Dæmones inuiſibiliter, qui tamen non permittuntur, etiam ſi vellent exercere viſibiliter, permittuntur autem inuiſibiliter, vel in exercitium bonorum vel in correctionem malorum. Poſſet denique contingere quod loco dæmonis Succubi alter ſemen reciperet ab eo, & Incubum loco alterius dæmonis ſe faceret, & hoc triplici ex cauſa. Puta quia dæmon deputatus mulieri, reciperet ſemen ab altero dæmone, deputato viro, vt ſic vnuſquiſque circa ſibi à principe dæmoniorum commiſſum habeat maleficium exercere: cùm vnicuique proprius deputetur Angelus, etiam à malis, vel propter fœditatem actus, quam dæmon vnus facere abhorreret: Cùm vt in ſequenti quæſtione patebit, certi dæmones ex nobilitate naturæ, certos actus & ſpurcitias facere aborrerent. Vel quòd inuiſibiliter loco viri ſeminis, ſuum ſemen, id eſt, quod Incubus recepit inuiſibiliter, ſe interponendo mulieri, intromittat. Quam interpoſitionem facere, non eſt contra eius naturam aut virtutem: cùm etiam in corpore aſſumpto inuiſibiliter & incontractabiliter ſe interponere poteſt, ſicut ſuprà de illo iuuene, qui Idolum deſponſauerat, patuit.

Quaſdam ſpurcitias abhorret nobilitas certorum Dæmonũ.

Ad tertium. Hoc quod dicitur, quod virtus Angeli eſt infinita reſpectu ſuperiorum, hoc eſt, quia eius virtus comprehendi non poteſt ab inferioribus, quin ſemper ſuper excedit eam, ita quòd non limitatur ad vnum effectum tantùm. Et hoc ideò, quia ſuprema in entibus habent virtutes maximè vniuerſales. Vnde propter hoc, quod eſt infinita ſuperiùs, non poteſt dici, quòd poſſit indifferenter in omnem effectum illum ad proponendum: quia ſic etiam diceretur infinita inferiùs ſicut ſuperiùs.

Demùm quia inter agens & patiens debet eſſe proportio, nulla poteſt eſſe proportio inter ſubſtantiam purè ſpiritalem & corporalem: Ideò nec ipſi dæmones poſſent in aliquem effectum, niſi mediante aliquo alio principio actiuo. Inde eſt, quod ſeminibus rerum vtuntur ad effectus producendos, iuxta Auguſt. 3. *de Trin.* Vnde hoc argumentum redundat in præcedens, nec per illud fortificatur, niſi quis vellet declarationem eius habere, quare intelligentiæ aſſeruntur habere virtutes infinitas ſuperiùs & non inferiùs: & dicetur ſibi ex ordine rerum corporalium & corporum cœleſtium, qui ſecundum ſe in plures & infinitos effectus influere poſſent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorum. Concluditur, quòd dæmones licet abſque hoc quòd corpora aſſumãt, poſſint tranſmutationes in ſeminibus facere, hoc nihil arguit contra hoc quod hic intenditur de Incubis & Succubis, quorum actus exercere non poſſunt niſi in aſſumptis corporibus, ſecundum quod *ſuprà* tactum eſt.

Inter agẽs & patiens debet eſſe proportio.

Cur ſpiritualia corpora virtutes exercent in inferiora, non in ſuperiora.

Ad quartum quòd Dæmones non poſſunt mouere corpora localiter, vnde nec ſemen, &c. Probatúrque ibi de anima per ſimilitudinem. Dicendum, quòd aliud eſt loqui de ſubſtantia ſpirituali ipſius Angeli aut dæmonis, & aliud de ipſa anima. Hoc enim quod anima non poteſt mouere corpus localiter, niſi viuificatum ab ea, vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum, hoc eſt, quia tenet infimum gradum in ordine ſubſtantiarum ſpiritualium: ex quo etiam contingit, quod illud corpus, quod habet mouere etiam per contactum, oportet quod ſit proportionatum: Non ſic autem eſt de dæmonibus, quorum virtus omninò corporalem virtutem excedit.

Ad quintum dicendum, quod contactus dæmonis ad corpus ſeminis, vel cuiuſcunque alterius, non eſt contactus

corpo

Digitized by Google

Cõtactus Dæmonis eſt virtualis non corporalis

corporalis,ſed virtualis,& fit ſecundum proportionem conuenientem tam mouenti quàm mobili, ita quòd illud corpus,quod mouetur,non excedit proportionem virtutis Dæmonis, vt ſunt corpora cœleſtia, & etiam tota terra vel elementa mundi.Et quare illa excedunt dicere poſſumus, vt dicit S. Thom. *in quæſt. de malo. quæſt.*10. de Dæmonibus. Quod hoc eſt vel propter conditionem naturæ, vel propter damnationem culpæ. Eſt enim ordo rerum ſicut ſecundũ naturam ipſarum:& ita ſecundũ motum: Et ſicut ſuperiora corpora cœleſtia mouentur à ſuperioribus ſubſtantiis ſpiritualibus, vt ſunt Angeli boni, ita inferiora corpora moueri poſſunt à ſubſtantiis ſpiritualibus inferioribus, vt ſunt Dæmones. Et ſi quidem hoc contingit eis ſecundum conditionem naturæ, ſecundum quam aliqui ponebant Dæmones non eſſe ex illis ſuperioribus Angelis: Sed ex illis qui perficiuntur à Deo huic terreſtri ordini,vt erat Philoſophorum opinio. Vel etiam,ſi contingit ex pœna peccati, vt Theologorum ſententia eſt, tunc à cœleſtibus ſedibus detruſi in hunc aërem,tanquam ad pœnam, non poſſunt ipſum aut terram commouere.

Per condemnationem motus Dæmonum alteratus.

Hæc addita ſunt propter duo argumenta,quæ tacitè ſoluuntur, ſcilicet de corporibus cœleſtibus, quòd illa etiam poſſent mouere, ſi poſſent corpora localiter mouere,quia ſunt eis magis propinqua,vt etiam vltimum argumentum prætendit.Reſpondetur enim,quòd non valet: quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum, ſiquidem prima opinio locum habet:Si verò non, ſed ſecunda, tunc iterum non poſſunt mouere,propter pœnam peccati.

Idem motus totius terræ quæ glebæ.

Eſt etiam ad argumentum, vbi quis obiiceret,quòd idem eſt motus totus & partis,ſicut totius terræ & glebæ. *in* 4. *phyſic.* Vnde ſi Dæmones poſſent mouere partem terræ,poſſent etiam mouere terram: Non valet,vt patet intuenti diſtinctionem. Colligere autem ſemina rerum & applicare ad certos effectus, non excedit eorum virtutem naturalem,Deo eis permittente,vt de ſe patet.

Summariè concludatur, quod non obſtante, quòd quidam dicunt, Dæmones in aſſumptis corporibus nullo modo poſſe generare, & quòd per filios Dei ſignificentur filij Seth, & non Angeli Incubi, ſicut & per filias hominum,illæ quæ de ſtirpe Caïn deſcenderant. Quia tamen contrarium à multis, vt patuit, aſſeritur: & quod multis videtur, non poteſt omninò eſſe falſum, ſecundum Philoſophum *in 6. Ethic.* & in fine de ſomno & vigilia. Iam etiam modernis temporibus atteſtantur facta & dicta Maleficarum talia verè & realiter exequentium.

Filij Seth, dicti filij Dei. Quod multis videtur non poteſt omnino eſſe falſum.

Ideò dicimus tria. Primò, quòd per tales Dæmones ſpurciſſimi actus Venerei, non delectationis, ſed infectionis animæ & corporum, quibus ſuccubunt aut incubunt cauſa exercentur. Secundò, quòd per talem actum completa conceptio & generatio à mulieribus fieri poteſt, inquantum ſemen humanum apponere poſſunt, in loco conuenienti ventris mulieris, ad materiam proportionatam ibidem præexiſtentem. A ſimili, ſicut & ſemina aliarum rerum colligere poſſunt ad complendum aliquos effectus.Tertiò,quod Dæmonibus attribuitur in talium generatione, illud tantùm,quod eſt motus localis,non autem ipſa generatio, cuius principium non eſt virtus Dæmonis aut corporis, ab eo ſumpti: ſed virtus illius cuius ſemen fuit, vnde & genitus non Dæmonis,ſed alicuius hominis filius eſt.

Et per hæc patet reſponſio ad argumenta, vbi quis arguere vellet, quòd Dæmones generare non poſſent, propter duo. Primò, quod generatio completur per virtutem formatiuam, quæ eſt in ſemine corpore viuo reſoluto. Et

corpus

corpus à Dæmonibus aſſumptum, quia non eſt tale, ergo, &c. Patet reſponſio, quia dæmon virtute ſeminis formatiuam reponit ad locum debitum, &c. Secundò, ſi dicatur, quòd ſemen non habet virtutem generandi, niſi quandiu calor animæ in eo retinetur: quem tamen exhalare neceſſe eſt per magnam diſtantiam delatam. Eſt enim reſponſio, quòd dæmones poſſunt aliqua reponere ad conſeruationem ſeminis, ne calor vitalis euaporet. Vel etiam quia velociſſimè mouentur propter victoriam mouentis ſuper rem motam, ideò non poterit euaporari tam faciliter.

Quomodo ſemen Dæmones integrum aſportent.

QVÆSTIO IV.

A quibus Dæmonibus huiuſmodi ſcilicet Incubatus & Succubatus exercentur.

VTrùm Catholicum ſit aſſerere, quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum conueniant omnibus ſpiritibus immundis indifferenter & æqualiter. Et videtur quod ſic: quia oppoſitum aſſerere, eſſet ordinem quendam bonum inter eos affirmare. Probatur. Sicut ad rationem boni pertinet modus & ordo: Auguſt. *in lib. de Natura boni*. Ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sed in Angelis bonis nihil eſt inordinatum, ergo, & in malis nihil poteſt eſſe inordinatum: Vnde indifferenter huiuſmodi actibus habent inſiſtere. Inde etiam illud: Vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat in terra, videlicet miſeriæ & tenebrarum *Iob.* 10.

Ordo inter Angelos.

Præterea, ſi non omnes indifferenter his actibus inſiſtunt, hoc eis competit vel ex natura, vel ex culpa, vel pœna. Non ex natura, quia poſſunt peccare omnes indifferenter, vt in præcedenti quæſtione tactum eſt: Sunt enim natura ipſorum ſpiritus impuri, licet non immundi, quantum ad diminutionem naturalium bonorum, in nequitia ſubtiles, nocendi cupidi, per ſuperbiam tumidi, &c. ergo competit eis quoad culpam vel pœnam. Tunc ſic: Vbi eſt maior culpa, ibi maior pœna, ſed ſuperiores Angeli magis peccauerunt, ergo in eorum pœnam magis his ſpurcitijs habent inſiſtere, ſi hoc non eſt, dabitur ratio alia, cur non illis actibus indifferenter inſiſtant.

Ex natura peccant omnes Dæmones.

Præterea vbi non eſt ſubiectio & obedientia, ibi omnes indifferenter operantur. Sed in Dæmonibus nulla eſt ſubiectio & obedientia. Probatur. Quia illa ſine concordia haberi non poſſunt: ſed in Dæmonibus nulla eſt concordia. *Prou.* 13. Inter ſuperbos ſẽper ſunt iurgia.

Inter Dæmones nulla concordia.

Præterea, ſicut æqualiter omnes propter culpam: poſt diem iudicij in infernum detrudentur, ita & ante illud tempus in äëre caliginoſo propter officium eorum detinentur. Nec legitur eſſe æqualitas ex cauſa emancipationis, ergo nec æqualitas ex parte officij & tentationis.

Sed contra gloſſa prima *ad Cor.* 15. Quandiu durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus, Dæmones Dæmonibus præſunt. Item *Iob.* 40. dicitur de ſquamis Leuiathan, per quas membra Diaboli ſignificantur, quòd vna vni adhæret: ergo inter eos eſt diuerſitas & ordinis, & actionis.

Squamæ Leuiathan quid.

Incidentaliter quæritur: An à bonis Angelis ipſi Dæmones ab huiuſmodi eorum ſpurcitiis exequendis interdum impediantur vel non. Et dicendum, quòd quia poteſtates dicuntur Angeli, quorum ditioni virtutes aduerſæ ſubiectæ ſunt, vt Gregorius dicit, & Auguſtinus, 3. *de Trinitate*, Spiritus vitæ deſertor atque peccator, regitur per ſpiritum vitæ rationalem pium & iuſtum. Et ſicut illæ creaturæ ſuper alias influentiam habent, quæ ſunt perfectiores, & Deo propinquiores: eò quòd totus ordo

prælationis,primò & originaliter eſt in Deo, & participatur à creaturis ſecundum quod ei magis propinquat. Ideò etiam boni Angeli, qui maximè appropinquant Deo,propter eius fruitionem, quâ Dæmones carent, ſuper ipſos Dæmones habent prælationem, & per eos reguntur.

Ad negligentiam præſidentis pertinent, quæ à ſubditis malè fiunt.

Et cum inſtatur, quòd Dæmones præmiſſis mediis multa mala faciunt, aut ergo non impediuntur, quia non ſubſunt bonis Angelis,qui eos impedire poſſent, aut ſi ſubſunt, tunc cùm ad negligentiam præſidentis pertinere videntur ea quæ per ſubditos malè fiunt, videtur quòd in Angelis bonis ſit aliqua negligentia. Reſpondetur, quòd ſancti Angeli ſunt miniſtri Diuinæ ſapientiæ. Vnde ſicut Diuina ſapientia permittit aliqua mala fieri per malos Angelos vel homines, propter bona quæ ex eis elicit,ita boni Angeli non totaliter cohibent malos à nocendo ſiue homines ſiue Dæmones.

Ordo inter Dæmones.

Reſponſio: Catholicum eſt aſſerere quendam ordinem actionum interiorum & exteriorum,etiam per quandam prælationem eſſe in Dæmonibus. Vnde & quædam ſpurcitiæ ab aliquibus infimis perpetrantur, à quibus ſuperiores propter nobilitatem naturæ ſecluduntur.Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici congruentia, qua talia congruunt eorum naturæ,Diuinæ ſapientiæ & propriæ nequitiæ.

Diaboli inter ſe differunt ſpecie.

Demum magis in ſpeciali:ex natura quidem:Nam conſtat quod,à principio creationis, ſemper quidam alij ſuperiores fuerunt ex natura, cùm inter ſe differant: Nec duo Angeli vnius ſpeciei exiſtant communiorem opinionem ſequendo, quæ etiam dictis Philoſophorum concordat:& Dionyſius,qui ponit 10.c. *Cæleſtis Hierarchiæ*, in eodem ordine eſſe primos medios & vltimos:cui etiam neceſſario oportet aſſentiri: tum ex immaterialitate eorum,tum etiam ex incorporalitate. Inſpiciat qui vult dicta Doctoris *in 2. di. 2.* Et quia peccatum naturam non tollit, & Dæmones poſt caſum data naturalia non amiſerunt, vt *ſuprà* tactum eſt, & operationes rerum ſequuntur naturales earum conditiones: ideo ſicut in natura, ſic & in operationibus ſunt varij & multiplices.

Congruit etiam hoc Diuinæ ſapientiæ,vt ea quæ ab ipſo ſint,ordinata ſint. *Rom.*13.quæ à Deo ſunt,ordinata ſunt. Et quia Dæmones ſunt à Deo deputati ad exercendum homines & ad puniendum damnatos.Ideò in exercitiis eorum ab extra quæ ad homines ſunt varij & multiplices.

Congruit etiam & nequitiæ ipſorum. Quia enim humano generi aduerſentur, ideò cùm ordinatè impugnant magis hominibus nocere æſtimant, ſicut faciunt. Vnde conſtat, quòd in ſpurcitiis nefandiſſimis non æqualiter inſiſtunt.

Quod etiam magis ſpecificatur tali ratione. Nam cùm operatio ſequitur naturam rei,vt dictum eſt,quorumcunque ſint naturæ ſubordinatæ, oportet etiam quòd operatione ſibi inuicem ſubordinentur,ſicut patet in rebus corporalibus. Quia enim inferiora corpora naturali ordinatione ſunt infra corpora cœleſtia,actiones & motus eorum ſubduntur actionibus & motibus cœleſtium corporum: & quia, vt dictum eſt, Dæmones naturali ordine inter ſe differunt:Ideò etiam naturalibus actionibus intrinſecis & extrinſecis, præſertim in huiuſmodi ſpurcitiis peragendis.

Ex quibus concluditur, quòd quia huiuſmodi ſpurcitiæ plurimum præter nobilitatem Angelicæ naturæ exercentur cum etiam in actibus humanis, infirmi & fœdiſſimi actus in ſe quidem conſiderando, non quantum ad officium naturæ, & procreationis reputantur.

Demùm,

Ex omnibus choris Angelorũ aliqui ceciderunt.

Demùm, cùm, de quolibet ordine aliqui cecidiſſe creduntur, non eſt inconueniens aſſerere, quòd illi Dæmones qui de infimo choro, & iterum illi qui infimi in illo exiſtunt, in his ſpurcitiis & aliis deputantur & inſiſtunt.

Incubatus horribilior Sodomia.

Hoc etiam plurimum eſt aduertendum, quòd licèt de Incubis & Succubis mulieribus infeſtos ſcriptura tradit, tamen nuſquam legitur in vitiis quibuſcunque contra naturam loquendo non ſolùm de Sodomitico, ſed etiam de quocunque alio peccato, extra vas debitum perperam agendo, ſe Incubos & Succubos, feciſſe. In quo maxima illorum peccaminum enormitas oſtenditur, cum indifferenter omnes Dæmones cuiuſcunque ordinis illa peragere abhorrent, & verecundum æſtimant. Et hoc videtur, velle gloſſa ſuper *Ezech* 29. vbi dicitur: Dabo te in manus Palæſtinorum, id eſt, Dæmonum, qui etiam erubeſcunt de via tua ſcelerata: vitium contra naturam intelligens. Et intuenti patet, quod de Dæmonibus oportet auctoritatem intelligere. Nullum enim peccatum tam ſæpè Deus reproba morte in multis condemnauit.

Per Palæſtinos intelliguntur Dæmones Succubi.

Anni Christi no 1 ſuperantur à Maleficis.

Dicunt etiam nonnulli, & veraciter creditur, quod nullus talis vitij, poſtquam tempus mortalis vitæ Chriſti, quod ad annos 33. extenditur, in hoc ſcelere perſeuerans exceſſerit: niſi ſpeciali gratia redemptoris poterit liberari. Quod ex eo patet quòd octogenarij & centenarij iſto crimine inueniuntur ſæpè irretiri, quibus tempus Chriſti, quia vitæ morum diſciplina fuit: ideò illo ſpreto, vix vnquam ſine difficultate permaxima ab hoc ſcelere continebit.

Sed & quòd ordo ſit inter eos, etiam ad officia exteriora, quo ad impugnationes, demonſtrant eorum nomina. Nam licèt vnum & idem nomen ſcilicet Diabolus multipliciter exprimatur in ſcripturis, & hoc propter eorum diuerſas proprietates, tamen his immundis operibus vnus præſidere in ſcripturis traditur, ſicut etiam & certis aliis vitiis. Eſt enim vſus ſcripturæ & locutionis, quemlibet immundum Spiritum nominare Diabolum, à Dia, quod eſt duo, & bolus quod eſt morſellus: quia duo occidit, ſcilicet corpus & animam. Et ſecundum etymologiam licèt Græcè interpretetur Diabolus clauſus ergaſtulo: & hoc ſibi conuenit, cùm non permittitur ſibi nocere quantum vellet. Vel Diabolus quaſi defluens: quia defluxit, id eſt, corruit, & ſpecialiter & localiter. Nominatur etiam Dæmon, id eſt ſapiens ſuper ſanguinem, vel ſanguineus, ſcilicet, ſuper peccata, quæ ſitit & procurat triplici ſcientia, qua viget, ſcilicet, ſubtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione bonorum ſpirituum. Nominatur etiam Belial, quod interpretatur abſque iugo, vel abſque domino: quia pro poſſe pugnat contra eum, cui deberet eſſe ſubiectus. Vocatur etiam Beelzebub, quod interpretatur vir muſcarum, id eſt, animarum peccantium, quæ reliquerunt verum ſponſum Chriſtum. Item Satanas, id eſt, aduerſarius. Vnde 1. *Pet*. 2. Aduerſarius veſter Diabolus circuit, &c. Item Behemot, id eſt, beſtia, quia facit homines beſtiales.

Nomina Diabolorum.

Diabolus, à Dia & Bolus.

Triplex ſcientia Dæmonis.

Incubatus & ſpurcitiei princeps Dæmon vocatur Aſmodeus.

Ipſe tamen Dæmon fornicationis, & princeps illius ſpurcitiei, dicitur Aſmodeus quod interpretatur factura iudicij: quia propter huiuſmodi vitium, factum fuit terribile iudicium ſuper Sodomam, & quatuor alias ciuitates. Sicut & Dæmon ſuperbiæ dicitur Leuiathan, quod interpretatur additamentum eorum: quia & Lucifer tentans primos parentes, de ſuperbia promiſit eis additamentum diuinitatis. De quo & per Eſaiam Dominus. Viſitabo ſuper Leuiathan, ſerpentem veterem & tortuoſum. Et Dæmon auaritiæ & diuitiarum dicitur Mammona, quem &

Etymologia Leuiathan.

Digitized by Google

Chriſtus in Euangelio expreſſit. *Matt.* 6. Non poteſtis Deo ſeruire, &c.

Bonũ ſine malo inuenitur, ſed non contra.

Ad argumenta. Ad primum: quod quia bonum poteſt inueniri ſine malo, ſed malum nunquam inuenitur ſine bono, quia fundatur ſuper creaturam: quæ in ſe bona eſt. Et ideò Dæmones inquantum habent naturam bonam, ordinati ſunt in naturalibus, & in eorum actionibus ad illud *Iob.* 10. Ad ſecundum poteſt dici quòd Dæmones ad exercitium deputati non ſunt in inferno, ſed in iſto aëre caliginoſo. Vnde hîc habent ordinem inter ſe, quem tunc in inferno non habebunt. Vnde etiam dici poteſt, quod etiam omnis ordo in eis ceſſat, quoad ipſum beatitudinem conſequendam, cùm à tali ordine irrecuperabiliter ceciderint. Et dici poteſt, quòd etiam in inferno erit inter eos ordo poteſtatis, & pœnarum afflictionis, inquantum aliqui ad affligendum animas deputabuntur: & non alij. Sed hîc ordo magis erit à Deo quàm ab ipſis, ſicut etiam & eorum tormenta.

Hic Dæmones vtuntur ordine, in inferno non vtuntur.

Ad tertium cùm dicitur, quòd ſuperiores Dæmones quia magis peccauerunt, magis puniuntur, etiam his actibus immundis, amplius deberent inſiſtere: Reſpondetur, Quia culpa ordinatur per pœnam, & non per naturæ actum, ſeu operationem, ideò non inſiſtunt illis immunditiis propter nobilitatem naturæ, non propter eorum culpam aut pœnam. Et licet omnes ſint ſpiritus impuri, & ad nocendum cupidi, tamen vnus amplius altero, in quantum potiora naturalia ſunt obtenebrata.

Vnus Dæmonum altero nocentior.

Ad quartum dicitur: quòd eſt concordia inter Dæmones, non amicitiæ, ſed nequitiæ, ex qua homines odiunt, & Dei iuſtitiæ repugnant quantum poſſunt. Talis enim concordia inter impios reperitur, vt eis ſe adiungãt & ſubijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potioribus viribus vident.

Dæmonũ concordia eſt nequitiæ, non amicitiæ.

Ad quintum licèt carceralis mancipatio omnibus æqualiter deputetur, iam in aëre & poſt in inferno, non tamen ex hoc; naturalia in eis ſunt æqualiter ad æquales pœnas & officia æqualia ordinata, imò quantò ſunt nobiliores in natura & potiores in officio, tanto etiam grauiori ſubiecti tormento. Vnde *Sap.* 6 Potentes potenter tormenta patientur.

QVÆSTIO V.

Vnde multiplicatio maleficorum operum procedat.

Quæſtio ſuper influentias corporum cœleſtium

AN poſſit quoquo modo catholicè cenſeri, quòd origo & multiplicatio maleficorum operum proceſſerit ex influentiis corporum cœleſtium, ſeu ſuperabundanti malitia hominum, & non ex ſpurcitiis Incuborum, & Succuborũ Dæmonum: & videtur quod ex propria malitia. Nam Aug. *in lib.* 83. *q.* dicit, quòd ad hominis voluntatem, cauſa deprauationis eius redit, ſiue aliquo, ſiue nullo ſuadente deprauata ſit. Sed Maleficus depravatur per peccatum: ergo cauſa illius non eſt Diabolus, ſed voluntas humana. Ad idem dicit de liber. arbit. quòd quilibet eſt cauſa ſuæ malitiæ. Quod etiam probatur ratione. Peccatum hominis ex libero arbit. procedit. Sed Diabolus non poteſt liberum arbitrium mouere, hoc enim libertati repugnaret: Ergo Diabolus non poteſt eſſe cauſa illius, nec cuiuſcunque peccati. Prætereà *in lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus,* dicitur. Non omnes cogitationes noſtræ malæ à Diabolo excitantur, ſed aliquoties ex noſtri arbitrij motu emergunt.

Quilibet eſt cauſa ſuæ malitiæ.

Demùm quòd ex influentiis corporum cœleſtium poſſint oriri, & non à Dæmonibus, probatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad vnum, ita omne multiforme reducitur in aliquod vniforme principium. Sed actus humani

Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme.

ſunt

ſunt varij & multiformes, tam ad vitia, quàm ad virtutes, ergo videtur, quòd reducantur in aliqua principia vniformiter mota & mouentia. Sed talia non poſſunt aſſignari, niſi ex motibus cœleſtium, qui ſunt vniformes, ergo illa corpora ſunt talium actionum cauſæ. Præterea, ſi cœleſtia corpora non eſſent humanorum actuum ad virtutes & vitia cauſæ, Aſtrologi non adeò frequenter vera prædicerent de bellorum euentibus & aliis humanis actibus: ſunt ergo aliquo modo cauſa. Prætereà corpora cœleſtia poſſunt imprimere in ipſos Dæmones ad cauſandum certè maleficia, ergo à fortiori, in ipſos homines.

Exemplũ de Lunaticis. Aſſumptum probatur ex tribus. Nam certi homines qui Lunatici dicuntur, infeſtantur à Dæmonibus plus vno tempore quàm alio, quod non facerent, ſed potiùs omni tempore moleſtarent, niſi ex certis Lunationibus etiam ipſi Dæmones inquietarentur ad infernum. Huiuſmodi probatur etiam ex Necromanticis, qui certas conſtellationes obſeruant, ad inuocandum dæmones, quod non facerent, niſi ſcirent, illos dæmones corporibus cœleſtibus eſſe ſubiectos.

Dæmonib. imperant inferiora. Probatur etiam ex illo, quòd Dæmones ſecundum Auguſtinum *in* 10. *de ciuitate Dei*, quibuſdam corporibus inferioribus exercentur, ſcilicet, herbis, lapidibus, animanribus, & ſonis quibuſdam certis, & vocibus, & figurationibus. Sed cùm corpora cœleſtia ſint virtuoſiora quàm corpora inferiora: ideò multò magis actionibus corporum cœleſtium. Et iterum amplius Malefici ſubijciuntur, vt eorum opera ex influentiis illorum corporum, & non ex aſſiſtentia ſpirituum malorum proueniant. Fortificatur argumentum ex 1. *Reg. cap.* 16. vbi, cùm Saül vexabatur; à Dæmones alleuiabatur tum quando David cytharam percutiebat coram eo, & quòd recedebat ſpiritus malus.

Sed contrà. Impoſſibile effectum ſine cauſa ſua producere, ſed opera Maleficorum ſunt talia, quod non poſſunt niſi opere dæmonum fieri, patet ex deſcriptione operum Maleficorum, ex Iſidor. *lib.* 8. *Etym.* Malefici dicuntur ob magnitudinem facinorum: hi enim elementa concutiunt, mentes hominum turbant, & abſque vllo veneni hauſtu ſola vi carminum animas interimunt, &c. Huiuſmodi autem effectus non poſſunt ex influentiis corporum cœleſtium mediante homine cauſari.

Prætereà Philoſophus Ethic. Difficile inquit, explicare quid ſit principium operationis in anima, & oſtendit, quòd oportet eſſe aliquod extrinſecum. Omne enim quod incipit de nouo, habet aliquam cauſam. Incipit enim homo operari, quòd vult: Incipit autem velle, quia præconſiliatur, ſi autem præconſiliatur propter aliquod conſilium procedens, aut ergo eſt procedere in infinitũ, aut oportet ponere aliquod principium extrinſecum, quod primo mouet hominem ad conſiliandũ: niſi fortè aliquis dicat, quòd hoc eſt à fortuna: ex quo ſequeretur omnes actus humanos eſſe fortuitos, quod eſt abſurdũ. Principiũ ergo in bonis ad bona dicit eſſe Deũ, qui non eſt cauſa peccati. In malis autem, cùm homo incipit agere velle, & conſiliari ad peccandum oportet quòd huius etiam ſit aliqua cauſa extrinſeca, & nõ poteſt eſſe alia niſi Diabolus, præſertim in Maleficis, vt ſupra patuit, quia corpus cœleſte non poteſt ad tales actus influere: ergo patet veritas. *Anima mouetur per aliquod extrinſecum.*

Prætereà cuius poteſtati ſubiacet motiuum, eius poteſtati ſubiacet & motus, qui à motiua cauſatur. Motiuum autem voluntatis eſt, aliquid apprehenſum per ſenſum vel intellectum, quorum vtrumque ſubiacet poteſtati Diaboli. Dicit enim Aug. *in lib.* 83. *q.* Serpit hoc malum, ſcilicet, quod eſt à Diabolo per omnes aditus ſenſuales, dat ſe eſſe *Dæmon mouet voluntatem, quæ eſt cauſa peccati.*

figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, latet ira & in fallacia ſermonis, odoribus ſe ſubiicit infundit ſaporibus, & quibuſdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. Ergo videtur quòd in poteſtate Diaboli eſt, mouere voluntatem, quæ eſt directè cauſa peccati.

Præterea omnem quod ſe habet ad vtrumlibet, indiget aliquo determinante ad hoc vt exeat in actum. Sed liberum arbitrium hominis ad vtrumlibet ſe habet, ſcilicet ad bonum & malum: ergo ad hoc, quod exeat in actum peccati, indiget quod ab aliquo determinetur ad malum. Maximè autem hoc videtur fieri à Diabolo, præſertim in operibus Maleficorum, cùm eius voluntas eſt determinata ad malum. Ergo videtur, quòd mala voluntas Diaboli eſt cauſa malæ voluntatis, præcipuè in Maleficis. Et poteſt fortificari ratio, per hoc, quòd ſicut bonus Angelus ſe habet ad bonum, ſic malus Angelus ad malum. Sed ille reducit homines ad bonum, ergo iſte ad malum. Eſt enim (dicit Dionyſius) ex diuinitatis immobiliter ſtabilita voluntate, vt ima à ſummis perficiantur.

Mala volũtas Dæmonis eſt cauſa malæ voluntatis.

Ima à ſũmis perficiuntur.

Reſponſio. Quia quæſtio quoad originem maleficorum operum, fundatur ſuper influentiam luminarium cœleſtium, oſtenditur per reprobationem trium errorum qui hoc aſſerere conantur, ſcil. planetariorum, genethliacorum & fatalium ordinum, ponentium, hoc non eſſe poſſibile quoad primum. Nam ſi quæritur an ex impreſſione luminarium cœleſtium cauſetur in hominibus vitium Maleficorum: tunc ad diuerſitatem motuum attendendo, & veritatem fidei ſaluando, oportet ſub diſtinctione differere, videlicet quòd mores hominum à ſideribus cauſari poſſunt intelligi dupliciter. Aut neceſſariò & ſufficienter, aut diſpoſitiuè & contingenter. Si dicatur primo modo, tunc non ſolum eſt falſum, imo hæreticum, eò quòd Chriſtianæ religioni adeò repugnat, quòd etiam veritas fidei in tali errore ſaluari non poteſt. Ratio. Dum enim ponit omnia à ſyderibus neceſſario euenire, iam tollit meritum & per conſequens demeritum: Tollit & gratiam, & per conſequens gloriam: Tum quia honeſtas morum & per hunc errorem præiudicium patitur, dum culpa peccantis in ſydera refunditur, licentia malefaciendi ſine reprehenſione conceditur & homo ad orandum & colendum ſydera incuruatur.

Quomodo mores hominum cauſentur ab aſtris.

Si autem dicantur mores hominum à diſpoſitionibus ſyderum variari diſpoſitiuè & contingenter ſic poteſt habere veritatem, quia nec rationi nec fidei repugnat. Planum enim eſt, quòd diſpoſitio corporis varia multum facit ad variationem affectionum & morum animæ, vt plurimùm enim anima complexiones corporis imitatur, vt dicitur in ſex principiis. Vnde & cholerici ſunt iracundi, & ſanguinei ſunt benigni, & melancholici ſunt inuidi, flegmatici pigri. Hoc autem non eſt neceſſarium: anima enim dominatur ſuo corpori, & maximè quando eſt adiuta per gratiam. Multos enim videmus cholericos manſuetos, & melancholicos benignos. Quum ergo virtus corporum cœleſtium operatur ad mixtionem & qualitatem complexionis, hinc eſt, quòd per conſenſus quodammodo operatur ad qualitatem morum, valdè tamen de longinquo. Plus enim facit ad qualitatem complexionis virtus naturæ inferioris, quam virtus ſyderis.

Sydera cõtingenter variãt mores hominum.

Vnde Auguſtinus 5. *de ciuitate Dei,* in ſolutione cuiuſdam quæſtionis de duobus fratribus, qui ſimul infirmabantur, & curuabantur, cùm quærebatur, vnde hoc eſſet, magis commendat rationem Hippocratis quàm Aſtronomi. Hippocrates enim reſpondit, quòd hoc erat propter ſimilitudinem complexionis.

Quæſtio à S. Auguſt. mota contra Aſtrologos.

xionis. Et Aſtronomus reſpondit, quòd erat propter identitatem conſtellationis. Meliùs enim reſpondit Phyſicus, quia cauſam reddit magis propriam, & magis propinquam. Sic ergo dicendum quòd impreſſiones ſyderum aliquo modo diſponunt ad malitiam. Maleficorum ſiquidem aliqua influentia in eorum corporibus prædominatur potius ad huiuſmodi nefanda, quàm ad alia opera quæcunque vitioſa ſeu virtuoſa: quæ tamen diſpoſitio non debet dici neceſſaria, proxima & ſufficiens, ſed remota & contingens.

An Regna per Aſtra mutentur.

Nec valet, ſi quis obiiceret Philoſophum *libro de proprietatibus elementorum*: vbi dicit, quòd regna vacua facta ſunt & terræ depopulatæ apud coniunctionem Iouis & Saturni, arguendo quaſi, quia talia ex libero arbitrio deprehendebant hominem, ergo etiam influentiæ luminarium ſuper liberum arbitrium haberent efficaciam. Reſpondetur enim quòd Philoſophus ſuper hoc dictum non vult innuere, quòd homines illi non poterant reſiſtere illius influentiæ conſtellationis, ad diſſenſionem inclinantis, ſed quia noluerunt: Quia ſicut ait Ptolomæus *in Almageſt.* Sapiens homo dominabitur aſtris. Quamvis enim coniunctio Iouis & Saturni, eò quòd Saturnus habet influentiam melancholicam & malam, & Iupiter valdè bonam, poteſt ad rixam vel diſcordiam homines inclinare: illi tamen inclinationi homines per libertatem arbitrij poſſunt reſiſtere, & valdè faciliter cum adiutorio gratiæ Dei.

De Cometis ſententia Damaſceni.

Nec iterum valet, ſi quis obiicere dictum Damaſc. *lib.* 2. *cap.* 6. vbi dicit: Conſtituuntur multoties cometæ & ſigna quædam mortis regum. Reſpondetur enim quod etiam ſequendo opinionem Damaſceni, quæ fuit vt patet in prædicto libro, contrariæ opinionis viæ Philoſophicæ: ſiue non, nihil per hoc concluditur, quò ad neceſſitatẽ actuum humanorum. Opinatur enim Damaſcenus, quòd Cometa, nec naturaliter generatur, nec eſt vna de ſtellis in firmamento poſitis, vnde nec eius ſignatio eſt naturalis nec influentia. Dicit enim quod cometæ non ſunt ex his, quæ à principio genita ſunt aſtra, ſed Diuina iuſſione ſecundum ipſum tempus conſtituuntur & rurſus diſſoluuntur. Hæc Damaſcenus. Prænunciat autem Deus per tale ſignum magis mortem Regis, quàm aliorum, tum quia eſt perſona communis, tum quia poteſt ex hoc oriri turbatio regni. De cuius cuſtodia magis ſollicitantur Angeli, propter commune bonum, quorum etiam miniſterio & generantur & diſſoluuntur.

Opinio Philoſophorũ de Cometis.

Sed nec Philoſophorum opinio obſtat, qui dicunt, quòd ſtella cometa ſit impreſſio calida & ſicca, generata in ſuperiore parte aëris prope ignem, ex cuius vapore calido & ſicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus ſtellæ. Partes autem illius vaporis diſcontinuatæ circa illum globum & longum protenſæ in ſuis extremitatibus illi globo coniunctæ, ſunt quaſi eius comites: & ſecundum hanc poſitionem ſignificat & cauſat non per ſe, ſed per accidens mortalitatem prouenientem ex infirmitatibus calidis & ſiccis. Et quia vt plurimum diuites nutriuntur calidis & ſiccis; ideò illo tempore multi diuites moriuntur: inter quos mors regum & principum eſt magis notabilis. Et hæc poſitio nec diſtat à poſitione Damaſceni, ſi quis benè conſiderat, niſi quo ad operationem & cooperationem Angeli, quam nec Philoſophi excludere poſſunt. Imò vbi vapores nunquam in ſua ſiccitate & caliditate ad generandum cometam currerent, adhuc operatione Angeli ſæpè concurrere habent, cauſis prædictis.

Angeli cooperantur Cometis.

Sicut & ſtella, quæ ſancti Thomæ Doctoris tranſitum indicauit, quæ vtique non ex ſuperis in firmamento poſitis.

Stella præceſſit mortem S. Doctoris Tho.

ſitis proſiliit, ſed operatione Angeli ex materia aliqua præiacente formata, & officio peracto, iterum reſoluta fuit.

Vnde videmus, quòd ſecundum quamcunque iſtarum opinionum, nullum penitùs habent cœli luminaria dominium ſuper liberum arbitrium. Vnde nec conſequenter ſuper malitiam & mores hominum.

Cur Aſtronomi interdum vera prædicunt.

Nota inſuper, quare Aſtronomi, vt ſæpiùs vera prædicunt, & quod eorum iudicia vt plurimum ſuper vnam prouinciam, aut gentem vnius terræ eueniunt. Huius ratio eſt: quia ſua indicia ſumunt ex aſtris, quæ etiam habent maiorem influentiam, capiendo probabiliorem, non neceſſitatem in actibus tam naturæ quàm voluntatis, & in actibus hominum generalibus, ſicut vnius generis vel prouinciæ, quàm in particularibus vnius perſonæ. Quia maior effectus ſtellarum imprimitur in totam vnam gentem, quàm in vnum hominem, & quia maior pars gentis vnius, magis ſequitur affectus naturales corporis, quàm vnus ſingularis homo, ideò, &c. Sed hoc incidentaliter eſt tactum.

Contra Genethliacos.

Secunda via per quam præfata noſtra Catholica aſſertio declaratur, eſt per reprobationem errorum Genethliacorum, & Deam fortunæ colentium Mathematicorum. De quibus Iſidor. 8. *Etymol. cap. 9.* Genethliaci dicuntur propter natalium conſiderationem ſyderum, qui vulgò Mathematici dicuntur. Fortuna verò vt *ibidem* dicit *cap. 2.* à fortuitis nomen habere dicitur, quaſi Deam quandam, res humanas variis caſibus, & fortuitis illudentem. Vnde & cæcam appellant, eo quod paſſim in quoſlibet incurrens, ſine vllo examine meritorum; & ad bonos & ad malos venit. Hæc Iſid. Sed talem Deam crederent, aut quod læſiones in corporibus, & creaturis, quæ ex Maleficorum operibus inferuntur non ab ipſis maleficis, ſed ad ipſa Dea fortunæ prouenirent, ſicut eſt Idololatria, ita & aſſerere Maleficas ipſas ad hoc eſſe natas, vt talia per eas in mundo exerceri poſſint, ſimiliter à fide alienum exiſtit: Imò & à communi Philoſophorum traditione. Si cui placet, inſpiciat Doctorem Sanctum *l. 3. Summæ fidei contra gētiles, q. 87. & ſeq.* & inueniet plura. Licet hoc vnicum propter eos, qui fortaſſis copiam librorum non habent, non videtur omittendum: quod quia in homine tria ſunt conſideranda, vt ibi notatur, quæ à tribus cœleſtibus cauſis diriguntur: Voluntatis actus, intellectus actus & corporis actus, quorum principium à Deo tantùm & immediatè, ſecundum ab Angelo, & tertium à cœleſti corpore dirigitur. Nam actiones & voluntates immediatè à Deo in bonis operibus diriguntur, dicente Scriptura: *Prou.* 21. Cor regis, ſupple, quod maiori potentia videtur poſſe reſiſtere, eò minùs alij non poſſunt, quia in manu Domini, & quocunque voluerit inclinabit illud. Et Apoſtolus, Deus qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.

Fortunam colunt Mathematici.

Tria in homine, quæ à tribus cœleſtibus cauſis diriguntur.

Voluntas.

Cognitio verò humana intellectiua à Deo mediantibus Angelis ordinatur. Ea verò quæ ad corporalia pertinent, ſiue ſint exteriora ſiue interiora, in vſum hominis venientia, à Deo mediantibus Angelis & cœleſtibus corporibus diſpenſantur. Dicit enim Beatus Dionyſius 4. *de Diuinis nom.* quòd corpora cœleſtia ſunt cauſæ eorum, quæ in hoc mundo fiunt, non tamen neceſſitatem inferentia.

Intellectus. Actus corporis.

Et cùm homo ſit ordinatus ſecundùm corpus ſub corporibus cœleſtibus, ſecundùm intellectum verò ſub Angelis, ſecundùm voluntatem autem ſub Deo, poteſt contingere, quòd homo ſpreta inſpiratione Dei ad bonum, & illuminatione boni Angeli, ducatur affectio

Angeli poſſident intellectū in homine Deus voluntatem, aſtra corpus.

affectione corporali ad ea quæ influentia luminarium cœli inclinanr, vt & ſic, tam voluntas, quam intellectus malitia & erroribus inuoluantur.

Non eſt autem poſſibile huiuſmodi erroribus, quibus Malefici irretiti ſunt ex influentijs luminarium cœli, inuolui, licèt ad fundendum ſanguinem, vel furta, aut latrocinia, vel etiam incontinentias peſſimas perpetrandas poſſit quis ex illis inclinari, ſicut etiam alia quædam naturalia.

Oliua à meretrice plantata non fert fruges.

Etiam, vt Gulielmus *in De vniuerſo* dicit, quòd per experientiam habetur, ſi meretrix nititur plantare oliuam, non efficitur fructifera, quæ tamen per caſtam plantata, fructifera efficitur. Et aliquis etiam Medicus in ſanando, & agricola in plantando, & miles in expugnando, aliqua ex impreſſione cœleſti corporis efficiunt, quæ alij etiam eaſdem artes habentes efficere non poſſunt.

Fatum improbatur.

Tertia via ſumitur ex reprobatione fatalium effectuum. Vbi notandum, quòd Fatum eſſe aliquod vnô modo Catholicè aſſeritur. Alio modo aſſerere, eſt omnino hæreticum. Si enim Fatum æſtimetur eſſe ſecundùm æſtimationem quorundam Gentilium, & quorundam Mathematicorum, qui putabant, quod ex vi poſitionis ſyderum cauſaretur infallibiliter diuerſitas morum, ita quod talis efficeretur neceſſario Maleficus vel virtuoſus in moribus, quia talem eum eſſe cauſaret vis, quæ in diſpoſitione ſyderum ſub qua talis vel conceptus vel natus eſſe comprehenderetur. Et iſtam vim vocaverunt nomine Fati.

Sed quia iſta opinio non tantùm eſt falſa, imo hæretica & omnino deteſtanda propter inconuenientia quæ neceſſario ſequerentur, vt *ſuprà* tactum eſt circa reprobationem primi erroris, quia videlicet tolleretur ratio meriti & demeriti, imo gratiæ & gloriæ, & quod Deus malorum noſtrorum auctor eſſet, & plura alia. Ideo Fatum ſic omnino refutatur, quia nihil eſt: Secundum quam acceptionem etiam Gregor. dicit *in Homil. Epiph.* Abſit à Fidelium cordibus, vt fatum aliquod eſſe dicant.

Inconvenientia ex Fato.

Et licèt hæc opinio videatur eadem eſſe, cum prima, quæ eſt Planetariorum, & hoc propter eadem inconvenientia, quæ vtrobique cernuntur, tamen ſunt diverſæ, quantum inter ſe diuerſificantur vis ſyderum & influxus generalis ſeptem Planetarum.

Si autem æſtimetur, Fatum eſſe ſecundùm quandam diſpoſitionem, ſiue ordinationem cauſarum ſecundarum ad producendum effectus diuinitùs proviſos. Hoc modo Fatum verè eſt aliquid: eo quod providentia Dei per cauſas medias exequitur ſuos effectus: In illis videlicet, quæ ſecundis cauſis ſubduntur, licèt in alijs non, vt eſt creatio animarum, gloſicatio & gloriæ collatio.

Angeli cooperantur ad gratiæ infuſionem.

Licèt etiam Angeli ad Gratiæ infuſionem cooperari poſſunt, intellectum & voluntatis capacitatem illuminando & diſponendo, & ſic quædam ordinatio effectuum vna & eadem dicitur providentia & etiam Fatum. Si enim conſideratur vt eſt in Deo, ſic dicitur providentia, ſi autem ſecundum quod eſt in cauſis medijs ordinatis à Deo ad effectus aliquos producendos, ſic habet rationem Fati. Et hoc modo Boëtius loquens de Fato 4. *de conſol.* dicit: Fatum eſt rebus mobilibus inhærens diſpoſitio, per quam providentia ſuis quæque nectit ordinibus.

Definitio Fati.

Sed tamen Sancti Doctores hoc nomine vti recuſaverunt, propter eos qui illud ad vim poſitionis ſyderum retorquebant: Vnde Aug. *c. 5. de Ciuit. Dei*, dicit: Si propterea quiſquam res humanas Fato tribuit, quia ipſam Dei voluntatem vel poteſtatem Fatum vocat, ſententiam teneat & linguam corrigat.

S. Aug. ſententia de Fato.

Patet etiã ex præmiſſis tacita reſponſio ad quæſtionẽ: An omnia Fato ſubdantur

& an etiam Maleficorum opera illi ſubdantur? Quia ſi Fatum dicitur ordinatio cauſarum ſecundarum ad effectus diuinitus proviſos, id eſt, vbi Deus diſpoſuit per cauſas ſecundas producere effectus tales: ſic inquantum ſubduntur Fato, id eſt, ſubduntur cauſis ſecundis à Deo ordinatis, vt ſunt influentiæ corporum cœleſtium. Ea verò quæ à Deo immediatè fiunt, vt eſt creatio rerum, glorificatio ſubſtantialium ſpiritualium, & alia huiuſmodi non ſubduntur. Et hoc eſt, quod dicit Boëtius, *vbi ſuprà*, quòd ea, quæ ſunt primæ Deitati propinqua, fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Vnde Maleficorum opera, quia non ſubſunt ſecundis cauſis, cùm talia præter curſum communem & ordinem naturæ eueniunt: Ideò nec Fato, ſed cauſis alijs, quoad eorum originem neceſſariò ſubduntur.

Excedétia Fatum.

A motoribus orbium maleficia non cauſari.

Subſtantię ſeparatæ ſunt motores orbium.

CONſequenter, quòd nec huiuſmodi Maleficorum opera poſſunt oriri, aut cauſari à ſubſtantijs ſeparatis, quæ ſunt motores orbium, ſeu corporum cœleſtium: Cuius opinionis fuit Auicenna, & ſui ſequaces: hac ratione moti, quia enim ſubſtantiæ illæ ſeparatæ, altioris ſunt virtutis animabus noſtris, & ab ipſa anima interdum, cùm fuerit in ſua imaginatione, ad ſolam quandam apprehenſionem interiorem circa aliquod extrinſecum immutatur corpus proprium, interdum etiam alienum ſeu extrinſecum. Verbi gratia: Aliquis ambulans ſuper trabem in alto poſitam cadit de facili, quia imaginatur caſum ex timore, non autem caderet ſi eſſet trabs illa poſita ſuper terram, vbi caſum timere non poſſet. Item ad ſolam apprehenſionem animæ incaleſcit corpus, vt in concupiſcentibus vel iratis, aut etiam infrigidatur, ſicut in timentibus. Poteſt etiam immutari ad aliquam ægritudinem, putà febrem vel lepram, ex forti imaginatione, & apprehenſione ad tales ægritudines. Et ſicut circa corpus proprium, ita circa alienum, vt illud immutetur ad ſanitatem vel ægritudinem, & hîc ponit cauſam etiam faſcinationis, de qua *ſuperius* tactum eſt.

De vi imaginationis

Imaginatio alieno corpori noxam dans.

Et quia ſecundùm illam poſitionem effectus Maleficarum haberent reduci ad motores orbium, licèt non præcisè ad ipſa corpora cœleſtia: Ideò vltra illa, quæ *ibi* tacta ſunt, dicamus adhuc, quòd talia ſic contingere eſt impoſſibile. Quia cùm motores orbium ſint ſubſtantiæ intellectuales & bonæ, non tam ſecundùm naturam, quàm ſecundùm voluntatem, quod patet ex eorum operationibus ad bonum totius vniuerſi. Illa autem creatura, cuius ope magicæ operationes fiunt, & ſi ſit bona ſecundùm naturam, non tamen poteſt eſſe bona ſecundùm voluntatem. Ideò non poteſt idem iudicium de ambabus ſubſtantijs ferri.

Natura bona, creatura mala ſecundùm voluntatē.

Et quòd non poteſt eſſe bona ſecundùm voluntatem, probatur. Nam præſtare patrocinium aliquibus in his, quæ fiunt contrariæ virtuti, non eſt alicuius intellectus benè diſpoſiti: talia autem fiunt in huiuſmodi operationibus Maleficorum: Fiunt enim, vt in ſecunda parte operis patebit, plurima homicidia, fornicationes, puerorum & iumentorum occiſiones, & alia maleficia procurantur. Vnde vtentes his artibus, Malefici à malefaciendo vocantur. Non eſt ergo benè diſpoſita ſecundùm virtutem talis intellectualis naturæ, cuius auxilio huiuſmodi artes Maleficarum innituntur, licèt ſit bona ſecundùm naturam, quia habet eſſe, & illud omnia appetunt, vt cuilibet intuenti patet. Item non eſt intellectus benè diſpoſiti, familiarem eſſe ſceleratis, & eis patrocinium exhibere, & non quibuſdam

Non eſt intellectus bene diſpoſiti, familiarem eſſe ſceleratis.

virtuo

Digitized by Google

Motores orbium inclinant ſemper ad bona.

virtuoſis. Huius autem operibus in artibus Maleficorum vtuntur homines ſcelerati, quia à fructibus eorum cognoſcuntur.

Auxilio autem ſubſtantiarum, orbes moventium, in bonum quælibet creatura inclinatur à natura, licèt corrumpatur per accidens ſæpè: ergo illæ ſubſtantiæ non poſſunt eſſe originalis cauſa Maleficarum.

Præterea, intellectus benè diſpoſiti eſt reducere homines in ea, quæ ſunt homini propria bona, quæ quidem ſunt bona rationis: abducere ergo ab iſtis, & pertrahere ad alia minima bona, eſt intellectus indecenter diſpoſiti. Per huius autem artes non adipiſcuntur homines aliquem profectum in bonis rationis, quæ ſunt ſcientiæ & virtutes, ſed in quibuſdam minimis, vt ſunt deprehenſiones & exercitia latronum, & mille nocumentorum, ergo origo non eſt à ſubſtantijs ſeparatis, ſed ab aliqua virtute non benè diſpoſita ſecundùm virtutem.

Maleficia invertunt propria hominis.

Præterea, non eſt benè diſpoſitus ſecundùm intellectum, qui per aliqua ſcelera commiſſa provocatur ad auxilium alicui ferendum. Hoc autem fit in iſtis artibus Maleficorum. Nam, vt patebit in executione harum, fidem abnegant, innocentes pueros occidunt. Subſtantiæ enim ſeparatæ, quæ ſunt orbium motores propter ſuam bonitatem non his maleficis auxilium præſtant.

Concludendum ergo, quòd huiuſmodi artes, ſicut non poſſunt à corporibus cœleſtibus, ita nec ab eorum motoribus oriri: & cùm neceſſe habent oriri ex aliqua virtute alicui creaturæ collatæ, & illa etiam non poteſt eſſe bona ſecundùm voluntatem, licèt ſit bona ſecundùm naturam, & huiuſmodi creaturæ ſint ipſi Dæmones, relinquitur quòd eorum virtute huiuſmodi fiant.

De malitia

Niſi fortaſſis adhuc obſtat frivola æſtimatio, quòd ex hominum malitia concurrente ſuper Maleficorum verba comminatoria, & imagines repoſitas ad certum locum, virtute quadam ſtellarum ſequerentur, vt v.g. Quando Maleficus diceret imaginem aliquam reponendo, faciam te cæcam, aut claudam, & hoc eveniret. Tunc ideò eueniret, quòd talis à ſua nativitate ex virtute ſtellarum ſortiretur præ cæteris hominibus talem virtutem, quantumcunque alij talia verba proferrent, & eſſent inſtructi per diſciplinam ad proferendum, adhuc tamen efficaces in huiuſmodi operibus eſſe non poſſent. Ad quæ ſingula reſpondendo declarabitur: Primò, quòd ex malitia hominum huiuſmodi effectus cauſari non poſſunt. Secundò, quòd nec ex vocibus quorumcunque nominum, concurrente quacunque ſtellatione, etiam ad quaſcunque imagines.

hominum per verba vel rei efficaci concurrente.

Ex malitia humana maleficia non oriuntur.

Malitia habitualis.

DE primo, quòd non ex malitia quantumcunque humana poſſint oriri huiuſmodi Maleficorum opera, ſic declaratur. Nam malitia hominis, ſiue ſit habitualis, in quantum ex frequentatis actibus acquirit habitum inclinantem ad perpetrandum peccata non ex ignorantia, nec ex infirmitate: vnde cenſetur peccare ex malitia. Vel ſit actualis malitia, quæ dicitur ipſa mali electio, quæ etiam ponitur peccatum in Spiritum ſanctum, nunquam poteſt circa ipſum maleficum tantum efficere, quòd talia opera, vt ſunt immutationes elementorum, & læſiones circa corpora, indifferenter hominum & iumentorum, abſque aſſiſtentia alicuius altioris virtutis proveniant, quod declaratur primò ex parte cauſæ, ſecundò ex parte effectus maleficialis.

Actualis.

Nam hoc, quod non poteſt homo

efficere abſque malitia, putà per ſua naturalia imminuta, minùs poteſt per ipſa naturalia iam diminuta. Patet, cùm ſit virtus actiua etiam diminuta. Sed homo per peccata qualitercunque per malitiam commiſſa, diminuitur in bonis naturalibus. Probatur auctoritate & ratione. Nam Dionyſius 4. *c. de Diui. nom.* dicit: Malum eſt effectus naturalis habitudinis: & loquitur de malo culpæ. Vnde & nemo noſcens malum operatur.

Nemo, qui nouit malum, operatur illud.

Reſpondeo ſic: Sicut ſe habet bonum gratiæ ad malum naturæ, ita ſe habet malum culpæ ad bonum naturæ. Sed per gratiam diminuitur malum naturæ, vt fomes qui eſt inclinatio ad culpam ergo per culpam, à fortiori diminuitur bonum naturæ. Nec obſtat, ſi dicatur de faſcinatione, quæ interdum procuratur ex inſpectione alicuius vetulæ, malitioſè puerum aſpicientis, vnde puer immutatur & faſcinatur. Quia ſicut *ſuprà* tactum eſt, hoc tantúmodò contingere poteſt circa pueros, propter teneram complexionem. Hîc autem loquimur de corporum quorumcunque hominum, & iumentorum ac etiam elementorum ad grandinis immutationes. Si quis velit latiùs intelligere, inſpiciet, Doctorem ſanctum *in quæſtionibus de malo*: Vtrùm peccatum poſſit corrumpere totum bonum naturæ, &c.

Faſcinatio

Ex parte denique effectuum maleficialium declaratur: Nam ex effectibus deuenitur in cognitionem cauſæ. Vnde ſicut illi effectus, quoad nos, qui fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem creatæ nobis ignotæ, licèt non ſint propriè miracula, ſicut illa, quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ: qualia ſecundùm poteſtatem operatur ille, qui eſt ſuprà omnem ordinem totius naturæ creatæ, qui eſt Deus benedictus: Secundùm quam acceptionem dicitur: Tu es qui facis mirabilia magna ſolus. Ita & maleficiales effectus dicuntur miraculoſi, in quantum fiunt ab aliqua cauſa nobis ignota, & præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ. Ex quibus elicitur, quòd virtus corporalis hominis ad huiuſmodi opera cauſanda non ſe extendere poteſt, quæ ſemper hoc habet, vt cauſa cum ſuo effectu naturali nota ſit naturaliter abſque admiratione.

Quomodò maleficiales effectus ſint miracula.

Et quòd effectus maleficiales poſſunt aliquo modo dici miracula, in quantum notitiam humanam excedunt, patet ex ſeipſis, cùm naturaliter non fiunt. Patet, & per omnes Doctores, præſertim Aug. *in li.* 83. *q.* vbi dicit: Quòd Magicis artibus fiunt miracula plerunque ſimilia illis miraculis, quæ fiunt per ſeruos Dei. Et iterùm *in eodem* dicit: Magi faciunt miracula per priuatos contractus, boni Chriſtiani per publicam iuſtitiam, mali Chriſtiani per ſigna publicæ iuſtitiæ. Quæ omnia ſic declarantur. Nam iuſtitia diuina eſt in toto vniuerſo, ſicut publica in ciuitate. Virtus autem creaturæ cuiuſlibet in virtuoſo ſe habet, vt virtus alicuius priuatæ perſonæ in ciuitate. Ideò boni Chriſtiani in quantum per diuinam iuſtitiam miracula faciunt, dicuntur facere miracula per publicam iuſtitiam. Magus autem, quia operatur ex pacto inito cum Dæmone, dicitur operari per priuatum contractum: quia operatur per Dæmonem, qui ſua naturali virtute poteſt facere aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem creaturæ nobis ignotæ: & erit miraculum quoad nos, ſed non ſimpliciter, quia non poteſt operari præter ordinem totius naturæ creatæ, & per omnes virtutes creaturarum nobis ignotarum. Sic enim ſolus Deus dicitur facere miracula. Iuxta illud: Tu es Deus qui facis mirabilia magna ſolus. Mali autem Chriſtiani faciunt per ſigna publicæ iuſtitiæ: ſicut inuocando nomen Chriſti, vel exhibendo aliqua Sacramenta. Si cui placet inſpiciat S.Thomam

Chriſtianorum miracula quomodo fiant.

S.Thomam *in prima parte quæſtion. 111. artic.* 4. Poteſt etiam attendere ad ea quæ *in 2. parte operis. cap. 6.* deducentur *inferiùs.*

Quòd nec per voces & verba, concurrente virtute ſtellarum maleficia fiant.

Necesſe eſt intelligentem Phantaſmata ſpeculari.

DEmum quòd nec ex vocibus quorumcunque hominum, concurrente quacunque cõſtellatione, ſuper quaſcunque imagines. Nam cùm intellectus hominis huius diſpoſitionis eſt, quod eius cognitio ex rebus cauſatur: cùm intelligentem neceſſe ſit Phantaſmata ſpeculari: Non eſt eius conceptio, quòd ex ſua conceptione ſeu intellectuali operatione intrinſeca, vbi illam ſolam per verba exprimeret, res ab extra habeat cauſare: aut quòd conceptio intellectus expreſſa per verba haberet corpora immutare. Tales enim homines qui talem haberent virtutem, non eſſent nobiſcum vnius ſpeciei, ſed æquiuocè dicerentur homines.

Præterea ſi dicatur, quòd illa efficiunt per verba, concurrente virtute ſtellarum à natiuitate: Vnde contingit quòd præ cæteris hominibus dum proferunt verba, quòd per illa aliquid efficiunt, cùm tamen alij etiam proferentes eadem, non poſſent aliquam tranſmutationem efficere, quia virtus ſtellarum à natiuitate eis non deſeruit. Patet ex præcedentibus illa eſſe falſa, ex reprobatione trium errorum, Planetariorum, Genethliacorum & Fatalem ordinem ponentium.

Corpora cœleſtia non poſſunt imprimere intellectui.

Præterea cùm verba exprimunt mentis conceptum, & corpora cœleſtia non poſſunt imprimere intellectum, nec etiam eorum motores niſi per ſe, abſque motione corporum cœleſtium intellectum vellent illuminare: & hoc ſolummodò fieret ad opera bona, quia ad mala perpetranda non illuminatur intellectus, ſed obumbratur, quod non eſt officium bonorum ſpirituum, ſed malorum. Ideò patet, quòd ſi verba eorum aliquid efficiunt, hoc non eſt vigore alicuius corporis cœleſtis, ſed aſſiſtentia alicuius virtutis intellectiuæ: quæ etiam & ſi ſit bona ſecundùm naturam, non tamen poteſt eſſe bona ſecundùm voluntatem, in quantum ſemper ad malum machinatur, & talis erit Dæmon, vt *ſuprà* oſtenſum eſt.

Imagines conſtellatæ.

Et quòd nec per imagines poſſint talia efficere, quaſi corpora cœleſtia ſuper ipſas aliquid influerent: quia huiuſmodi imagines, quantumcunque characteribus & figuris ſunt inſignitæ, ſunt effectus hominis operantis per artem. Cœleſtia autem corpora effectus cauſant naturales: cuiuſmodi non ſunt effectus Maleficorũ, qui dicuntur Maleficiales, vtpotè in malum creaturarum, præter conſuetum ordinem naturæ proſilientes: vnde nihil ad propoſitum.

Differentia imaginũ Aſtrologicarum, Magicarum, & Maleficarum.

Præterea *ſuprà* oſtenſum eſt etiam, quòd duplices ſunt imagines, Aſtrologicæ, & Magicæ, quæ etiam ad bonum aliquod priuatum obtinendum, & non ad corruptionem ordinantur. Maleficorum autem imagines ſunt omnino alterius, cùm ſemper ad nocumentum creaturarum, & ex Dæmonum iuſſu, ad aliquem locum occultè reponuntur, vt deſuper ambulantes, aut dormientes lædantur, vt ipſæ Maleficæ fatentur. Vnde & ab ipſis Dæmonibus efficiunt quicquid cauſant & non ex corporum cœleſtium influentiis.

Cauſæ deprauationis hominis.

Ad argumenta. Ad primum dictum Auguſtini eſt intelligendum, quòd cauſa deprauationis hominis redit ab hominis voluntate, ſicut ad cauſam effectum perficientem, quæ propriè dicitur eſſe cauſa. Non ſic autem ad cauſam effectum permittentem, vel diſponentem, vel conſiliantem, aut præcipientem, quibus modis ſcilicet conſiliatiuè, diſpoſitiuè, & præceptiuè Diabolus

 dici

dicitur cauſa peccati & depravationis: Deus autem ſolummodò permiſſione, qui mala permittit propter bona. Iuxta Auguſt. *in Ench.* Diabolus autem diſponit interiùs ſuggerendo, perſuadet interiùs & exteriùs acriùs ſtimulando. Præcipit autem his, qui ei ſe totaliter ſubdiderunt, vt ſunt Malefici, quibus non eſt opus interiùs inſtigari, ſed tantùm exteriùs, &c.

Et per hoc etiam ad ſecundum, quòd quilibet eſt cauſa ſuæ malitiæ, directè intelligendo, & ad probationes, patet eadem reſponſio, quia ſcilicet repugnat libero arbitrio moveri per modum præcipientis, non autem per modum diſponentis.

Ad tertium. Motus ad virtutes aut ad vitia diſpoſitivè poſſunt cauſari ab influentijs corporum cœleſtium, & capitur motus pro quadam naturali inclinatione ad virtutes humanas & vitia: Opera autem Maleficorum, quia excedunt communem ordinem naturæ, ideò illis influentijs ſubjacere non poſſunt.

Ad quartum idem patet, quia ſunt cauſæ humanorum actuum corpora cœleſtia, ſed illa opera non ſunt humanitùs adinventa.

Ad quintum, quòd motores orbium poſſint imprimere in animas, ſi intelligatur immediatè, ſic imprimunt illuminando ad bonum & non ad Maleficia, vt *ſuprà* tactum eſt. Si autem intelligatur mediatè: tunc iuxta influentiam corporum cœleſtium imprimunt indirectè & diſpoſitivè.

Cur Dæmones ad decrementa Lunæ homines vexent.

Ad ſextum, hoc quòd Dæmones ad certa augmenta Lunæ homines vexant contingit propter duo. Primò quidem ad hoc, vt infament creaturam Dei, ſcilicet Lunam, vt Hieronymus & Chryſoſtomus dicunt. Secundò, quia non poſſent operari niſi mediantibus naturalibus virtutibus, vt *ſupra* dictum eſt. Ideò conſiderant corporum aptitudines ad effectus inducẽdos, & quia cerebrum eſt humidiſſimum omnium partium corporis, vt Ariſtoteles dicit, & naturales omnes: Ideò maximè ſubijcitur operationi Lunæ, quæ ex ſua proprietate habet movere humores. In cerebro autem perficiuntur vires animales, & ideò Dæmones ſecundùm certa augmenta Lunæ perturbant hominis Phantaſiam, quando conſiderant cerebrum ad hoc diſpoſitum.

Cerebrum maximè ad Lunam movetur.

Ad aliud, quòd Dæmones advocati in certis conſtellationibus adueniunt, faciunt propter duo. Primò, vt homines in hunc errorem inducant, quòd credant aliquod nomen eſſe in ſtellis. Secundò, quia conſiderant, ſecundùm aliquas conſtellationes materiam corporalem magis eſſe diſpoſitam ad effectus pro quibus advocantur.

Cur vocati Dæmones in certis conſtellationibus adueniant.

Ad tertium, quòd ſicut dicit Auguſt. *36. de ciuitate Dei.* Per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum & inſtrumentorum muſicorum Dæmones alliciuntur, non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, in quantum, ſcilicet hæc eis exhibentur in ſignum Divini honoris, cuius ipſi ſunt cupidi.

Quomodo Dæmones alliciũtur carminib. Muſica, herbis.

Tamen quia ſæpè obijcitur, quòd Dæmones poſſunt impediri per herbas & harmonias à vexatione hominum: vt in argumento allegatur de Saül per harmoniam cytharæ: Vnde nituntur defendere, quòd aliqui poſſent effectus maleficiales producere per certas herbas & occultas cauſas, abſque auxilio Dæmonum, tantummodò ex influentia corporum cœleſtium, quæ plus poſſunt imprimere in huiuſmodi res corporales ad effectus corporales, quàm in ipſos Dæmones, ad producendum huiuſmodi effectus maleficiales.

Ideò latiùs cùm ſit reſpondendum, eſt aduertendum quòd herbæ vel harmoniæ

Digitized by Google

moniæ non poſſunt ſua naturali virtute totaliter excludere vexationem, qua Diabolus poſſit hominem vexare, ſi ſibi permitteretur à Deo, vel Angelis bonis, poſſunt tamen illam vexationem mitigare, & ita parua poſſet eſſe vexatio illa, quòd poſſent eam penitùs excludere: ſed hoc facerent non agendo in ipſum Dæmonem, cùm ſit ſpiritus ſeparatus, in quem non poteſt naturaliter agere quodcunque corpus, ſed agendo in ipſum vexatum à Dæmone.

Quomodo mitigetur Muſica Dæmon.

Omnis enim cauſa limitatæ virtutis, producere poteſt effectum intenſiorem in materiam diſpoſitam, quàm non diſpoſitam, cui & conſonat illud Philoſ. 2. *de anima*. Actus activorum ſunt in patiente prædiſpoſito. Dæmon autem eſt agens limitatæ virtutis, ergo vexationem intenſiorem facere poteſt Diabolus in homine diſpoſito ad illam vexationem, ſiue ad illud ad quod Diabolus intendit adducere quàm in homine diſpoſitionis contrariæ. Putà Diabolus, poteſt vexare intenſiùs paſſione melancholica hominem diſpoſitum ad illam, quàm hominem contrariæ diſpoſitionis.

Dæmon eſt limitatæ virtutis

Certum eſt autem quòd herbæ & harmoniæ multùm poſſunt immutare diſpoſitionem corporis, & ex conſequenti motus ſenſualitatis: Hoc patet de herbis, cùm quædam inclinant ad lætitiam, quædam ad triſtitiam, & ſic de alijs. Hoc etiam patet de Harmonijs per Philoſoph. 8. *polit.* vbi vult, quòd diverſæ harmoniæ habent provocare diverſas paſſiones in homine. Hoc etiam refert Boëtius *in Muſica ſua*, & Author *de ortu ſcientiarum*, vbi loquens de vtilitate Muſicæ, dicit, quòd valet ad curandum vel alleviandum diverſas infirmitates, & ita patere poteſt quòd cæteris paribus ſit vexatio debilior.

Herbæ & Harmoniæ poſſunt immutare diſpoſitionem corporis.

Non autem video, quomodo herbæ vel harmoniæ poſſint in homine diſpoſitionem aliquam cauſare, propter quam homo nullo modo poſſet à Dæmone vexari: ſi tamen permitteretur, quia Diabolus movendo ſolùm motu locali vaporem & ipſo ſpiritus inordinato motu poſſet hominem multùm vexare. Herbæ autem vel harmoniæ nullam diſpoſitionem cauſare poſſent in homine ſua naturali virtute, per quam prohibetur Dæmon prædictam commotionem facere. Contingit tamen quandoque quòd Diabolo non permittitur hominem vexare, niſi vexatione ita parva, quòd per aliquam fortem diſpoſitionem ad contrarium tolleretur totaliter, & tunc aliquæ herbæ vel harmoniæ poſſent corpus hominis ita ad contrarium diſponere, quod illa vexatio totaliter amoveretur, V.G. Diabolus quandoque poſſet hominem vexare vexatione triſtitiæ, ita debiliter, quod per aliquas herbas vel harmonias, quæ haberent cauſare dilationem & diffuſionem ſpirituum, qui ſunt motus contrarij triſtitiæ, totaliter amoveretur illa triſtitia.

Quod autem Auguſt. *lib. 2. de doctrina Chriſtiana*, condemnat, ligaturas & quædam alia, de quibus *ibi* diffuſiùs ſcribit, hoc attribuens arti Magicæ, hoc eſt quantum ad illud quod non poſſunt ſua naturali virtute. Quod patet ex hoc, quod dicit ſic. Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ atque remedia, quæ Medicorum condemnat diſciplina. In quo ſatis patet quòd illa condemnat quantùm ad vſum, reſpectu cuius non habent aliquam efficaciam ex ſua naturali virtute.

De Ligaturis.

Quantùm autem ad illud quod 1. *Regum cap.* 6. habetur. Quòd Saül, qui vexabatur à Dæmone, alleviabatur quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd ſpiritus malus recedebat, &c. Sciendum quod benè verum eſt, quod per tactum cytharæ, virtute naturali illius harmoniæ, alleviabatur aliquantulũ afflictio Saülis, in quantum illa

De Saüle sono cytharæ mitigato.

illa harmonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minùs aptus ad illam vexationem. Sed quòd ſpiritus malus recederet quando David cytharizabat, hoc erat propter vim crucis, quod ſatis expreſsè dicitur in gloſſa, vbi ſic dicitur; Erat David in canticis muſicis eruditus, diverſorum ſonorum rationabilis, moderatúſque concentus. Vnitatem eſſentiæ ſignificat, quæ varijs modis quotidiè reſonat. David malignum ſpiritum in cythara compeſcuit, non quia tanta eſſet vis in cythara, ſed in ſigno crucis: quia in ligno crucis & cordarum extenſione, id eſt, venarum gerebatur, quæ etiam tunc Dæmones effugabat.

Vi crucis David cytharam pulſans Dæmonem abegit.

QVÆSTIO VI.

Quoad ipſas maleficas Dæmonibus ſe ſubijcientes.

PRo tertia & annexa difficultate, quoad ipſas Maleficas Dæmonibus ſe ſubijcientes pluta ſuper modum aggrediendi huiuſmodi ſpurcitias poſſunt difficultari. Primò ex parte Dæmonis, & corporis ab eo aſſumpti, ex quo elemento ſit illud formatum. Secundò ex parte actus, an ſemper cum infuſione ſeminis ab altero recepto. Tertiò ex parte temporis & loci, an potiùs in vno tempore, quàm in altero exerceat. Quartò, an viſibiliter quoad circumſtantias ſe agitat, ex parte mulierum, an tantummodo illæ, quæ ex huiuſmodi ſpurcitijs procreantur, à dæmonibus frequentantur. Secundò, an illæ quæ ab obſtetricibus tempore partus dæmonibus offeruntur. Tertiò an remiſſior ſit in talibus ipſa Venerea delectatio. Ad quæ omnia ad præſens cum non ſit reſpondendum, eo quòd tantummodo generalitati ſtudemus, & in ſecunda parte operis illa ſingula per eorum opera explanantur: vt patebit *in quarto capitulo,* vbi de ſingulis modis fiet mentio. Ideò ad ſecundum principale tendamus. Et primò, cur in tam fragili ſexu hoc genus perfidiæ invenitur ampliùs quàm in viris. Et erit quæſtio prima generalis quoad conditiones generales mulierum. Secunda ſpecialis, cuiuſmodi mulieres ampliùs inveniuntur ſuperſtitioſæ, & Maleficæ. Tertia ſingularis quoad ipſas obſtetrices, quæ omnes alias in malitia excedunt.

Difficultates in quæſtione de ſuccubis.

Cur magis fœminæ ſuperſtitioſæ reperiantur.

QVò ad primum, cur in ſexu tam fragili mulierum maior multitudo Maleficarum reperitur, quàm inter viros. Et quidem in contrarium argumenta deducere non expedit, cum ipſa experientia, præter verborum & fide dignorum teſtimonia talia facit credibilia. Dicamus ſexum non deſpiciendo, in quo Deus ſemper magna fecit fortia vt confunderet, quòd diverſæ à diverſis ſuper hæc aſſignantur rationes. Semper tamen in principali concordantes, Vnde & pro mulierum admonitione ipſa materia benè eſt prædicabilis, affectántque audire, vt experientia ſæpe docuit, dummodò diſcretè proponatur.

Nam aliqui Doctores hanc rationem tradunt. Dicunt enim tria eſſe in rerum natura, Lingua, Eccleſiaſticus, & Fœmina, quæ medium in bonitate & malitia tenere neſciunt, ſed vbi limites ſuæ conditiones excedunt, ibi quendam apicem & ſupremum gradum in bonitate aut malitia vendicant. In bonitate quidem quando à bono reguntur ſpiritu, vnde & optima ſunt. In malitia vero quando à malo ſpiritu reguntur, vnde & peſſima efficiuntur.

Tria, quæ medium in malitia tenere neſciunt.

De lingua enim patet, cùm eius miniſterio plurima regna fidei Chriſtianæ ſunt ſubiugatæ, vnde & Apoſtolis Chriſti

Linguæ bonitas.

Digitized by Google

Prædicatores habent linguas canum.

Chriſti in igneis linguis Spiritus ſanctus viſus eſt. Patet & in alijs ſapientibus Prædicatoribus quotidiè lingua canum, vulnera & vlcera languentis Lazari lingentes. Iuxta illud; Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes.

S Dominicus per canem figuratus.

Vnde & dux & pater Prædicatorum ordinis, in figura catuli latrantis, & accenſam faculam in ore geſtantis præmonſtratus eſt, vt ſuo latratu vſque ad præſens habeat lupos hæreticos arcere à gregibus ouium Chriſti.

Patet, & ex quotidiana experientia quod vnius viri prudentis lingua interdum infinitorum hominum ſtrages præpeditur, propter quæ non immeritò in eius commendationem Salo. *Prouer.* 10. plura cecinit. In labijs ſapientis inuenitur ſapientia. Et iterum: Argentum electum lingua iuſti, cor impiorum pro nihilo. Iterum: Labia iuſti erudiunt plurimos, qui autem indocti ſunt in cordis egeſtate morientur. Cuius cauſa *ibidem* 16. ſubditur, quia hominis eſt præparare animum, & Dei gubernare linguam.

Homo præparat animum, ſed Deus gubernat linguam.

De mala verò lingua inuenies. *Ecclef.* 28. Lingua tertia multos commouit & diſperſit illos à gente in gentem, ciuitates munitas deſtruxit, & domos magnorum effodit. Et dicitur lingua tertia eorum qui inter duas partes contrarias incautè vel maculosè loquuntur.

Malitia linguæ. Quid tertia lingua.

De ſecundo ſcilicet Eccleſiaſticis, intellige clericos & religioſos in vtroque ſexu Chryſoſt. *ſuper illud*: Eiecit vendentes & ementes de templo. Sicut omne bonum à ſacerdotio, ita omne malum ab eo egreditur. Hieronymus *in epiſtola ad Nepotianum*: Negociatorem clericum, ex inope diuitem ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem fuga. Et beatus Bernardus *homilia* 23. *ſuper Canti. loquens de clericis* dicit. Si inſurgeret apertus hæreticus, mitteretur foras & areſceret, ſi violentus inimicus, abſconderent ſe forſitan ab eo boni.

A ſacerdotio omne bonum & omne malum egreditur. Clericus negotiator quaſi peſtis fugiendus.

Nunc verò quomodò abijcient, aut quomodo abſcondent ſe. Omnes amici, & tamen omnes inimici, omnes domeſtici, & nulli pacifici, omnes proximi & omnes quæ ſua ſunt quærunt.

Et *alibi*: Noſtri Prælati facti ſunt Pilati, noſtri paſtores facti ſunt tonſores. Et loquitur etiam de Prælatis religioſorum, qui onera grauia inferioribus imponunt, digito autem ſuo minimo non tangerent. Et Greg. *in paſto.* dicit: Nemo ampliùs in Eccleſiâ nocet, quàm qui perversè agens, nomen vel ordinem ſanctitatis habet, delinquentem namque hanc redarguere nullus præſumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. De religioſis etiam dicit B. Auguſt. *ad Vincentium Donatiſtam*: Simpliciter fateor charitati veſtræ coram Domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meam ex quo Deo ſervire cœpi, quantum difficilè expertus ſum peiores, ſicut & meliores non poſſe inveniri, quam qui in monaſterijs defecerunt, aut profecerunt.

Prælati facti Pilati, Paſtores ſunt tonſores.

Pro reverentia ordinis peccator honoratur.

De mulierum verò malitia diſſeritur *Eccleſiaſt.* 25. Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram mulieris. Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura, quæ ſequuntur & præcedunt *ibidem* de muliere nequam, concludit: Brevis eſt omnis malitia ſuper malitiá mulieris. Hinc Chry. *ſuper Matt.* 19. Non expedit nubere. Quid aliud eſt mulier niſi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, neceſſarium malum, naturalis tentatio, deſiderabilis calamitas, domeſticum periculum, delectabile detrimentum, malum naturæ bono colore depicta. Ergo ſi dimittere illam peccatum eſt, cùm oportet tenere, iam verò tormentum neceſſarium eſt, vt aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas habeamus. Tullius deniq. 2. *Rhetorica* dicit.

De malitia mulierum.

Mulier neceſſarium malum.

dicit: Viros ad vnumquodque maleficium ſingulæ, id eſt, plures cupiditates impellunt, mulieres ad omnia Maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum eſt avaritia. Et Seneca *in ſuis Tragœd.* aut amat aut odit mulier, niſi tertium dediſſe eſt: flere fœmiuam eſt mendacium. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum, veri doloris vnum, inſidiarum aliud. Mulier cùm ſola cogitat, mala cogitat.

Muliebriũ vitiorum fundamẽtum eſt avaritia.

De bonis mulierib.

De bonis autem mulieribus tanta laus eſt, vt etiam beatificaſſe viros legantur, & ſaluaſſe gentes, terras & vrbes: Patet de Iudith, Delbora, & Heſter. Hinc Apoſt. 1. *Cor.7.* Si qua mulier haber virum, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum: ſanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, Ideò *Eccl.26.* dicitur: Mulieris bonæ, beatus vir, numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabiliſſima per totum ferè capitulum de excellentia bonarum. Et *Prou. vlt.* de muliere forti.

Quæ omnia etiam in nouo Teſtamento in fœminis claruerunt, vt in virginibus, & alijs ſanctis fœminis, quæ per fidem gentes & regna ab Idololatriæ cultu ad Chriſtianam religionem deduxerunt. Si quis inſpicere velit Vincent. *in ſpe. hiſtor. lib.20. cap.9.* de regno Vngariæ per Giliam Chriſtianiſſimam. Et de regno Francorum per Clotildem virginem, & Clodoveo deſponſatam inſpiciat, & mira inueniet: Vnde quæcunque vituperationes leguntur, in concupiſcentiam carnis interpretari poſſunt, vt ſemper mulier pro carnis concupiſcentia intelligatur. Iuxta illud: Inveni amariorem morte mulierem, & bona mulier ſubiecta carnis concupiſcentia.

Vituperationes mulierum vt intelligendæ.

Sunt & alij alias rationes aſſignantes, cur in maiore multitudine reperiantur fœminæ ſuperſtitioſæ quàm viri. Prima eſt, quia pronæ ſunt ad credendum: & quia principaliter Dæmon, quærit corrumpere fidem, ideò potiùs eas aggreditur. Vnde & *Eccl.19.* Qui citò credit, leuis eſt corde, & minorabitur. Secunda cauſa eſt, quia à natura propter fluxibilitatem complexionis facilioris ſunt impreſſionis ad reuelationes capiendas per impreſſionem ſeparatorum ſpirituum: qua complexione etiam, cùm bene vtuntur, multæ bonæ ſunt, cùm malæ, peiores ſunt.

Tertia cauſa, quia lubricam habent linguam: & ea quæ mala arte ſciunt, eis comparibus fœminis vix celare poſſunt ſeque occultè, cùm vires non habeant, per maleficia vindicare quærunt faciliter. Vnde *Eccl. vt ſuprà*: Commorari leoni & draconi plus placebit, quam habitare cum muliere nequam. Breuis omnis malitia ſuper malitiam mulieris. Item poteſt & addi illa, cùm fluxibiles ſunt, ſicut & faciunt.

Mulieres ſunt incontinentis linguæ.

Sunt & tertij alias rationes aſſignantes quas prædicatores cautè debent proponere: & dicere quòd licèt in veteri teſtamento, ſcripturæ vt plurimùm mala loquuntur de mulieribus, & hoc propter primam prævaricatricem mulierem, ſcilicet, Evam, & imitatrices eius, tamen & poſt in novo teſtamento propter mutationem nominis, vt Eva in Ave (vt ait Hiero.) Totum quod intulit maledictio Evæ, totum abſtulit benedictio Mariæ. Vnde plurima & ſemper laudabilia ſunt de ipſis prædicanda.

Eva in Ave.

Sed quia adhuc modernis temporibus hæc perfidia ampliùs in mulieribus, quàm in viris invenitur, vt ipſa experientia docet, curioſus cauſam inveſtigando, vltra præmiſſa dicere poſſumus, quod in omnibus viribus, tam animæ, quàm corporis, cùm ſint defectuoſæ, non mirum, ſi plura maleficia in eos, quos æmulantur, fieri procurant.

Quantum enim ad intellectum, ſeu ad intelligendum ſpiritualia alterius videntur

dentur

Digitized by Google

dentur eſſe ſpeciei à viris cui auctoritas & ratio cum variis ſcripturæ exemplis alludit. Terentius ait : Mulieres fermè vt pueri leui ſententia ſunt. Et Lactantius, 3. *Inſtitutionum.* Numquid aliquam mulierem philoſophiam sciuiſſe niſi Temeſten. Et *Prouer.* 11. quaſi deſcribens mulierem dicit : eſt circulus aureus in naribus ſuis, mulier pulchra & fatua.

Mulieres minus valent intelligendo bona quàm viri

Ratio naturalis eſt, quia plus carnalis viro exiſtit, vt patet in multis carnalibus ſpurcitiis : Qui etiam defectus notatur in formatione primæ mulieris, cùm de coſta curua formata fuit, id eſt, de coſta pectoris, quæ eſt torta, & quaſi contraria viro. Ex quo defectu etiam procedit, quòd cùm ſit animal imperfectum, ſemper decipit. Nam dicit Cato : Inſtruit inſidias lachrymis dum fœmina plorat. Et illud : Dum fœmina plorat decipere laborat. Patet in vxore Samſonis, quæ multùm infeſtans eum, ad declarandum ſibi problema propoſitum ſodalibus ab eo expoſitum eis reuelauit, & ſic decepit. Patet in prima muliere, quod ex natura minorem habet fidem, cùm dixit ſerpenti interroganti, quare non ederent de omni ligno paradiſi. Reſpondit de omni, &c. ne fortè moriamur : in quo oſtendit ſe dubitare, & fidem non habere ad verba Dei, quæ omnia etiam Etymologia nominis demonſtrat. Dicitur enim Fœmina à Fe, & minus : quia ſemper minorem habet & ſeruat fidem : Et hoc ex natura, quoad fidelitatem : licèt ex gratia & natura fides in beatiſſima Virgine nunquam defecerit, cùm tamen in omnibus viris defeciſſet tempore Paſſionis Chriſti.

Ex formâ coſtæ mulier contraria viro

Eua non credidit Deo, quia dixit Forte.

Fœmina dicta à Fe, & Minus.

Mala ergo mulier ex natura cùm citiùs in fide dubitat, etiam citiùs fidem abnegat, quod eſt fundamentum in maleficis.

Quantùm denique ad aliam potentiam animæ, ſcilicet voluntatem ex natura, cùm odit aliquem, quem priùs amauit, tunc æſtuat per iram & impatientiam, & ſicut maris æſtus ſemper bullit & currit, ſic talis ex tota impatiens. Alludit huic rationi, auctoritas diuerſa. *Eccleſ.* 25. Non eſt ira ſuper iram mulieris. Et Senec. *Trag.* 8.

Mulieris proclinitas ad talia.

Nulla vis flammæ tumidique venti,
Tanta nec teli metuenda torti,
Quanta cùm coniux viduata tædis.
Ardet, & odit.

Patet in muliere quæ falsè accuſauit Ioſeph, & incarcerare fecit, quia noluit ſibi in ſcelus conſentire adulterij, *Geneſ.* 30. Et reuera potiſſima cauſa deſeruiens in augmentum Maleficarum eſt dolotoſum duellum inter maritatas & non maritatas fœminas, & viros : immò & inter ipſas fœminas ſanctas, quid tunc de cæteris : Vides enim *in Geneſi* quanta fuit impatientia & inuidia Saræ, ad Hagar poſtquam concepit. *Geneſ.* 21. Quanta Rachel ad Liam propter filios, quos non habebat Rachel *Geneſ.* 30. Quanta Annæ ad Phenennam fœcundam, ipſa ſterili exiſtente. 1. *Reg.* 1. Quanta Mariæ ad Moyſen. *Num.* 12. Vnde murmurauit, & detraxit Moyſi, propter quod & lepra percuſſa. Quanta Marthæ ad Magdalenam, ipſa ſedente, & Martha miniſtrante. *Luc.* 10. Vnde & *Eccleſ.* 37. Tracta cum muliere de his quæ æmulatur : quaſi dicat non eſſe tractandum cum ea, quia ſemper æmulatio, id eſt, inuidia eſt in mala muliere. Et quæ inter ſe ſic agitantur, quantò magis aduerſus viros.

Stimulatio & impatientia mulierum.

Quare etiam vt narrat Valerius Phoroneus rex Græcorum, die qua mortuus eſt, dixit Leontio fratri ſuo, ad ſummam felicitatem nihil mihi deeſſet, ſi mihi ſemper vxor defuiſſet. Cui Leontius. Et quomodo vxor obſtat felicitati ? Et ille, Mariti hoc omnes ſciunt. Et Socrates Philoſophus interrogatus, ſi ducenda eſſet vxor. Reſpondit : Si non capies, ſolitudo erit tibi, excipiet hinc generis interitus, hinc hæ-

Felix per ſe, feliciſſimus calebs

Sine re ſolo, c voce lici

Digitized by Google

res alienus. Sed ſi ceperis illam, perpetua ſolicitudo, conqueſtus querularum, dotis exprobratio, affinium grave, ſupercilium, garrula ſocrus lingua, ſucceſſor alieni matrimonij, incertus liberorum eventus. Hæc dixi vt expertus. Nam vt ait Hieron. *contra Iouinianum*. Hic Socrates duas habuit vxores, quas ingenti patientia ſuſtinens, non potuit tamen ab earum contumelijs clamoribus & vituperationibus liberari. Vnde quadam die ipſis querulantibus contra eum, ipſe domum egreſſus, vt earum moleſtias evitaret, cùm ante domum ſederet, proiecerunt illæ mulieres ſuper eum aquam immundam: Super quo ipſe non perturbatus, quia Philoſophus ait, Sciebam quòd poſt tonitrua pluviæ ſequerentur.

De vxore ſubmerſa quæſita adverſo flumine.

Et de quodam legitur, cuius vxor ſubmerſa erat in fluvio, quòd cùm quæreret cadaver eius ad educendum de aqua ibat per fluvium contra aquam, & interrogatus cauſam: cùm res graves deſcendant infrà & non ſuprà, quare quæreret contra aquam, Reſpondit: Mulier iſta in vita, ſemper fuit contraria dictis & factis ſive mandatis meis, ideò quæro contrario modo, ſi fortè etiam mortua contrariam voluntatem vltra conſuetum tenuiſſet.

Mulieres ſunt vindicabiles.

Et quidem ſicut ex primo defectu intelligentiæ abnegationem fidei faciliùs incurrunt: ita ex ſecundo, ſcilicet inordinatis affectionibus & paſſionibus varias vindictas quærunt, excogitant & infligunt, ſive per Maleficas, ſive alijs quibuſcunque modis. Vnde non mirum tantam multitudinem maleficarum in hoc genere exiſtere.

Natura ſunt mulieres immorigeræ.

Quantum inſuper defectum in memorativa potentia, cùm hoc ſit in eis ex natura virium, nolle regi; ſed ſuos ſequi impetus, ſive quacunque pietate: ad hoc ſtudet, & cuncta memoria diſponit. Vnde Theophraſtus: Si totam domum ei commiſeris ad ſerviendum, & ſi aliquid tuo arbitrio reſervaveris etiam minimum vel magnam fidem ſibi adhiberi non putabit, & iurgia concitabit: niſi citò conſulueris, parat venena, aruſpices & ariolos conſulit: ecce maleficia.

De Gynæcocratia iudicium Ciceronis.

Sed quale ſit dominium mulierum, audi Tullium *in paradox*. Nunquid ille liber eſt cui mulier imperat, leges imponit, præſcribit, iubet, vetat quod ei videtur, nec illi imperanti aliquid negare poteſt vel audet. Ego iſtum non modò ſervum, ſed nequiſſimum ſervorum appellandum puto, licèt ampliſſima familia natus ſit. Vnde & Seneca *in perſona furioſa Medea*: Quid ammodo ceſſas, ſequere felicem impetum, pars iſta vltionis qua gaudes quota eſt, &c. Vbi multa ponit, oſtendens quòd mulier non vult regi, ſed ſuo impetu procedere etiam in damnum ſuum: Sicut de multis legitur mulieribus, quæ vel ob amorem, vel dolorem, quia vindictas facere non potuerunt, ſeipſas occiderunt.

De Laodice & Berenice regis Syriæ.

Sicut de Laodice narrat Hieron. ſuper Danielem: quæ exiſtẽs vxor regis Antiochi regis Syriæ, zelans ne plus amaret Berenicem, quam etiã habebat vxorem, Berenicem & filiam eius ex dicto Antiocho priùs fecit occidi, & pòſt ſeipsã veneno occidit. Vnde? Quia non vult regi, ſed ſuo impetu procedere. Ideò Chryſoſt. non immeritò dicit: O malum omni malo peius, mulier mala, ſive illa pauper ſit, ſive dives. Si enim vxor divitis ſit, non ceſſat nocte & die virum calidis ſtimulare ſermonibus, blanda nequiter, & importuna violenter. Si verò pauperem virum habet, ipſum quoque ad iracundiam & rixas incitare non deſinit. Et ſi vidua ſit, ipſa per ſemetipſam omnes deſpicit paſſim, & ad omnem audaciam ſpiritu ſuperbiæ inflammatur.

Aut blanditijs, aut importunitate infligant viros mulieres.

Omnia ferè mundi Regna propter mulieres everſa.

Quæramus, inveniemus ferè, omnia mundi Regna propter mulieres fuiſſe everſa. Primum enim quod fuit regnum felix, ſcilicet Troiæ, propter raptum

vnius

Digitized by Google

vnius fœminæ, ſcilicet Helenæ, deſtructum eſt multis millibus Græcorum occiſis. Regnum Iudæorum multa mala exterminia habuit propter peſſimam Iezabel, & filiam eius Athaliam, reginam in regno Iudæ, quæ occidi fecerat filios filij, vt eo mortuo ipſa regnaret: ſed vtraque occiſa Regum Romanorum multa mala ſuſtinuit propter Cleopatram Reginam Ægypti, peſſimam mulierem. Et ſic de aliis. Vnde non mirum, ſi mundus iam patitur ob malitiam mulierum.

Demùm inſpiciendo corporis ipſius carnalia deſideria: vnde innumera nocumenta vitæ humanæ contingunt: Vt meritò cùm Catone Vticen. dicere poſſimus: Si abſque fœmina poſſet eſſe mundus, conuerſatio noſtra non eſſet abſque Diis. Cùm reuera, ſi mulierum non eſſent nequitiæ, etiam tacendo de maleficiis, adhuc ab innumeris periculis mundus remaneret exoneratus. Valerius ad Rufinum: Chimæram mulierē eſſe neſcis, ſed ſcire debes: quod monſtrum illud triforme inſigni venuſtetur facie leonis olentis, maculetur ventre capræ, virulenta cauda viperæ armetur, vult dicere: Quod aſpectus eius pulcher, tactus fœtidus, conuerſatio mortifera.

Mundus ſine mulierib. eſſet conuerſatio Deorum.

Mulierem eſſe Chimæram.

Audiamus, & aliam proprietatem per vocem. Nam ſicut eſt mendax in natura, ſic & in loquela, nam pungit, & tamen delectat. Vnde & earum vox cantui Syrenarum aſſimilatur, quæ dulci melodia tranſeuntes attrahunt, & tamen occidunt. Occidunt quidem, quia ex marſupio euacuant, vires auferunt, & Deum perdere cogunt. Iterum Valerius ad Rufinum: Hæc loquens placet delectatio: & pungit delictum, flos veneris roſa eſt, quia ſub eius purpura multi latitant aculei. *Prouerb.5.* Nitidius oleo guttur eius, id eſt, locutio nouiſſima eius amara quaſi abſynthium.

Voces fœminarum mortiferæ.

Audiamus & aliam in eius inceſſu, ſtatu & habitu, ibi eſt vanitas vanitatum. Non eſt homo in mundo, qui tantum ſtudeat placere Deo benigno, quantum mulier etiam mediocris, ſuis vanitatibus ſtudet hominibus placere. De quo exemplum in vita S. Pelagiæ, quando dedita mundo diſcurrebat per Antiochiam ornata nimis: quam Sanctus pater, Nominus nomine videns, flere cepit, & dixit ſociis: quod toto tempore vitæ ſuæ tantam diligentiam nunquam adhibuerat Deo placere, &c. quæ demùm orationibus eius conuerſa eſt.

De inceſſu & habitu muliercularum. De S. Pelagia.

Hæc eſt de qua *Eccl.7.* & de qua iam Eccleſia lamentatur propter ingentem multitudinem Maleficarum. Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus eſt venatorum, ſagena cor eius, vincula ſunt manus eius, qui placet Deo, fugiet illam, qui autem peccator eſt, capietur ab ea. Amarior eſt morte, id eſt, Diabolo: *Apoc.6.* Nomen illi mors: Nam licèt Diabolus duxit Euam ad peccandum, Eua tamen ſeduxit Adam. Et ſicut peccatum Euæ non induxiſſet nobis mortem animæ & corporis, niſi ſubſequuta fuiſſet culpa in Adam, ad quam induxit Eua, & non Diabolus, ideò amarior morte.

Cur mulier amarior morte.

Euæ peccatum nō induxiſſet mortem, niſi culpa Adam acceſſiſſet.

Iterum amarior morte, quia hæc naturalis, & interimit tantùm corpus, ſed peccatum à muliere inchoatum occidit animam, priuando gratia, & corpus ſimiliter in pœnam peccati ducit.

Iterum amarior morte, quia mors corporalis, eſt inimicus manifeſtus & terribilis, ſed mulier inimicus blandus & occultus.

Et ideò amarior & periculoſior laqueus iam non dicitur venatorum, ſed Dæmonum. Quia iam capiuntur homines non ſolùm per carnalia deſideria, eas videndo & audiendo cùm earum facies ſit ventus vrens, & vox ſerpentis ſibilus. Iuxta Ben. Verum etiam innumeros malefaciēdo homines, & iumēta. Sagena dicitur cor eius, i. inſcrutabilis

Mulierum facies eſt ventus vrens.

Sagena cor mulierum, manus ſunt vincula.

lis malitia, quæ in cordibus earum regnat. Et manus ſunt vincula ad detinendum, vbi manum ad malefaciendum creaturæ apponunt, tunc diabolo cooperante, hoc efficiunt quod prætendunt.

Quatuor inſatiabilia.

Concludamus. Omnia per carnalem concupiſcentiam, quæ quia in eis eſt inſatiabilis. *Prouerb. penultimo*, Tria ſunt inſatiabilia, &c. & quartum quod nunquam dicit, Sufficit, ſcilicet os vuluæ. Vnde & cum Dæmonibus, cauſa explendæ libidinis ſe agitant. Plura hæc deduci poſſent, ſed intelligentibus ſatis apparet, non mirum quòd plures repetiuntur infectæ hæreſi maleficorum mulieres quàm viri. Vnde & conſequenter hæreſis dicenda eſt non maleficorum, ſed maleficarum, vt à potiori fiat denominatio. Et benedictus altiſſimus, qui virilem ſpeciem à tanto flagitio vſque in præſens præſeruat: in quo vtique cùm ſic pro nobis naſci & pari voluit, ideò & ipſum priuilegiauit.

Dicendū hæreſis Maleficarum, non Maleficorum. Priuilegium viri à Maleficio.

Cuiuſmodi mulieres præ cæteris inueniuntur ſuperſtitioſæ, & maleficæ.

QVò ad ſecundum, cuiuſmodi mulieres præ cæteris inueniuntur ſuperſtitioſæ & maleficiis infectæ. Dicendum, quòd ex præcedenti quæſtione patuit, quòd quia tria generalia vitia, ſcilicet, infidelitas, ambitio & luxuria: præcipuè in malis mulieribus, regnare videntur. Ideò illæ præ cæteris maleficiis intendunt, quæ præ cæteris illis vitiis deditæ ſunt. Iterum quia inter illa tria vltimum ampliùs prædominatur, ideò quia inſatiabile, &c. Ideò & illæ inter ambitioſas ampliùs infectæ ſunt, quæ pro explendis ſuis prauis concupiſcentiis ampliùs inardeſcunt, vt ſunt adulteræ, fornicariæ, & magnatorum concubinæ.

Tria præcipua vitia mulierum.

Magnatum concubinæ.

Et hoc ex ſeptemplici maleficio, vt in bulla tangitur. Venereum actum & conceptus in vtero variis inficiendo Maleficiis. Primò, mentes hominum ad inordinatum amorem, &c. immutando: Secundo, vim generatiuam impediendo. Tertiò, membra illi actui accommoda auferendo. Quartò, homines præſtigioſa arte in beſtiales formas mutando. Quintò, vim generatiuam, quo ad fœmellas deſtruendo. Sextò, aborſum procurando. Septimò infantes Dæmonibus offerendo, abſque alijs animalibus & terræ frugibus, quibus varia nocumenta inferunt: de quibus in ſequentibus tractabitur. Sed ad præſens, de nocumentis hominum demus rationes.

Septem maleficia ad actum Venereum pertinentia.

Et prima concluſio, ſuper eos, quos maleficiunt ad amorem vel odium inordinatum. Et poſt eadem materia pro maiori intelligentia ſub difficultate eſt diſcutienda. Concluſio autem hæc eſt. Nam ſanctus Thomas *in 4. diſt.* 34. de impedimẽto maleficiali pertractans, ſicut oſtendit quare permittitur Diabolo à Deo maior poteſtas maleficij ſuper actus Venereos hominis, quàm ſuper alios: rationes aſſignando. Ita dicere à ſimili oportet, quòd hæ mulieres ampliùs infeſtantur, quæ his actibus ampliùs deſeruiunt.

Quare Dæmon plus mali poteſt in actibus Venereis.

Dicit enim, quòd quia corruptio peccati prima, per quam homo factus eſt ſeruus diaboli, in nos per actum generantem deuenit: Ideò maleficij poteſtas permittitur Diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in alijs. Sicut etiam in ſerpentibus magis oſtenditur virtus Maleficorum, vt dicitur, quàm in alijs animalibus, quia per ſerpentem Diabolus tanquam per ſuum inſtrumentum mulierem tentauit. Vnde etiã vt poſteà ſubdit, licet matrimonium ſit opus Dei, tanquam ab eo inſtitutum, adhuc per opera Diaboli interdum destruitur. Non quidem per violentiam, quia cenſeretur ſic fortior Deo: ſed ex Diuina permiſſione, procurando impedimentum

Cur circa Serpentes magis vis Maleficorum verſetur.

Digitized by Google

dimentum actus coniugalis, vel temporale, vel perpetuum.

Ex quibus hoc quod experientia docet dicamus, quòd propter huiuſmodi ſpurcitias explendas, tam erga ſe, quàm & ſæculi potentes, cuiuſcunque etiam ſtatus & conditionis, innumera Maleficia pertractant, eorum animos ad amorem illicitum, vel Philocaptionem adeò immutando, vt nulla confuſione, aut perſuaſione ab eis deſiſtere valeant. Ex quibus etiam & exterminium fidei, ſeu periculum intolerabile quotidie imminet, quòd eorum animos immutare taliter ſciunt, quòd eis nullum nocumentum ſiue per ſe, ſiue ab alijs fieri permittant, ſicque quotidie creſcunt. Et vtinam experientia nos minimè edocuiſſet, imò & odia talia etiam in Sacramento matrimonij coniunctis ſuſcitata per maleficia, & ſimiliter per infrigidationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant. Sed quia amor, & odium in anima exiſtunt, quam etiam Dæmon intrare nequit, ne alicui hæc quaſi incredibilia videantur: ſub quæſtione ſunt diſcutienda: cùm etiam oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt.

Philocaptio.

QVÆSTIO VII.

An malefici mentes hominum ad amorem, vel odium valeant immutare.

QVæritur an Dæmones per ipſas maleficales, mentes hominum ad amorem, vel odium inordinatum mutare, & incitare valeant, & arguitur, quòd non ſecundùm præmiſſa. Tria ſunt in homine, voluntas, intellectus, & corpus. Primum Deus ſicut habet per ſe regere (quia cor regis in manu Domini,) ita ſecundum per Angelum illuſtrare, & ipſum corpus per influxus cœleſtium corporum dirigere. Præterea intra corpora Dæmones non poſſunt eſſe illa immutando, ergo minus intra animam, eius potentijs odium vel amorem immittendo. Patet conſequentia: quia ex natura maiorem habet poteſtatem ſupra corporalia, quàm ſupra ſpiritualia. Et quidem quòd non poſſunt immutare, ſuprà patuit in pleriſque locis: Quia nullam formam ſubſtantialem vel accidentalem inducere poſſunt, niſi adminiculo alicuius alterius agentis, ſicut etiam quilibet alius artifex. Eſt etiam ad idem *cap. 26. quæſtione quinta, epiſco. in fine.* Qui credit aliquam creaturam poſſe tranſmutari in melius, vel in deterius niſi ab ipſo omnium creatore, infideli & pagano deterior eſt.

Præterea omne agens ex propoſito, cognoſcit ſuum effectum. Si igitur Diabolus poſſet mentes hominum immutare ad odium, vel amorem, poſſet internas cogitationes animæ videre, quod eſt contra illud, quòd in libro de Eccleſiaſticis dogmatibus dicitur: Diabolus internas cogitationes non poteſt videre. Et iterum ibidem: Non omnes cogitationes noſtræ malæ à Diabolo excitantur, ſed aliquoties ex noſtri arbitrij motu emergunt.

Diabolus non eſt ſcrutator cordium.

Præterea amor & odium, ſunt circa voluntatem, quæ radicatur in anima, ergo non poſſunt cauſari à Diabolo quacunque arte. Tenet conſequentia: quia illabi animæ, (vt dicit Aug.) illi ſoli eſt poſſibile, qui eam creauit.

Nemo illabitur animæ, niſi eius creator.

Præterea ſi dicatur, quòd poſt mouere ſenſitiuas interiores, & ſic conſequenter voluntatem, non valet: Quia vis ſenſitiua eſt dignior, quàm vis nutritiua. Sed Diabolus non poteſt formare actum virtutis nutritiuæ, vt formet carnem aut os, ergo etiam non poteſt cauſare aliquem actum interiorum virium animæ.

Sed

Diabolus cauſat etiam circa animã. Sed contra. Diabolus non ſolùm viſibiliter, ſed etiam inuiſibiliter homines tentare dicitur:hoc autem falſum eſſet, niſi interiùs circa animam, & eius potentiam aliquid cauſare poſſet. Præterea Damaſc. *in ſuis ſententiis*: Omnis malitia & omnis immunditia à Diabolo excogitata ſunt. Et Dionyſ.4. *cap. de Diui. nom.* Multitudo Dæmonum, cauſa omnium malorum, & ſibi & alijs.

Reſponſio: hic primò danda eſt diſtinctio de cauſa: & ſecundò qualiter poteſt interiores potentias animæ immutare, dicuntur Senſitiuæ interiores, & ſic tertiò concludetur propoſitum.

Cauſa alicuius dicitur dupliciter. Quò ad primum, conſiderandum eſt: quòd cauſa alicuius poteſt aliquid dici dupliciter. Vno modo directè, alio modo indirectè. Indirectè quidem, ſicut cùm aliquid agens, cauſat aliquam diſpoſitionem ad aliquem effectum, dicitur eſſe occaſionaliter & indirectè cauſa illius effectus. Sicut ſi dicatur, quòd ille, qui ſecat ligna eſt occaſio combuſtionis ipſorum: Et hoc modo dicere poſſùmus, quòd Diabolus eſt cauſa omnium peccatorum noſtrorum: quia ipſe inſtigauit primum hominem ad peccandum: ex cuius peccato conſequuta eſt in toto genere humano quædam pronitas ad omnia peccata. Et ſic intelligenda ſunt verba Damaſceni & Dionyſij.

Directè autem dicitur aliquid eſſe cauſa alicuius, in quantum operatur directè ad illud, & hoc modo Diabolus non eſt cauſa omnis peccati, Non enim omnia peccata committuntur Diabolo inſtigante, ſed quædam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione. Quia vt Origines dicit: Etiamſi Diabolus non eſſet, homines haberent appetitum cibi, & Venereorum & huiuſmodi. Circa quæ inordinationes multæ contingunt, niſi per rationem talis appetitus refrenetur. Refrenare autem in ordine huiuſmodi appetitum, ſubiacet libero arbitrio, ſuper quem etiam Diabolus minùs habet poteſtatis.

Etſi Diabolus non eſſet, Venerea ſequerent homines.

Sed quia per hanc diſtinctionem non poſſumus diſcernere, qualiter interdum amor illicitus, ſeu philocaptio procurari poteſt, eſt vlteriùs aduertendum, quòd Diabolus, licèt non poſſit eſſe cauſa illius inordinati amoris, directè cogendo hominis voluntatem, poteſt tamen eſſe per modum perſuadentis. Et hoc iterum dupliciter, ſcilicet viſibiliter & inuiſibiliter. Viſibiliter, ſicut cùm in alia ſpecie hominis ſenſibiliter etiam apparet ipſis Maleficis, & eis ſenſibiliter loquitur, & perſuadet peccatum. Sicut tentauit primos parentes in Paradiſo in ſpecie ſerpentis, Chriſtum in deſerto in aliqua ſpecie ei viſibiliter apparens.

Per modũ perſuadentis cogit Diabolus voluntatem.

Et quia non eſt putandum, quòd ſolùm ſic perſuadeat hominem, quia ſequeretur, quòd nulla alia peccata fierent ex inſtructione Diaboli, niſi quæ Diabolus viſibiliter apparens perſuaderet. Ideò dicendum eſt, quòd etiam inuiſibiliter inſtigat hominem ad peccandum. Quod quidem ſit dupliciter, per modum perſuaſionis, & per modum diſpoſitionis. Per modum perſuaſionis, ſicut cùm proponitur aliquid virtuti cognitiuæ vt bonum. Et hoc poteſt fieri tripliciter: Quia vel proponitur quantùm ad intellectum, vel quantùm ad ſenſum interiorem, vel exteriorem. Quantùm ad intellectum quidem: quia intellectus humanus poteſt adiuuari ab Angelico intellectu bono, vel aliquid cognoſcendum per modum illuminationis cuiuſdam, vt Dionyſius dicit: Ratio, quia ſicut intelligere, ſecundùm Philoſophum, eſt quoddam pati: Ideò poteſt imprimere in intellectum aliquam ſpeciem, vnde actus intelligendi elicitur.

Intelligere eſt aliquod pati.

Et ſi dicatur, quòd Diabolus etiam hoc

Digitized by Google

hoc facere poſſet ſua virtute naturali, quæ non eſt diminuta, vt patet ex præcedente. Dicendum, quòd non poteſt per modum illuminationis, ſed per modum perſuaſionis. Ratio, quia intellectus hominis, eſt iſtius conditionis, quòd quantò magis illuminatur, tantò magis cognoſcit verum, tantò magis poteſt ſibi cavere à deceptione. Et quia hanc deceptionem Diabolus finaliter intendit, ideò quæcunque eius perſuaſio non poteſt dici illuminatio, licèt poſſit dici revelatio in quantum, per impreſſionem quandam in vires ſenſitivas interiores, aut exteriores, vbi viſibiliter perſuaderet, aliquid imprimerer: vnde intellectualis cognitio perſuaderetur ad aliquem actum exercendum.

Perſuaſio Diaboli dicitur revelatio non illuminatio.

Quod qualiter fieri poteſt, videlicet, vt in vires interiores aliquid imprimere poſſit. Advertendum eſt, quòd quia corporalis natura nata eſt naturaliter moveri localiter à ſpirituali. Patet hoc in corporibus noſtris, quæ ab animabus moventur: Similiter in corporibus cœleſtibus. Non eſt autem apta, nata formari ab ea immediatè, & loquimur præcipuè de formis à foris manendo, non ab informando. Vnde oportet, quod concurrat aliquod corporale agens, vt probatur *in 7 metaph.* Materia corporalis naturaliter obedit bono vel malo Angelo ad motum localem: Quo ſtante, quia Dæmones ſic per motum localem ſemina colligere poſſunt & coniungere, ſeu adhibere aliquibus effectibus mirabiliter faciendis: Vt de Magis Pharaonis contigit, vbi produxerunt ſerpentes, & vera animalia: vbi debita activa debitis paſſivis coniungebant. Ideò quæcunque ex motu locali materiæ corporali accidere poſſunt, nihil prohibet per Dæmones fieri, niſi divinitùs impediantur.

Magi Pharaoni, veros ſerpentes produxerunt.

Quo iterum ſtatuto, ſic volumus intelligere, quomodo poteſt phantaſiam hominis & interiores potentias ſenſitivas incitare ad apparitiones & impetuoſos actus per motum localem. Notandum quòd ſicut Philoſophus in libro de ſomno & vigilia, aſſignat cauſam apparitionis ſomniorum per motum localem: ex eo quòd cùm animal dormit, deſcendente plurimo ſanguine ad principium ſenſitivum, ſimul deſcendunt motus ſive impreſſiones, relictæ ex ſenſibilium motionibus præteritis, & quæ conſervatæ fuerunt in ſpiritibus, ſive virtutibus ſenſibilibus interioribus, quæ ſunt Phantaſia ſeu imaginatio: quæ idem ſunt, ſecundùm ſanctum Thomam, vt patebit.

De Apparitionibus.

Eſt enim Phantaſia, ſeu imaginatio quaſi theſaurus quidam formarum per ſenſus acceptarum. Vnde contingit, quod ita movet principium apprehenſivum, id eſt, potentiam conſervatoriam ſpecierum, quòd apparent in Phantaſijs ita recenter: ac ſi tunc principium ſenſitivum à rebus ipſis exterioribus recenter immutaretur.

Phantaſia quid.

Verum eſt, quòd non omnes hæc intelligunt, ſed ſi quis ſe occupare vellet, conſiderare haberet numerum & officium ſenſuum interiorum: qui ſecundùm Avicennam *in libr. de animâ*, licèt dicas eſſe quinque, ſcilicet, Senſum communem, Phantaſiam, Imaginativam, Æſtimativam, Memoriam: Tamen ſecundùm B. Thom. *in prima parte quæſt.* 79. dicit, eſſe quatuor tantùm, eò quòd potentiam imaginativam, & phantaſiam ponit vnam. Timetur prolixitas, ideò obmittitur declaratio, eò quòd etiam quia in pleriſque locis de his pertractatur.

Quinque officia ſenſuum.

Tantummodò hoc quod dictum eſt, phantaſiam eſſe theſaurũ formarum, & alicui videretur memorativam eſſe huiuſmodi, diſtingue, quia phantaſia eſt theſaurus, ſeu conſervatorium formarum per ſenſum acceptarum, memoria autem theſaurus intenſionum, quæ per

Memoria eſt theſaurus intentionum.

per ſenſum non accipiuntur. Quis enim videns Lupum, fugit non propter indecentiam coloris, aut figuræ: quæ ſunt formæ receptæ à ſenſibus exterioribus, & repoſitæ in Phantaſia, ſed fugit quia inimicus naturæ. Et hoc habet per quandam intentionem, & apprehenſionem exiſtimativa, quæ apprehendit vt nocivum, & canem vt amicum. Sed conſervatorium illarum intentionum eſt memoria: quia recipere & retinere, in corporalibus reducuntur ad diverſa principia: nam humida benè recipiunt, & malè retinent, è contrario autem eſt de ſiccis.

Somniorũ apparitiones.

Ad propoſitum. Hoc quod contingit in dormientibus de apparitionibus ſomniorum ex ſpirituum, id eſt, ſpecierum in conſervatorijs repoſitarum motu, & ex hoc naturali motu locali propter cõmotionem ſanguinis & humorum, ad principia illa, id eſt, ad virtutes ſenſitivas interiores: & dicimus motu locali intrinſeco in capite & in cellulis capitis.

Hoc etiam poteſt accidere ex conſimili motu locali per Dæmones procreato. Et non tantùm in dormientibus, ſed & vigilantibus: in quibus Dæmones poſſunt admovere & commovere interiores ſpiritus & humores, vt ſpecies conſervatæ in conſervatorijs educantur de theſauris ad principia ſenſitiva, id eſt, ad virtutes illas Imaginativam & Phantaſticam, vt res aliquas habeat talis imaginariè: & talis dicetur interior tentatio.

Et non mirum, quòd Dæmon hoc poſſit ſua naturali virtute, cùm quilibet homo per ſe vigilans, & vſum rationis habens, vel voluntariam commotionem ſpecierum conſervatarum educere poteſt de ſuis theſauris, ſcilicet conſervatorijs huiuſmodi ſpecies, vt res aliquas ad ſuum placitum imaginetur, quo ſtante iam clarè intelligitur materia de amore illicito.

Ligatio rationis à Dæmonibus.

Nam quia Dæmones, vt dictum eſt, commovere poſſunt huiuſmodi ſpecies, &c. faciunt iſta dupliciter. Aliquando abſque ligamine vſus rationis, vt de tentatione dictum eſt, & per exemplum de voluntaria adhæſione, quæ interdum fit. Aliquando autem quòd totaliter vſus rationis ligetur. Et hoc etiam poſſumus exemplificare per naturales quoſdam defectus: vt in phreneticis, & ebrijs: ergo non mirum, quòd Dæmones ſic ligare poſſunt, Deo permittente, vſum rationis: & tales dicuntur Arreptitij: & inde Arreptitius, ab arripio arripis, quia arreptum à Dæmone. Et hoc dupliciter, vel abſque Malefica, & maleficio, vel cum ea abſque maleficio. Quia vt Philoſophus in præfato libro dicit, quòd aliquis in paſſione exiſtens, à modica ſimilitudine movetur, ſicut amans ex modica ſimilitudine amati, & ſic odium habens. Ideò Dæmones, qui per actus hominum experiuntur, quibus paſſionibus magis ſubduntur, illos ad huiuſmodi amorem vel odium inordinatum inſtigant eo fortiùs, in eorum imaginationem & efficaciùs imprimendo hoc, quod contendunt, quantò etiam id faciliùs poſſunt. Faciliùs autem poſſunt, quantò etiam amans faciliùs ſpeciem reſervatam ad principium ſenſitivum, id eſt, imaginationẽ educit, & in eius cogitatione delectabilius moratur.

Arreptitij.

Quomodò odium vel amor per Dæmones excitetur.

Cum malefico verò, quando talia per Maleficas, & ad Maleficarum inſtantiam propter pactum initum cum eis procurat: de quibus enumerare præ multitudine tam in ſpiritualibus, quàm in ſæcularibus non eſt poſſibile. Quòd enim adulteri pulcherrimas vxores dimittentes in fœdiſſimas alias inardeſcunt.

Vetula quatuor Abbates interimẽs amore.

Novimus vetulam, tres ſucceſſivè Abbates, vt publica omnium fratrum fama in illo monaſterio etiam in hodiernum diem refert, non ſolùm in his maleficiaſſe, ſed & interemiſſe, quartum iam ſimili modo dementaſſe. Quòd & ipſa

ipſa publica voce fatetur nec veretur dicere, feci & facio: nec deſiſtere à meo amore poterũt, quia tantùm de meis ſtercoribus comederunt, quantitatem per extenſum brachium demonſtrando. Fateor autem, quia nobis non aderat vlciſcendi & inquirendi ſuper eam facultas, ideò adhuc ſupereſt.

Eſus ſtercorũ amorem operatur.

Et quia dictum fuit in principio diſtinctionis, quòd inuiſibiliter inſtigat Diabolus hominem ad peccandum, non ſolùm per modum perſuaſionis, vt dictum eſt, imò etiam per modum diſpoſitionis, licèt non deſeruiat ad propoſitum, tamen ſic declaratur: Per conſimilem enim admonitionem, mouendo ſpiritum & humorem, facit aliquos magis diſpoſitos ad iraſcendum vel concupiſcendum, vel ad aliud huiuſmodi. Manifeſtum eſt enim, quòd corpore aliqualiter diſpoſito, eſt homo magis pronus ad concupiſcentiam, & iram, & huiuſmodi paſſiones: quibus inſurgentibus, homo diſponitur ad conſenſum. Sed quia præcedentia difficile prædicare, ideò faciliori modo pro populi auiſamento ſunt declaranda. Et à quibus remediis poſſint tales maleficiati liberari, tractatur in tertia parte.

Diab. inſtigat inuiſibiliter per modũ diſpoſitionis.

Modus proponendi præmiſſa de amore illicito in ſermonibus ad populum.

PRædicator de ſupra dictis ſic mouet quæſtionem, An Catholicum ſit aſſerere, quòd Maleficæ valeant ad amorem alienarum fœminarum inordinatum mentes hominum immutare, & eorum corda ſic ſuccendere, vt nulla confuſione, plagis, verbis aut factis, ad deſiſtendum valeant cogi: & ſimiliter ad odium inter matrimonialiter coniunctos incitare, vt nec redditionis, nec exactionis debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant: quinimò interdùm eos oportet currere ad amaſias, intempeſtiuæ noctis ſilentio, per multa terrarum ſpatia.

An Maleficæ valeant ad amorem corda ſuccendere.

Super quæ, ſi voluerit, argumenta aliqua ex præcedenti quæſtione ſumat. Si non dicat tantummodò quòd quæſtiones iſtæ patiuntur difficultates propter amorem & odium, qui cùm fundantur in voluntate, quæ in ſuo actu ſemper libera eſt, nec cogi poteſt per aliquam creaturam, niſi à Deo, qui eam regere poteſt, vnde nec Dæmõ, vel Malefica eius virtute ad amorem vel odiũ voluntatem cogere videtur. Item, quia voluntas, ſicut & intellectus, ſubiectiuè exiſtunt in anima & illabi animæ illi ſoli eſt poſſibile qui eam creauit, ideò difficultatem patitur quæſtio, quoad veritates enucleandas in ſuis partibus.

His tamen non obſtantibus. Dicendum eſt primò ſuper Philocaptionem & odium, ſecundò ſuper Maleficium generatiuæ potentiæ. De primo, quòd licèt in intellectum & voluntatē hominis immediatè Dæmon nequeat operari, tamen ſecundùm omnes Doctores Theologos *in 2. ſentent.* de virtute Dæmonis in operando in corpus, & in potentias corporis, ſiue corpori alligatas, ſiue ſint ſenſus interiores, ſiue exteriores, permittente Deo, agere valent. Hoc probatur auctoritate & ratione ex præcedenti quæſtione, ſi placet inuenĩr, ſi non dicat auctoritatem & rationem *Iob.* 2. Dæmoni dixit Deus: Ecce in manu tua, id eſt, poteſtate, eſt Iob. Et hoc erat quò ad corpus, quòd patet, quia in animam noluit dare. Vnde dicit: Veruntamen animam eius ſerua, id eſt, illæſam ſerua. Ratio qui enim dedit corpus, dedit etiam ſuper omnes potentias corpori alligatas, vt ſunt quinque exteriores, & quatuor interiores, ſcilicet ſenſus cõmunis, phantaſia ſiue imaginatiua, æſtimatiua, & memoratiua.

De Philocaptione.

Deus dedit poteſtatem Diabolo in corpus Iob, non in animã.

Si non poteſt aliter declarari, detur de porcis & ouibus exemplũ: vbi porci per memoratiuã redire ſciunt, & oues lupum

Per memoratiuã porci redire ſciunt.

lupum & canem diſcernunt ex naturali imaginatione, vnum tanquam inimicum alterum tanquam amicum ſuæ naturæ.

Neceſſario intelligens phantaſmata ſpeculatur.

Conſequenter cùm omnis noſtra cognitio intellectiua ortum habet à ſenſu (cum intelligentem, iuxta philoſophum *in 2. de anima*, neceſſe ſit phantaſmata ſpeculari.) Ideò ſicut Dæmon poteſt interiorem phantaſiam immutare, ſic etiam intellectum obtenebrare. Et hoc quidem non erit immediatè agere in animam, ſed mediantibus phantaſmatibus. Item, quia nihil amatur niſi cognitum.

Dentur exempla ad placitum de Auro, quod amat auarus, quia intelligit eius virtutem, &c. Ideò obtenebrato intellectu, obtenebratur, & ſua volũtas in ſuis affectionibus. Hoc autem poteſt facere Dæmon abſque Malefica & cum Malefica, imò & accidere poſſunt ex ſola incautela oculorum. Et de ſingulis trademus exempla. Nam vt *Iac.* 1. dicitur.

Concupiſcentia mater peccati.

Vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus. Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò, cùm conſummatum fuerit, generat mortem. Sic Sichem cùm vidiſſet Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata eſt anima eius cum ea. *Geneſ.* 34. & ſecundùm gloſſ. Inermæ animæ ſic accidit, quando poſtpoſitis propriis vt Dina negotia aliena curat, ſeducitur conſuetudine, & fit vna vnitate ſenſus cum illicitis.

De ſecundo, quòd etiam abſque maleficis oriuntur interdum, & tentatione Dæmonum principaliter, ſic declaratur. Nam Ammon ſororem ſuam Thamar ſpecioſiſſimam adamauit, & deperierat in eam valde, ita vt propter eius amorem ægrotaret, 2. *Reg.* 13. Non enim in tãtùm facinus ſtupri quis proſiliret, niſi in toto corruptus, & à Diabolo grauiter tentatus. Vnde gloſſa *ibidem*. Hoc monet nos, & ideò Deus permiſit, vt ſemper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur, & princeps peccati, qui falſam pacem periclitantibus ſpondet, nos paratos inueniens improuisè trucidet.

Sancti etiã amore mulierum tentati.

De hoc ſecundo genere amoris refertus eſt liber ſanctorum Patrum, qui fert, quòd licèt omnem tentationem carnalis concupiſcentiæ ſibi ſubtraxiſſent, tamen vltrà quam credi poteſt tenebantur aliquoties amore mulierum. Vnde & 2. *Corinth.* 12. Apoſtolus dicit:

Stimulus carnis S. Pauli fuit amor mulierum.

Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet, *vbi gloſſa.* Tentando per libidinem datus eſt mihi. Tentatio autem, cui non conſentitur non eſt peccatum, ſed materia exercendi virtutem. Et hoc intelligitur, de tentatione, quæ ab hoſte, non à carne, quæ ſemper eſt ad minus peccatum veniale, etiamſi ei non conſentiatur. Poterit prædicator aliqua exempla deducere, ſi placuerit.

Tentatio cui non conſentitur, nõ eſt peccatũ.

Quomodo diſcernendum, an amor ex Diabolo, vel maleficio procedat.

De tertio, quòd amor illicitus proueniat ex maleficiis Dæmonum, diſcuſſum eſt ſuprà, & de hac loquimur tentatione.

Et ſi quis diceret, quomodo poſſet diſcerni, quòd non ex Diabolo, ſed ſolum ex maleficio talis amor inordinatus procedit. Dicendum quòd ex multis. Primò, ſi taliter tentatus pulchram & honeſtam habeat vxorem, & oppoſitum conſtat de altera, &c. Secundò, ſi iudicium rationis omnino ligatur, quod nullis plagis, ſeu verbis, aut factis, aut etiam confuſionibus ad deſiſtendum ab ea induci valeat. Et tertiò potiſſimè, quando ſe continere non poteſt, quin interdum inopinatè ſe etiam per longum ſpatium, non obſtante aſperitate itineris (prout ex talium confeſſione quiſque ſentire poteſt) ſe transferre habeant, ſiue de die ſiue de nocte. Nam ſicut dixit Chryſoſt. *ſuper Matth.* 20. de Aſina quam Chriſtus equitauit: quòd cum Dæmon voluntatem hominis peccato poſſidet,

quaſi

Digitized by Google

quaſi ad libitum trahit quod placet. Exemplum dans de naui in mari, perdito gubernaculo, quæ ad libitum venti proiicitur: & ſicut qui equo potenter inſidet, & Rex Tyranni habens poſſeſſionem. Quartò diſcernitur in eo, quòd inopinatè & ſubitò vehuntur, & immutantur interdum, vt nihil eis obſtare poſſit. Elicitur etiã ex ipſius perſonæ infamia. Et antequam ad vlteriorem quæſtionem, de maleficis, circa potentiã generatiuã, procedamus, quæ etiã annexa eſt: primò ſoluenda ſunt argumenta.

Sequuntur ſolutiones argumentorum.

Voluntas regitur à Deo, ſicut intellectus ab Angelo.

AD argumenta autem reſpondendo. Ad primum, quòd voluntas hominis regatur à Deo, ſicut intellectus ab Angelo bono. Patet ſolutio. Intellectus enim ſicut tantummodò illuſtratur ab Angelo bono ad cognitionem veri: vnde ſequitur amor boni: quia Verum & Ens conuertuntur. Ita & intellectus poteſt à malo obtenebrari in cognitionem veri apparentis: & hoc per confuſionem ſpecierum, principiis ſenſitiuis. i. virtutibus & potentiis ſenſitiuis interioribus repræſentatis: vnde ſequitur amor inordinatus apparentis boni: putà corporalis delectationis, quam & tales quærunt.

Verum & Ens conuertútur.

Quomodo Dæmones mutationes in corporibus operentur.

Ad ſecundum argumentum, quòd intra corpora non poſſunt eſſe illa immutando, partim eſt verum, & partim non, & hoc quoad triplicem immutationem. Non enim poſſunt illa immutare, quantùm ad eductionem alicuius formæ, ſiue ſubſtantialis, ſiue accidentalis: Quæ etiam potiùs dicenda eſt productio quàm immutatio, ſiue adminiculo alicuius alterius agentis, aut etiam ſiue Diuina permiſſione. Si autem loquamur de immutatione qualificatiua, vt de ſanitate & infirmitate, ſicut ex præcedentibus patet, poſſunt varias infirmitates etiam vſque ad ligamen rationis immittere, & ſic odium & amorem inordinatum procurare.

Poteſt etiam addi tertia immutatio, quæ fit, quando Angelus bonus, vel malus illabitur corpori, ſicut dicimus, quòd Deus tantummodo illabitur animæ, id eſt eſſentiæ animæ. Sed vbi dicimus, quòd Ang. illabitur corpori, præcipuè malus, vt in obſeſſis, ibi non illabitur infra terminos eſſentiæ corporis, quia ſic ille ſolummodò, qui dat eſſe, ſcilicet Deus creator, illabi poteſt, & continetur, tanquam qui habet intrinſecam operationem animæ. Dicunt tamen illabi corpori, quando aliquid operatur circa corpus: Quia ibi eſt vbi operatur, vt dicit *Damaſc.* & tunc operatur infra terminos corporalis quantitatis: & infra terminos eſſentiæ corporis.

Quomodo Diabolus illabatur obſeſſis. Diab. eſt vbi operatur.

Vnde elicitur, quòd corpus habet terminos duplicis rationis, quantitatis & eſſentiæ. Et eſt diſtin. ſicut inter ſuppoſitum & naturam. Vnde ſicut corpori illabi poſſunt, ita & potentiis affixis organis corporalibus, & per conſequens, poſſunt impreſſiones facere in potentias: Vnde per accidens, talis operatiò & impreſſio reſultat in intellectum, cùm eius obiectum ſit phantaſma, ſicut color viſus, vt dicitur *in 3. de anima.* Et conſequenter per accidens vſque ad voluntatem. Quia voluntas ſuum obiectum recipit ab intellectu ſub ratione boni, ſecundùm quod intellectus apprehendit aliquid in ratione boni, veri & apparentis.

De cogitationibus cognoſcendis.

Ad tertium argumentum, cognoſcere cogitationes cordis eſt dupliciter, vel in ſuo effectu, vel vt ſunt in intellectu. Primo modo non ſolùm Angelus, ſed & homo cognoſcere poteſt: licèt Angelus ſubtiliùs, vt patebit. Nam interdum cogitatio cognoſcitur, non ſolùm per actum exteriorem; ſed etiam per immutationem vultus. Et etiam Medici aliquas affectiones animi per pulſum cognoſcere poſſunt. Vnde Aug. *in lib. de Diuin. Nom.* dicit: quod aliquando hominum diſpoſitiones, nõ ſolùm voce prolatas,

Digitized by Google

prolatas, ſed etiam cogitatione conceptas, quæ vt ſigna quædam ex animo, exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcunt. Quamvis *in lib. Retractationum* hoc dicat non eſſe aſſerendum, quomodò hoc fiat: exiſtimo quod retractat, ſi quis diceret eum ſenſiſſe, quòd cogitationes Dæmon cognoſceret in intellectu.

Alio modo poſſunt cognoſci cogitationes, prout ſunt in intellectu, & affectiones prout ſunt in voluntate, & ſic ſolus Deus cogitationes cordium & affectiones voluntatum cognoſcere poteſt. Cuius ratio eſt: quia voluntas creaturæ rationalis ſoli Deo ſubjacet, & ipſe in eam ſolus operari poteſt, qui eſt principale eius objectum & vltimus finis. Et ideò ea, quæ in voluntate ſunt, vel ex voluntate ſola dependent, ſoli Deo ſunt nota. Manifeſtum eſt autem quòd ex ſola voluntate dependet, quòd actu aliquis aliqua conſideret. Quia cùm aliquis habet habitum ſcientiæ, vel ſpecies intelligibiles in eo exiſtentes, vtitur eis cùm vult.

Voluntas hominis ſoli Deo ſubjacet.

Probatur etiam ex his quæ dicta ſunt, quia Angelus non poteſt illabi animæ, ergo non poteſt per naturam videre ea, quæ ſunt in anima, & quamdiu ſunt in intimo animæ. Vnde quando arguitur: Dæmon non poteſt videre cogitationes cordium, ergo non poteſt corda ſeu mentes hominum ad amorem vel odium incitare. Dicitur, quod ſicut cognoſcit, ſcilicet per effectus & ſubtiliori modo quàm homo: ita etiam ſubtiliori modo poteſt immutare ad odium vel amorem, commovendo phantaſmata, & intellectum obtenebrando.

Angelus non cognoſcit ea quæ ſunt animæ.

Eſt etiam aliquid timoroſis conſcientijs & virtuoſis, pro eorum conſolatione, advertendum quòd immutatio ſenſibilis exterior, & corporalis, quæ concomitatur cogitationes hominis, quandoque eſt ita exilis & indeterminata, quòd Diabolus per eam incertam cognitionem cogitationis venire non poteſt, præſertim quando ſtudijs, aut bonis operibus vacant interpellatim, & tales tunc in ſomnis plus vexat: experientia hoc docet. Quandoque eſt ita fortis & determinata, quòd per illam poteſt cognoſcere cogitationem, quantùm ad ſpeciem: vt quòd cogitat de invidia, vel de luxuria. Sed an per eam poſſit certitudinaliter cognoſcere quantùm ad omnes circunſtantias, vt videlicet ſuper talem, vel talem, ſub dubio dimittamus, ſicut & reperimus. Niſi quod verum eſt, quòd tales circumſtantias ex actibus poſtmodum cognoſcere poteſt.

Conſolatio pro meticuloſis.

Diabolus vexat pios in ſomnis.

Ad quartum, quia licèt illabi animæ tantùm conveniat Deo, tamen illabi corpori, & per conſequens potentijs affixis corpori modo ſuprà tacto, hoc poteſt convenire Angelo ſive bono, ſive malo: vnde amor & odium in tali homine accuſari poſſunt. Ad aliud quod virtus ſenſitiva ſit dignior quàm nutritiva, quæ tamen non poteſt immutari ab eo. Dicendum, quòd imò ſuper vim nutritivam etiam poſſet, ita vt aliquid citiùs vel tardiùs dirigatur in os vel in carnem: ſed ad illud non cooperatur, ſicut ad impediendum vel agitandum vires ſenſitivas interiores, vel exteriores, & hoc propter ſuum lucrum quod ex ſenſuum deceptione & intellectus illuſione plurimùm procurat.

Senſitiva dignior nutritiva.

QVÆSTIO VIII.

An generativam potentiam, ſeu actum Venereum Malefici impedire poſſint: quod Maleficium in bulla continetur.

SEcundò, eadem veritas, ſcilicet, quòd adulteræ, fornicariæ, &c. amplius exiſtunt maleficijs, oſtenditur per impedimen

An per Maleficia impediantur res Venereæ.

pedimentum maleficiale ſuper actum generativæ potentiæ. Et vt veritas magis elucefcat, arguitur primò, quòd non ſit poſſibile. Quia ſi tale maleficium eſſet poſſibile, poſſet etiam maritatis contingere: quod ſi conceditur, tunc cùm matrimonium ſit opus Dei, & maleficium opus Diaboli, fortiùs erit opus Diaboli opere Dei. Si verò conceditur, quòd tantummodò fornicarijs & non maritatis, tunc redibit opinio, quod maleficium nihil ſit in re, ſed tantùm in opinione hominum: cuius oppoſitum in prima quæſtione tactum eſt. Aut dabitur ratio cur iſtis & non illis contingere poſſunt, & cùm non videbitur ſubeſſe alia ratio, niſi quia opus Dei, Matrimonium exiſtit. Et iſta ratio ſecundùm Theologos, non concludit vt patet *in* 4. *diſt.* 34. de impedimento maleficiali, manet adhuc argumentum quòd opus Diaboli erit fortius opere Dei. Et cùm hoc ſit inconveniens aſſerere, ergo etiam inconveniens eſt aſſerere per maleficium poſſe impediri actum Venereum.

Item Diabolus non poteſt impedire actus aliarum virium naturalium, vt comedendi, ambulandi, erigendi, quod videtur eſſe verum ex eo, quia interimere poſſent totum mundum.

Prætereà, cùm actus Venereus æqualiter ſe habet ad omnem mulierem ſi impeditur: impeditur etiam ad omnem mulierem, ſed hoc eſt falſum: ergo & primum. Quod falſum ſit docet experientia, cùm tales qui dicunt ſe maleficiatos, ſunt potentes ad alias, licèt non ad illas quas cognoſcere non poteſt: quia videlicet non vult, vnde nihil poteſt in re.

Quod homo poteſt, Diabolus ſubtiliter poteſt.

In contrarium & pro veritate eſt *cap. Si per ſortiarias*, 33. *q*.8. Item omnium Theologorum & Canoniſtarum ſententia, vbi tractant de maleficiali impedimento matrimonij.

Item ratio alludit, cùm maior ſit poteſtas Dæmonis quàm hominis: & homo impedire poteſt potentiam generativam, ſive per herbas frigidiſſimas, ſive per alia impedimenta, &c. vt quiſque imaginari poteſt: ergo & Dæmon qui acutioris ſcientiæ exiſtit facere per amplius poteſt.

Reſponſio: ex duobus quæ ſuprà tacta ſunt, veritas ſatis patere poteſt, licèt modus impediendi non ſit ſpeculativè declaratus. Nam tactum eſt, quod maleficium non eſt ſolum opinione hominum, quaſi nihil in re, imò effectus innumeri maleficiales accidere poſſunt verè & realiter Deo permittente. Oſtenſum eſt etiam quod Deus amplius permittit, ſuper vim generativam propter maiorem eius corruptionem, quàm ſuper alios actus humanos. Sed de modo, quo tale impedimentum procuratur, eſt advertendum, quod non procurat ſolùm circa vim generativam, ſed etiam circa vim imaginativã ſeu phantaſiam.

Quinque modi impediendi Venerem.

Et ſuper hoc notat Petrus de Palude *in ſuo* 3. *diſtin.* 34. quinque modos; Dicit enim, quod quia Dæmon, ex hoc quod eſt ſpiritus, habet poteſtatem ſuper creaturam corporalem, ad motum localem prohibendum vel faciendum. Ideò poteſt corpora impedire ne ſibi appropinquent directè vel indirectè, interponendo ſe quandoque in corpore aſſumpto. Sicut accidit ſponſo, qui deſponſaverat Idolum, & nihilominus contraxerat cum iuvencula, nec propter hoc poterat eam cognoſcere. Secundo modo hominem inflammare ad actum illum, vel etiam refrigerare ab actu illo, adhibendo occultè virtutes rerum, quas optimè novit ad hoc validas. Tertio modo turbando æſtimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exoſam: Quia poteſt, vt dictum eſt, in imaginationem imprimere. Quartò reprimendo directè rigorem membri fructificationi congruentis, ſicut etiam motum localem reprimere poteſt. Quinto

Deſponſans Idolum.

Digitized by Google

Quintò prohiberi miſſionem ſpirituum ad membra, in quibus eſt virtus motiva: quaſi intercludendo vias ſeminis: ne ad vaſa generationis deſcendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excidat, vel emittatur, & multis alijs modis.

Et ſubdit de hoc, quod ſuprà tactum eſt ab alijs Doctoribus, concordando dicens. Plus enim permittit Deus ſuper hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur quàm ſuper alios actus humanos: Sicut & ſuper ſerpentes, qui magis incantationibus deſerviunt, quam alia animalia. Et poſt pauca dicit: Idem etiam de muliere eſt, quia poteſt imaginationem eius ſic dementare, vt exoſum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittit ſe cognoſci.

Serpentes magis incantationibus obnoxij.

Poſt vult dare rationem, quare plus maleficiantur viri circa talem actum, quàm mulieres: & dicit, quòd quia tale impedimentum fit interdum per obſtruſionem vaſis, vel etiam per motum localem, reprimendo rigorem membri, quæ potiùs & faciliùs in viris contingere poſſunt, ideò plures viri maleficiantur, quàm mulieres. Poſſet etiam quis dicere, quod ideò, quia plures mulieres ſuperſtitioſæ ſunt, quam viri, & potiùs allicere cupiunt viros quàm mulieres. Vel etiam in diſpunctum hoc faciunt mulieris coniunctæ, vt vtrobique faciāt occaſionem adulterandi, dum vir alias cognoſcere poteſt, & non propriam: & ſimiliter vxor etiam alios habeat quærere amores.

Cur in Venereis magis maleficiantur viri quàm fœminæ.

Addit etiam, quòd Deus permittit ampliùs ſævire in peccatores quàm in iuſtos. Vnde Angelus dixit Tobiæ: In illos qui libidini vacant, accipit Dæmonium poteſtatem. Sed etiam aliquando in iuſtos, ſicut in Iob t Sed non circa vim generativam, propter quæ debent facere confeſſiones & alia bona. Ne ferro manente in vulnere, fruſtra fit medicinam apponere. Hæc Petrus.

Sed de amotione talis effectus patebit in tertia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia, in quæſtione de impedimento cohabitationis matrimonialis, declarantur.

INcidentaliter verò ſi quæritur: Quare actus ille aliquando impeditur reſpectu vnius mulieris, & non reſpectu alterius. Reſponſio ſecundùm Bonaven. hæc eſt: Vel quia Sortilegus, ſeu Malefica ad hoc reſpectu perſonæ determinatæ Diabolum immutavit: vel quia Deus reſpectu perſonæ cuiuſlibet impedire non permittit. Occultum enim Dei iudicium hîc latet, vt patet in vxore Tobiæ. Et addit.

Actus carnalis cur reſpectu vnius, & non alterius mulieris impeditur. Modi impediendi vim generativam.

Si quæritur, quomodo Diabolus hoc facit, dicendum quod impedit generativam vim non impedimento intrinſeco, lædendo organum, ſed extrinſeco, impedimento vſum, vnde quia eſt impedimentum artificiale, non naturale, ideò poteſt impedire ad vnam, quod non ad alias: Vel tollendo excitationem concupiſcentiæ ad illam & non adverſus aliam, & hoc per virtutem propriam, vel herbam, vel lapidem, vel per aliquam naturam occultam. Et hæc conveniunt cum dictis Petri de Palude.

Prætereà cùm impotentia talis actus quandoque ex frigiditate naturæ ſeu naturali defectu contingit. Si quæritur, quomodo poteſt diſcerni, quòd ex maleficio vel non maleficio contigerit? Reſpondit Hoſt. *in Summa* (licèt hoc non ſit prædicandum publicè) quando virga nullatenùs movetur, & nunquam potuit cognoſcere, & hoc eſt ſignum frigiditatis. Sed quando movetur & & erigitur, perficere autem non poteſt, eſt ſignum maleficij.

Quomodò frigiditas naturæ à Maleficio dignoſcatur.

Notandum inſuper, quòd non ſolùm fit maleficium, ne quis actum illum exercere valeat, ſed etiam aliquando fit ne mulier concipiat, vel vt aborſum faciat,

Digitized by Google

Impotentes faciẽtes ſunt homicidæ.

Sed nota ſecundùm Canonum ſanctiones, quòd quicunque propter vindictæ libidinem explendam, vel propter odium aliquid fecerit viro vel mulieri propter quod non poſſet generare vel concipere, reputatur homicida. Extra: de homicid. Si aliquis. Et nota, quòd communiter loquitur Canon de amatoribus ſæculi, qui ſuis amaſiis per pocula, ne confuſionem incurrant, talia procurant: vel etiam per certas herbas, naturam nimium infrigidantes, abſque auxilio Dæmonum. Vnde pœnitentes ſicut homicidæ ſunt puniendi. Maleficæ, per maleficia talia procurantes, ſunt ſecundùm leges vltimo ſupplicio puniendæ, vt ſuprà in prima quæſtione tactum eſt.

An maritatis poſſit impotentia machinari.

Et pro ſolutione argumentorum, vbi difficultatur, an matrimonialiter coniunctis talia contingere poſſint. Eſt vlteriùs aduertendum, quòd licet ex his quæ tacta ſunt non pateat ſuper hoc veritas, tamẽ verè & realiter illis in matrimonio, ſicut & extra, contingere poſſunt. Et prudens lector, qui copiam librorum habet, inueniet, tam apud Theologos; quàm Canoniſtas, præcipuè. Extra: & in materia de frigidis & maleficiatis, & *in 4. diſt. 34.* mutuò concordantes, & duos errores reprobantes: præſertim circa matrimonialiter coniunctos qui ſentire videbantur, quod tale maleficium non poſſet contingere inter matrimonialiter coniunctos, moti illis rationibus, quòd Diabolus non poſſet opera Dei deſtruere.

Maleficiũ eſſe reuera non in opinione.

Et primus error, qui ab eis reprobatur, eſt contra illos, qui dicebant, maleficium nihil eſſe in mundo, ſed tantùm eſſe in opinione hominum, qui ex ignorantia cauſarum occultarum, & quas etiam nullus hominum ſcire poterit aliquos effectus naturales maleficiis imputabant, quaſi illos efficerent non occultæ cauſæ, ſed Dæmones per ſe vel maleficos. Hic error, licèt ab omnibus aliis Doctoribus ſub ſimplici falſitate reprobetur, tamen à Sancto Thoma acrius impugnatur, vbi ipſum tanquam hæreſim condemnat, dicens, quæ hic error ex radice infidelitatis procedit: Et quia infidelitas in Chriſtiano hæreſis dicitur, ideò tales vt Hæretici meritò ſuſpecti ſunt. De qua tamen materia etiam in 1. quæſtio. tactum eſt, licèt ibi non taliter ſit declaratum. Nam ſi quis alia dicta Doctoris Sancti in aliis locis conſiderat rationes, inueniet, quare aſſerit talem errorem extra radicem infidelitatis procedere.

Nam in quæſtionibus de malo, vbi tractat de Dæmonibus, & in quæſt. prima. An Dæmones habeant corpora naturaliter ſibi vnita: Inter alia quæ ibi recitantur, mentio de illis, qui ſingulos effectus referebant ad virtutes cœleſtiũ corporum: quibus & ſubeſſe dicebant occultas cauſas effectuum inferiorum: dicens: Conſiderandum eſt quod Peripatetici, Ariſtotelis ſectatores, non poſuerunt Dæmones eſſe, ſed ea quæ attribuuntur Dæmonibus, dicebant prouenire ex virtute cœleſtium corporum & aliarum naturalium rerum. Vnde Auguſt. *dicit 10. de ciuit. Dei.* Porphyrium viſum fuiſſe quæ herbis, & lapidibus, & animantibus, ac ſonis certis ac vocibus, ac figurationibus atque figmentis quibuſdam, etiam obſeruatis in cœli conuerſione motibus ſyderum, fabricari in terra ab hominibus poteſtates ſyderum idoneas variis effectibus exequendis. Ex quibus apparet error quòd omnia reducebant in cauſas occultas ſyderum, & Dæmones tantum modò fabricarentur ex opinione hominum.

Peripateticorum opinio de Dæmonibus.

Sed quòd hæc poſitio ſit falſa, manifeſtè probat S. Thomas, ex hoc ibide quæ reperiuntur aliquæ operationes Dæmonum, quæ nullo modo poſſunt ex aliqua naturali cauſa procedere, puta quòd aliquis obſeſſus à Dæmone loquatur linguam ignotam: & multa alia

Digitized by Google

inueniuntur opera Dæmonum, tam in Arreptitiis quàm Necromanticis artibus, quæ nullo modo poſſunt niſi ex aliquo intellectu procedere, ad minus bona ſecundum naturam, licèt mala ſecundum voluntatem. Et ideò coacti fuerunt propter inconuenientia tacta alij Philoſophi ponere Dæmones eſſe. Licèt pòſt ſe varios errores inciderunt, aliis putantibus animas hominum à corporibus exeuntes Dæmones fieri. Vnde & multi Auruſpices pueros occiderunt, vt animas eorum ſuos cooperatores haberent, & plures alij errores recitantur.

Animas hominum Dæmones fieri.

Vnde patet, quòd non immeritò doctor Sanctus dicit talem opinionem ex radice infidelitatis procedere. Si cui placet, legat Aug. *in* 8. *&* 9. *de ciu. Dei*, ſuper varios errores infidelium, circa naturam Dæmonum. Quare etiam communis ratio omnium Doctorum, quæ in præfata diſtinctione allegatur, contra huiuſmodi errantes, ſcilicet maleficium aliquod eſſe negantes, magnæ eſt efficaciæ in ſententia, licèt breuis ſit in verbis: vbi dicunt, quod qui maleficium nihil eſſe in mundo aſſerunt, contrariantur omnium Doctorum ſententiis, & ſacræ ſcripturæ, declarantes Dæmones eſſe, & Dæmones habere poteſtatem ſupra corpora & ſupra imaginationes hominum, Deo permittente: Vnde & per eos Malefici ipſorum Dæmonum inſtrumenta, & ad quorum inſtantiam Dæmones interdum ad creaturam nocumenta operantur, Malefici dicuntur.

Et quidem quòd per reprobationem huius primi erroris, à Doctoribus non fit mentio de matrimonialiter coniunctis, tamen per reprobationem ſecundi erroris hoc patet. Dicunt enim, quod aliorum error erat, quòd licet maleficium eſſet & abundaret in mundo, etiam contra carnalem copulam, tamen quia nullum tale maleficium poteſt cenſeri perpetuum, ideò nunquam dirimeret matrimonium iam contractum. Ecce quòd mentio fit de matrimonialiter coniunctis. Improbando autem hunc errorem, (licèt declarare hoc non deſeruiat ad propoſitum, tamen propter eos qui copiā librorum non habent) notandum, quòd improbant per hoc, quòd talia aſſerere dicunt eſſe contra experimentum, & contra iura antiqua & noua.

Quando maleficiata impotentia matrimoniū dirimat.

Vnde dant talem Catholici Doctores diſtinctionem, quòd impotentia ex maleficio procreata, aut eſt temporalis aut perpetua. Si temporalis, tunc non impedit. Tunc autem præſumitur eſſe temporalis, quando infra ſpatium trium annorum cohabitantes, & quantum poſſunt operam dantes, ſiue per Eccleſiaſtica ſacramenta, ſiue per alia remedia ſanari poſſunt. Si verò non ſanentur aliquo remedio, ex tunc præſumitur eſſe perpetua: Et tunc aut præcedit matrimonij contractionem & conſummationem, & ſic impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum. Aut ſequitur matrimonij contractionem, ſed non conſummationem: & ſic etiam, vt dicunt aliqui, dirimit matrimonium iam contractum. (Dicitur enim, 33. *q.* 1. *c.* 1. quòd coniugium confirmatur officio, ſcilicet, carnis, *vt dicit gl.*) Aut ſequitur matrimonium conſummatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit. Plura *ibi* notantur: Extra, *de frigid. &c.* per Hoſt. & Godfred. & Doct. etiam Theologos, *vbi ſuprà.*

Impotētia temporalis vel perpetua.

Coniugiū confirmatur officio.

Ad argumenta. Ad primum ſatis patet ex his quæ dicta ſunt. Nam primò quòd Dei opera poſſunt deſtrui per opera Diaboli, ſi maleficium poſſet inter coniugatos contingere, non valet inſtantia, imò oppoſitum patet, cùm nihil poſſit Diabolus niſi Deo permittente. Item quia non per violentiam deſtruit vti tyrannus, ſed per quandam artem extrinſecam, vt ſuprà patuit, ad ſecundum patuit ſuprà, quare potiùs Deus permittit ſuper hunc actum Venereum,

Digitized by Google

nereum, quàm ſuper alios actus. Poteſt etiam ſuper alios quando Deus permittit. Vnde non valet quòd perimat mundum. Ad tertium ſimiliter patet ex dictis.

QVÆSTIO IX.

An Maleſica præſtigioſa illuſione operentur circa membra virilia, quaſi illa omninò ſint à corporibus euulſa.

TErtiò, eadem veritas declaratur per Diabolicas operationes, circa membrum virile, cuius rei Veritas vt magis eluceſcat, quæritur: An maleficæ valeant membra virilia virtute Dæmonum verè & realiter, vel ſolummodo præſtigioſa apparitione auferre: & arguitur quòd verè & realiter, per argumentum à fortiori. Maiora poſſunt Dæmones, vt homines occidere, vel localiter transferre, vt ſuprà patuit *de Iob. & Tobia.* 7. viris occiſis: ergo etiam poſſunt membra hominis verè & realiter auferre.

An maleficæ reuera auferant virilia.

Prætereà gloſſa ſuper illud Pſal. Immiſſiones per Angelos malos: Deus punit per malos Angelos, ſicut populum Iſraëliticum ſæpè puniuit variis languoribus, verè & realiter corporibus immiſſis: Ergo & huiuſmodi infirmitates circa membrum tale immittere poteſt.

Si dicatur quòd poteſt Diuina permiſſione, tunc ſic in præcedentibus dictum eſt, quòd Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiari, propter primam corruptionem peccati, quæ per actum generantem in nos deuenit, ergo etiam ampliùs permittit ſuper membrum illius potentiæ generatiuæ, vt ipſum totaliter auferat.

Vxor Loth à Diabolo fuit conuerſa in ſtatuam ſalis.

Prætereà maior fuit conuerſio vxoris Loth in ſtatuam ſalis. *Gen.* 19. quàm auferre membrum virile, ſed illa fuit vera & realis, & non apparens conuerſio, (quia adhuc viſibiliter, vt dicitur, ſupereſt illa ſtatua.) Et factum fuit per malum Angelum, vt coacti à bonis, qui priùs cæcitate eos percuſſerant, vt oſtium domus inuenire non poſſent. Sicut etiam aliæ punitiones Gomorrheorum. Quia & gloſſa ibidem aſſerit ipſam etiam illo vitio infectam: ergo, & iſta facere poſſunt.

Prætereà, quicunque poteſt inducere formam naturalem, poteſt & illam auferre. Sed Dæmones formas naturales pluries induxerunt, vt patet de Magis Pharaonis, qui virtute Dæmonum ranas & ſerpentes fecerunt. Item Aug. *in lib.* 83. *q.* dicit quòd omnia quæ viſibiliter fiunt etiam per inferiores poteſtates aëris, hæc non abſurdè fieri poſſe creduntur: Sed hoc poſſunt facere homines, vt aliqua arte vel inciſione membrum auferatur, ergo & Dæmones iſta facere inuiſibiliter, quòd alij viſibiliter poſſunt.

Sed contrà Aug. 18. *de Ciuit. Dei.* Non eſt credendum, etiam hominis corpus Dæmonum arte vel poteſtate in beſtialia lineamenta poſſe conuerti: ergo etiam à ſimili, non poteſt auferre hoc quod ad veritatem corporis humani deſeruit. Item 3. *de trin.* dicit: Non eſt putandum, iſtis tranſgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc viſibilium rerum materiam, ſed ſoli Deo.

Quomodo membrum virile planè auferatur.

Reſponſio. Nulli dubium, quin maleficæ quædam mira operentur circa membra virilia, vt ex viſis & auditis plurimorum, imò & ex ipſa publica fama conſtat de hoc quòd per ſenſum viſus, aut tactus veritas illius membri cognoſcebatur. Quod qualiter fieri poteſt dicendum: quòd licèt dupliciter fieri poſſit, ſcilicet, verè & realiter, vt argumenta prima tetigerunt, & præſtigioſa operatione. Ea tamen, quæ à maleficis fiunt circa huiuſmodi, non fiunt niſi præſtigioſa illuſione: quæ tamen illuſio non habet locum in imaginatione patientis: Quia imaginatio eius poteſt verè &

Digitized by Google

& realiter æſtimare aliquam rem non eſſe præſentem, licèt per nullam operationem ſenſus exterioris, ſcilicet, viſum, aut tactum percipit eſſe præſentem.

Vnde poteſt dici vera ablatio membri ex parte imaginationis patientis, licèt non ex parte rei, quod qualiter fiat, ſunt plura notanda. Primò, duo modi, quibus iſta fieri poſſunt. Non mirum, quod Diabolus ſenſus humanos exteriores decipere poteſt, qui interiores, de quibus *ſuprà* tactum eſt, illudere poteſt, formas reſervatas educendo ad principalia ſua ſenſitiva. Decipit autem eos in ſua naturali operatione, vt quod viſibile eſt, ſit illis inviſibile, tangibile intangibile, audibile inaudibile, & ſic de alijs. Hæc autem veritas ita nihil ponit ex parte rei, quod omnia fiunt ex immutatione organorum deſtruentium viſum, auditum, &c. vt ſunt oculi & manus, quibus immutatio iam fallitur, ſenſus, iudicium.

Poſſumus iſta ex naturalibus quibuſdam demonſtrare, nam ſicut vinum dulce, propter infectionem linguæ in febricitante, videtur amarum, vnde guſtus decipitur, non ex parte rei, ſed ex parte humorum. Ita & ibi nulla deceptio ex parte rei, quin ibi ſit virga adhærens, ſed deceptio ex parte organi ſenſus.

De illuſione Satanæ. Iterum, ſicut ſuprà dictum eſt de vi generativa, illam impediendo per impoſitionem alicuius alterius corporis eiuſdem coloris & apparentiæ, ita & aliquod corpus planum figuratum colore carneo interponere poſſunt inter viſum aut tactum oculorum & manuum, & inter ipſum verum corpus patientis, ita quod ſuo iudicio nihil valeat videre & ſentire, niſi corpus planum, & nullo membro interruptum. Videantur dicta S.Tho. *in 2.diſt.*8. *art.*5. de præſtigioſis illuſionibus & ſimiliter ſecunda ſecundæ.*q.*91.*& in quæſtionibus de malo.* Frequenter allegans illud Auguſtini, *in lib.* 83.*q.* Serpit hoc malum Dæmonis per omnes aditus ſenſuales, dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubijcit, infundit ſe ſaporibus.

Præterea alludit ratio, quòd non ſolùm per interpoſitionem alicuius corporis plani, non membrati talis illuſio præſtigioſa in vidente & tangente fiat, imò & per modum, quo certi ſpiritus ſeu ſpecies reſervati educuntur ad ſua principia ſenſitiva interiora, ſcilicet ad imaginationem & phantaſiam, vnde contingit aliquid imaginari, ac ſi primò eliciatur ex ſenſu interiori. Nam vt in præcedenti quæſtione tactum eſt, Dæmones virtute propria poſſunt localiter corpora mutare: Ex tranſmutatione autem ſpirituum & humorum, etiam ſecundùm naturæ operationem, contingunt. Aliqua ſecundùm imaginationem vel ſenſum videri naturaliter dico: quia & Philoſophus in de *ſom. & vig.* aſſignans cauſam apparitionis ſomniorum dicit, quòd cùm animal dormierit deſcendente plurimo ſanguine ad principium ſenſitivum, ſimul deſcendunt motus ſive impreſſiones relictæ ex ſenſibilium motionibus, quæ in ſpiritibus ſenſibilibus conſervantur. Termini fuerunt ſuperiùs declarati: ita quòd tunc aliqua appareant, ac ſi tunc primo à rebus exterioribus ſenſus immutarentur. Et quia hoc natura facere poteſt, à fortiori Diabolus formas ſeu ſpecies corporis plani, & non membro virili organizato, educere poteſt ad vim phantaſticam & imaginativam, vt in ſe ſenſus iudicent, ac ſi in rerum veritate ita eſſet. Per hunc etiam modum, vt patebit inferiùs, homines videntur animalia, cùm tamen non ſint in rerum veritate.

Cauſa apparitionis ſomniorũ.

Secundò notandi ſunt alij modi faciliores ad intelligendum & prædicandum. Nam quia præſtigium nihil aliud eſt ſecundùm Iſid.8.*Ethy. cap.*9. quàm ſenſuum

Præſtigiũ quid.

Digitized by Google

ſenſuum quædam deluſio & præſertim oculorum. Vnde & dicitur à perſtringo, quia aciem oculorum perſtringit vt res videantur aliter eſſe quàm ſint. Et vt Alexander de Alexandro dicit, *Par.* 2. Præſtigium propriè ſumptum, eſt illuſio Dæmonis, quæ non habet cauſam ex parte mutationis rei, ſed ſolummodò ex parte cognoſcentis qui deluditur, ſiue quantùm ad interiores ſenſus, ſiue quantùm ad exteriores.

Triplex ars præſtigioſa.

Vnde in genere loquendo, etiam de humana præſtigioſa arte dicamus. Tribus modis poteſt fieri. Vna abſque Dæmonibus, & illa potiùs dicitur deluſio, quia artificialiter fit agitatione hominum, oſtendentium vel occultantium aliquas res ſicut fit in traiectionibus per Ioculatores vel per Mimos. Alius modus fit etiam ſine virtute Dæmonum, vtpotè naturaliter virtute corporum naturalium, vel etiam mineralium, quæ qui habent, poſſunt ſecundùm quandam virtutem, huiuſmodi rebus inditam rem oſtendere, vel facere apparere non ſic vt eſt. Vnde Thom. 1. *par.* *q.* 114. *ar.* 4. & ſecundùm alios plures, quædã herba ſuccenſa, ſeu accenſa, fumigans, facit trabes apparere ſerpentes.

Ioculatores.

Trabes apparent ſerpentes.

Tertius modus deluſionis eſt, qui fit per Dæmones, Deo tamen permittente. Habent enim Dæmones ex natura, vt patuit, quandam poteſtatem ſuper quaſdam res inferiores, quas poſſunt exercere circa illas, quando Deus ſinit, vt tunc etiam res appareant aliter quàm ſint.

Pro quo notandum tertiò, quod Dæmon poteſt quinque modis illudere aliquem, vt iudicet rem aliter quam eſt. Primò artificiali traiectione, vt dictum eſt: quia quicquid homo ſcit per artem, ipſe meliùs ſcire poteſt. Secundo modo naturali applicatione alicuius rei, provt dictum eſt, per interpoſitionem alicuius corporis, vt alterum occultetur, vel etiam ex phantaſijs hominum illas perturbando. Tertio modo, vt quando in aſſumpto corpore oſtendit ſe eſſe aliquam rem quæ non eſt, ſicut Gregorius *in primo Dialo.* narrat, de Moniali, quæ comedit lactucam, quæ tamen, vt ipſe Dæmon faſſus fuerat, non lactuca, ſed Dæmon in lactucæ ſpecie, aut in iſta lactuca erat. Vel etiam vt contigit Antonio, in maſſa auri, quam in deſerto reperit. Vel etiam quando hominem verum tegit, & facit vt brutum animal videatur, provt iam dicetur. Quarto modo, vt quando turbat organum viſus, vt videatur res nubiloſa quæ eſt clara, vel è converſo vt vetula videatur iuvencula. Nam & poſt fletum apparet aliter lumen quàm antè. Quinto modo, vt in imaginatiuam potentiam operando, & tranſmutationem ſpecierum ſenſibilium, per commotionem humorum, vt *ſuprà* tactum eſt faciendo, vt tunc quaſi recentes, & nouæ apparitiones in ipſis potentiis ſenſitiuis cauſentur. Et ſic tribus vltimis modis Dæmon illudere poteſt præſtigioſa arte ſenſus hominis: ac etiam ſecundo modo. Vnde nulla difficultas, quin membrum virile occultare præſtigioſa arte valeat. Evidens indicium ſiue experimentum, quod nobis in officio Inquiſitionis exiſtentibus revelatum fuit, infrà ponetur, vbi de his & alijs factis plura recitantur in ſecunda parte tractatus.

Monialis lactucam pro Dæmone comedit.

S. Antonius in maſſa auri reperit Dæmonẽ.

Poſt fletũ aliter apparet lumen.

Quomodò maleficium à defectu naturali poteſt diſcerni.

INcidentalis quæſtio, cum certis alijs difficultatibus: quod ſequitur. Petro ablatum eſt membrum, ignorat autem an per maleficium, ſeu aliàs Divina permiſſione, per Dæmonis potentiam ſit ablatum? Suntne modi cognoſcendi, & diſcernẽdi inter iſta? Reſponderi poteſt quod ſic. Primò, quòd tales, quibus accidunt vt plurimùm ſunt adulteri, ſeu aliàs fornicarij. Vnde dum amaſijs non ad nutũ ſerviunt, ſeu eas relinquere volunt, alijs adhærendo, tunc in vindictam

talia procurant, aut aliàs potentiam illius membri amputant. Secundò, cognoſcitur per hoc, quod non eſt durabile. Nam ſi non ſit ex maleficio, tunc non eſt durabile, ſed quandoque redibit.

An impotentia non durabilis, ſit ex maleficio.

Sed hic iterùm ſuboritur dubitatio, an hoc ſit ex natura maleficij, quod non ſit durabile. Reſpondetur, quòd poteſt eſſe perpetuum, & durare vſque ad mortem, ſicut etiam de impedimento maleficiali in matrimonio iudicant Canoniſtæ Theologi quòd reperitur temporale perpetuum. Nam dicit Godfre. *in Summa*: Maleficium non poteſt ſolvi ſemper per illum qui fecit, vel quia eſt mortuus, vel quia neſcit delere ipſum, vel quia maleficium eſt perditum. Vnde à ſimili dicere poſſumus, quòd maleficium Petro illatum erit perpetuum, vel quia illa malefica, quæ fecit, non poteſt eum ſanare.

Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt.

Maleficæ triplices.

Sunt enim maleficæ in triplici genere. Nam quædam ſanant & lædunt: quædam lædunt, ſed ſanare nequeunt: quædam tantummodò ſanare videntur, id eſt, læſiones amovere, vt inferiùs patebit. Sic enim nobis contingit. Nam duæ maleficæ mutuò rixantes, dum vna alteri improperaret vna dixit: Non ſum tam peſſima ſicut tu, quia quos lædo, ſanare ſcio. Vel etiam durabit, vbi ante eius ſanationem malefica diſcederet, vel locum mutando, vel ab hac vita diſcedendo. Nam & *S. Thom.* dicit Maleficium quodlibet ita poteſt eſſe perpetuum quòd non poteſt habere humanum remedium: quia & ſi habet remedium, non eſt tamen hoc homini notum, vel licitum: licèt Deus poſſit præſtare remedium per S. Angelum, vel per Dæmonem, licèt non maleficam cogendo.

Sunt quædam maleficæ quæ ſanare iterum poſſunt.

Pœnitentia Sacramentum eſt remedium contra maleficium.

Veruntamen ſummum remedium contra maleficium eſt Pœnitentiæ Sacramentum. Extra de frigi. Nam & infirmitas corporalis ſæpè provenit ex peccato. Extra *de pœnit.* cùm infirmitas. Qualiter etiam maleficia ſint auferenda, patebit in tertia parte tractatus, & in ſecunda part. *cap. 6.* tres aliæ differentiæ tanguntur.

Solutiones argumentorum.

Patet ad primum: quòd nulli dubium, quin ſicut Deo permittente, occidere poſſunt homines, ita vt membrum illud ſeu alia auferre poſſint verè & realiter. Sed tunc Dæmones non operantur per maleficas, de quibus iam mentio habetur. Et per hæc etiam ad ſecundum patet ſolatio. Sed ad illud: quòd quia Deus ampliùs permittit vim generativam maleficiare propter, &c. ergo etiam permittitur vt illud membrum verè & realiter auferatur. Non valet vt ſemper hoc fiat. Quia non eſſet per modum maleficij hoc fieri: nec etiam Maleficæ hoc affectant, dum talia operantur, quòd non habeant poteſtatẽ reſtituendi membrum quando volunt & ſciunt. Ex quo patet, quod non verè, ſed præſtigioſa arte aufertur. Ad tertium, de converſione vxoris Loth dicimus: vera fuit & non præſtigioſa arte: nunc autem loquimur de arte præſtigioſa. Ad quartum, quòd Dæmones poſſunt inducere aliquas formas ſubſtantiales, ergo etiam, auferre. Dicitur quantùm ad magos Pharaonis, quòd fecerunt veros ſerpentes, & poſſunt Dæmones circa aliquas imperfectas creaturas, adminiculo alicuius alterius agentis, aliquos effectus producere, quæ non poſſunt circa homines, de quibus Deo magis eſt cura, iuxta illud: Nunquid Deo cura eſt de bobus? Poſſunt tamen ſemper, vt dictum eſt, Deo permittente, hominibus etiam nocere verè & realiter, aut etiam præſtigioſa arte, & per hæc etiam patet ſolutio ad vltimum argumentum.

Vxoris Loth converſio vera fuit, non præſtigioſæ.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO X.

An malefica operentur circa homines, in beſtiales formas præſtigioſa arte illos tranſmutando.

An homines tranſformentur in beſtias.

QVartò ipſa veritas declaratur: vel etiam homines transformant in beſtias, quod qualiter fiat, arguitur quod non ſit poſſibile hoc fieri. 29. q. 5. Epiſcopi ex Concilio Acquirenſi. Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, proculdubio infidelis eſt & pagano deterior.

Et vtamur argumentis S. Thom. *in 2. ſent. diſt. 8.* An Dæmones poſſunt imprimere in ſenſus corporales, præſtigijs illudendo. Vbi primò arguitur quòd non. Nam illa forma beſtiæ, quæ videtur, oportet quòd ſit alicubi: ſed non poteſt eſſe tantùm in ſenſu: quia ſenſus non habet aliquam ſpeciem niſi à rebus acceptam, & ibi non eſt vera beſtia: Per auctoritatem Gen. allegatam. Nec iterum poteſt eſſe in re quæ videtur, ſicut quòd mulier videatur beſtia: quæ duæ formæ ſubſtantiales non poſſunt eſſe in eodem ſimul & ſemel: Ergo tùm illa forma beſtiæ, quæ videtur, nullibi poſſit eſſe, ideò nulla præſtigioſa illuſio in oculo videntis fieri poteſt: cùm viſio per aliquam formam neceſſario habeat terminari.

Aër non eſt ſuſceptivus alicuius figuræ.

Præterea ſi dicatur, quòd forma illa ſit in aëre circunſtante, hoc non poteſt eſſe: tum quia aer non eſt ſuſceptivus alicuius formæ ſeu figuræ, tum etiam quia non ſemper vnus & idem aër circa perſonam propter fluxibilitatem manere poteſt, præcipuè quando movetur: Tum etiam quia ſic videretur ab omnibus talis transformatio, quod tamen non fit: quia dæmones non videntur ad minus ſanctorum virorum viſiones decipere.

Dæmones ſanctorum virorum oculos nō decipiunt.

Præterea ſenſus, viſus, ſeu potentia viſiva eſt potentia paſſiva: ſed omne paſſivum movetur ab activo ſive proportionato: Activum autem proportionatum ſenſui eſt duplex. Vnum quaſi originans actum, ſcilicet obiectū. Aliud autem quaſi deferens, ſicut medium: Sed forma illa quæ videtur non poteſt eſſe objectum ſenſus, neque etiam medium quaſi deferens: De primo, ſcilicet, quòd non poteſt eſſe objectum, quia à nulla re ſumi poteſt: vt in præcedenti argumento tactum eſt, cùm non ſit in ſenſu à re accepta, nec in ipſa re, nec & etiam in ipſo aëre quaſi in medio differente, vt priùs tactum eſt in tertio argumento.

Præterea, ſi dæmon movet vim cognitivam interiorem, aut hoc facit ſe obijciendo virtuti cognitivæ, aut hoc facit immutando ipſam: Non autem hoc facit ſe ei obijciendo: quia oporteret quod vel aſſumeret corpus, & ſic non poſſet interius ingredi ad organum imaginationis. Cùm duo corpora non ſint ſimiliter in eodem loco: neque in aſſumendo phantaſma, quod etiam eſſe non poteſt: quia phantaſma non eſt ſine quantitate.

Phātaſma non eſt ſine quantitate.

Similiter etiam non poteſt hoc facere immutando: Quia, aut immutaret alterando, quod videtur non poſſe facere quia omnis alteratio fit per qualitates activas, quibus dæmones carent: Aut immutaret tranſmutando ſive localiter movendo, quod videtur eſſe inconveniens, duabus rationibus. Primò quidem, quia tranſmutatio organi non poſſet fieri ſine ſenſu doloris. Secundò, quia ſecundùm hoc dæmon non oſtenderet huiuſmodi niſi nota: cùm tamen Auguſt. dicat, quòd oſtendit huiuſmodi formas & notas & ignotas. Ergo vide-

Digitized by Google

deret huiuſmodi niſi nota: cùm tamen Auguſt.dicat,quòd oſtendit huiuſmodi formas & notas & ignotas. Ergo videtur, quòd Dæmones nullo modo poſſunt imaginationem vel ſenſum hominis decipere.

Apparet ſolum homines beſtias factos. Sed contra Aug.18 *de Ciuit.Dei,* dicit, quòd tranſmutationes hominum in animalia bruta, quæ dicuntur arte Dæmonum factæ, non fuerunt ſecundùm veritatem, ſed ſolùm ſecundùm apparentiam. Hoc autem fieri non poſſet ſi Dæmones humanos ſenſus tranſmutare non poſſent. Præterea alludit & auctoritas Aug. *in l.*83. quæ etiam prius allegata fuit: Serpit hoc malum Dæmonis per omnes aditus ſenſuales,&c.

Reſponſio. Si lector voluerit ſuper modum tranſmutandi inſpicere, inueniet *in* 2.*p.operis,c.*6. varios modos. Ad præſens tantummodò ſcholaſticè procedendo,dicamus trium Doctorum ſententias concordantes, in eo quod Diabolus poteſt phantaſiam hominis decipere, vt homo verè animal videatur. Inter quas etiam vltima ſubtilior cæteris, quæ S.Thom. eſt, & prima eſt D.Antonini 1.*p.ſumma,tit.*5.*c.*5.*§.declarantis*: quòd Diabolus phantaſiam hominis ad decipiendum quandóque operatur: & præcipuè circa illuſionem ſenſuum, & declarat naturali ratione, canonis auctoritate, & experimentorum multiplicitate.

Diabolum phantaſiā hominis operari.

Primum ſic: Corpora naturaliter ſubduntur & obediunt naturæ Angelicæ quantùm ad motum localem. Angeli autem mali, etiamſi amiſerunt gratiam, non tamen virtutem naturalem, vt ſæpiùs ſuprà tactum eſt. Cùm autem potentia phantaſtica, ſiue imaginatiua ſit corporalis, id eſt, affixa organo corporeo, naturaliter ſubditur etiam malis,vt poſſint eam tranſmutare, cauſando varias phantaſias ex deſcenſione humorum,& ſpirituum, ad principium ſenſitiuum procurata ab eis.Hæc ille:& ſubdit: Patet & ex hoc Canone, 26. *q.*5. *Epiſcopi.* Illud non eſt omittendum, quòd quædam ſceleratæ mulieres poſt Satan retro conuerſæ, Dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe & profitentur, cum Diana horis nocturnis Dea paganorum, vel cum Herodiade, & cum innumera mulierum multitudine equitare,ſuper quaſdam beſtias, & multa terrarum ſpatia, intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire: & infra.Quapropter ſacerdotes prædicare debent populo Dei, vt nouerint omninò hæc falſa eſſe,& non à Diuino, ſed à maligno ſpiritualia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipſe Satanas transformat ſe in diuerſarum perſonarum ſpecies atque ſimilitudines,& mentem,quam captiuam tenet, in ſomnis deludendo per deuia quæque deducit.

Et quidem intellectus huius Canonis *in* 1.*quæſt.*tactus eſt, quoad quatuor quæ prædicanda ſunt. Sed quod non valeant etiam vehi, vbi hoc affectant & non impediuntur Diuina virtute,ſic non eſſet verus intellectus: quia ſæpiſſimè homines inuiti & non malefici per multa terrarum ſpatia corporaliter transferuntur.

Sed quia vtroque modo poteſt fieri, ſequitur in præfata ſumma, & in c.nec mirum,ea.q. Auguſt narrat,quod in libris Gentilium legitur de quadam maga dicta Circe quæ ſocios Vlyſſis mutauerat in beſtias: quod magicis præſtigiis potiùs fingebatur, quàm in rerum veritate compleretur, alterando phantaſias hominum,vt patet hoc etiam per plura exempla.

Circe non reuera mutauit ſocios Vlyſſis.

Legitur enim in Vita Patrum, quòd quædam iuuencula, quia aſſentiri noluit cuidam iuueni, de turpitudine eam ſollicitanti,ipſe iuuenis turbatus ex hoc, à quodam Iudæo procurauit maleficium fieri contra illam, quo peracto mulier conuerſa eſt in equam.Quæ conuerſio

non

non fuit ſecundum rei veritatem, ſed ſecundum ludificationem Dæmonis immutantis phantaſiam, & ſenſum ipſius mulieris, & aſpicientium eam, vt videretur equa, quæ erat vera mulier. Vnde ducta ad beatum Macharium, non potuit Diabolus ita operari, quod illuderet ſenſus eius ſicut aliorum, propter ſuã ſanctitatem: nam ſibi videbatur mulier vera, non equa: cuius tandẽ oratione liberata eſt ab illa illuſione: dicẽs hoc ſibi accidiſſe, quia non vacabat diuinis, nec frequentabat ſacramenta, vt dicebat: ideò diabolus poteſtatem habuerat ſuper eã, & ſi aliàs eſſet honeſta.

S. Macharius curat virginem viſam equam.

Poteſt igitur Diabolus, per commotionem interiorum ſpirituum & humorum, operari ad immutandum actum & potentiam, nutritiuæ, ſenſitiuæ & appetitiuæ, & cuiuſcunque potentiæ corporalis organo vtentis ſecundum B. Th. 1. *p. q. 91*. Sicut credi poteſt fuiſſe geſtum ſuper Simonem Magum in incantationibus ſuis, quæ de eo narrantur. Sed nihil horum poteſt Diabolus facere, niſi Deo permittente, qui cum Angelis ſuis bonis frequenter reprimit malitiam eius, decipere nos & nocere quærentis. Vnde dicit Auguſt. loquens de Maleficis. Hi ſunt, qui permiſſu Dei elementa concutiunt, hominum mentes perturbant minus confidentes in Deo. 26. *q.* 5. nec mirum.

Simonis Magi artes.

Horum etiam operatione per maleficã artem fit quandoque, vt vir non poſſit videre vxorẽ, & è conuerſo: Et hoc per immutationem phãtaſiæ, repræſentando ei talem, vt rem odibilem & horribilem. Ipſe etiã Diabolus vigilantibus, & dormientibus, ſuggerit repræſentationes turpium phantaſiæ, ad decipiendũ, & inducendũ ad malũ. Verùm quia peccatũ non conſiſtit in imaginatione, ſed in volũtate, ideò ex huiuſmodi phãtaſiis per Diabolum ſuggeſtis, & altercationibus variis, homo non peccat, niſi voluntate propria peccato aſſentiat.

Vir vxorẽ non videre ſuſtinens.

Peccatum non conſiſtit imaginatione, ſed voluntate.

Secunda ſententia ad idem modernorum Doct. declarans: Primò quid ſit præſtigium, & quot modis Dæmon poteſt huiuſmodi illuſiones cauſare. Hic nota quod Anto. allegat ea quæ *in prec. q. 9.* tacta ſunt, vnde non eſt opus ea renouare.

Tertia ſententia eſt S. Th. & eſt reſponſum ſuper argumentum, quo quæritur, vbi ſit illa forma beſtiæ quæ videtur, aut in ſenſu, aut in re, aut in aëre circunſtante: & eſt talis, quòd illa forma beſtiæ, quæ videtur, non eſt niſi in ſenſu primò interiori, & per fortem imaginationem reſultat in ſenſum exteteriorem quodammodo. Et quòd ibi ſit, poteſt per Dæmonis operationem contingere dupliciter.

Vno modo, vt ſpecies animalium, dicamus, quæ ſunt in theſauro imaginationis reſeruatæ, fluant operatione Dæmonum ad organa ſenſuum interiorum: Sic etiam in ſomno contingit, provt ſuprà declaratum eſt. Et ideò quando illæ ſpecies contingunt organa ſenſus exterioris, putà viſus, videntur ac ſi eſſent res præſentes extra & actu ſentirentur.

Imaginando.

Alius modus poteſt eſſe ex immutatione organorum interiorum, quibus mutatis, fallitur ſenſus iudicium, ſicut apparet in eo qui habet guſtum corruptum, cui omnia dulcia videntur amara, & parum differt à primo. Hoc autem facere poſſunt, etiam homines virtute quarundam rerum naturalium, ſicut ad vaporationem cuiuſdam fumi, trabes domus videntur ſerpentes, & multa experimenta huius inueniuntur, vt *ſuprà* tactum eſt.

Senſus recipiendo.

Solutiones argumentorum.

AD argumenta patet ad primum, quòd textus ille ſæpè allegatur, & malè intelligitur. Nam quod ad hoc, quod loquitur de trãsformatione in aliã ſpeciem vel ſimilitudinem, declaratur

eſt qualiter hoc fieri poteſt præſtigioſa arte. Sed quoad hoc quod dicit, quòd non poſſit fieri aliqua creatura virtute Dæmonis, ſi capitur Fieri pro Creari, manifeſtum eſt. Quod ſi verò non capitur fieri pro naturali productione, ſic certum eſt quòd non poſſunt facere aliquas creaturas imperfectas. Quod qualiter ſit, declarat S.Th. *vbi ſuprà*. Nam dicit, quòd omnes tranſmutationes corporalium rerum, quæ poſſunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent ſemina, quæ in elementis huius mundi inueniuntur, putà in terra, vel aquis, ſicut relinquunt ſua ſemina ſerpentes & ranæ, & his ſimilia poſſunt fieri per operationes Dæmonum, huiuſmodi ſeminibus adhibitis. Sicut cùm aliqua res tranſmutatur in ſerpentes, vel ranas, quæ per putrefactionem generari poſſunt.

Fiunt à Dæmonibus creaturæ, at non creantur.

Ex ſeminibus creat Diabolus.

Illæ verò tranſmutationes corporalium rerum, quæ non poſſunt virtute naturæ fieri, nullo modo operatione Dæmonum, ſecundum rei veritatem, perfici poſſunt: Sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus beſtiæ, aut quòd corpus mortui reuiuiſcat. Quod ſi fieri videntur, apparentia eſt præſtigioſa, aut Diabolus in aſſumpto corpore ſe agitat coram hominibus.

Quæ natura tranſmutare poteſt, eadem etiã Diabolus.

Fortificantur iſta. Nam Albertus *in lib. de animal.* vbi quærit: An Dæmones, ſeu etiam dicamus Malefici, poſſint facere verè animalia. Reſpondit quòd ſic, Deo permittente, & hoc quòd ad imperfecta animalia. Sed non poſſunt in inſtanti, ſicut Deus facere, ſed motu quodam, licèt ſubitò, ſicut patet de Maleficis. *Exod.* 7. ſuper iſta: Vocauit Pharao ſapientes: dicit Dæmones diſcurrunt per mundum & colligunt diuerſa ſemina, & eorum adaptatione poſſunt prorumpere diuerſas ſpecies. Et gl. *ibid.* ſic dicit: Dum per incantationem Dæmonum malefici aliquid efficere conantur, diſcurrunt per mundum, & ſemina ſubitò eorum, de quibus hoc afferunt, & ſic ex illis permittente Deo nouas ſpecies producunt. Hæc etiam ſuperiùs tacta ſunt.

At vbi difficultas ſuborietur: An talia facta Dæmonum eſſent opera miraculoſa dicenda. Reſponſio patuit ex præcedentibus, quòd etiam Dæmones aliqua vera miracula facere poſſunt, ad quæ virtus naturæ particularis ſe extendere poteſt. Et licèt talia ſint vera, non tamen ad veri cognitionem ab eo fiunt: ſecundum quem ſenſum opera Antichriſti poſſunt dici ſigna mendacia, quia ad ſeductionem hominum fiunt. Patet & ſolutio ad aliud argumentum de ſubiecto formæ, dicamus, Beſtiæ forma, quæ videtur, non eſt in aëre, nec in ipſa re, vt patuit, ſed in ipſo ſenſu, prout ex ſententia S.Thom. vt ſuperiùs declaratum eſt.

An Diaboli facta miraculoſa dicantur.

Antichriſti miracula qualia.

Ad illud, quòd omne paſſiuũ mouetur ab actiuo ſibi proportionato, conceditur. Et quando infertur, quòd forma illa, quæ videtur, non poteſt eſſe obiectum originans actum, ſeu eliciens, eò quòd à nulla re ſumatur: Dicitur quòd imò à re: quia à ſpecie ſenſibili in imaginatione reſeruata, quam educere poteſt, & imaginationi, ſeu etiam ſenſitiuæ potentiæ offerre poteſt, vt dictum eſt ſuprà.

Ad vltimum dicendum, quòd Dæmon non immutat potentiam ſenſitiuam & imaginatiuam, ſe ei obiiciendo, vt oſtenſum eſt, ſed eam tranſmutando, non quidem alterando, niſi quantum ad motum localem: Quia non poteſt de ſe imprimere nouas ſpecies, vt dictum eſt. Immutat autem tranſmutando, id eſt, localiter mouendo: Et hoc iterum facit non ſubſtantiam organi diuidendo, vt ſic conſequatur ſenſus doloris: ſed mouendo ſpiritus & humores.

Quod autem vlterius obiicitur, quòd ſequeretur, quòd ſecundùm hoc Dæmon non poſſit aliquid noui homini demonſtrare,

Nouum dupliciter dicitur.

monſtrare, ſecundùm imaginatiuam viſionem. Dicendum eſt, quod nouum aliquod poteſt intelligi dupliciter. Vno modo totaliter nouum, & ſecundùm ſe, & ſecundùm ſua principia, & ſecundùm hoc dæmon non poteſt aliquid nouum homini ſecundùm viſionem ima-
Aureos montes imaginantes. ginariam demonſtrare: Non enim poteſt facere quòd cæcus natus imaginetur colores, vel quòd ſurdus natus imaginetur ſonos. Alio modò dicitur aliquid nouum, ſecundùm ſpeciem totius, putà ſi dicamus eſſe nouum, in imaginatione, quod aliquis imaginetur montes aureos quos nunquam vidit, quia tamen vidit & aurum & montem, poteſt naturali motu imaginari phantaſmata aurei montis: & hoc modo poteſt Dæmon aliquid noui imaginationi offerre.

Quid de lupis, interdum homines & pueros ex cunabilis rapientes & comedentes ſentiendum ſit, an etiam præſtigioſa arte per maleficas fiat.

INcidentalis quæſtio de lupis, interdum homines & pueros è domibus rapientes & comedentes, & cum magna aſtutia diſcurrentes, ita vt neque aliqua arte aut potentia lædi aut capi valeant. Dicendum eſt, quòd hoc interdum habet naturalem cauſam, interdum verò præſtigioſam artem, dum per maleficas contingunt. De primo Albertus *de animal.* dicit, quòd ex quinque cauſis pro-
Ex quinque cauſis contingit animalia infeſta eſſe hominibus. uenire poteſt. Aliquando propter famis augmentum, ſicut & cerui aliquando & aliæ beſtiæ hominibus appropinquant. Aliquando propter ferocitatem virium, & hoc in regionibus frigidis, & etiam quando habent catulos. Sed quia de his nihil ad propoſitum, dicimus, quòd Dæmonum illuſione fiunt, quando Deus propter peccata punit aliquem popu-
Animaliũ noxæ ſunt pœnæ Diuinæ. lum, iuxta illud *Leuit.* 16. Si non feceritis mandata mea, mittam in vos beſtias agri quæ conſumant vos, & pecora veſtra. & *Deut.* 32. Dentes beſtiarum immittam in eos cum furore, &c.

Per quem autem modum. An ſint veri lupi, vel Dæmones in formis ſic apparentibus: dicitur quòd ſunt veri lupi, ſed obſidentur à Dæmonibus: Vel agitantur duplici modo. Vno modo abſque maleficorum operatione, ſicut quadraginta duobus pueris contigit, à duobus vrſis de ſylua exeuntibus, quos iugulauerunt, propter irriſionem factam Heliſço prophetæ dicendo, aſcende Calue. &c. Et de Litaniæ inſtitutæ Viennæ contra lupos. leone, quis Prophetam Dei iuſtum non implentem occidit. 3. *Reg.* 13. Et hiſtoria de Epiſcopo Viennenſi, qui Litanias minores inſtituerat ante Aſcenſionem Domini, eò quòd lupi ciuitatem intrantes homines vorauerunt publicè.

Alio modo & maleficorum illuſione. Sicut Guil. *vbi ſuprà*, narrat, de quodam viro, qui ſe conuerti putabat in lupum, certis temporibus, quibus in antris latitabat. Illuc enim certo tempore iuit, & Exemplũ de Lycanthropo. ſibi interim, cùm fixus maneret, videbatur quòd lupus ipſe factus circumiret pueros deuorando, & cum illud realiter ſolum Dæmon quendam lupum poſſidens faceret, putabat falsò ſe ſomnians circumire. Et ſic tamdiu dementatus fuit, quouſque inuentus eſt iacere in ſylua raptus. Delectatur in his Dæmon, vt paganorum errorem qui homines & vetulas in beſtias mutari credebant, inducat. Vnde diſcernitur quòd ex ſingulari Dei permiſſione, & Dæmonum opere talia eueniunt, & non ex naturali aliquo defectu, quando nulla arte, aut potentia lædi aut capi poſſunt. Sicut etiam Vincen. *in ſpecul. hiſt. lib.* 6. *cap.* 40. narrat: In Gallia, inquit, ante Chriſti incarnationem, & ante bellum Punicum lupus Vigilibus vagina gladium abſtulit. Lupus Vigilibus gladium ſurripuit.

Digitized by Google

QVÆSTIO XI.

Quod obſtetrices Maleficæ, conceptus in vtero diuerſis modis interimunt, aborſum procurant, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus natos infantes offerunt.

QVintò, ſextò, & ſeptimò inſimul veritas ſuprà dicta probatur per quatuor horrendos actus, quos, circa infantes in vtero & ex vtero matris exercent. Quæ cùm per mulieres Dæmones exercere habent & non per viros, ideò potius mulieres quàm viros ſibi aſſociare ille homicida ſatagit, & ſunt huiuſmodi opera.

Nam Canoniſtæ plus quam Theologi de maleficiali impedimento tractantes, *vbi ſuprà*, dicunt quod maleficium fit, non ſolùm ne quis actum carnalem exercere valeat, de quo *ſuprà* dictum eſt, ſed etiam fit, ne mulier concipiat, vel ſi concipit quod tunc aborſum faciat. Et additur tertius modus cum quarto, quòd tunc aborſum non procurant, quod tunc infantem conſumunt vel Dæmoni offerunt.

De primis duobus modis non eſt dubium cùm per naturalia homo abſque Dæmonum auxilio, vt per herbas, vel alia impedimenta procurare poſſit, quod mulier non poſſit generare, vel concipere, vt *ſuprà* tactum eſt. Sed de aliis duobus: quòd etiam à Maleficis procurantur, differendum eſt: nec opus eſt argumenta deducere, vbi euidentiſſima indicia, & experimenta hæc reddunt credibiliùs.

Et de primo quòd certæ Maleficæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò aduerſus omnium beſtiarum conditiones, lupina, duntaxat ſpecie excepta infantes deuorare, & comedere ſolent. Eſt Inquiſitor Cumanus, de quo ſuprà mentio habita eſt, qui hæc nobis retulit, quòd ea de cauſa ab incolis Comitatus Burbiæ vocatus ad inquiſitionem faciendam, eò videlicet, quòd quidam cùm puerum ex cunis amiſiſſet, & explorando conuentionem mulierum nocturno tempore vidiſſet & perpendiſſet infantem occidi, & liquore ebibito deuorare. Ideò, vt prius tactum eſt, vnico anno, qui & fuit annus proximè elapſus, quadraginta & vnam Maleficam igni tradidit, certis aliis ad Dominum Archiducem Auſtriæ Sigiſmundum fugam capientibus. Adſunt pro confirmatione huius ſcripta quædam Io. Nider in ſuo Formicario, cuius vtique & eorum quæ ſcripſit recens memoria ſupereſt, vnde non incredibilia, ſicut apparent, exiſtunt. Sed & hoc, quòd maiora damna in his omnibus obſtetrices Maleficæ procurant, provt Maleficæ pœnitentes nobis & aliis ſæpius, retulerunt, dicentes, Nemo fidei catholicæ ampliùs nocet, quàm obſtetrices: Vbi enim pueros non interimunt, tunc quaſi aliquid acturæ foris extra cameram infantes deferunt, ſurſum in aëre eleuantes, Dæmonibus offerunt. Modus autem in huiuſmodi flagitiis qui obſeruatur, in ſecunda iam parte patebit: *& cap.7.* quam & aggredi neceſſe eſt, prius vnicam dumtaxat deciſione quæſtionis de permiſſione Diuina præmiſſa. Dictum eſt enim à principio, tria neceſſariò ad maleficialem effectum concurrere. Dæmonem cum Malefica & diuinam permiſſionem.

Exempla mulieres infantes vocare. — *XLI. Maleficæ combuſtæ.* — *Io. Nider Formicarium.* — *Obſtetrices Maleficiſſimæ.*

QVÆSTIO XII.

An Dei permiſſio concurrat ad Maleficia.

DEinde conſiderandum eſt de ipſa permiſſione Diuina, circa quam quatuor quæruntur. Primò an neceſ-

ſarium

Digitized by Google

ſarium ſit ipſam permiſſionem ad maleficialem effectum concurrere. Secundò, quòd Deus iuſte permittit creaturam ex natura peccabilem, etiam actum maleficialem & alia horrenda flagitia perpetrare, aliis duabus permiſſionibus præſuppoſitis. Tertiò, quòd maleficiorum flagitia, cuncta mala, quæ Deus fieri permittit excedunt. Quartò, qualiter hæc materia ſit populo publicanda.

Circa tertium principale huius primæ partis tangens diuinam permiſſionem, quæritur, An diuinam permiſſionem in his operibus maleficorum commendare ita ſit Catholicum, quòd eius oppoſitum, ſcilicet redarguere illam, omninò ſit hæreticum. Et arguitur, quòd non ſit hæreticum aſſerere, quòd Deus tantam poteſtatem non permittat Diabolo in huiuſmodi maleficiis. Refutare enim illa, quæ in contumeliam creatoris poſſunt cedere, eſt Catholicum & non Hereticum. Sed aſſerere, quòd Diabolo non permittatur talis poteſtas nocendi hominibus, eſt Catholicum. Probatur, quia oppoſitum aſſerere, videtur cedere in contumeliam creatoris. Nam ſequeretur quòd non omnia ſint ſubiecta diuinæ prouidentiæ, eò quod omnis ſapiens prouiſor excludit defectum & malum, quantùm poteſt ab his quorum curam gerit: Cùm autem ea, quæ per maleficia fiunt, ſi à Deo permittuntur, ab eo non excluduntur: & ſi ab eo non excluduntur, non erit ſapiens prouiſor ipſe Deus, & ſic non ſubſunt omnia ſuæ prouidentiæ, quòd quia falſum eſt, ideò hoc falſum quòd Deus permittat.

Præthereà ille aliquid permittit fieri: quod poſſet impedire, ſi vellet, aut quod non poteſt impedire etiam ſi vellet, ſed neutrum illorum Deo poteſt conuenire. Non primum, quia talis iudicatur inuidus, non ſecundum, quia talis iudicatur impotens. Tunc quætitur incidentaliter. Hoc maleficium Petro accidit, & Deus potuit impedire, & non fecit, ergo Deus eſt inuidus, ſeu non habet curam de omnibus. Si verò non potuit impedire etiam ſi vellet, tunc non eſt omnipotens: Quæ omnia ſicut inconueniens eſt aſſerere. ſ. Deum non habere curam omnium, &c. ergo & hoc quod maleficia ex Dei permiſſione contingunt.

Præthereà, quicunque dimittitur ſibi, & eſt dominus actuum ſuorum, non ſubeſt permiſſioni aut prouidentiæ alicuius gubernantis. Sed homines ſibipſis dimittuntur à Deo, ſecundum illud *Eccle.* 15. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui. Specialiter etiam mali in ſuis operibus relinquuntur, ſecundum illud: Dimiſit eos ſecundùm deſideria cordis eorum. Igitur non omnia mala diuinæ permiſſioni ſubduntur. *An Deus ſiat hominē ſ.o arbitrio viuere.*

Præthereà Auguſt. dicit *in Enchiridio*, ſicut etiam Philoſo. *in nono meta.* Melius eſt quædam neſcire quàm ſcire, vt vilia, ſed omne quod eſt melius, eſt Deo attribuendum. Ergo Deus non impedit ſe de illis viliſſimis maleficiorum operibus vt illa permittat vel non. Ad idem Apoſtolus 1. *Corinth.* 9. *c.* Non eſt Deo cura de bobus. Et eadem ratione de aliis irrationalibus creaturis. Vnde quando maleficiantur vel non eſt Deo cura, nec etiam eius permiſſioni, quæ ex eius prouidentia procedit, ſubduntur. *Vilia non ſunt ſcienda.* *Non eſt Deo cura de bobus. Neceſſitas non requirit prudentiam.*

Præthereà, quæ ex neceſſitate contingunt, prouidam permiſſionem non requirunt, ſicut nec prudentiam. Patet hoc per Phi. 2. *Eth.* Prudentia eſt recta ratio contingentium, de quibus eſt conſilium & electio. Sed plures effectus maleficiales ex neceſſitate contingunt. Putà quando ex aliqua cauſa, & influentia corporum cœleſtium accidunt infirmitates, vel aliqua alia quæ nos iudicamus maleficia: vnde non ſemper ſubduntur diuinæ permiſſioni.

Digitized by Google

Præterea ſi permiſſione Divina homines maleficiantur, tunc quæritur: Cur potiùs ſuper vnum quàm ſuper alium. Si dicatur, quòd propter peccata quæ magis abundant in vno quàm in altero, hoc videtur eſſe falſum, quia tunc maiores peccatores ampliùs maleficerentur, cuius contrarium apparet, eò quòd minus in mundo puniuntur. Iuxta illud. Benè eſt omnibus qui prævaricantur: ita etiam maleficiantur. Patet denique ex eo, quòd innocentes pueri: & alij iuſti ampliùs maleficiantur.

Benè eſt impijs.

Sed contrà, Deus permittit, licèt non velit malum fieri, & hoc propter perfectionem vniverſi. Dion. *3. c. de div. nom.* Erit malum ad omnes, id eſt, perfectionem vniverſi conferens. Et Auguſt. *in Ench.* Ex omnibus bonis & malis conſiſtit vniverſitatis admirabilis pulchritudo. In quantum etiam illud, quod malum dicitur, benè ordinatum, & in loco ſuo poſitum, eminentiùs, comedat bona, vt illa magis placeant & laudabiliora ſint, dum comparantur malis. Item S. Thom. improbat opinionem illorum, quòd licèt Deus non velit mala quia neque creatura aliqua appetit malum ſive appetitu naturali, ſive animali, ſive intellectuali, quæ eſt voluntas cuius obiectum eſt bonum, vult tamen mala eſſe, vel fieri, hoc dicit eſſe falſum. Quia Deus neque vult mala neque vult fieri, mala non fieri, ſed vult permittere mala fieri, & hoc eſt bonum propter perfectionem vniverſi.

Deus permittit mala, & non vult.

Bona & mala pulchritudine conſtituunt.

Malũ fieri eſt bonum propter perfectionem vniverſi.

Quare autem ſit erroneum dicere, Deus vult mala eſſe, vel fieri propter bonum vniverſi: dicit. Quia nihil eſt iudicandum bonum, niſi ſecundùm id quod competit ei per ſe, & non per accidens: Sicut virtuoſus iudicatur bonus in intellectuali creatura, & non animali. Malum autem non ordinatur ad bonum per ſe, ſed per accidens: quia præter intentionem eorum qui malum operantur, reſultat bonum: ſicut præter intentionem maleficorum, aut præter intentionem tyrannorum, fuit quod ex eorum perſecutione clareſceret patientia martyrum.

Reſponſio. Quæſtio quanto vtilior ad prædicandum tantò etiam difficilior ad intelligendum exiſtit. Eſt enim inter argumenta hoc principium non tam Laicorum, quàm & quorundam Sapiẽtum: Maleficia tam horrenda vt ſuperiùs tacta ſunt non permitti à Deo: cauſas Divinæ permiſſionis huius ignorantes. Ex qua etiam ignorantia, quia Maleficæ non ſupprimuntur per vltionem debitam, iam totam Chriſtianitatem depopulare videntur: Vt ergo ad vtramque viam, iuxta Theologorum ſententiam, docto & indocto ſatisfiat, per diſcuſſiones duarum difficultatum eſt reſpondendum: & primò. Quòd mundus Divinæ providentiæ ita ſubiacet, quòd ipſe immediatè omnibus providet. Secundo quòd vniverſitatem malorum, quæ fiunt ſive in malis culpæ, ſive pœnæ, ſive damni ex duabus primis permiſſionibus, circa caſum Angelorum, & primorum parentum, iuſtè permittit. Vnde & patebit, quòd in his diffidere pertinaciter hæreſim ſapit: cum erroribus infidelium talis ſe implicat.

Quoad primum notandum, quòd præſuppoſito illo, quod providentia Deo conveniat, iuxta illud *Sap.* 14. Tu autem pater, gubernas omnia providentia: oportet etiam aſſerere, quòd omnia ſunt ita ſubjecta ſuæ providentiæ, quòd etiam omnibus immediatè provideat. Quod vt pateat, oſtendamus primò per reprobationem cuiuſdam contrarij erroris. Nam ſuper illud *Iob.* 22. Nubes latibulum eius, & circa cardines cœli perambulat, nec noſtra conſiderat. Quidam opinati fuerunt iuxta doctrinam S. Thom. 1. *p. q.* 22. ponere tantummodò incorruptibilia

Incorruptibilia ſolùm ſubjacere Divinæ providentiæ putantes.

ſubjacere

ſubjacere Divinæ providentiæ, provt ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, & corpora cœleſtia, cum ſpeciebus rerum inferiorum, quæ etiam ſunt incorruptibilia: Individua verò ſpecierum, quia ſunt corruptibilia, dicebant non ſubjacere. Vnde ſic Divinæ providentiæ dicebant ſubjacere omnia inferiora, quæ in mundo aguntur, in vniverſali tantùm, & non in particulari ſeu ſingulari. Sed quia hoc alijs videbatur inconveniens, vt de homine non eſſet amplior Deo cura quàm de alijs animalibus, ideò Rabbi Moſes, volens medium tenere, dixit, concordando cum primis: Corruptibilia omnia ſicut ſunt individua rerum, omninò non ſubjacere Divinæ gubernationi, ſed tantummodò vniverſalia, & alia quæ tacta ſunt. Hominem verò ab illa generalitate corruptibilium excepit: & hoc propter ſplendorem intellectus quo participat cum ſubſtantijs ſeparatis. Et ſic ſecundùm iſtam opinionem, quidquid hominibus accideret in maleficijs, eſſet ex permiſſione Dei: non autem quicquid animalibus, aut alijs terræ frugibus eveniret.

Rabbi Moſis mala opinio de providentia.

Et hæc opinio, licèt veritati propinquior, quàm illa quæ omnino prouidentiam Dei de rebus mundi negabat, aſſerens mundum caſu eſſe factum: ſicut fuerunt Democritus & Epicurei: Tamen non caret magna falſitate eò quod neceſſe eſt dicere, omnia diuinæ prouidentiæ ſubiacere, non in vniuerſali tantum, ſed in particulari, quod non ſolum maleficio hominum, ſed & iumentorum, & terræ frugum; ex Diuina & prouida permiſſione eueniunt. Quod ſic patet. Ad tantum ſe extendit prouidentia & ordinatio rerum in finem, quantum ipſa cauſalitas ſe extendit: Sicut à ſimili in rebus alicuius dominio ſubiectis, quæ in tantum ſubiacent eius prouidentiæ, in quantum ſibi exiſtunt ſubiectæ. Cùm autem cauſalitas Dei, quæ eſt primum agens, extendit ſe ad omnia entia, non ſolum quantum ad principia ſpeciei, ſed etiam quantum ad principia indiuidualia, & non ſolùm incorruptibilium. Ideò ſicut omnia habent eſſe à Deo, ita omnia ſunt prouiſa ab eo, id eſt, ad aliquem finem ordinata.

Providentia eſt ordinatio ad finem aliquem.

Et hoc tangit Apoſtolus *ad Rom.* 13. Quæ à Deo ſunt ordinata ſunt: quaſi dicat, ſicut omnia à Deo ſunt, ita etiam omnia ab ipſo ordinata ſunt, & per conſequens prouidentiæ eius ſubiecta. Quia prouidentia Dei nihil aliud noſcitur, quàm ratio, id eſt, cauſa ordinis rerum in finem. Omnia ergo in quantum participant de eſſe, in tantum etiam ſubduntur Diuinæ prouidentiæ. Item Deus omnia cognoſcit, non ſolùm in vniuerſali ſeu vniuerſalia, imò & in particulari ſeu particularia. Et tum Dei cognitio comparatur ad res creatas, ſicut cognitio artis ad artificiata: Ideò ſicut omnia artificiata ſubduntur ordini & prouidentiæ artis, ita omnia ſubduntur & ordini & prouidentiæ Dei.

Omnia creata ſũt ordinata.

Sed quia per hoc non ſatisfit, vt intelligatur, quod Deus iuſtè permittat mala fieri; & maleficia in mundo, licet intelligamus hoc, quod ipſe ſit prouiſor, omnia gubernans, quod quia conceditur, ideo etiam deberet omne malum ab his quorum curam gerit, excludere. Inter homines enim videmus ita fieri, quod ſapiens prouiſor excludit defectum & malum, quantum poteſt ab his quorum curam gerit: Ideò ad intelligendum iſta, cur non omnia mala Deus excludit: Notandum, quod aliud eſt loqui de prouiſore particulari, & aliud de prouiſore vniuerſali. Prouiſor enim particularis neceſſe habet malum excludere quantum poteſt, quia non poteſt ex malo elicere bonum. Deus autem cùm ſit vniuerſalis prouiſor totius mundi & poteſt ex particularibus malis plurima bona elicere, ſicut ex perſecutione Tyrannorum patientiam martyrum.

Deus poteſt ex malis particularibus bona plurima eliceſe.

tyrum, & ex operibus maleficorum purgationem ſeu probationem fidei iuſtorum, vt patebit: Ideò non habet Deus omnia mala impedire, ne multa bona deeſſe contingat vniuerſo. Vnde Aug. *in Enchid.* Adeò miſericors eſt omnipotens Deus, quod non ſineret aliquod malum eſſe in operibus ſuis, niſi adeò eſſet omnipotens & bonus, vnde benefaceret etiam de malo.

Et huius exemplum etiam habemus in actionibus rerum naturalium. Nam corruptiones & defectus qui accidunt in rebus naturalibus, licèt ſint contra intentionem naturæ particularis illius, videlicet, cui talis corruptio contingit, vt quod ſuſpendatur, vel quod animalia in cibum hominis occidantur: ſunt tamen de intentione naturæ vniverſalis, vt videlicet conſerventur homines in vita & in bonis: vt & ſic bonum vniverſi conſervetur. Vt enim ſpecies rerum conſerventur oportet vt corruptio vnius ſit conſervatio alterius. Occiſiones enim animalium conſervant vitam leonum.

Vt ſpecies rerum cõſerventur oportet vt corruptio vnius ſit conſervatio alterius.

Declaratur ſuper permiſſionem divinam, quòd Deus non potuit conferre creaturæ, vt ex natura eſſet impeccabilis.

QVoad ſecundum, quòd vniverſitatem malorum, ſive in culpis, ſive in pœnis iuſtè Deus permittat, & præſertim iam refrigeſcente, & mundo ad occaſum declinante, declaratur ex duabus propoſitionibus neceſſariò præſupponendis. Quarum prima, quòd Deus non poteſt facere (ſive melius, vt cum timore Dei loquamur) non eſt eſt poſſibile, vt natura creata, vt eſt Homo vel Angelus, haberet hoc quod ex conditione ſuæ naturæ peccare non poſſet. Secunda, quod Deus iuſtè permiſit hominem peccare, vel tentat. Quibus ſtantibus cùm ad Divinam providentiam pertineret, vt vnaquæque creatura in ſua natura relinquatur dicere, oportet ex præmiſſis impoſſibile eſſe, quòd Deus non permittat maleficia fieri virtute Dæmonum.

Deus non poteſt facere creaturam ex ſui natura impeccabilem.

Et primum quidem, quòd non fuit poſſibile creaturæ communicare quod peccare non poſſet ex conditione naturæ, oſtenditur à Doctore ſancto *in 2. diſt. 23. art. 1.* Quia ſi hoc fuiſſet communicabile alicui creaturæ, Deus vtique communicaſſet: eò quod omnes aliæ communicabiles bonitates & perfectiones creaturarum ſunt communicatæ, ſaltem in genere: Vt vnio perſonalis duarum naturarum in Chriſto, maternitatis & virginitatis in Maria, vnio gratuita in viatoribus, vnio beatifica in electis & ſic de alijs. Cur ergo non legimus hoc alicui creaturæ communicatum: Quia nec homini nec Angelo: Iuxta illud. Et in Angelis ſuis reperit pravitatem. Certum eſt quia homini à Deo non poteſt communicari hoc quod ex natura ſit impeccabilis, licèt hoc per gratiam inveniat.

Omnes communicabiles perfectiones creaturarum Deus communicavit.

Secundò ad idem, quòd ſi eſſet communicabile, & non communicaretur, vniverſum non eſſet perfectum. Cuius perfectio in hoc conſiſtit, vt omnes bonitates creaturarum communicabiles in genere ſint communicatæ.

Nec valet argumentum, quòd Deus, cùm ſit ſummè pòtens, & ad ſuam ſimilitudinem homines & Angelos creauit, quòd etiam hoc conferre potuerit, quòd creatura ex conditione ſuæ naturæ haberet, quòd peccare non poſſet. Vel etiam quòd faceret, vt habitus ille gratiæ, qui confirmationem in bono cauſat, eſſet pars eſſentialis naturæ Angeli vel hominis, vt ſic ſecundum naturale ſuum principium & naturalem conditionem haberet confirmationem in bono, vt peccare non poſſet.

Nam primum argumentum non concludit; quia licèt Deus ſit ſummè potens, ſicut & ſummè bonus, non tamen

Non derogare potētiæ Dei ipſã quædam non poſſe.

hoc

hoc conferre poteſt: Non ex imperfectione ſuæ potentiæ, ſed ex imperfectione creaturæ. Quæ imperfectio conſideratur primo, quod hoc recipere non poteſt, nec potuit homo vel Angelus. Ratio, quia cùm ſit creatura, eſſe ſuum dependet à creatore, ſicut cauſatum à cauſa ſui eſſe: Et creare eſt aliquid ex nihilo facere, ideo ſi ſibi relinquitur, deficit; conſeruatur autem quandiu cauſæ influentiam recipit. Exemplum, ſi vis, de candela, quæ tamdiu lucet quandiu habet ceram. Quo ſtante, notum eſt, quod Deus creauit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui. *Eccleſ.* 17. Et ſimiliter Angelum à principio creationis. Et hoc factum eſt per liberum arbitrium, cuius ſicut proprium eſt facere, vel omittere, ita proprium eſt à ſuo caſu recedere, & non recedere. Et quia hoc eſt poſſe peccare, poſſe ex libertate arbitrij à Deo recedere, ideo non potuit hoc homo vel Angelus recipere, nec ei potuit à Deo communicari, vt ex natura haberet libertatem arbitrij, & etiam ex natura haberet non poſſe peccare.

Liberum arbitrium eſt peccabile.

Alia imperfectio, ex qua hoc non potuit homini, vel Angelo communicari, eſt, quia implicat contradictionem: quæ quia in ſe non ſunt factibilia, dicimus, Deus non poteſt illa facere, ſed potiùs dicendum, quod creaturæ non poſſunt iſta recipere, vt videlicet aliquid ſit viuum, & mortuum ſimul & ſemel. Ita etiam implicat, vt aliquis habeat, liberum arbitrium, ex quo poſſit cauſæ ſuæ inhærere, & quod poſſit non peccare: quaſi ſi non poteſt peccare, non poteſt cauſæ ſuæ inhærere: Cùm peccatum ſit, ſpreto incommutabili bono rebus mutabilibus inhærere. Spernere autem, vel non ſpernere, eſt ex libertate arbitrij.

Peccare eſt mutare commutabilia mutabilibus.

Secundum etiam argumentum non valet, puta ſi gratia confirmationis vteretur creatura in naturam, ita quod ex principiis eſſentialibus haberet non poſſe peccare, tunc non haberet ex aliquo dono accidentali & gratia, non poſſe deficere & peccare, ſed haberet hoc per naturam, & tunc eſſet Deus, quod eſſet abſurdum. Hanc ſolutionem tangit S. Thom. vbi *ſuprà*, in ſolutione vltimi argumenti, cùm dicit, quod quandocunque alicui creaturæ conuenit aliquod accidens, quod ex influentia ſuperioris tantummodo ineſt non poteſt inferior natura illud accidens per ſe habere, niſi efficeretur naturæ ſuperioris. Sicut ſi aër illuminatur in actu per ignem non poteſt eſſe, quod ſit de natura ſua lucidus in actu, niſi fiat ignis.

Dico ergo, quod cùm confirmatio inſit creaturæ rationali ſolùm per gratiam, quæ eſt quoddam ſpirituale lumen, & ſimilitudo increati luminis, non poteſt eſſe, quod aliqua creatura ex natura ſua confirmationem habeat vel gratiam niſi efficeretur Diuinæ naturæ per eſſe, dicamus, eiuſdem naturæ, quod eſt omnino impoſſibile. Concludamus, quod non poſſe peccare, per naturam Deo tantummodo conuenit, eo quod ſicut abeſſe deficere non poteſt, cùm dat omnibus eſſe, ita nec à rectitudine bonitatis deficere, cùm hoc ei conueniat per conditionem ſuæ naturæ. Omnibus autem aliis, qui hoc habent, vt peccare non poſſint, confertur ex hoc, quod confirmantur per gratiam in bono: ex quo filij Dei efficiuntur, & quodammodo Diuinæ naturæ conſortes.

Gratia eſt quoddam ſpirituale lumen & ſimilitudo increati luminis.

QVÆSTIO XIII.

Declaratur quæſtio ſuper duas permiſſiones Diuinas, quas Deus iuſtè permiſit, videlicet, Diabolum auctorem omnis mali peccare, ſimul & primos parentes cadere ex quibus Maleficorum opera iuſtè permittuntur.

De Angelorum & hominum lapſu.

SEcunda quæſtio ſimul & propoſitio, quòd Deus iuſtè permiſit quaſdam creaturas Angelicas, quas aliter condere non potuit, niſi quod peccare poſſent, etiam actu peccare. Et quaſdam ſimili modo creatas, per gratiam præſeruare, & hoc abſque præuia tentatione. Hominem verò iuſtè permittit & tentare & peccare, quæ omnia ſic declarantur. Nam ad prouidentiam Diuinam pertinet, vt vnumquodque in ſua natura relinquatur, & in ſuis naturalibus operibus non omnino impediatur, quia vt Dion. dicit *in 4. c. de diuin. nom.* Prouidentia non eſt corruptiua naturæ, ſed ſaluatiua. Quo ſtante, cùm manifeſtum ſit, quòd ſicut bonum gentis diuinius eſt, quàm bonum vnius, 1. *Ethic.* Ita & bonum vniuerſi excedit bonum particulare cuiuſcunque naturæ creati in particulari. Ideò etiam attendere oportet, quòd ſi peccatum hominum impediretur, per hoc multi gradus tollerentur perfectionis. Tollerentur enim natura illa, quæ poteſt peccare & non peccare: Quod ſi dicatur, tamen habuiſſet homo ex conditione naturæ, vt *prius* tactum eſt.

Reſpondetur, ſi nullum peccatum fuiſſet ſubſecutum in actu, ſed ſtatim confirmatio tunc ſemper lateret quid gratiæ deberetur in bonis erga Deum, & quid poteſtas peccandi potuiſſet, & plura alia, quibus ablatis vtique vniuerſo multùm detraheretur. Decuit etiam vt nullo ſuggerente ab extra peccaret, nempè occaſionē peccandi ex ſe-

Niſi peccatum veniſſet, lateret gratia.

ipſo ſuſcipere quod & fecit, vbi Deo æqualis eſſe voluit. Quod eſt intelligendū non ſimiliter & directè, nec indirectè, ſed ſolùm ſecundū quid & hoc declaratur propter auctoritatem. *Eſaiæ* 34. In cœlo aſcendam, & ſimilis ero Altiſſimo. Non enim ſimpliciter & directè, quia ſic habuiſſet intellectum ligatum & erroneum: appetendo aliquid quod ſibi erat impoſſibile. Cognouit enim ſe eſſe creaturam, & à Deo creatum, & ideò æqualem fieri creatori, cognouit hoc ſibi eſſe impoſſibile. Nec etiam indirectè, quia cùm totum bonum Angeli & creaturæ eſt in hoc quod Deo ſubeſt: ſicut tota claritas aëris eſt in hoc quod ſubiicitur radiis Solis: ideò hoc ab Angelo non potuit appeti, quia appetiiſſet contra bonum naturæ. Sed appetiit Dei æqualitatem non abſolutè, ſed ſecundum quid: hoc ſic eſt, cùm Deus habet per naturam ſuam duo, beatitudinem & bonitatem, & aliud, & quod ab ipſo omnis creaturæ beatitudo & bonitas transfunditur. Videns Angelus dignitatem naturæ ſuæ, quæ à creaturis cūctis præeminebat, voluit & appetiit à ſe in omnia inferiora beatitudinem & bonitatem deriuari. Et hoc per ſua naturalia, ita quod ipſe primò illa ex natura haberet, & ſic aliæ creaturæ, ex nobilitate ſuæ naturæ acciperent. Et quod etiā illa appetiit à Deo, & ſub Deo volens eſſe, dummodò iſta haberet. Et ideo nec etiam quantùm ad modum habendi Deo æquiparari voluit, ſed tantummodò ſecundum quid.

Quomodo Angeli lapſi voluerint Deo æquales eſſe.

Diabolus voluit ſub Deo eſſe, ſed ipſe inferioribus Deus eſſe.

Nota inſuper, quòd quia ſuum deſiderium attentauit vt ad actum perduceret, ideo ſubitò ſuum deſiderium aliis expoſuit: Et quia ſubito etiam fuit aliorum Angelorum viſio deſiderij, & conſenſus peruerſus ſui deſiderij. Ideo peccatum primi Angeli aliorum peccata exceſſit & præceſſit quantitate culpæ, & cauſalitate, non tamen duratione. Ita quod illud. *Apoc.* 12. Draco de cœlo

Primi Angeli peccatum, aliorum Angelorũ excellit.

cœlo cadens, traxit tertiam partem ſtellarum. Et in figura Seuiathan habetur. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Et rex ſecundùm Philoſophum 5. *Meta.* dicitur principium, inquantum mouet per ſuam voluntatem & imperium ſibi ſubiectos. Ideo & ſuum peccatum aliorum occaſio peccandi fuit, ita quod ipſe primus à nullo extrinſeco tentatus alios extrinſecè tentauit.

Et quidem quod dictum eſt, quod inſtantanea operatio in omnibus illis fuit, exemplificatur hoc ex ſenſibilib. Nam ſimul tempore ſunt illuminatio aëris, viſio coloris, & diſcretio rei viſæ.

Hæc ad longum poſui, vt conſiderando tam ſtupendam permiſſionem Diuinam ſuper nobiliſſimas creaturas, propter vnum duntaxat peccatum ambitionis, quomodo non particulares permiſſiones ſuper Maleficorum opera, propter maiora peccata, quantum ad aliquas circunſtantias admittet. Nam Maleficorum peccata in varijs circunſtantijs peccatum Angeli, & primorum parentum excedunt, vt in ſecunda quæſtione patebit.

Maleficorum peccata primorum parentum peccata excedunt. De lapſu Adæ.

Sed & hoc quod prouidentia Dei iuſtè permiſit primum hominem tentari & peccare, ex his quæ dicta ſunt de tranſgreſſoribus Angelis ſatis patere poteſt. Sicut enim ad eundem finem homo & Angelus creati fuerunt, & in libertate arbitrij relicti: propterea vt beatitudinis præmium non abſque merito perciperent. Ideo ſicut Angelus à caſu nõ fuit præſeruatus, vt poteſtas peccandi ex vno, & poteſtas gratiæ confirmationis ex altero ad decorem vniuerſi pateſceret, ita & circa hominem ſeruari oportuit.

In peccato Deus apparet laudabilis.

Vnde & S. Thom. *in 2. diſt. 20. art. 2* illud ex quo Deus apparet laudabilis non debet penitus impediri, ſed in peccato etiam Deus apparet laudabilis, cùm per miſericordiam parcit, & per iuſtitiã punit, ergo non debuit peccatum impedire. Tantummodo breuiter & recapitulando ad propoſitum redeamus, dicamus quod in iuſta Dei prouidentia, homo in his permiſſus eſt multis rationibus. Prima, vt oſtendatur Dei potentia, qui ſolus inuertibilis eſt, omnis autem creatura mutabilis. Secunda autem ratio, vt declaretur Dei ſapientia, qui ex malo ſcit elicere bonum, quod non potuit fieri niſi Deus creaturam peccare permiſiſſet. Tertia, vt manifeſtetur Dei clementia, in qua Chriſtus per mortem ſuam hominem perditum liberauit. Quarta, vt oſtendatur Dei iuſtitia, quæ non ſolùm reddit bonis præmia, ſed & malis ſupplicia. Quinta, vt homo non ſit peioris conditionis quàm aliæ creaturæ, quas omnes ſic Deus adminiſtrat, vt eas agere proprijs moribus ſinat. Vnde & hominem proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta eſt laus humana; laus enim viri iuſti, quod potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus. Septima eſt decor vniuerſi, quia ſicut triplex malum culpæ, pœnæ, & damni inuenitur, ita ex oppoſito triplex bonũ, ſcilicet, honeſtum bonum, delectabile & vtile decoratur. Nam culpa decoratur honeſtas, per pœnam delectabilitas, per damnum ſumma vtilitas. Et per hæc patet reſponſio ad argumenta.

Iuſtè à Deo hominem in peccato permiſſum eſſe.

Triplex malum & bonum.

Solutiones argumentorum.

IAm ad primum, vbi dicitur: Aſſerere quod diabolo permittatur poteſtas nocendi hominibus ſit hæreticum. Oppoſitum potius patet, quia ſicut aſſerere quod Deus non permittat hominem ex libertate arbitrij peccare quando vult, eſt hæreticum. Ita aſſerere, quod Deus peccatum dimittat inultum. Hoc autem fit per poteſtatem nocendi hominibus in vindictam malorum, & decorem vniuerſi. Iuxta illud Aug. *in lib. Soliloquiorum.* Iuſſiſti Domine & ita eſt, vt nunquam dedecus culpæ ſit ſine decore vindictæ.

Digitized by Google

Nunquam dedecus culpæ, eſt ſine decore vindicta.

. Probatio denique argumenti non valet de ſapiente prouiſore, qui excludit defectum & malum quantum poteſt. Quia aliud eſt de Deo, qui habet curam particularem, & de prouiſione vniuerſali. Nam prius ex malo non poteſt elicere bonum, ſicut vniuerſalis prouiſor facit, vt per præcedentia patuit.

Ad ſecundum patuit, quòd tam potentia quàm bonitas & iuſtitia Diuina pateſcunt in hoc, quod mala permittit. Vnde quando dicitur: Aut Deus poteſt mala impedire, aut non, dicitur quod poteſt impedire, ſed non debuit rationibus prætactis.

Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuerſi.

Neque valet inſtantia, ſi dicatur, ergo vult mala fieri, cùm poteſt impedire, & non vult quia, vt in argumentis pro veritate tactum eſt, Deus non poteſt velle mala, neque vult mala fieri, neque vult malum non fieri, ſed vult permittere malum fieri, & hoc propter perfectionem vniuerſi.

Ad tertium Aug. & Philoſoph. loquuntur de cognitione humana cui melius eſt non cognoſcere mala & vilia, duplici de cauſa. Primo, quia per ea impeditur interdum à conſideratione malorum, & hoc contingit, quia non poſſumus ſimul multa intelligere. Etiam & ea de cauſa: quod cogitatio malorum peruertit interdum voluntatē in malum. Hæc autem in Deo locum non habent, quia intelligit omnia opera hominum & Maleficorum abſque aliquo defectu.

Ad quartum: Apoſtolus curam Dei à bobus remouit, vt oſtendat, quod quia creatura rationalis habet per liberum arbitrium dominium ſui actus: vt dictum eſt: ideo vt ei imputetur aliquid ad culpam, vel ad meritum, & reddatur ei iuxta hoc pœna vel præmium, habet Deus ſpecialem de eo prouidentiam, ſecundùm quæ irrationabilia non prouidentur.

Velle autem aſſerere, quod indiuidua irrationabilium creaturarum ex illa auctoritate non pertinerent ad Diuinam prouidentiam, eſſet hæreticum: quia eſſet aſſerere: quod non omnia ſubjecta eſſent Diuinæ prouidentiæ, contra Scripturæ ſacræ commendationem ſuper Diuinam ſapientiam, quæ attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter, & eſſet error Rabbi Moſis, vt in argumentis pro veritate patuit.

Ad quintum, quia homo non eſt inſtitutor naturæ, ſed vtitur naturalibus operibus artis & virtutis ad ſuum vſum. Ideo prouidentia humana non ſe extendit ad neceſſaria, quæ ex natura proueniunt, vt quod cras Sol oriatur. Ad quæ tamen ſe extendit prouidentia Dei, eò quòd ipſe eſt actor naturæ. Vnde & defectus naturales, etiamſi ex curſu rerum naturalium prouenirent, adhuc Diuinæ prouidentiæ ſubiacerent. Quare & Democritus, & alij Philoſophi naturales errauerunt, attribuentes ſoli neceſſitati materiæ, quicquid inferioribus accideret.

Neceſſitati materiæ attribuere prouidentiam.

Ad vltimum licèt omnis pœna infligitur à Deo propter peccata, non tamen ſemper maioribus peccatoribus maleficia infliguntur, vel quia Diabolus non vult, vt illos affligat & tentet, quos iuſto titulo poſſidere ſe cernit, vel ideò vt non ad Deum accelerent. Iuxta illud: Multiplicatæ ſunt infirmitates, poſteà accelerauerunt, &c. Et quod omnis pœna infligitur à Deo, propter peccata, patet ex ſequentib. quia iuxta Hieronymum: Quicquid patimur, peccatis noſtris meremur.

An maioribus peccatoribus maiora maleficia infligantur.

Nunc declaratur, quod peccata maleficorum grauiora ſunt peccatis malorum Angelorum & primorum parentum. Vnde ſicut innocentes puniuntur ex culpis parentum, ita etiam plures innoxij damnificantur, & maleficiuntur propter peccata Maleficorum.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO XIV.

Enormitas Maleficorum conſideratur, & eſt tota materia prædicabilis.

SEd ſuper enormitatem criminum quæritur, an maleficorum flagitia cuncta mala, quæ Deus fieri ſinit, & vſque in præſens à principio mundi fieri permiſit, tam in culpis, quàm in pœnis & damnis excedant. Et videtur quòd non, præcipuè quoad culpam. Nam peccatum quod quis committit, quod faciliter vitare potuiſſet, excedit peccatum, quod alter committit, quod ita faciliter vitare non potuit. Patet per Auguſt. *in lib. de ciuit. Dei.* Magna eſt in peccando iniquitas, vbi eſt tanta in non peccando facilitas. Sed Adam & plures qui ex aliquo ſtatu perfectionis, ſeu etiam gratiæ peccauerunt, faciliùs propter aſſiſtentiam gratiæ, peccata vitare potuiſſent, præſertim Adam, qui in gratia creatus fuerat: quàm plures Maleficæ, quæ huiuſmodi dona non perceperunt, Ergo illorum peccata omnia Maleficorum flagitia excedunt.

Præterea quoad pœnam, maiori culpæ maior pœna debetur: ſed peccatum Adæ grauiſſimè punitum fuit, in hoc, quòd, vt patet, in omnes poſteros eius pœna cum culpa oſtenditur in transfuſione originalis peccati. Ergo eius peccatum grauius eſt omnibus aliis peccatis.

Præterea quoad damnum. Nam iuxta Auguſt. Ex hoc aliquid eſt malum, quia adimit bonum, ergo vbi plus de bono amittitur, ibi maior culpa præceſſit. Sed peccatum primi parentis maius damnum tam in naturalibus, quàm in gratuitis intulit, vbi nos innocentia & immortalitate priuauit, quòd nullum aliorum frequentium peccata intulit, ergo, &c.

Sed econtra, id quod plures rationes mali includit, magis eſt malum, ſed peccata Maleficarum ſunt huiuſmodi. Nam omnia mala in bonis naturæ & formæ procurare poſſunt, Deo permittente, vt ex Bulla Papæ deducitur. Præterea Adam peccauit ſolummodò faciendo illud quod eſt vtroque modo malum, quia prohibitum, & quod non erat malum ſecundùm ſe: Sed Malefici, & alij peccatores peccant faciendo illud quod eſt vtroque modo malum & ſecundum ſe, & prohibitum, vt homicidia & alia multa prohibita. Vnde eorum peccata grauiora ſunt aliis peccatis.

Probatur Maleficorum peccata, Adæ peccato enormiora.

Præterea peccatum quod fit ex certa malitia, eſt grauius peccato quod eſt per ignorantiam. Sed Maleficæ ex magna malitia contemnunt fidem & ſacramenta fidei, prout plures confeſſæ ſunt.

Innuit, ac ſi Adam ignorãtia peccarit.

Reſponſio, quòd mala quæ à modernis Maleficis perpetrantur cuncta alia mala, quæ Deus vnquam fieri permiſit, ſecundùm quod *in titulo quæſtionis* tangitur, excedunt. Et hoc quoad peccata, quæ contingunt in peruerſitate earum, licèt ſecus ſit de peccatis, quæ opponuntur & aliis virtutibus Theologicis. Poteſt oſtendi triplici via. Primò in generali, comparando eorum opera indifferenter ad quæcumque flagitia mundi. Secundò in ſpeciali, comparando ad ſpecies ſuperſtitionis, ex quocumque pacto cum Dæmonibus inito. Tertio, comparando illa ad peccata malorum Angelorum aut etiam primorum parentum.

Primum ſic. Nam cùm triplex ſit malum, videlicet culpæ, pœnæ, damni: eò quod triplex ſit bonum, cui illa opponuntur, ſcilicet honeſtum, delectabile, & vtile. Et culpæ opponitur honeſtum, pœnæ delectabile, damno vtile.

Bona & mala triplicia.

Quod culpa Maleficarum excedit cuncta alia peccata; ſic apparet. Nam iuxta doctrinã S. Th. *in 2. diſt. 22. art. 2.*

L cet in peccato multæ poſſint conſiderari ex quibus peccati grauitas, vel etiam leuitas trahi poteſt. Vnde & contingit, quòd idem peccatum, quod ſecundùm vnum eorum eſt grauius, ſecundùm aliud leuius inueniatur: prout dicere poſſumus, In fornicatione iuuenis peccat, ſenex inſanit. Tamen illa ſimpliciter grauiora ſunt, quæ plures & potentiores habent, non dico circunſtantias ſolùm, ſed in ſpecie & quantitate peccati eſſentiali peccati grauitatem.

In fornicatione iuuenis peccat, ſenex inſanit.

Et ſi dicere poſſumus, quòd licèt peccatum Adæ, quantum ad aliquas circunſtantias grauius ſit omnibus aliis peccatis, quantum ad hoc quòd minori tentatione pulſatus cecidit, quia videlicet tantùm ab intrinſeco. Et etiam quia facilius reſiſtere potuiſſet, propter originalem iuſtitiam in qua creatus erat. Tamen quantum ad ſpeciem & quantitatem peccati, & etiam quantum ad alias circunſtantias, quæ peccatum magis aggrauant, ſicut multa grauiora peccata ſunt ſecuta, ita & inter illa omnia Maleficorum excedunt: quod etiam clariùs ex duobus deducitur.

Maleficorum peccata grauiora originali peccato.

Nam ſicut vnum peccatum dicitur maius altero, vel cauſalitate, vt peccatum Luciferi, vel generalitate, vt peccatum Adæ, vel deformitate, vt peccatum Iudæ, vel difficultate remittendi, vt peccatum in Spiritum ſanctum, vel periculo, vt peccatum ignorantiæ, vel inſeparabilitate. Vt peccatum cupiditatis. Vel pronitate vt peccatum carnis. Vel Diuinæ maieſtatis offenſione, vt peccatum Idololatriæ & infidelitatis. Vel expugnandi difficultate, vt ſuperbia, vel mentis cæcitate, vt ira. Ita & poſt peccatum Luciferi, omnia, alia peccata, Maleficorum opera excedunt tam in deformitate, crucifixum abnegantes, quàm & pronitate, ſpurcitias carnis cùm Dæmonibus exercentes, ac mentis cæcitate, in omne nocumentum tam animarum quàm corporum, hominum & iumentorum, toto malignitatis ſpiritu debacchantes, prout ex ſupradictis patuit.

Quot modis peccatum dicitur maius altero.

Poſt peccatū Luciferi nullum maius Maleficorum peccato.

Quod etiam ſecundum Iſidorum nomen oſtendit. Dicuntur enim Malefici ob facinorum magnitudinem, &c. vt *ſuprà* patuit.

Deducitur & ex iſto. Nam duo ſunt in peccato, auerſio, & conuerſio, iuxta illud Auguſt. Peccatum eſt, ſpreto incommutabili bono, rebus mutabilibus inhærere. Et ipſa etiam auerſio à Deo fit tanquam formale, ſicut ipſa conuerſio tanquam materiale. Ideò tantò aliquod peccatum eſt grauius, quantò magis homo per ipſum à Deo ſeparatur. Et quia per infidelitatem homo maximè à Deo elongatur, ideò & maius omnibus peccatis maleficium infidelitatis exiſtit. Et hoc declaratur per nomen Hæreſis, quod eſt etiam Apoſtaſis à fide ſimul, & quod tota earum vita peccatum eſt.

Quid ſit peccatū.

De primo: nam cùm peccatum infidelitatis conſiſtit in renitendo fidei. Et hoc poteſt dupliciter fieri, vel quia renititur fidei nondum ſuſceptæ, aut ſuſceptæ. Si primo modo tunc eſt infidelitas Paganorum ſeu Gentilium: Si ſecundo modo, tunc iterum dupliciter, quia aut renititur Chriſtianæ fidei ſuſceptæ in figura, aut in ipſa manifeſtatione veritatis. Primo modo eſt infidelitas Iudæorum. Secundo modo infidelitas Hæreticorum.

Quomodo Maleficæ fidem abnegent.

Tres ſpecies infidelitatis.

Vnde patet, quod hæreſis Maleficarum inter tres ſpecies infidelitatis grauiſſima exiſtit, quod etiam ratione & auctoritate comprobatur. Nam 2. *Pet.* 2. dicitur. Melius erat illis viam veritatis non cognoſcere, quàm poſt cognitam, retrorſum conuerti. Ratio. Nam ſicut grauiùs peccat, qui non implet quod promiſit, quàm ille qui non implet hoc quod nunquam promiſit. Ideò infidelitas Hæreticorum, qui profitentur

Digitized by Google

tur fidem Euangelij, & tamen ei renituntur, corrumpentes ipſam, grauius peccant, quàm Iudæi & Pagani.

Et iterum, Iudæi grauiùs peccant quam Pagani, quia ſuſceperunt fidei Chriſtianæ figuram in veteri Lege, quam malè interpretantes corrumpunt, quod Pagani non faciunt: ideò etiam eorum infidelitas eſt grauius peccatum, quàm infidelitas Gentilium qui nunquam fidem Euangelij ſuſceperunt.

Apoſtaſia multiplex. De ſecundo quòd & Apoſtatæ nuncupantur. Nam ſecundum D.Th. *ſecunda ſecundæ, q.*12. Apoſtaſia importat quandam retroceſſionem à Deo & religione, quæ fit per diuerſos modos, quibus homo coniungitur Deo vel per fidem, vel per ſubiectam ad obediendum voluntatem, vel per religionem & clericatum. Secundùm quod dicit Raymun. & Hoſtien. quòd Apoſtaſia eſt temerarius à fidei ſtatu, vel obedientiæ vel religionis exceſſus. Et cum remoto priori, remouetur poſterius, ſed non è conuerſo. Ideò & prima alias duas excedit, ſcilicet, Apoſtaſia à fide, procedit à religione, de qua 48. *diſt. quantumlibet.* 16. *q.*1 *deg. non debet.*

Quis Apoſtata ſeu fugitiuus habendus. Tamen ſecundùm Raymundum non iudicatur Apoſtata ſeu fugitiuus, etiam ſi ad longinqua diu euagetur, niſi poſtquam ſic viuit, quòd animum redeundi ſe depoſuiſſe oſtendit. *ff. de re milit. l. de ſertorem.* Et hoc fieret ſi vxorem, duceret, vel ſimile tale. **Clericus vxorem ducens Apoſtata eſt.** Similiter & Apoſtaſiam inobedientiæ, vbi quis ſpontè contemnit præcepta Eccleſiæ, & Prælatorum, de qua 3. *q.* 4. *alieni.* Qui etiam infamis efficitur, repellitur à teſtimonio, & debet excommunicari, 11. *q.* 3. *Si autem.*

Apoſtaſia perfidiæ Maleficarum. Vnde & Apoſtaſia, de qua loquimur ſuper Apoſtaſiam Maleficarum, dicitur Apoſtaſia perfidiæ, quæ & tantò grauior, quātò & cū inimico fidei rationis ſalutis per pactum expreſſum peragitur. Hoc enim habent facere Maleficæ & hoc inimicus ille exegit in toto vel in parte. Repertæ ſūt enim per nos Inquiſitores, quæ omnes fidei articulos abnegauerāt, quaſdā verò certos in numero, ſemper tamē confeſſionem, verā & Sacramentalem habebant abnegare. Vnde & Iuliani Apoſtatæ perfidia non videtur tanta fuiſſe, licèt in aliis aduerſus Eccleſiam maiora exercuiſſet, de qua & *ſecundo. q.* 7. *non poteſt.* **Iuliani Apoſtatæ perfidia minor Apoſtaſia Maleficarum.**

Si quis verò incidentaliter quæreret, Quid ſi mente & corde fidem tenerent, quorum ſcrutator ſolùm Deus eſt, & non quæcunque Angelica creatura, vt *ſuprà* patuit: faceret tamen reuerentiam & obedientiam Diabolo per actus exteriores. Dicendum videtur, quod cum Apoſtaſia perfidiæ dupliciter poteſt fieri, per actus infidelitatis exteriores, abſque expreſſo pacto cum Dæmone inito, ſicut qui in terris infidelium Mahumeticam vitam aſſumeret: aut in terris Chriſtianorum cum expreſſo pacto, &c. Primi, vbi mente retinent fidem: actu tamen exteriori negant, licet non ſunt Apoſtatæ, nec Hæretici, tamen mortaliter peccant. Sic enim Salomon diis ſuarum vxorum reuerentiam exhibuit. Nec enim aliquis excuſatur, ſi ex metu hoc faceret, quia ſecundùm Aug. Sanctius eſt mori fame, quā veſci idololatricis, (aliqui habent ſatius) 33. *q.* 3. *Satius.* **Hypocritæ non ſūt Apoſtatæ. Salomon fuit Hypocrita.** Malefici autem quantumcunque fidem retinent corde, & abnegant ore. Apoſtatæ tamen iudicantur eò quod fœdus cum morte, & pactum cum inferno pepigerunt. **Maleficæ pactū cum inferno pangunt.** Vnde & S. Thom. *in* 2. *diſt.* 4. *art. vlt.* Loquens de ſimilibus operibus magicis. Et qui quocunque modo auxilium petunt à Dæmonibus, dicit: In omnibus eſt apoſtaſia à fide, propter actum initum cum Dæmone, vel verbotenus ſi innocatio interſit, vel facto aliquo, etiamſi ſacrificia deſint. Non enim poteſt homo duobus dominis ſeruire.

Ad

Digitized by Google

Vtrum magi & aſtronomi ſint apoſtatæ.

Ad idem Albertus *vbi ſuprà diſt.*8. vbi quæritur: Vtrum Magicis, & Mathematicis intendere ſit peccatum & apoſtaſia à fide. Ita reſpondit: In talibus eſt ſemper apoſtaſia verbi vel operis. Si enim inuocationes fiant tunc apertum pactum initur cum Dæmone, & tunc eſt aperta apoſtaſia verborum. Si autem non ſit niſi opere ſimplici, tunc eſt apoſtaſia operis. Et quia in his omnibus ſemper eſt fidei contumelia, quia expectatur à Dæmone quod expectandum eſt à Deo, ideò ſemper apoſtaſia iudicatur. Ecce quam clarè duplicem apoſtaſiam ponunt, tertiam ſubintelligentes, ſcilicet, cordis: quæ ſi deſit, tamen Maleficæ verbis & operibus apoſtatrices iudicantur. Pœnis ergo, vt patebit, & Hæreticorum & Apoſtatarum ſubiacere debent.

Quando expectatur à Dæmone quod expectandũ à Deo, eſt apoſtaſia.

Et eſt tertia criminis enormitas præ cunctis aliis hæreſibus in eis. Nam ſi iuxta Aug. omnis infidelium vita peccatum eſt. 18. *q.*1. §.2. & eſt gloſſa ſuper illud *Roman.*14. Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Quid iudicandum eſt de tota vita, id eſt, de omnibus aliis operibus Maleficarum, quæ tamen non ad complacentiam Dæmonum fiant, ſicut ieiunare, Eccleſias frequentare, communicare, & ſic de aliis. In omnibus enim peccant mortaliter, quod ſic declaratur. Tanta eſt enim labes huius peccati, quod facultatem reſurgendi licèt non ex toto amputant, eò quòd peccatum nõ corrumpit totum bonum naturæ, & lumen naturale in eis remanet. Tamen propter præſtitum homagium, niſi ab illo abſoluantur, omnia eorum opera etiam de genere bonorum ſunt potiùs de genere malorum, quod in aliis infidelibus non cernitur.

Peccatum non corrumpit totum bonũ naturæ.

Nam ſecundùm Thomam *ſecunda ſecundæ, quæſt.*10. An omnis actio infidelis ſit peccatum? dicit quod quamuis opera infidelium, quæ ſunt de genere bonorum, vt ieiunia, eleemoſynæ & huiuſmodi non ſint eis meritoria, propter infidelitatem, quæ eſt grauiſſimum peccatum: tamen quia peccatum non corrumpit totum bonum naturæ, ſed remanet in eis lumen naturale. Ideo non omnis actus eorum eſt mortale peccatum, ſed actus procedens ex ipſa infidelitate, vel relatus ad ipſam etiam ſi ſit de genere bonorum: puta, Sarracenus ieiunat, vt ſeruet legem Mahumeti de ieiunio mandantem: Iudæus ſeruat ſuas feſtiuitates, & huiuſmodi in his eſt mortale. Et ſic intelligitur illud Auguſtini *ſuprà* allegatum: Omnis infidelium vita peccatum eſt.

An omnis actio infidelis ſit peccatum.

Quod Maleficæ grauiſſimas merentur pœnas vltra omnes flagitioſos mundi.

Denique Maleficiorum flagitia, cuncta aliorum peccata excedunt: quantum ad demeritum pœnæ, declaratur. Primo quo ad pœnam Hæreticis infligendam. Secundo, quo ad pœnam Apoſtatis inferendam. Nam Hæretici duplici pœna puniuntur, ſecundùm Raymun. ſcilicet excommunicatione, depoſitione, rerum ablatione & corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet *ſuper primum, de ſentent. excommunic. Nouerit & ſuper ſecundum.* 24. *q.*1. *Qui contra pacem, & tertium, diſt.*8. *quo iure.* 23. *q.*7. *c.*1. *& ſeq. ſuper* 4. *eod. tit. ſcilicet de Hæreticis, Excommunicamus.*1. *&* 2. Imo & grauiſſimas incurrunt pœnas credentes, receptatores, fautores & defenſores. Nam vltra pœnam excommunicationis illis inflictam, Hæretici cum fauoribus & defenſoribus ſuis, & receptatoribus, & ipſorum filij, vſque ad ſecundam generationem per lineam paternam, per lineam vero maternam, vſque ad primum gradum, ad nullum beneficium, vel officium Eccleſiaſticum admittuntur: vt eodem tit. quicunque, & cap. ſtatutum. lib.6.

Hæreticorum pœna multiplex.

Pœna hæreticorum in hæredes vergit.

Sed

Sed ſuper tertiam pœnam, ſi Hæretici habent filios Catholicos, priuantur paterna hæreditate in deteſtationem criminis, & ſuper quartam pœnam, ſi poſt deprehenſionem erroris continuò non velit reuerti, & hæreſim abiurare, ſubitò debet comburi, ſi laicus eſt. Falſarij.n.pecuniæ ſtatim morti traduntur, quantò magis falſarij Fidei? Si verò clericus: poſt ſolennem degradationem relinquitur curiæ ſeculari occidendus. Si autem reuertatur ad fidem, detrudi debet in perpetuum carcerem: de hæreticis. Excommunicamus, primo & ſecundo, & hoc de rigore iuris. Mitiùs tamen agitur cum eis poſt abiurationem, quam ad arbitrium Epiſcopi & Inquiſitoris facere debent, provt in tertia parte operis patebit, vbi de variis modis ſententiandi tales tractatur, quis etiam dicatur deprehenſus & conuictus, etiam relapſus.

Proceſſus ad ignem.

His autem modis mulctare maleficas non videtur ſufficere, cùm non ſint ſimplices hæreticæ, ſed apoſtatæ, & vltra hoc quòd in ipſa apoſtaſia non hominibus propter metum, carnis oblectamenta, fidem abnegant, vt *ſuprà* tactum eſt: Sed ipſis Dæmonibus vltra abnegationem, homagium, corpora, & animas offerendo præſtant. Ex quibus ſatis probabile videtur, quòd quãtumcunque pœniteant, & ad fidem reuertantur, non debent ſicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, ſed vltimo ſupplicio puniri: & hoc etiam propter damna temporalia, hominibus & iumentis variis modis illata leges imperant, vt patet *C. de maleficiis. l. nullus. l. nemo. & l. culpa.* Et eſt ſimilis culpa prohibita diſcere & docere. Et loquuntur leges ſuper ſortilegos: quantò magis ſuper maleficos: vbi dicunt, quòd pœna illorum eſt bonorum publicatio & decapitatio. Et ſi quis tali arte mulierem ad luxuriam prouocauerit, vel è conuerſo, beſtiis exponitur, vt dicitur *ibidem. l. multi.* Et de his in prima quæſtione tactum eſt.

Maleficæ auſterius quàm Hæretici puniendæ.

QVÆSTIO XV.

Declaratur, quòd propter peccata Maleficarum innoxij ſæpè maleficantur, etiam interdum propter peccata propria.

SEd hoc, quòd Diuina permiſſione pluresinnoxij damnificantur & puniuntur in præmiſſis nocumentis, propter aliena peccata Maleficarum, & non propter culpas proprias. Nec alicui hoc videatur inconueniens oſtendit S. Thom. *ſecunda ſecundæ, q. c.* 8. Hoc fieri iuſtè à Deo: loquendo de pœnis præſentis vitæ triplici ratione. Primò quidem, quòd vnus homo eſt res alterius, & ſicut quis punitur in rebus, ita & in pœnam alterius aliquis puniri poteſt. Nam filij ſecundum corpus, ſunt quædam res patris, & ſerui & animalia, res dominorum, & ſic filij puniuntur quandoque pro parentibus. Sicut filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quam citius: Et animalia Amalechitarum iuſſa ſunt interfici. Quamuis & in huiuſmodi ſit ratio myſtica, vt habetur 1. *q.* 4. §. *paruulos.*

Triplici modo punitur quis iuſtè ob aliena peccata.

Secundò, quia peccatum vnius derivatur in alterum, & hoc dupliciter. Per imitationem, ſicut filij imitantur peccata parentum, & ſerui & ſubditi peccata dominorum, vt audacius peccent: vt fit in rebus malè acquiſitis, in quibus filij ſuccedunt, ſerui in latrociniis & guerris iniuſtis: vnde ſæpius interficiuntur. Et ſubditi prælatorum audacius peccant, dum eos peccare cernunt, etiamſi eadem peccata non committunt, vnde & iuſtè puniuntur.

Peccatores imitãtes puniũtur cum imitatoribus.

Deriuatur etiam peccatum vnius in alterum per modum meriti, vt ſubditorum in malum prælatum, id eſt, quod peccata ſubditorum merentur peccatorem prælatum, ſecundum illud *Iob*: Regnare facit Hypocrita propter peccata populi.

Deriuatur etiam peccatum, & conſequenter pœna per aliquem conſenſum vel diſſimilitudinem. Hoc eſt, quando ſuperiores peccata non redarguunt, tunc ſæpiſſimè boni cum malis puniuntur, vt dicit Aug. *in primo, de ciuit. Dei.* Exemplum: vbi inter nos inquiſitores vnius reperit quoddam oppidum mortalitate hominum quaſi deſtitutum, & vbi fama volabat, quod quædam mulier ſepulta, linteamen, in quo ſepulta erat, ſucceſſiuè deglutiret, & quod peſtis ceſſare non poſſet, niſi ex integro linteamen deglutiendo ad ventrem conſumpſiſſet. Habito conſilio deſuper, Scultetus cum præfecto ciuitatis ſepulchrum effodientes, inuenerunt quaſi dimidietatem linteaminis per os & collum vſque in ventrem immiſſam & conſumptam. Quo viſo, motus Scultetus, gladium extraxit, & caput amputando extra foueam proiecit, ſicque ſubitò peſtis ceſſauit. Ex quibus vtique, diuina permiſſione, peccata illius vetulæ ſuper innoxios, propter diſſimulationem præcedentium punita fuerunt. Nam præhabita inquiſitione repertum fuit, ipſam longo tempore vitæ ſuæ ſortilegam & magam fuiſſe. Exemplum etiam de punitione Dauid in enumeratione populi per peſtem.

De muliere mortua, quæ linteamen deglutiendo, peſtem procurauit.

Tertiò fit Diuina permiſſione, vt humanæ ſocietatis vnio commendetur, ex qua vnus homo debet pro alio ſollicitus eſſe, vt non peccet, & ad deteſtationem peccati, dum ſcilicet pœna vnius redundat in omnes, quaſi omnes ſint vnum corpus. Exemplum de peccato Achan, *Ioſuë 7*.

Puniuntur coniũctim homines, vt videãt eo'dẽ eſſe omnes.

Poſſumus adhuc addere duos modos: prout puniuntur mali interdum per bonos, interdum etiam per alios malos. Nam vt Gratian. dicit *23. q. 5. §. vltim.* Aliquando Deus punit malos per legitimam poteſtatem gerentes ex mandato ſuo & hoc dupliciter. Interdum cum merito punientium, ſicut puniuit peccata Chananæorum per populum ſuum: Interdum abſque peccato punientium, ſed etiam in ipſorum pœnam, ſicut tribum Beniamin puniuit & deleuit vſque ad paucos. Aliquando punit etiam per populos ſuos, iuſſu ſeu permiſſione excitatos, non tamen intendentes Deo obſequi, ſed ſuæ ſatisfacere cupiditati, & ideo cum ſui damnatione ſicut iam punit populum ſuum per Turcas, & ſæpiùs ante per alienigenas etiam in Veteri lege.

Pro flagellis vtitur Deus opera infidelium.

Sed nota quòd quæcunque de cauſa quis puniatur, ſi non ſuſtinet patienter pœnas, tunc ſunt flagella, non ad ſatisfactionem, ſed ad vindictam tantùm, id eſt, punitionem. Iuxta illud *Deuter. 32.* Ignis ſcilicet pœnæ temporalis ſuccenſus eſt in furore meo, id eſt, in punitione: (cùm tamen in Deo aliàs furor non ſit) & ardebit vſque ad inferni nouiſſima, id eſt, vindicta hic incipiet & ardebit vſque ad extremam damnationem, vt exponit Aug. & habetur *de pœn. diſt. 4. §. auctoritas.* Sed ſi patienter ferantur ipſa flagella, & ſint patientes in ſtatu gratu gratiæ, habent locum ſatisfactionis, vt dicit S. Th. *in 4.* Etiamſi quis puniretur à Iudice propter maleficium commiſſum vel etiam malefica, & hoc ſecundùm plus & minus, ſedum deuotionem patientis & qualitatem criminis.

Suſtinens patienter pœnas ſatisfacit pro culpa.

Mors autem naturalis cùm ſit vltimum terribilium non tamen eſt ſatisfactoria, quia per naturam inoleuit in pœnam originalis peccati. Licet ſecundum Scotum etiam voluntariè & cum deuotione expectata, & Deo oblata in ſua amaritudine, poſſit fieri aliquo modo ſatisfa

Mors vltimum terribilium.

Digitized by Google

Mors fit etiam ſatisfactoria.

ſatisfactoria. Mors tamen violenta, ſiue quis eam metuit ſiue non, ſemper eſt ſatisfactoria, ſi patienter ſuſtineatur & in gratia. Et hæc quidem, quoad pœnas propter aliorum peccata inflictas.

Propter propria autem etiam Deus flagellat in vita præſenti, & ſpecialiter circa maleficia inferenda. Nam *Tobiæ* 7. Super illos qui libidini deſeruiunt, Diabolus accipit poteſtatem: quod etiam ex præcedentibus patuit, declarando maleficia circa membra, & potentias generatiuæ potentiæ quæ Deus amplius permittit maleficiari.

Attamen ad prædicandum populo notandum, quòd præmiſſis punitionibus non obſtantibus, ſecundùm quos Deus pro culpis alienis, ſiue propriis punit, hanc regulam iuris pro fundamento teneat, & populo proponat, quæ dicit: Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus. *Extra. de reg. iur.* Et hæc regula locum habet in iudicio poli, id eſt, Dei, & in iudicio fori, id eſt, in foro humano, ſiue ſeculari, ſiue Eccleſiaſtico.

Sine culpa niſi ſubſit cauſa nemo eſt puniendus.

Declara de iudicio poli. Nam Deus duplici pœna ſpirituali & temporali punit. In prima inuenitur, quòd nunquam ſine culpa. In ſecunda inuenitur, quòd interdum benè ſine culpa, ſed non ſine cauſa. De prima ſpirituali pœna, quæ cum eſt triplex, ſcilicet ſubtractio gratiæ, vnde ſequitur obduratio in præſtitis, non fit ſine culpa propria. Secunda pœna damni, id eſt, priuationis gloriæ, hæc etiam nunquam infligitur ſine culpa propria, vt in adultis, vel contracta, vt in paruulis in originali decedentibus. Tertia pœna ſenſus, id eſt, cruciatio ignis infernalis, etiam patet. Vnde quod dicitur *Exod.* 20. Ego dominus zelotes, viſitans peccata parentum in filios vſque in tertiam & quartam generationem, intelligitur de imitationibus paternorum ſcelerum, vt exponit Gratianus, 1. *quæſt.* 4. §. *quibus.* Vbi etiam dat alias expoſitiones. De ſecunda autem pœna temporali punit Deus.

Pœna ſubtractionis gratiæ, pœna priuationis gloriæ.

Primò propter culpam alterius, vt *ſuprà* tactum eſt, triplici ratione, vel etiam ſine culpa aliena & propria, ſed non ſine cauſa, vel etiam ex culpa propria & non aliena: Quòd ſi vis ſcire cauſas propter quas Deus punit, & tamen abſque culpa aliena & propria, videas quinque modos, quos ponit Magiſter *in* 4. *diſt.* 17. *c.* 2. Et recipe tres primas cauſas: Reliquas duas accipe, pro culpis propriis.

Nam dicit, quinque de cauſis Deus hominem flagellat in vita præſenti, ſiue pœnas infert. Primo, vt Deus glorificetur. Et hoc fit, quando miraculosè remouetur pœna ſiue flagellum. Exemplum de cæco nato. *Ioan.* 9. de Lazaro reſuſcitato. *Ioan.* 11.

Quinque cauſæ cur Deus flagellet.

Secundò, ſi primum deſit, immittitur tamen vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ, ac etiam vt virtus latens intus, aliis manifeſtetur. Exemplum *in Iob* 1. *& Tobiæ* 2.

Deus punit vt meritum cumuletur per exercitiũ patientiæ.

Tertiò, vt virtus conſeruetur per humiliationem flagellorum Exemplum in Paulo, qui de ſe dicit 2. *Cor.* 12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ. Angelus Satanæ: Qui ſtimulus ſecundum Remi, fuit hæc infirmitas corporalis. Hæ ſunt cauſæ ſine culpa.

Quartò, vt æterna damnatio hic inchoetur, vt ſcilicet aliqualiter oſtendatur, quid in inferno patietur. Exemplum in Herode, *Act.* 12. & in Antiocho. 2. *Machab.* 9.

Quintò, vt homo purificetur, vel per expulſionem culpæ, cùm ſcilicet, ea flagellis conteritur. Exemplum de Maria ſorore Aaron. *Num.* 12. lepra infecta, & Iſraëlitis proſtratis in deſerto, ſecundùm Hieron. 23. *q.* 4. quid ergo. Vel ad ſatisfactionem pœnæ. Exemplum in Dauid, qui poſt remiſſionem

 adulterij

Originale eſt cauſa omnium cauſalitatum.

adulterij commiſſi, quòad culpam in pœnam fuit expulſus de regno, vt patet *in 2. Regum.* Quod notat Gregor. *de pœn. diſt. 1. ſi peccatum David.* Poſſet etiam dici, omnem pœnam quam patimur procedere ex culpa noſtra, ſaltem originali, cum qua naſcimur, quia ipſa eſt cauſa omnium cauſalitatum. *ar. diſt. 5. ad eius.*

Sed & tertia pœna, quæ & damni, loquendo de illa quoad æternam damnationem, quam in futuro ſuſtinebunt nemo ambigat, quin ſuper omnes damnatos in pœnis ſuper ſenſibilibus cruciabuntur. Sicut enim gratiæ viſio in patria, ita mortali culpæ pœna in inferno ſuccedit. Et ſicut gradus beatitudinis in patria commenſurantur iuxta gradus charitatis, & gratiæ in via, ita & menſura ſuppliciorum in inferno iuxta menſuram criminum in via. Hoc eſt, quòd *Deuter. 25.* dicitur. Pro menſura peccati, erit & plagarum modus. Et ſic hoc in aliis peccatis omnibus, tamen in ſpeciali Maleficis hoc conuenit, quòd ad *Heb. 10.* tangitur: Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt. Hæc ſunt propria Maleficarum, fidem abnegantium, & per diuiniſſimum ſacramentum plurima maleficia, vt iam in ſecunda parte patebit exercentium.

QVÆSTIO XVI.

Declaratur in ſpeciali Veritas præmiſſa: comparando opera maleficarum ad alias ſuperſtitionis ſpecies.

PRæmiſſa denique veritas, quoad enormitatem criminum in maleficiis probatur per comparationem ad alia opera Magorum & Diuinatorum. Nam cùm quatuordecim ſint ſpecies circa opera ſuperſtitioſa, ex triplici genere Diuinationum. Quorum primum fit per manifeſtam Dæmonum inuocationem. Secundum per tacitam ſolam conſiderationem diſpoſitionis, vel motus alicuius rei, vt ſyderum, dierum, horarum & huiuſmodi. Tertium, per conſiderationem alicuius actus humani, ad inquirendum aliquid occultum, quæ Sortium nomen habent.

Species expreſſæ inuocationis Dæmonū.

Et ſpecies primi generis diuinationis, quæ fit per expreſſam Dæmonum inuocationem, ſint præſtigium, Diuinatio ſomniorum, Necromantia, Diuinatio pythonica, Geomantia, Hydromantia, Aeromantia, Pyromantia, & aliorum cultus. S. Thom. *ſecunda ſecunda, q. 95. & 26. q. 5. igitur. & q. 5. nec mirum.* Species denique ſecundi generis Genethliaci, Aruſpices, Augures, Omen obſeruantes, Chiromantia, & Spatulamantia. Spatulamantia.

Species etiam tertij generis variantur, ſecundum omnia illa quæ Sortium nomen habent, ad inquirendum aliquid occultum, ſcilicet, per conſiderationem punctorum, feſtucarum, figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his S. Thom. *vbi ſuprà, & 26. quæſt. 2. & q. 4. per totam.*

Figuræ in plumbo liquefactæ.

Tamen hæc omnia crimina, maleficarum flagitia excedunt: quod de præſtantioribus ſpeciebus deducitur: Vnde & de minoribus non difficultatur.

Quod maleficei etiā ſint Præſtigiatores.

Nam in prima ſpecie, vbi aliqui præſtigioſi quibuſdam apparitionibus ſenſus humanos decipiunt, vt res corporalis aliter ſentiatur per ſenſum viſus aut tactus, vt in præcedentibus tactum eſt de modo præſtringendi. Maleficæ his non contentæ circa membra generatiuæ potentiæ, illa interdum præſtigioſa apparitione auferendo, licet non in rerum veritate, etiam ipſam generatiuam potentiam pluries auferunt, ne mulier concipere

Digitized by Google

concipere aut vir actum exercere valeat, etiam remanente membro:abſque præſtigioſa illuſione poſt conceptum, etiam aborſum procurant, ſæpéque procurant cum innumeris aliis malis:in diuerſis etiam formis beſtiarum apparent,vt *in ſuperioribus* patuit.

Maleficos eſſe Necromanticos.

In ſecunda denique ſpecie, quæ & Necromantia dicitur,& fit per mortuorum apparitionem, vel locutioné, cùm vt dicitur *3 lib. Ethic.* Nekros Græcè, *mors* dicitur Latinè, *mantia* verò *diuinatio.* Faciunt autem talia per ſanguiné hominis, aut alicuius animalis, ſuper quibuſdam characteribus,ſcientes Dæmonem ſanguinem amare, id eſt, eius effuſionem, & peccata. Vnde fit vbi mortuos ab inferis ſe vocare putant, ad reſpondendum ad interrogata, Dæmones in eorum ſimilitudinibus apparentes, talia exercent. Et huiuſmodi artis erat illa magna Pythoniſſa,de qua 1. *Reg.* 28. quæ ad inſtantiam Saulis Samuëlem ſuſcitauit.

De Pythoniſſa Saulis.

Nec ex hoc putet quis talia eſſe licita,quòd Scriptura commemorat animam iuſti Prophetæ ab inferis vocatam, Sauli euentum futuri belli, etiam per mulierem Pythoniſſam apparuiſſe. Quia vt Auguſt. dicit *ad Simplicianum*: Non eſt abſurdum credere aliqua diſpenſatione permiſſum fuiſſe, vt non dominante arte magica, vel potentia, ſed diſpenſatione occulta, quæ Pythoniſſam & Saulem latebat,ſe iuſti ſpiritus oſtenderet regis aſpectibus,diuina cum ſententia percuſſurus.Vel non verè ſpiritus Samuëlis à ſua requie eſt excitatus, ſed aliquod phantaſma, & illuſio Dæmonum imaginaria Diaboli machinationibus eſt facta,quam appellat Samuëlem ſcriptura, ſicut imagines ſolent ſuarum rerum nominibus appellari.Hæc ex reſponſione cuiuſdam argumenti, ſuper quæſtionem, An diuinatio,quæ fit inuocatione Dæmonum, ſit illicita 2.2.*q.95.art.4.Ad ſecundum.*Sed

De apparitione Spiritus Samuëlis.

ſi lectori placet, videat reſponſionem ſuper vltimum argumentum quæſtionis,An gradus prophetiæ, ſint in beatis *in eadem ſumma*, *q.*174. Inſpiciat etiam dictum Auguſtini 26. *q.5. Nec mirum.*Sed hæc parum ad maleficarum opera, quæ nullam in ſe retinent ſpeciem pietatis, vt intuenti eorum opera patet, ſanguinem innocentem fundere non ceſſantes, occulta quæque Diabolicis inſtructionibus manifeſtantes,nec viuis aut mortuis parcunt, vbi animas cum corporibus interimunt.

In tertia denique ſpecie, quæ & ſomniorum diuinatio dicitur,dupliciter obſeruatur. Primò,quando quis vtitur ſomnis, vt valeat aliquid occultum inueſtigare ex reuelatione malorum ſpirituum, cum quibus habentur pacta expreſſa, quando ſcilicet ad hoc inuocantur. Secundò verò,quãdo quis vtitur ſomnis ad cognoſcédum futura,ſecundum quòd ſomnia procedũt ex reuelatione diuina, vel ex cauſa naturali intrinſeca,vel extrinſeca,quantũ poteſt ſe extendere talis virtus,non erit illicita diuinatio. Hæc Thomas *vbi ſuprà.*

Pro cuius intelligentia, vt Prædicatores nucleum ad minus habeant, notandum ad primum de Angelis, quòd cùm Angelus ſit limitatæ virtutis efficacius reuelare poteſt aliquid futurorũ animæ diſpoſitæ quàm indiſpoſitæ.Diſpoſitio autem fit poſt ſedationem motuũ exteriorum & interiorum, vt quãdo ſilentes ſunt noctes, & ſedati ſunt motus fumoſitatum,& hoc fit circa auroram,quando digeſtio eſt completa:& hoc dico de nobis peccatoribus ſimilibus quibus Angeli ex diuina pietate ad proſecutionem officij aliqua reuelant, aut tempore ſtudij in aurora intellectum de occultis ſcripturarum informãte.Præſidet enim Angelus bonus intellectui,ſicut Deus volũtati,& corpora cœleſtia noſtris corporibus,aliis autem perfectioribus quibuſcunque poteſt &

Angelicæ reuelationes.

De anima diſpoſita ad reuelationes.

Digitized by Google

& quacumque hora reuelare vigilando, & dormiendo. Quamuis & iuxta Philoſophum *in lib. de ſomn. & vigil.* ſunt magis aptæ recipere reuelationes, vt dictum eſt, vno tempore, quàm altero, prout cæteri Magi facere conſueuerunt.

Naturales reuelationes.

Ad ſecundum nota, quòd ex naturali ſollicitudine naturæ de regimine corporis contingit, quòd quædam futura habent cauſam naturalem in homine ſomniante: & tunc illa ſomnia ſeu viſiones, ſunt tantummodò ſigna, & non cauſæ ſicut ex parte Angeli dictum eſt, & hoc accidentium futurorum in homine, vt ſanitatis, vel ægritudinis, vel periculi, &c. Et hæc eſt ſententia Ariſtot. *vbi ſuprà.* Quia natura repræſentat in ſomniis animæ aliquas diſpoſitiones, quæ ſunt in corde: ex quibus poſteà contingit infirmitas, vel aliud, vt ſi quis ſomniat de occupationibus igneis, ſignum eſt quod in eo prædominatur cholera: ſi de aëris, vt de volatu & huiuſmodi, ſignum eſt ſanguinis: ſi aquæ, vel alterius liquoris aquei, ſignũ eſt phlegmatis: ſi de terrenis ſignũ eſt melancholiæ. Et ideò per ſomnia quandoque iuuantur Medici, ad cognoſcendum diſpoſitiones corporis: vt etiam dicit Philoſophus *in eod. lib.*)

Somnia ſecundum complexiones.

Sed hæc iterum leuia ſunt, per comparationem ad ſomnia à maleficis ſuperſtitiosè obſeruata. Nam ſi corporaliter, vt *ſuprà* tactum eſt, nolunt transferre, ſed tantum imaginariè cernere, quæ à conſodalibus maleficis perpetrantur, reponere ſe habent ad ſiniſtrum latus in nomine ſui Diaboli & omnium Dæmoniorum. Vnde fit, vt eis ſingula imaginaria viſione repræſentetur à ſimili. Si aliqua occulta ſcire pro ſe. vel aliis hominibus volunt à Dæmonibus, per ſomnia inſtruuntur, non per tacita, ſed per expreſſa cum eis pacta inita. Nec iterum per quodcunque pactum, quocunque modo per aliquod ſacrificium alicuius animalis, ſeu ſacrilegæ deprecationis, aut cultus etiam latriæ exhibitionis, ſed ſe ipſas in anima, & corpore Dæmonibus offerentes, fidem penitùs ſacrilego ore abnegantes. Nec his contentæ, etiam proprios aut alienos infantes Dæmonibus offerunt, aut interimunt, de quibus *ſuprà* habitum eſt.

Somnia Maleficarum.

In quarta denique ſpecie quæ per Pythones, à Python, Apolline, iuxta Iſidorum, qui auctor diuinandi dicitur fuiſſe, exercetur, nõ per ſomnia, aut per mortuorum allocutionem, ſed per viuos, vt in arreptitiis, qui ſic arrepti à Dæmonibus, vel voluntariè, aut inuoluntariè, ad prædicendum tantummodò futura, & non ad alia flagitia perpetranda agitantur, qualis fuit illa puella de qua *Act.* 16. clamando poſt Apoſtolos, quòd eſſent veri ſerui Dei. Vnde indignatus Paulus, impetrauit ſpiritui exire ab ea: Patet quòd modica ſit comparatio per reſpectum ad maleficas & eorum opera, quæ vtique ſic ob magnitudinem facinorum, & enormitatem criminum, iuxta Iſidor. vt *ſuprà* habitum eſt, nuncupantur.

Oracula.

Pythoniſſa in Actis Apoſtolorum.

Vnde cauſa breuitatis de aliis minoribus ſpeciebus diuinationum hæc probare non expedit, vbi maiores excedere noſcuntur. Nam vbi prædicatori placet applicare alias ſpecies, poteſt, vt Geomantiam, quæ fit circa corpus terreſtre, vt in ferro vel lapide polito. Hydromantiam, quæ fit in aqua vel cryſtallo Æromantiam, quæ fit in aëre. Pyromantiam, quæ fit in igne, Ariolorum, quæ fit in viſceribus animalium immolatorum in aris Dæmonum. Licèt hæ omnes per expreſſam Dæmonum inuocationem fiant, nulla tamen eſt comparatio ad maleficia Maleficarum, cùm ad nullum nocumentum hominum, iumentorum & terræ frugum tendunt directè, ſed ad futurorum præcognitionem. De aliis etiam ſpeciebus diuina

Geomantia. Hydromantia. Æromantia. Pyromantia. Arioli.

Digitized by Google

diuinationum, quæ cum tacita inuocatione, & etiam per tacitum, vt ſic pactum erga Dæmones practicantur, vt ſunt Genethliaci, ſeu Aſtrologi, ſic dicti propter natalium conſiderationes. Auruſpices, qui dies & horas obſeruant. Augures, qui guſtus & garritus auium, & Omen, quo verba hominum obſeruant. Et Chiromantici, qui ex lineamẽtis manuum aut ſpatulis animalium diuinant. Si cui placet, inſpiciat præceptorem Nider, circa ſecundum præceptum, & plura inueniet, quomodo ſint licita, & quomodo non. Maleficarum verò opera nunquam ſunt licita.

Geneth-liaci. Auruſpices. Augures. Omina. Chiromantici.

QVÆSTIO XVII.

Declaratiua quarta decima, grauitatem criminis ad peccata quæcumque Dæmonum comparando.

SEd & tanta eſt earum facinorum magnitudo, quòd etiam malorum Angelorum peccata & ruinam excedunt. Et ſi in culpis, quomodo non, & in infernalibus ſuppliciis. Et hoc quidem ad culpas demonſtrare, non eſt difficile variis rationibus. Primò: nam licet eorum peccatum ſit irremiſſibile, hoc tamen non eſt propter magnitudinem criminis, habendo reſpectum ad eorum naturalia, & præcipue ſecundum opinionem illorum, qui dicunt, eos tantùm in naturalibus & nunquam in gratuitis fuiſſe creatos. Et quia bonum gratiæ, excedit bonum naturæ, ideò illorum peccata, qui à ſtatu gratiæ cadunt, prout maleficæ fidem ſuſceptam in baptiſmo abnegantes exiſtunt, eorum vtique peccata excedunt. Si verò dicamus eos in gratia fuiſſe creatos, licet non confirmatos, ſic etiam maleficæ, licet non creatæ in gratia tamen à gratia ſponte ceciderunt, ſicut & illi volentes peccauerunt.

Maleficas peccato Diabolis pares.

Diabolos ſolùm in naturalibus, non in gratuitis fuiſſe creatos.

Secundò demonſtratur, nam licet eorum peccatum ſit irremiſſibile variis de cauſis aliis, puta ſecundum Auguſt. quia nullo ſuggerente peccauerunt, ideò nullo reparante redire debent. Vel ſecundum Damaſc. contra Dei formam intellectu peccauerunt: & cognitio, quantò eſt nobilior, tantò peior eſt error. Seruus enim ſciens voluntatem domini ſui, &c. Vel iterum ſecundum eundem Damaſc. quia Angelus malus non eſt ſuſceptibilis pœnitentiæ, ideò nec veniæ, & hoc ex natura ſua, quæ quia ſpiritualis tantummodò ſemel eſt vertibilis, eò quòd ſe totam conuertit: quod in homine non ſit, vbi caro ſemper repugnat ſpiritui. Vel iterum, quia excelſo loco peccauit, vt in cœlo, homo autem in terra.

Cur Diaboli peccatum irremiſſibile.

Diabolus ſemel tantùm vertibilis.

His tamen non obſtantibus eius culpa in multis aliis minoratur comparatiuè ad maleficarum flagitia. Primò, in hoc, quòd ille iuxta Anſelmum, in quadam oratione nulla, præcedente delicti vindicta ſuperbiens peccauit. Maleficæ verò poſt tantas pœnas ſæpè multis aliis Maleficis inflicta, imò & poſt pœnas, quas percipiunt in Eccleſia, Diabolo occaſione ſuæ ruinæ inflictas, omnia hæc contemnunt, & non ad minima peccata mortalia, vt cæteri peccatores, qui ex infirmitate aut malitia abſque habitu malitiæ peccant, ſed ex profunda cordis malitia ad horrenda flagitia properant.

Diabolus nullo metu pœnæ peccauit.

Secundò, quia licet triplex ſit ſtatus mali Angeli, innocentiæ culpæ, & miſeriæ ſeu pœnæ, ipſe tamen ſic ab innocentia ſemel tantùm cecidit, vt ad illam nũquam reſtituturus fuerit. Peccator autem ad innocentiam per baptiſmum reſtitutus iterum ab illo cadens multum profundatur. Et ſuper omnes ipſæ maleficæ, vt earum flagitia demonſtrant.

Tertiò ille contra creatorem, nos autem, & ſuper omnes ipſæ maleficæ contra creatorem & redemptorem, &c.

Satan non peccauit in redemptionem.

Quartò

Digitized by Google

Quartò ille dereliquit Deum permittentem, videlicet eum peccare, & non pietate eum proſequentem, nos autem, & ſuper omnes ipſæ maleficæ, peccatis elongamur, à Deo permittente, & ex pietate nos continuò proſequente, & beneficiis plurimis nos præueniente.

Quintò ille præſtat in malitia Deo reprobante, & ſuam gratiam non apponente, nos miſeri currimus in illam malitiam, Deo continuè reuocante.

Sextò, ille manet obduratus ad punientem, nos obdurati ad blandientem. Et ſi ambo contra Deum, tamen ille contra ſe requirentem, nos contra pro nobis morientem, quem vt præmiſimus, ſuper omnes maleficæ dehoneſtantes offendunt.

Solutiones argumentorum etiam declarant veritatem per comparationem.

AD argumenta. Ad primum patet reſponſio per ea, quæ in principio quæſtionis tacta ſunt. Vnde videlicet aliquod peccatum debet cenſeri grauius altero, & quomodo peccata Maleficarum grauiora cunctis, quoad culpam exiſtunt. Et aliud quoad pœnam. Dicendum, quòd ſicut culpa Adæ, ita & eius pœna dupliciter conſideratur. Vel quoad perſonam, vel quoad naturam totam, videlicet poſteritatem ex eo ſequntam. Primo modo ſicut maiora peccata fuerunt poſt eum perpetrata, quia videlicet ipſe ſolummodò peccauit, faciendo illud quod erat malum, non ſecundum ſe, ſed quia prohibitum. Fornicationes verò, adulteria, & homicidia, vtroque modo mala ſunt, ſcilicet ſecundum ſe, & quia prohibita, ideò etiam grauior pœna eis debetur.

Cur Adæ peccatum maximũ.

Secundo verò modo, licet maxima pœna primum peccatum ſequuta eſt, hoc tamen eſt per indirectum, inquantum videlicet per eum tota poſteritas originali peccato fuit infecta, eò quòd ipſe primus parens omnium, pro quibus omnibus ſolus filius Dei ſatisfacere potuit potentia ordinata. Pro ſuo autem perſonali medietate diuina gratia pœnituit & ſaluatus per ſolutionem factam per Chriſtum. Imcomparabiliter aut peccata Maleficarum excedunt in grauitate, non contentæ de ſuis perſonalibus peccatis, & perditionibus, cùm etiam innumeras alias poſt ſe continuè trahunt.

Ad tertium dicendum ex prohibitis, quòd hoc fuit per accidens in peccato Adæ, quod maiorem læſionem intulit: hoc videlicet, quòd naturam integram inuenit, & quòd corruptam neceſſariò non voluntariè transfundere habuit, vnde non ſequitur, quòd ipſius peccatum ſimpliciter grauius cæteris fuit. Tum etiam, quia hæc idem etiam ſequentia peccata feciſſent, ſi talem naturam inueniſſent: ſicut & ſecundum mortale peccatum non grauat gratiam, eò quòd illam non inuenit, priuaret, autem ſi illam inueniret. Hæc eſt ſolutio S.Thom. *in* 2. *diſt.* 21. *art.* 2. *in ſolutione ſecundi argumenti*, quam ſolutionem ſi quis ad plenum vult intelligere, habet conſiderare, quòd Adam originalem iuſtitiam ſi præſtitiſſet, non transfudiſſet in poſteros, prout Anſelm. opinabatur: quia etiam aliquis tum peccare potuiſſet. Videantur dicta Doct. *diſt.* 20. An pueri mox nati; fuiſſent in gratia confirmati.

Adæ peccatum nõ excedit maleficarum crimen.

Adam ſi non peccaſſet, an qui nunc ſaluantur, ſaluati fuiſſent.

Item *quodlib.* 10.

An idem qui nunc ſaluantur homines, ſaluati fuiſſent ſi Adam non peccaſſet.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO XVIII.

Sequitur modus Prædicandi, contra quinque argumenta laicorum, quibus probare videntur ſparſim quòd Deus non permittat tantam poteſtatem Diabolo, & maleficis, circa huiuſmodi maleficia inferenda.

Sit denique prædicator prouidus ſuper certa argumenta laicorum, vel etiam peritorum quorundam, qui in tantum Maleficas eſſe negant quòd licet malitiam & potentiam Dæmonis, ad inferendum ex ſuo deſiderio huiuſmodi mala, concedant, diuinam tamen permiſſionem ſibi condeſcendentem negant, nec volunt quòd Deus tanta fieri permittat. Et licet modum arguendi non habeant, & in tenebris ſicut cæci palpitent, iam vnum, iam alterum medium tangendo, opus tamen eſt eorum aſſertiones ad quinque argumenta reducere. Ex quibus vtique omnes eorum cauillationes procedere poſſunt. Et primò, quòd Deus non permittat Diabolo ſub tanta poteſtate ſæuire in homines.

Vtrum ad maleficialem effectum à Dæmone per Maleficam procurandum, ſemper habet concurrere diuina permiſſio. Et arguitur quinq; argumentis quòd Deus non permittit, vnde etiam maleficium nihil eſt in mundo. Et primum ſumitur ex parte Dei, ſecundum ex parte Diaboli. Tertium ex parte Maleficæ. Quartum ex parte morbi. Quintum ex parte Prædicatorum & Iudicum, qui talia contra eas prædicant, & iudicant, vtique nunquam ſecuri eſſent.

Impoſſibilitas ex parte Dei. Primò ſic, Deus punire poteſt hominem propter peccata, & punit gladio, fame, & mortalitate. Item diuerſis aliis infirmitatibus variis & innumeris, quibus humana conditio ſubiacet, vnde quia opus ei non eſt adiungere alias punitiones, ideò non permittit.

Ex parte Satanæ. Secundò ſic. Ex parte Diaboli, ſi vera eſſent quæ prædicantur quod videlicèt vim generatiuam impedire poſſet, vt videlicet mulier non concipiat, vel ſi concipiat, quòd aborſum faciat vel ſi non aborſum, quòd etiam poſt natos interficiant vtique ſic perimere poſſent per totum mundum, & iterum poſſet dici; quòd opera Diaboli eſſent fortiora operibus Dei, ſcilicet ſacramento matrimonij quod eſt opus Dei.

Ex parte Maleficæ. Tertiò ex parte hominis; nam videmus quòd ſi maleficiũ debet eſſe aliquid in mundo, tunc aliqui homines plus aliis maleficiantur. De quo ſi quæritur, vtique dicitur, hoc eſſe propter punitionem peccatorum, ſed hoc eſt falſum, ergo & illud quod maleficia ſint in mundo. Falſitas autem probatur ex eo, quia tunc maiores peccatores amplius punirentur, hoc eſt falſum, cùm minus puniantur quam alij interdum iuſti: quod etiam cernitur in pueris innocentibus: qui aſſeruntur maleficiati.

Quartò poteſt addi & aliud argumentum ex parte Dei hoc quod quis impedire poſſet, & non impedit, ſed fieri permittit, vtique iudicatur ex ſua voluntate proceſſiſſe. Sed Deus cùm ſit ſummè bonus non poteſt velle malum, ergo non poteſt permittere vt fiat malum, quod ipſe impedire poteſt.

Ex parte Maleficiorum. Item ex parte morbi: defectus & infirmitates quæ dicuntur maleficiales, ſimiles etiam ſunt defectibus & infirmitatibus naturalibus, id eſt, quæ ex naturæ defectu procedunt. Quòd enim aliquis claudicat, excæcatur, vel rationem perdit, vel etiam moritur, ex defectu naturæ contingere poſſunt. Vnde non poſſunt ſecurè maleficis aſcribi.

Ex parte Iudicum & prædicatorum. Vltimò ex parte iudicum & prædicatorum, qui cùm talia aduerſus Maleficas prædicant & practicant; vtique

Digitized by Google

que propter ingens odium à Maleficis contra eos conceptum, nunquam eſſent ſecuri.

Quomodo Deus ſinat malum fieri.

Sed contra argumenta ſumantur ex quæſtione prima: ſuper tertium principale primæ partis tractatus, & proponantur illa quæ ſunt magis ad populum, quomodo videlicet Deus permittit mala fieri, licet non velit malum fieri, permittit autem propter admirabilem perfectionem vniuerſi, quæ conſideratur in hoc, quòd bona commendantur eminentius & magis placent, & ſunt laudabiliora, dum comparãtur malis: habẽtur ibi auctoritates. Item, profunda Dei diuinæ ſapientiæ, iuſtitiæ & bonitatis relucent, quæ aliàs eſſent occulta.

Deus iuſtè permiſit Angelos & primũ hominem cadere.

Breuiter pro deciſione quæſtionis poſſunt colligi ex his, quæ ibi tanguntur varia documenta, pro informatione populi, videlicet, quòd Deus iuſtè duos caſus permiſit, ſcilicet Angelorum, & primorum parẽtum: qui cùm ſint maiores omnibus aliis caſibus non mirum ſi alij minores permittantur. Qualiter autem ſint maiores, quoad cauſalitatem, non quoad alias circunſtantias, ſecundum quas peccata Maleficarum, vt in quæſtione tangitur, & malorum Angelorum & primorum parentum peccata excedunt, & quare Deus iuſtè permiſit illos primos caſus, tangitur *in 2. q.* ex quibus plura colligere & dilatare poteſt ad ſuum placitum.

Deo non conuenit Diaboli malitiam impedire.

Sed ad reſpondendum ſuper argumenta. Nam ad primum cùm dicitur: Deus ſufficienter punit per naturales infirmitates mortales, gladio & fame. Reſpondetur ex tribus. Primò, quòd Deus non limitauit ſuam virtutem ad naturalem proceſſum, aut etiam ad influentias corporum cœleſtium, vt videlicet præter illa agere non poſſit, ideò & præter illa ſæpiſſimè egit in punitionem peccaminũ, mortalitates & alia inferendo: præter omnem influentiam corporum, ſicut in punitione peccati ſuperbiæ in Dauid ſuper mortalitatem inflictam populo, propter populi numerationem, &c.

Secundò hoc vtique congruit diuinæ ſapientiæ, quæ cum rebus omnibus ſic adminiſtrat, vt eas propriis motibus agere ſinat. Ideò ſicut nõ conuenit malitiam Dæmonis omninò impedire, ſed potiùs decet ipſam permittere, vt agat quantum ad bonum vniuerſi ſpectare poteſt, licèt continuò etiam refrenatur per bonos Angelos, vt non tantum noceat, quantum nocere vellet. Ita etiam non conuenit malitiam humanam refrenare ſuper ea, ad quæ ex libertate arbitrij poteſt, vt eſt fidem abnegare, & ſeipſum Dæmoni deuouere, quæ vtique facere in poteſtate ſunt voluntatis humanæ. Ex quibus etiam duobus, cùm Deus maximè offenditur, iuſtè permittit ea quæ à Malefica deſiderantur, & propter quæ fidem abnegauit, & ad quæ Diaboli potentia ſe extendit, vt eſt hominibus iumentis, & terræ frugibus poſſe nocere.

Etiã malis Diabolus torquetur.

Tertiò Deus iuſtè permittit illa mala fieri, per quæ Diabolus etiam per indirectum maximè torquetur, & ſummam recipit diſplicentiam. Sed per illa mala, quæ à Maleficis virtute Dæmonum fiunt per indirectum Diabolus maximè torquetur, dum contra ſuam volũtatem Deus omnibus malis ad gloriam ſui nominis, ad fidei commẽdationem, ad electorum purgationem, & cumulum meritorum vtitur. Certum eſt enim, quod inter omnes diſplicentias, quas Diabolus ex ſuperbia, quæ ſemper contra Deum exigit, iuxta illud, Superbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper, hæc præcipua eſt, quia ſibi diſplicet, quod Deus omnia ſua machinamenta in ſui gloriam, &c. conuertit. Iuſtè ergo Deus cuncta permittit.

Ad ſecundum ſuperius reſponſum eſt: & debet reſpondere ad duo, quæ includuntur in argumento ſcilicet, quòd non

dicitur

Digitized by Google

dicitur Diabolus fortior Deo, nec eius factura, imò cernitur quod minimæ virtutis exiſtit, cùm nihil poſſit niſi permiſſione diuina, vnde eius virtus poteſt dici minima, comparando ad diuinam permiſſionem, licet ſit maxima comparando ad virtutes corporales, quas naturaliter excedit, iuxta illud ſæpè allegatum. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari. *Iob* 41.

Cur generatiuam vim Deus permittat impedire.

Alterum ad quod reſpondendum. Cur videlicet Deus potiùs ſuper vim generatiuam permittit maleficia fieri quam ſuper alios actus humanos. De quibus etiam *ſupra* tactum eſt in materia de permiſſione diuina, ſub titulo, Quomodo Maleficæ vim generatiuam, & actum, Venereum impedire poſſunt: Eſt enim hoc propter fœditatem illius actus. Et quia originale peccatum inflictum ex culpa primorum parentum, per illum actum transfunditur: & exemplificatur etiam de ſerpente, qui primum inſtrumentum Diaboli fuit, &c.

Cur Diabolus plus affectat lædere bonos quàm malos.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut intentio & appetitus Diaboli maior eſt ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentati magis tentat malos quàm bonos, ideſt, quòd amplior habilitas eſt in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis, quàm ſit in bonis. Ita etiam plus affectat lædere bonos, quàm malos, licet maiorem habilitatem lædendi inueniret in malis quàm in bonis. Et huius eſt ratio, quia ſecundum Greg. quantò crebrius, quis Diabolo ſe ſubiicit, tantò intolerabiliorem ſibi facit, vt ei reluctari non poſſit. Sed cum mali crebrius ſe ſubiiciant Diabolo, eis fit tentatio magis intolerabilis & frequentior, cùm non habeat ſcutum fidei formatæ, quo ſe tueantur. De quo ſcuto Apoſt. *Eph.6.* in omnibus ſumētes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. Sed ex alia parte, magis poſſideat & acrius impugnat bonos, quàm malos. Et ratio, quia

Scutum fidei formatæ.

cum iam malos, non autem bonos, ideò magis conatur per tribulationem trahere ad ſui dominium iuſtos, quos non habeat, quam peccatores poſſeſſos: ſicut aliquis princeps terrenus magis inſurgit contra illum, qui plus aufert de iure ſuo, vel qui plus nocet regno, quàm cōtra illos, qui non ſibi contrariantur.

Quomodo Deus volit & permittat mala.

Ad quartum, quòd Deus permittit mala fieri, non vult tamen mala fieri, vltra præmiſſa, quæ tacta ſunt: Prædicator declarare poteſt per quinque ſigna voluntatis diuinæ, quæ ſunt, præceptum, prohibitio, conſilium, operatio, & permiſſio. Vide S. Thomam præcipuè *in prima parte* quia *ibi* planius declarat. *q.*19. *art.*12. Nam licet vna ſit volūtas in Deo quæ eſt ipſe Deus, ſicut & vna eius eſſentia: tamen per reſpectū ad eius opera, iudicatur & ſignificatur nobis eius voluntas multipliciter, ſecundum quod Pſalmus dicit: Magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates eius. Vnde voluntas in Deo diſtinguitur non ex parte rei, ſed ex parte ſuorum effectuum, ita vt voluntas propriè dicta, dicatur voluntas beneplaciti: & voluntas metaphoricè dicta, dicatur voluntas ſigni: inquantum videlicet per ſigna & metaphoras indicatur nobis Deum hoc velle.

In Deo voluntas beneplaciti & ſigni.

A ſimili. Sicut paterfamilias vnam habens in ſe voluntatem, demonſtrat illam quinque modis, ſcilicet per ſe, & per alium. Per ſe dupliciter, directè, & & indirectè. Directè, cùm aliud operatur, & tunc eſt operatio. Indirectè autem, quando non impedit operantem, ſicut & *in* 4. *Phyſic.* dicitur. Remouens & prohibens, eſt mouens per accidens. Et quantum ad hoc, dicitur ſignū permiſſio. Per aliud autem declarat ſe paterfamilias aliquid velle tripliciter. Vel inquantum ordinat aliquem ad aliquid faciendum neceſſariò, & prohibendo contrarium, & ſic ſunt præceptio in præceptis, & prohibitio in affirmatiuis

Quinque modis declarat homo volūtatem.

Digitized by Google

tiuis & negatiuis præceptis. Vel inquantum ordinat aliquem perſuaſiue ad aliqua conſiliatiuè, & hoc pertinet ad conſilium. Et ſicut voluntas humana manifeſtatur per hæc quinque, ſic & ipſius Dei. Quòd enim præceptum prohibitio & conſilium dicatur voluntas Dei, patet per illud *Matth.6.* Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra, id eſt, vt in terra impleamus eius præcepta, vitemus prohibita, & impleamus pro poſſe conſilia. Et ſimiliter quòd permiſſio & operatio dicatur Dei voluntas. Patet per Aug. qui dicit *in Ench.* Nihil fit niſi omnipotens Deus fieri velit, vel ſinendo vt fiat, vel faciendo.

Ad propoſitum, cùm dicitur illud, quòd quis impedire poſſet, & non impedit, iudicatur ex ſua voluntate proceſſiſſe, verum eſt. Sed cum infertur, Deus eſt ſummè bonus, ergo non poteſt velle mala fieri: verum eſt, voluntate beneplaciti, & per quatuor ſigna huius voluntatis, quia non poteſt operari mala, nec percipere mala, nec vt non prohibeat mala, & perſuadeat bona ſupererogationis, poteſt autem velle permittere mala fieri.

Quomodo dignoſcātur morbi maleficiales & naturales.

Ad aliud quomodò cernuntur infirmitates ab inuicem, vt vna ſit maleficialis, altera naturalis, puta ex defectu naturæ. Reſpondetur quòd variis modis. Primò medicorum iudicio. 26.*q.*5. *Non licet. & q.*2.*c.illud.* vbi verba Aug. ex ſecundo de doctrina Chriſt. Ad hoc genus ſuperſtitionis, pertinent omnes ligaturæ & remedia, quæ medicorum diſciplina contemnat, in quibuſcunque rebus ſuſpendendis atque ligandis. A ſimili: vbi medici ex circunſtantiis, videlicet ætate, complexione ſana, & ſubitò quaſi in actu oculi immutata, & quod non ex defectu ſanguinis, ſtomachi, aut labe, infirmitas acciderit. Indicant illam non ex defectu naturæ, ſed ab extrinſeco accidiſſe. Et ab extrinſeco, vbi non ex venenoſa infectione quia ſic

Medicorū iudicia.

ſanguis & ſtomachus malis humoribus eſſet repletus tunc ex ſufficienti diuiſione iudicant effectum eſſe maleficalē.

Item ſecundò, cum eis exiſtit incurabilis, vt nullis medicaminibus æger poteſt reuelari, imò potiùs cernunt ipſum aggrauari. Tertiò, quia ſic ſubitò interdum accidit, quòd iudicium infirmi ſuper hoc contingit.

Res geſta vni ex nobis innotuit. Nam quidam de optimatibus ciuitatis Spirenſis, nimis ceruicoſæ voluntatis, vxorem habuit in tantum, vt cùm ipſe libens in omnibus complacere ſtuderet, tamen in cunctis ferè ſuis effectionibus ei recalcitrabat, & verbis contumelioſis ſemper ipſum moleſtare ſatagebat. Accidit inde vt domum ingreſſus quadam die cùm mulier ſolito more contra ſe rixanti verbis opprobrioſis, & iræ locum dare, & domo exire volebat, ipſa oſtium per quod exire habebat, curſu veloci anticipando obſerauit, & vociferando conteſtabatur, quod niſi eam verberaret, nulla probitas aut honeſtas ſibi ineſſet. Ad quæ verba grauia, ille manum non animo lædendi extendit, & ipſam expanſis digitis, ſuper ſpatulam leuiter tangendo, ſubito ad terram colliſus, omnem ſenſum perdidit, & per plures ſeptimanas in lecto decumbens grauiſſima infirmitate detentus fuit: Qua in re videri poteſt, illam infirmitatem non ex naturali defectu, ſed per maleficium mulieris ſibi accidiſſe. Plura imò quaſi innumera conſimilia acta ſunt, & multis innotuerunt.

Alias habe Briganti.

Practica cognoſcendi morbos maleficiales.

Sunt quidam qui per certam practicam experientiam rei capiunt per hunc modum. Nam plumbum liquefactum ſuper infirmum tenent, & in ſcutellam plenam aquæ infundnnt & ſi imago aliqua condenſata cernitur, tunc infirmitatem ex maleficio accidiſſe iudicant. Et quidam an talis imago opere Dæmonum an naturali virtute erumpat vbi interrogantur talia practicantes, reſpondere

Digitized by Google

dere ſolent quod virtute Saturni ſuper plumbum, quia alias malus exiſtit, ſicut Sol ſuper aurum maleficium ſua virtute oſtendere ſolet. Sed quid de his ſentiendum ſit an videlicet practica licita ſit an non, circa tertium principale huius tractatus tractabitur: Canoniſtis enim videtur licitum, vt vana vanis confundantur, licet Theologis omnino contrarium videatur, cùm non ſint facienda mala, vt eueniant bona.

Ad vltimum vbi diuerſa quæruntur. Primo, cur maleficæ non ditantur. Secundo, cur principibus eis fauentibus, ad perniciem omnium inimicorum ipſorum non cooperantur. Tertio, cur Prædicatoribus & aliis eos perſequentibus non nocere valeant. Ad primum dicendum quod ideo vt plurimum Maleficæ non ditantur, vt iuxta complacentiam Dæmonis, in contumeliam creatoris, quantum poſſibile eſt, pro viliſſimo pretio emantur. Et ſecundo ne in diuitiis notentur.

Cur Maleficæ non ditantur.

Cur Maleficæ principibus nõn noceant.

Ad ſecundum, cur principibus non nocent, cauſa eſt manifeſta, quia quantum in ipſis eſt, hoc fit, vt ipſos in amicitia retineant. Et ſi quæritur, cur eorum inimicis non noceant. Reſpondetur, quia bonus Angelus ex altera parte hoc maleficium impedit. Iuxta illud Danielis: Princeps Perſarum reſtitit mihi viginti vna diebus. Vide Doctorem in ſecundo ſententiarum. An inter bonos Angelos ſit pugna & qualiter. Ad tertium dicitur quod ideo nec Inquiſitoribus, aut aliis Officialibus nocere poſſunt, quia publica iuſtitia vtuntur. Exempla varia ad hoc poſſunt adduci, ſed temporis prolixitas non patitur.

SECVNDA PARS

MODVM IN Maleficijs inferendis, atque amouendis feliciter pertractans.

Duabus ſolùm quæſtionibus, multis tamen capitibus diuiſis, abſoluta.

QVÆSTIO PRIMA.

Quibus maleficus nocere non poteſt.

SEcvnda Pars principalis huius Operis, quia eſt de modo procedendi, qui à maleficis pro maleficijs inferendis obſeruatur. Et per decem & octo capitula diſtinguntur: cum duabus duntaxat difficultatibus: Quarum vna in principio ſuper remedia præſeruatiua, vt videlicet quis maleficiari non poſſit, altera in fine, ſuper remedia mouentia maleficia, & per quæ maleficiati curari poſſunt. Cum ſecundum Philoſophum *in* 4. *Phyſic.* remouens & prohibens concidunt, & ſunt cauſæ per accidens, ideo vt per hæc totale fundamentum huius horrendæ hæreſis habeatur.

Partitio ſubſequẽtis ſecundæ huius partis.

Circa duo principaliter inſiſtendum erit. Primo circa introitum earum, & profeſſionem ſacrilegam. Secundo circa progreſſum in modum operandi, & horrendam obſeruantiam. Tertio, impedimenta ſalubria, contra

earum maleficia, & remedia præſeruatiua. Et quia in mortali iam laboramus materia, vnde argumentis variis & declarationibus inſiſtere opus non eſt, cùm ea quæ per capitula ſequentur ſint per præcedentes quæſtiones ſufficienter diſcuſſa. Ideò precamur in Deo lectorem, ne demonſtrationem in omnibus quærat vbi accommodata ſufficit probabilitas, ea deducendo, quæ conſtant, aut viſus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus eſſe vera.

Circa primum autem duo principaliter tangentur. Primò diuerſi modi ipſius Dæmonis alliciendi. Secundò diuerſi modi ipſarum hęreſim profitendi. Circa ſecundum vero ſex per ordinem tangentur, quoad modum procedendi & curandi. Quia primo de his, quæ à maleficis pro ſe & ſuis corporibus practicãtur. Secundo de his, quæ erga alios homines operantur. Tertio de his quæ erga beſtias. Et quarto de his quibus terræ frugibus nocent. Quinto de maleficio tãtummodo virorum, quibus videlicet maleficiis tantũmodo viri, & non mulieres inſiſtunt. Sextò de quæſtione ſuper maleficia admouenda, & quibus modis curantur maleficiati. Eſt ergo prima quæſtio, per decem & octo capitula diſtincta, cùm totidem modis in ſuis ritibus variantur & multiplicantur.

De cuſtodia Angelorum.

Vtrum qui poſſit per bonos Angelos ita beneficiari, quòd à Maleficis, per quoſcunque infra ſcriptos modos non valeant maleficiari. Et videtur quòd non, eo quòd per præcedentia declaratum eſt, etiam innoxios & innocentes, & iuſtos pluries à Dæmonibus affligi, vt *Iob*, & plures pueri innocentes, qui cernuntur maleficiari, cum aliis multis iuſtis licet non æqualiter vt peccatores, eo quòd non in perditionem ſuarum animarum quamuis bonis fortunæ, & corporum affligantur. In contrarium eſt maleficarum faſſio, quòd videlicet non omnes lædere valeant, ſed tantummodò illos, quos cernunt ex informatione Dæmonum, diuino auxilio deſtitutos. Reſponſio.

Tria genera hominum tuti à maleficis. Cæremoniis Eccleſiæ obſeruantes tuti.

Tria ſunt genera hominum beneficiati à Deo, quibus illud peſſimum genus ſuis maleficiis nocere non poteſt. Et primi ſunt qui publicam contra eos iuſtitiam exercent, aut officio aliquo publico aduerſus eos inſiſtunt. Secundi, qui ritibus Eccleſiæ ſeruatis & veneratis, vt per aquæ benedictæ aſperſioné, per ſalis conſecrati ſumptionem, per candelabrum in die purificationis, & frondium, in die palmarum conſecratorum, vſum licitum, cùm ad hoc talia Eccleſia exorcizat vt vires Dæmonis imminuant, ſe muniunt, de quibus modis patebit. Tertij ſunt, qui per ſanctos Angelos variis & infinitis modis beneficiantur.

Cur magiſtratus à maleficiis tutus.

De primis ratio datur, & per varia acta & geſta comprobatur, quia enim omnis poteſtas à Deo eſt, & gladium tenet iuxta Apoſtolum, in vindictam malorum & retributionem bonorum, non mirum, quod tunc Angelica poteſtate Dæmones arceantur, quando iuſtitia in vindictam illius horrendi criminis exercetur.

Præfixa poteſtas Diaboli.

Notant ad idem Doctores, quòd quia poteſtas Dæmonis quinq; modis impeditur, in toto vel in parte. Primò per terminum ſuæ poteſtatis à Deo impoſitum, de quo *Iob. 1. & 2.* tangitur. Et de illo, de quo *in Formic. Nider* legitur, qui Indici faſſus fuerat, quod dum quidam ipſum innocaſſet, vt inimicũ ſuum vita priuaret aut in corpore læderet: vel ictu fulminis interimeret, cũ vocaſſem Dæmonem, ait, vt eius auxilio talia perpetrarem. Reſpondit mihi quòd neutrum facere poſſet, habet, inquit, fidẽ bonam, & diligenter ſe ſigno crucis munit, idcirco non in corpore, ſed in vndecima parte fructuum ſuorum in campo, ſi libet ei nocere poſſum.

Fide muniti, ſunt ſigno crucis muniti.

Secundò

Secundò impeditur per impedimentum exterius adhibitum, vt in Aſina Balaam. *Nu.* 22. Tertiò per miraculum poſſibilitatis exterius factum. Et ſunt qui ex ſingulari priuilegio beneficiantur: De quo tertium genus hominum, quòd & maleficiari non poteſt, iam inferius patebit. Quartò per Dei iudicium ſingulariter diſponentis per obſtaculum boni Angeli, vnde Aſmodeo interficiente ſponſos Saræ virginis, non autem Tobiam.

Quintò interdum per cautelam ſui ipſius: quia non vult interdum Diabolus lædere vt peius inde ſequatur, vt cùm excommunicatos vexare poſſet, ſicut & Corinthum, quem vexauit excommunicatum. 1. *Cor.* 5. tamen non facit, vt fidem Eccleſiæ in clauium poteſtate eneruet. Ideò à ſimili etiam dicere poſſumus, quòd etiamſi diuina virtute non arcerentur, quando publica iuſtitia exercetur, adhuc tamen ſæpè manum ſeu protectionem à maleficis voluntariè retrahunt, quia vel timent earum conuerſionem, vel quia deſiderant & accelerant earum damnationem.

Maleficarum artes eneruantur, quam primu à magiſtratu capiuntur.

Actis deniq; & geſtis hæc comprobantur. Nam & præfatus Doctor refert, quòd malefici verbo & experientia teſtimonium dederunt, quòd eò ipſo, quo per Reipublicæ iuſtitiæ officiales capiuntur, ſtatim omnis maleficorum eneruatur poteſtas. Vnde & quidam Iudex Petrus nomine, de quo & *ſuprà* mentio facta eſt, cùm quemdam maleficum Staldin nomine, per ſuos famulos capere voluiſſet, tantus tremor eorum manibus incuſſus fuit, & naribus tam malus fœtor illapſus, vt ferè deſperarent an maleficum inuadere auderent. Quibus dum Iudex imperaſſet, ſecurè miſerum inuadite, quia publica tactus iuſtitia, omnes vires perdet ſuæ nequitiæ: & ita rei probauit euētus: nam captus & incineratus fuit propter plurima ab ea perpetrata maleficia, quæ ſparſim hinc inde poſita ſunt & accommodata diuerſis materiis.

Inquiſitoribus maleficæ non poſſunt nocere.

Sed & plura, quæ nobis inquiſitoribus in officio inquiſitionis laborantibus contigerunt, ſi recitare expediret, vtiq; animum lectoris in admirationem verterent. Sed quia laus in ore proprio ſordeſcit, potiùs expedit ſilentio præterire, quàm notam inanis gloriæ incurrere: illis duntaxat exceptis, quæ adeò in lucem prodierunt, quod celari non poſſunt.

Indeuotæ orationes Clauſtrarum.

In oppido nempè Rauenſpurg. dum à conſulibus maleficæ incinerandæ interrogarentur, cur nobis inquiſitoribus aliqua maleficia, ſicut aliis hominibus non intuliſſent. Reſponderunt: Licet pluries hoc facere attentaſſent, non tamen potuerunt. Et de cauſa inquirentibus reſpondebant ſe neſcire, niſi quòd à Dæmonibus informatæ fuiſſent. Quoties enim nocturnis & diurnis temporibus nobis infeſti fuerunt, enarrare non ſufficimus, iam vt ſimiæ, cum iam vt canes, aut capræ ſuis clamoribus & inſultibus nos inquietarent de nocte, ad orationes, licet indeuotas, ſurgētibus, extra feneſtram loci, quæ tamen in tanta altitudine erat, quòd niſi per longiſſimas ſcalas quis adire potuiſſet: ictu validiſſimo quaſi ad caput de directo percutiebat, acus linteo, quo caput regebatur inferentes: ſic etiam à nobis ſurgentibus reperiebantur, quaſi illos capiti noſtro immittere voluiſſent. Sed laus altiſſimo, qui ſua pietate, abſque meritis noſtris, nos tanquam publicos iuſtitiæ fidei indignos famulos præſeruauit.

De ſecundis verò ratio in ſe patet. Nam ad hoc exorcizantur ab Eccleſia, & omnino ſunt efficaciſſima remedia ad præſeruandum ſe ab inſultibus Maleficarum.

Quod ſi quæritur, per quem modum quis ſe munire debeat dicendum primò de his quæ abſque allegationibus ſacrorum verborum, fuerint, & deinde

Aqua benedicta ad quid ordinetur.

de ipſis ſacris carminibus. Nam de primis licitum eſt aqua benedicta etiam quæcunque honeſta loca hominum & iumentorum cum inuocatione Sanctiſſimæ Trinitatis, & Oratione Dominica, in ſaluationem hominum & iumentorum aſpergere. Sic enim in Exorciſmo dicitur, vt vbicunque aſperſa fuerit, careat omni immunditia, liberetur à noxa, non illic reſideat ſpiritus peſtilens, &c. Homines enim & iumenta ſaluat Dominus, iuxta Prophetam, vnumquodque pro modulo ſuo.

Cereum benedictum.

Secundò, ſicut primum de neceſſitate, ita hoc ſecundum, licet cereum benedictum accendere eſt de congruitate, aſpergere videlicet cum tali cereo loca inhabitantia. Tertiò herbas conſecratas adiungere, vel fumicare, cum illis habitaculis in aliquo loco occulto coniungere plurimum expedit.

Herbæ conſecratæ.

Sic enim in ciuitate Spirenſi, anno eodem, quo hic liber eſt inchoatus, contigit, quòd dum quædam deuota mulier, cum quadam ſuſpecta malefica verba habuiſſet, iuxta morem muliercularum mutuo rixantium rixoſa, de nocte tamen cum paruulum lactantem cunis imponere voluiſſet, & mente reuoluens ea quæ de die cum ſuſpecta malefica peregiſſet timens de periculo pueri herbas benedictas puero ſuppoſuit, aqua ſimili aſperſit, ſal exorcizatum ori parum immiſit, eúmque ſigno crucis muniuit, & cunabulum diligenter alligauit. Et ecce circa medium noctis vagientem puerum audiuit, & dum iuxta morem, puerum contrectare, & cunabulum in altum prope lectum poſitum mouere voluiſſet, cunabulum quidem mouit, ſed puerũ contrectare, quia aberat, non potuit: tremens paupercula, & de pueri amiſſione vehementer dolens, lumine accenſo, paruulum vagientem ſub lectica & in angulo, ſine tamen læſione reperit.

Qua in re perpendi poteſt, quanta inſit exorciſmis Eccleſiæ aduerſus inſidias Diaboli virtus. Liquet inſuper omnipotentis Dei clementia & ſapientia, quæ attingit à fine vſque ad finem, fortiter diſponit etiam, iſtorum peſſimorum hominum & Dæmonum maleficia ſuauiter, vt vbi quærunt fidem imminuere & infirmare, eandem in multorum cordibus firment, & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex huiuſmodi malis prouenient: vbi ſic fides roboratur, Dæmonis malitia inſpicitur, Dei miſericordia, & poteſtas manifeſtatur, homines ad ſui cuſtodiam actuantur, & ad reuerendum Chriſti paſſionem, & cæremonias Eccleſiæ accenduntur.

Vis ſalis benedicti.

Illis etiam diebus Scultetus cuiuſdam villæ *Vieſenthal* grauiſſimis doloribus & torſionibus corporis eſſet maleficiatus, & quòd per maleficia ſibi contigiſſet, non tam ab aliis Maleficis, quantum & per experientiam edoctus fuit. Dixit enim quòd ſingulis Dominicis diebus ſe munire cum ſumptione ſalis, & aquæ benedictæ ſolebat, & quia vno die propter cuiuſdam celebrandas obmiſerat nuptias, eodem etiam die maleficiatus fuit.

Stubam hypocauſtum intelligi.

Quid denique de illo in Rauenſpurg, cùm à Diabolo in forma vnius mulieris, ad carnalem actum ſollicitaretur, ille plurimum anxius, dum deſiſtere nollet Diabolus, illi pauperi, in mentem venit, vt ſumptione ſalis prout in prædicatione audierat, ſe munire deberet: vnde cum ad introitum ſtubæ ſal benedictum ſumpſiſſet mulier toruo vultu eum inſpexit: & quis Diabolorum ipſum de hoc docuiſſet improperando, ſubito diſparuit. Vbi diabolus per ſe in effigie Maleficæ: aut cum præſentia corporali maleficæ aſſuetat, tum vtrunque facere, Deo permittente, poteſt.

Miſſæ operatio.

Sed & illi tres ſocij per viam ambulantes,

Digitized by Google

lantes, duo eorum ictu fulminis percuſſi fuerant, & tertius territus, cùm voces in aëre clamantes audiſſet. Percutiamus & illum, altera vox cùm reſpondiſſet. Non poſſumus, quia hodiè Verbum caro factum eſt audiuit: intellexerat quòd ea de cauſa, quòd Miſsā audierat, & in fine Miſſæ, Euangelium Ioan. In principio erat Verbum, &c. audiuiſſet ideò præſeruatus fuiſſet.

Sed & per ſacra verba corpori alligata, quod miro modo ſunt præſeruatiua, dummodo ſeptem conditiones in ipſis ſeruentur. De quibus & *in vltima quæſtione huius ſecundæ partis* mentio fiet: eo quòd ibi de remediis ſanatiuis, ſicut hic de remediis præſeruatiuis tractabitur. Et illa ſacra verba non ſolum ad præſeruandum, ſed etiam ad curandum maleficiatos tendunt.

Plurimum autem ſunt præſeruatiua locorum, hominum & iumentorum, verba tituli triumphalis noſtri Saluatororis, dum ſcilicet per quatuor partes loci, in modum crucis inſcribuntur: Ieſus† Nazarenus†, Rex† Iudeorum†, vel etiam iungendo nomen virginis Mariæ, aut Euangeliſtarum aut verba Ioannis, Verbum caro factum eſt.

Vis tituli crucis.

Cuſtoditi loci ab Angelis.

Tertium vero genus quod à maleficis lædi non poteſt, eſt ſingulariſſimū, vt pote præcipua angelica cuſtodia munitum interius & exterius. Interius, per gratiæ infuſionem, exterius per cœleſtium virtutum, id eſt, per motores orbium cœleſtium protectionem. Et hoc quidem genus in duabus ſpeciebus Electorum diuerſificatur: quia vel minuitur contra omnia genera Maleficorum, ita quòd in nullo lędi poſſunt vel quòd pręcipuè circa generatiuam potentiam, ita caſtificentur ab ipſis bonis Angelis, ſicut mali ſpiritus quoſdam malos homines vel inflammant circa vnam, vel infrigidant circa aliam, per ſua maleficia.

Primum de interiori & exteriori protectione quoad gratiam, & quoad influentias corporum cœleſtium ſic declaratur. Nam licet Deus per ſe gratiā infundat menti noſtræ, ita quòd nulli creaturæ poteſtas ad talem infuſionem ſe extendere poteſt, iuxta illud: Gratiā & gloriam dabit Dominus: tamen diſpoſitiuè, vt tradit S. Thom. *in quodam loco ſuper tertium ſent.* quando Deus aliquam notabilem gratiam vult infundere, Angelus bonus cooperatur.

Angeli cooperantur ad gratiæ infuſionem.

Et hoc eſt id quod Dionyſius prætendit, 4. *cap. de Diuinis nominibus.* Hæc eſt lex Diuinitatis immutabiliter ſtabilita, vt ima à ſummis per media perficiantur, ita quòd quicquid boni, à fonte totius bonitatis in nos emanat, totum per miniſterium bonorum Angelorum. Habemus exempla cum rationibus. Nam licet ad verbi Dei conceptionem, in virgine beatiſſima per quam Deus homo factus eſt, ſola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico miniſterio mens virginis per ſalutationem, & per intellectus conformationem & informationem multùm exercitata, & ad bonum prædiſpoſita fuit. Ratione: nam & præfati Doctoris ſententia eſt quod in homine ſunt tria, vt videmus, vt ſcilicet, voluntas, intellectus, & potentiæ, aliæ interiores & exteriores affixæ membris & organis corporalibus. In primum ſolus Deus agere valeat: quia cor Regis in manu Domini diſpoſitione Angelus bonus, inquantum intellectum ad veri & boni agnitionem ampliùs illuminat, ita quòd in ſecundum & Deus & Angelus bonus agere poſſunt illuminādo. Et in tertium ſimiliter bonus Angelus ad bonum, & malus Angelus licet Deo permittente, immiſſiones malas imprimere poteſt. Tamē in poteſtate humanæ voluntatis eſt, tales immiſſiones factas acceptare, vel refutare, quas etiam ſemper homo cum Dei inuocata gratia poteſt propulſare. De

Angelus prædiſpoſuit S. Mariam in conceptionem Chriſti.

Cuſtodia exterior Angelorum.

De exteriori etiam cuſtodia, quæ per motores orbium à Deo communicatur, eſt communis traditio, & magis conſona tam ſacræ Paginæ, quàm Philoſophiæ naturali, quòd omnia corpora cœleſtia mouentur virtute Angelica, & dicuntur motores orbium à Chriſto, & ab Eccleſia Virtutes cœlorum vocantur, & conſequenter à cœleſtibus influentiis, omnia huius mundi corporalia reguntur, teſte Philo. 1. *metaph.* Quare & dicere poſſumus, cùm Deus ſingularem habet prouidentiam de ſuis electis, licet quoſdam malis huius vitæ, ſcilicet pœnalitatibus ſubiicit, quoſdam tamen ita præſeruat, quòd in nullo lædi poſſunt. Et hoc donum recipiunt vel ab Angelis bonis, ipſis ad cuſtodiam à Deo deputatis, vel ex influentiis cœleſtium corporum, ſeu à motoribus ipſorum orbium.

Quid ſint motores orbium & virtutes cœlorum.

Caſtificati ab Angelis.

Inſuper notandum, quod licet aliqui contra omnia maleficia muniantur, aliqui verò contra aliqua, & non contra omnia, ſunt tamen aliqui, qui ſingulariter à bonis Angelis ſuper vim generatiuam ita caſtificantur, quòd nullo modo à malis maleficiari circa illam potentiam poſſunt. Sed de his ſcribere videtur in parte ſuperfluum, licet in parte foret neceſſarium, propter hoc, quòd iſti qui circa potentiam generatiuam maleficiuntur, ideò deſtituuntur Angelica cuſtodia, quòd vel ſemper ſunt in mortali peccato, vel nimis libidinoſo affectu illis ſpurcitiis inſiſtunt. Vnde etiam in prima parte operis tactum eſt, quòd Deus amplius permittit potentiam illam maleficiari, nedum propter eius turpitudinem, quantum etiam propter hoc, quòd corruptio primi parentis, ſub originali contagione, in totum genus humanum traducitur.

De S. Sereno ab Angelo caſtificato.

Dicamus tamen pauca, qualiter bonus Angelus interdum viros iuſtos & ſanctos beneficiet, & præcipuè circa vim generatiuam. Nam ita factum eſt de S. Sereno Abbate, de quo refert Caſſianus *in collation. patrum, collatione abbatis Sereni prima.* Hic, inquit, pro interna cordis atque animæ caſtitate, nocturnis diuiniſque precibus, ieiuniis quoque atque vigiliis infatigabiliter inſiſtens, cunctos æſtus carnalis concupiſcentiæ, tandem per diuinam gratiam, ſe extinxiſſe percepit. Deinde, maiori zelo caſtitatis ſuccenſus, præfatis vſus remediis à Deo Optimo, Maximo petiit, nimirum, vt interioris hominis caſtitas in ſuum corpus redundaret, Dei dono. Poſtremò autem veniens ad eum Angelus Domini in viſione nocturna, eiúſque velut aperiens ventrem, quandam ignitam carnis ſtrumam de eius viſceribus euellens, ſuíſque omnia vt fuerant locis inteſtina reſtituens: Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abſciſſa ſunt, & obtinuiſſe te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum, quo popoſciſti, vt ne ipſe quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactentibus excitatur, vlterius pungaris.

De S. Equitio ab Angelo eunuchato.

Sic etiam de beato Equitio abbate, dicit beatus Gregor. 1. *lib. dialog.* Hunc, inquit, cùm iuuentutis ſuæ tempore ac re certamen carnis incentiua fatigaret, ipſum ſuæ tentationis anguſtiæ, ad orationis ſtudium ſolertiorem fecerunt. Cúmque hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam adſiſtente Angelo eunuchari ſe vidit, eiúſque viſione, apparuit, quòd hominem motum ex genitalibus membris abſcinderet: atque ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac ſi ſexum non haberet in corpore. Ecce, quale beneficium caſtificationis, qua virtute fretus, ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris ante præerat: ita cœpit poſtmodum fœminis præeſſe.

Ita in vitis patrum eorum, quos S. Hera

S. Heraclides vir religioſiſſimus collegit, *in libro ſuo* quem *Paradiſum* nominat, meminit cuiuſdam S. Patris, & monachi quem Heliam vocat, hic miſericordia motus, trecentas fœminas in monaſterium collegit, & regere cœpit. Tranſacto autem biennio, iam triginta annos habens vitæ, tentatus à carne in eremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ait : Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Veſpere igitur ſomnus ei irrepſit, & tres Angelos ad ſe venire vidit, quibus, quærentibus, cur à monaſterio virginum fugiſſet, nec ille præ verecundia reſpondere auderet, dixerunt Angeli. Si liberaberis, non redibis curam fœminarum gerendo? Reſpondit ille quòd lubens. Tunc illi iuramentum ab eo excipientes, quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula, teſticulos eius viſus eſt abſcindere: non quòd ita verè eſſet, ſed quia ita eſſe videbatur, quærentibúſque an remedium ſentiret, reſpondit ille ſe plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per quadraginta annos quibus ſuperuixit, nec priſtinæ tentationis deinceps ſcintillam ſenſit.

S. Heraclides Paradiſus.

Abbas trecentarum monialiũ caſtratur ab Angelis.

Non minus beneficium collatum eſſe legimus beato Thomæ Doctori noſtri Ordinis, qui à conſanguineis propter ingreſſum dicti Ordinis incarceratus, vt per meretricem ſeduceretur, ad ſeculum tentatus eſt, quæ per conſanguineos immiſſa veſte, & ornatu comptiſſimo, cùm Doctor eam intuitus fuiſſet, ad materialem ignem concurrit, titionem ignitum arripuit & ſuggeſtricem ignitæ libidinis è carcere fugauit, & oratio ne ſtatim pro caſtitatis dono proſtratus, obdormiuit, vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei ex parte te cingimus cingulo caſtitatis, quod nulla poſſit de cætero impugnatione diſſolui, & quod humana virtute meritis non acquiritur, ex parte Dei confertur ex dono. Senſit igitur cincturam, ſcilicet, tactus cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincépſque tanto munere caſtitatis ſe dotatum ſenſit, vt ab eodem tempore omnem abhorreret luxuriam, vt nec ſine neceſſitate fœminis colloqui poſſet, ſed perfecta caſtitate polleret. Hæc ex *Formicario* Nider.

S. Thomas Doctor cingulo caſtitatis ab Angelis inducitur.

His igitur tribus generibus hominum redemptis nemo ſecurus à maleficis: quin ex decem & octo modis infrà ſcriptis, aut maleficiatur, aut ad maleficium tentatur & incitatur, de quibus per ordinem primò eſt differendum, vt poſt clarius, quibus remediis maleficiati poſſint releuari diſcutiatur, & vt eò clarius pateat ipſi decem & octo modi, per totidem capitula deducentur: vt primo circa maleficarum introitum pateant diuerſi modi, per quos ipſæ maleficæ innoxias iuuenculas in augmentum illius perfidiæ attrahunt. Secundò, de modo ſacrilegæ profeſſionis earum, vbi & quædam declaratio homagij præſtandi ipſi diabolo inducitur. Tertiò, de modo quo localiter transferuntur in corpore, vel in ſpiritu. Et quarto quomodo ſe incubis Dæmonibus ſubiiciunt. Quintò de modo generali prout per Sacramenta Eccleſiæ ſua maleficia exercent, & in ſpeciali de modo, quo demptis corporibus cœleſtibus, quaſcumque creaturas, Deo permittente, inficere ſolent. Sextò, de modo quo vim generatiuam impedire ſolent. Septimò, ſuper modum, quo membra virilia auferre præſtigioſa arte ſolent. Octauò, ſuper modum quo homines in beſtiales formas transmutare ſolent. Nonò, ſuper modum quo Dæmones intra capita ſine læſione exiſtunt, quando præſtigioſas apparitiones operantur. Decimò, ſuper modum quo Dæmones operatione maleficarum homines interdum ſubſtantialiter inhabitant.

Diſtributio eorum quæ ſequentur.

bitant. Vndecimò, quòd omne genus infirmitatis inferre ſolent, & hoc in generali. Duodecimo, de quibuſdam infirmitatibus in ſpeciali. Decimo tertio, ſuper modum quo obſtetrices maleficæ, maiora damna inferunt, dum infantes aut iterimunt, aut Dæmonibus execrãdo offerunt. Decimo-quartò, ſuper modum quo iumentis varia nocumenta inferunt. Decimoquintò ſuper modum quo grandines & fulgura fulminare & ſuper homines, iumenta ſolent. Decimo ſextò, decimoſeptimò, & decimooctauò, ſuper tres modos quo tantùm viri, & non mulieres maleficiis ſunt intenti. Poſt hæc ſequetur quæſtio ſuper modos tollendi huiuſmodi maleficia.

Nec æſtimat, quis funditus horum notitiam capere, pro eò quòd varij modi ſuper varia maleficia inferenda recitantur. Hoc enim & modicum vtile, imò fortaſſis & nocere poſſet: neque enim prohibiti libri Necromantiæ hic inferuntur, cùm hoc genus ſuperſtitionis, non libris aut à doctis, ſed omninò ab imperitis practicentur: vnum habens fundamentum, dum illud non exprimitur, aut practicatur, impoſſibile ſit aliquem maleficis vt maleficum inſiſtere.

Libri Necromantici.

Recitantur autem hic modi in ſuperficie, vt eorum opera non incredibilia videantur, ſicut hucuſque in magnam fidei contumeliam, & ipſorum maleficorum augmentum actum eſt. Quòd ſi aliquis ex præhabitis, cum dictum eſt, aliquos præſeruari per influentias corporum cœleſtium, vt maleficiari nullo modo poſſint, velit hoc etiam attribuere illis influentiis, dum aliqui maleficiantur, quaſi quædam neceſſitas ibi ſit, ſiue ad præſeruandum à maleficiis, ſiue ad inferendum ab illis, talis non rectè mentem Doctorum ſaperet variis reſpectibus.

An influentiæ aſtrorum præſeruent à maleficiis.

Primò, quia enim tria ſunt, quæ à tribus cœleſtibus cauſis dirigi poſſunt, ſcilicet, voluntatis, intellectus actus, & corporalia. Et primum, vt *ſuprà* tactum eſt à ſolo Deo, & immediatè dirigitur. Secundùm verò ab Angelo. Tertium à cœleſti corpore, licèt dirigitur, non tamen neceſſitatur.

Secundò, quia ex dictis manifeſtum eſt, quòd electiones & voluntates immediatè à Deo, diriguntur iuxta Apoſtolum: Deus eſt, qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate: & cognitio humana intellectiua, à Deo, mediantibus Angelis ordinatur. Ideò etiam corporalia quæcunque, ſiue ſint interiora, vt virtutes & ſcientiæ acquiſitæ per corporales potentias interiores ſiue ſint exteriores, vt ſanitates & ægritudines à cœleſtibus corporibus, mediantibus Angelis diſpenſentur: Quod Dionyſius tangit in *quarto capite de diuin. nominibus* quòd corpora cœleſtia ſunt cauſæ eorum, quæ in hoc fiunt, tamen hæc ſunt intelligenda quoad ſanitates, & ægritudines naturales. Hæ autem ægritudines, cùm ſint ſupernaturales, propter Dæmonis potentiam quæ illas Deo permittente infert, ideò non poſſumus dicere, quòd ex influentiis corporum cœleſtium contingat, quòd aliquis maleficiatur, ſicut benè dici poteſt, quòd ex influentiis corporum cœleſtium eſt, quòd aliquis maleficiari non poteſt.

Et ſi dicitur, quòd oppoſita habent fieri circa idem & ſicut propoſitum in propoſito, ita oppoſitum in oppoſito. Reſpondetur quòd vbi aliquis præſeruatur virtute corporum cœleſtium ab infirmitatibus his ſuper naturalibus, hoc non fit virtute corporum cœleſtium immediatè, ſed virtute Angelica, quæ illam influentiam confortare poteſt, vt inimicus ſuis maleficiis

non

Digitized by Google

non poſſit ſuper eam præualere:& virtus illa angelica poteſt deriuari, vel à motore orbis cœleſtis: vt ſi iam in puncto quis mori deberet, ſuper periodo naturali, Deus ſuā potentia, qui ſemper per medias cauſas huiuſmodi operatur, hoc immutare poteſt, virtutem conſeruatiuam pro defectiua naturæ immittendo,& eius influentiæ: Ita & dicere poſſumus de eo qui maleficari poſſet, quòd etiam tali modo à maleficiis præſeruatur, vel ſit talis præſeruatio ab Angelo ad cuſtodiendum deputato, quæ etiam præcipua eſt inter omnes cuſtodias.

Iuſtus ſterilis, quis. Et quod dicitur *Hierem.* 22. Scribe virum iuſtū ſterilem, qui in diebus ſuis non proſperatur. Hoc intelligitur quantum ad electiones voluntatis, in quibus homo vnus proſperatur, alius non: quòd etiam contingere poteſt ex influentiis corporum cœleſtium. Verbi gratia, Aliquis inclinatur ex impreſſione corporum cœleſtium ad aliquas electiones vtiles, vt de ingreſſu religionis vel huius. Et cum ex lumine illuminatur eius intellectus ad eadem agenda, & ex diuina operatione inclinatur eius voluntas ad hoc proſequendum, talis dicitur bene proſperari: vel etiam quando quis inclinatur ad aliquam artem, vel ad aliquid vtile practicandum. Econtrà dicetur malè fortunatus, quando ex ſuperioribus cauſis ad contraria eius electio inclinatur.

De quibus ſententiis & multis aliis loquitur ſanctus Thomas, *in ſum. contra Gentil. libro* 3. & in pleriſque aliis locis, quomodo differt dicere aliquem eſſe benè, vel malè natum, benè vel malè fortunatum, benè vel malè gubernatum & cuſtoditum, Quia ex diſpoſitione relicta à corpore cœleſti, dicitur aliquis benè vel malè natus, & ſic etiā fortunatus, ſecūdum verò quod ab Angelo illuminatur, dicitur benè cuſtoditus,& non malè, vbi ſequuntur illuminationes. Sed ſecundum quòd à Deo in bonum,& illud proſequitur, dicitur benè gubernatus. Quæ tamen electiones hic non habent locum, quia, de ipſis non intendimus, ſicut de præſeruatione à maleficis inferendis. De qua ad præſens ſufficiat, aggrediendo earum cæremonialia, quæ ab eis practicantur, & primò quibus modis innoxios ad earum perfidiam alliciunt.

CAPVT I.

De diuerſis modis, quibus Dæmones attrahunt & alliciunt innoxios per maleficas ad augmentum illius perfidiæ.

SVnt autem tres modi præ cæteris quibus Dæmones per maleficas innoxios ſubuertunt. Et ex quibus continuè illa perfidia augmentatur. Et primus eſt per tædium ex importuna temporalium damnificatione. Nam ſicut *S. Gregorius* dicit: Diabolus frequenter tentat, vt ſaltem tædium vincat. Intelligas hoc tamen infra vires tentati. Vt ſuper diuinam permiſſionem, declara quòd Deus permittit ne homines ignauia torpeant. In cuius figura *Iudicum* 2. Has gentes non deleuit Deus vt erudiret Iſraël in eis, & loquitur de finitimis nationibus Chananæorum, Iebuſæis & aliis. Et iam Huſſitæ,& alij Hæretici permittuntur, vt ...eri non valeant: ita & Dæmones per maleficas tantis afficiunt damnis in temporalibus, vicinos & innoxios vt quaſi coacti, maleficarum ſuffragia primò habeant implorare, & demum earum conſiliis ſe ſubmittere, experientia ſæpè nos edocuit.

Tædio damni accepti fiunt quædam maleficæ.

Huſſitæ Chananæis comparati.

Nouimus in diœceſi Auguſtenſi hoſpitem, cui infra annum 44. qui ſucceſſiuè dum fuiſſent maleficiati, vxor tædio affecta, maleficas conſuluit.

& iuxta eorum conſilia vtique non ſalubria, alios quos ex pôſt emerat, quia vector erat, à maleficiis præſeruauit.

Quantæ denique mulieres in officio inquiſitionis nobis exiſtentibus conqueſtæ fuerunt, quòd dum propter damna vaccis, ex priuatione lactis, & aliis iumentis illata, ſuſpectas maleficas conſuluiſſent, etiam remedia oblata percepiſſent, dummodò aliquid vni ſpiritui promittere voluiſſent, & illis inquirentibus, quidnam promittendum foret, reſpondebant parum hoc eſſe, dummodò informationibus illius magiſtri aſſentirent, ſuper certas obſeruantias, tempore diuinorum in Eccleſia, aut in confeſſionibus faciendis ſacerdotibus aliqua ſubticendo aſſentirent.

Vbi notandum, quòd vt *ſuprà* tactum eſt, ille artifex, à minimis & paucis inchoat, vt quòd tempore eleuationis corporis Chriſti, in terram ſpuant aut oculos claudant, quòd aliqua verba inutilia proferant, ſicut & nouimus eam, quæ adhuc ſupereſt, ſeculari brachio defenſa, quando infra Miſſarum ſolemnia, ſacerdos populum ſalutat, dicendo Dominus vobiſcum, ita ſemper ſubiungit, vulgari ſermone, kehr mir die zunge im arſs vmb. Aut quòd in confeſſione poſt abſolutionem factam etiam ſimilia proferant, aut quòd nunquam ex integro confiteâtur, præcipuè mortalia peccata, ſícque ad omnimodam fidei abnegationem, & ſacrilegam, profeſſionem paulatim perducuntur.

Et hic modus, ſeu etiam quicunque conſimilis obſeruatur à maleficis, erga honeſtas matronas, vitiis carnalibus minus deditas, magis autem terrenis commodis inhiantibus. Sed erga iuuenculas, ambitioni & voluptatibus corporis magis deditas alium modum obſeruant, ſcilicet, per carnalia deſideria, & voluptates corporis.

Vbi notandum, quòd ſicut intentio & appetitus Diaboli maior eſt ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentatorum magis tentat malos, quàm bonos, id eſt, quòd amplior habilitas reperitur in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis, quàm ſit in bonis. Ita & Diabolus ſanctiores quaſque virgines & puellas, magis ſeducere conatur: cui experientia ſupereſt, & etiam ratio. *Bonis Diabolus magis inſidiatur.*

Nam cùm malos iam poſſideat, non autem bonos, ideò magis conatur ſeducere ad ſui dominium iuſtos quos non habet, quàm poſſeſſos malos. Sicut etiam aliquis princeps terrenus magis inſurgit contra illum, qui plus aufert de iure ſuo, quàm contra quoſvis alios, qui non ſibi contrarientur.

Experientia. Nam in oppido Rauenſpurg. ex duabus incineratis, provt etiam *inferius* patebit, vbi de modo quem obſeruant, concitando tempeſtates tangetur, vna illa Balneatrix inter alia, quæ faſſa fuerat, hoc etiam recitauit, ſe multas à Diabolo fuiſſe perpeſſam iniurias, ea de cauſa, quòd virginem quandam deuotam, & filiam cuiuſdam prædiuitis, (quem nominare non opus eſt, cùm & ipſa iam defuncta ſit, diſponente diuina clementia, ne malitia deprauaret cor eius,) ſeducere deberet, taliter vt ipſam feſtiuo aliquo die inuitaret, vt ipſe Dæmon in ſpecie iuuenis, cum ea ſua colloquia habere poſſet. Addiderat etiam quòd licet ſæpiſſimè hoc facere attentaſſet, ſemper tamen vbi iuuenculam fuiſſet allocuta illa ſigno ſanctæ crucis ſe muniuit. Et hoc vtique ex inſtinctu ſancti Angeli, ad effugandum opera Diaboli proceſſiſſe nemo dubitat. *De Balneatrice Rauenſpurgenſi ſeductrice filiarum.*

Eſt & alia virgo in diœceſi Argentinenſi conſtituta, quæ vni ex noſtris confeſſa, aſſeruit, quòd die quadam Dominica dum ſolitaria in domo paterna incederet, vetula quædā illius oppidi ipſam

ipſam viſitandi gratia acceſſit, & inter alia ſcurrilia verba quæ protulerat, hæc vltimatim ſubintulit, vt eam ſi placeret, ad locum vbi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarentur, deduceret. Et dum ait, virgo, aſſenſſum præbuiſſem & ipſam ſubſequuta ad domum veniſſem, vetula ſubintulit, Ecce per gradus ad cameram ſuperiorem aſcendimus, vbi iuuenes morantur, ſed caueas ne ſigno crucis te munias, quod dum me facturam aſſeruiſſem, illa præcedente, ego per gradus ſequendo, occultè me ſigno crucis muniui. Vnde contigit, quòd in ſummitate graduum, & ante cameram pariter conſtitutæ, illa vetula horribili vultu, & ſtomachato animo ſe vertendo, & me aſpiciendo dixit: En maledicatis, cur ſigno crucis te ſignaſti? ab hinc, in nomine Diaboli recedas: ſicque ad propria redij illæſa.

Qua ex re colligitur, quantis verſutiis antiquus ille hoſtis in ſeductionem animarum debacchatur. Præfata denique balneatrix incinerata, per hunc modum aſſeruit, ab aliqua quadam vetulā ſe ſeductam, cum tamen eius conſodalis differenti modo: quia videlicet Dæmonem in via in ſpecie humana inueniſſet, cùm & ipſa intentionis fuiſſet, amaſium ſuum fornicationis cauſa viſitare: & vbi à Dæmone Incubo cognita fuiſſet, & interrogata, an eum agnoſceret, & ipſam ſe eum minimè agnoſcere aſſereret. Ille reſpondit. Dæmon ſum, & ſi volueris ad tuum beneplacitum ſemper ero paratus, nec in quibuſcunque neceſſitatibus te deſeram. Ad quæ illa dum annuiſſet, decem & octo annis vſque videlicet ad vltimum vitæ, ſpurcitiis illis diabolicis inſeruiuit, cum fidei tamen omnimoda abnegatione.

Modus alliciēdi per mœſtitiam & paupertatem.

Et eſt tertius modus alliciendi per viam mœſtitiæ, & paupertatis. Nam corruptis iuuenculis, & ſpretis ab amatoribus, quibus ſe nubendi gratia, ad eorum promiſſa impudicitiæ copulauerant vt iam omni fruſtrantur confidentia, & ſe vndique infamatas conſiderant, etiam ad quæcunque diabolica præſidia ſe conuertunt, aut ratione vindictæ, illum maleficiando amatorem, ſeu illam cui ſe coniunxit, aut alia, omnibus ſpurcitiis ſe ſubmittendo, machinantur. Et ſicut talium iuuencularum non eſt numerus, vt heu experientia docet: ita nec numerus maleficarum, ex eis inſurgentium. Pauca ex multis referamus.

Eſt locus in diœceſi Brixin vbi iuuenis ſuper vxorem ſibi maleficatam, talem caſum depoſuit: Me enim tempore iuuentutis, quandam ait adamando, dum ipſa iugiter inſtaret, vt eam matrimonio copularem, & ego eam ſpernendo, aliam ex alio dominio duxiſſem in vxorem, volens tamen amicitiæ gratia ei complacere, ipſam ad nuptias inuitabam. Qua veniente, dum aliæ mulieres honeſtæ ſuas propinas, ſeu oblationes præſentarent, illa quæ inuitata fuerat, manum eleuans, cæteris mulieribus, quæ circumſtabant audientibus, dixit: Paucos dies ſanos poſt hanc diem habebis. Et ſponſa territa, cùm eam non cognoſceret eò, vt præmiſſum eſt, quòd ex alio dominio copulata fuerat, dum interrogaret circumſtantes, quænam eſſet, quæ ei huiuſmodi minas intuliſſet. Aliæ ipſam vagam & diſſolutam mulierem exiſtere affirmabant: non minùs tamen ea quæ prædixit, & eo ordine ſubſequuta fuerunt. Nam poſt paucos dies adeò maleficata fuit, & omnibus membris deſtituta, quòd etiam vſque in præſens, vltra annos decem, in ſuo corpore maleficia cernantur. Si ea quæ in vno dumtaxat oppido illius diœceſis reperta ſunt, inferenda eſſent, liber integer foret conficiendus, conſcripta autem & repoſita ſunt apud eundem Epiſcopum Brixin.

De Comite in Vberſterich maleficato, & poſt ieiunium ſanato.

Brixin.& vtique ſtupenda & inaudita, vt teſtis idem exiſtit.

Nec ſilentio prætereundum putamus rem ſtupendam & inauditam. Nam Comes quidam præclarus genere, Vueſtraſienſis territorij in confinibus Argentinenſis diœceſis iuuenculam ſimili genere præclaram, duxit vxorem, quam tamen poſt celebratas nuptias, vſque ad tertium annum, carnaliter cognoſcere non poterat, maleficiali impedimento, vt rei probauit euentus præpeditus: anxius, & quid ageret ignorans, & Sanctos Dei iugiter interpellans, accidit vt ad ciuitatem Metenſem, ob negotiorum quorundam expeditionem applicaret: In qua dum per vicos & plateas, ſeruis & familia vallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos concubina ſua fuerat, obuiam haberet, qua viſa, dum ſuper maleficia ſibi illata minimè cogitaret, improuiſè eam blandè ex antiqua amicitia contracta alloquitur, & qualiter ſe haberet, vt valeret inueſtigat. At illa cernens Comitis pietatem, viceverſa. Comitem de valetudine ſui corporis & ſtatus, diligenter inueſtigauit, quo reſpondente, quod benè, & proſpera cuncta ſibi ſuccederent: Illa attonita paulùlum ſiluit. Et Comes cernens eam attonitam, amplius verbis blandis, eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de ſtatu vxoris inueſtigando, ſimile reſponſum accipit, quòd benè in omnibus ſe haberet. Tunc illa anne pueros generaſſet inquiſiuit. Et Comes: tres mihi, ait, ſunt pueri maſculi, quolibet anno vnum genui. Tunc amplius illa ſtupefacta paulùlum ſiluit, Et Comes, rogo te chariſſima, cur tam diligenter inquiris indica, nec enim dubito, quin meæ felicitati congratuleris. Tunc illa. Verè congratulor, ſed maledicatur illa vetula, quæ obtulit ſe corpus veſtrum velle maleficiare, vt carnalem actum cum vxore veſtra exercere minimè haberetis. In cuius ſignum puteus qui eſt in medio curiæ veſtræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem, quæ ea de cauſa *ibidem* poſita fuit, vt quandiu ibidem contineretur, tandiu coëundi impotentia vobis adeſſet, ſed ecce omnia vana ſunt de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu diſtulit, ad domum regreſſus, puteum exhauriri fecit ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam ſubitò recuperauit. Vnde Comitiſſa denuò nobiles quaſque ad nuptias nouas inuitauit, affirmans ſe iam dominam illius caſtri & dominij, quæ tanto tempore virgo permanſiſſet Caſtrum & dominium, propter honorem Comitis non expedit, nominatim exprimere, hoc enim ipſum recta ratio perſuadet & vt ſubſtantia facti in deteſtationem tanti criminis detegatur.

Ex quibus patent varij modi à maleficis viſitati, in augmentum ſuæ perfidiæ. Præfata enim mulier, quia ab vxore Comitis expulſa, hoc maleficium Comiti ex alterius maleficæ informatione tulerat, qua de cauſa innumeri effectus maleficiales ſequuntur.

CAPVT II.

Sequitur de modo ſacrilegæ profeſſionis.

Modus autem ſacrilegæ profeſſionis, ſuper expreſſum pactum fidelitatis cùm Dæmonibus varius exiſtit, vt potè cùm & ipſæ maleficæ variis exercitiis circa maleficia inferenda inſiſtunt. Pro cuius intellectu eſt primò aduertendum, quòd ſicut in genere triplices apparent Maleficæ, vt *in* 1. *par. tractatus* tactum eſt, ſcilicet lædentes, ſed curare non valentes. Curantes & ex aliquo ſingulari pacto cum Dæmone inito non lædentes & curantes. **Triplices maleficæ.**

Ita

Summæ maleficæ & earum opera.

Ita & inter lædentes vnum genus exiſtit ſupremum, in quo genere exiſtentes, omnia alia maleficia, quæ aliæ ſparſim exercent perpetrare valent. Vnde profitendi vbi deſcribitur, ſatis, declarat de aliis ſpeciebus. Sunt autem hæ, quæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò omnium ferarum, propriæ ſpeciei infantes vorant, & comedere ſolent.

Et hæc eſt ſuprema ſpecies in maleficis exercendis: ſunt enim quæ ad innumera nocumenta alia tendunt. Hæ enim grandines & auras læſiuas cum fulminibus exagitant, ſterilitatem in hominibus & iumentis procurant. Infantes quos non deuorant, Dæmonibus (vt *ſuprà* patuit) offerunt, aut aliàs occidunt. Sed Hoc circa infantes,

Baptiſati infantes non vorantur.

non renatos fonte baptiſmatis, quos autem deuorant renati ſunt vt patebit, ſed non niſi Deo permittente. Sciunt & infantes, prope aquas ambulantes, in ipſas, nullo vidente, in aſpectu parentum proiicere: equos ſub inſeſſoribus phreneticos facere, de loco ad locum per aëra, vel corporaliter, vel

Maleficæ animos immutant.

imaginariè tranſmeare, Iudicum & præſidentium animos ne eis nocere valeant immutare taciturnitatem ſibi & aliis in tormentis procurare in ſe capientium manus & animos tremorem magnum incutere occulta aliis manifeſtare, & quædam futura, ex Dæmonum informatione, quæ videlicet aliquam cauſam poſſunt habere naturalem prædicere. Vide quæſtionem, an Dæmones valeant futura præcognoſcere, *in 2. ſen. diſtin.* 12. abſentia velut præſentia conſpicere, ad amorem vel odium inordinatum mentes hominum immutare, ictu fulminis nonnunquam quem volunt, ſeu etiam aliquos homines & iumenta interimere: vim generatiuam, aut etiam potentiam coëundi auferre, aborſum procurare, infantes in vtero matris ſolùm exteriori tactu interimere, ſolo etiam viſu abſque tactu interdum homines & iumenta maleficiare & mortem inferre, proprios infantes Dæmonib. dedicare, & breuiter omnia vt præmiſſum eſt, peſtifera, quæ aliæ Maleficæ ſparſim procurare ſciunt, quòd Dei iuſtitia talia fieri permittit. Hæc in illo genere ſupremo exiſtentes perpetrare ſciunt, non autem è conuerſo.

Hoc tamen eſt commune omnium, ſpurcitias carnales cum Dæmonibus exercere, ideò & ex illorum modo profitendi, qui in ſupremo genere exiſtunt, aliarum maleficarum modum faciliter quis capere, poteſt.

Fuerunt autem tales, dudum, ante triginta annos in confinibus Sabaudiæ, verſus dominium Bernenſium vt recitat. Nider *in ſuo Formicario*: Nunc autem in confinibus Lombardiæ, verſus dominium ducis Auſtriæ: vbi & inquiſitor Cumanus, vt in præcedente parte tactum eſt, vno anno quadraginta & vnam Maleficam incinerari fecit, & fuit anno domini, 1485. qui etiam adhuc continuè inquirendo laborat.

41. Maleficæ incineratæ.

Modus profitendi duplex.

Modus autem profitendi duplex eſt: Vnus ſolennis perſimilis ad votum ſolenne. Alius priuatus qui ſeorſim Dæmoni quacumque hora fieri poteſt Solennis inter eos fit, vbi maleficæ in certam concionem ſtatuto die veniunt; & Dæmonem in aſſumpta effigie vident hominis, qui dum ſuper ſeruandam ſibi fidelitatem, cum temporalium proſperitate, & longitudine vitæ hortatur, illæ quæ adſunt nouitiam ſuſcipiendam ſibi commendant. Et Dæmon ſi de abneganda fide, & cultu Chriſtianiſſimo, & de extenſa muliere, ſic enim & beatiſſimam virginem Mariam nuncupant, & ſi de ſacramentis nunquam venerandis: inuenerit nouitiam ſeu diſcipulum voluntarium, tunc Dæmon manum extendit, & vice verſa diſcipulus ſeu nouitia,

Extenſam mulierem vocant Mariam.

nouitia, ſtipulata manu illa ſeruare promittit & Dæmon habitis præmiſſis, ſtatim ſubiungit hæc non ſufficere: & vbi diſcipulus quænam alterius ſint facienda inquirit, Dæmon homagium petit, quòd continet, vt in anima & corpore, ſibi æternaliter pertineat, & pro poſſe alios quoſcunque vtriuſque ſexus ſibi aſſociare velit. Adiungit denique, vt certa vnguenta ex oſſibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptiſmatis, ſibi conficiant per quæ cunctas ſuas voluntates explere cum ſua aſſiſtentia poterunt.

Hunc modum nos inquiſitores (experientia teſte) percepimus in oppido Briſaco Baſilienſis diœceſis, plenam informationem capiendo ab vna iuuencula malefica, ſed conuerſa cuius & matertera in diœceſi Argentinenſi incinerata fuerat, quæ etiam addiderat quòd poſtmodum, quo eius matertera ipſam primitus ſeducere tentaſſet, talis erat.

Quadam enim die ſecum per gradus aſcendere iubebat, & eius iuſſu cameram intrare, vbi cum vidiſſet quindecim iuuenes in veſtimentis viridis coloris, ad modum quo Reutheri incedere ſolent, matertera ſibi dixit:
Equites Germani. Elige ex his iuuenibus, & eum quem volueris, tibi tradam, & ipſe te ſibi in ſponſam aſſumet: & cum illa nullum ſe velle habere aſſeruiſſet, grauiter vulnerata tandem acquieuit, modum exprimens præmiſſum: Aſſeruit etiam quòd ſæpiùs per longa terrarum ſpatia, de nocte ſecum tranſlata fuerat, etiam ab Argentina vſque Coloniam.

An reuera maleficæ de loco ad locū transferantur. Hæc eſt illa, cuius occaſione in prima quæſtione præmiſſum eſt, nos velle declarare, an Maleficæ verè & corporaliter à Dæmonibus transferantur de loco ad locum: & hoc propter verba *Canonis.6.q.5.Epiſcopi*, vbi textus ſentit quòd ſolummodo imaginariè, cùm tamen interdum etiam verè & corporaliter transferantur.

Interrogata enim an ſolum imaginariè & phantaſticè ſic incederent per Dæmones illuſæ. Reſpondit quòd vtroque modo: prout etiam veritas ſe habet, vt inferiùs de modo transferendi localiter declarabitur. Aſſeruit etiam quòd maiora damna ab obſtetricibus inferuntur, quia vt plurimum infantes, aut habent interimere: aut Dæmonibus offerre, ab ipſa etiam matertera aſſeruit ſe grauiter fuiſſe verberatam, eo quod ollam quandam occultatam diſcooperiendo plurimorum infantium capita reperiſſet. Et plura alia retulit prius præſtito pro dicenda veritate iuramento, vt decuit. Olla plena capitum infantium.

Eius denique verbis ſuper modum profitendi fides in dubia accomodatur, etiam per ea quæ in ſuo Formicario præfatur Ioan. Nider. Doctor præcipuus, qui etiam noſtris temporibus miris claruit ſcripturis, recitat, hoc ex relatu Inquiſitoris Eduenſis Diœceſis, qui etiam in ipſa Diœceſi multos de Maleficiis reos inquiſierat & incinerari fecerat. Formicarium Doctoris Nider.

Dicit enim, præfato Inquiſitore, mihi referente, percepi quòd in Lauſanienſi ducatu quidam malefici proprios natos infantes coxerant, & comederant. Modus autem diſcendi talem artem fuit, vt dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum veriſimiliter Dæmonem in aſſumpta imagine viderunt hominis, cui diſcipulus habebat neceſſario dare fidem de abnegando Chriſtianiſſimo & de Euchariſtia nunquam adoranda, & de calcando ſuper crucem ibi latenter valeret. Inſidiātur maleficæ infantibus.

Sequitur aliud exemplum ab eodem. Fuit inſuper fama communis Petro Iudice in Botilgem referente, quòd in terra Bernenſi tredecim infantes deuorati eſſent à Maleficis: quamobrem

Digitized by Google

Alij habēt Boltingen.

rem etiam publica iuſtitia ſatis durè exerceatur in tales parricidas. Cùm autem Petrus quæſiuiſſet à quadam capta Malefica, per quem modum infantes comederent: illa reſpondit, Modus iſte eſt: nam infantibus nondum baptizatis præcipuè inſidiamur, vel etiam baptizatis præſertim quando ſigno crucis non muniuntur, & orationibus (Lector aduerte quòd ideo non baptizatis) præcipuè inſidiantur inſtinctu Diaboli, vt non baptizentur, hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, cæremoniis noſtris occidimus: quos poſtquam putantur oppreſſi eſſe, vel aliunde mortui, & de tumulo clàm furto recipimus, & in caldari decoquimus, quovſque euulſis oſſibus tota caro efficitur benè potabilis, de ſolidiore materia vnguentum facimus, noſtris voluntatibus & artibus, ac tranſuectionibus accommodis: de liquidiore vero humore flaſconem vt vtrem replemus de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cæremoniis, ſtatim conſcius efficitur & magiſter noſtræ ſectæ.

Eſus infantium qualis apud maleficas.

Sequitur ad idem modus alius magis diſtinctus & clarus. Nam iuuenis quidam cum vxore malefica captus, in Bernenſi iudicio, ſeorſim ab eadem & in diſtincta turri repoſitus, dixit: Si meorum facinorum veniam conſequi poſſem, omnia quæ de Maleficis ſcio libens patefacerem, mori enim video me oportebit. Cúmque per literatos circunſtantes audiſſet omnimodam poſſe conſequi veniam, ſi verè pœniteret, tunc lætè ſe morte obtulit, & modos primæve infectionis deſeruit, Ordo inquit, talis eſt, quo etiam ſeductus ſum. Oportet primò vt Dominico die antequam aqua benedicta conſecratur, diſcipulum futurum cum magiſtris Eccleſiam introire, & *ibidem* abnegare coram eis Chriſtum, eius fidem, baptiſma, & vniuerſalem Eccleſiam. Deinde homagium præſtare magiſterulo, id eſt, paruo magiſtro, ita enim Dæmonem, & non aliter vocant. Vbi notandum, quòd iſte modus cum aliis recitatis concordat. Nec obſtat, quòd Dæmon interdum præſens eſt, vbi homagium ſibi præſtatur interdum verò non: doloſè enim tunc operatur, cernens diſpoſitionem futuri diſcipuli, quem forſitan ob ſuam præſentiam tanquam nouitium retraheret timoris cauſa, cùm tamen aliàs per ſibi notos & familiares facilius æſtimat eum aſſentire. Ideóque eum & tunc magiſterulum vocant, cùm abſens eſt, vt minore terrore, ex parua æſtimatione magiſtri concutiatur. Sequitur poſtremò: de vtre bibit ſupradicto quo facto, ſtatim ſe in interioribus ſentit imagines noſtræ artis concipere & retinere ſuper principales ritus huius ſectæ. In hunc modum ait, ſeductus ſum. Et vxor mea: quam tantæ pertinaciæ eſſe credo, vt potiùs incendium ſuſtineat, quam minimam fateri velit veritatem: ſed heu ambo rei ſumus. Sicut dixit iuuenis, ita veritas per omnia reperta eſt, nam præconfeſſus iuuenis in magna contritione mori viſus eſt. Vxor verò teſtibus conuicta, nihil veritatis, nec in ipſa tortura fateri voluit, nec in morte: ſed incendio præparato per lictorem, eidem verbis peſſimis maledixit, & ſic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus profitendi earum ſolemnis.

Vis aquæ benedictæ.

Diabolus vocatur magiſterulus.

Alius verò modus priuatus fit diuerſis mediis. Interdū enim viris aut mulieribus, aut aliqua alia corporali, ſeu tēporali afflictione inuolutus Dæmon aſtat interdum viſibiliter, interdum per medias alloquitur perſonas: & ſi ſecundum ſua conſilia agere velint, omnia profutura pollicetur ad nutum: à paruis tamen, vt in primo capitulo tactum eſt inchoando, vt ad maiora paulatim perducat. Varia poſſent adhuc deduci acta & geſta, per nos in inquiſitione repertas,

Priuatus modus profitendi maleficarum

Digitized by Google

pe:ta, ſed quia difficultatem hæc materia non patitur, breuitati ſtudendum eſt cùm vlteriori declaratione.

Pro declaratione homagij præſtandi aliqua ſunt aduertenda.

Dæmon differt homagium. VErùm ſuper hoc, quòd Diabolus homagium recipit, aliqua ſunt aduertenda, qua videlicet de cauſa, & quàm differenter hoc faciat, & primò. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorem offenſionem Diuinæ maieſtatis, creaturam ei dicatam ſibi vſurpando, & ob maiorem certitudinem futuræ illius damnationis, quam ſummè affectat. Tamen ſæpè repertum eſt à nobis, tale homagium ad certos accepiſſe annos ſimul cum profeſſione. Interdum profeſſionem tantùm & homagium ad certos annos diſtuliſſe.

Et dicamus profeſſionem conſiſtere in fidei totali, aut partiali abnegatione. Totali, vt *ſuprà* tactum eſt, cùm fides ex integro abnegatur. Partiali, cum ex pacto inito, habet cæremonialia quædam contra ſtatuta Eccleſiæ obſeruare, vt Dominicis diebus ieiunare, aut ſextis feriis carnibus veſci, aut certa crimina in confeſſione celare, vel aliquid ſimile perpetrare. Homagium verò dicamus conſiſtere in corporis & animæ traditione.

Dominica die ieiunare eſt diabolicũ.

Qua de cauſa autem talia practicantur, poſſumus aſſignare quatuor caſus ex parte Dæmonis. Cùm enim, vt ſuprà in prima parte tractatus declaratur, circa ſecundum principale: An Dæmones ad odium vel amorem, mentes hominum poſſint immutare, patuit, quòd intima cordis non poſſint penetrare, cùm hoc ſoli Deo conueniat. Ex coniecturis tamen in illorum cognitionem deuenit, vt etiam iam inferius patebit. Ideò verſutus ille hoſtis, ſi conſiderabit nouitiam in aggreſſu difficilem ad conſenſum, tunc blandè eam aggreditur, pauca exigens, vt paulatim ad maiora perducat.

Secunda cauſa, nam cùm inter abnegantes fidem, diuerſitas credenda eſt, cùm quædam ore, ſed non corde, quædam ore & corde: Diabolus experiri volens an corde ſicut ore ſibi profiteantur, certos annos deputat, vt eo in tempore ex operibus & conuerſatione mentem eorum inueſtiget.

Tertia cauſa; nam ſi per tantum temporis ſpatium, cognoſcet ipſam ad quæcunque exequenda minus voluntariam, & quòd iam ore, & non corde ſibi adhæreat: præſumítque diuinam miſericordiam ei propter Angeli boni cuſtodiam, quam Dæmon in multis experiri poteſt profuturam: tunc ipſam abiicere, & temporalibus afflictionibus exponere conatur, vt vel ſic ex deſperatione eius lucrum habere valeat.

Huius veritas patet: nam ſi cauſa quæritur, vnde eſt, quòd certæ maleficæ, ſub quibuſcunque tormentis etiam maximis, nec minimam veritatem fateri volunt, vbi tamen aliæ faciliter ad quæcunque interrogata, ſua crimina fatentur. Item vnde hoc, quòd ſibi ipſi, poſtquam faſſæ ſunt, vitam auferre ſuſpendio conantur. Reuera enim dici poteſt, quòd vbi diuina coactio per ſanctum Angelum ad hoc non concurrit, vt malefica cogatur fateri veritatem, & maleficium taciturnitatis abſcedere, quòd tunc opere Dæmonum fit quodcunque euenit, ſiue taciturnitas, ſiue criminum confeſſio. Primum fit ſuper illas, quas ore & corde nouit fidem abnegaſſe, & ſimili modo homagium præſtitiſſe: de quarum etiam perſeuerantia certus eſt, vbi per oppoſitum aliàs relinqueret non tuendo, eò quòd nouit illas ſibi minimè proficuas.

Cur quædam in tormentis nihil fateantur.

Experientia nos ſæpè docuit, cùm omnes quas incinerari fecimus ex earum

rum confeſſionibus patuit, ipſas fuiſſe innoluntarias circa maleficia inferenda. Nec hoc ſub ſpe euadendi dicebant, cùm ex plagis & verberibus eis à Dæmonibus illatis, vbi ad eorum nutum non ſeruiebant, veritas conſtabat, ſæpiſſimè viſæ cum faciebus tumidis & liuidis. Et ſimiliter, quòd poſt confeſſionem criminum ſub tortura, ſemper ſeipſas vita priuare laqueo ſatagunt: veritas ex noſtra practica habetur:tum ſemper poſt criminum confeſſionem, cuſtodes deputantur ſingulis horis, ſuper talia attendens:vbi etiam ex negligentia interdum cuſtodum ad corrigias vel pepla reperiebantur ſuſpenſæ: inimico vtique,vt dictum eſt,hoc procurante,nec per contritionem, aut ſacramentalem confeſſionem veniam conſequerentur. Et quas corde allicere nunquam poterat, quo etiam facillimè gratiam apud Deum inueniſſent: iam vltimò per temporalem confeſſionem & horribilem mortem, in deſperationem deducere conatur. Quamuis & per Dei gratiam maiorem, vt piè eſt credendum, veniam per veram contritionem,& puram confeſſionem conſequuta ſit vbi non voluntariè illis ſpurcitiis inhæſerunt.

Laqueo gulam tāgentes.

Patent ex his quæ per diœceſes Argentinenſem, Conſtantienſem, & oppidum Haganoæ Rauenſpurg. acta ſunt,vix annis tribus euolutis.In primo namque oppido, vna vili peplo & fragili ſuſpendit. Altera nomine Vualtpurgis, de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata, alias mulierculas informando, qualiter talem taciturnitatem per puerum maſculum, & primogenitum, in fornace decoctum, procurare deberent. Acta & geſta adhuc præ manibus habentur: & ſimiliter de aliis in ſecundo oppido incineratis, ſparſim hinc inde deducentur.

Quomodo maleficæ taciturnitatē procurent.

Et eſt quarta cauſa, cur Dæmones homagium recipere ſuper certas diſferunt, ſuper alias verò minimè, eò videlicet quòd cùm periodum hominis cognoſcere ſubtilius, quàm Aſtronomi poſſunt, facilius eis terminum vitæ vel præfigere, vel terminum naturalem per caſualem, modo quo dictum eſt, præuenire poteſt.

Hæc breuiter per acta & geſta maleficarum declarantur. Primò Dæmonis aſtutiam in talibus deducendo. Nam quia ſecundum Aug. *in lib. de nat. Dæm.* aſſignantur. VII. cauſæ, vnde etiam probabiliter coniecturant futura contingentia non quòd illa ſcire certitudinaliter valeant. Prima eſt quia vigent ſubtilitate naturali, quoad operationem intellectus ipſorum: Vnde & ſine diſcurſu, qui neceſſarius eſt in nobis, rationis intelligunt. Secunda quia propter experientiam temporum, & reuelationem ſupernorum ſpirituum plura ſciunt quàm nos. Vnde ex Iſid. allegatur ſæpiùs à Doctoribus triplici acumine ſcire vigent Dæmones, Subtilitate naturæ. Experientia temporum, & Reuelatione ſupernorum ſpirituum. Tertia eſt propter celeritatem motus,vnde quæ in Oriente fieri habent, præcedere poſſunt mira celeritate ad Occidentem. Quarta, quia ſicut ſua potentia,cùm Deus permittit,poſſunt inducere morbos,aërem inficere,& famem inducere,ita poſſunt & illa prædicere. Quinta, quia per ſigna poſſunt ſubtilius prædicere mortem, quàm Medicus videndo vrinam & pulſum. Nam ſicut ille per ſigna videt aliqua in infirmo, quæ ſimplex non conſiderat, ita & Dæmon ea quæ nullus homo videt naturaliter. Sexta, quia ex ſignis quæ præcedunt ab animo hominis, coniecturant ea quæ ſunt, vel erunt in anima, aſtutius prudenti viro. Sciūt enim qui inſtinctus ſunt veriſimiliter ſecuturi,& conſequēter cuiuſmodi opera.Septima,quia acta Prophetarum,

Cauſę vnde futura ſciant Dæmones.

Digitized by Google

Dæmones: ex Prophetis prædicere poſſunt futura.

& ſcripta noſcunt melius quàm homines, & ex illis multa futura dependent, ideò ex illis multa futura prædicere poſſunt. Hæc etiam tanguntur 26.q.4. ſciendum. Vnde non mirum ſi periodum hominis ſcire poteſt naturalem, licet ſecùs ſit de termino caſuali, quòd fieret per incinerationem, quam Dæmon finaliter procurat, quando vt dictum eſt ipſas inuoluntarias reperit, timens de earum reditu & conuerſione: cùm tamen aliàs, quas nouit voluntarias, etiam ad naturalem, & ſic vſque ad mortem defendit.

Demus ex vtraque parte exempla, quæ à nobis reperta ſunt,& acta. Nam in Baſilienſi diœceſi; villa ſuper Rhenum ſituata nomine *Vberruiler* plebanum conuerſatione honeſtum habuit, illius tamen opinionis ſeu potiùs erroris, maleficium nihil eſſe in mundo, ſed tantùm in opinione hominum, qui eiuſmodi effectus mulierculis attribuebant, quem taliter à ſuo errore Deus purgare voluit, quòd etiam & alia Dæmonum ſuper præfigendis terminis vitæ maleficis commercia patefierent. Nam dum feſtinè pontem, ob cuiuſdam negotij expeditionem pertranſire vellet, obuiam ſibi importunitate quandam vetulam habuit, cui dum in pontis acceſſu locum vt præiret dare noluiſſet, ſed importunè incederet caſu vetulam luto intruſit, vnde indignata, in verba contumelioſa prorupit, eíque dixit *Pfaff* impunè non tranſibis. Sed ille licet verba parum aduerteret, de nocte infra cingulum, vbi ſurgere è lecto volebat, ſe maleficiatum ſenſit, ita vt brachiis hominum aliorum ſuſtentari ſemper habuit; vbi Eccleſiam viſitare volebat, ſicque per triennium manſit ſub cura tamen domeſtica matris carnalis. Quibus expletis, dum vetula illa ægrotaret, quam etiam propter verba contumelioſa, quibus minata fuerat, ſemper ſuſpectam de maleficio ſibi illato habuerat, accidit tamen, vt pro confeſſionis audientia, infirmata ad eum mitteret. Et ſacerdos licet importunè diceret: confiteatur Diabolo ſuo magiſtro: ad inſtantiam tamen matris per duos villanos ſuſtentatus inter brachia domum acceſſit, & ad caput lecti in qua malefica iacebat, ſedit. Duo illi villani ab extra auſcultare volebant prope feneſtram, ſic enim ſtuba in plano erat ſituata, an maleficium illatum plebano confiteretur: vnde contigit, vt licet intra confeſſionem mentionem nullam de maleficio illato feciſſet, ipſa tamen confeſſione peracta, dixit: Scis ne tu *Pfaff* quis te maleficiauit? Et dum blandè ille reſponderet, ſe neſcire, illa ſubintulit: Tu habes me ſuſpectam, & benè, ſcias me tibi intuliſſe tali de cauſa, vt *ſuprà* tactum eſt. Et dum ille pro ſua liberatione inſtaret, dixit: Ecce tempus ſtatutum aduenit, & mori habeo, ſed ita diſponam, vt paucis diebus euolutis poſt mortem meam ſaneris, ita & euenit. Nam illa iuxta ſtatutum à Dæmone terminum obiit, & infra 30. dies quadam nocte ſacerdos ex integro ſe ſanum reperit, Nomen ſacerdotis dicitur *Pfaff Haſslin*, iam in diœceſi Argentinen.

Simile in diœceſi Baſilienſi, villa *Buchel* prope oppidum *G[illegible]ell* contingit. Mulier quædam capta & tandem incinerata, ſex annis Incubum Dæmonem habuerat, etiam in latere viri dormientis in lecto. Et hoc ter in ſeptimana ſabbatis, quintis & tertiis feriis, aut aliis noctibus ſacratioribus. Tale autem homagium præſtiterat Diabolo, vt poſt ſeptimum annum, in corpore & anima perpetuò ſibi dedicata eſſet. Piè tamen diſpenſauit Deus. Nam in ſexto capta, & igni adiudicata, verè & integrè confeſſa, veniam creditur à Deo percepiſſe. Plurimum enim voluntaria ad mortem extitit aſſerens, quod & ſi liberari

Digitized by Google

liberari poſſet, mortem tamen amplius præeligeret dummodò poteſtatem Dæmonis euaderet.

CAPVT III.

De modo, quo localiter transferuntur de loco ad locum.

Contra tranſuectionem maleficarum, quòd ſit impoſſibilis.

NVnc autem aggrediendum eſt de earum cæremoniis, & quibus in ſuis operibus procedunt modis. Et primò de his, quæ erga ſe & proprias perſonas operantur. Et quia transferri de loco ad locum corporaliter, eſt de præcipuis earum actionibus, carnalibus etiam ſpurcitiis cum Incubis Dæmonibus inſiſtere. De ſingulis aliqua deducemus, & primo de earum corporali tranſuectione. Vbi notandum eſt, quòd hæc tranſuectio patitur difficultatem, vt ſæpiùs tactum eſt, ex vno duntaxat proceſſu ſcripturæ, puta 26. q. 5. *Epiſcopi.* vbi dicitur, ex conſilio acquirendi. Illud non eſt admittendum, quod quædam ſceleratæ mulieres poſt Satan retrò conuerſæ. Dæmonum illuſionibus, & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe & profitentur cum Diana horis nocturnis, Dea paganorum, vel, cum Herodiade, & innumera multitudine mulierem æquitare ſuper quaſdam beſtias, & multa terrarum ſpatia in tempeſtate noctis ſilentio pertranſire, eiſque tanquam Dominæ in omnibus obedire, &c. Quapropter ſacerdotes Dei prædicare debent populo, vt nouerint omninò hæc eſſe falſa, & non à Diuino, ſed maligno Spiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipſe Satanas transformat ſe in diuerſarum perſonarum ſpecies atque ſimilitudines: Et mentem quam captiuam, in ſomnis deludendo, per deuia quæque deducit, &c.

Et ad hoc prædicantur interdum à quibuſdam exempla publicè de S. Germano, & de quodam alio, qui filiam ſuam ſuper hoc obſeruauit, quaſi omninò hæc ſint impoſſibilia fieri: Et indiſcretè applicantur ad maleficas & earum opera, tanquam vt & ſingula earum facta in læſionibus hominum, iumentorum, terræ frugum, non ſint eis applicanda, eo quòd ſicut phantaſtiè in tranſuectionibus ita & circa creaturarum læſiones illudantur.

Probatur quòd poſſint malef. corporaliter transferri.

Quæ quidem opinio, cùm in prima quæſtione tanquam hæretica ſit reprobata: vtpotè contra Diuinam permiſſionem ſuper Diaboli potentiam, quæ ad maiora vt ſic ſe extendere poteſt militans ſimiliter, & contra ſacræ Scripturæ intentionem, & ad Eccleſiæ ſanctæ intolerabile damnum, vbi iam multis annis impunè ex hac peſtifera opinione permanſerunt, ſeculari brachio puniendo facultatem amputando. Vnde & in immenſum ſic creuerunt, vt iam non ſit poſſibile eas eradicare. Ideò diligens lector, ea quæ ibi poſita ſunt in deſtructionem illius opinionis conſiderabit, & ad præſens qualiter transferantur, & quibus modis hoc ſit poſſibile, aduertet, cum reſponſionibus ſuper exempla quæ ab eis ita medium deducuntur.

Campſiones, intelligit permutationes, *Dei mechs ſlinder ſelt.*

Quòd igitur corporaliter poſſint transferri, variis modis oſtenditur. Et primò ex aliis magorum operationibus. Nam ſi non poſſent transferri, hoc eſſet, vel quia Deus non permitteret, aut quòd Diabolus hoc facere non poſſet, eò quòd creaturæ repugnaret. Non primum quia vbi maiora, vtique & minora Dei permiſſione fieri poſſunt: Sed maiora tam in pueris, quàm in hominibus ſæpiſſimè facta ſunt, vtpotè iuſtis & in gratia conſtitutis patet.

Nam vbi quærunt. An campſiones puerorum opere Dæmonum fieri poſſint,

Digitized by Google

Poſſint, & an Dæmon localiter poſſit transferre aliquem hominem de loco ad locum, etiam inuitum. Ad primum reſpondet quod ſic,nam & Guilielmus Pariſienſis in vltima parte de vniuerſo dicit: Campſiones puerorum fieri poſſunt,ita quòd Deo permittente Dæmon vicem infantis gerere poteſt, vel etiam tranſlationem facere.: Tales enim pueri ſemper ſunt miſeri eiulantes. Et licet quatuor aut quinque matres vix ſufficerent ad lactandum, nunquam tamen impinguantur,ſed vltra modum ponderoſi exiſtunt.Mulieribus tamen propter nimium terrorem,quem concipere poſſent,nec affirmanda ſunt nec neganda, inſtruendæ ſunt vt literatorum iudicia quærant. Permittit enim Deus propter peccata parentum, cum interdum viri imprægnantibus vxoribus maledicunt: Vellem inquientes vt Diaboli portares,vel ſimilia. Et ſimiliter impatientes mulieres ſæpè ſimilia proferunt: De aliis etiam hominibus,interdum iuſtis, exempla plurima reperiuntur.

Nam Vincent. in ſpec. hiſt. lib. 26. c. 43. ex recitatione Petri Damiani, refert de puero quinquennij cuiuſdam nobiliſſimi viri, qui puer pro tunc monachus factus, à monaſterio nocte illatus eſt piſtrino clauſo,vbi maximè repertus, & interrogatus, dixit ſe per quoſdam ad magnum conniuium delatum & vt comederet iuſſum: Et pòſt per ſuperiora piſtrino immiſſum.

Quid denique de his magis qui vſitato vocabulo à nobis Necromantici nuncupantur, & per aëra ſæpè à Dæmonibus ad longinqua terrarum ſpacia quandoque vehuntur. Qui etiam aliis interdum hoc idem ſuadentes eos ſecum ſuper caballum qui vtique non verus equus,ſed Dæmon in tali forma exiſtit, vehunt, & vt loquuntur nec vt ſigno crucis ſe muniant,hortantur.

Magi caballo per aëra æquitantes.

Et licet duo ſimus hunc tractatum ſcribentes vnus tamen ex noſtris ſæpiſſimè tales vidit & reperit.Nam ſcholaris quidem pro tunc, nunc verò ſacerdos Friſyngenſis diœceſis adhuc ſupereſſe creditur, qui & referre ſolitus eſt ſemel, ſe corporaliter à Dæmone fuiſſe per aëra ſubuectum, & ad remotas partes illatum.

Supereſt ſacerdos alius *Vuerdorff.* oppido prope Lantzhutam, qui pro tunc conſodalis illius exiſtens,oculis propriis illam ſubuectionem vidit: Et qualiter extenſis brachiis, in altum clamando, & non eiulando tranſlatus fuit. Cauſa autem vt idem retulit hæc erat: Nam conuenientibus quadam die multis ſcholaribus,in potagiis ceruiſiæ,omnes in hoc conſenſerant vt ille qui ceruiſiam afferret,nil exponere haberet: & ſic vnus ex ſociis dum pro ceruiſia apportanda exire volebat,oſtium aperiendo,nebulam denſam ante oſtium intuitus fuit, vnde territus rediit, & quòd potum adferre nollet cauſam aperiendo eis inſinuauit. Tunc idem qui illatus fuerat,indignatus,dixit: Et ſi Diabolus adeſſet potum apportabo. Et ſic exiens, aliis omnibus tunc videntibus,per aëra ſubuectus fuit.

Scholaris ex potagio ceruiſiæ apportatos.

Verùm quidem, quòd non ſolùm vigilantibus,ſed dormientibus talia accidere poſſint,fateri neceſſe eſt: vt videlicet dormiendo per aëra localiter & corporaliter transferantur.

Dormientes etiam transferuntur. Qui in ſomno tecta ſcandunt.

Patet & de quibuſdam qui ſuper tegulas domorum & ædificia altiſſima, ſomniando incedunt: nec quicquam eis obſtare poteſt ad eorum tranſitum, tam in altum,quàm in profundum: Et ſi propriis nominibus ab aliis circumſtantibus vocantur, ſtatim ad terram quaſi colliſi ruunt.

Hæc vtique opere Dæmonum fieri plures arbitrantur, & non abſque ratione. Nam cùm Dæmones ſint in multiplici differentia: Aliqui de inferiori choro Angelorum,qui etiam exiguis pœnis vltra pœnam damni,quam æterna

Diaboli ex inferiori choro.

Digitized by Google

æternaliter patientur, tanquam pro paruis delictis cruciantur: qui etiam neminem poſſunt lædere, ſaltem grauiter, ſed ſolùm principaliter ioculationes exercere. Vbi etiam alij Incubi ſunt vel Succubi punientes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos. Non mirum ſi etiam his trufis inſiſtunt.

Procuratores Dæmones.

Poteſt deduci veritas ex dictis Caſſiani. *colla.* 1. vbi dicit, tot eſſe immundos ſpiritus, quot in hominibus ſtudia, non dubiè comprobatur. Nam nonnullos eorum quos etiam Paganos vulgus appellat, nos verò *Grollen*: & abundant in regno Noruegiæ, aut *Schretel* ita ſeductores & ioculatores eſſe manifeſtum eſt, vt certa quæque loca, vias iugiter obſidentes, nequaquam tormentis prætereuntes lædere poſſunt deriſu tantummodo & illuſione contenti, fatigare eos potiùs ſtudeant, quàm nocere. Quoſdam verò ſolummodò innociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios itaque eſſe furori ac truculentiæ deditos, vt non ſint contenti illorum tantummodo corpora, quos ſuppleuerint, atroci dilatione vexare, ſed etiam irruere ſupereminus tranſeuntes, atque affligere illos ſæuiſſima cæde feſtinent. Vult dicere, quod non tantùm obſident, imò etiam horribiliter cruciant, quales illi *in Euangelio, Matth.* 8. deſcribuntur.

Schretel Grollen in Noruegia quas aliàs Paganos vocant.

Ex quibus concludere poſſumus primum quod non eſt dicendum maleficas non transferri localiter, eò quòd Deus non permittat. Si enim iuſtos & innocentes, aut etiam ſuper Magos permittit, quomodo non ſuper illas ex toto ſe Diabolo deuouentes? Et vt cum timore loquamur: Nónne Diabolus Saluatorem noſtrum ſuſtulit, & duxit & ſtatuit hinc inde, vt Euangelium teſtatur.

Chriſtus à Diabolo in primum templi ſublatus.

Nec etiam ſecundum ſuffragatur aduerſariis, quia ſi Diabolus hoc facere non poſſit: cui, vt in ſupradictis patuit, tanta ineſt virtus naturalis, omnia corporalia excedens, quòd nulla virtus terrena ei comparari poteſt. Iuxta illud: Non eſt poteſtas ſuper terram, &c. Imò ipſi Lucifero tanta naturalis ineſt poteſtas ſeu virtus, qua maior etiam inter Angelos bonos in cœlo non exiſtit. Sicut enim omnes Angelos in naturalibus exceſſit: & naturalia per caſum non ſunt imminuta, ſed tantummodò gratuita, ideò adhuc in eo remanent, licet obſcurata & ligata. Vnde gloſſa *ibidem* ſuper illud: Non eſt poteſtas ſuper terram, &c. Et ſi omnia ſuperat, meritis tamen ſanctorum ſubiacet.

Luciferi poteſtas æqualis poteſtati bonorum Angelorum.

Diabolus meritis ſubiacet ſanctorum.

Nec valet ſi quis duo obiiceret. Primo, quòd anima hominis poſſet reſiſtere, & quòd textus videtur ſentire de vno in ſingulari, ſcilicet, Lucifero, cùm in ſingulari loquatur. Et quia hic fuit, qui Chriſtum in deſerto tentauit, & primum hominem ſeduxit, iam autem religatus ſit, & alij Angeli non ſint tantæ virtutis, cùm ipſe omnes excedat. Ideò alij malos homines transferre localiter per aëra non poſſunt.

Non valent inſtantiæ. Primò dicamus de Angelis. Nam minimus Angelus omnem humanam virtutem incomparabiliter excedit. Rationes ſumuntur ex pluribus. Primò, quia virtus ſpiritualis fortior virtute corporali, ſicut virtus Angeli, aut etiã animæ ſuperior quàm virtus corporalis. Secundò quoad animam: Quia cùm omnis forma corporalis eſt forma indiuidua per materiam, & determinata per hæc, & nunc prout iam anima noſtra exiſtit: formæ autem immateriales ſunt abſolutæ & intelligibiles. Vnde etiam poteſtatem habent abſolutam, & vniuerſaliorem. Ideò anima coniuncta non poteſt ita ſubitò transferre corpus ſuum localiter, nec in altum eleuare. Benè autem faceret, cùm eſſet ſeparata

Deo permittente: quæ omnia à fortiori poteſt ſpiritus omninò immaterialis: prout eſt Angelus tam bonus, quàm malus. Sicut etiam Angelus bonus tranſtulit Abachuc in momento à Iudæa in Chaldæam. Et ex hac ratione etiam concluditur, quòd illi qui de nocte in ſomnis per alta ædificia vehuntur, non feruntur à propriis animalibus, nec ex influentiis corporum cœleſtium, ſed ab aliqua excellentiori virtute, vt *ſuprà* patuit.

Tranſlatio Abachuc

Tertiò, quòd ſicut natura corporalis, nata eſt moueri immediatè à natura ſpirituali, ſecundum locum: tum quia motus localis eſt primus motuum. 8. *Phyſic.* tum quia perfectior eſt inter omnes motus corporeos, vt *ibidem* probat Philoſophus ea ratione, quia mobile ſecundum locum, non eſt in potentia ad aliquid extrinſecum, inquantum huius, ſed ſolùm ad aliquid extrinſecum.

Vnde etiam non tam à Doctoribus ſanctis, quàm & Philoſophis concluditur, quòd ſuprema corpora, ſupple cœleſtia, mouentur à ſubſtantiis ſpiritualibus, & ſeparatis bonis & ſecundum naturam & voluntatem. Tum etiam quia videmus quòd anima primò & principaliter mouet corpus motu locali.

Corpora cœleſtia mouentur ab intelligentiis.

Ideò dicere oportet quod ratio corporis humani, nec quantum ad ipſum corpus, nec quantum ad ipſam animam obſtare poteſt, quin vtrunque moueri poſſit ſubitò, Deo permittente, de loco ad locum à ſpirituali ſubſtantia bona ſecundum voluntatem & naturam, quandiu boni & in gratia conſtituti transferuntur, aut bona ſecundum naturam, non autem ſecundum voluntatem, quando mali transferuntur. Si cui placet videre S.Thom. *in* 1.*part. q.*90. *per tres ibidem articulos*, aut etiam *q. de malo*, ſeu etiam *in* 2. *ſent. diſt.*7. *de poteſtate Dæmonũ ſuper effectus corporales*.

Modus autem transferendi talis eſt: Nam vt ex præcedentibus patuit, vnguentum ex membris puerorum, præcipuè interemptorum ab eis ante baptiſmum conficere habent ad Dæmonis inſtructionem, ſedile aliquod, aut lignum inungere, quo facto, ſtatim in aëra feruntur, & hoc ſiue de die, ſiue nocte, viſibiliter, ſeu etiam, ſi id volunt inuiſibiliter, ſecundum quòd Dæmon & obſtaculum alicuius corporis, alterum corpus occultare poteſt, vt in prima parte tractatus, de præſtigioſa apparitione operum Dæmonum patuit. Verum licet Dæmon per tale vnguentum, vt plurimum huiuſmodi practicat, in finem, vt baptiſmi gratia infantes priuet & ſaluatione, tamen & abſque his pluries efficere viſus eſt vbi per animalia, quæ vtique non animalia vera, ſed Dæmones ſub formis illis exiſtentes, ipſas tranſuexerunt: aut etiam aliquo fine exteriori adminiculo ſolummodò Dæmonis virtute viſibiliter operante, interdum transferuntur.

Vnguent ad transferendum præparata.

Res Geſta de viſibili & diurna trãſuectione: In oppido *Baldshut* ſuper flumen Rhenum, Conſtantienſis diœceſis, malefica quædam oppidanis cùm eſſet plurimùm odioſa, & ad quaſdam celebrandas nuptias non fuiſſet inuitata, cùm tamen benè omnes oppidani illis intereſſent, ipſa indignata, vindicare ſe æſtimans, Dæmonem aduocat, & ſuæ triſtitiæ cauſam aperit, vt grandinem excitare vellet, & cunctos de chorea diſpergere petit: quo annuente, ipſam ſubleuauit, & per aëra ad montem prope oppidum, videntibus certis paſtoribus tranſuexit, & vt poſtmodum faſſa fuerat, cùm aqua ſibi deeſſet ad fundendum in foueam, (quem modum, vt patebit, vbi gradines excitant, obſeruant,) ipſa in foueam, quam paruam fecerat, vrinam loco aquæ immiſit, & cum digito, more ſuo, aſtante Dæmone mouit, & Dæmon ſubitò illum

Exẽplũ de Vualdhutenſi Veneſica, quæ viſibiliter tranſlata fuit.

Digitized by Google

illum humorem ſurſum eleuans grandinem vehementem in lapidibus ſuper chorizantes tantummodò & oppidanos immiſit. Vnde ipſis diſperſis,& de cauſa illius mutuò conferentibus, malefica oppidum poſteà ingreditur, vnde ſuſpicio magis aggrauatur. At verò, cùm paſtores ea quæ viderant recitaſſent,ſuſpicio vehemens in violentiam creuit. Vnde capta, & faſſa, quòd ea de cauſa, nimirum quia inuitata non fuerat, talia perpetraſſet: ob multa etiam alia maleficia ab ea perpetrata, incinerata fuit.

Et quia publica fama de huiuſmodi tranſuectionibus etiam apud vulgares continuè volat, non expedit plura ad hoc probandum de his hic inſerere. Tantummodò hæc ſufficiant aduerſus illos, qui huiuſmodi corporales tranſuectiones aut omninò negant, aut quòd ſolummodò imaginariè & phantaſticè fiant, affirmare conantur. Qui vtique in ſuo errore ſi relinquerentur, parum eſſet, imò nec aduertendum, dummodò in fidei contumeliam ipſorum error non vergeret. Attento autem, quòd illo errore non contenti, etiam alios inſerere & publicare in maleficarum augmentationem, & fidei detrimentum non verentur: dum afferunt quòd omnia maleficia, quæ eis iuſtè, tanquam inſtrumentis Dæmonum, verè & realiter imputantur, eis tantummodò imaginariè & illuſoriè, tanquam innoxiis eſſe imputanda, ſicuti & ipſa tranſuectio phantaſtica. Vnde & pluries impunè in magnam creatoris contumeliam,& grauiſſimum iam ipſorum augmentum remanſerunt.

Transformatio in deterius.

Nec argumenta etiam à principio adducta eis ſuffragari poſſunt. Nam primum cùm allegant *capitulum Epiſcopi. 26.q.5.* Vbi aſſeritur,quod tãtùm phantaſticè & imaginariè transferantur, quis tam inſipiens, qui velit concludere, quòd non poſſint etiam corporaliter transferre. Sicut enim ex fine illius capituli, vbi ponitur, quod qui credit poſſe hominem in melius vel in deterius tranſmutari, aut in aliam ſpeciem transformari, infideli & pagano deterior ſit cenſendus: quis poſſit concludere quòd non poſſint homines in beſtias præſtigioſa illuſione transformari, aut etiam de ſanitate in infirmitates tanquam meliori in deterius tranſmutari. Iam talis, qui ſic in cortice verborum canonis laboraret, vtique contra mentem omnium Doctorum Sanctorum, imò & contra Scripturæ Sacræ proceſſum ſentiret.

Ex quibus multipliciter oppoſitum apparet, vt ex ſupradictis in pleriſque locis circa primam partem tractatus deductum eſt. Oportet ergo ad nucleum verborum attendere, iuxta quod in prima quæſtione primæ partis tractatus tactum eſt hoc circa ſolutionem ſecundi erroris inter tres, qui ibi reprobantur: quòd quatuor iniunguntur prædicatoribus populo ad prædicandum, transferuntur enim & corporaliter, & phantaſticè. Iuxta quòd ex earum propriis confeſſionibus patet, non tam illarum quæ incineratæ fuerunt, quàm etiam aliarum, quæ ad fidem & pœnitentiam redierunt.

Vtroque modo & illuſoriè & verè transferuntur.

Inter quas & illa in oppido Briſiaco interrogata à nobis, an ne phantaſticè & illuſoriè aut corporaliter poſſent transferri: reſpondit quòd vtroque modo. Si enim caſu aliquo nollent corporaliter transferri, ſcire tamen vellent omnia quæ in concione illa ab earum conſodalibus agerentur, tunc talis ab eis ſeruaretur modus, vt illa in nomine omnium Diabolorum ad latus ſiniſtrum ſe reponeret ad cubitum: ex tunc quaſi vapor quidam glaucus ex eius ore procederet. Vnde ſingula quæ ibi agerentur perlucidè conſiderarent, ſi verò corporaliter transferri vellent, modum ſupradictum ſeruare neceſſe eſſet.

Præterea in caſu, quo Canon ille nudè abſque omni declaratione intelligendus eſſet, quis tam ſtolidus, vt propter ea omnia eorum maleficia & nocumenta eſſe phantaſtica & imaginaria affirmaret, cum ad ſenſum omnibus appareat contrarium? Eo præcipuè, quòd plures ſint ſuperſtitionum ſpecies: vtpote quatuordecim: Inter quas maleficarum ſpecies, ſupremum in maleficiis & nocumentis continet gradum: & ſpecies Pythonum, ad quam reduci poſſunt, qui phantaſticè vehuntur minimum gradum.

Demum nec exempla ex Legenda Sancti Germani, aut aliorum quorumcumque eis ſuffragantur. Vtique quia poſſibile erat Dæmonibus, vt ſeipſos ad latera, viri dormientis, tempore intermedio, quo ſcrutinium de vxoribus fiebat, applicarent, quaſi viris condormirent: quod tamen factum fuiſſe propter honorem Sancti non aſſeritur: cenſus tamen ponitur, vt non credatur eſſe impoſſibile: oppoſitum illius quòd in Legenda ponitur. *Legenda S. Germani.*

A ſimili reſponderi poteſt ad quaſcumque alias obiectiones, quia ſicut inueniuntur, quòd quædam tantummodò imaginariè, ita etiam reperiuntur in ſcriptis Doctorum, plures fuiſſe corporaliter tranſlatas. Si cui placet, Thomam Brabantinum *in libro ſuo de Apibus* inſpicere, mira inueniet, tam de imaginaria, quàm etiam corporali hominum tranſuectione. *Tho. Brabantini Apiarium*

CAPVT IV.

Sequitur de modo, quo ſe Incubis Dæmonibus ſubijciunt.

SEd quantum ad modum, quo maleficæ Dæmonibus Incubis ſe ſubiiciunt, ſex ſunt videnda. Aliqua ex parte Dæmonis & corporis ab eo aſſumpti, ex quo elemento ſit illud formatum Secundò ex parte actus, an ſemper cum infuſione ſeminis ab altero recepto. Tertiò, ex parte temporis & loci, an potius vno quam altero tempore ſe exerceat. Quartò, an viſibiliter ſe agitet ex parte mulieris, & an tantummodo illæ, quæ ex huiuſmodi ſpurcitiis procreantur à Dæmonibus frequententur. Quintò, an illæ quæ ab obſtetricibus tempore partus Dæmonibus inferantur. Sextò, an remiſſior vel intenſior ſit in talibus ipſa Venerea delectatio: & primò ſuper aſſumpti corporis materia & qualitate. *Ex quo elemento Incubi formētur.*

Dicendum quòd aëreum corpus aſſumit, & quod aliquo modo eſt terreſtre, in quantum habet terræ proprietatem per condenſationem, quòd ſic declaratur. Nam quia aër in ſe non eſt figurabilis, niſi ſecundum figurationem corporis alterius in quo includitur: vnde etiam minimè ſuis terminis terminatûr, ſed tantummodò alienis; & vna pars aëris alteri continuatur. Ideò ſimpliciter, vt ſic, non poteſt corpus aëreum aſſumere.

Attento autem, quòd aër eſt maximè träſmutabilis & vertibilis in quodcumque: cuius ſignum eſt, quòd quidam nitentes corpus à Dæmone aſſumptum ſcindere gladio, vel perfodere, id efficere non valuerunt: quia partes aëris diuiſi ſtatim continuantur de nouo: Ex quo patet, quòd in ſe aër benè eſt competens materia ſed quia non poteſt figurari, niſi aliquid aliud terreſtre ſibi adiungatur, ideò oportet quòd aër ille ſit aliquo modo inſpiſſatus, & ad proprietatem terræ accedens, ſeruata tamen aëris veritate. Et hanc condenſationem facere poſſunt Dæmones, & animæ ſeparatæ per vapores groſſos ex terra eleuatos, & per eorum motum localem eos congregando *Nitentes dæmones vulnerare.*

Digitized by Google

gando & figurando, in quibus manent ranquam motores tantùm, & non vt infamatores, virtũ illi corpori formaliter influentes: quia ſic fluit ab anima in corpus coniunctum. Sunr autem in ſuis ſic aſſumpris & figuratis corporibus, ſicut nauta in naui, quem ventus mouit.

Anima eſt vt nauta in naui.

Vnde quando quæritur, quale ſit corpus? Quantum ad mareriam à Dæmone aſſumptum. Dicendum, quòd de eo aliud eſt loqui quantum ad principium aſſumptionis, & aliud quantum ad terminum. Quia quoad principium, ſic eſt aër, quantum ad terminum, eſt aër inſpiſſatus, ad proprietarem rerræ accedens. Hæc autem omnia poſſunt Dæmones, Deo permittenre, ex natura, cùm natura ſpiritualis ſit ſuperior natura corporali. Vnde & neceſſe haber ſibi obedire, quò ad motum localem, non autem quò ad formarum naturalium, tam accidentalium quam & ſubſtantialium ſuſceptionem, niſi in aliquibus paruis creaturis: & hoc adminiculo alicuius alterius agentis, vt *ſuprà* ractum eſt. Per motum autem localem, nulla forma ponitur in remota: vnde ſic ad nurum mouere poſſunt cum aliis circumſtantiis.

De corporibus Angelorum aſſumptis naturaliter.

Ex quibus tamen ſi quis incidentaliter quæret, quid ſentiendnm vbi angelus bonus, vel malus aliqua opera vitæ exerceret per corpora vera naturalia & non aërea, ſicur in aſina Balaam, per quam Angelus loquebatur, & vbi Dæmones in obſeſſis corporibus agitantur. Dicendum, quòd illa corpora non dicuntur eſſe aſſumpta, licet tamen occupata. Inſpiciantur dicta Doctoris *in* 2. *diſtinctio*. 8. An Angeli corpora aſſumant. Sed maneamus in propoſito.

Dæmones in aſſumptis corporibus, cum Maleficis loquuntur, vident, audiunt, comedunr & generanr, quomodo hæc ſunt intelligenda: & hæc eſt ſecunda pars huius ptimæ difficultatis.

Ad vocē quæ requiritur.

Dicendum ad primum, quòd ad veram locutionem tria requiruntur, ſcilicer pulmo cum retractione aëris, quæ non ſolùm propter vocem, ſed propter refrigerium eſt cordis, vnde & muti habent attractionem neceſſariam.

Secundò requiritur, quòd formetur ex percuſſione corporis in aëre, cum quis ligno percutit in aëre vel campana ſonum facit magnum vel paruum: quia mareria in ſe ſonorabilis, cùm percutitur cum ſonabili inſtrumento, redditur ſonus ſecundum quantitatẽ corporis & recipitur in aëre, & multiplicatur vſque ad aures audientis, qui ſi eſt remote poſt ſpatium, vt videtur præuenire habet.

Tertiò requiritur vox: & dici poteſt, quòd ſonus in corporibus inanimatis, dicitur vox in animatis corporibus: & ibi eſt lingua, quæ aërem reſpiratum & iterum emiſſum percutit in inſtrumento & vaſe fuſo à Deo & viuo naturaliter, quod non eſt campana: Ideo quia ibi ſonus, hic vox dicitur. Et hec tertium poteſt exemplificari per ſecundum, vt patet, & hæc ideò poſui, vt prædicatores habeant modum rradendi populo.

Quartò requiritur, vt ille qui vocem formar, conceptum mentis vult alteri per vocem exprimere, vt ipſe intelligat, ideò illam vocem organizar, id eſt, diſtinguit ſucceſſiuè in ore per linguam dentes percutiendo, & per labia claudendo & aperiendo, percuſſum aërem in ore ad aërem extrinſecum emittendo, vt ſic multiplicando ſucceſſiuè vſque ad aures audientis, qui tunc intelligit conceptum mentis.

Ad propoſitum. Dæmones carent pulmone & lingua, quam tamen artificatam oſtendere poſſunt, iuxta corporis conditionem, ſicut & dentes & labia:

Quomodo Dæmones loqui poſſint.

Digitized by Google

labia: vnde non verè & propriè loqui poſſunt. Sed quia intelligunt, & intellectum mentis vbi exprimere volunt, tūc non per voces, ſed per ſonos, qui habent quandam ſimilitudinem vocum, aërem non reſpiratum, & attractum, vt in hominibus, ſed incluſum in corpore aſſumpto percutiunt, & ad aërem extrinſecum articulatim emittunt vſque ad aures audientis. Et quòd abſque aëre attracto & non reſpirato poſſit fieri vocis ſimilitudo, patet per cætera animalia non reſpirantia, quæ dicuntur vocare, & certa alia inſtrumenta, vt dicit Philoſ. *in 2 de Anima*. Halec enim dum capitur, extra aquam ſubitò vocem emittit, & moritur.

Dæmones in obſeſſis quomodo loquãtur.

Poſſunt hæc applicari ad ea quæ ſequuntur vſque ad vim generatiuam, excluſiuè tamen ad bonos Angelos: Si quis velit vlterius ſpeculari de locutione Dæmonum in obſeſſis corporibus: Ibi enim vtuntur corporalibus inſtrumentis veri corporis obſeſſi: quia illis illabuntur ſic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis, & non infra terminos eſſentiæ, neque corporis, neque animæ. Da differentiam inter ſubſtantiam, & quantitatem, ſeu accidens: ſed de his nihil ad propoſitum. Si cui autem placet, inſpiciat Sanctum Thom. *in 2. ſentent. diſt. 8. art. 5.*

Quomodo Angeli & Dæmones videant.

Conſequenter autem qualiter vident & audiunt: dicendum: quòd quia duplex eſt viſio, Spiritualis & Corporalis. Et prima in infinitum excedit alteram, tum quia penetrat, tum quia per diſtantiam non impeditur, iuxta luminis facultatem quod ſibi deſeruit. Ideò dicendum, quod nullo modo videt Angelus, ſiue bonus, ſiue malus per oculos corporis aſſumpti, nec aliquid corporale ſibi deſeruit, ſicut tamen in locutione deſeruit ſibi aër, & percuſſio aëris ad ſonum procurandum, & vlterius ad multiplicandum vſque ad aures audientis: Vnde oculi eorum ſunt oculi depicti. Libenter autē ſub his ſimilitudinibus hominibus ſe offerunt, vt eis eorū proprietates, quas naturaliter habent, & loqui, ſpiritualiter per huiuſmodi opera manifeſtent.

Angelorũ oculi ſunt oculi. picti.

Ideò enim & Patribus ſancti Angeli ſæpè apparuerunt ex Dei ordinatione & eius permiſſione Malis hominibus ſeſe manifeſtant, vt homines eorum proprietates cognoſcentes, illis ſe aſſocient, hic in culpis & alibi in pœnis.

Cur Angeli impiis appareant.

Vnde Dionyſius *Cœleſtis Hierarchiæ in fine* dicit: Ex omnibus partibus humani corporis docet Angelus ſuas proprietates cōſiderare: concludendo, quòd corporalis viſio, cùm ſit operatio corporis viuentis per organum corporale, quibus Dæmones in ſe carent, ideò in aſſumptis corporibus, ſicut ſimilitudines membrorum habent, ita & ſimilitudines operationum.

Auditus Angelorum.

Et ſimiliter dicere poſſumus de eius auditu, qui multùm nobilior corporali, eò quòd conceptum mentis & animæ locutionem ſubtiliùs cognoſcere poteſt quàm homo, audiendo conceptum mentis per verba corporalia expreſſum. Vide Sanctum Thomam *in 2. ſentent. diſtinct. 8.* Si enim in vultu hominis legitur ſecreta eius voluntas, & ex motu cordis & qualitate pulſus, à Medicis paſſiones animæ cognoſcuntur, à fortiori per Dæmones.

Comeſtio Angelorũ qualis.

Sed quoad comeſtionem dicamus, quod completa ratio comeſtionis quatuor habet. Diuiſionem cibi in ore, & traiectionē in corpus, virtutē corporis potentis digerere: & quartum, conuertere neceſſarium nutrimentum, & ſuperfluum eiicere. Angeli, quicunque prima duo in aſſumptis corporibus comedendo faciunt, tertium & quartum non poſſunt, ſed loco virtutis digeſtiuæ & eiectiuæ, adeſt eis virtus alia, quæ cibis diſſoluitur ſubitò in præiacentem materiam. In Chriſto etiam fuit vera comeſtio in omnibus, quia habuit virtutem nutritiuam

Chriſtus quomodo comederit.

&

Digitized by Google

& conuerſiuam, non autem conuertendo in ſuum corpus quia illæ virtutes fuerunt glorificatæ, ſicut & corpus: vnde etiam reſolnebatur cibus in corpore ſubitò, ſicut qui aquam in ignem proijceret.

Quomodo ꝙ maleficæ actus carnales cum Incubis Dæmonibus exercent, & qualiter ex his multiplicantur.

Sed quoad actus carnales de quibus principaliter intenditur, quos etiam cum maleficis tanquam Incubi, in aſſumptis corporibus exercent, nulla ſubeſt difficultas ex præmiſſis, niſi fortaſis, quis dubitaret, An præſentes maleficæ huiuſmodi ſpurcitiis intenderent: & an originem maleficæ ex his ſpurcitiis ſumpſerunt.

Vetus familia maleficarū.

Ad has duas dubitationes reſpondendo: dicamus ad primam quidquid de præcedentibus Maleficis ante annos incarnationis Dominicæ mille & quadringentos, Vel circa iter actum ſit. An videlicet his ſpurcitijs inſeruiebãt ſicut ab illo tẽpore modernæ maleficæ hoc ignoratur eo quòd nuſquam hoc quòd experientia iam edocuit, hiſtoria diſſeruit, maleficos enim ſemper fuiſſe, & ex eorũ prauis operibus plurima nocumẽta hominibus iumentis, & terræ frugibus eueniſſe, ſicut & Incubos & Succubos Dæmones, nemo qui hiſtorias peragrat dubitare poteſt, cùm traditiones Canonũ & Sacrorũ Doctorũ plurima à multis centenis annorũ de ipſis in poſterũ reliquerunt & tradiderunt. Licet in hoc ſit differentia, quòd Incubi Dæmones in retroactis temporibus infeſti fuerunt mulierculis contra ipſarum voluntatem, provt Nider *in ſuo Formicario, & in libro de vniuerſali bono,* ſiue *de Apibus* Thomas Brabantinus plurima recitat.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Huic autem poſitioni, qui aſſeritur, præſentes maleficas huiuſmodi ſpurcitiis Diabolicis eſſe infectas, non noſtra ſententia intantum adhæret, quantum ipſarum maleficarum experta teſtimonia, quæ cuncta illa red[di]derunt credibilia non iam, vt hactenus, inuitis animis, ſed ſponte pro voluntate fœtidiſſima miſerabili ſeruituti ſe ſubjcẽtes. Quotquot enim à nobis ſeculari brachio ad puniendum relictæ fuerunt in variis Diœceſibus, præcipuè in Cõſtantienſi, & in opp do Rauenſpurg. multis annis his inhæſerunt ſpurcitiis certis ſub vigeſimo, aliis ſub duodecimo, aut ſub trigeſimo anno, & ſẽper cũ fidei abnegatione, in toto vel in parte: teſtes ſunt *ibidem* omnes incolæ. Demptis enim ſecretè pœnitentibus, & ad fidem reuerſis, non minus quàm quadraginta & octo in quinque annis igni traditæ fuerunt: nec tamen illis accommodata fides, quantum ſponte reuerſis ad pœnitentiam, credulitas adhibita fuit: omnibus in hoc concordantibus, quòd huiuſmodi ſpurcitiis in augmentum huius perfidiæ habent inſiſtere. De quibus etiam ſigillatim *in ſecunda parte operis,* vbi eorum particularia opera deſcribentur, tractabitur, obmittendo ea, quæ & ſocius noſter, Inquiſitor Cumanus in Comitatu Burbię peregit, qui & in ſpatio vnus anni, qui fuit Milleſimus quadringenteſimus octuageſimus quintus, quadraginta & vnam maleficam comburi fecit: Et omnibus publicè aſſerentibus, vt dictum eſt, illis ſpurcitiis Diabolicis inhæſiſſe. Conſtant ergo omnia, aut viſus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus.

48 Maleficæ combuſtæ.

In confirmationẽ perfidiæ concubũt maleficæ cum Dæmonibus.

41. Maleficæ combuſtæ.

Quoad ſecundum, vbi difficultatur, an ipſi malefici ex his ſpurcitiis originẽ ſumpſerũt. Dicamus ſecundum Auguſtinum, hoc vtique verum eſſe, omnes ſuperſtitioſas artes ex peſtifera ſocietate hominum & Dæmonum originẽ ſumpſiſſe. Sic enim dicit *libro 1. de doct. Chriſt.* & habetur *26.q.2. illud quòd eſt.* Omnes artes huiuſmodi, vel nugatoriæ

An malefici ex Incubis & Succubis ſint.

Vnde noxiæ artes.

riæ vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & Dæmonum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitus ſunt repudiandæ. Illo attento, manifeſtum eſt, quòd ſicut diuerſæ ſunt ſpecies ſuperſtitionis, ſeu magicæ artis, ita & diuerſæ ſunt eorum ſocietates: & ſicut ſpecies maleficorum inter quatuordecim illius artis ſpecies peſſima exiſtit, quia non per pactum tacitum, ſed expreſſum, vltra hoc, quòd cultum latriæ per fidei abnegationem ipſis Dæmonibus habent exhibere: Ideò & peſſimam cum ipſis conuerſando retinent ſocietatem, iuxta mulierum quæ ſemper vanis delectantur, conditiones. Attento inſuper iuxta Doct. S Thom. *in 2. ſentent. diſt. 4. art. 4. in ſolutione vnius argumenti*, vbi quærit.

Geniti ex Dæmonibus ſunt potentes.

An geniti ex huiuſmodi Dæmonibus modis peractis, ſint maioris virtutis quàm alij homines? Reſpondet hoc verum eſſe, non ſolùm ex textu ſcripturæ, *Gen. 6.* Iſti ſunt potentes à ſeculo, &c. Sed etiam ea ratione, quòd Dæmones poſſunt ſcire virtutem ſeminis deciſi. Primò, ex diſpoſitione eius à quo deciſum eſt. Secundò mulierem proportionatam ad ſeminis illius ſuſceptionem.

Multiplicatio ex Incubonatorum.

Tertiò, conſtellationem iuuantem ad effectum corporalem. Et quartum addere poſſumus, etiam ex ſuis verbis, ſcilicet ipſius geniti complexionem optimam, ad effectus illi proportionatos. Ex quibus omnibus ſic concurrentibus concluditur, quòd tales ſic geniti, ſunt fortes & magni corpore.

Ideò ad propoſitum, cum quæritur: An malefici ex his ſpurcitiis originem ſumpſerint, dicamus. Originem ſumpſerunt vtique ex peſtifera mutua ſocietate, vt ex primo notabili patuit. Multiplicationem verò non ſumpſiſſe ex illis ſpurcitiis, nemo negare poteſt ex ſecundo notabili, cùm non delectationis, ſed corruptionis cauſa illius Dæmones intendunt. Erit ergò talis ordo, quod Succubus Dæmon ſi ab homine ſcelerato ſemen decidat, qui eſt proprius illi homini deputatus, & noluerit ſe Incubum facere ad maleficam, tradit illud ſemen Dæmon mulieri ſeu maleficæ deputat: & ille ſub certa conſtellatione ſibi deſeruiente, vt talis genitus, vel genita fortis viribus ad peragenda maleficia perſiſtat, ſe Incubum maleficæ faciet.

Nec obſtat quòd illi, de quibus textus loquitur, non fuerunt malefici, ſed tantummodo gigãtes, & viri & famoſi & potentes, quia vt ſuperius dictum eſt, maleficia non fuerunt perpetrata tempore legis naturæ, & hoc propter recentem memoriam creationis mundi: Vnde Idololatria locum habere non potuit; iam autem malitia hominum excreſcente, Diabolus maiorem ad ſeminandum hoc genus perfidiæ reperit opportunitatem. Sed neque illi termini in bonum virtutis intelligi poſſunt, vbi illi aſſeruntur, fuiſſe viri famoſi dicebantur.

Non fuerunt maleficæ ante Noam.

An ſemper cum deciſione ſeminis Incubus Dæmon maleficam aggreditur.

AD illud etiam vbi quæritur. An ſemper cum infuſione ſeminis, &c. Reſpondetur cùm mille nocendi habeat modos & artes, vtpotè quia principio ruinæ ſuæ conatur Eccleſiæ vnitatem reſcindere, & humanum genus omnibus modis euertere. 16. *q. ſecunda.* Ideò de iſtis regula infallibilis non poteſt dari, ſed probabilis diſtinctio: videlicet, quòd aut malefica annoſa eſt, & ſterilis, aut non. Si ſic tunc vtique abſque ſeminis deciſione, cum ad nihilum valeret, & Dæmon in ſuis operibus etiam quantum poteſt ſuperfluitatem ſubterfugit, ſicut & natura maleficam aggreditur. Vel etiam ſi ſterilis.

Digitized by Google

rilis non ſit, tamen delectationis cauſa, ex parte maleficæ cauſandæ ipſam aggreditur. Si verò ad impręgnationem diſpoſita, tunc ſi commode ſemen à viro deciſum habere poteſt, cum illo ipſam aggredi ob infectionem prolis non differt.

Differt ſemen emiſſum & ſemen deciſum.

Verùm ſi quis quæreret: An ſemen emiſſum per nocturnam pollutionem, ita colligere poſſit, ſicut deciſum per actum carnalem. Ad hoc probabilis poteſt dari ratio, quòd non: licet aliis videri poteſt oppoſitum. Nam attento quòd Dæmones, vt præmiſſum eſt, virtutem ſeminis generatiuam attendunt, & talis vis in ſemine per actum carnalem amplius effunditur & conſeruatur ſcinditur ſemen per pollutionem nocturnam, emiſſam tantummodò ex ſuperfluo humore & non cum tanta vi generatiua deſcinditur. Ideò cum eo ſe minus exercere ad generationem prolis creditur, niſi fortaſſis vim illam adeſſe ſemini intelligeret.

Sed & hoc omninò negare non poſſumus, quòd malefica maritata, & per maritum impręgnata, etiam per commixtionem alterius ſeminis Incubis Dæmon cõceptum inficere poteſt.

Dæmones fœtum in vtero inficiunt.

An potius vno tempore quàm altero Incubus ſe exerceat & ſimiliter de locis.

AD illud, an obſeruet tempora & loca. Dicendum quòd vltra obſeruantiam temporum, quoad conſtellationes quas obſeruat, quando ad prolis infectionem operatur. Obſeruat etiã certa tempora, quando non infectionis, ſed venereæ voluptatis cauſa, ex parte maleficæ exercendæ agitatur: & ſunt ſacratiora totius anni tempora: vt natalis Chriſti, Paſchatis, & Pentecoſtes ſolẽnitatibus & aliis feſtiuis diebus.

Et hoc faciunt triplici ex cauſa. Primò, vt ſic malefici non ſolùm perfidi per apoſtaſiam à fide, verùm etiam Sacrilegi vitium incurrant, in quibus ipſi Dæmones vt ipſe creator amplius offendatur, & grauius in propriis animalibus maleficæ condemnentur.

Cur Satan ad exercenda ſua maleficia ſacratos feſtos dies eligat.

Secunda cauſa, quòd cùm Deus ſic grauius offenditur, eis maiorem poteſtatem ſæuiẽdi in homines & puniendi illos, ſiue in rebus, ſiue in corporibus, etiam innoxios relinquat. Quòd enim dicitur: Filius non portabit iniquitatem patris, &c. intelligitur quoad æternam punitionem, temporali autem ſæpiſſimè innoxij propter aliorum facinota afflictione puniuntur. Vnde & alibi Deus clamat: Ego Deus fortis & zelotes, viſitans peccata parentum in tertiam & quartam generationem. Talis punitio patuit in filijs Sodomitarum ſubmerſis, propter parentum ſcelera.

Quomodo filius portet iniquitatem patris.

Tertia cauſa, vt maiori opportunitate plures ruere faciant, præſertim iuuenculas, quæ feſtiuis diebus otio & curioſitatibus dum amplius inſiſtũt, eò faciliùs à maleficis vetulis ſeducantur: prout in terra natiuitatis vnius ex his Inquiſitoribus, (cùm duo ſimus hoc opus colligentes) contigit.

Feſtiui dies ad otioſa curioſitatem conducũt.

Nam iuuencula quædam & virgo deuota ſollicitata feſtiua die ab vna vetula, vt ſecum per gradus ad cameram aſcenderet, eò quod certi iuuenes pulcherrimi ibidem eſſent incluſi & dum illa annueret, aſcendentibus ſimul. vetula præcedente, iniunxit iuuenculæ, ne ſe ſigno crucis muniret. Et licet illa annuiſſet, occultè tamen ſigno illo ſe muniuit: qua ex re cõtigit, vt dum aſcendiſſent & virgo neminem conſpexiſſet, eò quòd Dæmones ibidem exiſtentes ſuam præſentiam in aſſumptis corporibus illi virgini nequibant oſtendere. Vetula maledicendo virgini dixit: Vadas in nomine omnium diabolorum, cur te ſignaſti? Hæc ex confeſſione pura illius virginis collegi.

Poteſt & addi quarta cauſa, vt ſic facilius homines ſeducant qui dũ ſic conſiderant, quòd talia à Deo ſacratioribus temporibus fieri permittuntur, non æſtiment illa tam grauia eſſe, ſicut ſi illis temporibus nequirent facere.

De loco exercitij Incubi.

De loco verò, an plus in locis certis ſe exerceant, dicendum, quòd ex verbis factíſque maleficarum conſtat, quòd ſpurcitias illas omninò in locis ſacris exercere non poſſunt. Qua in re perpenditur efficacia Angelicæ cuſtodiæ, ob reuerentiam illius loci. Et quod amplius eſt, aſſerunt, ſe nunquam habere pacem, niſi tempore diuinorum, cùm præſentes fuerint in Eccleſia: & ideò citius & tardius ingrediuntur & egrediuntur. Licet alia peſſima certa cæremonialia habent ad inſtructionem Dæmonum obſeruare, ſcilicet tempore eleuationis in terram ſpuere, ſeu cogitationes nefandiſſimas per verba, aut ſine verbis proponere: vt vtinam eſſes in tali, vel tali loco, prout iam in ſecunda parte tangetur.

Maleficæ tardius egrediuntur templo.

An viſibiliter, ſicut ex parte malefica, ita etiam quoad circumſtantes ſe mutuò agitant Incubi & Succubi.

AD illud, an viſibiliter vel inuiſibiliter huiuſmodi ſpurcitias agant mutuò, dicendum quantum experientia nos edocuit, quòd licet ſemper viſibiliter ex parte maleficæ Dæmon Incubus operetur, ita quòd non eſt neceſſarium inuiſibiliter propter fœderatum pactum expreſſum ei appropinquare. Tametſi quoad circunſtantes, ſæpius ipſæ maleficæ ſupinæ iacentes in agris, ſeu ſyluis viſæ ſunt, & denudatæ ſupra vmbilicum, & iuxta diſpoſitionem illius ſpurcitiæ coaptatis membris, tibiis & cruribus ſe agitantes. Dæmonibus Incubis, inuiſibiliter ibidem quoad circumſtantes cooperantibus: licet in fine actus, vapor nigerrimus in longitudine hominis ſurſum à malefica in aëre eleuabitur, ſed hoc rariſſimè. Et qua de cauſa nouit ille artifex, vt iuuencularum circunſtantium, vel aliorum hominum mentes valeat aut allicere, aut immutare. De quibus geſtis & qualiter in pleriſque locis, tam in oppido *Rauenſpurg.* quàm etiam in dominio Nobilium de *Rappolſtein*, & certis aliis terris talia ſunt peracta in ſecunda parte patebit.

Sed & hoc contigiſſe certum eſt, quòd maritis viſibiliter interdum cernentibus Incubos Dæmones, quos tamen non Dæmones, ſed viros putabant, cum eorum vxoribus talia peragere dum arma arriperent, & transfodere volebant, ſubitò, Dæmon diſparuit, ſe inuiſibilem faciendo: Vnde & mulieribus manus & brachia obiicientibus, licet interdum læſi fuiſſent, ipſos tamen viros obiurgantes, anne oculos haberent, aut ſi à Dæmonibus obſeſſi forent, deridebant.

Viſibiles Incubi.

Quòd non ſolùm Dæmones Incubi mulieres ex eorum ſpurcitiis procreatas, aut eis obſtetricibus oblatas infeſtant, ſed quaſcunque, indifferenter cum maiori vel minori venerea delectatione.

FInaliter verò concludendo, dici poteſt ipſos Dæmones Incubos, non tantùm mulieribus ex eorum ſpurcitiis progenitis, aut eis ab obſtetricibus oblatis fore infeſtos, ſed toto conatu in quaſcunque ſanctiores virgines illius terræ, aut oppidi, per ipſas maleficas ſeductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia, rerum magiſtra, edocuit: vbi in oppido *Rauensburg.* certæ combuſtæ ante finalem ſententiam huic ſimile aſſeruerunt, quòd eis ab earum magiſtris iniunctum fuiſſet, omni conatu debere in ſubuerſionem ſanctarum virginum & viduarum laborare.

An maior ex coitu Dæmonis quàm viri Maleficæ ſit voluptas.

Et

Et de venerea delectatione, an maior ſit vel minor cum Incubis Dæmonibus in corpore aſſumptis, quàm cæteris paribus cùm viris in corpore vero: dicendum videtur, quod licet naturalis ordo hoc minus excuſet quin maior ſit, vbi ſimile ſuo ſimili alludit, tamen ille artifex vbi debita actiua debitis paſſiuis, licet non in natura, tamen ſub qualitatibus in calore vel temperamento aliquo coniugis vtique non minorem excitare videtur concupiſcentiam, ſed de his in ſequentibus latius quoad conditionem ſexus fœminei declarabitur.

CAPVT V.

De modo generali, quo per Sacramenta Eccleſiæ ſua maleficia Maleficæ exercent. Et de modo quo vim generatiuam impedire ſolent, ſeu etiam alios defectus ſuper quaſcunque creaturas demptis corporibus cœleſtibus.

NVnc autem, qualiter alias creaturas in vtroque ſexu & terræ fruges inficiant, plures ſunt ſuper modos agendi aduertenda. Et primò qualiter homines, deinde qualiter beſtias. Tertiò, qualiter terræ fruges. Ex parte hominis, primò qualiter vim generatiuam, ſeu etiam actum Venereum, ne mulier concipere, aut vir actum exercere valeat, maleficiis impediunt. Secundò, qualiter actus ille impeditur reſpectu vnius mulieris interdum & non alterius. Tertiò, qualiter membra virilia auferũtur, quaſi omninò ſint à corporibus euulſa. Quartò, quomodo, ſi aliquid præmiſſorum contingeret potentia Dæmonis inferente per ſe: non per Maleficam poſſet diſcerni. Quintò, quomodo maleficæ, homines vtriuſque ſexus in beſtias præſtigioſa arte tranſmutant. Sextò, quomodo obſtetrices Maleficæ conceptus in vtero matris diuerſis modis interimunt, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus infantes offerunt. Et ne hæc quaſi incredibilia putarentur, ideò in prima parte operis per quæſtiones & argumentorum ſolutiones ſunt deciſa, ad quas, ſi opus ſit, dubius lector pro inueſtiganda veritate recurrere poteſt.

Ad præſens tantummodò acta & geſta per nos reperta ſiue etiam ab aliis conſcripta in deteſtationem tanti criminis ſunt deducenda ad priores quæſtiones, ſi fortaſſis alicui difficiles ad intelligendum forent. Ex his quæ in hac ſecunda parte traduntur fidem capiat, & ab errore reſiliat, quo nullam maleficam eſſe, aut nullum maleficum poſſe fieri in mundo æſtimauit.

Vnde primò notandum, quod cùm ſex modis lædere poſſunt abſque modis, quibus alias creaturas lædunt. Et vnus ſit, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem, vel mulieri ad virum. Alius eſt, quo odium vel inuidiam, in aliquo ſeminare procurant. Tertius in his, qui maleficiati dicuntur ne vi generatiua vti valeant ad fœminam: vel viceuerſa fœmellæ ad virum: vel etiam aliis modis aborſum procurando, vt *ſuprà* tactum eſt. Quartus, cùm in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus, cùm vita priuant. Sextus, cum vſum rationis auferunt.

Et fateri cum hoc oportet, quòd in omni genere rerum demptis corporibus cœleſtibus, veros defectus & veras infirmitates ex virtute naturali inferre poſſunt, & hoc ex potenti virtute naturali & ſpirituali, qua corporali quacunque eminent virtute. Nam etiam infirmitas cum altera concordat, ſeu etiam defectus naturalis, vbi infirmitas deſit: ideò diuerſis modis vtique ad diuerſas infirmitates &

Digitized by Google

defectus procedunt. De quibus aliqua, quantum neceſſitas poſtulat, in medium producamus.

Cur corpora cœleſtia immutari nō poſſunt.

Prius tamen, ne animus lectoris maneat ſuſpenſus, cur ſupra corpora cœleſtia aliquam immutationem facere non poſſint, dicemus triplicem eſſe cauſam. Prima, quia ſuper eas, etiam quoad locum pœnalem, exiſtunt: qui locus eſt aër caliginoſus: & hoc propter ipſorum officium eis deputatus. Vide *ſuprà in prima parte tractatus, in quæſtio.* 2. vbi dicitur de incubis & ſuccubis Dæmonibus.

Secunda cauſa, quia corpora cœleſtia mouentur à bonis Angelis. Vide in pleriſque locis de motoribus orbium, præcipuè S. Thomam *in prima parte, q.99.* In quo concordant Philoſophi cum Theologis.

Miraculoſæ immutat. omes.

Tertia cauſa, propter vniuerſale regimen & commune bonum Vniuerſi, cui detraheretur in generali ſi malis permitteretur ſpiritibus in illa corpora cœleſtia aliquas immutationes cauſare. Vnde & illæ immutationes miraculosè factæ in veteri aut in nouo Teſtamento, à Deo per eorum motores ſeu Angelos bonos factæ ſunt, vt in ſtatione Solis ſub Ioſuë, retrogradatione ſub Ezechia, obſcuratione innaturali in paſſione Chriſti. In omnibus autem ex poſt elementis & elementatis ſua maleficia Deo permittente, & per ſe abſque maleficis & cum maleficis exercere poſſunt, & de facto exercere non ceſſant, vt patebit.

Abuſus Sacramētorum ad maleficia.

Secundò notandum, quod in omnibus modis maleficiandi, vt plurimum ſemper maleficas informant, vt inſtrumenta ſuæ maleficiæ per Sacramenta, ſeu ſacramentalia Eccleſiæ vel per quæcunque diuina ſeu Deo conſecrata efficiant: vt quando imaginem ceream ſub palla altaris ad tempus ponunt, vel per Chriſma ſacrum filium trahunt, vel ex quibuſcunque rebus conſecratis & hoc quidem triplici ratione.

Sicut etiam quòd ſanctioribus anni temporibus, & præcipue circa aduentum Domini, & feſta natalia ſua maleficia exercere ſolent. Primò, vt non ſolùm homines per talia perfidi fiant, ſed etiam ſacrilegi, diuina quantum in eis eſt contaminando, & vt ſic plus Deum creatorem ſuum offendant, intimius, animas proprias condemnent, & plures in peccata ruere faciant.

Abuſus feſtorum ſacrorum ad maleficia.

Secundò, vt Deus ſic grauiter per homines offenſus, Dæmoni maiorem poteſtatem in homines ſæuiendi relinquat. Sic etiam Gregorius dicit, quòd malis interdum iuxta eorum deſideria & petitiones concedit iratus, quæ aliis denegat propitius. Tertiò, vt ſic ſub ſpecie boni apparentis plures ſimplices facilius decipiat quando peractis diuinis rebus putant aliquid numinis à Deo obtinuiſſe, vbi ſolum peccata maiora ſunt commiſſa.

Poteſt & addi quarta ratio ſuper ſacratiora tempora & principium anni. Nam quia feſta plus franguntur peccatis mortalibus quam mœchanicis operibus, iuxta Auguſt. *in lib. de decem chordis.* Superſtitio autē & maleficia de maximis ſeruilibus operibus Dæmonis eſt contra diuinam reuerentiam. Ideò, vt dictum eſt, homines profundius cadere facit, & creator amplius offenditur.

Et ſuper principium anni dicere poſſumus, iuxta Iſido. *lib.* 8. *Etym c.* 2. quòd ſicut Ianus, à quo Ianuarius menſis dictus eſt, qui & in die Circūciſionis incipit, Idolum fuit diuerſis faciebus confictum, vna tanquam eſſet finis anni præcedentis, & alia tanquam eſſe principium futuri, & imminentis anni eſſet protector, & fortunatus auctor, in eius reuerentiam, ſed potiùs Dæmonis, in Idolo faciebant pagani varias commotiones luxurioſas, & ſtrenuas, & iocula ſibi mutuo tradiderunt, choreas varias duxerunt.

Ethnicæ ceremoniæ in nouo anno.

duxerunt, menſas præparauerunt: de quibus mentio fit per B. Auguſt. *in multis locis*, & ferè per totum locis recitantur. *26. q. variis.*

Vnde Bachanalia Christianorum.

Et ſicut iam mali Chriſtiani has corruptelas imitantur, licet, quòd ad laſciuiam ſint tranſlata ab eis ad tempora carniſpriuij quando cum laruis, & ludis & aliis ſuperſtitionibus diſcurrunt, ita & nunc maleficæ his perſuaſionibus à Dæmonibus, in ipſorum complacentiã circa principium anni, quoad diuinum officium & cultum, vt feſtum Andreæ, & feſta natalia Chriſti exiſtunt, ſua maleficia exercent.

Quomodo per ſacramentalia maleficia fiant.

Et quidem iam in ſpeciali qualiter per ſacramenta primò. Demum qualiter per ſacramentalia talia exercent aliqua nouiter facta, & à nobis per inquiſitionem reperta referamus.

Oppidum, quod nominare non expedit, quia ordo charitatis & rationis imperat & ſuadet: vbi Malefica corpus Dominicum ſumpſit, & declinans ſubitò, vt deteſtabilis modus eſt mulierum, peplum ori adhibuit, & in panniculum Dominicum corpus extrahendo inuoluit, & in ollam, in qua bufo erat, ſic à diabolo informata, proiecit, & ſub terra in ſtabulum prope horreum domus ſuæ occultauit cum aliis plurimis rebus adiunctis, ex quibus ſua maleficia exercere habuiſſet. Sed aſſiſtente diuina pietate, tantum facinus detectum ad lucem peruenit. Nam ſequenti die, mercenario quodam, cauſa ſui laboris, propter ſtabulum iter faciente, vocem quaſi cuiuſdam infantis eiulantis audiuit & quando propius acceſſit, vſque dum ad pauimentum ſub quo olla abſcondita erat, perueniſſet, tanto clarius audiuit, & æſtimans infantem aliquem à muliere ſubtumulatum, ſcultetum, ſeu præſidentem acceſſit, & rem geſtam, ſua æſtimatione à parricida perpetratam narrauit, qui citò miſſis ſeruitoribus ita eſſe vt ille narrauerat, repertum eſt. Exhumare autem puerum nolebant, ſed potius vt cuſtodes à remotis poſitis, ſi qua mulier accederet, ſano vſi conſilio attendere haberent. Nec enim Dominicum corpus ibi abſconditum eſſe nouerant: vnde & contigit, vt eadem Malefica locum accederet, & ſub pallio aliis occultè cernentibus ollam abſcondit. Vnde capta & quæſtionibus expoſita facinus detexit, aſſerens Dominicum corpus cum bufone fuiſſe in olla abſconditum, vt ex his pulueribus ſua ad libitum nocumenta hominibus ſeu aliis creaturis inferre poſſet.

De Dominico corpore in ollam cū bufone incluſo quod vt infans eiulauit.

Inſuper aduertendum, quòd hanc obſeruant Maleficæ communicantes conſuetudinem, vt, ſi abſque nota efficere valeant, Dominicum corpus ſub lingua: & non ſupra recipiant, rationibus his, vti æſtimari poteſt, vt abnegationis fidei remedium nunquam percipere velint: nec per confeſſionem, nec per Sacramenti Euchariſtiæ perceptionem. Secundo, vt eò facilius ex ore Dominicum corpus accipiatur, pro earum, vt dictum eſt, vſibus applicandum, in maiorem Creatoris offenſam.

Maleficæ corpus Dominicũ ſub lingua occultãt.

Quare & omnium Eccleſiæ rectoribus & populum communicantibus ſemper iniungitur ſummam adhibere diligentiam, vt plurimum aperto ore, & lingua benè extenſa, cùm amotione pepli, mulieres communicent. Et quantò maior adhibetur diligentia, tantò plures maleficæ per hunc modum notantur.

Cum extenſa lingua corpus Chriſti ſumendum.

De aliis rebus ſacramentalibus innumeras exercent ſuperſtitiones. Interdum imagines cereas, quandoque res aromaticas ſub palla altari, vt *ſuprà* tactum eſt, ponentes, ſub limine domus occultant, vt per tranſitum ille, pro quo poſitum eſt, maleficiatur. Innumera poſſent deduci, ſed hæc minima per maiora maleficia approbantur.

Digitized by Google

CAPVT VI.

De modo, quo vim generatiuam impedire ſolent.

DE modo autem, quo vim generatiuam impedire ſolent, tam in hominibus quam iumentis, etiam in vtroque ſexu poteſt lector ex his quæ ſuprà tacta ſunt ſcire in quæſtione. An Dæmones per ipſas maleficas mentes amorem vel odium immutare valeant. Vbi poſt ſolutiones argumentorum ſpecialiter fit declaratio de modo quo vim generatiuam impedire valeant, Deo permittente.

Duplex intrinſecũ & extrinſecum impedimentum. Vbi tamen notandum, quod tale impedimentũ ab intrinſeco & extrinſeco practicatur, intrinſecè autem fit ab eis dupliciter: Primò, vbi rigorem membri pro fructificatione accommoda directè reprimunt. Nec hoc videtur impoſſibile, cùm & motum alias naturalem in aliquo membro impedire poſſunt. Secundò, vbi miſſionem ſpirituum ad membra, in quibus eſt virtus motiua, prohibent, quaſi intercludendo vias ſeminis, ne ad vaſa generationis deſcendat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Extrinſecè procurant interdùm per imagines, vel ex herbarum comeſtionibus: interdum per alias res exteriores, puta ex gallorum teſticulis. Non tamen credendum eſt, quòd virtute illarum rerum vir impotens reddatur, **Cur venereus actus facilius maleficatur.** ſed occulta virtute Dæmonium, illudentium huiuſmodi Maleficas, per huiuſmodi vim generatiuam: ne videlicet vir coire, aut mulier concipere valeat, maleficare poſſunt.

Cur ſerpentibus facilius incantetur. Et huius ratio eſt, quòd plus permittit Deus ſuper hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm ſuper alios actus humanos. Sic & ſuper ſerpentes, qui magis incantationibus deſeruiunt, quàm alia animalia. Vnde & pluries à nobis, & ab aliis inquiſitoribus repertum eſt, quòd per ſerpentes aut per huiuſmodi impedimenta intulerunt.

Nam quidam captus Maleficus faſſus fuerat, quòd multis annis ſterilitatem tam in hominibus quàm iumentis quandam domum inhabitantibus per maleficium intuliſſet. Nider inſuper vbi *ſuprà* refert, quendam maleficum nomine Stadlin, in diœceſi Lauſanenſi captum, qui & faſſus fuerat, quòd in certa domo vbi vir & vxor ſimul permanebant, per ſua maleficia ſucceſſiuè, in vtero vxoris vir ſeptem infantes occidit, ita vt ſemper abortum fecerit fœmina annis multis. Simile fecerat in eadem domo omnibus pecoribus & iumentis fœtoſis, quorum nullum viuum partum edidit in eiſdem annis. Et cùm maleficus quæſtionaretur, qualiter talia procuraſſet, aut quomodo reus eſſe poſſet, facinus aperuit, dicens. Subter limen oſtij domus ſerpentem poſui, qui ſi amouebitur, fœcunditas inhabitantibus reſtituetur, & ſicut prædixit, ita euenit. Nam licet ſerpens non fuiſſet inuentus, quia in puluerem redactus, terram tamen omninò aſportabat, & eodem anno vxori & omnibus iumentis fœcunditas reſtituta fuit.

Aliud denique factum in *Ruchoſen* paucis & vix quatuor annis elapſis contigit. **Procuratio abortus.** Famoſiſſima quædam malefica erat, vtpotè quæ ſolo tactu, & omni hora maleficiare & abortum procurare ſciebat. In quo dum vxor cuiuſdam potentis imprægnata eſſet & ob ſui cuſtodiam quandam obſtetricem ad ſe recepiſſet, monitaque ab eadem obſtetrice fuiſſet, ne caſtrum exiret & quod præcipuè à colloquio & conuerſatione illius maleficæ dictæ ſibi caueret. Poſt aliquas ſeptimanas immemor

mor illius monitionis, caſtrum exiens, quaſdam mulieres congregatas in quodam conuiuio viſitandi gratia acceſſit, vbi cùm paululum reſediſſet, malefica ſuperuenit, & ipſam dominam quaſi ſalutationis gratia ſuper ventrem ambabus manibus tetigit, & ſubitò puerum ſe doloroſè mouentem perſenſit. Vnde territa, vbi ad propria rediit, & rem geſtam obſtetrici narraſſet. Heu, inquiens, iam puerum perdidiſtis, exclamauit: & vt prædixit in partu contigit. Nam nec abortum integrum, ſed paulatim fruſta iam capitis, iámque pedum & manuum pêperit. Magna vtique ex diuina permiſſione caſtigatio in pœnam eius videlicet mariti, qui tales maleficas punire, & iniurias creatoris vlciſci deberet.

Fuit & in oppido *Merſburg* Conſtantienſis diœceſis quidam iuuenis in tantum maleficiatus quòd nullum actũ carnalem cum aliqua dempta vna, exercere poterat. Multis etiam audientibus retulit, quòd ſæpiſſimè dum eam declinare, & alias terras inhabitare, & fugam capere volebat: adhuc interdum nocturno tempore aſſurgere, & feſtinè curſu velociſſimo, iam per terram: iam per aërem quaſi volando redire volebat.

CAPVT VII.

De modo quo membra virilia auferre ſolent.

SEd & hoc, quod membra virilia auferre ſolent, non quidem in rerum veritate corpora humana illis ſpoliando, ſed præſtigioſa arte occultando, vt *ſuprà in quæſtione de ſuper tacta* declaratum eſt, aliqua geſta in medium producamus.

In oppido namque *Rauenſpurg* iuuenis quidam iuuenculæ adhæſit, quã relinquere volens, membrum virile perdidit, præſtigioſa vtique arte: vt nihil videre aut tangere præter planum corpus poſſet. Anxius inde, cellarium quendam adiit, vt vinum emeret: & paululum reſidens mulieri cui alteri ſuperuenienti cauſam triſtitiæ ſuæ aperiendo ſingula enarrauit, & ita eſſe in corpore demonſtrabat. Aſtuta illa, an aliquam ſuſpectam haberet, inquiſiuit. Et ille vtique: talem ipſam denominando, & rem geſtam narrando manifeſtauit. Et illa, expedit vt per violentiam aliquam, vbi beneuolentia tibi non ſuffragatur, pro acquirenda ſanitate ipſam inducas. At iuuenis in crepuſculo noctis, viam, qua tranſire malefica ſolebat, obſeruauit, & ipſam reperiens, dum pro ſanitate corporis ſibi reddenda ſupplicaret. Et illa, ſe innoxiam, nec quicquam ſcire aſſereret, ipſam inuadendo, manutergium quoddam ad collum fortiter comprimendo, ſtrinxit: Niſi mihi ſanitatem reſtituas, manibus meis peribis. Vnde illa quia clamare non poterat, & iam facies tumefacta nigreſcebat. Sine, inquit, me liberam, & te ſanabo. Et iuuenis dum nodum & ſtricturam laxaſſet, malefica manu ipſum inter fœmora ſeu coxas tetigit, dicens: iam habes quod deſideras. Et iuuenis, vt poſtmodum referebat, notabiliter perſenſerat, antequam viſu aut tactu ſeipſum certificaſſet, membrum ſibi ex tactu dumtaxat maleficæ fuiſſe reſtitutum.

Violentia vel beneuolentia vincuntur maleficæ.

Simile venerãdus quidam pater: honeſtæ vitæ, & ſcientia præclarus in ordine, è conuentu Spirenſi referre ſolebat. Quadã, inquit, die, dum confeſſionis audientiæ inſtarem, iuuenis quidam acceſſit, & inter verba confeſſionis, membrum virile lamentabiliter ſe perdidiſſe aſſeruit. Admirans ergo pater

Spirenſis ſacerdos conſulit maleficiato in mẽbro viri illi

ter

ter, & verbis ſuis faciliter credere nolens, eò quòd leuis corde qui facilè credit, à ſapiente iudicatur. Experientia didici per viſum, nihil cernendo, dum iuuenis locum, veſtes detegendo, demonſtraſſet, meo ſanóque viſus eſt conſilio. An ne aliquam haberet ſuſpectam, quæ ei tale maleficium intuliſſet, inquiſiui. Et iuuenis, vnam ſe habere ſuſpectam, ſed abſentem & in Vvormatia reſidentem aſſeruit. Tunc ego, hoc tibi iniungo, quantò citius ipſam accedas, & promiſſionibus ac blãdis verbis pro poſſe ipſam emolliri ſtudeas, quod & fecit. Nam poſt paucos dies reuerſus eſt, gratias mihi referens, ſe ſanum & cuncta recuperaſſe aſſeruit, & ſic verbis credidi, experientia tamen & viſu certificatus denuò.

Sunt tamen & hîc aliqua notanda, ad intelligendum clarius quæ *ſuprà* de eadem materia tacta ſunt. Primò, quòd nullo modo credendum eſt, talia membra euelli aut ſegregari corporibus, ſed arte præſtigioſa, per Dæmonem, vt nec videri, aut tangi valeant occultari. Et hoc auctoritate & ratione, licet ſupra tactum ſit: vbi Alexander de Ales *parte ſecunda* dicit: Præſtigium propriè ſumptum eſt illa illuſio Dæmonis, quæ non habet cauſam ex parte mutationis rei, ſed ſolummodò ex parte cognoſcentis, qui deluditur, ſiue quantum ad interiores ſenſus, ſiue quantum ad exteriores.

Membra occultari, non ſegregari.

Super hæc tamen verba notandum, quòd hic illuduntur duo ſenſus exteriores, ſcilicet, viſus, & tactus, & non interiores, vt ſunt ſenſus communis, phantaſia, imaginatiua, æſtimatiua, & memoria. Licet ſanctus Thomas tantummodò ponat quatuor, vt ſuprà tactum eſt, eò quòd phantaſiam & imaginatiuam ponit vnam: & benè; pauca enim differentia eſt inter imaginari & phantaſiari. S. Thom. *in prima parte, quæſt.* 79. Et hi ſenſus immutantur, & non exteriores ſolùm, quãdo nihil occultatur vel manifeſtatur, vel vigilando, vel dormiendo.

Imaginari & phantaſiari idem ſunt.

Sensus quomodo præſtigiẽtur.

Vigilando, vt dum res aliter videtur quam in ſe ſit, vt cùm quis videt aliquem equum cum aſſeſſore deuorantem, aut in beſtiam eſſe hominem transformatum, aut ſeipſum beſtiam eſſe, & cum beſtiis debere incedere æſtimantem: tunc enim ſenſus exteriores deludũtur, & occupãtur per interiores: quia virtute Dæmonum, ſpecies ſenſibiles dudum reſeruatæ in theſauro ſpecierum ſenſibilium, vt eſt memoria, non illa intellectiua, in qua ſpecies intelligibiles conſeruantur, ſed memoria, quæ eſt conſeruatrix ſpecierum ſenſibilium, quæ etiam eſt in poſteriori parte capitis, educuntur virtute Dæmonum, Deo interdum permittente, ad ſenſum communem imaginarium. Et tam fortiter imprimuntur, quòd ſicut neceſſe habet imaginare equum vel beſtiam per impetuoſum actum, quo Dæmon educit de memoria ſpeciem equi vel beſtiæ: ita neceſſe habet æſtimare, ſe videre per oculos exteriores tantùm talem beſtiam, quæ in re ab extra non eſt beſtia: ſed per impetuoſam Dæmonis operationem mediantibus illis ſpeciebus, ſic videtur.

Memoriã etiam Dæmon perrumpit.

Nec mirum videatur, quòd Dæmones hoc poſſint, cùm & natura hoc facere poteſt etiam defectuoſa, vt patet in phreneticis, melancholicis, maniacis, & ebriis aliquibus, qui non poſſunt diſcernere. Et Phrenetici putant ſe mira vidiſſe, & videre beſtias & alia horrenda, cùm tamen nihil videant in rerum veritate. Vide *ſuprà in quæſtione*: An maleficæ mentes hominum ad amorem vel odium poſſint immutare, vbi plura notantur.

Eſt demùm & ratio in ſe clara. Nam cùm Dæmon habeat quamdam poteſtatem ſuper quaſdam res inferiores, exci-

Digitized by Google

Varia præſtigia.

excipiendo tantummodo animam Ideò poteſt & circa iſtas res aliquas immutationes facere, quando Deus ſinit, vt res appareant, alitet quam ſint. Et hoc, vt dixi, aut turbando, aut illudendo organum viſus, vt res clara videatur nubiloſa. Sicut etiam poſt fletum, propter humores collectos, lumen aliter apparet quàm ante. Vel operando in imaginatiuam potentiam per tranſmutationem ſpecierum ſenſibilium, vt dictum eſt. Vel humores varios mouendo, vt appareant ignea vel aquea, quæ ſunt terreſtria vel ſicca: Vt quidam faciunt, quòd omnes inhabitatione aliqua habent ſe veſtimentis exuere & denudare, putantes ſe in aquis natare.

An pij etiā præſtigientur.

Vlterius autem ſuper modum præfatum ſic quæritur, An huiuſmodi illuſiones indifferenter bonis & malis accidere poſſint: ſicut, vt *inferiùs* patebit, corporales aliæ infirmitates etiam in gratia exiſtentibus inferri à maleficis poſſunt. Super quo inhærendo verbis Caſſiani *col. 2. Abbatis Sireni.* dicendum eſt, quòd non. Vnde omnes iſti qui ſic illuduntur, præſumuntur in peccatis mortalibus eſſe. Dicit enim, vt ex verbis Antonij patet, Dæmonem nullatenus poſſe mentem cuiuſcumque vel corpus inuadere, nec habere facultatem aliquam in cuiuſlibet animam penitus irruendi, niſi eam primò deſtituerit omnibus cogitationibus ſanctis, ac ſpirituali contemplatione vacuam, nudámque reddiderit.

Munitio contra præſtigias

Concordat cum eo, quod Philo. 1. *de con. ad Boëtium* tangit: Talia tibi cótuleramus arma, quæ niſi prior abieciſſes, inuicta te firmitate tuerentur.

De S. Antonio.

Vnde Caſſia. *ibidem* refert de duobus Maleficis paganis qui differentes in malitia, ſucceſſiuè per ſua maleficia Dæmones miſerunt ad cellam B. Antonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri ſancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie confluebat. Qui Dæmones licet amariſſimis cogitationum ſtimulis eum pulſarint, illos tamen repulit ſigno crucis, fronti & pectori impreſſo, & orationum incubationibus inſiſtendo.

Ita dicere poſſumus, quòd omnes, qui ſic à Dæmonibus ludificantur, abſque aliis infirmitatibus corporalibus, vtique diuina gratia inhabitante carent. Vnde & illud *Tob. cap. 6.* Qui libidini deſeruiunt, in eos Diabolus accipit poteſtatem.

Concordat & illud, quod *ſupra circa primam partem tractatus, in quæſtione,* An maleficæ operentur circa homines in beſtiales formas illos tranſmutando tactum eſt, vbi iuuencula conuerſa fuit in equam, ſua æſtimatione, & omnium eam aſpicientium, dempto S. Machario, cuius ſenſus Diabolus illudere non poterat, ad quem ducta pro ſanitate, cùm iam veram mulierem & non equam aſpiceret, & è conuerſo omnes alij acclamarent quòd equa eis videretur, ipſe ſanctus ſuis orationibus eam & alios à tali illuſione liberauit, aſſerens hoc ei accidiſſe, quia diuinis non vacaſſet, nec ſacramenta, vt dicebat, ſanctæ confeſſionis & Euchariſtiæ frequentaſſet. Vnde iuuenis qui eam de turpitudine ſollicitauerat, licet renuiſſet ex honeſtate, tamen Iudæus maleficus, quem iuuenis ea de cauſa, vt iuuenculam maleficaret, accerſerat, virtute Dæmonis eam in equam conuerterat.

De S. Machario.

A ſimili de læſione bonorum fortunæ.

Summariè concludamus, quòd in bonis fortunæ, ſicut ſunt res exteriores, vt bona temporalia, fama & ſanitas corporis, licet boni per Dæmones & ſua membra lædi poſſint in eorum meritum & probationem: ſicut de beato Iob patuit, qui in talibus per Dæmonem læſus fuit: Tamen eis inuitis, ſicut in nullum peccatum per ma-

Digitized by Google

leficia trahi poſſunt aut violentari, licet ad intra & in carne ab extra valeant tentari. Ita etiam nec huiuſmodi illuſiones phantaſticas actiuè & paſſiuè inferre poſſunt.

Actiuè, vt eorum ſenſus haberent Dæmones illudere ſicut aliorũ in charitate non exiſtentium. Paſſiuè, vt eis eorum membra præſtigioſa illuſione haberent auferre. Hæc enim duo, beato Iob nunquam Diabolus inferre potuiſſet: præſertim paſſiuum nocumentum, ſuper actum Venereum, qui tantæ continentiæ erat, vt dicere poſſet: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne quidem cogitarem de virgine, à fortiori, de muliere aliena: cùm tamen ſuper peccatores Dæmon magnam noſcitur (ex verbis Euangelij. *Luce* 11. Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia quæ poſſidet) habere potentiam.

Continẽtia Iob.

Verùm ex his ſi quis quæreret, circa illuſiones membri virilis, quòd licet illam illuſionem non poſſet Dæmon exiſtenti in gratia inferre paſſiuè, anne poſſet actiuè: vt ſcilicet exiſtens in gratia illuderetur in ſuo viſu, quia videret membrum annexum, cùm tamen ille, qui ſibi exiſtimaret ablatum, non videret annexum, nec etiam alij circunſtantes. Quod ſi conceditur, videtur eſſe contra prædicta. Poteſt dici, quòd quia non tanta vis exiſtit in dãno actiuo ſicut paſſiuo: capiendo actiuũ non qui actiuè intulit, ſed qui damnum ab extra videt, vt de ſe patet. Ideò exiſtens in gratia, licet poſſet videre damnum alterius, & in illo Dæmon ſenſus eius illuderet: non tamen poſſet ſibiipſi tale damnum inferre paſſiuè, vt ſcilicet ſuo membro priuaretur, cùm libidini non deſeruit, ſicut per oppoſitum, vt Angelus dixit Tobiæ: Qui libidini vacant, Dæmonium accipit poteſtatem ſuper eos.

Quid denique ſentiendum ſuper eas maleficas, quæ huiuſmodi membra in copioſo interdũ numero, vt viginti vel triginta membra in ſimul ad nidũ auium vel ad aliquod ſcrinium includunt, vbi & quaſi ad viuentia membra ſe mouẽt, ad auenam vel pabulum conſumenda, prout à multis viſa ſunt, & communis fama refert. Dicendum, quòd Diabolica operatione & illuſione cuncta exercentur: ſic enim ſenſus videntium illuduntur, modis *ſuprà* tactis. Retulit enim quidam, quòd dum membrum perdidiſſet, & quandam maleficam cauſa recuperandæ ſuæ ſanitatis acceſſiſſet. Illa, vt quandam arborem aſcenderet, infirmo iniunxit, & vt de nido in quo plurima erant membra, ſi quid vellet, accipere poſſet, indulſit. Et cum ille magnum quoddam accipere attentaſſet, non, ait malefica, illud accipias: &, quia vni ex plebanis attineret ſubiunxit.

Virilia membra auena ſaginata.

Plebani membrum maximũ.

Hæc omnia vtique præſtigioſa illuſione fieri à Dæmonibus modis ſupra tactis, organum viſus per tranſmutationem ſpecierum ſenſibilium in imaginatiuam potentiam turbando. Nec enim oportet aſſerere, quòd Dęmones ſint in aſſumptis ſic mẽbris oſtendentes, quẽadmodum ſolent in aſſumptis corporibus ex aëre, maleficis, & interdum hominibus apparere, & cum eis conuerſari. Ratio eſt, quia faciliori modo, videlicet per motum interiorem localem ſpecierum ſenſibilium ex conſeruatoria ſeu memoratiua potentia ad imaginatiuam iſta facere poſſunt.

Obiectio.

Et ſi quis dicere vellet, quòd etiam ſimili modo facere poſſent, vbi in aſſumptis corporibus aſſeruntur maleficis aut alijs hominibus conuerſari, vt videlicet tales apparitiones facerent per tranſmutationem ſpecierum ſenſibiliũ in imaginatiuam potẽtiam: vt homines dum putarent Dæmones in aſſumptis corporibus eſſe præſentes, tunc non eſſent niſi tales ſpecierum ſenſibilium in

interio

interioribus potentiis immutationes.

Reſpõſio. Dicendum, quòd ſi nil altius Dæmõ oſtendere vellet, niſi tantummodò humana effigie præſentationem, tunc vtique opus non eſſet ei in aſſumpto corpore apparere, cùm ſufficiẽter per præfatam tranſmutationem hoc efficere poſſet. Non autem, quia altiora habet exercere puta loqui, conueſci, & aliis ſpurcitiis intendere: Ideò & ipſum, præſentem eſſe oportet, ab extra viſui realiter in aſſumpto corpore ſe obiiciendo: Quia virtus Angeli ibi eſt, vbi operatur ſecundum Doctor.

Virtus Angeli ibi eſt, vbi operatur.

In quæſtione verò, qua quæritur, quid ſi Dæmon per ſe abſque malefica membrum virile alicui auferret, an aliqua ſit differentia inter vnam ablationem & alteram. Dici poteſt vltra illa quæ tanguntur *in prima parte tractatus in quæſtione*: an maleficæ membra virilia poſſint auferre: quod vbi Dæmon per ſe membrum auferret, tunc verè & realiter aufert, & verè & realiter reſtitueret quandocunque reſtituere haberet. In ſecundo, ſicut non abſque læſione, ita non abſque dolore auferret. Tertiò, quòd nunquam niſi coactus per bonum Angelum hoc faceret eò quod materiam ſui lucri amputare haberet; nouit enim plura maleficia ſuper illum actum exercere, quàm ſuper alios humanos actus. Sicut enim Deus plus permittit illum actũ maleficiare, quàm alios humanos actus vt *ſuprà* tactum eſt, quæ ſingula locum non habent vbi per maleficas, Deo permittente, operatur.

Quid ſi Dæmon per ſe ſine malefica membrum auferat.

Et ſi dubitatur, an magis Dæmon pios affectet homines & creaturas per ſeipſum lædere quàm per maleficas, dici poteſt quod nulla eſt cooperatio. In infinitũ enim plus affectat per maleficas lædere. Tum quia maiorem infert Deo cõtumeliam, creaturã ſibi dicatam vſurpando. Secundo, quia cum Deus amplius offenditur, amplius ſibi nocendi hominibus poteſtas permittitur. Tertiò propter ſui lucrum, quod in perditionem ſtatuit animarum.

Lucrum Dæmonis quid ſit.

CAPVT VIII.

De modo, quo homines in beſtiales formas transformant.

Sed hoc, quod maleficæ homines in beſtiales formas virtute Dæmonũ, quia talia principaliter operatur, transformant, licet *in 1. part. oper. q.10.* an talia maleficæ valeant efficere, ſatis ſit declaratum; quia tamen aliquibus illa quæſtio ſub ſuis argumentis & ſolutionibus nimis poſſet eſſe obſcura, præſertim cùm acta & geſta ſuper hæc nõ ſunt deducta, modus etiam, quo ſeipſas ſic transformant, non eſt expreſſus, ideò præſens addenda eſt declaratio per ſolutiones plurimorum dubiorum.

Et primò quod Canon ille 26. q. 5. *Epiſcopi*, non eſt ſic nudè intelligendus circa hanc materiam, provt plures etiam docti, ſed vtinam benè docti, decipiuntur, & qui publicè in eorum ſermonibus aſſerere non verentur, huiuſmodi tranſmutationes præſtigioſas nullo modo etiam virtute Dæmonum poſſe fieri. Et hoc vtique in magnum fidei detrimentum, vt ſæpè tactum eſt, maleficarum conformationem, quæ & multum de talibus congaudent ſermonibus.

De Canon. Epiſcopi.

Contigit autem hoc huiuſmodi Prædicatoribus, eo quod in cortice & non in medulla verborum Canonis laborant, vt ſupra tactum eſt. Cùm enim dicit: Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius aut in deterius tranſmutari, aut transformari in aliam ſpeciem vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, procul dubio infidelis eſt.

Digitized by Google

Hic prius lector attendat ad duo principalia. Primò ſuper verbum fieri. Secundò ſuper verba, in aliam ſimilitudinem conuerti. Super primum ſit reſolutũ, quod fieri capitur dupliciter, videlicet, pro creari, & pro naturali productione alicuius rei. Primo modo ſoli Deo conuenit, vt notum eſt, qui ſua infinita potentia aliquid ex nihilo creare poteſt.

Fieri dupliciter ſumitur.

Secundo modo diſtinguendum eſt de creaturis: quia aut ſunt creaturæ perfectæ, vt homo, & aſinus, &c. aut ſunt imperfectæ, vt ſerpentes, ranæ, mures, &c. quæ ideò dicuntur imperfectæ, quia ex putrefactione generari etiam poſſunt. Licet enim ſemper de primis loquitur Canon, non de ſecundis quod poteſt patere, eò quòd Albertus *in libro de animalibus*, vbi quærit: An Dæmones poſſint facere vera animalia. Et reſpondit quod ſic, ſed hoc quoad imperfecta animalia: etiam cum ea differentia, quod non in inſtanti, ſicut Deus operatur, ſed motu quodam licet ſubito, ſicut patet de maleficis, *Exod.* 7. Si placet vide aliqua quæ *in notata quæſtione* tanguntur: *circa primam partem operis*, & *in ſolutione primi argumenti*.

Perfectæ & imperfectæ creaturæ.

An Dæmõ vera animalia faciat.

Super ſecundum vbi tangitur, quòd non poſſunt aliquam creaturam tranſmutare. Dicas quòd eſt duplex tranſmutatio, ſubſtantialis & accidentalis: & hæc accidentalis, iterum duplex, quia per formam naturalem & inhærentem rei quæ videtur, vel per formam non inhærentem rei, quæ videtur, ſed inhærentẽ organis & potẽtiis ipſius videntis. Dẽ primis loquitur Canõ, & præcipuè de formali ſeu quidditatiua tranſmutatione, provt vna ſubſtãtia in aliã tranſmutatur, cuiuſmodi ſolus Deus qui talium quidditatum creator exiſtit, facere poteſt. Loquitur etiam & de ſecunda, licet illam Dæmon efficere poſſit, in quantum per infirmitates diuina permiſſione immiſſas, aliqua forma accidentali corpori inducitur. Vt vbi leproſa facies appareret, vel huius ſimile.

Multiplex tranſmutatio.

Sed quia propriè de his non loquitur, ſed de præſtigioſa apparitione, ſecundùm quam videntur res tranſmutari in alias ſimilitudines: Dicimus, quòd has tranſmutationes allegatum cap. excludere non poteſt: quòd auctoritate, ratione, & experientia inſimul, ex his quæ ſupra certa experimenta quæ Aug. *lib.* 18. *c.* 17. *de Ciu. Dei*, refert deducuntur, & per varias quæſtiones illa etiam declarando. Nam inter alias præſtigioſas transformationes refert, quòd famoſiſſima maga Circe mutauerit ſocios Vlyſſis in beſtias. Et quòd quædam ſtabulariæ mulieres conuertiſſent hoſpites ſuos in iumenta onera portantia. Refert etiam ſocios Diomedis in aues conuerſos & quòd poſteà longo tempore circa templum Diomedis volaſſent. Et quod præſtantius narraſſet de patre ſuo veraciter: quòd ipſe pater dixiſſet ſe caballum fuiſſe, & annonam cum aliis animalibus baiulaſſe.

Ouidicæ Metamorphoſes & Apuleicæ.

De primo namque quòd ſocij Vlyſſis fuiſſent in beſtias mutati, vbi vtique ſola apparentia fuit & oculorum deceptio, ita quod forma illa beſtialis educta fuit de conſeruatorio ſeu memoria ſpecierum ad ipſam vim imaginatiuam: vnde & viſio imaginaria cauſabatur, & conſequenter ex forti impreſſione in potentias alias, & organa videns æſtimabat ſe beſtiam videre, modo quo *ſup. à in præced. cap.* tactum eſt. Sed quomodo iſta fieri poſſint virtute Dæmonis ſine læſione, infrà patebit. De ſecundo verò, vbi hoſpites in iumenta, onera portantia à ſtabulariis conuertebantur: & ſimiliter hoc quòd Præſtantij pater ſe equum fuiſſe & bladum portaſſe narratur. Notandum, quòd ibi tres fuerunt deceptiones.

De ſociis Vlyſſis mutatis.

Prima,

Digitized by Google

Prima, quòd illi homines præſtigioſa arte videbantur conuerſi in iumenta, quæ conuerſio facta fuit modo *ſuprà* tacto. Secunda, quòd illa onera, vbi exercebant vires portantium, Dæmones inuiſibiliter illa attulerunt. Tertia, quòd illi, qui aliis videbantur tranſmutati in ſpecies, ſibi ipſis etiam videbantur ſe in beſtias conuerſos, ſicut Nabuchodonoſor contigit, vbi ſeptem tempora ſuper eum fuerunt immutata, vt fœnum quaſi bos comederet.

Nabuchodonoſoris conuerſio.

De ſociis Diomedis conuerſis.

De illo autem quòd ſocij Diomedis fuiſſent in aues conuerſi, & circa templum volaſſe: dicendum, quòd ille Diomedes, quia in exitu Græcorum circa obſidionem ciuitatis Troïæ fuerat vbi ad propria redire volebat, in mari cum ſociis ſubmerſus fuit. Ideò cum ſuggeſtione cuiuſdam Idoli, templum ſibi, quaſi inter Deos annumeratus eſſet, conſtructum fuerat: Dæmones in confirmationem erroris longo tempore tanquam aues loco eorum volabant: quare & illud genus ſuperſtitionis à prædictis præſtigiis ibi fuit: quia videlicet non per reductionem ſpecierum ſenſibilium ad vim imaginatiuam, ſed in aſſumptis corporibus tanquam aues volantes ſe oculis aſpicientium ingerebant.

Quòd ſi quæritur, An etiam prædicto modo per reductionem ſpecierum ſenſibilium aſpicientes illudere potuiſſent, vt Dæmones, non in aſſumptis corporibus ex aëre, tanquam volantes aues ſe ingeſſiſſent. Dicendum quòd ſic.

Angeli nunquam aſſumunt corpora.

Nam & opinio quorundam fuit, (vt recitat S.Thom. *in 2. ſentent. diſtinct.* 8. *art.* 2.) quòd Angeli quicunque ſiue boni, ſiue mali, nunquam aſſumerent corpora, ſed quòd omnia, quæ de eorum apparitionibus leguntur in ſcripturis, facta fuerint in præſtigiis, vel ſecundùm viſionem imaginatiuam.

Differẽtia inter præſtigium, & imaginariam viſionem.

In quibus verbis notatur à Doctore ſancto differentia inter præſtigium & imaginariam viſionem. Quia præſtigium poteſt habere rem ab extra corporali viſui ſe obiicientem, licet aliter videatur quàm ſit. Imaginaria autem viſio non hoc neceſſariò requirit, vt videlicet res ab extra obiiciatur, ſed poteſt fieri abſque illa exteriori obiectione, tantummodò per illas interiores ſpecies ſenſibiles, vbi ad vim imaginariam reducuntur.

Vnde illorum opinionem ſequendo, ſocij Diomedis non fuerunt repræſentati per Dæmones in aſſumptis corporibus & ſimilitudinibus auium, ſed tantummodò phantaſtica & imaginaria viſione, per illarum videlicet ſpecierum ſenſibilium reductionem, &c. vt *ſuprà*.

Sed quia Doctor ſanctus opinionem illam vt errorem & non vt opinionem ſimplicem reprobat (licet non vt hæreſim fortè, vt piè creditur) cùm etiam tales apparitiones imaginariè interdum à bonis & à malis Angelis fuerint abſque corporibus aſſumptis vſitata. Ideò, vt ibidem dicit, cùm ſancti communiter dicunt, Angelos etiam corporali viſione apparuiſſe: & talis apparitio ſit in aſſumptis corporibus. Textus etiam ſcripturæ ſacræ ſuper tales corporales apparitiones plus concordat, quàm ſuper imaginarias aut præſtigioſas. Ideò ex his ad præſens dicere poſſumus etiam ſuper quaſcunque viſiones conſimiles illis de ſociis Diomedis: quòd licet illi ſocij imaginaria viſione videntium potuiſſent opere Dæmonum videri modo quo dictum eſt, tamen potius præſumitur, quòd per Dæmones in aſſumptis corporibus ex elemento aëris, tanquam aues volantes fuerint viſi: aut quòd aliæ aues naturales, à Dæmonibus agitatæ illos repræſentauerint.

Digitized by Google

CAPVT IX.

Qualiter Dæmones intra corpora & capita exiſtunt ſine læſione, quando præſtigioſas operantur tranſmutationes.

QVòd ſi vlterius ſuper modum præſtigioſæ tranſmutationis quæritur: An intra corpora & capita tunc exiſtant, & an tales ſint tanquam obſeſſi à Dæmonibus æſtimandi: & qualiter fieri poſſit, vt abſque læſione potentiarum & virium interiorum poſſit ſpecies ab vna potentia interiori ad aliam deducere. Et vtrum tale opus debeat cenſeri miraculoſum factum, aut non.

Ad primum oportet diſtinguere de præſtigioſa illuſione, eò quòd vt dictum eſt, illa illuſio fit interdum ſuper ſenſus exteriores, interdum ſuper interiores, vſque ad ſenſum exteriorem.

Prima ergo licet poſſit fieri abſque hoc quòd Dæmones intrent potentias exteriores illas occupando, ſed tantum exterius deludendo, vbi corpus aliquod occultare vellet, per interpoſitionem alicuius alterius corporis, vel alio quocunque modo, aut vbi per ſe corpus aſſumeret & ſe viſui obiiceret.

Secunda tamen non poteſt fieri, niſi ipſum caput & potentias principaliter occupet. Et hoc oſtenditur auctoritate & ratione.

Duo ſpiritus non poſſũt eſſe in vno & eodem loco.

Nec obſtare poteſt, quòd duo ſpiritus creati, non poſſunt eſſe in vno & eodem loco, & anima ſit in qualibet parte corporis. Eſt autem auctoritas ſuper hoc Damaſceni. Angelus ibi eſt, vbi operatur. Ratio S.Thom. 2. *ſent. diſt.* 7. *art.* 5. Omnes Angeli boni & mali, ex virtute naturali, quæ præſtantior vtique eſt quacunque corporali, habent poteſtatem tranſmutandi corpora noſtra.

Tota machina mundi, & eius contenta reguntur per Angelos.

Patet hoc nedum propter præſtantiam & nobilitatem naturæ, ſed & ideò, quia tota machina mundi & creatura corporalis adminiſtratur per Angelos. Gregor. 4. *Dialog.* In hunc mundum viſibilem nihil niſi per creaturam inuiſibilem diſponi poteſt: Vnde omnia corporalia reguntur per Angelos, ſicut & motores orbium aſſeruntur, non ſolùm à Doctoribus ſanctis, ſed etiam à Philoſophis omnibus. Patet, & ex eo quòd omnia corpora humana mouentur ab animabus, ſicut omnia alia per corpora cœleſtia & per ipſorum motores. Si cui placet, videat S. Thom. 1. *p. q.* 90. *art.* 1.

Dæmones animæ illabuntur.

Ex quo concluditur, quòd quia Dæmones vbi operantur ibi ſunt, ideò quando phantaſias & interiores potentias perturbant, tunc etiam ibi exiſtunt.

Item, licet illabi animæ illi ſit tantum poſſibile, qui eam creauit, tamen Dæmones etiam illabi poſſunt, Deo permittente, corporibus noſtris. Et quia pro tunc poſſunt impreſſiones facere in potentias interiores affixas organis corporalibus. Ideò & per illas impreſſiones, ſicut immutantur organa, ita immutantur operationes potentiarum modo quo dictum eſt: quod educere poſſunt ſpecies reſeruatas in vna potentia affixa organo: ſicut ex memoria, quæ eſt in vltima parte capitis, educit ſpeciem equi: localiter mouendo illud phantaſma vſque ad mediam partem capitis, vbi eſt cellula virtutis imaginatiuæ: & demum conſequenter vſque ad ſenſum communem cuius reſidentia eſt in anteriori parte capitis. Et omnia ſubitò ſic immutare & perturbare poſſunt, vt formæ tales neceſſario æſtimentur, ac ſi exteriori viſui obiicerentur: Exemplum patuit ex naturali defectu in Phreneticis & aliis maniacis.

Quomodo ſine dolore capitis ſpiritus caput intret.

Quòd ſi quæritur, quomodo hoc abſque dolore capitis efficere poſſit? Facilis eſt reſponſio. Primo, quia enim organa

gana non diuidit, nec immutat quoad ipſorum ſubiectum, ſed tantummodo ſpecies mouet. Item ſecundo, quia non alterat immittendo aliquam qualitatem actiuam, vnde neceſſariò paſſio ſequatur, cùm & ipſe in ſe Dæmon omni qualitate corporali careat ideò ſine alio talia operari poteſt. Item tertiò, quia vt dictum eſt, tantummodo facit tranſmutationes per motum localem, ab vno organo ad illud, & non per alios motus, ex quibus alterationis læſiuæ interdum cauſantur.

Vt aranea in medio telæ, ſic anima in corde.

Illud ergo quòd difficultatem facit, quod quia duo ſpiritus non poſſunt eſſe in eodem loco, puta diffinitiuè, & anima exiſtit in capite, quomodo tunc Dæmones *ibidem* exiſtere poſſunt? Dicendum, quod reſidentia animæ aſſignatur centro cordis, in quo vitam influendo omnibus membris communicat. Exemplum datur de aranea in medio telæ, quæ ſentit tactum ex omni parte.

Tamen quia dictum Auguſtini *in libro de ſpiritu & anima*, quod eſt tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Ideò dato, quòd ſit in capite, adhuc Dæmon ibi operari poteſt: quia alia eſt eius operatio ab operatione animæ: cùm operatio animæ in corpore eſt, vt informet & vitam influat: vnde eſt ibi ſicut forma in materia, non ſicut in loco. Dæmon autem ſicut in tali parte corporis, & tali loco, immutando & operando circa ſpecies ſenſibiles. Vnde quia nulla confuſio operationum eſt inter eos, ideo vtrumque ſimul in eadem parte corporis eſſe poſſunt.

An Dæmō mutando phantaſias in homine obſideat.

Ad illud. An tales ſint tanquam obſeſſi & arrreptitij, id eſt, à Dæmonibus arrepti æſtimandi: quia ſpecialem hoc vult habere declarationem: an videlicet hoc poſſibile ſit, vt opere Maleficorum aliquis vt obſeſſus à Dæmone, id eſt, quod Dæmon eum poſſideat verè & corporaliter. Ideò de tali materia ſpeciali tractabitur modus in capitulo ſequenti; habet enim & hoc ſpecialem difficultatem, An operibus Maleficorum id fieri valeat.

An mira opera Dæmonum & maleficorum habeantur pro miraculis.

Ad illud tantummodo, An temporalia opera maleficorum & Dæmonum ſint ad modum miraculoſorum operum cenſenda: ita quod debeant opera miraculoſa æſtimari. Dicendum, quòd ſic, in quantum fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per creaturam nobis ignotam: licet non ſint propriè miraculoſa ſicut illa, quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ qualia ſunt miracula Dei & ſanctorum. Vide, quæ in prima parte operis, ſub quinta quæſtione & reprobatione tertij erroris, tacta ſunt.

Vltra quæ addenda ſunt, hæc propter eos qui huiuſmodi opera impugnare poſſent, quaſi non debeant cenſeri opera miraculoſa, ſed ſimpliciter opera Diabolica, eò quòd cùm miracula ſint data in confirmationem fidei, nō debent concedi fidei aduerſario. Tum etiam, quia ſigna Antichriſti dicuntur ab apoſtolo ſigna mendacia.

Finis miraculorū.

Sed dicendum ad primum, quod miracula facere eſt donum gratiæ gratis datæ. Vnde ſicut per malos poſſunt fieri homines, ita & per malos ſpiritus, in his videlicet, ad quæ eorum virtus extendere ſe poteſt.

Differētia inter bonorum & malorum miracula.

Vnde etiam diſcernuntur miracula per bonos facta ab illis, quæ per malos fiunt ad minus tripliciter. Primò, ex efficacia virtutis operantis, quia ſigna facta per bonos diuina virtute fiūt, in illis etiam, ad quæ virtus actiuæ naturæ ſe nullo modo extendit, ſicut ſuſcitare mortuos, & huiuſmodi, quæ Dæmones ſecundum veritatem facere non poſſunt, ſed in præſtigiis tantùm: vt Simon Magus de mortuo, cuius caput agitabat, quæ diù durare non poſſunt. Secundo ex vtilitate ſignorum, quia ſigna per bonos facta ſunt de rebus vtilibus, vt in curationibus infirmi

infirmitatum, & huiuſmodi. Signa autem per maleficas facta, ſunt de rebus nociuis vel vanis: ſicut quòd volent in aëre, vel reddant membra hominum ſtupida & huiuſmodi. Et hanc differentiam aſſignat Beatus Petrus in itinerario Clementis.

S. Petrus in itinerario Clementis.

Tertia differentia eſt, quantum ad fidem: quia ſigna bonorum ordinantur ad ædificationem fidei & bonorum morum. Sed ſigna malorum ſunt in manifeſtum nocumentum fidei & honeſtatis.

Et iam quantum ad modum operandi differunt, quia boni operantur mirabilia per inuocationem diuini nominis piè & reuerenter. Sed malefici & mali quibuſdam deliramentis, & Dæmonum inuocationibus.

Antichriſtus facit etiam vera miracula.

Aliud etiam non obſtat quod videlicet Apoſtolus opera Diaboli & Antichriſti nominat ſigna mendacia: quia tunc mirabilia, quæ fiunt ab eo diuina permiſſione ſunt vera, & etiam falſa diuerſis reſpectibus. Vera in illis, quæ fiunt virtute Dæmonis, ad quæ eius virtus ſe extendere poteſt. Falſa, quādo faciet ea ad quæ ſua virtus ſe nō poteſt extendere, vt ſuſcitare mortuos, illuminare cæcos. Quia in primo, vbi facere attentabit, aut intrabit corpus defuncti, aut illud amouebit, & loco illius, ipſe in aſſumpto corpore ex aëre ſe præſentabit, & ſic in ſecundo præſtigioſa arte viſum aufert, aut infirmitates alias & ſubitò ſanabit à læſione ceſſando, non qualitates interiores teſtificando, ſicut in legenda Bartholomæi ponitur. Poſſunt etiam omnia mirabilia opera Antichriſti & Maleficarum dici ſigna mendacia in quantum ſolummodo ad decipiendum fiunt: iam & tunc operabitur Antichriſtus. Hæc Thomas *diſt. 8. de virtute Dæmonum in operando.*

Differentia inter mirum & miraculum.

Poſſet etiam hic adduci differentia miraculorum, quæ ponitur in compendio Theologicæ veritatis: & inter mirum & miraculum, quia cùm miraculum propriè quatuor requirat, ſcilicet quòd ſit à Deo, & quòd ſit præter exiſtentiam naturæ, contra cuius ordinem ſit: & tertiò quòd ſit euidens: & quartò quòd ad fidei corroborationem: quia origo in operibus maleficarum quoad primum & vltimū ad minus deficiunt, ideo mira opera, non autem miracula dici poſſunt.

Et etiam ratione, quia etſi aliquo modo miracula dici poſſunt, quia tamen quædam ſunt ſupra naturā, quædam contra naturam, quædam præter naturam. Et ſupra naturam ſunt illa, in quibus non eſt ſimile in natura nec eius potentia, vt virginem parere. Contra naturam, vt quæ fiunt vſu contrario naturæ: terminatur autem ad conforme naturæ, vt cæci illuminatio. Et præter naturam, vt quæ fiunt ordine ſimili naturæ, vt in mutatione virgarum in ſerpentes, quòd natura facere potuiſſet per longam putrefactionem propter rationes ſeminales, ſic etiam opera Magorum dicentur mirabilia.

Virgæ naturaliter mutantur in ſerpentes.

Res geſta mira de mulieribus ſub felium figura verberatis.

Rem geſtam narrare expedit, & paululum eius declarationi inſiſtere. Eſt oppidum in diœceſi Argentinenſi, cuius nomen occultare ordo charitatis & honeſtatis poſtulat. In quo laborator quadam die, dum ligna ad comburendum dumtaxat in domo ſecaret, catus quidam non paruæ quantitatis ipſum moleſtare ei importunè ſe obiiciendo viſus eſt, quem abigendo, ecce alius maioris quantitatis ſimul cum priori acrius ipſum aggrediuntur, quos iterum vbi repellere volebat, ecce tres pariter, & iam verſus vultum ſaliendo: ſiamque inter tibias morſibus lacerando ipſum aggrediuntur. Perterritus inde, & , vt retulit, maiori anxietate nunquam perplexus, ſigno crucis ſe muniendo, & opus prætermittendo, per inciſa ligna catos infeſtos, & modo ad faciem, modò ad

dò ad guttur denuò ſaltantes,iam vnam mulierem ad caput, iam alteram ad pedes, aut ſuper dorſum percutiendo vix abegit. Et ecce poſt horæ ſpatium, dum iterum ſuo operi inſiſteret, duo famuli oppidi conſulum, tanquam malefactorem ipſum capientes, ad præſentiam Baſilici ſeu Iudicis ducere volebant: qui Iudex à longè ipſum aſpiciens, nec audientiam ſibi præſtare volens, imperat vt ad profundum cuiuſdam turris ſeu carceris, vbi plectendi includebantur ad mortem, proiiceretur. Eiulans ille, & cur talia pateretur, cùm in nullo crimine ſe conſcium agnoſceret, per triduum cuſtodibus carceris querulosè lamentabatur. Et hi quidem quantò pro audientia ſibi præſtanda amplius inſtarent, tantò acrius Iudex ita ſæuiebat, verbis contumelioſis aſſerens, qualiter & quomodo tantus maleficiator adhuc reatum ſuum non agnoſceret, aut quomodo ſe innocentem proclamaret, cum euidentia facti eius flagitia horrenda demonſtrarent. Et cùm nihil proficerent, tamen ſuaſu aliorum conſulum Iudex inductus audientiam ſibi præſtare habuit. Eductus itaque de carcere, cùm ante Iudicem ſtaret, & Iudex ipſum intueri renueret, pauper genibus aliorum circunſedentium prouolutus,petiit vt cauſa ſuæ calamitatis ſibi aperiretur:ſicque Iudex in hæc verba prorupit. Tu ſceleſtiſſimus hominum, quomodo tua flagitia non recognoſcis? Ecce tali die,& tali hora, tres matronas præcipuas huius ciuitatis vulneraſti, vt in lectis decumbentes, nec ſurgere aut mouere ſe valeant. Refocillatus pauper, & de die & hora, ac de euentu rei apud ſe ruminans, dixit: In diebus vitæ meæ mulierem nunquam percuſſi aut verberaui, & quòd tali die & hora ſectioni lignorum inſtiti, teſtium legitima productione probabo. Sed & veſtri familiares ſequenti hora huic operi me inſiſtentem compererunt. Tunc iterum furibundus Iudex. Ecce, ait, quomodo ſcelera ſua palliare nititur. Mulieres verbera deplangunt, demonſtrant, & quòd eas percuſſerit, publicè teſtantur. Tunc pauper amplius ſuper euentum rei ruminans. Illa, inquit, hora creaturas me percuſſiſſe recolo, non autem mulieres. Attoniti circumcedentes, cuiuſmodi creaturas percuſſerit referari cupiunt. Tunc ille rem geſtam (& provt *ſuprà* tactum eſt,) omnibus ſtupentibus recitauit.Et intelligentes opus Dæmonis fuiſſe, pauperem ſolutum & illæſum abire, & quòd negotium nulli reuelaret præcipiunt. Sed nec à fidei latoribus, qui interfuerant,euentus occultari potuit.

Super quem modum aliqua diſſerendo. An ne Dæmones in aſſumptis ſic effigijs abſque præſentia maleficarum apparuerunt, aut earum corporalis præſentia præſtigioſo artificio in beſtiales illas formas transmutata fuerit. Reſpondendo concludere oportet: quod licet vtrumque virtute Dæmonum fieri poſſit, ipſum tamen ſecundùm factum fuiſſe amplius præſumitur. Nam per motum localem, vbi Dæmones in effigiis catorum laboratorem inuaſerunt, etiam laboratoris ictus & verbera catis illata, mulieribus in domo reſidentibus ſubitò,& per aërem inferre potuiſſe, & hoc propter pactum mutuum dudum initum, nemo dubitat. Sic enim & læſionem vel puncturam, quam inferre volunt, ſciunt aliqua imagine depicta vel fuſa, vbi aliquem maleficiare volunt, quòd non illam imaginem, ſed illum quem præſentare habet, iuxta puncturas ſuper imagines factas lædunt: Varia ſuper hunc modum geſta deduci poſſent. **Quomodo Maleficæ in catos mutentur.** **Quomodo per imagines ſiulas homines vulnerentur.**

Nec valet inſtantia ſi quis obiiceret,illas mulieres ſic læſas fortaſſis fuiſſe innocentes eò quòd & per exempla tacta ſunt, læſiones etiam innocenti-

bus poſſe contingere patet, Dum aliquis ignoranter per imaginem artificialem à malefica læditur: Inſtantia nõ valet, quia aliud eſt à Dæmone per maleficam lædi, & aliud per ipſum Dæmonem abſque malefica: quia Dæmon per ſe in effigie animalis tunc verbera ſuſcipit, quando alteri ſibi per pactum coniuncto infert. Et quando cum eius conſenſu, ad talem apparitionem ſub tali forma & modo ſe ingeſſit. Vnde ſic tantummodo noxiis, & ſibi per pactum coniunctis nocere poteſt, & nullo modo innocentibus. Per maleficas autem, vbi Dæmones lædere quærunt, tunc etiam innocẽtes permiſſione Diuina in vltionem tanti criminis ſæpè affligunt.

Verùm quòd etiam Dæmones per ſe interdum (Deo permittente,) & innocentes lædunt & dudum Iob ſanctiſſimum læſerunt, ſed ibi non fuerunt, nec vſus fuit Diabolus huiuſmodi præſtigioſis apparitionibus prout in tali facto & per tale phantaſma, cati quod animal perfidorum eſt appropriatum ſignum, ſicut canis Prædicatorũ in ſcripturis. Vnde ſemper mutuo ſibi inſidiantur. Et ordo Prædicatorum ſub figura catuli latrantis, in primo fundatore aduerſus hæreſes præmõſtratus fuit.

Monachi Prædicatores cõparantur canibus, Hæretici catis.

Præſumitur autem, quòd per ſecundum modum maleficæ illæ tres laboratorem inuaſerũt, tum quòd primus modus non tantùm eis placuiſſet, tum quia ſecundus earum curioſitati magis congruit.

In quo etiam talis ordo circa tria ſeruatus fuit. Primò quoad Dæmonum inſtantiam ſollicitatæ ſuper hoc fuerunt, & non Dæmones ad inſtantiam maleficarum. Sic enim ſæpiſſimè ex earum faſſionibus repertum eſt à nobis, quòd ad inſtantiam Dæmonum, eas continuè ad mala perpetranda infeſtantes, plura habent facere, & veriſimile, quod de ſe non cogitaſſent, pauperem moleſtare. Cauſa autem quare Dæmones ad hoc ſollicitabant, ſine dubio extitit, quòd quia benè noſcunt, vbi crimina manifeſta, impunita remanent, amplius Deus offenditur, fides catholica dehoneſtatur, & ipſarum numerus amplius augmentatur. Secundò, habito earum conſenſu, Dæmones earum corpora localiter tranſtulerũt, ea facilitate, qua & ſpiritualis virtus præſtantior corporali exiſtit. Tertiò, quòd præſtigioſa apparitione modo quo ſupra tactum eſt, in formas illas beſtiales conuerſæ ipſum laboratorem inuadere habuerunt, nec defenſæ à verberibus, ſicut vtique ea facilitate qua tranſlatæ fuerant, eas defendere potuiſſent, ſed verberari & verberatorem manifeſtari permiſerunt, ſcientes illa flagitia per effœminatos viros, nullum zelum fidei habentes, remanere ob cauſas prætactas impunita.

Alludit quod legitur de quodam ſancto viro, qui dum ſemel prædicantem Diabolum in forma ſacerdotis deuoti in Eccleſia reperiſſet, & per ſpiritum ipſum Dæmonem agnouiſſet, eſſe verba ſua obſeruauit, & an benè vel malè populum informare attendebat: Et dum ipſum irreprehenſibilem, & potius criminum obiurgatorem perpendiſſet, finito ſermone accerſito, dum cauſam ſuper his quæreret, reſpondit: Ecce veritatem dico, ſciens quòd dum auditores ſint verbi & non factores, amplius Deus offenditur, & lucrum meum augmentatur.

Diabolus in forma ſacerdotis prædicat.

CAPVT X.

De modo, quo Dæmones per maleficarum operationes homines interdum ſubſtantialiter inhabitant.

Qvia in præcedenti capitulo tactũ; qualiter Dæmones etiam capita hominum, aut alias partes corporis occupare & intrare & ſpecies interiores de loco

de locò ad locum mouere poſſunt. Dubitare quis poſſet, Anne ex toto homines ad inſtantiam maleficarum obſidere poſſent. Et de diuerſis modis obſidendi abſque maleficarum inſtãtia. Vnde pro harum declaratione tria ſunt declarãda.

Primò de diuerſis modis poſſidendi. Secundò, quòd ad inſtantiam maleficarũ diuina permiſſione Dæmones interdũ omnibus illis modis poſſidẽt. Tertiò, acta & geſta ſuper hæc ſunt deducẽda.

De obſeſſis à Diabolo ob peccata.

Quoad primum, ſecluſo illo generali modo, quo Diabolus in homine, cum quolibet peccato mortali habitat. De quo modo S. Thomas *quo'ib. 3. quæſt. 3. ſub dubio:* An Diabolus ſemper ſubſtantialirer habiret in homine quandocumque peccat mortaliter. Cauſa dubitarionis eius fit, quòd cùm Spiritus Sanctus ſemper habitet in homine cũ gratia, iuxta illud *1. ad Corinth. 3.* Templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis: & gratiæ opponitur culpa, & oppoſita habent fieri circa idem.

Diabolus non poteſt illabi in animam.

Vbi etiam declarat, quòd quia inhabitare in homine, poteſt intelligi dupliciter. Vel quantum ad animam, vel quantum ad corpus. Et primo modo, cùm non eſt Diabolo poſſibile habitare in anima, eò quòd ſolus Deus menti illabitur. Nec iterum Diabolus ita eſt cauſa culpæ, ſicut Spiritus Sanctus efficit in anima per ſe operando, ideò ſimilitudo non valet.

Impiorum mens eſt ſicut nauis ſine gubernatore.

Quantum vero ad corpus, dicere poſſumus, quòd dupliciter Diabolus poteſt habitare in homine, ſicut etiam dupliciter homines reperiuntur, vel in peccato, vel in gratia exiſtentes. Primo modo, dicere oporter, quia ex quolibet peccato mortali homo ſeruituti Diaboli addicitur, in quantum Diabolus interdum exterius ſuggeſſit peccatũ, vel quantum ad ſenſum, vel quantũ ad imaginationem, ideò dicitur habitare in affectu hominis, cùm ad quemlibet motum tentationis mouetur, ſicut nauis in mari ſine gubernatore.

De arreptitiis.

Poteſt etiã Diabolus in homine ſubſtantialirer habitare, ſicut patet in Arreptitiis: Et quia hoc magis pertinet ad rationẽ pœnæ quàm culpæ, vt patebit, & pœnæ corporales non ſemper cõſequuntur culpam, ſed quandoq; peccantibus, & non peccantibus inferuntur. Ideò & in gratia & extra gratiã exiſtentes, ſecundum altitudinẽ incomprehẽſibilium iudiciorũ Dei inhabitare ſubſtantialiter poſſunt: & hic modus poſſidendi, licet nõ ſit noſtræ ſpeculationis, ponitur tamen, ne alicui impoſſibile videatur, quòd etiam, Dei permiſſione, homines, à Dæmonibus ad inſtãtiam maleficarum ſubſtantialiter interdum inhabitantur.

Poſſumus ergo dicere, quòd ſicut quinq; modis Dæmones per ſe abſque maleficis homines lædere, & poſſidere poſſũt, ita & omnibus illis modis ad inſtantiam maleficarũ, cùm ex tunc, ſicut amplius Deus offenditur, ita & maior ſæuiendi in homines per maleficas Dæmoni permittitur facultas. Et modi perfunctoriè recitando hi ſunt, dempto eo quod vexant aliquando in bonis formæ exterioribus: quòd aliquando etiam aliquos in propriis lædunt tantummodò corporibus: aliquando in corporibus ſimul & in potentiis interioribus. Aliquãdo ſolùm tentant intus & extra. Alios vſu rationis ad tempus priuant. Alios velut beſtias irrationales reddunt. De ſingulis dicamus.

Quinque cauſæ cur homines à Dæmonibus obſideantur.

Sed prius, quinque cauſas, propter quas Deus permittit homines poſſideri, præmittamus, quia ordinẽ ſeruare, materia poſtulat. Nam aliquando quis poſſidetur pro maiori ſuo merito. Aliquando pro alieno leui delicto, aliquãdo pro ſuo veniali peccato, aliquando pro graui peccato alieno, aliquando pro magno facinore proprio. Et his omnibus de cauſis nulli dubium, quin & Deus ad inſtantiam maleficarum

Dæmones per epiſtolas & cilicium erecti. S. patero rat Deum vt à Diabo'o poſſideatur.

per Dæmones etiam ſimilia interdum permittat: & ſingula ex ſcripturis, & non per noua geſta tantùm probare expedit, cùm ſemper noua per antiqua roborantur.

Nam de primo patet in Dialogo Seueri, beati Martini chariſſimi diſcipuli, vbi fertur quendam Patrem ſanctiſſimæ vitæ tanta dotatum gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis propriis fugarentur, ſed etiam eiuſdem Patris epiſtolis & cilicio,& cùm coram mundo,Pater eſſet celeberrimus,ſe tentari ſenſit vana gloria, cui vitio licet viriliter reſiſteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordiis Deum precabatur, quatenus quinque menſibus à Dæmone poſſideretur, quod & factum eſt. Nam eum ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat, & omnia applicare ſibi Dæmoniacis communia. Finito autem quinto menſe, prorſus & ab omni vana gloria, & à Dæmone liberatus eſt. Sed quòd hac de cauſa quis per maleficium alterius poſſet à Dæmone poſſideri, ſicut factum fuiſſe non legitur, ita nec ad præſens aſſirmatur: licet vt præmiſſum eſt,incomprehenſibilia ſint Dei iudicia.

De ſecundo autem, quòd ex alieno leui delicto aliquis poſſidetur, ponit exemplum beatus Gregorius *de beato Eleutherio Abbate*, viro ſimpliciſſimo, qui cùm prope monaſterium virginum pernoctaret, & ignoranti ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulum puerum qui omni nocte vexabatur à Dæmone. Sed eadem nocte Dæmone liberatus eſt ad patris præſentiam. Hic cùm rem didiciſſet geſtam, & puer iam poſitus eſſet in monaſterio ſancti viri, & tranſactis multis diebus paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait, ad confratres ſuos, Diabolus ſibi cum illis ſororibus iocabatur. Sed vbi ad ſeruos Dei venit, puerum vexare cœpit. Et per lachrymas & ieiunia ſancti viri, & confratrum difficulter, ſed eodem die liberatus fuit. Et quidem vbi ex alieno & leui delicto, quis innocens poſſidetur, non mirum ſi propter veniale proprium,aut propter graue alienum peccatum, aut etiam propter proprium facinus, aliqui etiam ad maleficarum inſtantiam per Dæmones poſſidentur.

Ob ſuperbiam S. Eleutherij alius plectitur.

Nam & de proprio veniali peccato patet per Caſſianum collatione abbatis Sereni primâ, dicentem de Moſe. Moſes, inquit,in eremo,cùm ſingularis & incomparabilis vir eſſet, ob reprehenſionem vnius ſermonis, quem contra abbatem Macharium diſputans, paulò durius protulit, quadam ſcilicet opinione præuentus, dito confeſtim traditus eſt Dæmoni, vt humanas egeſtiones ori ſuo ab eo ſuppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gratia Dominus intuliſſe videtur, ne ſcilicet in eo vel momentanei delicti macula reſideret, patuit ex miraculoſa curatione. Nam continuò abbate Machario in oratione ſubmiſſa citius nequam ſpiritus ab eo fugatus abceſſit.

Simile videtur huic,quòd Gregorius *primo Dial.* refert de moniali, quæ lactucam comedit, non prius ſigno crucis ſe muniens, & per beatum Equitium patrem liberata.

Monialis non ſignãs ſe cruce in eſu lactucæ à Diabolo poſſidetur

De quarto etiam,videlicet pro alieno graui peccato aliquem poſſideri, ibidem refert beatus Gregorius *de beato Fortunato Epiſcopo*, qui dum Diabolum ab obſeſſo homine propuliſſet, ſerò idem Dæmõ in ſpecie peregrini per plateas ciuitatis clamare cœpit: O virũ ſanctum Fortunatum Epiſcopum, Ecce de hoſpitio me peregrinum proiecit, nec vbi quieſcam inuenio. Tunc quidam cum vxore ſua & filio ſedens, peregrinum inuitauit ad ſuum hoſpitium, & quærendo cauſam expulſionis, eſt gauiſus ſuper derogatione ſancti viri, quam à peregrino ficte audiuit. Exinde au

Digitized by Google

de autem Diabolus puerum inuaſit & prunis iniecit: ac animum eius excuſſit. Sicque pater miſer primum quem recepiſſet hoſpitio intellexit.

Et de quinta cauſa proprij facinoris magni, communiter tam in ſacra ſcriptura, quàm in ſanctorum paſſionibus legimus. Nam & ſic 1. *Regum* 15. Saul inobediens Deo poſſeſſus eſt. Quæ omnia (vt diximus) tacta ſunt, ne impoſſibile cuiquam videatur, ne ob facinorum maleficarum, vt aliqui etiam ad earum inſtantiam poſſideantur. Super quo vt diuerſos modos poſſidendi intelligere valeamus, quoad ſecundum rem geſtam in medium producamus.

Res geſta de maleficato obſeſſo.

Tempore ſiquidem Pij Papæ ſecundi, ante iniunctum inquiſitionis officiũ, vnicè duobus Inquiſitoribus talis accidit caſus. Bohemus quidam de Dachono oppido, filium vnicum & ſacerdotem ſæcularem ob liberationis gratiam, quia obſeſſus erat. Romam vſque perduxit. A caſu autem dum ego vnus ex Inquiſitoribus, hoſpitium refectionis gratia intraſſem, contigit, vt tanquam commenſalis idem ſacerdos cum patre ad tabulam pariter mecum conſederet. Conuenientes autem, & mutuò (vt moris forenſium eſt,) conferentes, idem pater pluries ſuſpirans, & quòd proſperum iter compleuiſſet, à Deo omnipotenti optabat: cui ex intimis compatiendo, quænam ſui itineris & cauſa triſtitiæ eſſet, inquirere cœpi. Tunc ille, filio audiente, qui & mihi collateralis in menſa erat, reſpondit, Heu filium habeo à Dæmone obſeſſum, quem ob liberationis gratiam magnis laboribus & impenſis hucvſque perduxi. Et ego, vbi nam filius eſſet, dum inquirerem, quòd mihi collateralis eſſet, indicauit. At territus ego paululum, & diligenter ipſum intuens, quòd cum tanta modeſtia cibũ ſumeret, & ad quæque interrogata piè reſpóderet, hæſitare animo cœpi, quòd obſeſſus non eſſet, ſed infirmitatis caſa ſibi aliquid accidiſſe obieci. Tunc filius rem geſtam per ſe narrans, & qualiter quantoque tempore obſeſſus fuiſſet, indicauit. Mulier, inquit, quædam malefica hanc mihi infirmitatem contulit; rixanti enim contra eam ratione cuiuſdam diſciplinæ circa regimen curiæ, cùm eam durius increpaſſem, quia ceruicoſę volũtatis erat, dixit, quòd poſt paucos dies haberem intendere his quæ mihi contingerent. Sed & Dæmon in me habitans hoc idem refert, quod maleficium ſub quadam arbore poſitũ ſit à malefica, quod niſi amoueatur, non potero liberari, ſed nec arborẽ vult indicare. At ego nec minimam ſuis dictis fidem adhibuiſſem, niſi experientia me protinus edocuiſſet. Nam interrogatus à me de interuallo temporis, vt præter conſuetum modum obſeſſorum tantæ ſuæ rationis eſſet capacitas, reſpondit: Vſu rationis tantummodò priuor, quãdo diuinis aut vacare aut ſacra loca viſitare voluero: Præcipuè autem Dæmõ ex ſuis verbis per me prolatis dixit. Quòd ſicut maiorem diſplicentiam hactenus in ſermonibus ad populum ſibi feciſſet, ita vt nullo modo me prædicare fineret, Gratioſus enim ex relatu patris prædicator extitit, & omnibus amabilis. At ego Inquiſitor cùm de ſingulis certificare volebam per quindenam & vltrà ad varia ſanctorum lumina ipſum deducere decreui. Præcipuè autem ad Eccleſiam Sanctæ Praxedis virginis, vbi pars ſtatuæ marmoreæ, cui in ſua flagellatione ſaluator noſter alligatus fuerat, & ad locum in quo Petrus Apoſtolus crucifixus fuerat, in quibus locis horribiles eiulatus, dum exorcizabatur, emittebat iam aſſerens ſe velle exire, poſt paululum verò minimè. Et vt præmiſſum eſt, in omnibus moribus manſit ſacerdos compoſitus, & ſine omni nota, niſi dum exorciſmi incipiebant, & illis finitis, dum ſtola de collo amouebatur, ex tunc iterum nec-

Digitized by Google

minimum irrationabilem, aut inhoneſtum motum demonſtrabat. Hoc dempto, dum Eccleſiam aliquam pertranſeundo genua pro ſalutatione virginis glorioſæ flectebat: tunc Diabolus eius linguam in longum extra os ſuum emittebat: Et interrogatus, an non ab illo poſſet continere: reſpondit, hoc facere minimè valeo: ſic enim vtitur omnibus membris & organis collo, lingua, pulmone, ad loquendum vel eiulandum, dum ei placet. Audio quidem verba, quæ ſic per me & ex membris meis loquitur, ſed reſiſtere omninò non valeo, & quando deuotiùs orationi alicui inſiſtere affecto, acriùs me impugnat, linguam emittendo. Et quoniam columna in Eccleſia ſancti Petri exemplo Salomonis circumlata exiſtit, per cuius virtutem plures licet à Dæmonibus obſedi, liberantur, eò quòd & Chriſtus prædicando in templo illi ſe appodiaſſet, hic tamen occulto Dei iudicio liberari non potuit, alium modum pro ſua liberatione ſibi diſponendo. Licet enim per integrum diem & noctem circa columnam incluſus manſiſſet, tamen ſequenti die, poſt varios exorciſmos ſuper eum perlectos, dum circunſtaret populus, & magnus fieret concurſus: interrogatus, in qua parte columnæ ſe Chriſtus appodiaſſet, tunc dentibus mordendo columnam, locum demõſtrabat eiulans. Hic ſtetit, hic ſtetit Vltimatim tamen dixit. Nolo exire. Et cùm interrogaretur, qua de cauſa? reſpondit, Propter Lombardos: Et interrogatus denuò, cur propter Lombardos egredi nollet. Tunc reſpondit in Italica lingua, (cùm autem infirmus ſacerdos illud idioma ignoraret,) dicens: Omnes faciunt ſic & ſic, nominando peſſimum vitium luxuriæ. At ſacerdos poſt hoc me interrogando dixit Pater, quid ſibi volunt hæc verba Italica, quæ ex ore meo protuli? cui, cùm indicaſſem, reſpondit: verba quidem audiui, ſed intelligere non potui. Et quia, vt rei probauit euentus, hoc dæmonium erat de genere illo, de quo Saluator in Euangelio, Hoc genus dæmoniorum non eiicitur niſi in oratione & ieiunio: Ideò quidam venerabilis Epiſcopus per Turcas, vt fertur, à ſede expulſus, piè illi compatiens, per totum quadrageſimale tempus in pane & aqua, ieiuniis & orationibus, & exorciſmis quotidie inſiſtens, ipſum per Dei gratiam tandem liberauit, & ad propria cum gaudio remiſit.

S Coumna Salomonis Romæ.

Diabolus monſtrat locum vbi Chriſtus acclinauerit docendo.

Super quo, licet ſine miraculo nullus in hac vita poſſit ſufficienter diſſerere, quibus & quot modis Dæmon homines poſſideat, vel etiam lædat: poſſumus tamen dicere, quod quinque modis, dempto eo quod in rebus fortunæ exterioribus aliquando tamen lædunt. Nam aliqui in propriis tantummodò vexantur corporibus; aliqui in corpore ſimul, & in potentiis interioribus, aliqui in potentiis tantũmodò interioribus ad aliqui caſtigatione eorũ, tempus tantummodò vſu rationis priuantur, aliqui verò velut beſtiæ irrationabiles redduntur. Præfatũ ſacerdotem quarto modo poſſeſsũ fuiſſe declaratur. Nam nec in rebus fortunæ, nec in proprio vexatus corpore fuit, prout cõtigit B. Iob, vbi Deus Dęmonẽ licẽtiaſſe manifeſtè ſcriptura ſuper hoc tradit, dicẽs ad Satan. Ecce, vniuerſa quæ habet in manu tua ſunt, tantum in eum ne extendas manum tuam, & hoc in res exteriores, in corpus verò poſtmodum ait: Ecce in manu tua eſt: veruntamen animam eius ſerua, id eſt, vitam eius ne auferas.

Quot modis Dæmõ poſſidẽdo vexet.

Poteſt etiam dici, quòd tertio modo, ſcilicet in potentiis animæ interioribus ſimul & corpore vexatus fuit, cum dicebat, vt *Iob.* 2. habetur: Ad Dominum ſi dicitur, conſolabitur me lectulus meus, & releuabor, loquens mecum in ſtrato meo terrebis me per ſomnia,

Iob etiã in anima à Satã affligebatur.

ſomnia, & per viſiones horrore concuties, Dæmone ſcilicet procurante, ſecundum Lyram & ſecundum *Thomam*. Terrebis me per ſomnia quæ ſcilicet dormienti apparent, & per viſiones, quæ ſcilicet apparent vigilanti ab vſu exteriorum ſenſuum alienato. Solent enim phantaſmata, informata diurnis cogitationibus, eſſe in terrorem dormientium. Et hæc reprobatur in eo ex infirmitate corporis. Vnde ſic conſolatione vndique ſecluſa, nil remedij videbatur Iob euadendi tot anguſtias niſi per mortem: horrore inquit concutiés. Quibus modis & maleficas homines lædere per Dæmones nemo dubitat, prout in ſequentibus patebit, qualiter per grandines in rebus fortunæ, & in corpora animalium & hominum læſiones inferunt.

Et tertius etiam modus lædendi eſt in corpore, & in interioribus potentiis, abſque priuatione vſus rationis. Patet ex earum operationibus, vt *ſuprà* tactum eſt, adeò mentes hominum ad illicitas affectiones incendunt quod neceſſariò etiam nocturno tempore ad amaſias per longa terrarum ſpatia currere habent, viſco carnalis amoris nimis illaqueati.

Poteſt adduci & illud quod in Haſſia oppido *Marburg*, contigiſſe dicitur de quodam obſeſſo etiam ſacerdote, dum in exorciſmis Dæmon interrogaretur, quanto tempore ſacerdotem inhabitaſſet. Reſpondiſſe fertur, ſeptem annis. Et cum exorciſta obiiceret: cùm vix per tres menſes eum vexaſti, reliquo tempore vbi eras? Reſpondit: In corpore ſuo me occultabam. Et ille, In qua parte corporis, vbi inquirebat, reſpondit, vt plurimùm in capite. Et denuò vbinam fuiſſet quando diuina celebraſſet, & ſacramentum ſumpſiſſet, requiſitus, dixit: Sub lingua eius me occultaui. Et ille miſer: qua temeritate ad præſentiam creatoris tui non auſugiſti, Tunc Dæmon. Nunquid ſub ponte ſe vnquam quis occultare poteſt, donec de ſuper vir ſanctus pertranſibit, dummodò greſſus non fixerit. Diuina tamẽ cooperante gratia liberatus fuit, ſiue verum ſiue fictitium protulerit cùm mendax ſit, & pater eius.

Vbi Dæmon lateat, quãdo Dæmoniacis præbetur ſacramentum.

Quartus modus applicatur ad præfatum poſſeſſum Romæ liberatum, ſub hac declaratione, quod Dæmon poſſit illabi corpori, licet non animæ, cum hoc ſoli Deo ſit poſſibile illa etiam corpori, non tamen infra terminos eſſentiæ corporis: hoc inquam declarat terminos eſſentiæ corporis.

Solus Deus poteſt animæ illabi.

Hoc inquam declarando habetur modus quo Dæmones ſubſtantialiter interdum in homine habitant & ad tẽpus tantum vſu rationis priuant. Et quidem hoc ſic declaratur. Nam dicere poſſumus, quod corpus habet terminos duplicis rationis, ſcilicet quantitatis & eſſentiæ. Vnde quando Angelus quicunque bonus vel malus operatur infra, terminos corporalis quantitatis, & ſic illabitur corpori operando circa potentias quantitatiuas, ſic etiam boni Angeli etiam imaginarias in bonis viſiones operantur. Nunquam autem dicuntur illabi eſſentiæ corporis qua non poſſunt illabi vt pars, neque ſicut virtus. Non ſicut pars, quia alia & alia eſt eſſentia vtrobique. Non ſicut virtus, quaſi dans eſſe quia ſuum eſſe habet pro creationem à Deo. Vnde & ipſe ſolus habet intrinſecam eſſentiæ operationem & conſeruationem quamdiu placitum fuerit ſuæ pietati conſeruando.

Vnde concluditur, quod aliæ omnes perfectiones ſeu defectus loquendo de bonis, quoad perfectiones, de malis quoad defectus, quando operantur, ſi operantur circa corpus & partes eius, vt circa caput

quomodo boni & mali ſpiritus animæ illabãtur aut circa eam operẽtur.

illa

illabuntur tali corpori ſuper terminos, videlicet quantitatis & quantitatiuas potentias.

Si verò circa animam, tunc iterum vterque extrinſecè operatur, ſed modis diuerſis. Et dicuntur operari circa animam, phantaſmata illa ſeu ſpecies intellectui repræſentando, & non ſolùm ad iudicium ſenſus communis & ſenſum exteriorem. Ex quibus operationibus ſequuntur tentationes à malis Angelis & affectiones & cogitationes malæ per indirectum operando verſus intellectum. A bonis autem Angelis ſequuntur illuſtrationes phantaſmatum ad cognoſcendum reuelando ab eis: vnde & talis diuerſitas eſt quod boni Angeli etiam directè poſſunt imprimere in intellectu phantaſmata illuſtrando. Mali autem neque illuſtrare dicuntur phantaſmata, ſed prius obfuſcare. Item nec directè imprimere poſſunt, ſed tantummodò indirectè, in quantum intelligentem neceſſe eſt phantaſmata ſpeculari.

Per hæc tamen etiam Angelus bonus non dicitur illabi animæ, licet eam illuminet: ſicut nec dicitur ſuperior Angelus illabi in inferiorem, licet eum illuminet, ſed tantummodo extrinſecè operatur, & cooperatur modo, quo dictum eſt, vnde multò minus malus illabi poteſt.

Iudicium de priore obſeſſo ſacerdote.

Et per hunc modum Dæmon ſacerdoti corpus in tribus occupauit. Primò, quòd ſicut illabi ſuo corpori potuit infra videlicet terminos corporalis quantitatis, ita caput ſuum occupauit ſubſtantialiter illud inhabitando. Secundò quod circa animam eius extrinſecè operari potuit, obfuſcando intellectum, vt rationis vſum perderet. Ita etiam potuit vt ſine intermiſſione, vel etiam interpellanti eum, quoad miſſionem rationis, vexare. Licet etiam dici poteſt, quòd ex dono Dei hoc habuerit ſacerdos, vt non ſine intermiſſione à Dæmone vexaretur. Tertiò quòd licet omnibus mentibus organis ad loquendum & voces ad formandum priuaretur, ſemper tamen ad verba, licet non ad ſententiam verborum aduertentiam habuit. Qui modus obſiſtendi plurimùm ab aliis obſidendi modis differt, cum communiter obſeſſi leguntur ſine intermiſſione à Dæmonibus affligi vt patet *in Euangelio*, tam de lunatico, cuius pater dixerat ad Ieſum: Domine miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur. *Matth.* 17. quàm etiam de muliere illa, quam Satanas alligauerat 18. annis & erat inclinata, nec omninò poterat ſurſum aſpicere. *Luce* 13. quibus etiam modis indubiè Dæmones diuina permiſſione ad iuſtitiam maleficarum vexare poſſunt.

CAPVT XI.

De modo, quo omne genus infirmitatis inferre poſſunt, & hoc in generali de grauioribus.

SEd & hoc, quòd non ſit aliqua infirmitas corporalis, quæ à maleficis (Deo permittente) inferri non poſſit etiam ſi ad lepram vel epilepſiam ſe extendere habeat: Probari poteſt per hoc propter doctores nullum genus infirmitatis excipitur. Nam diligenter ea quæ ſuperius tacta ſunt, tam de virtute Dæmonum, quam ad malitiam maleficarum conſiderantur, nullam patitur hoc difficultatem. Nam & Nider, tam in ſuo *Præceptorio*, quàm etiam *Formicario*, vbi quærit: An malefici poſſint veraciter ſuis maleficiis homines lædere.

Et eſt quæſtio abſque exceptione alicuius infirmitatis, etiam quantumcumque incurabilis. Et vbi reſpondet, quòd ſic, quærit conſequenter, quibus modis, & quibus rebus.

Et

Digitized by Google

Et quoad primum reſpondet, vt ſupra ex prima quæſtione primæ partis tractatus patuit. Probatur etiam per Iſid. deſcribentem maleficarum operationes 8. *Etym. cap.* 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, hi enim elementa concutiunt, ſcilicet opere Dæmonum ad tempeſtates concitandas, mentes hominum turbant, modis videlicet ſuprà tactis, vſum rationis, vel omnino impediendo, aut grauiter obfuſcando. Subdit, & abſque vllo veneni hauſtu, violentia tantum carminis animas interimunt, vitam videlicet auferendo.

Probatur etiam per S. Thom. *in 2. ſent. circa diſt.* 7. *&* 8. Et *in* 4. *diſt.* 34. Et communiter per omnes Theologos *ibidem* ſcribentes, quòd malefici omnibus modis poſſunt procurare læſiones in hominibus & eorum rebus, cooperante Dæmone, in quibus Dæmon poteſt ſolùm lædere vel decipere, videlicet in rebus, fama, corpore, vſu rationis, & in vita: vult dicere, quod in illis, in quibus Dæmon per ſe abſque malefica poſſit lædere, poſſit etiam cum malefica: imo ampliori facilitate propter maiorem Diuinæ maieſtatis offenſionem, vt *ſuprà* tactum eſt.

Satan ſe transformat in Siluanum Nazarenũ Epiſcopũ. De rebus namque patet *Iob.* 1. *&* 2. vt *ſuprà* patuit. De fama patet in Legenda B. Hieronymi, vt refert Ioan. Andr. *in Hieronymiano*, quod Diabolus ſe transformauit in formam S. Siluani Epiſcopi in Nazareth, amatoris Hieronymi. Qui Dæmon primò fœminam nobilem nocte in lecto procare & prŏuocare cœpit ad luxuriam verbis, & deinde factis ſollicitauit ad malum quæ cum clamaret. Dæmon ſub ſpecie ſancti Epiſcopi ſub lecto fœminæ ſe abſcondit, vbi requiſitus & inuentus per luxurioſa verba ſe mentitus eſt eſſe Epiſcopum Siluanum. In craſtinum ergo ſanctus vir, diſparente Diabolo diffamatus eſt grauiſſimè: quæ diffamia tandem circa ſepulchrum S. Hieronymi fatente Diabolo in obſeſſo corpore purgata eſt.

De corpore patet in Beato Iob, qui percuſſus fuit à Dæmone vlcere peſſimo, quod exponitur de lepra. **Iob fuit leproſus.** Refert etiam Sigisbertus & Vincent. *in ſpe. hiſto. lib.* 25. *c.* 37. quòd tẽpore Ludouici ſecundi Imperatoris in parochia Moguntina quidam Dæmon primò ſæpè lapides iecit, & quaſi malleo ad domos percuſſit. Et deinde publicè loquendo, furta prodendo, & diſcordias ſeminando plures inquietauit: deinde omnes contra vnum irritauit, cuius hoſpitium vbicunque manebat incendit: & ob illius peccata omnes pati affirmauit. Vnde tandem agros pro hoſpitio habere oportuit: propter quod cum presbyteri Litanias celebrarent, multos iactibus lapidum Dæmon vſque ad cruentationem læſit, aliquando quieuit, aliquando ſæuiit, & per triennium iſta continuauit quouſque omnia ædificia ibi incendio conſumpta ſunt.

Item de nocumento vſus rationis, & vexatione interiorum ſenſuum, probatur ex profeſſis & arreptitiis per Euangelicas etiam hiſtorias. Item de morte, & quòd de vita etiam quoſdam priuat. Patet *Tobiæ* 6. de ſeptem viris Saræ virginis occiſis, qui propter luxurioſum affectum, & effrenem appetitum in virginem Saram eiuſdem non erant digni matrimonio. Quare concluditur, quòd ſicut per ſe, ita & amplius per maleficas, in omnibus nihil dempto hominibus nocere poſſunt.

Verum vbi quæritur, an huiuſmodi læſiones ſint potius Dæmonibus, aut maleficis imputandæ: Reſpondetur, quòd ſicut propria & immediata actione Dæmones operantur, infirmitates immittendo, ita & ipſis principaliter ſunt imputandæ; ſed quia in contemptum & offenſam creatoris ſimul & in perditionem animarum quærunt huiuſmodi **An læſionẽs Satanæ, vel maleficiæ miniſtris eius ſint aſcribendæ.**

modi per maleficas exercere, ſcientes quòd per talem modum: ſicut Deus amplius irritauit, ita & amplius permittit eis poteſtatem ſæuiendi. Quia & de facto innumera maleficia perpetrantur, quæ non permitterentur Diabolo inferre hominibus, ſi per ſe ſolùm affectaret homines lædere quæ tamen permittuntur, iuſto & occulto Dei iudicio per maleficas propter earum perfidiam & Catholicæ fidei abnegationem.

Scopis aquam ſpargere excitat pluuiam.

Vnde & eis iuſto iudicio talia imputantur ſecũdariò, quantumcunque Diabolus ſit actor principalis Scopa ergo, quam mulier intingit aquæ vt pluat & ſurſum in aërem aquam ſpargendo, licet in ſe non cauſet pluuiam, nec poſſet mulier inde reprehendi, quia tamen ex pacto cum Dæmone inito, vbi iam vt malefica talia facit, licet Dæmon ſit qui pluuiam cauſat ipſa tamen merito inculpauit, eò quòd mala fide & opere Diabolo ſeruit, eius obſequiis ſe tradendo.

Per imaginem in aqua vel plumbo aliquem lædere.

Sic etiam quando imaginem ceream, vel ſimile ad maleficiandum aliquem maleficus facit: vel quando maleficio alicuius in aqua vel plumbo imago apparet, quicquid moleſtiæ infertur tali imagini, cùm tale experitur fieri imaginato, id eſt, homini maleficiato, puta punctura vel alia læſura quacumque licet læſio realiter inferatur imagini per maleficam vel alium hominem, & inuiſibiliter Dæmon maleficiatum hominem eodem modo lædit, meritò tamen maleficæ imputatur: quia ſine ea Deus nunquam læſionem inferre Diabolo permitteret, nec Diabolus per ſe lædere ipſum attentaſſet.

Quomodo Dæmones famâ hominum lædant.

Sed quia dictum eſt de fama, in qua Dæmones per ſe homines lædere poſſunt, abſque maleficarum cooperatione: poſſet in dubium verti, an etiam Dæmones per ſe poſſent honeſtas mulieres infamare, vt tanquam maleficæ reputarentur, cum in earum effigie ad maleficandum aliquem appareret, vnde cõtingeret talem innocentem infamari.

Reſponſio: aliqua ſunt præmittenda. Primò, quia dictum eſt, Dæmonem nihil poſſe efficere abſque Diuina permiſſione, vt *in 1. part. operis, circa vltimam quæſtion.* patuit: etiam tactum eſt, quòd non eſt tanta permiſſio ſuper iuſtos, & in charitate exiſtentes, ſicut ſuper peccatores, in quos vtique ſicut maiorem habent poteſtatem, iuxta illud: Cùm fortis armatus, &c. ita vtique plura permittuntur à Deo in eorum afflictionem quàm ſuper iuſtos. Demum licet iuſtos in rebus exterioribus, vt fama & ſanitate corporis, lædere poſſunt, Deo permittente, quia tamen ſciunt hoc eis cedere in augmentum meritorium, ideò minus eos lædere affectant.

Ex quibus dici poteſt, quod in hac difficultate reſpectus poteſt haberi ad diuerſa. Primò, ad diuinam permiſſionem. Secundò, ad hominem, qui cenſetur honeſtus, cum tales non ſemper ſunt in charitate exiſtentes, ſicut ſunt ſub honeſtate reputati. Tertiò ad facinus, in quo innocens debet infamari: quia illud ex ſua radice cuncta flagitia mundi excedit. Ideo dicendum, licet ex Diuina permiſſione quisque innocens, ſiue in gratia conſtitutus, ſiue lædi non poſſit in rebus fortunæ & familia: habendo tamen reſpectum ad ipſum facinus & grauitatem criminis, (cum malefici ſic nuncupantur ob facinorum magnitudinem iuxta Iſid. ſæpè allegatum) dici poteſt, quòd hoc vt aliquis innocens prædicto modo à Dæmone infametur, fieri non eſt benè poſſibile, iterùm multis reſpectibus.

Nem. innocens infametur.

Primò, quia cùm infamare in vitiis, quæ abſque peccato expreſſo vel tacito inito cum Dæmone perpetrantur, vt ſunt furta, latrocinia, & actus carnales. Aliud ſit ab infamia ſuper vitia, quæ nullo modo poſſunt homini imputari, aut ab eo perpetrari, niſi ſuper actum expreſſum

expreſſum cum Dæmone inito: qualia ſunt opera maleficarum: quæ niſi virtute Dæmonum à maleficis perpetrantur, vt vbi homines, iumenta, aut terræ fruges maleficiantur, vnde & eis aliter imputari non poſſunt. Ideò licet Dæmon poſſit hominem de aliis vitiis infamare, de tali tamen vitio infamare, quod ſine eo non poteſt perpetrari, non videtur benè poſſibile.

Præterea hucvſque nunquam actum eſt, nec repertum, vt aliquis innocẽs ſit per Dæmonem taliter infamatus & ſic propter talem infamiam morti fuiſſet adiudicatus. Imò vbi tantummodò infamia laborat, talis nulla pœna punitur, niſi quod Canonica purgatio ſibi indicitur, vt *in 3.p.operis circa ſecundum modum ſententiandi maleficas* patebit.

Canonica purgatio.

Et licet ibi cõtineatur, quòd in caſu, dũ in purgatione deficeret, pro reo eſſet habendus, adhuc tamen adiuratio ſibi indiceretur antequam vlterius ſuper pœnam relapſis debitam procederetur. Sed quia circa contingentia laboramus, quæ actu nunquam fuerunt perpetrata, nulli dubium quin & in poſterum Diuina permiſſio fieri non permittat.

Præterea & à fortiori, propter angelicam cuſtodiam, quæ non permittit inſontes in aliis criminibus minoribus infamari, vt in latrociniis & huiuſmodi, minus permittet, imò fortius ſuæ cuſtodiæ deputatum ab infamia talium flagitiorum præſeruabit.

Nec valet, ſi quis acta per S. Germanum obiiceret, quando Dæmones in aſſumptis corporibus, & ad menſam conſedentibus alias mulieres viris ſuis condormientibus, repræſentabant, hoſpitem illudentes, quaſi illæ mulieres in propriis corporibus ſemper edentes & bibentes aduentarent, de qua etiam *ſuprà* mentio habita eſt. Quia nec ibi illæ mulieres excuſantur, quaſi innocentes omninò, ſed quòd talia mulieribus ſæpè accidunt: quod iuxta *cap.26. q.2. Epiſcopi* notatur. Vbi reprehenduntur tales, quòd dum in imaginaria ſolummodo illuſione transferantur, putant ſe veraciter & corporaliter transferri, licet (vt *ſuprà* tactum eſt) etiam interdum corporaliter à Dæmonibus vehuntur.

Sed quod corporales infirmitates alias omnes, nulla dempta, Diuina permiſſione inferre poſſunt, de illo eſt præſens ſpeculatio. Concludendo ex prænotatis, quòd ſic: cùm nulla ſit à Doctoribus exceptio, cui & rationẽ aſſentire oportet: cùm aliàs Dæmones ſua naturali virtute cuncta corporalia excedunt, vt ſæpè tactũ eſt. Acta denique & geſta per nos reperta hæc affirmant. Nam licet maior difficultas fortaſſis circa lepram aut epilepſiam oriri poſſit, an videlicet talia inferre poſſent, eò quòd huiuſmodi tantummodò ex diuturnis præuiis interiorum diſpoſitionibus & defectibus ſoleant oriri, nihilominus per maleficia interdum eſſe illata repertum eſt. Nam in Diœceſi Baſilienſi in confinibus partium Lotharingiæ Alſatiæ, cùm quidam honeſtus laborator quædam verba data contra rixoſam quandam mulierem protuliſſet, illa indignata minas adiecit quòd in breui ſe de eo vindicare vellet. Et ille licet parui pendiſſet, eadem tamen nocte ſibi puſtulam collo accreuiſſe ſenſit, fricando tamen paululum & tangens totam faciẽ inflatã & tunc factã cum collo perſenſit, in tantum vt horribilis ſpecie lepræ etiam per totum appareret corpus, qui non diſtulit, ſed quanto citius amicis & conſulibus accerſitis, rem geſtam ſuper comminatoria verba mulieris narrauit, & quòd ſic mori ea fide & ſuſpicione vellet, quod illa ſibi arte magica eadem malefica intuliſſet. Quid plura? mulier capitur, quæſtionibus exponitur, & crimen fatetur. At Iudex de modo & cauſa diligentius inquirens, reſpondit: Cùm me verbis opprobrijs

Lepram & epilepſiã à maleficis inferri.

Diabolus plus mali perpetrat quàm maleficæ iubeant.

homo ille aggreſſus fuiſſet, ego ita ſucceſa, cum ad domum veniſſem, malignus ſpiritus cauſam triſtitiæ meæ inquirere cœpit, cui cùm ſingula enarraſſem, & vt me vindicare poſſem eidem inſinuando inſtarem. Ille inquiſiuit, dicens: Quid ergo vis, vt ei faciam? At ego reſpondi: Vellem vt inflatam faciem ſemper retineret: & ſic ille abſceſſit, & illam infirmitatē vltra quàm petij homini intulit: ego enim quòd tali lepra eum percuteret, minimè ſperaſſem vnde & incinerata fuit.

In diœceſi denique Conſtantienſi, inter Briſiacū & *Irenburg* leproſa quædam mulier multis referre ſolebat, niſi debitum vniuerſæ carnis iam ab annis duobus perſoluerit, quod ſimili de cauſa controuerſiæ, quæ inter ipſam & quandam aliam mulierem mota fuiſſet, cùm de nocte domū egreſſa ante oſtiū quid operis agere tentaſſet, ventus quidam calidus à domo alterius mulieris, quæ ex oppoſito domus ſuæ fuerat, eius faciem repentè inſufflauit, vnde & ſubitò in lepram quam geſtabat ſe incidiſſe aſſeruit.

Sufflando in faciem malefica leprâ lictorem infecit.

In diœceſi denique eadem & territorio Nigræ ſyluæ, malefica dum per lictorem ſuper ſtruem lignorum pro incendio ſibi parato à terra eleuaretur, dixit: Dabo tibi mercedem: & ſic inſufflando in eius vultum, ſtatim lepra horribili per totum corpus percuſſus, paucis ex pòſt ſuperuixit diebus. Horrenda eius facinora breuitatis cauſa obmittuntur: ſicut & alia quaſi innumera, ſuper hæc recitari poſſent. Epilepſiam namque ſeu caducum morbum certis infixiſſe per oua cum mortuorum corporibus ſubtumulata, præcipuè ex earum ſecta ex inhumatis, cum aliis earum cæremoniis, quæ recitanda non ſunt: vbi in potu, vel cibo, alicui præbuerunt, ſæpius à nobis repertum eſt.

Oua cum mortuis tumulata.

CAPVT XII.

Super modum, quo alias conſimiles infirmitates in ſpeciali hominibus inferre ſolent.

ALias denique infirmitates inflixiſſe, vt cæcitatem, vel acutiſſimos dolores & torſiones in corporibus hominum, quis enumerare poteſt? Tamen ex his, quæ oculis noſtris perſpeximus, & quæ vni ex Inquiſitoribus innotuerunt, aliqua in medium producamus.

Res geſta.

Eo in tempore, quo in oppido *Iſburg* inquiſitio ſuper Maleficas fieret, hic inter alios deductus fuit caſus. Nam honeſta quædam perſona, & vni ex familiaribus Archiducis matrimonio copulata in præſentia notarij, &c. ſecundùm formam iuris depoſuit: & cum tempore ſuæ virginitatis cuidam ex ciuibus famularetur, accidit vt vxor illius graui dolore capitis langueret, pro cuius curatione cùm quædam mulier acceſſiſſet, & ſuis carminibus & certis practicis mitigare dolorem haberet: Ego, inquit, eius practicam diligenter obſeruabam, perſpexique quod contra naturam aquæ fuſæ in ſcutellam quandam, ipſa aqua in ollam aliam aſcendiſſet, cum aliis cæremoniis quæ recitare opus non eſt, conſiderānſque quòd ex illis dolor capitis in domina non mitigaretur, aliqualiter indignata, hæc verba ad Maleficam protuli: Neſcio quid agitis, vos non facitis niſi ſuperſtitioſa, & hoc propter commodum veſtrum. Tunc malefica ſtatim ſubiunxit, an ſim ſuperſtitioſa vel non, tertia die tu ſenties: quod rei probauit euentus. Nam tertia die manè me ſedente, & fuſum apprehendente, tantus dolor ſubitò corpus meum inuaſit, Primò in interioribus vt non eſſet pars corpo

corporis, in qua non punctiones horribiles ſentirem: Secundò non aliter mihi videbatur, niſi quòd continuè igniti carbones capiti meo ſuperfunderentur: Tertiò in cute corporis, à vertice vſque ad plantas pedum, non fuiſſet ſpatium ad punctum acus, vbi non fuiſſet puſtula alba ſanie repleta, ſicque in his doloribus eiulando, & tantummodò mortem optando vſque ad diem quartum reſtiti. Tandem maritus dominæ meæ, vt ſtabulum quoddam intrarem mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo, eo præcedente, dum ante oſtium ſtabuli eramus, Ecce, inquit ad me, pecia panni albi ſuper oſtium ſtabuli. At ego: Video. Tunc ille: Quantum potes, remoue, quia fortè melius habebis. Tunc ego quantum potui vno brachio me ad oſtium tenente, cum altero peciam apprehendi. Aperias, (inquit dominus) & conſidera diligenter ibi repoſita. Tunc vbi peciam ſolui, plura ibidem incluſa reperi, præcipuè autem grana quædam alba, ad modum quo puſtulæ inerant corpori meo, ſemina quoque & legumina quorum ſimilia nec edere poteram aut intueri cum oſſibus ſerpentum, & aliorum animalium intuita ſum. Et ſic ſtupefacta, dum inquirerem à domino, quidnam agendum foret, vt in ignem cuncta proiicerem iniunxit. Proieci. Et ecce ſubitò non poſt horæ ſpacium, aut quartale, ſed in momento, vt in ignem res illæ fuerant proiectæ, omnem ſanitatem priſtinam recuperaui. Et quia plura contra vxorem illius cui famulabatur fuerunt depoſita, per quæ ſuſpecta non tam leuiter quàm & vehementer fuit habita, & præcipuè propter magnam familiaritatem cum maleficis habitam. Vnde præſumitur, quòd conſcia de maleficio repoſito, hoc viro indicauit, & deinceps modo præmiſſo, publicatum, ſanitatem ancilla recuperauit.

Inſuper aliud maleficium cuiuſdam perſonæ, etiam mulieris, illatum in eodem oppido referre in deteſtationem tanti criminis expedit. Mulier quædam maritata, & honeſta acceſſit, & iuxta iuris formam, vt ſuprà diſpoſuit. Retrò domum, inquit, habeo viridarium (eſt & illi ortus contiguus vicinæ meæ.) Vnde cùm quadam die tranſitum fieri ex horto vicinæ ad viridarium meum, non abſque damno perſpexiſſem, ſtans in oſtio viridarij, & apud me ipſam cōquerendo, & querulando, tam de tranſitu quàm & de dāno, vicina ſubitò ſuperuenit, & an ſuſpectam haberem, inquiſiuit. At ego territa propter malam eius famam, nil aliud niſi hæc verba protuli. Greſſus in graminibus damna demonſtrant. Tunc illa indignata, quia ad eius fortaſſis beneplacitum me litigioſis verbis cum ea implicare nolebam, abſceſſit cum murmure, & verba quæ protulit licet audirem, tamen intelligi non potui. Poſt paucos verò dies ingens infirmitas mihi accidit cum doloribus ventris & acutiſſimis torſionibus à latere ſiniſtro verſus dextrum & viceuerſa, quaſi duo gladij aut cultri eſſent pectori infixi, & ſic die noctúq; clamoribus omnes vicinos alios inquietaui: & confluentibus hinc inde pro conſolatione, accidit vt lutifigulus, præfatam vicinam & maleficam adulterino flagitio habens in amaſiam, ſimili modo viſitationis gratia accedens, & infirmitati meæ compatiens, poſt verba conſolatoria abceſſit. Sequenti tamen die feſtinè rediit, & inter alia conſolatoria ſubiunxit: Experimentum capiam, an ex maleficio ex vobis infirmitas acciderit, quòd ſi ſic repertum fuerit, ſanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto, & me in lecto decumbente, plumbum in ſcutellam aqua plenam ſupra corpus meum appodiādo infudit, & vbi quædam imago & figuræ diuerſarum rerum ex plūbo congelato apparuiſſent: Ecce inquit

Quomodo probetur an aliqua ſit maleficiata.

quit, ex maleficio, hæc vobis contigit infirmitas. Et ſuper limen oſtij domus vna pars inſtrumentorum maleficij continetur. Accedamus ergo & illis amotis melius ſentietis. Sicque maritus meus cum eo pariter ad tollendum maleficium accedunt: & lutifigulus limen eleuans, marito iniunxit, vt manum in foueam, quæ apparuerat, mitteret: & quæcunque inueniret, extraheret: quod & fecit: Nam primò imaginem quandam ceream in longitudine vnius palmæ, vndique perforatam, habentem duos acus ex aduerſo per latera, ad modum quo ipſa punctiones à ſiniſtro latere, vſque ad dextrum, & è conuerſo perſenſerat extraxit. Demùm pecias panniculorum diuerſas ac plurimas, tam in granis, quàm in ſeminibus, & oſſibus continentes, ſicque illis in ignem ptoiectis, ego quidem conualui, ſed non ex toto. Nam licet torturæ & punctiones ceſſaſſent, appetitúſque comedendi rediiſſet ex integro, tamen priſtinæ ſanitati vſque in præſens minimè ſum reſtituta. Vnde hoc, quòd priſtina ſanitas non rediret, Reſpondit: Sunt & alia inſtrumenta alibi abſcondita, quæ inuenire non valeo. Et qualiter tunc prima inſtrumenta repoſita agnouiſſet, dum inquirerem. Reſpondit; ex amore quo amicus amico reuelate ſolet, hæc cognoui: vnde dum alteram procabat, & mihi vicinam agnoui, ideò argumentum ſuper eam cœpi ſuſpicionis: hæc ægrota recitabat.

Sed ſi ſingula, quæ in illo duntaxat oppido reperta ſunt, recitare vellem, liber vtique foret conficiendus. Quanti enim cæci, claudi, aridi, & diuerſis irretiti infirmitatibus, iuxta formam iuris, ex vehementi ſuſpicione ſuper maleficas eis huiuſmodi infirmitates, in genere vel in ſpecie prædicentes, & quòd talia in breui ſentire haberent, vel ad dies vitæ, vel ad mortem ſtatim percipiendam. Et quòd ſecundum eorum dicta & auiſamenta cuncta accidiſſent, vel ad ſpecificatam infirmitatem, vel ad mortem aliorum. Quia enim terra illa vaſallis & armigeris abundat, & otia dant vitia: vbi interdum mulieres procabant, dum illas procatas abiicere, & alias honeſtas matrimonio ſibi copulare diſpoſuerunt, rarò ſine vindicta ſuper maleficium inferendum, aut viro aut vxori, dum ſe ſpretas cernebant: thorus coniugalis perſeuerabat, non autem viris tantum quantum mulieribus: eò vt piè æſtimari poteſt illis interemptis, aut areſactis, priores amaſias procare haberent. *Nobiles Tirolenſes taxat.*

Nam & cocus quidam Archiducis, dum iuuenculam honeſtam & alienigenam duxiſſet, malefica eius amaſia in publica via aliis honeſtis perſonis audientibus, iuuenculæ maleficium & mortem prædixit, extenſa manu dicens. Non diù de tuo marito gaudebis. Statímque ſequenti die lecto decubuit, & poſt paucos dies debitum vniuerſæ carnis perſoluit, in extremis conteſtando. En ſic morior, quòd illa ſuis maleficiis, Deo permittente, me interemit, & vtique pro meliori Deo ſibi alias nuptias in cælo diſponente.

Sic denique per maleficia miles quidam, vt publica fama teſtatur, interemptus fuit, ſic & alij plures, quos recitare omitto.

Inter quos & domicellus quidam, dum ad nutum amaſiæ ſecum pernoctare volebat, & per famulum ſuum, quòd ea nocte ſecum certis negotiis præpeditus, pernoctare non poſſet, ei indicaſſet. Illa indignata famulo iniunxit. Dicas domicello, non diu me vexabit: ſicque & ſequenti die infirmatus, poſt paucos dies ſepultus.

Sunt & tales maleficæ quæ Iudices ſolo aſpectu & oculorum intuitu maleficare ſciunt, quòd etiam nullam moleſtiam eis inferre publicè ſe iactantes: ſed vt quibuſcunque pro *Oculi maleficarum Iudices corrumpunt.*

crimi

criminalibus cauſis detentis, & grauiſſimis tormentis pro dicenda veritate expoſitis, taciturnitatem inferre ſciunt, quòd nunquam eorum facinora detegere poterunt.

Sunt & quæ imaginem crucifixi flagellis & cultris impingendo, ob maleficia perpetranda, cum turpiſſimis verbis, contra glorioſiſſimæ virginis Mariæ puritatem, & noſtri Saluatoris ex eius intemerato vtero natiuitatem dehoneſtauerunt: Verba illa, & ſingulos actus recitare non expedit, cùm nimis ſint piorum aurium offenſiua in ſcriptis tamen redacta & repoſita ſunt: prout baptizata quædam Iudæa & alias iuuenculas induxerat, quarum vna Vvalburgis nomine eodem anno in extremis poſita, dum à circunſtantibus ad confeſſionem peccaminum hortaretur exclamauit: Corpus & animam tradidi Diabolo, nec ſpes mihi adeſt veniæ, & ſic defuncta.

Proteſtatio authoris.

Singula hæc non ad ignominiam, ſed ad laudem & gloriam illuſtriſſimi Archiducis conſcripta ſunt, cùm reuera vti Catholicus princeps & præcipuus zelator in exterminium earum cum aſſiſtentia reuerendiſſimi Ordinarij Brixienſis, non mediocriter laborauit. Recitata autem potius in deteſtationem & odium tanti criminis, vt quæ iniurias hominum vlciſci non deſiſtunt: quomodo iniurias creatoris & fidei contumelias, etiam non habendo ad temporalia damna reſpectum, ſufferre poſſunt. Omnium enim eorum hoc præcipuum fundamentum fidei videlicet abnegatio exiſtit.

CAPVT XIII.

Super modum, quo obſtetrices maleficæ maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt.

NEc prætereundum eſt de nocumentis à maleficis obſtetricibus pueris illatis. Et primò, quomodo interimunt. Secundò, quomodo Dæmonibus offerendo execrant. In diœceſi namque Argentinenſi & oppido Zaberniо mulier quædam honeſta, ac beatiſſimæ virgini Mariæ plurimùm deuota, hunc caſum referre ſibi accidiſſe, ſingulis eius hoſpitium quod publicè tenet, nigram habens Aquilam pro interſigno, frequentantibus commemorat. A viro, inquit, legitimo, ſed iam defuncto impregnata, vbi dies pariendi appropinquarent, mulier quædam obſtetrix, vt ipſam ad obſtetricandum puerum acceptarem, importunè inſtabat. At ego conſcia de eius infamia, licet aliam mihi aſſumere decreuiſſem, verbis tamen pacificis, quaſi ſuis annuere vellem petitionibus, me ſimulabam. Adueniente autẽ tempore partus, cùm aliam obſtetricem conduxiſſem, illa prior indignata, quadam nocte cameram meam, euolutis vix octo diebus, cum duabus aliis mulieribus ingreditur, & lecto appropinquantes, in quo iacebam, cùm maritum meum, qui in altera dormiebat camera vocare voluiſſem, ſingulis membris, & lingua ita remanſi viribus diſtituta, quòd dempto viſu cum auditu, nec particam mouere potuiſſem. In medio ergo illarum duarum ſtans malefica, hæc verba protulit: Ecce, hæc peſſima mulierum, quia in obſtetricem me recipere noluit, impunè non tranſibit. Et cùm aliæ duæ à latere ſtantes, pro ea ſupplicarent, dicentes: tamen nunquam

Res geſta Tabernis Alſaticis.

alicui

alicui ex noſtris nocuit: malefica ſubiunxit: Hanc mihi quia diſplicentiam fecit, ſuis inteſtinis aliqua immittere volo, ſic tamen, quòd infra dimidium annum nullos propter vos dolores ſentiret, ſed illo euoluto ſatis cruciabitur: acceſſit ergo & ventrem cum manu tetigit, mihíque videbatur quaſi inteſtinis extractis, certas res, quas tamen videre non potui, intromittere. Illis ego abeuntibus, cùm vires ad clamandum recuperaſſem maritum quam ocius vocaui, & rem geſtam denudaui. Cùm autem ille cauſam puerperio aſſignare vellet, dicens: Vos puerperæ plurimis illuſionibus & phantaſiis laboratis: nec quoquomodo dictis meis fidem adhibere volebat, adiunxi: Ecce ſpatium pro anno dimidio mihi donauit, quo elapſo, ſi nulli cruciatus ſuperuenient, dictis tuis fidem adhibebo. Conſimilia denique verba filio clerico, qui & pro tunc Archidiaconus ruralis erat, protulit, cùm & ipſe viſitationis gratia illo die eam frequentaſſet. Quid plura? ſex menſibus ad punctum euolutis, internorum viſcerum tortura ſubitò ipſam tam dira inuaſit, vt nec diebus, nec noctibus, à clamoribus omnes inquietando abſtinere potuiſſet. Et quia (vt præmiſſum eſt deuotiſſima virgini & reginæ miſericordiæ extitit: in pane & aqua, ſingulis Sabbatinis diebus ieiunando, & ideò & per ipſius ſuffragia credidit ſe liberari. Vnde & quadam die, vbi opus naturæ perficere volebat tunc omnis illa immunditia à corpore prorupit: & aduocans maritum cum filio; dixit: Suntne res iſtæ phantaſticæ? nónne dixi, poſt dimidij anni ſpatium veritas cognoſcetur? Aut quis vidit vnquam ſpinas, oſſa, ſimul etiam lignamen comediſſe? Erant enim ſpinæ roſarum, in longitudine vnius palmæ, cum aliis variis innumeris rebus immixtæ.

Maleficæ figūt acus in capita infantum.

Inſuper (vt *in prima parte operis*) ex illius famulæ reductæ ad præſentiam in Briſiaco confeſſione patuit, maiora damna fidei circa hanc hæreſim maleficarum ab obſtetricibus inferri, quod etiam quarundam confeſſio, quæ poſtmodum incineratæ fuerunt, luce clarius demonſtrauit.

Nam in diœceſi Baſilienſi, & oppido *Dann*, quædam incinerata faſſa fuerat, vltra quadraginta pueros necaſſe, per modum talem, vt quando ex vtero egrediebatur, acum capitibus eorum per verticem vſque in cerebrum infigeret.

Altera denique in diœceſi Argentinenſi, pueros abſque numero, puta quia de numero non conſtabat, ſe intereміſſe faſſa fuerat: taliter autem fuit deprehenſa. Nam vbi ex vno oppido in aliud, cauſa obſtetricandi mulierem quandam vocata fuiſſet, officio ſuo completo, dum ad propria redire volebat, vbi portam oppidi exiuit, caſu brachium pueri recenter nati ex linteo, quo præcincta erat, cui & inuolutum brachium fuerat, ad terram cecidit, quo viſo ab eis qui infra portam ſedebant, dum illa præteriſſet, leuatam è terra, vt putabant, peciam carnis, cautius intuebantur, & cùm non peciam carnis, ſed brachium pueri per articulos membrorum agnouiſſent, conſilio cũ præſidentibus habito, & inuento, quòd infans ante baptiſmum deceſſerat, brachióque careret, malefica capitur, quæſtionibus exponitur, & crimen detegitur, ſicque, vt prædictum eſt, abſque eius numero, ſe infantes intereміſſe cognouit.

Malefica obſtetrix brachia natis infantibus aufert.

Qua autem de cauſa vtique præſumendum quod ad inſtantiam malignorum ſpirituum etiam eis interdum inuitis talia facere coguntur. Nouit enim Diabolus, quòd ab introitu regni cœleſtis, propter pœnam damni, aut originale peccatum tales pueri ſequeſtrantur. Vnde etiam diutius finale iudicium protrahitur,

Infantes non baptizati ſequeſtrantur à regno cœlorum.

protrahitur, ſub quo æternis cruciatibus deputabuntur, cum eo tardius numerus electorum complertur, quo completo mundus conſummabitur: & vt in præmiſſis tactum eſt, ſuaſu Dæmoniorum ex huiuſmodi membris vnguenta, earum vſibus accommoda, conficere habent.

Vnguenta ex carnibus infantum.

Sed & hoc horrendum facinus ſilentio prætereundum in deteſtationem tanti criminis non eſt. Nam vbi infantes non interimunt, tamen illos Dæmonibus execrando per hunc modum offerunt. Nato enim infante obſtetrix, vbi puerpera malefica per ſe non exiſtit, tunc quaſi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipſum extra cameram deportat, & ſurſum eleuans principi Dæmoniorum, ſcilicet, Lucifero & omnibus Dæmonibus immolat: & hoc in loco coquinæ ſuper ignem.

Maleficæ infantes offerunt Diabolo.

Et (vt quidam retulit) cùm perpendiſſet vxorem ſuam tempore partus, præter conſuetum modum puerperarum nullam ad ſe ingredi mulierem permitteret, niſi duntaxat filiam propriam, quæ obſtetricandi officium gerebat, cauſam huiuſcemodi experiri volens, latenter ſe illo in tempore in domo occultabat. Vnde & ordinem ſacrilegij, & Diabolicæ immolationis, modo prædicto perpendit: cum eo quòd, vt ſibi videbatur, per appendiculi inſtrumentum, in quo ollæ ſuſpenduntur, infans non fultus humano auxilio, ſed Dæmonum, ſurſum vehebatur. Vnde mente conſternatus, cum & horrenda verba per Dæmonum inuocationem, & alios ritus nefandiſſimos perſenſiſſet, ſubitò vt infans baptizaretur acriùs inſtitit & cùm ad aliam villam, in qua parochialis erat Eccleſia, deferendus eſſet, & per pontem ſuper flumen quoddam pertranſire haberent, ille euaginato gladio ſuper filiam, quæ infantem gerebat, irruit, dicens, aliis duobus ſibi adiunctis audientibus: Nolo vt infantem per pontem deferas, quia aut per ſe pontem gradietur, aut tu in flumine ſubmergeris. Quia perterrita, cum aliis quæ aderant mulieribus, & anne compos eſſet rationis inquirentes, (res enim geſta cunctos alios latebat, demptis duobus viris ſibi coniunctis.) Tunc ille: Peſſima mulierum, arte tua magica ſcandere pendiculum infantem feciſti, fac & iam, vt nullo deferente pontem pertranſeat, aut in flumine te ſubmergam. Sicque coacta, puerum ſuper pontem poſuit: & arte ſua Dæmonem inuocans, ſubitò ex altera parte pontis infans cernitur. Baptizato ergo puero, & ad propria rediens cùm iam per teſtes filiam de maleficio conuincere poterat, prout plurimum facinus oblationis minimè probare potuiſſet, eò quòd ipſe vnicus illi ſacrilego ritui interfuiſſet, apud Iudicem poſt tempus purgationis, filiam cum matre accuſat, & pariter incinerantur, & facinus de ſacrilega oblatione, quod per obſtetrices fieri ſolet, detegitur.

Sed hic dubium oritur: Quid ne operis aut efficaciæ talis ſacrilega oblatio in huiuſmodi pueris efficere valeat. Ad quod dici poteſt, quòd ſicut triplici ex cauſa Dæmones efficiunt, ita & ad tria nefandiſſima hæc eis deſeruiunt. Nam primò ex ſuperbia eorum, quæ quia ſemper aſcendit, iuxta illud, Superbia eorum qui te oderunt, aſcendit; ſemper quærunt quantum poſſunt, diuinis, rebus & cæremoniis ſe conformare, vt ſic ſub ſpecie boni apparentis facilius decipiant. Sic enim & virgines, pueros, mares vel fœminas expetunt à magis, vbi in ſpeculis vel vnguibus maleficorum furta ſublata, vel alia occulta habent manifeſtare, licet per corruptos idem oſtendere valerent, ſed tamen vt fingat, ſe falsè caſtitatem amare, quam tamen odit. Cùm caſtiſſi-

Cur maleficæ offerant infantes Diabolo.

Cur Satan odio habeat virginitatem. caſtiſſimam virginem ſummè odit, eò quòd caput eius contriuit. *Gen.* 3. Vnde ſic animas maleficorum & eius credentium per infidelitatis vitium, ſub ſpecie virtutis decipiunt. Tertiò, vt ipſa perfidia maleficarum amplius in ſui augmentum creſcat, dum à cunabulis ſibi dicatas maleficas ſeruant.

Ex his efficit hæc ſacrilega oblatio tria in puero. Primò, quòd ſicut exterior oblatio fit in rebus ſenſibilibus Deo, puta in vino, pane, terræ frugibus, & hoc in ſignum debitæ ſubiectionis & honoris, iuxta illud *Eccl.* 25. Non apparebis in conſpectu Domini Dei tui vacuus. Quæ etiam res aliis poſtmodum profanis vſibus nullo modo applicari debent, nec poſſunt. Vnde & 10. *q.* 1. Damaſ. Papa dicit, oblationes quæ intra Eccleſiam offeruntur, ſacerdotibus tantummodò pertinere, ſic tamen, vt non ſolùm eas in ſuos vſus conuertant, ſed vt fideliter diſpenſent, partim ad ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & partim etiam in vſus pauperum conuertant. Ita & talem puerum Diabolo in ſignum ſubiectionis & honoris oblatum, Diuinis vſibus applicari, dignæ & fructuoſæ ſubiectionis cauſam, pro ſe quàm pro aliis, quomodo eſt poſſibile hoc à Catholicis fieri.

Quomodo liberi portent peccata parentũ. Quis enim dicere poteſt, materna ſcelera ſeu aliena peccata, quoad punitionem, non redundare in filios. Fortaſſis ille qui dictum propheticum attendit: Filius non portabit iniquitatem patris. Sed quòd de illo paſſu. *Gen.* 20. Ego Dominus zelotes, viſitans peccata patrum in filios, vſque in tertiam & quartam generationem? Eſt enim hæc vtriuſque ſententia, vt prima intelligatur de pœna ſpirituali in iudicio poli ſiue Dei, & non in iudicio fori. Et eſt pœna, quæ principaliter tangit animam, ſiue ſit pœna damni, vt priuatio gloriæ, ſiue pœna ſenſus id eſt, crucificationis ignis infernalis. His enim pœnis nunquam punitur aliquis ſine culpa propria, vel contracta, quantum ad originale, vel commiſſo quantum ad actuale peccatum.

Secunda verò auctoritas, quia intelligitur de imitatoribus paternorum ſcelerum, vt Gratianus exponit 1. *q.* 4. §. *quibus*. Vbi etiam dat alias expoſitiones, ideò aliis pœnis quibuſcunque in iudicio Dei punitur quis, non ſolùm pro culpa ſua commiſſa, vel committenda, vt ſcilicet euitetur, ſed etiam pro culpa alterius.

Nec valet ſi dicatur, quòd tunc punitur ſine cauſa, & ſine culpa, quæ debet eſſe cauſa pœnæ. Quia iuxta regulam iuris ſine culpa niſi ſubſit cauſa, non aliquis puniendus. Vnde & dicere poſſumus, ſemper quòd ſupereſt cauſa etiam iuſtiſſima, licèt nobis ignota. 24. *q.* 4. Auguſtinus. Et ſi ſuper actionem facti profunditatem iudiciorum Dei penetrare non poſſumus verumtamen verum ſcimus eſſe, quod dixit, & iuſtum eſſe quod fecit.

Et tamen diſtinctio in pueris oblatis eò, quòd loquendo de innocentibus, quia non per matres maleficas, ſed per obſtetrices Dæmonibus offeruntur, & rapiuntur occultè, vt dictum eſt ſuprà ab amplexibus & vtero honeſtæ matris; quòd tales innocentes non adeò deſeruntur, vt imitatores efficiantur tantorum ſcelerum, ſed imitatores paternarum virtutum, hoc piè credendum eſt.

Secundum quod efficit hæc ſacrilega oblatio eſt, quòd ſicut in oblatione, qua homo ſeipſum Deo offert in ſacrificium, recognoſcit Deum ſuum principium & finem: quod quidem ſacrificium dignius omnibus ſacrificiis aliis exterioribus ab eo impenſis, iuxta illud: Sacrificium in Deo ſpiritus contribulatus, &c. Et hoc quoad principium creationis & finem glorificationis.

Digitized by Google

nis. Ita & ipſa malefica puerum offerens Diabolo, eius animam & corpus, tanquam ſuo principio & fini damnationis æternæ commendat, vnde & non niſi miraculosè à ſolutione tanti debiti liberari poterit.

Solet & quædam hiſtoria, imò & plures recitari, de pueris ex materno vtero Dæmonibus improuisè, ex aliqua paſſione, & commotione mentis à ma-
Quomodo oblati Dæmonibus liberentur. tribus oblatis, & qualiter cum maxima difficultate in adulta ætate à Dæmonum iuriſdictione, quam Diuina permiſſione ſibi vſurpauit, liberari po-
Liber exemplorum Beatæ Mariæ. terunt, de quibus liber exemplorum beatiſſimæ virginis Mariæ refertus noſcitur. Specialiter & de illo, qui per ſummum Pontificem, dum liberari è vexationibus Dæmonum non poterat; miſſus tandem ad quemdam virum ſanctum in Orientalibus partibus degentem, cum magna adhuc difficultate per interceſſionem ipſius glorioſiſſimæ virginis, ab illa iuriſdictione ereptus fuit.

Vnde ſi in vltionem vnius improuiſæ non dico oblationis, ſed exhibitionis, vbi mater ex indignatione duntaxat, ſuper copulam carnalem viro exhibendam cum dixiſſet maritus, ſpero inde fructum prouéturum, & illa replicans: Sit fructus ille Diabolo datus, tanta ſeueritas diuinæ punitionis patuit: quanta creditur ſæuire, vbi tantæ Diuinæ maieſtatis cernitur offenſa.

Tertium quod hæc ſacrilega oblatio efficit, eſt habitualis inclinatio ad huiuſmodi maleficia hominibus, iumentis, & terræ frugibus inferenda. Huius ratio aſſignari poteſt ex his, quæ ſecundum Thom. *in* 2. *q.* 108. ſuper punitionem temporalem, qua aliqui propter alienas culpas puniuntur, deducuntur. Dicitur enim quòd quia filij ſunt ſecundum corpus res quædam patris, & ſerui & animalia, res dominorum. Et cùm aliquis ſit puniendus in rebus ſuis omnibus, ideò & filij pluries pro parentibus. Cur filij pro parẽtibus puniantur.

Et differt hæc ratio ab illa, quæ ſuprà tacta fuit de peccatis patrum: quia Deus viſitat filios vſque in tertiam & quartam generationem, quia (vt ibi tactum eſt) hoc intelligitur de imitatoribus paternorum ſcelerum. Hæc autem ratio concludit de punitione filiorum pro parentibus, vbi non imitantur paterna ſcelera in actu per mala opera, ſed tantum in habitu. Sic enim & filius, De oblationibus liberorum Deo vel Dæmoni.
natus ex adulterio Dauid, mortuus fuit quàm citius: Et animalia Amalechitarum iuſſa ſunt interfici. Quamuis & huiuſmodi ſit ratio myſtica, vt habetur 1. *part. q.* 4. §. *paruulos*.

Ex quibus omnibus non inconuenienter dicitur, quòd huiuſmodi pueri ſemper ad maleficia perpetranda vſque in finem vitæ inclinantur. Sicut enim Deus ſuam oblationem ſanctificat, vt ſanctorum geſta demonſtrant, vbi parentes ſobolem ex eis procreandam Deo dicaſſent: vtique & Diabolus ſuam oblationem inficere non ceſſat: Ex veteri & nouo Teſtamento quaſi innumera poſſent geſta deduci. Sic enim plures Maleficæ totã progeniem inficiunt.
Patriarchæ & Prophetæ, vt Iſaac, Samuël, Samſon. Sic etiam Alexius, Nicolaus, & alij innumeri, gratiis plurimis ad ſanctitatem vitæ fuerunt prouenti.

Experientia denique demonſtrat, ſemper filias maleficarum cum conſimilibus tanquam imitatrices maternorum ſcelerum eſſe diffamatas: imò & totam quaſi progeniem eſſe infectam. Et huius quidem & omnium præcedentium ratio, quia ſuperſtitem ſemper habent relinquere, & in augmentum illius perfidiæ ſummis conatibus ex pacto cum Dæmone inito tendere. Vnde enim contingere poſſet, quòd ſæpiſſimè repertum eſt, puellas impuberes, octo vel decem annorum tempeſtates & grandines concitaſſe,

Digitized by Google

De puella octo annorum, ſciente pluuias & grandines excitare.

niſi ex tali pacto ſub tali oblatione ſacrilega Diabolo per matrem Maleficam infantem execraſſe. Nec enim per ſe pueri talia ex fidei abnegatione prout adultæ maleficæ principio facere habent, efficere poſſent : cum nec alicuius fidei articuli fortaſſis notitiam habent. E quibus geſtis aliqua in medium producamus.

In partibus enim Sueuiæ, dum quidam villanus ſegetes in campis cum filia paruula vix octo annorum conſpicere decreuiſſet, & propter ſiccitatē terræ pluuiam apud ſe ruminans & conferens optaſſet dicens : Heu quando veniet pluuia ? Puella audiens verba patris, ex ſimplicitate animi dixit : Pater ſi pluuiam deſideras, faciam quòd citò veniet. At pater : Vnde hæc tibi, noſcisne pluuiam procurare. Reſpondit puella : vtique, & nedum pluuiam, ſed & grandines, & tempeſtates concitare ſcio. Et pater : Quiſnam te docuit ? Reſpondit mater mea, verùm quod mihi inhibuit ne alicui indicarem. Tunc iterum pater. Et quomodo te docuit ? Reſpondit, me miſit vni magiſtro, quē omni hora, ad quæcunque petita habere poſſum. At pater, Vidiſtine illum ? Reſpondit, vidi interdum viros introeuntes & exeuntes ad matrem & cum interrogaſſem, quinam eſſent reſpondit. Sunt noſtri magiſtri quibus & te tradidi & commiſi, magni fautores & diuites. Territus pater anne illa hora grandinem excitare poſſet, inquiſiuit. Et puellam. Vtique ſi modicum aquæ habuero, faciam. Tunc pater puellam per manum ad torrentem deduxit, Fac, inquit, ſed tantummodo ſuper agrum noſtrum. Tunc puella manus in aquam miſit, & in nomine ſui magiſtri, iuxta doctrinam matris mouit : Et ecce tantummodo pluuia agrum illum perfudit. Quod cernens pater, fac, inquit & grandinem, ſed tantummodo ſuper vnum ex agris noſtris. Quod cum iterum puella feciſſet, pater de experientia certificatus, vxorem apud Iudicem accuſauit quæ capta & conuicta, incinerata fuit, & filia reconciliata & Deo dicata, amplius illa efficere non potuit.

CAPVT XIV.

Sequitur ſuper modum quo iumentis maleficæ varia nocumenta inferunt.

Vtique à fortiori, cum Apoſtolus dicat, Nunquid Deo cura eſt de bobus, volens per hoc innuere, quòd licet omnia ſubſint diuinæ prouidentiæ, tam homines, quam iumenta, vtroſque iuxta modulum ſuum ſeruans, vt *Pſal.* ait : Filij tamen hominum ſub regimine & protectione alarum amplius gubernantur. Si inquam, homines Diuina permiſſione, per maleficos affliguntur, innocentes, iuſti, & peccatores, parentes denique in filiis quæ res ſunt pertinentes ad eos. Cum etiam iumenta terræque fruges, ſimiliter de rebus hominum exiſtant vtique & ſuper illos varia nocumenta poſſe à maleficis inferre nemo dubitare Diuina permiſſione concurrente præſumat. Sic denique nec minima reperitur villula, vbi mulieres mutuò vaccas inferre, lacte eas priuare, & ſæpiſſimè interimere non ceſſant. Nunquid Deo cura de bobus.

A minimo autem nocumento inchoando, quod de priuatione lactis æſtimari poteſt. Si de modo, quo id efficere valeant, quæritur : Reſponderi poteſt, quod quia ſecundum Albertum *3. de anima.* Lac de natura fit menſtrui in quolibet animali : ſicut etiam fluxus alius in fœmina, vbi non reſtringitur talis fluxus aliqua infirmitate, tunc reſtringitur aut auferiur interdum maleficiali opere : Ex conditione autem naturali lac reſtringitur poſt conceptum fœtum. Ex infirmitate quomodo maleficæ lacte priuent.

vero

Digitized by Google

vero accidentali, ſicut pluries ex comeſtione alicuius herbæ quæ ex natura lac reſtringere habet & vaccam alterare.

Ex maleficio autem talia procurant variis modis. Quædam enim nocturnis temporibus & ſacratioribus, vtique ex inductione Diaboli, ob maiorem offenſam diuinæ maieſtatis, in quocunque angulo domus ſuæ ſe collocant, vrceum inter crura habentes, & dum cultrum vel aliquod inſtrumentum in parietem aut columnam infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc ſuum Diabolum, qui ſemper eis ad omnia cooperatur, inuocant, & quod de tali vacca, & tali domo, quæ ſanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affectat, proponit, tunc ſubitò Diabolus ex mammillis illius vaccæ lac recipit, & ad locum vbi malefica reſidet, & quaſi de illo inſtrumento fluat, reponit.

Ex cultro lac mulgere.

Hæc quidem populo prædicando, nemo propterea ex eis informatur: quia quantumcumque quis Dæmonem inuocare, & per nudam inuocationem hæc ſe poſſe efficere æſtimaret, ſeipſum deciperet, quia caret fundamento illius perfidiæ, quia ſcilicet homagium non præſtitit, & fidem non abnegauit. Hæc ideò poſui, cum plures hæc & alia, quæ poſita ſunt, æſtimant populo non eſſe proponenda propter periculum informationis cum ſit impoſſibile, aliquem per prædicatorem poſſe informari ratione tacta. Potiùs autem ſunt in deteſtationem tanti criminis, & vt Iudices in vltionem tanti ſceleris ſcilicet, fidei abnegationis, amplius inardeſcant ſunt prædicanda: Licet non ſemper: plus etiam ponderant ſeculares huiuſmodi temporalia damna, cùm magis terrenis implicantur affectionibus quàm ſpiritualibus, vnde & cum eis talia poſſe fieri affirmantur, in punitionem ipſorum amplius ſæuiunt: ſed tamen aſtutiam Diaboli quis explicare poteſt.

Noui illos in quadam ciuitate conſtitutos, qui dum tempore Maij butyrum Maicum comedere affectarent, eis in itinere exiſtentibus & in prato circa torrentem conſedentibus, vnus ex eis, qui pacto cum Dæmone per antea ſiue tacito ſiue expreſſo inito, dixit. Ego optimum butyrum Maicum procurabo. Et ſtatim depoſitis veſtimentis & torrentem intrans non ſtando, ſed ſedendo contra aquæ fluxum dorſum vertebat, & cæteris conſpicientibus, ipſe dum certa verba protuliſſet, & aquam manibus poſt tergum mouiſſet, poſt paululum butyrum formatum ad modum quo villanæ tempore Maij vendere in foro ſolent, in magna quantitate apportauit, & aliis guſtantibus, optimum fuiſſe butyrum affirmarunt.

Butyrum Maicum ex aqua formare.

Qua ex re colligitur, primò hunc de ſua practica fuiſſe certum, vel quia merè Maleficus per expreſſum pactum cum Dæmone initum, vel quia per tacitum pactum nouerat ſibi Diabolum ad vota affuturum. Siquidem primùm tunc non indiget diſcuſſione, quin verus Maleficus fuerit. Si autem ſecundùm: tunc vſus ſuffragio Diaboli fuit, eò quòd ſibi oblatus & execratus à matre vel obſtetrice fuerit.

Quòd ſi quis obiiceret, Diabolum fortaſſe apportaſſe butyrum ſine aliquo pacto tacito vel expreſſo ac etiam, abſque oblatione aliqua. Reſpondetur, quòd nunquam aliquis vtitur ſuffragio Diaboli in conſimilibus operibus ſine eius inuocatione: quia ipſo facto, cum quis Dæmonis auxilium petit contra fidem vt apoſtata agit. Iuxta determinationē Doctoris *in ſent. diſt. 8. ſuper difficultatem*: Vtrum auxilio Dæmonum vti, ſit apoſtaſia à fide. Nam licet cum aliis Doctoribus Albertus Magnus cōcordet, tamen magis expreſsè dicit, quòd ſemper in talibus eſt Apoſtaſia verbi vel operis. Si enim inuocationes, coniurationes, fumigationes, & adora-

Apoſtata etiam quis ſine homagio efficitur.

Apoſtaſia verbi & operis.

Digitized by Google

tiones fiant, tunc apertum pactum initur cum Dæmone, abſque hoc videlicet, quòd aliquis corpus & animam cum fidei abnegatione, in toto vel in parte tradat. Quia per hoc quòd ipſum inuocat, iam committit apoſtaſiam verborum apertam. Si autem non fit inuocatio verborum, ſed ſolummodo fit opere ſimplici, quia ſcilicet tale opus facit, quòd non niſi Dæmonum auxilio effectum ſortiri poteſt. Tunc ſiue faciat illud inchoando in nomine Diaboli, ſiue per alia verba ignota, ſiue abſque omni verbo, illa tamen intentione, vt dictum eſt, tunc ſubdit Albertus, eſt apoſtaſia operis: quia illud opus expectatur à Dæmone. Cùm autem expectare aliquid à Dæmone, vel aliquid percipere per ipſum, ſemper eſt fidei contumelia, & ideò apoſtaſia.

Vnde & hîc concluditur, quòd quocunque modo præfatus magus hoc procurauit, vtique per pactum tacitum vel expreſſum procurauit. Et veriſimiliter, ſi abſque pacto expreſſo, quòd tunc vt maleficæ facere ſolent, per tacitum & occultum pactum, vel ex ſe, vel à matre, aut obſtetrice initum talia effecit. Et dico ex ſe quia tantummodò opus exercuit, effectum à Diabolo expectans.

Secundum quod colligitur ex illa vel conſimili practica, eſt, quòd quia Diabolus nouas rerum ſpecies condere non poteſt: ideò vbi tam ſubitò naturale butyrum ex aqua prorupit, virtute Dæmonum, non aquam in lac mutando, ſed vel butyrum alibi ex loco repoſito accepit, & illi ad manus tradidit: Vel ex lacte naturali, hoc eſt, ex naturali vacca recipiendo, & ſubitò ſic coagulando in naturam butyri. Quia quòd ars mulierum per ſpacium temporis efficit butyrum formando, hoc ipſe in breuiſſimo tempore efficere nouit, & tunc ſibi obtulit.

Ad idem reducitur modus, quo aliqui ſuperſtitioſi vinum aut alia neceſſaria non habentes, nocturnis temporibus tantummodò flaſconem aut aliud vaſculum recipiunt, & dum per vicum aliquem incedunt, ſubitò vas vino impletum reportant. Tunc enim Diabolus vinum naturale, ex aliquo vaſe recipiendo, illi flaſconem impleuit. *Vinum quomodo comparēt Maleficæ.*

Super modum autem quo animalia, & iumenta malefici interimunt, dicere oportet quòd ſicut homines, ita & iumenta vel tactu & viſu, vel viſu tantum, vel vbi ſubter limen oſtij ipſius ſtabuli, vel vbi ſolent adæquari, maleficium aliquod, ſeu inſtrumentum maleficij reponunt. *Quā' malefici animalia interimant.*

Sic enim & iſtæ in Rauenſpurg. incineratæ, de quibus & infra patebit, ſemper ad inſtantiam Dæmonum, vbi meliores equi, aut pinguiora iumenta erant, maleficare habebant. Et dum interrogatæ fuiſſent, per quem modum talia efficerent? reſpondit vna nomine Agnes, quòd ſubter limen oſtij ipſius ſtabuli certas res occultarent. Et interrogata cuiuſmodi res? reſpondit: Diuerſarum ſpecierum animalium oſſa. Et vlterius. In cuius nomine hoc facerent, interrogata, reſpondit? in nomine Diaboli & omnium aliorum dæmoniorum. Sed & altera nomine Anna, quæ dum vni ex ciuibus ſucceſſiuè viginti tres equos maleficaſſet, quia victor erat, vltimatim dum vigeſimum quartum emiſſet & ad iam extremam paupertatem deueniſſet, vector ſtans in oſtio ſtabuli, dixit ad maleficam quæ in oſtio domus ſuæ ſtabat: Ecce iam emi equum, promitto Deo & ſuæ matri, ſi equus ille moritur, quod ego te manibus meis propriis interficiam: ſicque territa malefica equum ſibi intactum reliquit. Dum autem capta & interrogata fuiſſet, per quem modum talia effeciſſet? *Viginti tres equos vna malefica interimit.*

Digitized by Google

reſpondit, nil ſe aliud niſi, foueam feciſſe, qua facta, Diabolus certas res impoſuiſſet ſibi ignotas. Qua ex re colligitur, quòd tantummodò aut manum, vel viſum apponere habent: & hoc vt quoquo modo malefica cooperetur. Alia enim Diabolo ſæuiendi in creaturas facultas non permitteretur, vbi malefica non concurreret, vt prius tactum eſt, & hoc contingit propter maiorem offenſam diuinæ maieſtatis.

Diabolus ſolùm per media ſæuit.

Sæpiſſimè etiam à paſtoribus viſum eſt, quod certa animalia in campis, dum tres aut quatuor ſaltus in aërem feciſſent, ſubitò in terram collapſa interierunt. Et hoc vtique, Dæmonum ad inſtantiam maleficarum virtute.

In diœceſi Argentinenſi inter oppidum *Fieſſen* & montem Ferrerium, quidam prædines aſſeruit, ſibi & aliis vltra quadraginta iumenta in bobus & vaccis, in Alpibus fuiſſe maleficata, & hoc intra anni ſpacium, non peſte aut aliqua infirmitate præcedente. Et pro inter ſigno dixit, quod peſte aut alia caſuali infirmitate moriuntur non ſubitò, ſed paulatim, & ſucceſſiuè deficiunt. Illud autem maleficium ſubitò abſtulit omnem vigorem, ita quòd ab omnibus iudicabantur illa maleficiis fuiſſe interempta. Verùm talem annotaui numerum: æſtimo tamen, quòd ampliorem expreſſit. Hoc tamen veriſſimum, quòd in patribus, & præcipuè in Alpibus plurimum iumenta aſſeruntur maleficari: quod genus etiam maleficij vndique diffuſum noſcitur. Aliqua ſimilia infrà in capitulo de remediis adhibendis contra maleficia iumentorum diſcutientur.

Quadraginta iumēta maleficiis interempta.

CAPVT XV.

Super modum, quo grandines & tempeſtates concitata ac etiam fulgura ſuper homines, & iumenta fulminare ſolent.

Denique quòd Dæmones & ſui diſcipuli talia maleficia in fulminibus, & grandinibus & tempeſtatibus concitare poſſint, & hoc accepta poteſtate à Deo, quoad Dæmones: ſeu eius permiſſione, quoad ipſius diſcipulos, ſacra Scriptura *Iob* 1. & 2. teſtatur, vbi accepta poteſtate à Deo ſtatim Dæmon procurauit, vt Sabæi quinquaginta iuga boum, & quingentas aſinas auferrent, & deinde ignis de cœlo deſcendens ſeptem millia camelorum conſumeret, tandem etiam ſeptem filij, & tres filiæ per vehementem ventum, & lapſum domus occumberent, & inſuper pueri, id eſt, famuli multi, vno qui nunciaret, dempto, interierunt: denique vlcere peſſimo ſancti viri corpus percuteretur, & vxor & tres amici eius vt ſeipſum vexarent, grauiter procurauit.

Vbi & *S. Thom.* in poſtilla ſua ſuper Iob ita loquitur: Neceſſe eſt confiteri, quòd Deo permittente, Dæmones poſſunt perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis non obediat ad nutum Angelis, neque bonis, neque malis ad ſuſceptionem formarum, ſed ſoli Deo creatori: ramen ad motum localem natura corporalis nata eſt ſpirituali naturæ obedire. Cuius indicium in homine apparet: nam ad ſolum imperium voluntatis, quæ ſubiectiuè eſt in anima, mouentur membra, vt opus à voluntate diſpoſitum, proſequantur. Quæcunque igitur ſolo motu locali fieri poſſunt, hæc per naturalem virtutem, non ſolùm boni,

Natura corporalis non obedit Angelis, niſi quoad motum localem.

Digitized by Google

boni, ſed etiam mali facere poſſunt, niſi diuinitùs prohibeantur. Venite autem & pluuiæ, & aliæ huiuſmodi aëris perturbationes, ſolo motu vaporum reſolutorum ex terra & aqua fieri poſſunt, vnde ad huiuſmodi procreanda, naturalis virtus Dæmonis ſufficit. Hæc Thom.

Dæmones & malefici Dei ſunt tortores.

Mala enim quæ noſtris peccatis exigentibus in mundo fiunt, Deus velut per ſuos tortores iuſtè per Dæmones ſolet infligere, vnde *& gl. ſuper illud Pſ.* 104. Vocauit famen ſuper terram, & omne firmamentum panis contriuit, dicit ſic: Hæc mala permittit Deus per Angelos malos qui talibus præpoſiti ſunt. Vocat ergo famem, id eſt, Angelum fami præpoſitum.

Angelus fami præpoſitus.

Poſſent & illa, quæ ſuprà notata ſunt circa quæſtionem, An ſemper malefici circa maleficia inferenda habent concurrere cum Dæmonibus, vbi de triplici nocumento, & quomodo interdum Dæmones ſine maleficis mala nocumenta inferunt. Cum maleficis autem Dæmones plus affectant hominibus nocere, quod eo cùm Deus amplius per hoc irritatur, vnde eis maior facultas puniendi & affligendi conceditur.

Qualis locus Dæmonum naturæ & culpæ conueniat.

Deſeruiunt & illa, quæ Doctores ſuper 2. *ſent. diſt.* 6. An locus ſit conuenienter deputatus malis Angelis in aëre caliginoſo, mouent. Quia cùm tria conſiderantur in Dæmonibus, natura, officium & culpa. Sicut naturæ correſponderet cœlum empyreum, culpæ verò inferius, ita eorum officio, cùm tortores ſint & miniſtri, vt ſuprà tactum eſt, in punitionem malorum, & exercitium bonorum, competit aër caliginoſus, ne videlicet nimis nos infeſtarent, ſi in mundo inferiori circa nos habitarent, vnde & in aëre, & circa ſphæram ignis actiua paſſiuis coniungere ſciunt, vbi à Deo permittuntur, & ignem de cœlo cadere, ſeu fulgura fulminare procurant.

Narratur in Formicario de quodam capto per Iudicem, dum interrogaretur, quomodo ad grandines & tempeſtates concitandas procederent, & an facilè hoc eis foret procurare? reſpondit: Faciliter grandines procuramus, ſed ad libitum lædere non valemus, propter cuſtodiam bonorum Angelorum. Vnde addidit: Eos tantummodò lædere poſſumus, qui Dei deſtituti ſunt auxilio: Et qui ſigno crucis ſe muniunt, illos lædere non poſſumus. Eſt autem hic noſter modus. Primò verbis certis, in campis, principem omnium Dæmoniorum imploramus, vt ex ſuis mittat aliquem, qui à nobis deſignatum percutiat. Deinde veniente certo Dæmone, eidem in biuio pullum nigrum immolamus, eundem in alto proiiciendo in aëra, quo à Dæmone ſumpto obedit, & ſtatim aërem concitat, attamen non ſemper in loca deſtinata à nobis, ſed iuxta Dei viuentis permiſſionem grandines & fulmina proiicit.

Modus ciendarũ tempeſtatum.

Pulli nigri immolantur Diabolis.

Narratur etiam ibidem de quodam auctore ſeu hæreſiarcha Maleficorum, Staufus dictus, qui in Bernenſium territorio & locis adiacentibus conſtitutus, publicè de hoc gloriari audebat, quod quandocunque vellet, ipſe ſe in omnium æmulorum oculis velut murem facere vellet, & elabi manibus inimicorum ſuorum letalium: & ita etiam capitalium ſuorum inimicorum manibus ſæpius euaſiſſe. Diuina tamen iuſtitia, cùm terminum ſuæ malitiæ facere voluit, per hoſtes ſuos in ſtuba quadam propè feneſtram quandam ſedere dum cautius explorabatur à ſibi inſidiantibus, gladiis & haſtis inopinatè transfixus, ob ſua facinora miſerabiliter obiit: ſuperſtitem tamen diſcipulum, qui Hoppo vocabatur, reliquit, qui & ſupradictum Staldin, de quo in capitulo ſexto mentio fit, magiſtrum fecit.

Magus Staufus in murẽ ſeſe mutare poteſt.

Sciuerunt hi duo, quando eis placuit,

Digitized by Google

cuit, tertiam partem fimi, fœni vel frumenti, aut cuiuſcunque rei, de vicino agro, nemine vidente, ad proprium agrum deferre grandines vinaciſſimas & auras læſiuas cum fulminibus procurare, in aſpectu parentum infantes prope aquam ambulantes in ipſam nullo vidente proiicere, ſterilitatem in hominibus & iumentis efficere, occulta aliis manifeſtare, in rebus & corporibus modis quibuſcunque lædere, ictu fulminis nonnunquam quem vellent interimere, & multa alia peſtifera procurare, vbi & quando Dei iuſtitia hæc fieri permiſit.

Ad ea tamen, quæ per nos reperta ſunt, expedit diſcurrere. In diœceſi namque Conſtantienſi, ab oppido Rauenſpurg. viginti octo milliaria Teutonicalia verſus Saltzburgam, grando ſæuiſſima excitata, cunctas fruges, ſegetes & vineta adeò in latitudine vnius milliaris contriuerat, quòd tertius annus vix iudicabatur frugiferus in vinetis. Vnde res geſta cùm per notarium inquiſitionis innotuiſſet, & quòd propter clamorem populi inquiſitione opus eſſet, dum cæteri per maleficia, imò omnes penè oppidanæ talia contigiſſe iudicarent. Quare conſulibus ad id conſentientibus, per quindenam iuxta iuris formam, ſuper hæreſim duntaxat maleficarum à nobis inquiritur, non ad duas dumtaxat perſonas præ aliis, quæ tamen in paruo numero non erant, diffamatas peruenitur: nomen vnius Agnetis Balneatricis: alterius *Anna de Mindelheym*: quibus captis, & ſeorſim ad diſtinctos carceres poſitis, ignorante penitus vna de altera, ſequenti mane Balneatrix quæſtionibus leuiſſimis à rectore ſeu ciuium magiſtro, fidei zelatore, Gelre cognominato, & ab aliis ex conſulibus ſibi adiunctis in præſentia notarij exponitur: & licet maleficium taciturnitatis indubiè penes ſe habuiſſet de quo & ſemper iudicibus timendum eſt, eò quòd in primo aggreſſu, non iam muliebri, ſed virili animo ſe innoxiam affirmabat, diuina tamen fauente clementia, ne tantum facinus impunè tranſiret, ſubitò liberè à vinculis abſoluta, licet in loco torturæ, cuncta flagitia ab ea perpetrata detexit. Nam à Notario inquiſitionis interrogata ſuper articulos & depoſitione teſtium, circa nocumenta hominibus & iumentis illata, ex quibus iam violenter reddebatur, tanquam malefica ſuſpecta, cùm nemo teſtis de fidei abnegatione ac carnali ſpurcitia cum Dæmone Incubo aduerſus eam depoſuiſſet, eò quòd illa ſecretiſſima. Attamen vbi poſt nocumenta animalibus & hominibus illata, vt iea reſpondiſſet, cætera omnia de fidei abnegatione, & ſpurcitiis diabolicis cum Incubo Dæmone peractis, interrogata publicè fatebatur: aſſerens ſe vltra decem & octo annos illi Incubo cum omnimoda fidei abnegatione ſuccubuiſſe.

Maleficiũ taciturnitatis.

Quibus expletis, vbi ſuper grandinem præfatam, an ne aliquid de illo ſciret, inquireretur? Reſpondit quòd ſic. Et interrogata quomodo & qualiter? Reſpondit, In domo eram & hora meridiei Dæmon me accerſiuit, & vt ſuper campum ſeu planitiem *Ruppel* (ſic enim nominatur) paululum aquæ mecum deferendo, me transferrem iniunxit: & dum interrogaſſem, quidnam operis in aqua explere vellet, pluuiam ſe velle cauſare reſpondit: portam ergo ciuitatis exiens, ipſum Dæmonem ſub arbore ſtantem reperi. Interrogata autem à Iudice ſub qua arbore? Reſpõdit: Sub illa ex oppoſito illius turris, ipſam denotando. Et interrogata quid ſub arbore egiſſet? reſpondit. Dæmon vt foueam paruam foderem, & illi aquam infunderem iniunxit. Et interrogata, an ne pariter conſediſſent? Reſpondit: Me ſedente ipſe Dæmon ſtabat. Interrogata demum quibúſne verbis aut

Duæ maleficæ eodem tempore opera diuerſorũ Dæmoniorũ ſuper eundem locum grandinẽ inuehunt.

modis aquam mouiſſet? reſpondit digito quidem moui, ſed in nomine ipſius Diaboli & omnium aliorum Dæmoniorum. Et rurſum Iudex, quid actum fuiſſet de aqua? Reſpondit: diſparuit, & ſurſum in aëra Diabolus duxit. Et demùm, an ne aliquam haberet ſociam interrogata: reſpondit: ex oppoſito ſub tali arbore aliam captam maleficam Annam videlicet Mindelheym nominando, conſodalem habui, quid autem egerit ignoro. Et finaliter interrogata balneatrix de interuallo temporis ab aquæ aſſumptione vſque ad grandinem, reſpondit: Tanta dilatio fuit, quovſque ad domum perueniſſem.

Sed & hoc mirabile, cùm ſequenti die altera quæſtionibus leuiſſimis expoſita primò fuiſſet, vtpotè digito vix à terra eleuata, poſt liberè ſoluta, præfata omnia, non diſcrepando in minimo, nec quoad locum, provt altera faſſa fuerat, quia videlicet ſub tali arbore, & alteram ſub alia: nec quoad tempus, quia hora meridiei: nec quoad modum, quia per motionem aquæ in foueam immiſſæ, in nomine Diaboli & omnium Dæmoniorum: nec quoad interuallum temporis, quia dum eius Diabolus aquam accepiſſet, in ſublime eleuando regreſſa ad domum, ſuperueniſſe grandinem affirmabat, ſingula detexit. Sicque tertia die incinerantur: & balneatrix contrita & confeſſa, plurimùm ſe Deo commendauit, aſſerens ſe libenti animo mori, vt Dæmonis iniurias poſſet euadere, crucem in manibus tenendo & amplexando: quam tamen altera ſpernebat: quæ etiam vltra viginti annos Incubum Dæmonem cum omnimoda fidei abnegatione habuerat, primam in multis maleficiis, hominibus iumentis, & terræ frugibus illatis excedens, vti proceſſus ad conſulatum repoſitus demonſtrat.

Sufficiant iſta, cùm reuera quaſi innumera circa huiuſmodi maleficia illata recitari poſſent: Sed & de ictu fulminis, quòd ſæpiſſimè aut homines ſolum, aut cum beſtiis, aut cum Dæmonibus & horreis conſumpſerint, licet occultiorem & magis ambiguam videatur habere cauſam, eò quòd talia diuina permiſſione, ſæpè contingant abſque maleficarum videlicet cooperatione, tamen vbi ſponte ex earum faſſionibus talia eas feciſſe, ſeu procuraſſe repertum eſt, ſuper quæ etiam varia acta & geſta, præter ea quæ ſuprà tacta ſunt, deduci poſſent, ratio etiam ſuffragatur cum ea facilitate, qua grandines, ſic & fulmina procurare poſſunt in mari etiam tempeſtates, ideò omnis ambiguitas tollitur.

Fulmina grandines eamdem habent cauſam.

CAPVT XVI.

Super tres modos, quo viri & non mulieres reperiuntur maleficiis infecti, per tria capitula, & primò de ſagittariis maleficis.

VLtimum ad præſens genus maleficij, quo viri inficiuntur in tribus ſpeciebus. Notandum eſt primò de grauitate criminis, quoad maleficos ſagittarios, in ſeptem horrendis maleficiis. Nam primò ſacratiori die Dominicæ paſſionis, ſexta videlicet feria Paraſceues, vt fertur, infra miſſarum ſolemnia habent ſacratiſſimam crucifixi, imaginem, tela quaſi ad metam ſagittando. O quanta crudelitas & iniuria Saluatoris. Secundò licet ſub dubio vertitur, an aliam apoſtaſiam verbo, vltra illam apoſtaſiam operis habent cum Dæmonibus inire, tamen quocunque modo fiat, maior contumelia non poteſt à Chriſtiano irrogari fidei; cùm certum ſit, quòd ſi infideles conſimilia perpetrarent, nullius forent efficaciæ: in nullo etiam tanto complacere aduerſario ſalutis opere poteſt. Vnde miſeri talis fidei Catholicæ veritatem,

De ſagittariis maleficis.

Sex fines cur Malefici tela in ligna crucis irrogant.

veritatem, & efficaciam potius perpendere deberent: qua etiam de cauſa Deus huiuſmodi flagitia iuſtè permittit.

Tertiò, quòd tres aut quatuor iactus totidem tela habet infigere, & ex conſequenti tot ſecundùm eundem numerum homines qualibet die poterit interimere. Quartò quòd ſic de præmiſſis certificantur à Dæmonibus: quòd tamen corporali viſu illum occidendum prius habent conſpicere, & cordis voluntatem, vbi ex integro illum ad interimendum flectunt, talis quocumque loco incluſus tueri non poterit, quin tela emiſſa ferantur & per Diabolum ei infigantur.

Quintò, quòd ſub tali certitudine ſagittam emittere valent, vt in caſu, quo denarium à capite per ſagittam deponere, abſque capitis læſione voluerint, hoc ipſum efficere valeant: ſimili modo & per bombardam quantumcunque magnam. Sextò, quòd ſuper hæc efficienda, homagium tale cum corporis & animæ perditione Diabolo præſtare habent: ſuper quibus aliqua geſta in medium perducamus.

Intelligit de Eberhado Barbato principe Duce Vvirtenbergenſi. De Punclero ſagittario maleficio.

Nam princeps quidam Rheni, Barbatus cognominatus, eò quòd barbam nutriebat, cùm ante annos ſexaginta, adiunctis ſibi terris Imperialibus, quoddam caſtrum *Lendenbrunnen* propter rapinas, quas Caſtrenſes inde faciebant, obſidendo circumuallaſſet, habuit in ſuo Comitatu quendam huiuſmodi maleficum, ***Puncler*** nomine, qui in tantum Caſtrenſes moleſtabat, quòd vno dempto, omnes ſucceſſiuè ſagittis interimit: Talémque modū, ſeruauit vt eum quem intuitus fuiſſet, quocunque ſe diuertiſſet, per emiſſam ſagittam lethaliter vulneraret, & occideret, taléſque tractus quolibet die tres duntaxat in ſua poteſtate habebat, eò videlicet quòd tres ſagittas imagini Saluatoris infixerat. Cur tamen Diabolus ternarium numerum præ aliis eligit, æſtimari poteſt, quòd in abnegationem ſanctiſſimæ Trinitatis hoc efficiat. Illis autem tribus emiſſis tractibus, non niſi in ſortem vt cæteri ſagittas emittebat. Accidit demùm, vt cùm quidam ex caſtrenſibus deridendo ad ipſam clamaſſet, ***Puncler***, nónne circulum in porta pendentem illæſum permittes? & reſpondente illo ab extra nocturno tempore, non, ſed ipſum die captionis caſtri auferam: hoc idem quod prædixit adimpleuit. Nam omnibus, vt præmiſſum eſt, dempto vno, interemptis, caſtrum capitur: & ipſe circulum domui ſuæ in *Rorbach* Vvormatienſis diœceſis appendit, & ſic appenſus in hodiernum diem cernitur: qui etiam pòſt à ruſticis, quibus plurimū moleſtus erat quodam ſero cum foſſoriis eorum inſtrumentis occiditur, & in peccatis ſuis moritur.

Puncleri circulus in Rorbach.

Fertur denique de ipſo, quòd quidam de optimatibus, dum artis ſuæ experientiam certam capere voluiſſet, eidem proprium filium paruulum ad metam poſuit, & pro ſigno ſuper bireto pueri denarium, ipsique mandauit, vt denarium ſiue bireto per ſagittā amoueret. Cùm autem maleficus id ſe facturum, ſed cum difficultate, aſſereret, libentius abſtinere, ne per Diabolum ſeduceretur in ſui interitum: verbis tamen principis inductus ſagittā vnam collari ſuo circa collum immiſit, & alteram baliſtæ ſupponens, denarium bireto pueri ſine omni nocumento excuſſit. Quo viſo, dum ille maleficum interrogaſſet, cur ſagittam collari impoſuiſſet? reſpondit. Si deceptus, per Diabolum puerum occidiſſem, cùm me mori neceſſe fuiſſet, ſubitò cum ſagitta altera vos, transfixiſſem, vt vel ſic mortem meam vindicaſſem.

Hoc vergit in ignominiam Vvilhelmi Tell, Heluetiæ libertatis aſſertori quaſi quoque magis tuiſſet.

Et quidem licet diuina permiſſione mala huiuſmodi in probationem & caſtigationem fidelium fieri ſinit: ex aduerſo tamen in confortationem &

& gloriam fidei potiora miraculoſa clementia Saluatoris operatur.

Imago Saluatoris cruorem mittit.

Nam in diœceſi Conſtantienſi, prope caſtrũ *Hohemzorn*, ad Monaſterium monialium, Eccleſia quædam iam de nouo cernitur conſtructa, in qua huiuſmodi imago Saluatoris eum ſagitta infixa, ac cruore effuſo cernitur, cuius miraculi veritas tali ordine patuit. Miſer enim quidam dum iuxta ordinem prænotatum, ſuper tres aut quatuor tractus baliſtæ ad interitum aliorum à diabolo certificari cuperet, in biuio quodam imaginem crucifixi ſagitta petit, & modo quo vſque in præſens cernitur, transfixit: & dum cruor miraculoſus erumperet miſer immobiliter diuina virtute greſſu percuſſus figitur. Et vbi à prætereunte quodam, cur ibi fixus maneret interrogaretur, miſer caput agitabat, brachiiſque ac manibus, quibus baliſtam tenebat, ac toto corpore tremens nil reſpondere poterat: & alter hinc inde circumſpiciens, dum imaginem crucifixi intuetur, & ſagittam cum cruore effuſo ſpeculatur. Peſſime, inquit, nequam, imaginem Domini noſtri transfixiſti: & alios conuocans, attendite, inquit, ne fugam capiat, dum tamen vt præmiſſum eſt, ſe de loco mouere non poterat: ad caſtrum cucurrit, & rem geſtam narrauit, qui concitè deſcendunt, & miſerum in eodem loco perſiſtentem reperiunt, & inquirentibus de caſu, dum crimen faſſus fuiſſet, ex contactu publicæ iuſtitiæ de loco mouetur, & dignam pro commiſſis vltionem per miſerabilem mortem recepit.

Magici ſagittarij & ſclopetarij in aulis principum fouentur.

Sed heu, quod cogitatu horribile exiſtit, nec his humana peruerſitas terretur; vt à ſimilibus flagitiis ſe contineat! Nam in curiis optimatum vndique vt fertur, tales ſuſtentantur de ſuis flagitiis publicè in contemptum fidei, & grauem offenſionem Diuinæ maieſtatis, & contumeliam noſtri Redemptoris gloriari, & ſe iactari de talibus permittuntur.

Receptatores & fautores maleficorum puniendos eſſe.

Vnde & tales vtique & receptatores, defenſores, & fautores nedum Hæreticorum, ſed Apoſtatarum à fide iudicandi ſunt, & pœnis plectendi ſubſcriptis: & hoc eſt ſeptimum. Nam primò ipſo iure excommunicati ſunt, & fauentes clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & priuantur, nec ad illa reſtituuntur abſque ſpeciali Apoſtolicæ ſedis indulto. Item præfati receptatores, poſtquam fuerint publicati, ſi in excommunicatione ſteterint per annum animo pertinaci, velut Hæretici ſunt condemnandi.

Quæ ſingula ſic probantur. Nam in *Canon. vt inquiſitionis. §. prohibemus, libro 6.* tangitur de non impediendo directè vel indirectè proceſſum, iudicum diœceſianorum & inquiſitorum in cauſis fidei: vbi tangitur prædicta pœna infigenda poſt annum. Nam dicitur primò, prohibemus diſtrictius poteſtatibus, dominis temporalibus & rectoribus, eorumdem Officialibus, &c. ſi cui placet capitulum perlegat.

Denique quòd & ipſi malefici eorum receptatoribus, ſint ipſo iure excommunicati patet de ipſis hæreticis maleficis *in cap. ad abolendam, in prin. & in Can. excommunicamus, primò.* Et præſertim breuiùs *in cap. excommunicamus, 2, de hæreſi*, vbi ſic dicitur: Excommunicamus & anathematizamus vniuerſos hæreticos, catharos, paterinos, & infra & alios, quibuſcunque nominibus cenſeantur, &c. Et nota ſuper quibuſcumque nominibus de credẽtibus, aut receptatoribus, & cæteris ſupradictis habetur *in cap. excommunicamus, 1. §. credentes*, vbi ſic dicitur: Credentes prætereà, receptatores, defenſores, & fautores talium excommunicationi decernimus ſubiacere, &c. *& in cap. excommunicamus.*

Tangun

Pœnæ irrogatæ de iure Canonico receptatoribus maleficorum.

Tanguntur plures pœnæ, quas incurrunt intra annum cum ipſis clericis, vbi ſic dicitur: Receptatores, fautores & defenſores, excommunicationi decernimus ſubiacere, vt poſtquam quibus talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit, infra annum ex tunc ipſo iure ſit infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, nec eligendos aliquos ad huiuſmodi, nec ad teſtimonium admittantur: ſint etiam inteſtabiles, nec teſtandi liberam habeant facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedant, nullus prætereà ipſis ſuper quocunque negotio reſpondere cogatur. Quòd ſi fortè Iudex extiterit, eius ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad eius audientiam proferantur. Si fuerit Aduocatus, nullatenus eius patrocinium admittatur: ſi tabellio, inſtrumenta confecta nullius ſint momenti, ſed eorũ auctore damnato damnentur & in ſimilibus idem præcipimus obſeruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo grauior eſt culpa, maior exerceatur vindicta. Si qui tales, aut poſtquam ab Eccleſia fuerint denotati, euitare contempſerint, excommunicationis ſententia vſque ad ſatisfactionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeant huiuſmodi peſtilentibus eccleſiaſtica Sacramenta, nec eos Chriſtianæ præſumant tradere ſepulturæ, nec eleemoſynas aut oblationes eorum recipiant, alioquin ſuo priuentur officio, ad quod nequaquam reſtituantur abſque indulto ſedis Apoſtolicæ ſpeciali.

Sunt denique & aliæ pœnæ quamplures ſuper prædictos, etiam ſi non perſiſtant per annum animo pertinaci, ſuper eorum videlicet filios & nepotes: quia ab Epiſcopo & Inquiſitore poſſunt priuari, ſeu priuatos denunciare dignitatibus, perſonatibus, & omnibus honoribus ac beneficiis eccleſiaſticis, & officiis publicis quibuſcunque: iuxta *Canon. vt commiſſi* §. *priuandi de hæret. lib. 6*. Intelligitur tamen ſi impœnitentes extiterint, vt *in cap ſtatutum felici, eodem lib. & tit.* Item quòd etiam ipſorum filij vſque ad ſecundam generationem, ſunt priuati omni beneficio eccleſiaſtico, & officiis publicis, vt *in cap. quacunque*, §. *hæretici, eodem libr.* Intelligendum tamen qui per paternam & non maternam lineam deſcenderent, & etiam de impœnitentibus, vt in *illo cap. ſtatutum.* Item quòd illis, ſupple cedentibus, receptatoribus, defenſoribus, & fautoribus eorum ſit appellationis & proclamationis beneficium interdictum, patet in *capitul. vt inquiſitionis, eodem libro.* Vbi tamen Archidiaconus ſuper *capitul. eod.* intelligit, vt poſtquam per ſententiam eſſe tales ſunt declarati, tunc non poſſunt ante ſententiam, ſi in aliquibus aggrauantur, ſeu indebitè fatigantur, appellare. Plura alia poſſent deduci, ſed iſta ſufficiant.

Iniuſto bello an liceat magorum opera vti.

Pro ampliori tamen præmiſſorum intelligentia, aliqua ſunt diſcutienda. Primò, quid ſi princeps vel ſecularis poteſtas, iuxta prænotata geſta, ad deuaſtationem alicuius caſtri iuſto bello aliquem huiuſmodi maleficum ſecum recipiat, & eius aſſiſtentia tyrannidem malorum compeſcat, numquid totus exercitus vt fautores, & receptatores talium, ſunt iudicandi, & prædictis pœnis mulctandi? Reſpondendum videtur, quòd quia propter multitudinem rigor iuſtitiæ eſt temperandus, *diſt. 40. conſtitueretur.* Ideò licet principalis, & eius aſſeſſores, & conſiliarij talia fouentes, omninò ſint ipſo iure pœnis præfatis innodati, vbi moniti ab eorum ordinarijs nõ deſtiterint cùm iam vt receptatores, fautores iudicantur, vnde & ipſis pœnis ſubiiciuntur: reliquus tamen exercitus, cùm

X 3 abſque

abſque eorum conſilio & fauore talia fiant, imò pro defenſione Reipublicæ ſua corpora exponere ſunt parati, licet fortaſſis in factis maleficis complacentiam habeant, tamen cenſuram illam excommunicationis euadunt, licet reatum illum in eorum confeſſione agnoſcere habeant debita cautione accepta ſuper omnimoda huiuſmodi deteſtatione in perpetuum à confeſſore abſolui, & quantum in ipſis eſt, ab eorum finibus huiuſmodi maleficos expellere.

Si verò quæritur, à quibus poſſint præſidentes, vbi reſipiſcant abſolui, an ab eorum ordinarijs, aut inquiſitoribus. Reſpondetur: vtique abſolui poſſunt, & ab ordinarijs ac alijs inquiſitoribus ſi reſipiſcant. Habetur *in cap. vt officium in princip. de hereſi, libro 6.* vbi ſic dicitur vt officium: & infra contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, nec non contra infamatos de hæreſi vel ſuſpectos, ſecundum ſanctiones canonicas, hominum metu, diuina rempore poſtpoſito procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad Eccleſiæ vnitatem, iuxta formam eccleſiaſticæ abſolutionis beneficium impendatis.

Quando Princeps dicatur reſipiſcere.

Si denique inſtatur, quando dicetur princeps vel alius reſipiſcere. Reſpondetur, quando maleficium propter iniuriam creatoris illatam puniendum tradit vnde & vt ipſum à dominio tantummodò expellat, non eſt malefici ſeu Hæretici manifeſtè deprehendi in hæretica prauitate, vt *ſuprà* patebit, pœna debita, & vt de præteritis doleat, & tales nunquam de cætero fouere, vti Catholicum decet principẽ firmiter in animo ſuo ſtatuat.

Quòd ſi quæritur, cui tradendus, & & quo ordine puniendus & an vt manifeſtè deprehenſus in hæreſi ſit iudicandus. Ad primum ſpecialis tangetur difficultas in principio tertiæ partis, an videlicet eorum punitio tantummodo ad Iudicem ſecularem & non eccleſiaſticum pertineat. Manifeſtum eſt enim per *cap. vt inquiſitionis, § prohibemus, lib. 6.* quòd poteſtatibus & dominis temporalibus interdicitur, ne de crimine hæreſis quoquo modo iudicent abſque Epiſcoporum ſeu inquiſitorum, aut ſaltem alterius eorumdem licentia. Sed quia ratio quæ ibi aſſignatur circa Maleficos non videtur habere locum, quia dicitur ibi, quòd ideò non debent iudicare, eò quòd crimẽ hæreſis eſt merè eccleſiaſticum, maleficorum autẽ crimen non videtur merè eccleſiaſticũ, ſed etiã ciuile, propter damna tẽporalia, quicquid antem ſit, vt *infrà* patebit, licet Iudicis eccleſiaſtici ſit cognoſcere & iudicare, tamẽ Iudicis ſecularis eſt exequi & punire, vt patet extrà. de hæret. capit. ad abolẽdum, & c. vrgentis, & c. excõmunicamus vtrique. Vnde & Iudex ſecularis ſi tradat talem Ordinario ad iudicandũ, habet tamẽ per ſe eundem punire, poſtquam ab Epiſcopo ſibi traditur aut relinquitur, vel etiam ex conſenſu Epiſcopi ſecularis Iudex vtrumque facere poteſt, ſcilicet iudicare & punire.

An Iudicibus ſecularibus iure concedatur hæreticos & maleficos punire.

Maleficos non eſſe Hæreticos, ſed apoſtatas.

Nec valet ſi dicatur, quòd tales malefici non ſunt Hæretici, ſed potius Apoſtatæ, quia cùm vtrumque contingat circa fidem, tamen ſicut hæreticus circa illam tantummodò dubitat, & hoc in toto vel in parte: ita & apoſtatæ malefici ratio etiam per ſe dictat. Cùm enim grauius eſt corrumpere fidem, per quem eſt animæ vita, quàm falſare pecuniam, per quam vitæ corporali ſubuenitur. Vnde ſi falſarij pecuniæ, vel alij malefactores, ſtatim per ſeculares poteſtates iuſtè morti traduntur, multo magis tales hæretici & apoſtatæ ſtatim quando conuincuntur poſſunt iuſtè occidi.

Fides eſt vita animæ.

Vnde

Digitized by Google

Vnde & per hæc reſponſio ad ſecũdũ, quo ſcilicet ordine, & à quo Iudice ſit puniẽdus, ſed clarius de illo tractabitur in tertia parte operis circa modos ſententiãdi, qualiter deprehẽſus manifeſtè in hæreſi ſit ſententiãdus circa 8. & 12. modum, & ſuper dubiũ, quid ſi pœniteret, an adhuc eſſet occidendus.

An hæreticus vel maleficus conuerſus occidendus ſit.

Reuera enim, ſi hæreticus ſimplex relapſus quantumcunque pœniteat, eſt occidendus in cap. ad abolendam allegato, & hoc rationabiliter ſecundùm Thomam: cum per hoc prouideatur bono communi quaſi hæretici reuerſi, ſæpè reciperentur, vt in vita conſeruarentur, & aliis temporibus bonitati, poſſet hoc eſſe in præiudicium ſalutis aliorum, tum quia ſi relaberentur alios inficerent: tum etiam, quia ſi ſine pœna euaderent, alij ſecurius in hæreſim relaberentur: ex relapſo etiam ipſorum præſumitur de inconſtantia eorum circa fidem & ideò iuſtè occidendi. Quare & hic dicere oportet, quòd ſi propter ſuſpicionem ſolam inconſtantiæ dictus eccleſiaſticus Iudex relapſum habet tradere curiæ ſeculari ad occidendum, à fortiori igitur ſi non velit tradere apoſtatã aut Maleficam quamcunque curiæ ſeculari propter pœnitentiam, & eius conuerſionem, tamen licet relinquere habet talem & non impedire cum Iudex ſecularis propter damna temporalia ipſorum maleficum vult occidere ſecundum leges: licet eccleſiaſticus Iudex prius habeat pœnitentem maleficum abſoluere ab excõmunicatione, quàm propter hæreſim maleficarum incurrit: cum & hæreticus ſit excommunicatus, iuxta *cap. excommunicamus*, 1 *&* 2. & ad gremiũ Eccleſiæ recipere, vt ſpiritus ſaluus fiat, vt dicitur 11. *q. 3. audiui*. Aliæ rationes aſſignãtur inferius circa quæſtionẽ primã tertiæ partis, ſufficiãt iſta ad præsẽs: tantũmodo aduertant animũ rectores quàm dura & diſtricta exigetur ab eis

Iudicium duriſſimũ iis qui præſunt.

ratio à tremendo Iudice, cum reuera iudicium duriſſimum iis qui præſunt, ac vbi tales in iniuriam creatoris viuere permittunt.

Sequitur de duobus alijs maleficorum generibus: nam ad idem genus maleficij reducuntur & illi qui per incantationes & carmina ſacrilegã arma quæcunque incantare ſciunt, vt eis nullo modo nocere valeant, vnde nec etiam vulnerari poſſunt, hi enim diuerſificantur. Nam aliqui ſunt qui cum prædictis ſagittariis maleficis concordant, in eo quod etiam circa imaginem crucifixi & contumelia illi illata, talia addiſcunt: Gratia exempli. Cui vult vt non valeat lædi in capite aliquo ferro aut ictu, habet caput imaginis auferre, qui circa collum, auferat collum, qui circa brachium auferat ſeu comminuat brachium, & ſic continenter. Interdum ſupra cingulum, aut infra interdum ex toto comminuunt. Et in huius ſignum vix inter decem imagines in biuio aut in campis repoſitas vna integra reperitur.

De Incantatoribus armorum & telorũ.

Cur tot imagines crucifixi reperiantur ruptæ.

Aliqui verò ſunt qui certa brachia ſecum deferunt aliqui verbis interdum ſacris, aut etiam ignotis talia procurant: inter quæ hæc æſtimatur diuerſitas. Nam primi licet in contumeliam fidei circa dehoneſtationem imaginis Saluatoris cum præfatis maleficis ſagittariis concordant, vnde & veri apoſtatæ reputandi & iudicandi, vbi fuerint deprehenſi: alio tamen reſpectu ſagittariorum, nec etiam in malum proximi manifeſtum, prout in tuitionem proprij corporis ſupra cingulum vel infra, aut etiam totius corporis ſeruire videntur: ideò tanquam Hæretici pœnitentes & non relapſi vbi ſunt malefici conuicti & pœnitent, ſunt iudicandi, & iuxta octauum modum pœnitendi, cum adiuratione & incluſione, vt in tertia parte operis tangetur.

Pro ſecundis verò, qui per carmina arma

arma incantare nituntur, & ſuper illa nudis plantis incedere, & ſimilia exercere. (Incantatores enim dicuntur iuxta Iſidorum 8. *Etym.* qui artem aliquam verbis peragunt,) diſtinguendum; quia interdum incantationes fiunt per verba ſacra, aut per carmina ſcripta ſuper infirmos & hæ quidem incantationes licitè fieri poſſunt ſeptem conditionibus ſeruatis, vt inferius patebit circa modos curandi maleficiatos infirmos. Incantationes autem quæ fiunt ſuper arma per aliqua verba, aut vbi talia carmina ſcripta deferuntur, hoc Iudicibus attendendum quod ſibi ſunt nomina incognita. Item characteres & ſignaturæ aliæ præter ſignaculum crucis, tunc alia ſunt omnino refutanda & attendendi ſunt homines piè à talium crudelitate. Quòd ſi deſiſtere nollent, tunc tanquam leuiter ſuſpecti, ſunt iudicandi: de quibus in ſecundo modo ſententiandi inferius patebit. Non enim tunc carent ſcrupulo hæreticæ prauitatis: imo quia talia omnino opere & auxilio Dæmonum habent fieri, cuius vt ſuprà patuit, qui auxilio vtitur, Apoſtata à fide iudicatur: licet etiam propter ignorantiam & emendationis gratiam, mitius quàm cum ſagittariis maleficis ſit agendum.

Incantatores ſũt, qui artem aliquam verbis peragunt.

Et quia plurimum communiter cernitur apud clientes & mercatores ſecum deferre huiuſmodi carmina & benedictiones, quæ incantationis ſpeciem habere videntur, expedit omnino ſiue in foro pœnitentiæ per confeſſorem, ſiue in foro contentioſo per eccleſiaſticum Iudicem huiuſmodi eliminare: cùm tacitum pactum propter verba ignota, & characteres ſignati cum Dæmone initur, & Dæmon occultè ſe ingerit, & optata procurat, vt tandem ad peiora alliciat. Vnde vbi in foro contentioſo talis debet adiurare iuxta ſecundum modum ſententiandi, vbi in foro conſcientiæ cõfeſſor debet carmina inſpicere, ſi nolit omninò proiicere, debet tamen nomina ignota & characteres delere, reliqua verò, vt Euangelica verba, & ſignacula crucis permittere.

Quomodo incantationes & benedictiones ad non vulnerandum ſunt probandæ.

Signacula crucis concedis auctor geſtanda ad prohibitionem vulnerũ.

Super quibus omnibus, & præcipuè ſuper maleficis ſagittariis notandum quia ſupra tactum eſt, an vt manifeſtè deprehenſi in hæretica prauitate iudicãdi ſint, de qua materia etiam prius tactum eſt in prima quæſtione primæ partis. Et quidem quòd ſic, patet *ibidem.* Nam vt dicit Bernardus *in glo. ordinaria in cap. abolendam*, §. *præſenti & ver. deprehenſi.* Tribus modis de iure quis pro manifeſtè deprehenſo in hæretica prauitate habetur, puta facti euidentia, vt in ſimplici hæreſi, quando publicè prædicant hæreſim, *ff. de ritu nupt. palam*, §. *vlt.* vel legitima probatione per teſtes, vel ex ſua confeſſione. Et eiuſdem Bern. *gloſſ. in cap. excommunicamus* 2. ſuper verba deprehenſi publicè, ita quòd notorium ſit illis etiam, quia condemnati ſunt. Ad idem videtur ferre ſuper *cap. ſuper quibuſdam, extra de verbor. ſign.* prout patuit in prima quæſtione primæ partis huius operis.

Ex quibus patet, quòd malefici ſagittarij, ſimiliter & alia arma incantantes, pro manifeſtè deprehenſis in hæretica prauitate per aliquod pactum expreſſum cum Dæmone initum propter manifeſta ipſorum opera, quæ non niſi diabolica virtute fieri poſſunt, habendi ſunt.

Patet & ſecundò, quia eorum fautores, receptatores, & defenſores, vt manifeſtè tales pro talibus habendi ſunt, & pœnis præſcriptis manifeſtè ſubiacere, ita quòd non iam ſub dubio, aut tanquam ſuſpecti receptatores, leui aut graui, vel violenta ſuſpicione indicandi, prout plures alij exiſtere poſſunt: vnde & ſemper grauiſſimè contra fidem delinquunt, & ſemper

per mala morte à Deo percutiuntur.

Exẽplum pœnæ iniuſtè mouẽtis bellum.

Nam vt fertur, quidam princeps, cùm conſimiles foueret maleficos, & cum his quandam ciuitatem in certis negotijs indebitè aggrauaret, dum hoc ſibi à quodam familiari obijceretur, ille omni timore Dei poſtpoſito reſpondit: Det Deus, quòd in hoc loco moriar, ſi iniuſtè à me illi aggrauentur. Ad quæ verba ſubitò diuina vltio ſubſecuta, ſubitanea morte expirauit, tenera in vindictam non tam iniuſtæ aggrauationis, quantum & fautoriæ hæreſis.

Patet & tertiò, quòd Prælati quicunque & Rectores, vbi huiuſmodi flagitijs, & eorum auctoribus & fautoribus, iuxta omnem poſſibilitatem non reſiſtunt, etiam tanquam manifeſti fautores, & quòd præſcriptis pœnis manifeſtè ſubiacere debeant, iudicantur.

QVÆSTIO SECVNDA

Principalis, Secundæ partis præmittendo difficultatem.

Modi tollendi, & curandi maleficia.

Solùm Dæmonum auxilio tolli maleficia.

VTrùm licitum ſit, maleficia per alia maleficia, vel per aliqua illicita tollere. Et arguitur, quòd non: Quia vti auxilio Dæmonum non eſt licitum, vt ſuprà patuit *in 2. ſentent. diſt.* 8 à Doctoribus communiter determinatur; quia videlicet eſt apoſtaſia à fide. Et quidem quòd ſine auxilio Dæmonum non poſſit diſſolui: Probatur, quia aut diſſoluitur humano artificio, aut diabolica aut diuina potentia. Non primum: quia inferior poteſtas non poteſt infringere ſuperiorem, cùm nihil agat vltra ſuam virtutem. Non etiam diuina, quia hoc eſſet opus miraculoſum: & cum illa Deus ad ſuum nutum operatur, & non ad inſtantiam hominum. Sicut & Chriſtus, matri petenti miraculum de ſubuentione neceſſitatis vini, vt Doctores exponunt, quòd hoc miraculum conuentionis deſiderabat: Chriſtus reſpondit: Quid mihi & tibi mulier, ſcilicet commune, in opere miraculoſo? Apparet etiam, quod rariſſimè liberantur, quantumcunque diuinum auxilium & ſuffragia ſanctorum implorent: Ergo non niſi auxilio Dæmonum liberari poſſunt: quod tamen non eſt licitum quærere.

Præterea hoc quod communiter toleratur, in vſu practicatur, licet ſit illicitum, ſed hoc communiter practicatur, quòd tales maleficiati currunt ad mulierculas ſuperſtitioſas, à quibus ſæpiſſimè liberantur, & non per ſacerdotes aut exorciſtas. Ergo practica oſtẽdit, quòd auxilio Dæmonum maleficia tolluntur, cuius tamen auxilium quærere cum ſit illicitum, etiam non eſt licitum maleficia tollere, ſed patienter ſufferre.

Præterea ſecũdùm Thomam & Bonauenturã *in 4. diſt.* 34. de impedimẽto maleficiati, maleficiũ eſt ita perpetuũ, quod non poteſt habere humanum remedium. Quia ſi haberet remediũ, non eſt homini notũ vel licitum. In quibus verbis dant intelligere, quòd ſit quaſi infirmitas incurabilis, & perpetuò inhærẽs. Vnde ſubdunt, licet Deus præſtare poſſit remedium Dæmonem cogendo, & Dæmone deſiſtente, ille curaretur, tamen curatio non erit humana. Ergo niſi Deus diſſoluerit, per ſe non eſt licitum eius diſſolutionem quocumque modo quærere.

Maleficium manet perpetuò.

Præterea *in eadem diſt. & quæſt.* dicunt, quòd etiam per aliud maleficium adhibere remedium eſt illicitum. Vnde dicunt, & ſi poſſet per aliud maleficium adhiberi remedium, nihilominus reputaretur perpetuum, licet amoueretur maleficium. Quia nullo modo eſt licitum, per maleficium inuocare Dæmonis auxilium.

Exorciſmi Ecc eſiæ quando c nducant.

Prætereà exorciſmi Eccleſiæ non valent ad reprimendum Dæmones ſemper, quoad omnes moleſtias corporales, hoc Dei iudicio exigente: ſemper tamen valent contra illas Dæmonum infeſtationes, contra quas principaliter ſunt inſtituti, ſicut contra obſeſſos, vel circa pueros exorcizandos.

Prætereà non oportet, quòd ſi propter peccatum Diabolo ſit poteſtas in aliquem data, ceſſante peccato ceſſat poteſtas. Quia interdum ceſſante culpa, remanent peccata. Ex quibus verbis videntur præfati duo Doctores ſentire, quòd non ſit licitum maleficia tollere, ſed permittere illa, ſicut permittuntur Domino Deo, qui illa tollere poteſt ad ſuum placitum.

Deus & Natura nec abūdant in ſuperfluis, nec deficiunt in neceſſariis.

In contrarium eſt, quòd ſicut Deus & natura non abundant in ſuperfluis, ita non deficiunt in neceſſariis: quare & neceſſariò fidelibus contra huiuſmodi inſultus Dæmonum ſunt data non ſolùm remedia præſeruatiua (de quibus in principio huius ſecundæ partis tactum eſt:) verùm etiam remedia curatiua, cùm alias non ſufficienter fidelibus à Deo prouiſum eſſet, & opera Diaboli viderentur fortiora operibus Dei.

Prætereà gloſſa ſuper illud *Iob 61*. Non eſt poteſtas ſuper terram, &c. dicit, omnia humana ſuperat: etſi meritis ſanctorum ſubiacet. Vnde & meritis ſanctorum virorum in hac vita ſubiacent.

Maleficia ſanctorũ meritis ſubiacẽt.

Præterea à S. Auguſt. de moribus Eccleſiæ: non eſt Angelus, cùm inhæremus Deo, mente noſtra potentior. Nam ſi poteſtas virtus eſt in hoc mundo, toto mundo ſublimior eſt mens Deo inhærens. Vnde ex talibus diſſolui poſſunt opera Diaboli. Reſponſio. Hæ ſunt duæ ſolemnes opiniones ſibi inuicem, vt videtur, contrariantes.

Non eſt Angelus pij mente potẽtior.

Sunt enim quidam Theologi & Canoniſtæ inuicem concordantes, quòd licitum eſt maleficia tollere, etiam per opera ſuperſtitioſa & vana. Et huius opinionis ſunt Scotus, Hoſtienſ. & Goffre. & communiter omnes Canoniſtæ. Aliorum Theologorum opinio, & præcipuè antiquorum, & quorundam Modernorum, vt Thomæ, Bonauenturæ, Alberti, Petri de Palude, & aliorum multorum eſt, quòd nullo modo ſint facienda mala vt eueniant bona, & quòd potius homo mori debeat, quam in talia conſentire, vt ſcilicet per opera ſuperſtitioſa & vana liberaretur.

Ex quibus ſignis dignoſcantur maleficæ.

Sed quia vnica diſtinctione poterunt eorum dicta concordari, videndæ ſunt prius eorum ſententiæ. Nam Scotus in ſuo 4. *diſt.* 34. de impedimento maleficiali, ſiue de frigidis & maleficiatis, reputat fatuitatem aſſerere, quod etiam per vana & ſuperſtitioſa non debeant maleficia tolli: dicit enim, nec in hoc eſt infidelitas aliqua, qua deſtruens non aſſentit operibus Diaboli, ſed credit eum poſſe & velle fatigare, dum durat tale ſignum, quia ex pacto non aſſiſtit ad hoc, niſi dum illud durat. Et ſic deſtructio illius ſigni, imponet finem tali vexationi. Vnde & dicit quòd eſt meritorium opera Diaboli delere. Et quia loquitur de ſignis, ponamus exemplum.

Sunt quædam mulieres, quæ tali ſigno notant maleficas, vt ſi vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur, tunc vrceum lactis ſuper ignem appendunt, & certis verbis ſuperſtitioſis inſiſtendo, vrceum cum baculo percutiunt: & licet flaſculum mulier percutiat, tamen omnia verba Diabolus ad dorſum maleficæ defert, per quæ ſic Diabolus cum malefica fatigatur. Facit tamen illa Diabolus, vt percutientem Catholicam ad peiora alliciat: vnde periculoſum non exiſtit, aliàs

non

Digitized by Google

non videtur opinio tanti Doctoris habere difficultatem: poſſunt & alia exempla adduci.

Maleficia relegantur ad Medicos.

Hoſtienſis ad idem in ſumma copioſa de frigidis & maleſ. & tit. de impotentia communi *in gl ſuper c.litera.* §. mulierem autem dicit, quòd in hoc defectu recurrendum eſt ad remedia medicorum. Et licet quædam remedia cõtra hæc ſcripta vana ſeu ſuperſtitioſa videantur: tamen cuilibet auctori in ſua arte credendum eſt. Sed & ſatis tolerare poteſt Eccleſia retundere vana vanis.

Vbertinus denique in ſuo quarto præfata diſtinctione iis vtitur verbis. Poſſunt maleficia aut per orationes, aut per artem per quam facta ſunt, deſtrui.

Ad idem Goffred. in ſumma ſua eod. tit. Maleficium non poteſt ſolui ſemper per illum qui fecit, vel quia eſt mortuus, vel quia neſcit delere ipſum, vel quia maleficium eſt perditum: Si autem ſciretur, licitè poſſet ſoluere. Et loquitur cõtra illos qui dicebant, quòd per maleficia non poſſet copulæ carnali præſtari impedimentum: eò quòd nullum tale eſſet perpetuum, vnde non dirimeret matrimoniũ iam contractũ.

Prætereà illi, qui fuerunt moti aſſerere quòd nullum maleficium ſit perpetuum, mouebantur his rationibus, quia putabant omne maleficium poſſe moueri, vel per aliud maleficium, vel per exorciſmos Eccleſiæ, qui ſunt ordinati ad reprimendum vim Dæmonũ, vel per veram pœnitentiam, cum Diabolus non habeat poteſtatem niſi ſuper peccatores. Vnde quoad primum concordabat cum opinione aliorum, quod ad minus per ſuperſtitioſa poſſunt tolli. Contrariæ autem opinionis eſt S. Thom. *in ſuo 4. præfata diſt.* ſic inquiẽtis. Quòd ſi maleficium non poſſit reuocari, niſi per aliud illicitum, vt per Dæmonis auxilium, vel huius, etiamſi ſciretur poſſe ſic reuocari, nihilominus perpetuum iudicatur: quia remedium non eſt licitum.

Ad idem Bonauentura, Petrus, Albertus, & communiter omnes Theologi: vbi cùm breuiter tangunt Dæmonis auxilium tacitè vel expreſsè inuocandum, videntur ſentire, quòd per nil aliud niſi per licitos exorciſmos vel per veram pœnitentiam, vt in Can. ſi per ſortiarias, allegatur, tãgitur, remoueri debeat, moti, vt apparet, rationibus in principio quæſtionis annotatis.

De maleficio tollendo concordatæ opiniones.

Et quia tantos Doctores in eorum dictis quantum poſſibile eſt, expedit concordare, & hoc vnica diſtinctione fieri poteſt: Ideò notandum, quòd maleficium aut tollitur per alium maleficum ſimul, & per aliud maleficium: aut tollitur, non quidem per maleficium, ſed per maleficiales ritus & illicitos. Et hoc iterum dupliciter: Quia vel per illicitos & vanos ritus inſimul, vel per vanos & non illicitos.

Primum remedium eſt omninò illicitum, tam ex parte auctoris, quàm & ipſius remedij. Sed tamen quia fit dupliciter, quia aut cum nocumento illius qui maleficium intulit, aut ſine nocumento, fit tamen per maleficiales ritus & illicitos, tunc comprehenditur ſub ſecundo modo, videlicet vbi maleficium tollitur, non per maleficum alium, ſed per maleficiales ritus & illicitos, tunc iterum illicitum iudicatur licet non tantùm ſicut primum.

Vnde ſummariè dicere poſſumus, quòd per tria & tribus modis remedium redditur illicitum, quando ſcilicet tollitur per maleficum alium, & per maleficia alia, videlicet virtute Dæmonis alicuius. Secundò, quando non per maleficium, ſed honeſtam perſonam tollitur, ſic tamen quod ſuperſtitioſis remediis maleficium, quod vni perſonæ aufertur, alteri infertur, & hoc iterum illicitum. Tertiò, quando aufertur ſine eo quòd

quòd alteri infertur vtitur tamen Dæmonum inuocatione expreſſa vel tacita, tunc iterum illicitum.

Et ſecundum hos modos dicitur à Theologis, quòd potius mors ſit præeligenda, quàm in talia conſentire. Aliis verò duobus modis vltimis tollere maleficium poteſt eſſe vel licitum vel non vanum, ſecundum Canoniſtas: & quod tolerari poſſunt, vbi remedia Eccleſiæ prius attentata ſunt, vt cum exorciſmi Eccleſiæ, ſuffragia ſanctorum implorata, aut vera pœnitentia nihil effeciſſent. Et vt clarior habeatur intellectus de ſingulis ſunt aliqua geſta & acta per nos reperta recitanda.

De Epiſcopo maleficiato à concubina ſua.

Romæ tempore Nicolai Papæ, Epiſcopus quidam ex Alemaniæ partibus certa expediturus negotia aduenerat, cuius nomen occultare ordo charitatis poſtulat, licet iam vniuerſæ carnis debitum perſoluerit. Hic cùm quandam iuuenculam adamando, & ipſam ad ſuam diœceſim deſtinare, cum duobus famulis ac rebus aliis, & clenodiis diſpoſuiſſet, iuuencula auiditate fœminea, ſuper clenodia quæ pretioſa erant, decepta, modum excogitare cœpit, vt ea in itinere exiſtẽte, Epiſcopus maleficiis interiret, iámque habebat in ſua clenodia poſſeſſione. Et ecce ſequenti nocte Epiſcopus ſubitò infirmabatur: & ne fortaſſis veneno intoxicatus eſſet, à medicis percunctatur, & à famulis dolenter dubitatur: tam ingens enim calor inerat pectori, vt non niſi gargariſmis per aquã frigidam continuè haberet refocillari. Tertia igitur die cùm iam nulla ſpes vitæ haberetur, vetula quædam ingreſſum ad Epiſcopum inſtanter petiit, & quòd cauſa ſuæ ſanitatis adueniſſet, aperuit. Ingreſſa igitur Epiſcopum alloquitur, & ſanitatem promittit, dummodò ſuis acquieſcere ſuaſionibus velit. Epiſcopus verò quidnam foret, cui acquieſcere pro recuperanda ſanitate, quam ſummè affectabat, vbi inquirit, vetula

Pontifex diſpenſat ſuper maleficio, maleficio tollendo

reſpondit: Ecce hæc infirmitas maleficio vobis accidit, & non niſi per aliud maleficium liberari poteritis: vt videlicet ipſa malefica, quæ vobis intulit, moriatur, & eadem veſtra infirmitate inficiatur. Stupefactus Epiſcopus, & quòd alio modo liberari non poſſet vbi perſenſit, nil tamen temerè volens agere, Papam conſulere per ſupplicationem decreuit. At Pontifex cùm eum tenerrimè diligeret, & quòd non niſi per mortem maleficæ liberari poſſet, cùm didiciſſet, annuit, vt inter duo mala minus permitteretur, & ſuper hoc ſupplicationem ſignauit. Vnde denuò vetula acceſſita & quomodo tam ipſe, quàm ſummus Pontifex in mortem maleficæ conſentirent, dummodò priſtinæ ſanitati reſtitueretur, diſſeruit: ſicque quod vetula abſceſſit, & quod ſequenti nocte liberaretur promiſit. Et ecce circa medium noctis, vbi ſe ſanum, & ab omni infirmitate liberatum perſenſiſſet, nuncio miſſo, quidnam de iuuencula foret, perſcrutatur: & ecce aderat quæ ipſam circa mediam noctem in latere matris dormientem infirmatam fuiſſe ſubitò affirmabat. Qua in re dabatur intelligi, quòd eadem hora & momento infirmitas Epiſcopum relinquendo, maleficam iuuenculam per aliam maleficam vetulam inuaſit, & ſic ſpiritus malignus à læſione Epiſcopi ceſſando, ipſum ſanitati per accidens reſtituere videbatur, cùm tamen propriè ſanitatem non immittebat, quam tamen occupare Deo permittente poterat, & propter pactum cum malefica altera initum, quæ fortunæ alterius inuidebat, ipſe Dæmon magiſtram iuuenculam inficere habebat. Et benè æſtimari poteſt, illa duo maleficia non per vnum Dæmonem duabus perſonis, ſed à duobus Dæmonibus duabus maleficis ſeruientibus fuiſſe inflicta, ne in iſto Dæmones ſibi inuicem contrarientur, cùm ſemper in perditionem animarum quam ſummè & concor

Malefica maleficam necat.

Digitized by Google

concorditer affectant, ſingula operentur. Epiſcopus denique cùm pietatis cauſa viſitare proponeret, cameram ingrediens, horribilibus maledictionibus ſuſceptus fuit, exclamando: Tu cum tua, quæ te talia docuit, & te liberauit, maledicamini in æternum. Et Epiſcopus emollire eius animum ad pœnitentiam, & quòd omnem offenſam ei remiſiſſet vbi tentabat, illa vultum auertendo, clamabat: Exeas maledicte, hîc nulla ſpes veniæ, ſed animam meam omnibus Dæmonibus commendo, & miſerabiliter interiit: & Epiſcopus cum gaudio ad propria remeauit.

Aliud ſignum dignoſcendi maleficium.

Vbi etiam notandum, quòd quia priuilegium vnius non facit legem communem, ideò diſpenſatio Papæ in hoc caſu non arguit omnibus ſic licere.

Ad idem refert Nider in ſuo Formicario: dicit enim Modus tollendi maleficium, aut ſe vindicandi in maleficio talis practicatur interdum. Venit enim aliquis læſus in ſe vel in ſuis, ad maleficam ſciſcitans ſcire malefactorem, tunc malefica plumbum liquefactum aliquoties fundebat in aquas quovſque opere Dæmonis in plumbo imago aliqua videretur. Qua viſa, malefica quæſiuit ab explorante, in qua parte vis lædi maleficum tuum, & in eodem vulnere cum agnoſceret, eúmque explorator locum eligeret: ſtatim malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat fixuram vel vulnus per cultrum poſuit, & locum, vbi reum inueniret, iudicauit, nomen tamen nullatenus manifeſtauit, ſed experiētia teſte maleficus per omnia lædi repeiebatur, ſicut ſua imago plumbea demōſtrabat. Hæc inquam remedia, & ſimilia iudicātur illicita, quamuis humana fragilitas ſub ſpe veniæ conſequendæ à Deo, ſæpius his inuoluitur, plus æſtimans pro ſanitate corporis quam animæ.

Secundum verò remedium, de ipſis maleficis, maleficia diſſoluentes ſub expreſſo pacto cum Dæmone inito, abſque nocumento perſonæ; & quidem de eis quid agendum ſit, & qualiter cognoſcuntur, infrà in ſexdecimo modo ſententiandi patebit. Hæ enim quàm plures exiſtunt, & ſemper infra vnum aut duo milliaria Teutonicalia reperiuntur, in quo ſpatio, quicquid aliæ maleficæ lædunt, hoc illæ curare videntur: quas etiam curationes aliquæ ſimpliciter, quoad omne tempus: aliquæ verò tantùm à proxima angaria læſos maleficiis curare ſe iactitant: aliquæ verò non niſi in conſenſum maleficæ quæ maleficium intulit, curare poſſunt.

De maleficis, ex pacto cum Dæmonibus maleficia tollentibus.

Et hæ notantur ſuper expreſſum pactum cum Dæmone initum, propter hoc quòd occulta manifeſtare ſolent illis qui cauſa ſanitatis recuperandæ ipſas accedunt. Ipſis enim cauſas ſuæ calamitatis ſubitò manifeſtant, dicentes, quòd propter rixas cum vicina, vel alia muliere, aut viro habitas, læſa fuerit in ſe vel in ſuis attinentibus. Quæ etiam ad occultandum ſua flagitia, interdum peregrinationes vel alia pietatis opera iniungunt. Quas quidem accedere pro recuperanda ſanitate, tantò pernicioſius exiſtit, quantò præ illis, qui ſolùm per pactum tacitum curare videntur, in contumeliam fidei amplius delinquunt.

Maleficæ iis quos curant, etiam ſacras peregrinationes iniungunt.

Hi enim dum ex vna parte ſanitatem corporalem Deo præponunt, ex altera parte ſibiipſis in vindictam criminis vitam Deo percutiente abbreuiant. Sic enim in Saul diuina ſæuit vltio, cùm primò magos & Ariolos abſtuliſſet de terra; poſteà conſuluit, vnde & in bello occiſus cum filiis ſuis, 1. *Reg.* 28. & culpa tangitur, 1. *Paralip.* 10. Propter hoc etiam Ochoſias infirmus mori habuit 4. *Reg.* 1.

Conſulentes maleficos de ſanitate, accerſunt ſibi mortem.

Tales etiam viſitatores maleficarum ſunt infames: vnde nec ad accuſatio-

nem debent admitti ſecundo quæſtionum, octauo. Quiſquis nec, &c. Item tales ſecundùm leges debent pœna capitis plecti, vt in prima quæſtione operis tactum eſt.

Exorciſmi olim in uſu. Sed heu Domine Deus, cum omnia iudicia tua iuſta ſint, quis liberabit pauperes maleficiatos, & in continuis doloribus eiulantes, peccatis noſtris exigentibus, inimicus nimis præualuit, vbi ſunt qui licitis exorciſmis illa opera Diaboli diſſoluere valeant? Hoc vnicum ergo ſupereſſe videtur remedium, vt Iudices eorum inſultus ad minus refrenent variis pœnis auctrices maleficas caſtigando: vnde & infirmis facultas vſitandi maleficas amputabitur. Sed heu nemo percipit corde, omnes quæ ſua, non quæ Ieſu Chriſti ſunt, quærentes.

Illa enim malefica in *Richshofen* de qua ſuprà mentio facta eſt, adeò aſſiduis frequentabatur pro recuperanda ſanitate maleficiatis, quòd Comes Telonium impoſitum con maleficiatis malefica. caſtri Telonei lucrum habere voluit, ita quòd quilibet maleficiatus in ſe, vel in ſibi attinentibus denariũ vnum introitu portæ ſoluere habebat. Vnde magnum exinde ſe habuiſſe prouentum aſſeruit.

Teſte etiam experientia didicimus plurimas tales maleficas per diœceſim Conſtantienſem exiſtere: non quòd ipſa præ aliis diœceſibus ſit infecta, cum hoc genus inſidiæ ſerpat per omnes diœceſes, & heu totum mundum infeciſſe videtur: ſed quia ipſa diœceſis amplius elaborata fuit: Et quidam Exẽplum concurſus maleficiatorum ad maleficam. *Hengſt* nomine repertus, qui maiorem concurſum & quotidianum à maleficiatis pauperculis habere cernitur: quem etiam concurſum ſic oculis noſtris perſpeximus in villa quadam *Eningen*: quod ſine dubio ad quæcunque loca Beatiſſimæ virginis, ſiue Aquiſgrani ſiue ad Eremitas tantus pauperum concurſus non exiſtit ſicut ad eundem ſuperſtitioſum hominem. Nam hyemali & frigidiſſimo tempore, dum præ abundantia niuium omnis via regia & publica obſtruitur, adhuc à circumiacentibus terris ad duo vel tria milliaria, cum magnis hominum fatigationibus frequentatur, quibuſdam remedia percipientibus, aliis verò minimè: vt reor quòd non æquè omnia maleficia diſſolui propter varia, vt ſuprà tactum eſt, obſtacula poſſunt. Et hi quidem ſub expreſſa Dæmonum inuocatione maleficia diſſoluentes, quo ad ſecundum remedium illicitum, non tamen ſicut primum. Remedia ſuperſtitionibus conſtantia contra maleficia.

Tertium verò remedium, quòd quibuſdam cæremoniis ſuperſtitioſis practicatur: non tamen in nocumentum alicuius perſonæ, aut per manifeſtos maleficos agitatur, experientia teſte per hunc modum.

In ciuitate Spirenſi mercator quidam forenſis hunc caſum ſibi accidiſſe propoſuit. In partibus, inquit, Sueuiæ, in caſtro quodam nobilium me degente quadam die dum peracto prandio, aſſociatus duobus domicellis, ſolatij cauſa ſuper pratum incederem, quædam mulier obuiando, dum à remotis adhuc incederet, & à duobus domicellis agnita fuiſſet, vnus eorum ad me hæc verba protulit: munias te citò ſigno crucis, & ſimiliter ad idem aliud ab alio latere hortabatur. At ego cauſam huius timoris inquirens, reſponderunt. En peior malefica totius prouinciæ iam nobis obuiam fit: ipſa enim ſolo viſu maleficare homines nouit. Tunc ego ſtomachando, nunquam tales timuiſſe me iactitabam: ecce vix verba compleui, & me grauiter in pede ſiniſtro læſum perſenſi, ita vt ſine graui dolore de loco figere pedem non potui aut greſſum: vndè & alij concitò è caſtro per nuncium mihi equum deſtinandum ad illud reducunt, dolori- Etiam non timentes maleficas, maleficiantur.

bus

bus autem per triduum augmentatis.

Præfati incolæ, intelligentes maleficio me infectum, quendam ruſticum ad ſpatium vnius milliaris accedunt, & caſum proponunt, quem nouerant per artem quandam maleficia tollere. Qui concitò veniens, & pedem proſpiciens, ſi, inquit, ex vobis contigit naturali defectu, experimentum capiam, & ſiquidem ex maleficio accidit, cum Dei adiutorio curabo; ſin autem ſecùs, remediis naturalibus opus erit inſiſtere. At ego: Si abſque ſuperſtitione & cum Dei adiutorio curari potero, libens acceptabo: quoniam cum Dæmone nihil commune habere volo, nec eius adiutorium affecto. Ad idem & ipſe villanus reſpondit, ſe non velle niſi licita remedia, & cum Dei adiutorio adhibere & curare, dummodò experientia didiciſſet, hoc per maleficium mihi contigiſſe: Ad quæ duo aſſenſi: Ille plumbum, vt ſupra de alia malefica tactum eſt, liquefactum in cochlearij ferreo ſupra pedem tenuit, & in ſcutellam aqua plenam fudit, & ſubitò diuerſarum rerum ſpecies proruperunt, ac ſi ſpinæ, vel pili, aut oſſa ſimilia fuiſſent intromiſſa. Iam, inquit, video, quòd infirmitas hæc non ex naturali defectu, ſed maleficio vobis contigit. At ego, quomodo talia ex plumbo liquefacto ſcire poſſet, dum inquirerem. Ecce, ſeptem ſunt metalla, ex ſeptem Planetis, & quia Saturnus dominatur plumbo, eius proprietas eſt, vt ſi plumbo ſuper maleficiũ aliquod fuſum fuerit, per ſuum influxum maleficium demonſtrabit: & benè, inquit, actum eſt, vt citò remedium adhibeatur, quod tot diebus vos viſitare habeo, quot ſub maleficio ſtetiſtis. Et interroganti quot dies elapſi fuiſſent, iam triduo falſus ſum. Vnde & ipſe ſingulis diebus per triduum me viſitando, & pedem inſpiciendo ſolùm & tangendo, & cuncta verba penes ſe ruminando integræ ſanitati fugato maleficio me reſtituit.

Qua de cauſa plũbum liquefactũ, quod ſupra maleficiatum adhibetur prodat maleficiũ.

Hic certè modus actorem non monſtrat maleficum, ſed modum ſuperſtitioſum. In eo enim quòd Dei adiutorio & non opere Diaboli ſanitatem promiſit, & hoc, quòd Saturni influxum ſuper plumbum, tanquam ex eius dominio cauſatum allegauit, irreprehenſibilis extitit, & potius commendãdus fuit. Sed qua virtute maleficium fugatur, & ſpecies rerum in plumbo cauſauit, ſub dubio relinquitur. Nam cum maleficium nulla virtute naturali poſſit amoueri, licet mitigari valeat, vt inferius de obſeſſorum remediis patebit, potius videtur, quòd per aliquod pactum, ad minus tacitum, cum Dæmone initum, hoc practicauerit. Et dicitur hoc pactum tacitum, quando ad minus auctor tacitè in aſſiſtentiam Diaboli conſentit. Per quem modum innumera ſuperſtitioſa opera practicantur: licet differenter quoad diuinam offenſam, cum in vno opere maior ſit creatoris offenſa quàm in altero. In eo enim quod de ſanitate procuranda certus fuit, & in eo, quod tot diebus quot ſub infirmitate extiterat, ipſum viſitare habuit, nec aliquibus medicaminibus naturalibus vſus fuit, & tamen iuxta præmiſſa ægrotum ſanitati reſtituit, non tam ſuſpectus, quàm vt manifeſtè deprehenſus, ad minùs licet non ſuper expreſſum initum cum Dæmone pactum, tamen iudicatur, & tanquam pro conuicto haberi, & pœnis ad minus in ſecundo modo ſententiandi infrà contentis, ſed puniri debet cum adiuratione ſolemni: niſi leges, quæ in contrarium ſentire videntur, ipſum ſuſtentarent: in quo caſu quod ordinarium ſit faciendum, in ſolutione argumentorum patebit poſteà.

Quid ſignificet pactum tacitum.

Quartum verò remedium tolerandum, & de quo Canoniſtæ ad minus

intendunt

Vanum remedium toleratur.

intendunt cum certis Theologis, dicitur vanum tantùm, & præcisè, puta, quia ſolùm ſuperſtitioſum, & non ſub aliquo pacto expreſſo, vel tacito, ex intentione & propoſito practicãtis operatum. Et dico ad minus: quia fortaſſis ſi velint etiam tertium remedium huic quarto adiungere, potiùs videntur nobis eorũ aſſertioni cedere, quàm contentionibus deſeruire. Et hoc quidem remedium vanum ſuperius exemplificatum de mulieribus quæ vrceolum ſuper ignem poſitum percutiunt, in finem, vt erat malefica quæ vaccam vbertate lactis priuauit verberetur, licèt fortaſſis talia in nomine Diaboli facere habebant, aut fortaſſis ſine eius permiſſione.

Ad idem poſſunt & alia earum geſta adduci. Nam interdum vbi vaccas huiuſmodi læſas, ad paſcua emittere volunt explorare etiam ipſam maleficam nituntur, tunc braccam viri, vel aliud immundum ſuper caput, aut dorſum vaccæ ponentes: & hoc potiùs feſtiuis diebus & ſacratioribus ipſam vaccam cum baculo fortaſſis iterum ſub tali, vt ſuprà, expreſſione percutiendo expellunt, & tunc vacca recto tramite ad domum maleficæ properat, & cornua in eius oſtium vibrat cum magno eiulatu continuè pulſando, & hæc vtique Diabolus in vacca operatur tamdiu, quòd per alia maleficia ſedatur.

Bracca viri cornibus vaccæ maleficiatæ impoſita prodit maleficã.

Reuera ſecundùm præfatos Doctores talia ſunt toleranda, non tamen memoria vt quidam aſſerere conantur, exiſtunt. Cùm enim iuxta Apoſtolum omnia quæ in verbo aut opere facimus, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facere præcipimur: licet ibi non ſit expreſſa Dæmonis inuocatio, & tamen eius nominis expreſſio: & iterum licet ibi non ſit intentio per actum aliquod tacitum vel expreſſum talia facere, quia fortaſſis dicet, volo hoc facere ſiue Diabolus intromittat ſe, ſiue non ipſa temeritas, quia diuinum timorem poſtponit, Deum offendit, vnde & Diabolo poteſtatem talia faciendi permittit. Inducendi ergo tales ſunt ad pœnitentiam, & hortandi, vt potius deſiſtant, & ad remedia infrà ſcripta, vt ſuperius etiam in parte tacta, per vſum videlicet aquæ benedictæ & ſalis exorcizati, &c. recurrant.

Inteſtinis cadauerum inteſtina maleficarum affliguntur.

Simili modo iudicandum de illis, quibus, dum aliquod iumentum maleficio interimitur, & explorant maleficum, aut etiam ſi naturali defectu vel maleficio ſit interemptum, vbi nituntur ad loca, vbi cadauera beſtiarum exorcizantur, properant, & inteſtina cadaueris ſuper terram trahendo vſque ad domum deferunt, non autem intrò domum per oſtium ſuper, ſed ſub limine domus ad coquinã trahunt, & igne facto ſuper cratem inteſtina ponunt, & tunc vt ex relatu talia practicãtium ſæpiſſimè informati ſumus, ſicut inteſtina caleſiunt & ardent, ita inteſtina maleficæ calore & doloribus crucientur: aduertunt ergo exploratores, vt oſtiũ domus optimè ſit obſtruſum, eò quòd præ doloribus malefica ad introitum habebit carbonem de igne auferre, & tunc omnis cruciatus effugatur. Repertum denique ſæpius nouimus, vbi introitum habere non poterant, ex tunc denſiſſimis tenebris domum intus & extra vallabant, cum commotione tam horribili & ſtrepitu, vt ex ruina domus omnes ſe tandem interimi putarent, niſi oſtium aperiretur.

Ad idem etiam certa experimenta reducuntur. Nam certi volentes è multitudine mulierum in Eccleſia exiſtentium experiri maleficas, quæ etiam ſine eorum conſenſu Eccleſiam diuinis peractis exire non valeant, tali experimento inſiſtunt. Nam die Dominica Sotularia iuuenum axungia, ſeu pinguedine porci, vt moris eſt, pro reſtauratione fieri, perungunt, & ſic vbi Eccleſiam

Puerorum perũcti calcei indicant maleficas.

cleſiam intrant, tandiu maleficæ exire Eccleſiam non poterunt, quoad vſque exploratores, aut exeunt aut illis licentiam ſub expreſſione, vt ſupra, exeundi concedunt.

Simile fit etiam per certa verba, quæ annotare non expedit, ne quis per Diabolum ſeducatur. Nam nec Iudices aut Præſidentes his infallibilem fidem aut opinionem accommodare debent, niſi talis perſona alias plurimum eſſet diffamata, cum ſub tali prætextu ille mille artifex etiam innoxias infamare poſſet. Vnde potius auertendi ſunt homines à talibus experimentis, & ſalutares pœnitentiæ iniungendæ, licet interdum tolerentur.

Leges ciuiles tolerant maleficia maleficiis pelli. Per hoc patet reſponſio ad argumenta, quæ concludunt maleficia non eſſe tollenda, quia primis duobus modis omninò illicitum eſt tollere tertium remedium ſecundùm leges, & ſi toleratur, tamen non paruam ſuper hoc eccleſiaſticus Iudex debet habere aduertentiam. Nam quod leges videntur tolerare patet *C. de maleficis, l. eorum,* vbi ſic habetur. Alij autem qui faciunt id ne labores hominum ventorum grandiniſque lapidatione ſternantur, non pœna, ſed præmio digni ſunt. Et Antonius in ſumma de legibus in quibus ius Canonicum & Ciuile diſcrepant, hoc idem allegat. Ex quo videtur, quòd concedunt leges pro conſeruatione frugum & iumentorum, & in omnem euentum poſſe certos homines talia practicantes non ſolùm tolerare, ſed & præmiare. Erit ergo Eccleſiaſtici iudicis aduertere, ſi tantummodo iuxta mentem legis contra grandines & aëris tempeſtatem modis congruis, vt inferius patebit, aut etiam quibuſdam ſuperſtitioſis procedit. Et tunc, dum inde nullum ſequitur fidei ſcandalum, etiam tolerare: ſed reuera hoc non erit iuxta tertium, ſed quartum modum, & quantum de quo conſequenter tractandum erit de eccleſiaſticis & licitis remediis inferendo interdum de ſuperſtitioſis ad quartum modum pertinentibus, & hoc per capitula ſequentia.

CAPVT I.

Remedium Eccleſiaſticum contra Incubos & Succubos Dæmones.

QVia verò in præcedentibus capitulis primæ quæſtionis ſuper modos maleficiandi homines iumenta & terræ fruges, tacta ſunt ante omnia ea, quæ ipſæ maleficæ erga proprias perſonas practicant, qualiter videlicet innoxias iuuenculas in augmentum ſuæ perfidiæ alliciunt, qualis etiam modus ſit profitendi earum & homagij præſtandi, qualiter etiam infantes proprios aut alienos Dæmonibus offerunt & quomodo localiter transferantur. Hæc inquam & ſimilia remediare, quia non eſt poſſibile, niſi vt per ſuos Iudices de medio tollantur, aut ad minus in exemplum omnium futurorum puniantur, ideo de huiuſmodi remediis non ad præſens, ſed in vltima parte operis, vbi viginti modi procedendi & ſententiandi contra & ſuper maleficarum perſonas deducentur tractabitur. **Quæ remediari in maleficiis non poſſint.**

Ad præſens tantum ſuper remedia contra earum maleficiales effectus tendere oportet, & primò qualiter homines maleficiati remediantur, demum qualiter beſtiæ, & vltimò qualiter fruges terræ conſeruantur. De hominibus verò maleficiatis, quoad Incubos Dæmones vel Succubos, quia ſunt in triplici genere, ſcilicet, earum quæ ſe voluntariè Dæmonibus Incubis ſubiiciunt, vt ſunt maleficæ, quia de Succubis quoad viros non ita voluntariè practicatio reperitur, cùm ex naturali **Triplex genus Incuborum.**

Digitized by Google

turali vigore rationis quo viri mulieribus præeminent talia plus abhorrent.

Eſt & eorum qui à maleficis cum Incubis aut Succubis contra eorum voluntatem involuuntur, & eſt tertium genus ad hoc præcipuè virginum quarundam quæ contra earum omninò voluntatem ab Incubis Dæmonibus moleſtantur, de quibus etiam ſæpè præſumitur, quòd à maleficis ſic maleficiantur, puta quia Dæmones ad inſtantiam maleficarum, ſicut ſæpiſſimè alias infirmitates immittere ſolent, ita & Incubos illis perſonis ſe facere habent, vt vel ſic eos ad ſuam perfidiam allicere valeant: demus exempla.

Succubi ex maleficio immiſſi.

Eſt in ciuitate Confluentiæ pauper quidam ſic maleficiatus, quòd in præſentia vxoris omnem actum Venereum prout viri cum mulieribus agere ſolent etiam repetitis vicibus per ſe exercet, nec ab illis ad inſtantiam & eiulatum mulieris auerti poteſt, quia vno aut tribus actibus expletis verba replicat, volumus iterum de nouo inchoare, cùm tamen nulla perſona corporali viſu cernatur ei ſuccumbere, ſitque vt poſt diutinas huiuſmodi vexationes, pauper ille colliſus in terram omnibus viribus deſtituitur, & dum poſt aliquarum virium recuperationem interrogatur, quomodo & qualitet iſta ſibi contingant, & an ne perſonam ſuccubantem habuerit. Reſpondere ſolet, ſe nihil videre, ſed ita mente captiuatum, vt omninò abſtinere non valeat: Et quidem ſuper hoc maleficium mulier quædam plurimùm habetur ſuſpecta, quòd ei intulerit, eo quòd illi pauperi minata fuerit per verba contumelioſa, quòd ipſum propter diſplicentiam ſibi factam expedire vellet.

Sed leges & executores iuſtitiæ non adſunt qui ſaltem ſuper diffamiam & grauem ſuſpicionem in vindictam tanri criminis procederent: putantes neminem debere condemnari, niſi qui confeſſione propria, aut trium teſtium productione legitima conuincatur; quaſi indicia facti, aut euidentia ſuper graues aut violentas ſuſpiciones nullas mereantur pœnas: de quibus tamen, modis ſententiandi inferius vt præmiſſum eſt patebit.

Quomodo hi, qui ab Incubis vexantur, curentur.

De ſecundo verò genere, quo puellæ ab Incubis Dæmonibus moleſtantur etiam noſtris temporibus, referre nimis longum foret, cùm hiſtoriæ certæ de ſimilibus exiſtunt refertæ. Sed cum quanta difficultate alia remediari poſſint, patere poteſt ex iis, quæ Tho. Brabantinus circa finem operis ſui de apibus de quadam in hunc modum refert.

Vidi, inquit, & ex confeſſione audiui virginem quandam in religioſo habitu quæ primò dixit ſe nunquam in concubitum conſenſiſſe, per hoc tamen dat intelligere ſe cognitam fuiſſe: at ego non credens, arctaui eam rationibus & duris comminationibus, ſub periculo animæ ſuæ: tandem cum lachrymis confeſſa eſt, ſe ptius corruptam mente quàm corpore, & cùm poſteà doleret quaſi ad mortem, confiteretur omni die cũ lachrymis, non potuit tamen ingenio, ſtudio vel arte ab Incubo Dæmone liberari, nec ſigno crucis, nec aqua benedicta, quæ tamen ſpecialiter ad fugandos Dæmones ordinantur, nec etiam ſacramento Chriſti corporis, ipſis quoque Angelis terrifico, donec poſt plures annos oratione & ieiunio piè peractis fugaretur.

Et eſt credibile (ſaluo meliori iudicio) quòd poſtquam de peccato ſuo dolens confitebatur, potius ei concubitus Dæmonis pæna culpæ quàm culpa fuit.

Hæc etiam cum in vigilia Pentecoſtes querularetur apud Chriſtianam in valle Duciſſæ Brabantiæ, monialem deuotam, quæ mihi hoc retulit, quòd non auderet cõmunicare propter Dæmonis

monis importunam vexationem compatiens dixi ei, Chriſtina: Vade, quieſce ſecura, communicatura eras Dominico corpori; in me enim recipiam pœnam tuam. Recedens illa gaudens dormit in pace, ad orationem de nocte ſurgit mane, cum omni tranquillitate ſacramenta ſuſcepit. Chriſtina autem ſuſceptam in ſe pœnam non ponderans, veſpere quieti ſe dans, audit in ſtatu ſuo quaſi procellam commouentem ſe, & inquietius agitatem, nec ſuſpicans Dæmonem, arrepto collo fugare nititur quicquid eſſet. Decumbit iterum, ſed pauida vexata ſurrexit, & hoc pluries tandem ſenſit: & vidit euerſis ferè ſtraminibus, quòd Dæmonis nequitia vexaretur. Dimiſſo ergo lecto noctem ducit inſomnem, & orare volens, Dæmonis cruciabatur inſultu, & vt dixit, nunquam talia paſſa fuerat. Vnde prædictæ mulieri mane, Renuncio, inquit renuncio pœnæ tuæ: vix enim ſine vitæ diſcrimine, violentiam tentatoris peſſimi euaſi. Quaex re perpenditur, difficile eſſe huiuſmodi remediare, ſiue maleficio, ſiue abſque eo contingat.

Sunt tamen adhuc aliqua per quæ fortaſſis ipſi Dæmones fugantur, de quibus & Nider in ſuo Formicario. Licet enim, vt ibi fertur; quinque modis valeant puellæ & viri liberari, videlicet per ſacramentalem confeſſionem & ſanctam exercitationem in crucis conſignatione, vel Angelica ſalutatione, tertio per exorciſmorum applicationem, quarto per certi loci mutationem & per cautam ſanctorum excommunicationem. Et ex præmiſſis patuit, quòd prima duo moniali non profuerunt, non tamen propterea omittenda ſunt; quod enim vni eſt remedium, non propter hoc ſequitur quòd & alteri, ita è conuerſo. Nam & Incubos ſæpè per orationem Dominicam, aut aquæ aſperſionem, vel etiam per Angelicam ſalutationem fuiſſe repulſos hiſtoriæ tradunt.

Incubi pelluntur Angelica ſalutatione.

Refert enim Cæſarius *in dialogo ſuo*, quòd ſacerdos quidam poſtquam ſe ſuſpenderat, eius concubina Monaſterium intrauit, & per Incubum ad luxuriam prouocata eſt, quem tamen per crucis conſignationem repulit, & per aquæ benedictæ aſperſionem, licet ſtatim poſtea rediit. Quando autem Angelicam ſalutationem dicebat, longè velut ſagitta diſpatuit & receſſit, ſed interdum rediit, licet propè eam accedere non auderet.

Item de tertio, videlicet per ſacramentalem confeſſionem, patet per eundem Cæſarium, qui dicit, quòd concubina antedicta, cùm iam confeſſa eſſet purè, in toto derelicta eſt ab Incubo. Refert idem, quòd quidam vir in Leodio paſſus Incubum, confeſſione ſacramentali finita localiter liberatus eſt.

Ponit inſuper exemplum de quadam incluſa, quam Incubus nec oratione, nec confeſſione, nec propter aliud ſpirituale exercitium reliquit, quin eius lectum aſcenderet, ſed cùm ad informationem cuiuſdam viri religioſi diceret, Benedicite, ſtatim eam Dæmon reliquit.

Vis verbi Benedicite.

De quarto, videlicet loci mutatione, dicit qui prius, quòd filia cuiuſdam ſacerdotis ſtuprata per Incubum, & facta ex dolore phrenetica, trans Rhenúmque elongata, ab Incubo dimiſſa eſt, ſed pater eius, quia à loco filiam diſpoſuerat, à Dæmone percuſſus eſt, adeò vt moreretur in triduo.

Mutatio loci mutat Incubos.

Fit & mentio de quadam, quæ per Incubum crebrò in lecto vexata proprio, conſociam deuotam petiit, vt loco vexatæ iaceret, quod cum feciſſet, tota nocte quaſdam inquietudines grauiſſimas ſenſit, & prior tunc quieta fuit. Notatur etiam à Guillelmo, quòd

Z 2 Incubi

Puellæ pulchros crines habentes magis ſentiunt incubos.

Incubi plus vexare videntur mulieres, & puellas pulchros crines habentes, ideo quia aut curæ aut ornatui crinium incumbunt huiuſmodi, aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel conſueuerunt, aut quia in eis inaniter gloriantur, aut quia diuina bonitas hoc permittit, vt terreantur mulieres viros inflammare per ea, quæ etiam Dæmones inflammari viros volunt.

De quinto, de excommunicatione, quæ fortaſſis aliquādo eadem eſt exorcizationi, patet *in legenda ſancti Bernardi.* In Aquitania ſiquidem mulier ab Incubo ſex annis incredibili abuſu libidinis vexata audiuit ſibi Incubum, ne ad virum ſanctum, qui venturus erat, appropinquaret minātem, Nihil, inquit, tibi proficiet: ſed eo recedente, tuus crudeliſſimus ero perſequutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cùm virum ſanctum Bernardum inuocaret, reſpondit. Tolle meum baculum, & lecto tuo infige, & faciat malignus, quod poteſt. Hoc cùm feciſſet, Dæmon, cameram fœminæ non eſt auſus intrare, ſed foris minabatur atrociſſimè, ſe eam velle perſequi, Bernardo recedente. Quo per fœminam audito, conuocat populum B. Bernardus, omnes iubet accenſas candelas geſtare in manibus, & Dæmonem cum vniuerſo, qui aderat cœtu, excommunicauit, ac ne ad illam, vel aliam deinceps acceſſum habeat, interdixit, & ita ab illa pœna liberata eſt.

Baculus S. Bernardi liberat ab Incubo.

De poteſtate clauium Petri quæ ſonat ſuper terrā.

Verum hîc notandum, quòd poteſtas clauium conceſſa Petro & ſuis ſucceſſoribus, quia ſonat ſuper terram, & tantum pro viatoribus hæc iuriſdictionis poteſtas, ſit in remedium Eccleſiæ conceſſa, mirum videtur, quòd & aëreæ poteſtates hac iuriſdictione valeant arceri. Sed dici poteſt, quòd quia perſonæ quæ à Dæmonibus moleſtantur ſunt ſub iuriſdictione Papæ & clauium, non mirum, ſi per indirectum huiuſmodi poteſtates vigore clauium arceantur, ſicut etiam indirecta animas poteſtate clauium à pœnis purgatorij ignis abſoluere poteſt: non obſtante, quòd poteſtas illa ſonat ſuper terram, & animæ ſunt ſub terra.

De poteſtate etiam clauium conceſſa capiti Eccleſiæ, ſcilicet vicario Chriſti, non eſt tutum diſputare, cùm notum ſit, quòd tanta poteſtas ſit à Chriſto Eccleſiæ & eius vicario conceſſa, quanta puto homini concedi à Deo potuit, & hoc in vtilitatem Eccleſiæ.

Piè etiam æſtimari poteſt, quòd ſi ægritudines à maleficis virtute Dæmonum inflictæ excommunicarentur cum ipſis Maleficis auctoribus, & Dæmonibus, non adeò in ipſos infirmos ſæuirent, & quòd citius liberarentur adhibitis ſuper hoc & aliis exorciſmis licitis.

Locuſtæ arcentur excōmunicatione

In partibus denique Athiſis vulgaris eſt narratio ſimul & aliis in locis, quòd dum diuina permiſſione locuſtæ volantes cum ingenti multitudine vineta, frondes, ſegetes, & cuncta virentia eradicarent, huiuſmodi excommunicatione & maledictione fugatæ, & ſubitò interemptæ fuerunt. Quòd ſi ſanctificato viro quis aſcribere velit, & non virtuti clauium, ſit in nomine Domini: vnum pro certo habemus, quòd nec virtus miraculorum, nec poteſtas clauium gratiam gratum facientem de neceſſitate præſupponunt: cùm vtrumque ex gratia gratis data procedat.

Eſt & iterum notandum, quòd vbi nullum prædictorum remediorum iuuat, quòd tunc ad exorciſmos licitos ſit recurrendum: de quibus inferius patebit. Quia etſi hi ad fugandum Dæmonis nequitiam non ſufficiant: tunc reuera talis vexatio Dæmonis eſt pæna pro peccatis ſatisfactoria, ſi pro-

vt

vt oportet ſuſtineatur in charitate, ſicut & alia mala huiuſmodi, quæ nos hîc premunt, ad Deum ire compellant.

Mulieres mirabilia imaginantur.

Verùm etiam aduertendum, quòd interdum aliquæ in veritate per Incubum non vexantur, ſed tantummodò ita ſe vexari putant: & hoc quòd mulieribus præcipuè, & non viris, cùm aliàs ſint timidæ, & mirabilium formarum in imaginatione ſuſceptiuæ.

Vnde & Guilhelmus ſæpè allegatus. Multæ, inquit, de apparitionibus phãtaſticis, ex morbo melancholico in multis fiunt, & in mulieribus maximè, ſicut apparet de viſionibus & reuelationibus. Et cauſa in hoc eſt, vt norunt Medici, ipſa natura muliebrium animarum, eò quod longè facilioris & leuioris impreſſionis ſunt, quam animæ viriles: Et ſubdit *Ibidem*, Scio me vidiſſe mulierem, quæ credebat ſe agnoſci ab intus à Diabolo, & talia incredibilia ſe ſentire dicebat.

Nonnunquam etiam impregnatæ ſibi videntur mulieres ab Incubis, & intumeſcunt vehementer ventres earum, & cùm partus tempus aduenerit, ſola emiſſione multæ ventoſitatis detumeſcunt. Nam de ouis formicarum in potu ſumptis, incredibilem ventoſitatem & tumultum in ventre generant hominis. Similiter de granis catapuciæ, & de granis arboris, quæ dicitur nigra pinus, conſimilia in ventre fiunt. Facillimum eſt autem Dæmoni ſimilia & maiora in ventribus hominum procurare. Hæc addita ſunt, vt non facillimè quis mulierculis fidem adhibeat, ſed illis duntaxat, ſuper quibus experimenta fidem fecerunt, vt de illis, qui didicerunt in propriis lectis, vel alio modo condormientibus, per experientiam talia vera eſſe.

Oua formicarum faciunt intumeſcere aluũ.

Cap. II.

Remedia pro illis qui circa vim generatiuam maleficiuntur.

Viri plus maleficiuntur quam fœminæ.

Licet mulieres in maiori numero ſint Maleficæ quàm viri, vt prima parte operis oſtenſum eſt, tamen viri plus maleficiuntur: & huius ratio eſt: quia cùm Deus plus permittit ſuper actum Venereum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm ſuper alios actus humanos: ſicut & per ſerpentes, quæ magis incantationibus deſeruiunt quàm alia animalia, eò quòd fuerit Diaboli primum inſtrumẽtum: & cùm actus ille Venereus plus & faciliori modo poteſt maleficiari in viro quàm in muliere: ideò. Et quidem patet quod tactum eſt, nempè cùm quinque modis Dæmon in generatiuam potentiam poſſit agere, & illi modi citius procurantur in viris.

Remedia adhibenda ſuper vnumquemque modum iuxta poſſibilitatem ſunt deducenda: & ille, qui vitiatus eſt in tali potentia, attendat ſub quo modo ſuum maleficium contineatur. Sunt autem quinque modi iuxta Petrum de Palude *in ſuo 4. diſtin. 34. in proceſſu huius maleficij.*

Nam Dæmon ex hoc, quòd eſt ſpiritus, habet poteſtatem ſuper creaturam corporalem, Deo permittente, & ex conditione naturæ ſuæ, præcipuè ad motum localem, vt illum prohibeat, vel vt promoueat: Vnde per hanc poteſtatem poſſunt corpora viri & mulieris impedire, ne ſibi appropinquent, & hoc directè vel indirectè. Directè quando vnum elongaret ab altero, vel non ſineret ad alterum appropinquare. Indirectè, quando aliquod impedimentum procuraret, vel quando ſe interponeret in corpore aſſumpto: ſicut cuidam iuueni pagano acciderat, qui

Quidam deſponſat idolum.

qui Idolum deſponſauerat, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoſcere, vt ſuprà patuit.

Secundo modo, vbi hominem inflammaret erga vnam, refrigeraret erga aliam, & hoc poſſet occultè procurare per applicationem quandam herbarum aut aliarum rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.

Tertio modo, vbi æſtimationem viri aut mulieris turbaret, qua redderet vnam perſonam alteri exoſam, quia vt ſuprà patuit in prima parte operis, poteſt imaginationem imprimere.

Quarto modo, reprimendo vigorem membri, qui ad fructificationem neceſſariò requiritur, ſicut & motum localem cuiuſcunque organi reprimere poteſt.

Quinto, prohibendo miſſionem ſpirituum ad membra in quibus eſt virtus motiua, quaſi intercludendo vias ſeminis ne ad vaſa generationis deſcendant, vel ne ab illis viis recedat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Quarto lo potentiæ coeundi internoſcendæ.

Quòd ſi quis dicat, neſcio ſub quo modo maleficium mihi illatum contineatur, vnum ſcio, quòd generatiua potentia erga vxorem meam careo. Reſponderi poteſt, ſi potens eſt ad alias mulieres, non autem ad propriam, tunc ſub ſecundo modo: quia de primo modo certificaretur Succubum Dæmonem, id eſt, quòd per Dæmones Incubos & Succubos deluderetur. Item ſi vxorem non habet exoſam, & tamen non poteſt ipſam agnoſcere, ſed benè alias, tunc iterum manet ſub ſecundo modo: ſi autem habet exoſam, & non poteſt agnoſcere, tunc ſub ſecundo & tertio modo continetur. Item ſi non habet exoſam, vellet autem cognoſcere, ſed non habet vigorem membri, tunc ſub quarto modo. Si verò habet vigorem membri, ſed non haberet exciſionem ſeminis, tunc ſub quinto modo. Modus ergo curandi patebit, vbi declaratur, ſi æqualiter in charitate & extra charitatem exiſtentes, his maleficiari valeant: & quidem quòd non: dempto quarto modo, qui tamen etiam rariſſimè. Accidere enim poteſt, qui in gratia & charitate exiſtit ſic declaratur, tamen lectori præſupponitur, quòd loquimur de actu coniugali inter matrimonialiter coniunctos, quia aliàs implicaretur: cùm omnis actus Venereus extra matrimonium eſt peccatum mortale, & non niſi ab his, qui extra charitatem exiſtunt, exercetur.

Nam cum aſſerere oporteat ex totius Scripturæ ſacræ traditione, quòd Dæmones magis permittuntur à Deo ſæuire in peccatores quàm in iuſtos. Licet legatur ipſum iuſtiſſimum Iob fuiſſe percuſſum, hoc tamen non fuit ſingulariter ſuper potentiam generatiuam, nec etiam directè: ideò dicere oportet, quod quibuſcunque talia maleficia inter matrimonialiter coniunctos contingunt, ſignum eſt, quòd vel ambæ perſonæ, vel altera extra charitatem exiſtat, & quidem fundamentum huius ex ſcripturis deducitur, auctoritate & ratione. Nam Angelus dixit Tobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit dæmon poteſtatem: Effectus demonſtrauit, vbi ſeptem viros virginis Saræ occiderat.

Contra libidinoſos accepit Diabolus poteſtatem.

Item Caſſianus *collat. patrum* definit & B. Antonius, nullatenus poſſe Dæmonem mentem cuiuſque vel corpus inuadere, niſi eam prius deſtituerit omnibus cogitationibus ſanctis, ac ſpirituali contemplatione vacuam nudámque reddiderit. Hæc verba vt quæ applicari poſſunt ſuper maleficium corporis, vniuerſaliter ſuper totum corpus, cùm Iob tali maleficio percuſſus, non tamen nudus diuina gratia fuit, ſed particu

particulariter, quando videlicet particulare maleficium ratione alicuius peccati accidit corpori: Et hoc quidem non poteſt eſſe, niſi peccatum incontinẽtiæ. Ratio. Nam vt dictum eſt, propter fœditatem illius actus, & quia per ipſum primum peccatum diffunditur; Deus plus permittit ſuper ipſum, quàm ſuper alios humanos actus: ergo & inter matrimonialiter coniunctos, vbi diuino auxilio propter peccatum deſtituuntur, amplius circa illam vim generatiuam maleficiari à Deo permittuntur.

Quòd ſi quæritur, cuiuſmodi ſint illa peccata, dici poteſt: quòd peccata incontinentiæ quæ inter cognatos cùm varia ſint, iuxta illud Hieronymi, & habetur in textu: Adulter eſt in propriam amator ardentior, ſimul & huiuſmodi amatores amplius in prædictis maleficiuntur.

Remedia ergo Eccleſiaſtica ſunt duplicia: Vnum in foro contentioſo, alterum in foro conſcientiæ practicatur. Primum, ſi in iudicio allegatur impotentia ex maleficio illata, tunc diſtinguendum eſt: quia talis impotentia, aut eſt temporalis, aut eſt perpetua. Si temporalis, non impedit. Tunc autem præſumitur eſſe temporalis, quando infra ſpatium trium annorum cohabitantes, & quantum poſſunt operam dantes, ſiue per Eccleſiaſtica ſacramenta, ſiue per alia remedia ſanari poſſunt. Si verò non ſanetur aliquo remedio, ex tunc præſumitur eſſe perpetua.

Impotẽtia aut eſt temporalis, aut perpetua.

Item aut præcedit matrimonij contractionem & conſummationem, & ſic impedit contrahendum, & dirimit iam contractum, & ſequitur matrimonij contractionem, ſed non conſummationem. Et eſt communis modus maleficiandi viros, quando ſpernunt amaſias: tunc enim quia ſperabant ſe matrimonialiter copulare & defraudãtur, inferunt maleficia viris, vt ne aliis commiſceri valeant. In tali enim caſu, vt aliqui dicunt, dirimitur matrimonium iam contractum, niſi ſub continentia cohabitare velint, vt Maria & Ioſeph. Et habet pro ſe Can. *dicitur enim* 33. *q.* 1. quòd coniugium confirmatur officio, ſ. carnis, vt dicit gl. Et parum pòſt dicitur, antequam confirmetur impoſſibilitas officij ſoluit vinculum coniugij. Aut ſequitur matrimonium confirmatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit. Plura alia à Doctoribus notantur, ſed quia non præciſè ſunt præſentis ſpeculationis (notantur autem in variis ſcriptis Doctorum, vbi de maleficiali impedimento tractant, ideò hîc eſt ſuperſedendum.

Quæ impotentia matrimonium dirimat.

Tantummodò, ſi quis difficultaret, quomodo actus ille poſſit impediri reſpectu illius mulieris, & non reſpectu alterius. Reſpondit Bonauent. hoc eſt, vel quia ſortilegus ad hoc reſpectu perſonæ determinatæ Diabolum inuitauit, vel quia Deus reſpectu perſonæ cuiuſlibet impedire non permittit. Occultum iudicium Dei hîc latet, vt in vxore Tobiæ. Qualiter autem Diabolus hoc facere poſſit, patet ex præmiſſis. Dicit tamen hîc Bonauent. quòd impedit generatiuam, non impedimento intrinſeco lædendo organum, ſed extrinſeco impediendo vſum: & eſt impedimentum artificiale & non naturale: & ita poteſt impedire ad vnam, & non ad alias: vel tollendo exercitationem concupiſcentiæ ad illam vel aliam: & hoc per virtutem propriam, vel per herbam, vel per lapidem, vel per aliquam creaturam occultam, & ſatis concordat cum dictis Petri.

Remedium verò Eccleſiaſticum in foro conſcientiæ traditur 33. *q.* 8. *Si per ſortiarias*, vbi ſic dicitur: Si per ſortiarias atque maleficas artes nonnunquam occulto iuſto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante concubitus ſequitur,

Eccleſiaſticum remedium optimum.

quitur, hortandi ſunt, quibus iſta eueniunt, vt corde contrito & ſpiritu humiliato, Deo & ſacerdoti de omnibus peccatis ſuis puram confeſſionem faciant, & profuſis lachrymis, & largioribus eleemoſynis & operationibus atque ieiuniis Domino ſatisfaciant.

In quibus verbis notatur, quòd tantummodo propter peccata & extra charitatem exiſtentibus talia contingunt. Sequitur & per exorciſmos ac cætera Eccleſiaſticæ medicinæ munimina miniſtri Eccleſiæ, tales quantum annuerit dominus, qui Abimelech & domum eius Abrahæ orationibus ſanauit, ſanare procuret.

A brahæ precatio ſanat impotentiã Regis Abimelech

Vnde ſummariè dicere poſſumus, quòd quinque ſunt remedia; quæ talibus ſic maleficiatis licitè applicari poſſunt, videlicet ſanctorum aliquorum licita peregrinatio, & ibidem peccatorum ſuorum cum contritione vera confeſſio, ſigni crucis, orationis deuotæ multiplicatio, per verba ſobria licita exorcizatio, quæ qualiter fieri debent, inferius patebit. Et cauta maleficij oblatio facit ad hoc, quòd ſuprà de Comite tactum eſt, qui per triennium ſibi matrimonialiter copulatam virginem cognoſcere non potuit.

CAPVT III.

Remedia contra maleficiatos ſuper amorem, vel odium inordinatum.

Sicut maleficium in potentia generatiua, ita & philocaptio & odium, in voluntate cauſantur. Expedit primo de eius cauſa, & tantum, quantum poſſibile eſt, de eius remediis tranſcurrere.

De Philocaptione.

Philocaptio igitur ſeu amor inordinatus vnius ad alterum, triplici ex cauſa oriri poteſt. Aliquando ex ſola incautela oculorum, aliquando ex tentatione Dæmonum ſolùm, aliquando ex maleficio Necromanticorũ, & Maleficarum ſimul & Dæmonum.

De primo dicitur *Iacob.* 1. Vnuſquiſque tentatur, à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus, deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cum conſummatum fuerit, generat mortem. Sic Sichem, cùm vidiſſet Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis illius, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum ea, & conglutinata eſt anima eius cum ea. Et *Gen.* 34. *ſecundum gl.* infirmæ animæ ſic accidit, quando poſtpoſitis propriis aliena negotia curat, ſeducitur conſuetudine, & fit vna vnitate conſenſus cum illicitis.

1. Concupiſcentia eſt mater peccati.

De ſecundo quòd oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter: Sic Amon ſororem Thamar ſpecioſiſſimã, adamauerat, & deperierat in ea validè, ita vt propter amorem eius ægrotaret. 2. *Reg.* 14. Non enim in toto tam corruptus eſſe potuit mente, vt in tantum facinus ſtupri proſiliret, ſi non grauiter à Diabolo tentatus fuiſſet. De hoc etiam genere amoris refertus eſt liber ſanctorum Patrum, qui refert, omnem tentationem etiam carnalis amoris ſibi in eremis ſubtraxiſſe. Quidam tamen, vltra quàm credi poteſt, amore mulierum tentabnntur aliquoties, vnde & 2. *Cor.* 12. Apoſtolus dicit: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet, vbi *gloſ.* tentando per libidinem, datus eſt mihi ſtimulus.

2. De eodem iiſdem verbis ſupra pag. 117.

S. Paulus libidinibus ſtimulatus.

Aiunt quidam, tentatio autem cui non conſentitur, non eſt peccatum, ſed materia exercendæ virtutis, hoc intelligitur de tentatione, quæ ab hoſte non à carne: quia peccatum eſt veniale, etiamſi ei non conſentiatur. De his varia exempla leguntur in variis locis.

De tertio, quòd amor inordinatus.

Digitized by Google

Amor hæreos vnde proueniat, per Hæreos Græcum Ερως intelligunt, quod amorem deſignat

3. proueniat ex maleficiis Dæmonum & Maleficarum, poſſibilitas huius malefi-cij ſuprà in quæſtionibus primæ partis, an Dæmones per Maleficas mentes hominum ad amorem vel odium immutare,& incitare valeant,ad longum deducitur,per varia etiam geſta,& acta à nobis reperta comprobatur : imò inter omnia maleficia nimium propter ſui generalitatem reputatur.

De inſanis amoribus.

Quòd ſi quæritur:Petrus philocaptus amore talis,&c. neſcitur an primo, ſecundo aut tertio modo. Reſpondetur, odium inter coniugatos cum crimine adulterij, etſi operatione Dæmonum fieri poſſit, vbi tamen viſco carnalis concupiſcentiæ amoris quis adeò inuoluitur & ſuccenditur,vt nulla confuſione,verbis,plagis,aut factis,ad reſiſtendum cogi valeat. Item vbi quis ſæpè pulchriorem dimittit vxorem & turpiſſimæ adhæret. Item vbi nocturno tempore nec quieſcere valent, ſed ita dementantur, vt per deuia quæque incedere habeant.Optimates, prælati & alij diuites ſæpiſſimè his miſeriis inuoluuntur.Et quidem hoc tempus muliebre,de quo Hildegardus (vt Vincen.*in ſpec.hiſtor.* refert) prædixit, quòd non tandiu durabit, quantum hucvſque perſtitit: cùm iam mundus plenus ſit adulterij, præcipuè in optimatibus.Et quid opus ſcribere de remediis, qui remedia abhorrent?Tamen vt pio lectori ſatisfiat, aliqua breuiter tangamus ſuper philocaptionem ſine maleficio.

Hodiernũ ſeculum fertur muliebre.

Remedia contra amorẽ nõ prouenientẽ ex maleficio.

Auicenna ſeptem remedia ponit, quando videlicet perſonam ægrotare facit,ſed parum iſta noſtræ ſpeculationi, niſi quantum myſticè animæ languenti deſeruiunt. Dicit enim *lib. 3.* quòd ex variatione pulſus,& ad nominationem amati,cùm ibi radix ægrotationis habetur, tunc ſi lex ſuſtinet, fiet copula per matrimonium : quia ſic ſanantur cùm obeditur naturæ : Aut fiat applicatio medicinalium,de quibus ibidem tractat & docet : Aut vt ægrotus amorem ſuum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quod prior præeligere debet, & ita fugere præſentiam, quia ſic diſtrahitur animus. Aut etiam ſi corrigibilis eſt,tribuletur & dehortetur,quòd opus amoris eſt maxima miſeria. Vel dirigãtur ad ipſum,qui quãtum cum veritate & Deo poſſunt, vituperent corpus & diſpoſitionem delicti,& mores eum transfiguratione facierum turpi ſeu difformi. Vel ſaltem vltimo, vt occupentur in rebus arduis, & diſtractiuis officiis.

Reuera ſicut animalis homo per huiuſmodi remedia ſanatur, ad ſpiritualem ſingula capiendo interiorem hominem reformabunt : obediatur legi mentis potius quàm naturæ, conuertat amorem ſuum ad certas delicias,recordetur, quàm momentaneum ſit quod delectat, & æternum quod cruciat, quærat delicias in illa vita, vbi ſic inchoantur, quòd nunquam finiuntur, cuius qui amator eſſe voluerit,& iſtam perdet,& illam modo inueniet,& æternis ignibus depntabitur,eece tria damna irrecuperabilia ex amore inſano prouenientia.

Amore capti ſunt exorcizandi,

Super philocaptionem verò ex maleficio remedia *in præcedenti capitulo* tacta, non inconuenienter & hîc applicari poſſunt:præcipuè autem exorcizatio per ſacra verba,quam ſibi ipſi facere taliter maleficiatus poteſt. Quotidie autem Angelum ſanctum ſibi ad cuſtodiam à Deo deputatum inuocet, puta confeſſione, ſanctorum limina, præcipuè autem beatiſſimæ virginis frequentet, & ſine dubio liberabitur.

Virtutum armis illiciti amores ſunt debellãdi.

Sed quam vituperabile, vt barbari homines donis naturalibus,& virtutum armis abiectis, ſeipſos tueri renuunt: cùm puellulæ ſæpiſſimè inuicta infirmitate huiuſmodi maleficia his armis propulerunt,in quorũ commendationẽ vnum è multis in medium producamus.

Digitized by Google

Exemplũ ſacerdotis, qui virginem fruſtra maleficiis ad amorẽ propellit.

Fuit in rurali villa quadam prope Lindauliam Conſtan. diœceſis, virgo adulta, facie pulchra, & elegantior moribus, in huius aſpectu captus quidam vir leuis moribus, clericus ferè ſolo nomine, vtinam non ſacerdos, qui vulnus ſuæ mentis vltra celare non valens, venit ad laboratorium dictæ virginis, & honeſtis verbis ſe rete Dæmonis exhibens primò tandem ad amorem ſui virginis auſus eſt, verbis duntaxat prouocare animum, quod illa diuino inſtinctu percipiens, intacta mente & corpore, reſpondit viriliter: Domine cum verbis talibus domum meam nolite frequentare, alioquin repulſam ſuſtinebitis, verecundia mediante. Cui ille: Et ſi me diligere modò renuis verbis dulcibus monita, nunc poſt modicum coacta operibus me amabis, tibi promitto. Erat vir ille ſuſpectus incantator, & de maleficio. Sed verba hæc virgo pro vento habuit nec ſcintillam amoris carnalis ad virum in ſe ſenſit pro tunc, ſed euoluto non multo tempore, imaginationes amoroſas de viro illo prædicto cœpit habere. Quod illa percipiens, diuinitus inſpirata, ad matrem miſericordiæ confugit, & pro auxilio à filio impetrando deuotiſſimè implorauit, & ſtatim honeſtam ſocietatem requirens, peregrinari cœpit ad locum Eremitarum; ſic enim nominatur Eccleſia in honorem ipſius genitricis miraculoſè conſecrata in præfata diœceſi. In qua ſacramentaliter confeſſa, ne in ea aliquid inuenire poſſet malignus ſpiritus, & ad ipſam matrem pietatis precibus fuſis, protinus omnis ceſſauit hoſtis machinatio, ita vt eam poſtmodum nunquam tangeret.

Superſunt tamen adhuc & cordati viri, à Maleficis mulierculis importunè ſuper huiuſmodi ſollicitati, quaſi nequaquã à philocaptione earũ ſe continere poſſent, qui tamen viriliter reſiſtentes, quantum ſe vltrò pulſare illecebris imaginationibus ſentirent, tamen etiam per præſidia præmiſſa cuncta machinamenta Diaboli ſuperarent.

Exemplũ conſtantis caſti iuuenis.

Et verè ſpeculum huius pugnæ quidam iuuenis prædiues in oppido *Iſbrug* qui quantum à maleficiis pulſatus fuit, nec calamo exarare quis poſſet, ſemper virilem animum gerens, per præfata remedia intactus euaſit. Quare & meritò concluditur, præfata remedia contra huiuſmodi morbum eſſe certiſſima, item quod certiſſimè liberentur, quicunque his armis vtuntur.

Et quòd de amore inordinato hoc, & de odio inordinato, cùm oppoſitorum eadem ſit diſciplina, intelligendum eſt. Licet æqualis in modo maleficiandi cùm ſit differentia, etiam aliud remedium illa perſona, quæ odio habetur requirere debet. Ipſe enim qui odio habet & in corde defert, non de facili, ſi adulter eſt, ad amorem vxoris, etiam per quaſcunque peregrinationes flectitur.

Malefici procurant odia per ſerpentes.

Et quia relatu Maleficarum compertum eſt, quòd per ſerpentes huiuſmodi maleficia ad odium procurantur, eò quòd dum primum inſtrumentum erat Diaboli, & in ſui maledictionem recepit inimicitiam inter ipſum & mulierem: ideò & tales inimicitias ex ipſis procurare ſatagunt, ponendo pellem aut caput ſerpentis ſub limine oſtij cameræ, aut domus, vnde & omnes anguli domus ſunt perquirendi & innouandi, quoad inhabitationes, quantum poſſibile eſt: vel alienas inhabitare domos.

Migratio in alias ædes amouet maleficia.

Et quidem cùm dictum ſit, quòd ſeipſos maleficiari exorcizare valeant, intelligitur quòd verba ſacra, benedictiones & carmina, ſecum deferre in collo poterunt, ſiquidem legere, aut ſeipſos benedicere, neſcirent, quæ tamen qualiter facienda ſint, in ſequentibus patebit.

Carmina in collo geſtanda.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT IV.

Remedia ſuper eos, quibus virilia membra præſtigioſa arte auferuntur, & vbi interdum in beſtiales formas homines tranſmutantur.

SVper eos, qui præſtigioſa arte illuduntur, & ſe virili membro carere, aut in beſtiales formas tranſmutatos eſſe putant, quibus remediis ſubleuari valeant, ex præmiſſis ſatis euidenter elicitur. Nam cùm tales omninò diuina gratia deſtituantur, quod præcipuum in maleficiatis exiſtit fundamentum, non poſſibile, vt ferro manente in vulnere, emplaſtrum curatiuum apponatur. Expedit ergo vt per veram confeſſionem Deo ante omnia reconcilientur. Demùm quia, vt *ſuprà, in ſecunda parte operis, in capitulo ſeptimo tactum eſt*, talia membra nunquam in veritate euelli, aut ſegregari à corporibus, ſed tantummodo præſtigioſa arte occultari ad ſenſum tactus & viſus. Patuit etiam, quòd huiuſmodi illuſiones in gratia conſtitutis, non ita faciliter, nec actiuè, nec paſſiuè contingunt, vt videlicet eis membra auferantur, aut quòd in eorum viſiua potentia, quaſi aliis ſint ablata deludantur: adeò & remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipſo morbo, vt videlicet quantum poſſibile ſit, cum ipſa Malefica amicè ſe componant.

De tranſmutatione hominum in beſtias. Super eos denique, qui in beſtiales formas ſe tranſmutatos eſſe putant, ſciendum quòd hoc genus maleficij, non ita in occidentalibus ſicut orientalibus regnis practicatur: intellige quoad ſecundas perſonas, licet quoad proprias Maleficarum perſonas, hoc ſæpius apud nos viſum fuerit: ipſas videlicet Maleficas in effigiis animalium oculis intuentium ſe obieciſſe, vt *ſupra capitulo octauo deductum*; quare & remedia quæ in tertia parte operis deducentur, ſuper exterminium videlicet Maleficarum per ſeculare brachium forent applicanda.

Quomodo mutati in beſtias ſe ſoluent in oriente. Et quidam quomodo orientales huiuſmodi illuſiones remediare ſolent, ſic deducit. Nam ex militaribus fratribus ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani in Rhodis veridica relatione plura de his percepimus. Præcipuè autem quod in ciuitate Salamina regni Cypri talis caſus aceidit. Nam cùm ibi portus ſit maris, & nauis quædam onuſta mercimoniis applicando peregrinis nauim exeuntibus, vt quiſque victualibus ſe muniret, iuuenis quidam ex eis robuſtus domum cuiuſdam mulieris extra ciuitatem ſupra littus maris ſituatam acceſſit, & an oua haberet ad vendendum à muliere ſuſcitabatur. At mulier cernens iuuenem robuſtum, forenſem & alienum à patria, vnde minor de eo ſuſpicio apud intraneos ſuper eius perditionem oriri poſſit: expecta, inquit, paululum, & iuxta optata ſingula recipies. Et dum moram faceret, clauſa in interiori parte domus, iuuenis ab extra, vt eum quantocyus expediret, ne nauem eum negligere contingeret, clamare cœpit: tūc mulier aliqua oua attulit, iuueni tradidit, & in caſu quo nauem neglexiſſet, ad eam rediret, ipſi iniunxit. Veloci igitur curſu ad nauem quæ in littore maris erat, properauit, & ante ingreſſum eò, quòd necdum alij ſocij omnes conuenerant, oua comedere & ſeipſum reficere ſtuduit: Et ecce poſt horam mutus, effectus, & quaſi mente deſtitutus: vt poſt ipſe referre ſolitus erat, de ſeipſo admirans, quidnam ſibi accidiſſet, conijcere non poterat: Volens ergo nauim intrare ab immorantibus baculis verberatus repellitur, cunctis acclamantibus: Ecce, ecce, quidnam in aſino? maledicaris beſtia, num & tu nauim intrabis? Repulſus ſic iuuenis, & verba illorum, qui ipſum aſinum affirmabant, intelligens, apud ſe rumi-

Mira res geſta, de homine in aſinum mutato.

Digitized by Google

nabat, & quod maleficio mulieris infectus eſſet, cogitare cepit, præcipuè in eo quod nullum verbum formare poterat, cum tamen ipſe omnes intelligebat: Et dum rurſum nauim aſcendere tentaret grauioribus cæſus verberibus, ipſum amaro corde remanere, & receſſum nauis conſpicere opus erat. Huc illúcque diſcurrens cùm omnes ipſum aſinum æſtimabant, neceſſe erat, vt tanquam beſtia ab omnibus tractaretur. Compulſus igitur ad domum mulieris rediit, cui ad placitum pro conſeruatione vitæ ſuæ vltra triennium ſeruiuit, nil operis faciens manibus, niſi neceſſaria domus in lignis & bladis apportans: etiam quæ exportanda erant tanquam iumentum deportabat, hoc conſolationis relicto, vt licet ab omnibus aliis iumentum reputaretur, ab ipſis tamen Maleficis coniunctim vel diuiſim morantibus, vt verus homo humanitus conuerſando in inceſſu, ſtatu & habitu agnoſcebatur.

Quomodo hominibus in iumenta conuerſis onera imponantur.

Quòd ſi quæritur, quomodo onera ipſi tanquam iumento imponebantur. Dicendum quòd ſicut narrat Auguſtinus de mulieribus ſtabulariis, quæ hoſpites conuertebant in iumenta onera portantia. *lib. decimo octauo, cap.* 17. *de ciuitate Dei:* & de patre Præſtantij qui ſe caballum ſeu equum fuiſſe, & annonam cum aliis animalibus baiulaſſe narrauit, vtique ex illis actis de præſenti iudicamus: ita quòd triplex deceptio præſtigioſa arte fiebat.

Prima quoad homines, iuuenem non vt hominem, ſed vt aſinum intuentes. Quod qualiter Dæmones faciliter procurare poſſint, ſupra 8. *cap. patuit.* Secundò quod illa onera non fuerunt illuſoria, ſed vbi vires iuuenis excedebant, Dæmon inuiſibiliter deferebat: Tertiò quod ſibi dum inter alios conuerſabatur, iuuenis etiam iumentum videbatur in imagine dumtaxat & æſtimatiua potentia, quæ ſunt affixæ organis corporalibus: non autem in ratione quæ non adeò erat ligata quin ſe hominem ſciebat, ſed arte magica deluſum, vt tanquam beſtia æſtimaretur: ſicut & de Nabuchodonoſor idem exemplificatur.

Missæ cōſpectio immutat Aſinum in hominem.

Triennio igitur ſic elapſo, in quarto ſcilicet, dum quodam die ante meridiem ciuitatem præfatam intraſſet, & mulier à longè ſequeretur: contigit quandam Eccleſiam, in qua diuina celebrabantur, iuuenem ſic maleficiatum præterire audiens nolam campanæ, (cum more Latinorum & non Græcorum in illo regno diuina peragantur) pro eleuatione corporis Christi ad Eccleſiam ſe conuerrit & intrare dum propter verbera & expulſionem non auderet, à foris genua & crura poſteriora in terram fixit, & anteriores pedes, id eſt, manus, ſimul iunctas eleuans ex capite aſinino, vt putabatur, ſacramentum in eleuatione intuetur. Quod prodigium dum certi Ianuenſes mercatores conſpexiſſent, mirantes aſinum ſequuntur, & inter ſe de miro opere conferentes, ecce Malefica cum baculo aſinum inſequitur. Et quia, vt præmiſſum eſt, huiuſmodi maleficia illis in partibus plurimum practicantur, ad inſtantiam mercatorum per Iudicem aſinus cum Malefica capitur, interrogata & quæſtionibus expoſita, crimen fatetur, vt ad domum redire valeat, iuuenem reſtituere ſuæ formæ promiſit: dimiſſa igitur & domum regreſſa, iuuenis ad priſtinam formam reducitur, & ipſa denuò capta debitam vltionem pro commiſſis ſuſcepit, & iuuenis ad propria cum gaudio remeauit.

Hoc eſt Genuēſes.

CAP.

Digitized by Google

Cap. v.

Remedia contra obſeſſos ex maleficio.

QVòd interdum ex maleficio Dæmones quoſdam homines ſubſtantialiter inhabitant, *ſuprà cap.* 9. ſatis patuit: quibus etiam de cauſis: quia non ſolùm pro grauibus criminibus propriis, imò interdum pro proprio ſuo maiori merito: aliquando pro alieno leui delicto: aliquando pro ſuo veniali peccato: aliquando pro graui alieno peccato, & aliquando pro alieno facinore proprio pro quibus etiam diuersè diuerſimodè poſſidentur, quidam plus, alij minus, vt etiam Nider, *in ſuo Formicario* recitat. Non mirum ſi maleficio, ſeu ad inſtantiam Maleficæ Dæmon Deo permittente, hominem ſubſtantialiter, modo quo ibi declaratur, quod videlicet per ſubſtantiam ſit intelligendum, inhabitet.

Quibus autem remediis liberari poſſint, quòd videlicet per exorciſmos Eccleſiæ, & cùm hoc vera contritione, vel etiam confeſſione, vbi pro mortali quis eſſet obſeſſus, patuit ex ibidem deductis, & ex illius ſacerdotis Bohemi liberatione. Sed quòd vltra hæc duo remedia etiam tria alia valeant ſuffragari, videlicet Euchariſtiæ ſacra communio, ſanctorum locorum applicatio, vel bonorum oratio & excommunicationis abſolutio, præfati Doctoris diſcurſu, quem etiam deducere excedit, cùm non omnes neceſſariorum tractatuum copiam habent.

Sacram communionem ſaluare obſeſſos à maleficio.

Nam de ipſa ſacra communione, Caſſianus *colla. abba. prima* loquitur in hæc verba: Communionem ſacroſanctam, nequitiæ ſpiritibus traditam, à ſenioribus noſtris, nunquam meminimus interdictam: Quinimo etiam, ſi poſſet eis quotidie impartiri, eam etiam debere cenſebant, quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæque peruenire credenda eſt, & quæ ab homine percepta, cum, qui in membris eius inſidet, ſpiritum ſeu in ipſis latitare conatur quodam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum Abbatem Andronicum nuper aſpeximus: inſultabit offenſo cùm eum à cœleſti medicina viderit ſegregatum: tanto enim durius & frequentius attentabit affligere, quanto eum à ſpirituali remedio ſenſerit longius abdicatum. Hæc Caſſianus.

Et iterum de eiſdem ibidem dicit: Duo hic credere immobiliter oportet. Primò, quòd ſine Dei permiſſu nullus ab his ſpiritibus omninò tentetur. Secundò, quòd omnia, quæ nobis à Deo inferuntur ſiue triſtia ad præſens, ſiue læta videantur, velut à piiſſimo patre, clementiſſimóque Medico pro noſtris vtilitatibus irrogentur. Et idcirco eos, velut Pædagogos traditos humilitatis vt decedentes ab hoc mundo, vel purgationes ad vitam aliam transferantur, vel pœnali rigore plectantur, qui ſecũdùm Apoſtolum traditi ſunt in præſenti Satanæ, in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Diaboli ſunt pædagogi humilitatis.

Sed hic oritur dubitatio: cum Apoſtolus dicat: probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, quomodo poſſunt obſeſſi, non habentes vſum rationis, communicare? Reſpondet S. Thom. de hoc *in* 3. *part. q.* 80. ſic diſtinguendum de hominibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur, non habere vſum rationis dupliciter. Vno modo quia habent debilem vſum rationis, ſicut dicitur non videns, qui malè videt. Et quia tales poſſunt aliquam deuotionem cõcipere huius ſacramenti, non eſt eis hoc ſacramentum denegandum.

Quibus obſeſſis ſacramentum non ſit dandũ.

Alio modo dicuntur aliqui non habere vſum rationis, quia ſic à natiuitate permanſerunt, & ſic talibus non

 eſt

eſt hoc ſacramentum adhibendum, quia in eis nullo modo præceſſit huius ſacramenti deuotio.

Aut non ſemper caruerunt vſu rationis, & tunc ſi prius quando erant ſuæ mentis compotes, apparuit in eis huius ſacramenti deuotio, debet eis in articulo mortis hoc ſacramentum exhiberi, niſi fortè timeatur periculum vomitus, vel expuitionis.

Vnde legitur ex Concilio Carthaginenſi, & habetur *26. q. 6.* Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, ſi caſu, dum ad eum inuitatus ſacerdos venit, oppreſſus infirmitate obmutuit, vel in phreneſim conuerſus fuerit, dent teſtimonium qui eum adierint. Et ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem & infundatur ori eius Euchariſtia. De baptizatis qui corporaliter ab immundis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio & de aliis amẽtibus. Hæc Thom. Addit tamen *in 4. diſtin. 9.* quòd Dæmoniacis non eſt deneganda communio, niſi certum ſit, pro aliquo crimine à Diabolo torqueri. Cui ſic Petrus de Palude addit: In hoc caſu pro excommunicandis ſunt habendi, qui traditi ſunt Satanæ.

Ex quibus liquet, quòd ſi aliqui ſunt poſſeſſi à Dæmone etiam propter ſua crimina, habentes tamen lucida interualla, & rationis vſum poſteà conteruntur de peccatis ſuis, vel debitè cõfitentur: tales cùm ſint abſoluti coram Deo, nullatenus ſunt à communione diuiniſſimi ſacramenti Euchariſtiæ ſequeſtrandi.

Sanctorũ merita abigunt Dæmones. De ſanctorũ applicatione, vel deuota oratione, quomodo per hæc obſeſſi etiã potenter liberentur, legendæ ſanctorũ refertæ ſunt. Merita enim ſanctorum, martyrum, confeſſorũ, virginũ, exigũt, vt hi ſpiritus nequã, ſanctorum in patria exiſtentiũ oratione & interceſſione vincantur, quos ſancti in via vicerunt.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obſeſſorum obtinuiſſe ſæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Caſſia. vt *ſuprà*. Si, inquit, haberemus hanc ſententiam, imò fidem, quam ſuperius comprehendi, & vt omnia per dominum fieri pro vtilitate animarum & diſpenſari vniuerſa, non ſolùm nequaquam deſpiciemus eos: ſed etiam pro eis, tanquam pro membris noſtris inceſſanter orabimus, eiſque totis viſceribus ac pleno compatiemur affectu.

De excommunicatione. De vltimo modo abſoluendi aliquẽ ab excommunicatione, ſciendum quòd nec iſte communis eſt; nec fortè licitus, niſi habenti authoritatem & ſpecialem reuelationem, vel probabilitatem, quòd poſſeſſus quis ſit propter excommunicationẽ Eccleſiæ, ſicut Apoſtolus *1. ad Corinth. 5.* excommunicatum à ſe & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fieret in die Domini noſtri Ieſu Chriſti, id eſt, vt *gl.* dicit, vſque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium.

Et pſeudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Himenæum & Alexandrum tradidit Satanæ, vt diſcerent non blaſphemare, *1. Tim. 1.* Tantæ enim poteſtatis erat Apoſtolus (dicit *gloſ.*) tantámque gratiam habebat, vt recedentes à fide ſolo verbo traderet Diabolo.

Vnde S. Th, *in 4. diſt. 18.* vbi magiſter tres effectus excommunicationis tradit: eoſdem ſic declarat idẽ Doctor. Ex hoc ipſo, inquit, quòd aliquis ſuffragiis Eccleſiæ priuatur, triplex incõmodum incurrit, per tria quæ quis ex ſuffragiis conſequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ, eis, qui habent, vel ad merendũ ei, qui non habet. Et quãtum ad hoc, magiſter dicit, quod gratia ſubtrahitur per excommunicationem, valet etiam ad cuſtodiam virtutis. Et quantum ad hoc, dicit quòd protectio ſubtrahitur, non quòd omninò à Dei

proui

prouidentia excludantur, ſed ab illa quæ filios eccleſiæ ſpecialiori modo cuſtodit. Valent etiam ad defendendū ab hoſte, quantum ad hoc dicit, quòd Diabolo maiori poteſtas ſæuiendi in ipſum datur, & corporaliter & ſpiritualiter.

Vnde in primitiua Eccleſia, quando oportebat per ſigna homines ad fidem inuitare, ſicut Spiritus ſanctus viſibili ſigno manifeſtatur, ita excommunicatus corporali vexationi à Diabolo innoteſcebat. Nec eſt inconveniens, ſi ille, qui non eſt deſperatus, hoſti datur, quia non datur ei quaſi damnandus, ſed quaſi corrigendus: cùm in poteſtate Eccleſiæ ſit, ex eius manu ipſum eripere cùm voluerit. Hæc Tho. vbi tamen Exorciſta ad cautelam obſeſſum abſoluat, non videtur inconueniens.

Cautela pro Exorciſtis.

Sed ſubdit Nider, quòd cauendum eſt valdè Exorciſtæ, ne de ſuis viribus faciliter præſumat, aut iocum & ludum ſerioſo Dei operi intermiſceat, aut ſuperſtitioſum vel ſuſpectum aliquid de maleficio adiiciat. Alioquin pœnam vix euaderet, vt declaratur per exempla.

Nam de primo refert B. Gregor. 1. *dialogo*, de quadam, quæ contra conſcientiam ſuam à marito petente obtinere debiti redditionem in vigilia dedicationis Eccleſiæ S. Sebaſtiani: & quia contra conſcientiam Eccleſiæ proceſſioni ſe immiſcuit, poſſeſſa eſt, & publicè furiebat. Quo viſo ſacerdos eiuſdem Eccleſiæ de altari ſyndonem tulit, eámque cooperuit, ſed & hunc ſacerdotem repente Diabolus ſimul inuaſit. Et quia vltra vires voluit quicquam præſumere, compulſus eſt in ſua vexatione cognoſcere quis eſſet. Hæc Gregor.

Ioculares exorciſtæ.

De ſecundo, vt nullus de officio exorciſatus ſanctum ordinem concernens iocum faciat. Refert Nider ſe vidiſſe in Conuentu Colonienſi fratrem verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi Dæmones famoſum. Hic cùm in terminis conuentus Coloniēſis Dæmonem in obſeſſo corpore arctaret, iam Dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauiſus frater, ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exiit igitur Dæmon nocte, cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon eum tam dirè torſit prope cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.

Dæmoniaci non ad maleficos ducēdi.

Sed & hoc præcipuè cauendum, vt obſeſſi etiam per maleficas, ad præſidia maleficarum non ducantur: Vnde & de præfata fœmina Greg. infert: Cùm, inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atque amando perſequentes ad obtinendum ſalutis remedium maleficis tradidiſſent, & per eas ad fluuium ducta & in aquam merſa multis incantationibus agitata fuiſſet: dum vnus Dæmon expelli debuit legio ſubintrauit, & eorum diſtinctis vocibus iam clamare cœpit: vnde conſanguinei tandem confitentes, & de hoc dolētes eam præſentarunt ſancto Epiſcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus & ieiuniis, eam ex integro ſanauit.

An exorciſtis benedictæ herbæ vel petræ adhibendæ.

Sed quia dictum eſt, debere Exorciſtas cauere, ne ſuperſtitioſum vel ſuſpectum aliquid de maleficio adiiciant, dubitare Exorciſta poſſet; An certas herbas & petras, etiam non benedictas adhibere poſſet? Reſponſio. Si benedictæ ſunt herbæ, tantò melius, ſi verò non, vt herba quædam quæ aliàs nominatur Fuga Dæmonis, vel etiam naturas lapidum ſi quis adhibeat, non erit ſuperſtitioſum: dummodò credat, quòd non directè de ſui natura Dæmones compellunt, quia tunc incideret in errorem, quòd ſimili modo aliis herbis aut verbis poſſent cogi, vt errore Necromanticorum fatetur, putantes ſe efficere per naturales & inditas talium virtutes.

Vnde

Digitized by Google

Vnde S. Thom. *in 4. diſt. 7. art. vlt.* Non eſt, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones ſubiacere,& ideò non cogũtur inuocationibus & factis quibuſdam maleficis, niſi in quantum per hoc fœdus cum eis initur. Secundum quod dicitur *Eſa.* 18. Percuſſimus fœdus cum morte & cum inferno fecimus pactum Et illud *Iob.* 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, &c. & ſequentia verba ſic finaliter exponit ſuper Iob dicens: Si quis rectè conſiderat omnia præmiſſa videntur pertinere ad præſumptionem Necromanticorum confutandam, qui nituntur cum Dæmonibus pactum inire, ac eos ſibi iniicere, vel qualitercumque conſtringere.

Locus Iob explicatus.

Oſtenſo ergo, quòd homo non poteſt ſua virtute Diabolum ſuperare, concludit, dicens: Pone ſuper eum manum tuam: ſubaudi, ſi potes, ſuperatur tamen virtute diuina. Vnde ſubdit, Memento belli, quo ſcilicet, ego pugno contra eum, & poteſt dici, quòd ponitur præſens pro futuro, ſcilicet, pugnabo in cruce, vbi capietur Leuiathan per hamum, ſcilicet per diuinitatem occultatam ſub eſca humanitatis: æſtimans, Saluatorem purum hominem. Vnde etiam poſtea 41. dicitur, Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei poſſit comparari. Per hoc, inquit, ſignatur, quòd nulla virtus corporalis, poteſt adæquari poteſtati Dæmonis, quæ eſt poteſtas purè ſpiritualis. Hæc Thomas.

Melodiis fugatur Dæmon.

Sed quia indirectè à Dæmone obſeſſus, poteſt virtute melodiæ, vt Saul per citharam Dauid, vel herbæ, vel corporalis rei alterius ſibi à naturali proprietate in exiſtenti releuari; ideò applicari poſſunt, quodquidem poſſe fieri authoritatibus & rationibus deducitur. Nam 26. *quæſtione ſeptima*, dæmonium ſuſtinenti dicitur, licèt petras vel herbas habere ſine incantatione: hæc ſunt Hieronymi verba.

Tobiæ hiſtoria comprobatur applicatione herbarũ.

Item magiſter in hiſt. tractans illud *Tobiæ*, Cordis particulam, ſcilicet, de piſce quem cepiſti, ſi ſuper carbones ponas, fumus eius exterret omne genus Dæmoniorum, ſiue à viro, ſiue à muliere, ita vt vltrà non accedat ad eos, dicit: Nec ſuper hoc mirari debemus, cùm fumus cuiuſdam arboris adnſtæ eandem vim habere videatur; quamuis etiam ſpiritualem in ſe contineat ſenſum, ſcilicet, de futuro ſpiritualis orationis.

Ad idem Albert. *ſuper Lucam* 9. & Nicolaus de Lyra 1. *Reg.* 16. imò & Paulus Burdegalenſis *ſuper* 1. *Reg.* 16. hanc concluſionem tenet, quòd non non ſolùm concedẽdum videtur quòd per aliqua ſenſibilia poſſunt afflicti à Dæmonibus releuari, ſed etiam per ſenſibilia aliqua poſſint totaliter liberari. Sed hoc intellige, quando non atrociter affliguntur, & probat per rationem. Nam cùm Dæmones non poſſint materiam corporalem ſecundùm ſuam voluntatem tranſmutare, ſed debita actiua debitis paſſiuis coniungendo, vt Nicolaus dicit. Eadem ratione per aliquam rem ſenſibilem poteſt diſpoſitio cauſari in corpore humano, per quam fiet aptum ad ſuſcipiendum actionem Dæmonis. Verbi gratia: Mania eſt maximè diſpoſitiua ad alienationem mentis, ſecundùm Medicos,& per conſequens, ad ſuſcipiendum afflictionem Dæmoniacam: Quæ quidem Dæmoniaca paſſio, vbi penitus curatur, penitus afflictio Dæmonis actiua recedente paſſiua in poſſeſſo recederet.

Quomodo Dæmones mutent corporalia.

Idem poſſet dici de iecore piſcis: Idem de melodia Dauid, ratione cuius licet primò refocillaretur Saul, & lenius haberet, tamen totaliter expulſus fuit per illam, vt dicit litera: Recedebat ab eo ſpiritus malignus. Nec conſonum eſt literæ, dicere, quòd hoc fiebat ex

Dauidis cithara non oratione refocillatur Saul.

merito

merito Dauid, ſeu per orationes eius, quia non eſt veriſimile, quòd hoc ſcriptura taceret, cùm eſſet in lande eius notabiliter dictum. Hæc de Paulo præfato, licet non potuerimus *ſuprà in quæſt. 5. primæ partis:* Quòd quia præfigurabatur virtus crucis per expanſionem venarum corporis Chriſti, ideò liberabatur Saul. Et plura ibi etiam continentur, quæ præſenti ſpeculationi ſeruire poſſunt: Tantùm concludamus, quòd rerum ſenſibilium applicatio in Exorciſmis licitis non eſt ſuperſtitioſum. Iam autem non expedit de ipſis Exorciſmis aliqua differere.

Quid citthara Dauidis ſignificet.

CAPVT VI.

Remedia per licitos exorciſmos Eccleſiæ, contra quaſcunque infirmitates à maleficiis illatas, & de modo exorcizandi maleficiatos.

Quia, vt in ſuperioribus tactum eſt, maleficæ omne genus infirmitatis corporalis inferre poſſunt: quare & ſub generali regula concludere oportet, quòd quicquid remedij in verbis, vel operibus, aliis infirmitatibus ſuprà notatis applicari poteſt, hoc etiam quibuſcunque aliis infirmitatibus præcedentibus non expreſſis: vt vbi epilepſia aut lepra eſſent inflicta conuenire poteſt. Et quia inter remedia verborum exorciſmi liciti computantur, de ipſo etiam ſæpè mentio, tanquam de quodam generali remedio habita eſt: tria principaliter de ipſo practicanda ſunt.

Primò, an non habens exorcizatus ordinem, vt ſcilicet laicus, vel ſecularis perſona valeat licitè Dæmones, aut eius maleficia exorcizare: Vbi tres aliæ annectuntur, qualiter videlicet ſunt liciti: Et de ſeptem conditionibus, quæ requirtuntur ad carmina & benedictiones, vt quis valeat ſecum talia deferre: & tertio qualiter morbus ſit exorcizandus, & Dæmon coniurandus. Secundum principale, quid agendum vbi gratia ſanitatis per exorciſmos non obtinetur. Et tertio, quoad remedia, non iam verborum, ſed operum cum ſolutionibus certorum argumentorum.

Ad primum eſt Doctoris Thom. *in 4. diſt. 23. ſentent.* In ordine, inquit, exorcizatus & in aliis minoribus ordinibus omnibus, cum conferuntur, recipitur poteſtas vt quis hoc vel illud ex officio facere poſſit, puta exorcizare: & idem à non habentibus ordinem, licitè fieri poteſt quamuis illi hoc non habeant ex officio. Sicut in domo non conſecrata poteſt dici Miſſa, quamuis conſecratio Eccleſiæ ad hoc ordinetur, vt in ea miſſa dicatur, ſed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quam ad gratiam ſacramenti.

Miſſa in priuatis ædibus dici poteſt.

Ex quibus verbis dici poteſt, quòd licet ad liberationem maleficiati, bonum eſt concurrere exorciſtam habens poteſtatem exorcizandi morbos maleficiales, tamen etiam interdum deuotæ perſonæ abſque exorciſmis, vel cum ipſis fugare poſſunt huiuſmodi morbos.

Etiam ſæcularis licitum eſt exorcizare.

Nam fertur de quadam virgine paupercula, & ideo plurimum deuota eius dum amicus in pede maximè per maleficium læſus fuerat, quod iudicio Medicorum patuit, eo etiam quòd nullis medicaminibus ſanari poterat contigit vt virgo infirmum viſitaret qui & ſtatim ab ea petiuit, vt pedi benedictionem aliquam applicaret. Annuit illa, & ſilēter tantummodo orationem Dominicam, & Apoſtolorum Symbolum cum geminatis viuificæ crucis ſignis applicuit. Tunc ſtatim infirmus curatum ſe ſentiens, ſcire voluit in remedium futurorum, quid carminationis virgo applicuiſſet. Quæ reſpondit. Vos debili fide diuinis & approbatis exer-

Læſi in anima ratiò iuuencuria corpore.

citiis Eccleſiæ non inhærentis, & carmina ac remedia prohibita crebrò veſtris infirmitatibus applicatis, idcirco rarò in corpore curamini, quia ſemper in anima lædimini. Sed ſi in orationem & ſignorum licitorum efficaciam ſperaretis, facilè ſæpe curaremini. Nihil enim tibi applicui, niſi dominicam otationem, & Apoſtolorum Symbolum, & iam ſanatus es. Gratia huius exempli quæritur, an non aliæ benedictiones & carminationes ſeu coniurationes per exorciſmos habeant efficaciam, cùm hic videantur reprobari. Reſpondetur quòd hæc virgo non reprobauit niſi illicita carmina, cum illicitis coniurationibus & exorciſmis.

Vnde abuſus exorciſmorum manauerit.

Pro cuius intellectu conſiderare oportet, vnde huiuſmodi habuerunt originem, & quomodo ad abuſum deuenerunt. Nam principium horum fuit ſanctiſſimum: ſed ſicut omnia Dæmonis inſtinctu deprauantur mediantibus Dæmonibus & malis hominibus, ita & diuina nomina. Apoſtoli enim & ſancti viri ſecundùm illud *Marc.vlt.* In nomine meo Dæmonia eiicient: infirmos viſitarunt, & orationes ſuper eos per ſacra verba fuderunt, deinde ſucceſſu temporis ſacerdotes deuotè ſimilia ritè peregerunt, propter quod deuotiſſimæ orationes & ſancti exorciſmi reperiuntur in antiquis hodie Eccleſiis ad omnia, quæ homines facere aut pati poterant, per deuotos viros applicari, olim ſine omni ſuperſtitione, ſicut etiam hodie literati & ſacræ Theologiæ Doctores reperiuntur, qui infirmos viſitantes ſimilia verba ægrotis applicant & non ſolùm dæmoniacis.

Exorciſmi ſuper ægrotos adhibiti.

Sed heu, ſuperſtitioſi homines à ſe multa vana & illicita ad inſtar horum inuenerunt, quibus hodiè vtuntur circa infirmos & iumenta: nec clerus amplius ex ſua deſidia licitis vtitur verbis, viſitando infirmos. Propter quod Guillelmus dictus Durandus gloſſator Raymundi dicit, quòd talia præfata ſacerdos religioſus aut diſcretus, etiam laicus vir, ſiue mulier excellentis vitæ probatæ diſcretionis facere poteſt, fuſa oratione licita ſuper infirmum non ſuper pomum aut ſuper cingulum aut ſimilia, ſed ſuper infirmitates. Iuxta illud Euangeliſtæ: Super ægros manus imponent, &c. Nec ſint huiuſmodi perſonæ prohibendæ à talibus: niſi fortè timeatur, quoad exemplum illorum indiſcreti & ſuperſtitioſi alij carminationis ſibi vſurpent abuſum, tuentes ſe exemplo illorum. Hi ergo ſuperſtitioſi carminatores reprehenduntur à prædicta virgine, & dixit illos habere debilem fidem, imò malam, qui tales conſuluerunt.

Etiã mulieribus conceditur exorcizare.

Iterum autem gratia huius declarationis quæritur quibus verbis carmina & benedictiones cenſentur licitæ vel ſuperſtitioſæ, & de modo quo debent applicari: & an Dæmon ſit coniurandus, & morbus exorcizandus.

Ad primum, quod quia hoc dicitur licitum in cultu Chriſtianæ religionis, quod non eſt ſuperſtitioſum, & ſuperſtitioſum dicitur (vt notatur ex gloſ. ſuper illud ad *Coloſſ.* 2. quæ ſunt rationem habentia in ſuperſtitione) quod ſuper modum religionis ſeruatur, vnde ibi dicitur: ſuperſtitio eſt religio ſuprà modum ſeruata, id eſt, religio modis vel circunſtantiis malis & defectuoſis practica.

Superſtitio quid ſit.

Etiam ſuperſtitioſum eſt, quicquid traditione humana nomen religionis vſurpat abſque ſuperioris authoritate, vt hymnos iungere ad Miſſas, defunctorum præfationem interrumpere, Symbolum in Miſſa cantandum abbreuiare, aut in organis & non in choro decantare, in Miſſa reſpondentem non habere & his ſimilia. Sed ad propoſitũ noſtrũ modo, quando fit aliquod opus ex virtute religionis Chriſtianæ, vt ibi

Adiurationes licitæ.

quiſque

quiſque vellet infirmos ſubuenire per aliquam orationem & benedictionem per verba ſacra; de qua materia nunc intendimus, talis habet conſiderare ſeptem conditiones, quæ ſi repeniuntur, talis benedictio cenſetur licita, etſi fiat per modum adiurationis, per virtutem diuini nominis, per virtutem operum Chriſti, quæ ex ſua natiuitate, paſſione, precioſa morte, &c. innotuerunt, per quæ etiam Diabolus victus & eiectus fuit, dicentur illæ benedictiones, carmina & exorciſmi liciti: & hi qui practicant poſſunt dici Exorciſtæ, aut Incantatores liciti iuxta Iſid. 8. *Etym.* Incantatores dicuntur, qui artem aliquam verbis peragunt.

Necromantic æ imagines.

Et prima conditio conſideranda, vt ex doctrina ſancti Thom. 2. 2. *q.* 93. elicitur, vt verba non contineant aliquid, quod pertineat ad inuocationem Dæmonū expreſſam vel tacitam. Quid ſit expreſſa patet: quid ſit tacita, hoc conſideratur ex intentione & opere. Intentione, vt vbi operans non curat ſiue à Deo, ſiue à Diabolo habeat in ſuo opere intentum, dummodo finem optatum conſequatur opere. Vt vbi opus quod facit, non habet aliquam proprietatem ex natura ad producendum talem effectum. De qua non ſolum Medici & Aſtrologi, imò Theologi habent iudicare. Per quem modum Necromantici faciunt imagines, annulos, & lapides artificiales, qui vtique nullam habent naturalem inclinationem ad effectus, quos ipſi expectant ſæpiſſimè, vnde & in eorum operibus Diabolus ſe habet immiſcere.

Nomina ignota ſūt ſuſpecta.

Secundò conſiderandum eſt, ne benedictiones ſeu carmina contineāt aliqua nomina ignota, quia ſecundùm Chryſoſtomum talia metuenda ſunt, ne in eis aliquid ſuperſtitionis lateat.

Rithmicæ Incantationes.

Tertiò, ne materia verborum aliquid falſitatis contineat: quia ſic eius effectus non poſſet expectari à Deo, cùm ipſe non ſit teſtis falſitatis. Sic quædam vetulæ in ſuis carminibus vtuntur rithmatizando: Beata virgo Iordanem tranſiuit, & tunc ſanctus Stephanus ei obuiauit, & eam interrogauit, & multas alias falſitates.

Quartò, ne ibi contineantur vana & characteres inſcripti præter ſignum crucis. Vnde Breuia, quæ portantur à ſoldatis reprehenduntur.

Breuiamilitum.

Quintò, ne ſpes habeatur in modo ſcribendi, legendi, ligandi, aut in quacunque huiuſmodi vanitate, quæ ad diuinam reuerentiam non pertinent, quia alias omnino iudicabitur ſuperſtitioſum.

Sextò, vt in allegatione & prolatione diuinorum verborum, vel ſcripturæ ſacræ reſpectus ſolum habeatur ad ipſa ſacra verba & ad intellectum eorum, & ad Dei reuerentiam, ſeu ad virtutem diuinam à qua expectatur effectus, vel ad ſanctorum reliquias, à quibus præfata expectantur ſecundariò, licet à Deo principaliter.

Signatio credentium.

Septimò, vt committatur effectus qui expectatur, diuinæ voluntati: qui ſcit, vtrum ſanitas vel tribulatio plus proſit inuocanti vel minus, vel an obſit. Et hanc conditionē ponit Thom. *in* 1. 2. *in materia, de gratia, & diſt.* 15. *in* 4.

Vnde concludamus, quòd ſi nulla dictarum conditionum opus infecerit, illud erit licitum: probat Thomas *ſupra illud Marci vltimo:* Signa eos qui crediderint: & poſt. In nomine meo Dæmonia eiicient, &c. ſerpentes tollent. Ex quo elicit, quòd prædictis ſeruatis conditionibus, per diuina verba licitum eſt arcere ſerpentes.

Item probat præmiſſa vlterius. Non minoris ſanctitatis ſunt verba Dei, quàm ſanctorum reliquiæ dicente Auguſtino. Non eſt minus verbum Dei, quàm corpus Chriſti. Sed ſecundum omnes, licet reliquias ſanctorum ſecum reuerenter portare: ergo quali-

Verbum Dei non minus eſt quàm corpus Chriſti.

tercunque nomen Dei inuocemus, ritè per orationem Dominicam, per ſalutationem Angelicam, per eius natiuitatem, paſſionem, quinque vulnera, per ſeptem verba, quæ protulit in cruce per titulum triumphalem per tres clauos, & aliorum armorum militiæ Chriſti, contra Diabolum & eius opera, omnino erunt licita, & ſpes poteſt haberi in eis committendo effectum diuinæ voluntati.

Serpentes licere coniurationibus arcere.

Et hoc quod dictum eſt de coniuratione ſerpentum, idem intellige de aliis animalibus, quando ſolus reſpectus habetur ad ſacra verba, & ad ipſam virtutem. De ipſis tamen cautè eſt agendum incantationibus: quia, vt dicit Doctor, tales incantatores ſæpè habent illicitas obſeruantias, & per Dæmones ſortiuntur effectum, præcipuè in ſerpentibus. Qui ſerpens fuit primum Dæmonis inſtrumentum ad hominem decipiendum.

Incātator ſerpētum interimitur à ſerpente.

Nam in ciuitate Saltzburgenſi quidam incantator erat, hic quadam die ad ſpectaculum aliorum, cunctos ſerpentes ad quemdam foueam incantare voluit, & interimere, ex ſpatio, vt fertur, vnius milliaris. Congregatis ergo vndique ſerpentibus, dum ipſe ſupra foueam ſtaret, nouiſſimè quidam ingens & horribilis ſerpens, foueam intrare difficultabat, & ſæpè quaſi ipſum abſcedere permitteret, & liber ſerpere quo vellet, motibus innuebat. Sed cum ille ab incantatione eius deſiſtere nolebat, aliis omnibus in fouea interemptis, quia ſtatim ibi moriebantur, & neceſſe erat, vt & ille horribilis intraret, ſtans ſerpens ex oppoſito incantatoris, ſupra foueam ſaltum fecit & in ipſum incantatorem irruit, & ventrem eius, vt cingulum ſtringens, ipſum incantatorem ſecum in foueam traxit, & interemit. Qua ex re perpenditur, non niſi pro vtilitate ad fugandum videlicet ab hominum inhabitationibus, talia ſunt virtute diuina practicanda, & cum Dei timore & reuerentia.

Quomodo ſcripti exorciſmi geſtandi & appendendi.

Quoad ſecundùm, videlicet, quomodo ſint huiuſmodi exorciſmi, vel carmina deferenda, & ad collum ſuſpendenda vel in veſtimentis inſuenda: videtur, quòd talia ſint illicita. Nam Auguſt. 2. *de doctrina Chriſtiana*. Ad ſuperſtitionem: pertinent mille magicarum artium, & ligaturæ, & remedia, quæ Medicorum quoque diſciplina condemnat, ſiue in precationibus, ſiue in quibuſdam notis, quas characteres vocant, ſiue in quibuſdam rebus ſuſpendendis atque inſignandis.

Notādum dictum Chryſoſtomi.

Item Chryſoſtomus *ſuper Mattheum*. Quidam aliquam partem Euangelij ſcriptam circa collum portant: ſed nonne quotidie Euangelium in Eccleſia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus Euangelia poſita nihil proſunt, quomodo eum poſſint circa collum ſuſpenſa ſeruare? Deinde vbi eſt virtus Euangelij, in figuris literarum, an in intellectu ſenſuum? Si in figuris, benè circa collum ſuſpendis, ſi in intellectu, ergo melius in corde poſita proſunt, quàm circa collum ſuſpenſa.

Sed hic eſt reſponſio Doctorum, præcipuè ſancti Thomæ, *vbi ſuprà art.* 4. vbi quærit: An ſuſpendere Diuina verba ad collum ſit illicitum: quòd in omnibus incantationibus vel ſcripturis ſuſpenſis duo cauenda videntur.

Primò quidem, quid ſit quod ſcribitur, vtrum ſit ad inuocationes Dæmonum pertinens, manifeſtè tunc non ſolùm ſuperſtitioſum imò illicitum, & apoſtaſia à fide iudicatur, vt *ſuprà* tactum fuit ſæpè.

Similiter etiam cauendum ne contineat ignota nomina, &c. accipe conditiones ſuprà poſitas: & tunc ſicut licitum eſt huiuſmodi ſuper infirmos ore proferre: ita licitum eſt illa ſecum deferre.

deferre. Præfati autem Doctores reſpectum habent, & damnant: cùm quis ad figuras & literas ſcriptas maiorem haberet aduertentiam & reſpectum, quàm ad intellectum verborum.

Et ſi dicatur quod laicus non intelligens verba, non poteſt habere reſpectum ad intellectum eorum: Reſpondetur, habeat reſpectum ad virtutem diuinam, & illam committat diuinæ voluntati, vt faciat quicquid placitum fuerit ſuæ pietati.

Quoad tertium: an ſimul Dæmon ſit coniurandus & morbus exorcizandus, vel è conuerſo, aut vnum ſine altero. Reſponſio, hîc plura ſunt aduertenda. Primò, an Dæmon ſemper ſit præſens, quando maleficiatus affligatur. Secundò, cuiuſmodi res poſſint exorcizari aut adiuuari. Tertiò, de modo exorcizandi.

An Dæmõ ſemper præſens ſit, cum maleficiatum affligit.

Ad primum, cùm iuxta Damaſcenum, Dæmon ibi eſt, vbi operatur: videtur quòd maleficiato ſemper præſens ſit, cùm eum affligit. Item in legenda beati Bartholomæi tunc videtur ſanare Dæmon, quando ceſſat à læſione.

Reſponſio, quod Dæmon præſens ſit maleficiato & afflicto, hoc poteſt intelligi dupliciter, vel quoad ſuum eſſe, vel quoad ſuum effectum. Primo modo, præſens eſt in principio dum maleficium intromittit. Secundo modo, per ſe non dicitur præſens in ſuo effectu: Sicut etiam cum Doctores quærunt, an Diabolus cum qualibet culpa mortali hominem ſubſtantialiter inhabitet: dicunt quòd non per ſe, ſed per ſuum effectum: ſicut dominus inhabitare dicitur ſeruum, quantum ad ſuum dominium: aliud tamen de obſeſſis.

quomodo Diabolus mortaliter peccantes inhabitet.

Quoad ſecundum, cuiuſmodi res poſſint exorcizari, notandum eſt ſuper Doctoris Thomæ *in 4. diſtinct. 6.* ſententiam, vbi dicit, quòd quia propter peccatum hominis Diabolus accipit poteſtatem in hominem, & in omnia, quæ in vſum hominis veniunt in ipſius nocumentum. Et cùm etiam nulla conuenientia eſt Chriſti ad Belial, ideò quandocunque aliquid ſanctificandum eſt ad cultum diuinum, prius exorcizatur, vt liberatum à poteſtate Diaboli, qua illud in nocumentum hominis aſſumere poterat, Deo conſecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ & conſecratione templi & in omnibus huiuſmodi. Vnde cùm prima ſatisfactio qua homo Deo conſecratur ſit in baptiſmo, oportet quòd etiam homo prius exorcizetur, quàm baptizetur, multò fortiori ratione quam aliæ res. Quia in ipſo homine eſt cauſa, quare Diabolus poteſtatem accepit in alia, quæ ſunt propter hominem, ſcilicet peccatum originale, vel actuale. Et hæc ſignificant ea, quæ in exorciſmo dicuntur: vt cùm dicitur: Recede ab ea ſatana, & huiuſmodi, & ſimiliter ea quæ ibi fiunt.

Cur homo in baptiſmo exorcizandus.

Ad propoſitum ergo, cùm quæritur, an morbus ſit exorcizandus, & Dæmon adiurandus, & quid illorum primò. Reſpondetur, morbus non exorcizatur, ſed ipſe homo morbatus & maleficiatus. Sicut in puero non exorcizatur infectio fomitis, ſed puer infectus. Item ſicut prius puer exorcizatur & pòſt Diabolus adiuratur vt recedat, ita maleficiatus prius exorcizatur, & pòſt Diabolo & eius facturæ imperat vt recedat. Item ſicut ſol & aqua exorcizantur, ita maleficiata omnia quæ in ipſius vſum conuerti poſſunt, vt cibaria & potagia exorcizare & benedicere plurimum expedit. Item licet ritus exorciſmi teneat in baptizandis vt fiat exufflatio verſus occidentalem partem & abrenunciatio: ſecundò manuum ad cœlum erectio, cum ſacra fidei confeſſione Chriſtianæ religionis: & tertiò oratio, benedictio, & manus impoſitio: & quartò denudatio, & oleo ſancto vnctio, & poſt baptiſmum communio, & candidioris veſtis induitio. Tamen non eſt neceſſe, vt

Morbi nõ exorcizãtur, ſed morboſi.

Cibaria & Potagia maleficiatorũ exorcizanda.

Digitized by Google

hæc circa maleficiatum exorcizandum fiant, ſed quòd primò purè & debitè ſit confeſſus, candelam accenſam, ſi poteſt, teneat, & ſacram communionem recipiat, & loco veſtis candidæ, candela benedicta in longitudine corporis Chriſti, aut ligni crucis, nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo poteſt.

Maleficiatus ad cādelam benedictam, in longitudine corporis Chriſti alligādus.

Exorcizo te Petrum, aut Barbaram infirmum, ſed ſacro ſancto baptiſmate renatam, per Deum viuum, per Deum verum, per Deum ſanctum, per Deum qui te ſuo pretioſo ſanguine redemit, vt fias homo exorcizatus, vt effugiat atque diſcedat à te omnis phantaſia & nequitia Diabolicæ fraudis, omniſque ſpiritus immundus, adiuratus per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos: & ſæculum per ignem, Amen. Oremus, Deus miſericordiæ, Deus clemens, qui ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, quos diligis, corripis, & quos recipis piè ad emendationem coërces, te inuocamus Domine, vt famulo, qui in corpore patitur membrorum debilitatem gratiam tuam conferre digneris, vt quicquid terrena fragilitate corruptum, quicquid diabolica fraude violatum eſt, vnitati corporis Eccleſiæ membrum redemptionis annecte. Miſerere Domine gemituum, miſerere lachrymarum eius, & non habentis fiduciam niſi in miſericordia tua ad tuæ ſacramentum reconciliationis admitte, per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, recognoſce ſententiam tuam, & da honorem Deo vero & viuo, da honorem Domino Ieſu Chriſto, vt recedas ab hoc famulo cum tua factura, quem Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſuo pretioſo ſanguine redemit. Demùm ſecundò & tertiò iterum exorcizet: vt *ſuprà* cum orationibus. Oremus.

Modus & forma exorcizandi maleficiatos.

Deus qui facturæ tuæ ſemper pio dominaris affectu: inclina aurem tuam ſupplicationibus noſtris, & famulum tuum ex aduerſa valetudine corporis laborantem, placatus reſpice & viſita, & ſalutari tuo, & cœleſtis gratiæ præſta ei medicinam per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, &c. vt *ſuprà*.

Pro tertio exorciſmo oratio. Deus infirmitatis humanæ ſingulare præſidium auxilij tui ſuper infirmum noſtrum oſtende virtutem, vt ope miſericordiæ tuæ adiutus, vel adiuta, Eccleſiæ tuæ ſanctæ incolumis repræſentari mereatur, per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Et ſemper aſpergat eum aqua benedicta. Et nota quòd hic præſcribitur, non quòd omninò ita fieri debeat, aut quòd alij exorciſmi non ſint maioris efficaciæ, ſed vt modus exorcizandi & adiurandi habeatur. In antiquis enim hiſtoriis & Eccleſiarum libris interdum deuociores & efficaciores exorciſmi reperiuntur, ſed quia in omnibus Dei reuerentia eſt præponenda, agat ſecundùm hoc vnuſquiſque quantum expediens fuerit.

Concluſiuè ex præmiſſis concludendo propter ſimplices, ſit modus iſte exorcizandi maleficiatum, vt primò puram faciat confeſſionem. Iuxta *cap. alle. ſæpè, ſi per ſortiaris*. Demùm fiat diligens inquiſitio per ſingulos angulos, & in lecti ſterniis, culcitris, & ſub limine oſtij, ſi fortaſſis inſtrumenta maleficij cautè poſſent inueniri. Iumenta etiam ſtatim ſunt ad ignem proiicienda. Expediret etiam, vt cuncta renouarentur in lecti ſterniis & indumentis, habitationem etiam & domum mutaret. In caſu verò quo nihil inuentum fuerit, tunc exorcizandus, ſi poteſt, Eccleſiam intrabit manè, & quantò dies ſanctiores, vt feſta beatæ Virginis, aut vigiliæ exiſtunt tantò melius ſacerdos etiam confeſſus, & in bono ſtatu, amplius proficiet.

Teneat

Teneat itaque exorcizandus candelam in manu benedictam, melius quo poterit ſedendo, aut genua flectendo: & qui adſunt deuotas orationes pro eius liberatione fundant: & incipiat Litaniam incantando. Adiutorium noſtrum in nomine Domini: & habeat reſpondentem & aſpergat ipſum aqua benedicta & ſtola circundabit collum, & ſubinferat Pſalmum: Deus in adiutorium: & proſequatur Litaniam, vt moris eſt ſuper infirmos, dicendo ad inuocationem Sanctorum, ora pro eo, vel orate, & propitius eſto, Libera eum Domine, ſingula proſequendo vſque ad finem: Vbi orationes ſunt dicendæ, tunc loco orationum incipiat Exorciſmum, & continuabit modo præſcripto, vel alio meliori vt ſibi videbitur: poſſent etiam huiuſmodi exorciſmi continuari ad minus in ſeptimana, vt ſic multiplicatis interceſſionibus gratia obtineatur ſanitatis.

Verùm poſt omnia communicandus eſt Euchariſtiæ ſacramento: licet quidam ante exorciſmum hoc faciendum putant: & in confeſſione attendat confeſſio ſi aliquo vinculo excommunicationis eſſet innodatus, vel ſi vnquam temerè innodatus abſolutionem à ſuo Iudice non recepiſſet, tunc enim licet ad cautelam eum abſoluat, tamen reddita ſoſpitate à ſuo Iudice, qui eum ligauerat, quærat.

Attendendum, quòd vbi exorciſta non habet ordinem Exorcizatus, tunc procedere poteſt per orationes, & ſi legere nouit ſcripturas, legat Euangelia quatuor prima Euangeliſtarum: item Euãgelium: Miſſus eſt Angelus: & paſſionem Domini, quæ omnia magnam habent virtutem ad expulſionem operũ Diaboli. Item Euangelium S. Ioan. In principio erat Verbum: ſcribatur, & ad collum infirmi ſuſpendatur, & ſic gratia ſanitatis à Deo expectetur.

Euangeliũ Ioannis ſuſpẽſum collo.

Verùm ſi quis quæreret differẽtiam aquæ benedictæ, aſperſionem, & exorciſmum, cùm vtrumque effectu contra Dæmonis moleſtiam ordinatur. Reſpõdit S. Tho. vt *ſuprà diſt. 6.* Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem Diaboli, quæ eſt ab exteriori, ſed exorciſmus contra impugnationẽ Diaboli, quæ eſt ab interiori. Vnde illi contra quos datur, dicuntur energumeni, ab eo, quod eſt intra, & ergo, labor, quaſi intus laborantes. In maleficiato ergo exorcizãdo vtrunque adhibetur, cùm vtrobique moleſtentur.

Vis aquæ benedictæ.

Verùm quoad ſecundum principale, quid agendum vbi gratia ſanitatis per exorciſmos non obtineatur? Reſponſio, Licet ſex ex cauſis hoc fieri poſſit, eſt tamen vna ſeptimana ſuper quam iudicium noſtrum ſuſpenditur. Nam quod aliquis non liberatur, aut hoc eſt propter paruitatem fidei circunſtantium, aut ipſum agrorum offerentium, aut propter peccata maleficium ſuſtinentium, aut propter commoda remedia adhibere negligentium aut propter exorciſtæ aliquod in fide vitium aut propter reuerentiam virtutum in alio exiſtentium propter purgationem, vel meritum maleficium patientium.

Cauſæ cur exorciſmis non ſemper obtineatur ſanitas.

De primis quatuor docet Euangelica virtus, *Matt. 17. & Marc. 9.* In patris vnici filij ſui lunatici, & diſcipulorum Chriſti præſentia. Primò enim aſſerens, quòd turba fide careret: vnde pater eum lachrymis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Ieſus ait: O generatio incredula & peruerſa quovſque ero vobiſcũ? De ſecundo, videlicet de ſuſtinente Dæmonem Ieſus increpabat eum; ſcilicet filium: quia B. Hieron. ibi dicit quòd propter peccata ſua à Dæmone fuerat oppreſſus.

De tertio, de neglectu debitorum remediorum patet, quia non fuerunt præſentes boni & perfecti viri. Vnde Chryſoſtomus ibi dicit:

Columnæ

Columnæ fidei inter Apoſtolos qui fuerint.

Columnæ fidei, videlicet, Petrus, Iacobus, & Ioannes non aderant, ſicut in transfiguratione Chriſti præſentes erant: nec oratio & ieiunium aderant, ſine quibus Chiſtus ait, hoc genus Dæmoniorum non eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquando oportuerit circa orationem aliquid patientium remanere, non amitteremur, neque interrogemus, neque loquamur quaſi audiente ſpiritu immundo, ſed abigamus, ieiuniis & orationibus noſtros ſpiritus mlignos. Et gloſ. dicit: Hoc genus Dæmonij, id eſt, iſta carnalium voluptatum mutabilitas, ad quem ſcilicet ſpiritus ille inclinabat, non vincitur, niſi ſpiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Dæmones expellendi, non interrogādi.

De quarto Exorciſtæ vitio, præſertim ſcilicet in fide, patet ibidem de Chriſti diſcipulis præſentibus: Vnde poſteà ſecretò diſcipuli quærētes cauſam ſuæ impotentiæ: Reſpondit: propter incredulitatem veſtram. Amen dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic: tolle te, &c. Vbi Hilarius: Crediderunt quidem Apoſtoli, ſed nondum erant perfecti in fide; nam Domino in monte morante cum aliis tribus, & illis cum turba reſidentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vita patrum, vbi legimus aliquando obſeſſos non liberatos per S. Antonium, ſed per diſcipulum eius Paulum fuiſſe liberatos. De ſexto patuit *ſuprà*, quia non ſemper cùm quis liberatur à culpa, liberatur à pœnis, ſed remanet interdum pœna in vindictam & ſatisfactionem præcedentis delicti.

Non ſufficienter exorcizatus ante baptiſmū, magis ſubiacet poteſtati Dæmonū.

Et adhuc illud remedium de quo fertur, quòd plures fuerint liberati, videlicet, quòd maleficiati de nouo fuerint baptizati licet ſub conditione, ſuper quo vt præmiſi, nil determinare debemus. Veriſſimum tamen exiſtit, quod cùm debitè quis ante baptiſmum non fuit exorcizatus, vtique diuina permiſſione Diabolus ſemper maiorem recipit in talem poteſtatem. Patet ex præmiſſis, nec ambiguum eſt, quin plures negligentiæ ſiue à ſacerdotibus non benè diſpoſitis, vbi iam quartum impedimentum prænotatum tangitur, videlicet Exorciſtæ vitium, committatur, ſiue à vetulis, quæ tempore neceſſitatis debitum modum baptizandi non ſeruant.

Nec tamen aſſerere volo, quin ſacramenta à malis conferri non poſſint, & quòd imò, quantumcúmque malus baptizat & conficit, dummodò debitè ſub debita forma, verborúmque materia in intentione baptizat ordinatus & conficere intendat. Sic à ſimili in exorcizando ritè procedat, & non ſuffuſus aut violentus. Vnde & ſine actuali vel habituali intentione, & vtinam non reſpirando, & verba neceſſaria omittendo huiuſmodi ſacris officiis ſe immiſceat. Reuera, ſicut ad conficiendum quatuor eſſentialia deſeruiunt, ſcilicet, materia, forma, intentio, ordo, modis tamen prætactis, & vbi vnum defuerit, nec conficere poterit, ita circa exorciſmos ſuo modo aſſerere oportet.

Sacramēta etiam ab ineptis, adminiſtrari poſſunt.

Nec obiectio valet, quòd ſine exorciſmis in primitiua Eccleſia baptizabantur, aut etiam quòd nunc characterem baptiſmalem, ſine exorciſmo valeat baptizatus recipere, quia ſic Gregorius in vanum Exorciſmos inſtituiſſet, & Eccleſia in ſuis cæremoniis potius erraret. Quare ne auſus ſum omninò reprehendere, qui maleficiatos ſub conditione vellent rebaptizare, & neglecta fortaſſis recuperare.

In primitiua Eccleſia ſine exorciſmis baptiſmus peragebatur.

Fertur etiam de illis, qui de nocturno tempore in ſomniis per alta ædificia ſine læſione ſolent incedere, quod vtique opus eſſe maligni ſpiritus, tales ſic deferentes, plures aſſerunt, hi cùm rebaptizau

Incedẽtes & ſcandentes noctu in ſomniis quomodo curentur.

baptizantur, melius habere noſcuntur: Et mirum quòd vbi nominibus propriis vocantur, ſubitò ad terram colliduntur, ac ſi fortaſſis illud nomen non debitè in baptiſmo fuerit impoſitum.

Expedit lectorem eſſe attentum ſuper ſex illa impedimenta; licet enim ſuper energumenos; aut poſſeſſos, & nõ ſuper maleficiatos ſonant, tamen quia æqua virtus vtrobique requiritur, diuina imò dici poteſt, quòd maioris ſit difficultatis maleficiatum curare, quàm Energumenum aut poſſeſſum: ideò illa impedimenta ſi ibi poſſunt habere locum, & à fortiori ſuper maleficiatos: quod tali ratione probatur.

Nam vt ſupra patuit *cap.* 10. aliqui poſſidentur interdum pro nullo proprio delicto, ſed pro leui alieno, & variis aliis de cauſis. In maleficio autem quando adulti maleficiantur vt plurimùm eis contigit, quia in animæ necationem grauiſſimè à Dæmone ab intus poſſidentur. Vnde duplex labor circa maleficiatos, vbi ſimplex circa poſſeſſos ab extra requiritur: De hac grauiſſima poſſeſſione Caſſia. *colla. abbat. Sereni* dicit. Illi ſunt verè miſeri ac miſerabiles iudicandi, qui cum ſe vniuerſis criminibus flagitiiſque contaminant, non ſolùm nullum in eis veriſimiliter ſignum Diabolicæ ſuppletionis oſtenditur, ſed nec aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis iſtius, expeditámque medicinam, quorum duritíes & impœnitens cor, pœnam vitæ præſentis excedens, theſaurizant ſibi ipſis iram & indignationem, in die iræ & reuelationis iuſti iudicij, in quo vermis eorum non extinguetur.

Et iterum idem Caſſianus, comparando corporalem paſſionem ad animum per peccatum, paulò ante dicit: Multò grauius, inquit, conſtat illos, vehementiúſque vexari, qui cùm corporaliter ab ipſis affligi minimè videantur, animo tamen pernicioſiùs poſſidentur, eorum ſcilicet vitiis & voluptatibus inuoluti. Secundùm Apoſtoli namque ſententiam, à quo quis ſuperatur, eius ſeruus efficitur: Niſi quòd in hoc iſti deſperatius ægrotant, & cùm ſint eorum mancipia, nec impugnari ſe ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoſcunt. Ex quibus elicitur quòd à fortiori, maleficiati in corpore non tamen poſſeſſi Dæmone ab extra, ſed ab intra quoad animæ necationem, grauius propter plura impedimenta ſanantur.

A quo quis ſuperatur, eius ſeruus efficitur.

Quoad tertium principale, ſcilicet quoad remedia notandum, quòd quia opera illa ſunt duplicia: Licita omninò & non ſuſpecta, aut ſuſpecta & non omninò licita: Et de primis ſuprà tactum eſt immediatè *cap. 5. circa finem*, vbi dubitatio ponitur ſuper herbas, aut petras vt maleficia repellant, quomodo hoc licitum ſit.

De ſecundis verò remediis, quæ videntur eſſe ſuſpecta, non tamen omninò licita, nunc tractandum, & aduertere oportet ea quæ in ſecundo principali huius ſecundæ partis operis tacta ſunt de quatuor remediis, quorum tria cenſentur illicita, quartum autem non omninò licitum, ſed vanum, de quo & Canoniſtæ loquuntur, quòd licitum eſt vana vanis contundere. Sed quia nos Inquiſitores huius opinionis ſumus cum ſanctis Doctoribus, quòd in caſu, quo remedia per ſacra verba & exorciſmos licitos non ſufficiunt, & hoc propter impedimenta ſuperius tacta, in numero ſex aut ſeptem, quod tunc tales maleficiati hortandi ſunt ad patientiam æquanimiter, ad tolerandum mala præſentis vitæ in ſuorum criminum purgationem, & non vlterius quærere quocunque modo ſuperſtitioſa, & vana remedia. Ideò ſi quis præmiſſis

Licet vana vanis contundere.

Digitized by Google

licitis exorciſmis non contentus, ad huiuſmodi vana ad minus remedia, de quibus ſuprà tactum eſt, ſe transferre voluerit, ſciat hoc non noſtra voluntate, aut admiſſione fieri, ſed quòd polita & enucleata fuerunt ibidem talia remedia, factum fuit: vt tantorum Doctorum, vt Scoti & Hoſtienſis, &c. ex parte vna, & aliorum Theologorum ex parte altera, dicta quocunque modo concordarentur. Fatemur ergo cum ſancto Auguſtino in quodam ſermone contra Sortilegos & diuinatores, & intitulatur ſermo de Auguriis, vbi dicit: Fratres noſtis, me frequentius ſupplicaſſe, vt conſuetudines Paganorum & maleficorum minimè ſeruare deberetis, ſed hoc proficit apud aliquos parum. Et quia, ſi vobis non dixero, pro me & pro vobis redditurus ſum in die Iudicij rationem, & vobiſcum mihi neceſſe erit æterna ſupplicia ſuſtinere. Ergo apud Deum me abſoluo, dum iterum atque iterum admoneo & conteſtor, vt nullus ex vobis Diuinos aut ſortilegos requirat, nec eos de qualibet re, aut cauſa, aut infirmitate interroget, quia quicunque fecerit hoc malum ſtatim peribit in eo Baptiſmi ſacramentum, & continuò Sacrilegus & paganus efficietur, & niſi pœnitentia ſubuenerit, ſtatim in æternum peribit.

Notandæ admonitiones S. Auguſtini contra cõſulentes magos.

Et poſteà ſubdit: Nullos dies exeundi & redeundi obſeruate: fecit enim Deus omnia bona valdè, & qui vnum diem, etiam alterum ſtatuit: ſed quoties neceſſitas vrget faciendi aliquid aut exeundi, ſignate vos in nomine Chriſti, & Symbolum vel Orationem Dominicam fideliter dicentes, ſecuri in Dei adiutorio agatis.

An naturalibus magicè vtendum

His autem quidam ſuperſtitioſi, & filij nimirum huius ſeculi, non contenti, errores erroribus accumulare volentes, vltra intellectum & intentionem Scoti, & Canoniſtarum, his argumentis ſe defendere conantur. Quia enim res naturales habent quaſdam virtutes occultas, quarum ratio ab homine aſſignari non poteſt, ſicut & magnes trahit ferrum: & multa alia quæ Auguſtinus 21. *de ciu. Dei* enumerat: ideò inquirere de huiuſmodi rebus pro ſanitate acquirenda, vbi exorciſmi & naturales medicinæ deficiunt, non erit illicitum, licet videatur vanum. Hoc autem fieret, vbi quis per imagines non necromanticas, ſed aſtrologicas, vel per anulos & huiuſmodi ſanitatem in ſe vel in alio procurare vellet. Item arguunt, ſicut corpora naturalia ſubduntur corporibus cœleſtibus, ita etiam corpora artificialia, puta imagines ſortiuntur quaſdam virtutes occultas, ſpeciem conſequentes ex impreſſione corporum cœleſtium: ergo etiam corpora artificialia, puta imagines, ſortiuntur aliquam virtutem occultam à corporibus cœleſtibus ad aliquos effectus cauſandos: ergo vti eis & aliis huiuſmodi non eſt illicitum.

De impreſſione cœleſti in corpora artificialia.

Præterea Dæmones poſſunt multipliciter corpora transmutare, vt Auguſt. 3. *de Trinit.* dicit, & patet in maleficiatis: ergo licet vti etiam eorum virtute, ad tollendum illa. Sed reuera in oppoſitum ſunt dicta omnium ſanctorum Doctorum, vt ſatis & ſparſim hinc inde patuit.

Vnde ad primum dicitur, quòd ſi res naturales ſimpliciter adhibentur ad aliquos effectus producendos, ad quos putantur habere naturalem virtutem, non eſt illicitum. Si verò adiungantur vel characteres aliqui, vel aliqua quæcunque ignota, & vanæ obſeruationes quæ manifeſtum eſt naturalem non habere ſuper hoc efficaciam erit ſuperſtitioſum & illicitum. Vnde S. Thom. *in 2. quæſt. 96. art. 2.* in fine quæſtionis tractans hanc materiam dicit, quòd in iis, qui fiunt ad aliquos effectus

Adhibitio characte-rum vitiat naturalia remedia.

ctus corporales inducendos, vt pote ſanitatem, vel aliquid huiuſmodi, conſiderandum eſt, vtrùm videantur naturaliter poſſe tales effectus cauſare: & quia licet cauſas naturales adhibere ad ſuos effectus, ideò non eſt illicitum. Si autem videantur non poſſe naturaliter tales effectus cauſare, conſequens eſt, quòd non adhibentur ad hos effectus cauſandos tanquam cauſæ, ſed ſolùm quaſi ſigna: & ſic pertinent ad pacta ſignificationum cum Dæmonibus inita. Vnde Auguſt. 21. *de ciu. Dei.* Alliciuntur Dæmones per creaturas, quas non ipſi, ſed Deus condidit, delectabilibus, pro ſua diuerſitate diuerſis non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus, ſignis, per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum.

Dæmones quomodo alliciãtur creaturis & ſignis.

Ad ſecundum dicit idem Doctor, Virtutes naturales corporum naturalium, conſequuntur eorum formas ſubſtantiales, quas ſortiuntur ex impreſſione corporum cœleſtium, & ideò ex eorundem etiam impreſſione ſortiuntur quaſdam virtutes actiuas. Sed corporum artificialium formæ procedunt ex conceptione artificis: Et cùm nihil aliud ſint quàm compoſitio, ordo & figura, vt dicitur 1. *Phyſic.* non poſſunt habere naturalem virtutem ad agendum. Et inde eſt, quòd ex impreſſione cœleſtium corporum, nullam virtutem ſortiuntur, in quantum ſunt artificialia, ſed ſolùm ſecundum materiam naturalem. Falſum eſt ergo quod Porphyrio videbatur, vt Auguſt. dicit 10. *de ciu. Dei.* Herbis, lapidibus & animantibus: & ſonis certis, quibuſdam etiam vocibus & figurationibus, ac figmentis quibuſdam etiam obſeruatis in cœli auerſione, atque moribus ſyderum fabricari in terra ab hominibus poteſtates idoneas variis effectibus ſyderum exequendas: quaſi effectus magicarum artium ex virtute cœleſtium corporum

Ex motu ſyderum non fabricari pote ſtates in terris poſſe.

prouenirent. Sed ſicut Auguſtinus ibi ſubdit, totum hoc ad Dæmones pertinet, ludifactores animarum ſibi ſubditarum. Vnde etiam imagines, quas Aſtronomicas vocant, ex operatione Dæmonum habent, cuius ſignum eſt eis inſcribi quoſdam characteres, quæ naturaliter nihil operantur. Non enim eſt figura principium actionis naturalis.

Aſtronomicæ imagines ex opere Diaboli.

Sed in hoc diſtant Aſtronomicæ imagines à Necromanticis, quod in Necromanticis fiunt expreſſæ inuocationes: vnde & ad expreſſa pacta cum Dæmonibus inita pertinent Aſtronomicæ ad tacita pacta, propter figurarum & characterum ſigna.

Differẽtia inter Necromanticas & Aſtronomicas imagines.

Ad tertium, non eſt homini poteſtas ſuper Dæmones commiſſa, vt eis licitè vti poſſit ad quodcunque voluerit: ſed eſt ei contra Dæmones bellum indictum, vnde nullo modo licet homini Dæmonum auxilio vti per pacta tacita vel expreſſa. Hæc Thomas.

Ad propoſitum: quia dicit, Nullo modo: nec etiam quibuſcunque vanis, quibus videlicet ſe Dæmon quocunque modo poſſit immiſcere. Si tamen ſunt adeò vana, vt & fragilitas humana, pro recuperanda ſanitate illa aggreditur, doleat de præteritis, caueat de futuris, oret vt ſibi debitum dimittatur, & in attentionem non amplius inducatur, inquit Auguſtinus in fine regulæ.

Homini nulla eſt poteſtas conceſſa, vtendi Dæmonibus.

CAPVT VII.

Remedia contra grandines & ſuper iumenta maleficiata.

Qualiter denique iumenta maleficiata poſſunt remediari, ſimiliter & tempeſtates aëris, notanda ſunt primò quædam remedia illicita, quæ à quibuſdam. Nam ea fiunt aut quibuſdam verbis aut factis ſuperſtitio-

Digitized by Google

ſis, vt qui vermes in digitis aut membris per quædam verba & carmina illicita curant: de quibus carminibus, qualiter cognoſcantur vt ſint licita vel non, in præcedenti capite tactum eſt. Alij ſunt qui ſuper iumenta maleficiata: non aquam benedictam ſpargunt, ſed ori infundunt.

Curatio vermis in digitis.

Aquam benedictã beſtiis in os fundere.

Excellens obiectum corrumpit potẽtiam.

Primum remedium verborum eſſe illicitum, vltra præmiſſa, Guilielmus ſæpè allegatus ſic demonſtrat. Si enim verbis ineſſet virtus, & dicamus verbis, vt verbis: tunc ex quinque modis eſſet vnus, vel ex parte materiæ, id eſt, aëris, aut ex parte formæ, hoc eſt, ſoni, aut ex modo ſignificandi, aut ex parte omnium ſimul. Nam primum, quia aër non inteſicit, niſi ſit venenoſus: ſonus etiam non: quia excellens obiectum corrumpit potentiam: nec tertium, quia tunc hoc nomen diabolus, vel mors, vel infernus nocerent ſemper, & ſanitas ac bonitas ſemper prodeſſent. Item nec omnia ſimul, quia toto aggregato ex partibus inualidis, etiam totum eſt inualidum.

Totum ex partibus inualidis, facit totum inualidum.

Nec valet ſi obiicitur. Deus contulit verbis, ſicut herbis, & lapidibus. Quia ſi quæ virtutes inſunt quibuſdam verbis, aut ſacramentalibus, aut aliis benedictionibus & carminibus licitis, has habent in ſe, non vt verba, ſed ex inſtitutione, & ordinatione Diuina, & ex pacto Dei. Sicut ſi Dominus diceret: quicunque hoc fecerit, faciam ei hanc gratiam: Et ſic verba in ſacramentis efficiunt quod ſignant. Quamuis ſecundum alios etiam habent virtutem intrinſecam: Sed prima opinio, quia iam deſeruit, ideò amplectenda. De aliis autem verbis & carminibus, patet ex præmiſſis, quòd vt verba ſunt compoſita, vel prolata, aut figurata nihil efficiunt, ſed inuocatio nominis Diuini, & obſecratio, quæ eſt per ſacra quædam proteſtatio, ad committendum effectum diuinæ voluntati proſunt. Remedia etiam operum, quæ illicita videntur, vt ſupra tactum eſt.

Et etiam vbi in partibus Sueuiæ plurimùm practicatur, quòd prima die Maij ante ortum Solis mulieres villanæ exeunt, & ex ſyluis vel aboribus deferunt ramos de ſalicibus aut alias frondes & ad modum circuli plectentes, in introitu ſtabuli ſuſpendunt aſſerentes quòd per integrum annum iumenta cuncta illæſa à maleficis remanent & præſeruantur.

Salices 1. Maij incisæ præſeruãt à maleficiis.

Hoc quidem remedium ſecundùm opinionem illorum, qui dicunt vana vanis contundi poſſe, non eſſet illicitum: Sicut nec etiam qui per carmina ignota morbos expellerent. Sed ſine offenſione procedendo dicamus, quòd ſi prima die vel ſecunda, mulier vel quicunque egrediatur, non habens reſpectum ad Solis occaſum vel ortum, colligit herbas, frondes, aut ramos, cum oratione Dominica, aut Symbolo fidei, & ſuſpendit illa ſuper oſtium ſtabuli, bona fide, committens effectum cuſtodiæ Diuinæ voluntati, non erit irreprehenſibilis, vt ſuprà in præcedenti capitulo ex verbis Hieron. *&* *habetur 26.q.vlt.* licet herbas & petras habere etiam ſuſtinenti dæmonium ſine incantatione.

Ad idem ſunt, qui intra vineas aut ſegetes, ſignum crucis, frondes, aut flores benedictos in die palmarum cõtinent ac erigunt, & aſſerunt, quòd vndique frugibus per grandines læſis, ſegetes in eorum campis illæſæ remanſerunt. De quibus iuxta diſtinctionem tactam diſcernendum videtur.

Signum crucis intra ſegetes erectũ cuſtodit eas.

Ad idem, ſunt quædam quæ pro conſeruatione lactis, ne videlicet vaccæ per maleficia priuentur, integrum liquorem lactis, quem die Sabbati colligunt, pauperibus gratis pro Deo diſtribuunt, & per huiuſmodi eleemoſynam aſſerunt vaccas etiam ſub vbertate

Eleemoſynæ ex lacte, præſeruant.

Digitized by Google

vbertate ampliori lactis à maleficiis præſeruari. In quo opere nihil ſuperſtitioſum iudicatur, dummodò pietatis cauſam, quam pauperibus exhibent, etiam Diuinam pietatem implorate pro conſeruatione iumentorum taliter proponunt, vt tamen effectum cuſtodiæ Diuinæ prouidentiæ pro ſuo beneplacito relinquant.

Præterea Nider *in ſuo præceptorio, præcepto primo* dicit, quòd etiam per carmina ſcripta & verba ſacra licet iumenta, ſicut homines infirmos, benedicere, & per ea quæ incantationis ſpeciem habere videntur, dummodò ſeptem præmiſſæ conditiones ſeruentur. Dicit enim, quòd à deuotis perſonis & virginibus experientiam habuerit, quòd adhibito ſigno crucis ſuper vaccam, & Dominica Oratione, cum ſalutatione Angelica, trinies, vel citciter, ceſſat opus dæmonis, ſi eſt per maleficium.

Et in ſuo Formicario conſtat, quòd malefici de ritibus Eccleſiæ veneratis & ſeruatis, ſua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictæ aſperſionem, per ſalis conſecrati ſumptionem, per candelabrum in die purificationis & palmarum conſecratarum vſum licitum, & ſimilia. Quia ad hoc talia Eccleſia exorcizat vt vires Dæmonis imminuat.

Præterea quia maleficæ, quando volunt iumentum priuare liquore factis, ſolent ex illa domo, in qua iumentum moratur, modicum lactis, vel butyri, ex illo iumento coagulatum petere, vt ſic conſequenter valeant per ſuam artem iumentum maleficiare. Ideò ſint cautæ mulieres, à quibus ſuſpectæ huiuſmodi petunt ne eis in minimo mutuent aut donent.

Suſpectis de maleficio nihil commodato dandum, aut donandũ.

Præterea ſunt certæ mulieres, quæ dum ſentiunt, quòd in coagulando butyrum, nihil proficiunt, ſicut in vaſis oblongis ad hoc aptis laborare ſolent, tunc ſi ſubitò ex ſuſpectæ Maleficæ domo modicum butyri habere poſſunt, tria fruſta ſeu bolos ex illo butyro faciunt, & ſub ſanctiſſimæ Trinitatis inuocatione, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, illa fruſta in vaſculum proiiciunt, & ſic omne maleficium fugatur. Vbi iterum incidit, vanum vanis contundere, tantummodò ex eo, quòd butyrum à malefica ſuſpecta habet mutuare. Quòd ſi abſque hoc, ſub inuocatione ſanctiſſimæ Trinitatis orationem Dominicam adiungēdo, etiamſi de proprio butyto, ſiue alieno, ſi proprium non haberet tres petias immineret, effectum Diuinæ voluntati committens, irreprehenſibilis maneret, licet commendanda non eſſet propter tres videlicet petias butyri immiſſas: commendanda autem, ſi per aſperſionem aquæ benedictæ, vel ſalis exorcizati, immiſſionem, cum oratione, vt ſuprà, maleficium fugaret.

Præterea, quia ſæpè omnia iumenta maleficiis interficiuntur, aduertere debent, quibus talia accidunt, vt ſub limine oſtij ſtabuli, aut præſepi, vel vbi adaquantur, terra amoueatur, & alia terra cum aſperſione aquæ benedictæ ad illa loca reponatur. Quia ſæpè maleficæ faſſæ ſunt, maleficij aliqua inſtrumenta ad illa loca ſe occultaſſe: faſſæ etiam quod ad inſtantiam Dæmonum, tantummodò foueam facere habeant, Dæmonem autem maleficium repoſuiſſe: quod quidem maleficium res viliſſima erat, vt lapis, lignum, vel mus, aut ſerpens aliquis. Conſtat enim quòd Diabolus maleficia operatur per ſe, nec in illis rebus indiget conſenſu. Aut & perditionem maleficæ quærit, vnde & ipſam aliquo modo cooperari cogit.

Sub liminibus maleficia inquirenda.

Contra grandines verò & tempeſtates, vltra ea, quæ ſuprà de ſigno crucis erecto, hoc remedium practicatur: lapilli enim tres ex grandine

Digitized by Google

in ignem ſub inuocatione ſanctiſſimæ Trinitatis ſubiiciuntur, & oratio Dominica, cum Angelica ſalutatione bis aut ter adiungitur, atque Euangelium Ioannis, In principio erat Verbum, cum ſigno Crucis vndique contra tempeſtatem, antè & retrò, & ex omni parte terræ ſubinfertur. Et tunc, cùm in fine replicat trinies, Verbum caro factum eſt, & trinies ex poſt dixerit; Per Euangelica dicta, fugiat tempeſtas iſta, ſubitò, ſiquidem tempeſtas ex maleficio fuit procurata, ceſſabit. Hæc veriſſima experimenta nec ſuſpecta iudicantur. Hoc ipſum enim, quòd lapilli in ignem proiiciuntur, ſi abſque inuocatione Diuini nominis fieret, ſuperſtitioſum cenſetur.

Euangelium Ioānis pro tempeſtatibus arcendis legendum.

Quòd ſi dicatur, nunquid ſine illis lapillis ſedari poſſit tempeſtas? Reſpondetur, vtique per alia ſacra verba. Proiiciens autem intendit Diabolum moleſtare, dum eius facturam per inuocationem ſanctiſſimæ Trinitatis deſtruere conatur. Ad ignem potius quàm ad aquam proiicit, quia citius dum reſoluuntur, eò etiam citius eius factura deſtruitur, effectum tamen cuſtodiæ diuinæ voluntati committit.

Verba arcentia tēpeſtatem.

Eſt ad hoc, quòd Malefica quædam à Iudice interrogata, an per aliquem modum tempeſtates à maleficiis concitatæ ſedari poſſent. Reſpondit, poſſunt, per hoc videlicet, Adiuro vos grandines, & ventos, per quinque vulnera Chriſti, & per tres clauos qui eius manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangeliſtas ſanctos Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem, vt in aquam reſoluti deſcendatis.

Quinque rebus plurimùm impediūtur Maleficæ.

Fatentur etiam multæ licet quædam ſpontè, quædam in torturis & difficulter, quòd quinque ſunt, per quæ multum impediuntur, aliquando in toto, aliquando in parte, aliquando ne in perſonam hominis fiant, aliquando ne in ſuis amicis: & ſunt, fidem integram, vel Dei præcepta ſeruantibus, ſe ſigno crucis, & orationibus munientibus, ritus & cæremonias Eccleſiæ colentibus publicam iuſtitiam benè exequentibus, & Chriſti paſſionem verbo vel mente ruminantibus: vnde & Nider, vbi ſuprà. Ea de cauſa vniuerſaliter, vel communiter in Eccleſia Campanæ contra auram pulſantur, tum vt tanquam tubas Deo conſecratas eas Dæmones fugiant & recedant à ſuis maleficiis, tum etiam vt populus excitatus Deum, contra tempeſtates inuocet. Et eandem ob cauſam, cum altaris ſacramento & ſacris verbis, ad auram ſedandam proceditur communiter, ex antiquiſſima conſuetudine Eccleſiarum, in Gallia, & in Germania.

Campanæ pulſatio, contra tempeſtates vtilis.

Sed quia hic modus circa deportationem Sacramenti ad auram ſedandam, videtur multis quiddam ſuperſtitioſum: non intelligentes regulas per quas agnoſcitur aliquid ſuperſtitioſum vel non.

Circumgeſtare ſacramētum contra tempeſtates an licitū ſit.

Ideò conſiderandum eſt, quòd quinque dantur regulæ ſeu conſiderationes, per quas quilibet agnoſcere poteſt, an opus Deo exhibitum ſit ſuperſtitioſum, id eſt, ſupra modum Chriſtianæ Religionis obſeruatum, vel ſit ad debitum cultum & honorem Deo exhibendum, tam in cordis, quàm corporis actibus, ex vera virtute religionis progrediens. Iſta enim eliciuntur ex gloſſa ſuper illud Apoſtoli *ad Coloſſ.* 2. quæ ſunt rationem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione: quæ dicit: Superſtitio eſt religio ſupra modum ſeruata: vt etiam ſuprà tactum eſt.

Quinque regulæ, ad quas examinantur ea quæ videntur ſuperſtitioſa.

Superſtitio eſt quicquid minuit gloriam Dei.

Prima eſt, quòd in omnibus operibus noſtris gloria Dei debeat eſſe principalis finis noſter: iuxta illud, Siue mā-ducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facietis. deò in omni opere, ad religionem pertinens Chriſtianam, attendatur an opus

opus ſit ad gloriam Dei, & homo in opere det principaliter gloriam Deo, ita quòd per ipſum opus & mens hominis Dei ſubiiciatur. Et quidem licet propter hanc regulam cæremonialia, vel etiam iudicialia veteris Teſtamenti in nouo non exercentur, cùm ſciamus illa ſub figura: hæc autem in veritate iam eſſe propalata, tamen deportatio ſacramenti vel reliquiarum ad auram ſedandam non videtur contra hanc regulam militare.

Item, cùm ſecunda regula ſit, quòd attendatur an opus quod fit, ſit ad exercitium vel refrenatiuum concupiſcentiæ, vel abſtinentiæ corporalis, modo tamen virtuti debito, hoc eſt, ſecundùm ritum Eccleſiæ vel ſecundùm moralem doctrinam. Quia Apoſtolus dicit *Rom.* 12. Rationabile ſit obſequium veſtrum. Et propter hanc ſecundam regulam fatuè faciunt vouentes non pectinare caput ſabbato vel ieiunare die Dominico, tanquam meliori die, & ſimilia, non videtur iterum, quòd deportatio ſacramenti, &c. ſit ſuperſtitioſa.

Die Sabbati caput non pectinandum. Conſuetudo generalis Eccleſiæ, pro lege eſt habẽda.

Item cùm tertia regula ſit quòd attendatur, an opus ſit ſecundùm ſtatum vniuerſalis Eccleſiæ, vel ſecundùm ſacræ ſcripturæ teſtimonium, vel ſaltem ſecundum particularem Eccleſiæ ritum aut de conſuetudine generali, quæ ſecundùm Auguſtinum pro lege habenda eſt. vnde & beatus Gregorius ſcribit Anglorum Epiſcopo conquerenti, quòd ſint diuerſæ Eccleſiæ conſuetudines in Miſſarum celebratione. Reſpondit Gregorius, vt ſiue in Romana, ſiue in Galliarum, ſiue in quacùmque Eccleſia aliquid inueniſti, quòd plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſollicitè eligas: Diuerſæ enim conſuetudines Eccleſiæ in cultu Diuino, in nullo veritati repugnant, & ideò ſeruandæ, & eas præterire illicitum eſt. Ideò, vt in principio tactum eſt, antiquiſſimæ conſuetudines Eccleſiarum Galliæ, & quarumdam Germaniæ: cum decreuerint Euchariſtiam ad auram deportare, non poterit hoc eſſe illicitum: verum quòd non in patulo fiat, ſed in ſacrario abſcondito & incluſo.

Diuerſitas cultus diuini nõ repugnat veritati.

Item cùm quarta regula ſit quòd inſpiciatur, an opus quod fit, habeat naturalem proprietatem ad effectum, qui expectatur: aliàs enim ſi hoc non habet, cenſetur ſuperſtitioſum. Ex qua conſideratione characteres ignoti, & nomina ſuſpecta, etiam imagines aſtronomicæ & necromanticæ refutantur omnia tanquam ſuſpecta. Ideò & ex hac conſideratione non poſſumus dicere, quòd deportatio reliquiarum, aut Euchariſtiæ contra diabolicas infeſtationes, ſint ſuperſtitioſa, imò religioſiſſima, cùm ibi tota ſalus noſtra contra aduerſarium contineatur.

Item cum quinta regula ſit, vt attendatur, quòd opus quod fit non præbeat occaſionem ſcandali vel ruinæ: quia tunc, licet non eſſet ſuperſtitioſum, tamen propter ſcandalum eſſet dimittendum, vel differendum, vel occultè ſine ſcandalo faciendum. Ideo ſi deportatio talis ſine ſcandalo fieri poteſt, vel ſaltem occultè tunc non eſt obmittenda. Ex iſta enim regula ſæpè obmittuntur benedictiones per verba deuota, ſiue ſuper infirmos, ſiue ad collum alligentur, & hæc à ſecularibus obmittuntur. Dico quòd ſaltem non publicè fiat, vbi occaſionem ruinæ in aliis ſimplicibus præſtare poſſet. Hæc ſufficiant quoad remedia contra grandines, per verba & opera licita.

CAP.

CAPVT VIII.

Remedia quædam contra quaſdam occultas Dæmonum infeſtationes.

SEd iam iterum ſuſpenditur indicium ad ſcribendum remedia contra quædam terræ frugum nocumenta, quæ per vermes interdum, & cinifes, per turmas ad longiſſima terrarum ſpatia in aëre volantes, ita vt ſuperficiem terræ cooperire videantur, radicitus cuncta virentia, tam in vinetis, quàm ſegetibus, & graminibus conſummatis immittuntur. Item remedia contra pueros opere Dæmonum ſubtractos.

An liceat adiurare irrationalem creaturam.

Ad primum tamen dicendum iuxta S.Thom.2.2.q.90.vbi petit: An liceat adiurare irrationalem creaturarum. Reſpondit quòd ſic: per modum tamen compulſionis, quæ referri tunc debet ad Diabolum, qui in nocumentum noſtrum vtitur irrationabilibus creaturis. Et talis eſt modus adiurandi in Eccleſia exorciſmis, per quas Dæmonum poteſtas excluditur ab irrationalibus creaturis. Si enim intentio refertur quoad irrationalem creaturam quoad ſe, quæ nihil intelligit, vana eſſet. Ex quo datur intelligi, quòd per exorciſmos licitos, & adiurationes, poſſunt depelli, diuina tamen aſſiſtente clementia: taliter, vt prius populo ieiunia, proceſſiones, & aliæ deuotiones iniungantur; propter adulteria enim & multiplicationem criminum, huiuſmodi mala immittuntur: vnde & ad confeſſiones homines inducendi ſunt.

Excommunicatio irrationabiliũ creaturarum,

In nonnullis etiam prouinciis excommunicationes fulminantur, ſed tunc vim adiurationis ſuper Dæmones ſortiuntur.

Eſt & alia horribilis Dei permiſſio ſuper homines, vbi interdum mulieribus ſubtractis propriis filiis & pueris alieni à Dæmonibus ſupponuntur: & hi quidem pueri vulgariter Campſores, in Alemanico *Vvechſelkinder* nuncupati, ſunt in triplici differentia. Nam aliqui ſemper macilenti & eiulantes, cum tamen quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnum lactare ſufficerent. Aliqui verò ſunt Incuborum Dæmonum opere producti, quorum tamen filij non ſunt, ſed propriè illius hominis & viri, cuius ſemen receperunt, vt Succubi, vel in ſomniis viros polluentes. Hos enim interdum pueros diuina permiſſione ſupponunt ſubtractis propriis filiis.

De Campſoribus dictis Vvechſelkinder.

Eſt & tertium genus vbi interdum Dæmones ſpeciem paruulorum apparentes, nutricibus ſe coniungunt. Commune in omnibus tribus, quòd multum ponderoſi macilentes non creſcunt, & nulla vbertate lactis, vt præmiſſum eſt, lactentur: & ſæpius dicuntur euanuiſſe.

Cur Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi.

Quare autem diuina pietas talia permittat, dici poteſt quòd ex duplici cauſa. Primò quia parentes pueros nimis diligunt, vnde propter eorum vtilitatem talia permittuntur. Secundo, quia præſumendum eſt, quòd huiuſmodi mulieres quibus talia accidunt, vt plurimum ſunt ſuperſtirioſæ, & in multis aliis à Dæmonibus ſeducuntur, vnde & Dominus verus zelotes, ſecundùm tectum zelum, qui eſt vehemens amor in propriam ſponſam, ex quo alium non ſolùm accedere non patitur, ſed nec ſigna adulterij vel ſuſpicionis, vt maritus zelotypus ſuper animam quam pretioſo ſanguine emit & per fidem deſponſauit, ſuſtinere poteſt in tactu, colloquio appropinquatione, quocunque modo cum inimico Diabolo & aduerſario ſalutis. Et ſi ſigna adulterij maritus zelotypus non patitur, quantum tunc turbatur quando adulterium committit? Vnde non mirum,

Digitized by Google

non mirum, ſi proprij ſubtrahantur filij, & adulterini ſupponuntur.

Et quidem vt fortius iſta imprimantur, & quantum Deus animam zelatur, & non vult nec ſigna ſuſpicionem cauſantia pati: patet ex antiqua lege, vbi vt populum ſuum funditus elongaret ab idololatria, prohibuit non ſolum idololatriam, ſed multa alia, quæ occaſionem poſſent præbere ad idololatriam, & quæ etiam in ſe non videntur habere vtilitatem, quam tamen in ſuo myſtico ſenſu mirabiliter retinent. Vnde non ſolum dixit. *Exod.* 22. Maleficos non patieris viuere ſuper terram: ſed & hoc adiunxit. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant: Sicut copulatrix occiditur, & peruagati inter homines non permittitur.

Malefici leonibus comparātur.

Nota zelum Dei. *Deuteron.* 22. Deus præcepit. Nidum cum ouis, aut pullis deſuper cubantem matrem: non deberent ſimul ſeruare, ſed matrem permittere auolare, quia hoc gentiles ad ſterilitatem vertebant. Zelotes Dominus in ſuo populo noluit: tale ſignum adulterij pati. Sic iam vetulæ inuentionem denarij, ſignum magni fortunij, & per oppoſitum vbi theſaurum ſomniarent iudicant. Item præcepit omnia vaſa cooperiri, & vaſculū non habens, operculum immūdum cenſeri.

Theſaurū ſomniani infortunium notat.

Error erat vt venientibus de nocte Dæmonibus, aut vt vetulæ dicunt *Die Seeligen,* ſed ſunt Maleficæ vel Dæmones in earum effigijs, debeant omnia conſumere, vt poſt abundantius tribuant. Colorant quidam & dicunt, *Schrettel.* Sunt contra determinationem Doctorum, quòd præter homines & angelos non ſunt aliæ creaturæ rationales, vnde non ſunt niſi Dæmones.

Schretel.

Item radentes barbam: illi enim faciebant idololatricè in venerationem Idolorum.

Item *Deut.* 22. vt viri non induerentur veſtibus mulierum, nec è conuerſo, quod illæ in venerationem Deæ Veneris faciebant, & alij in venerationem Martis, & Dei Priapi.

Aræ Idolorum deſtruendæ.

Item ea de cauſa iuſſit deſtrui aras Idolorum & Ezechias deſtruxit ſerpentem æneum, quando populus ei voluit offerre, dicens, cuprum eſt. Et ea de cauſa inhibuit ſomnia non obſeruari & auguria, & præcepit vt vir aut mulier, in quo Pythonicus ſpiritus eſſet, occideretur, ſicut iam ſunt *Vvarſagerin* nuncupata, quæ omnia, quia ſuſpicionem generant ad adulterium ſpirituale, ideò vt dictum eſt, ex zelo quem Deus habet ad animas ſibi deſponſatas, ſicut ſponſus ad ſponſam, inhibuit.

Sic etiam & nos prædicatores aduertere debemus, quòd nullum ſacrificium Deo magis acceptum, ſit quàm zelus animarum, vt Hieronymus ſuper Ezechielem teſtatur.

Vnde & conſequenter in tertia parte operis, de exterminio maleficarum, quoad vltima remedia tractādum erit. Hoc ipſum enim vltimum Eccleſiæ eſt refugium, ad quod etiam ex Diuino obligatur, vt dictum eſt: præcepto nempè: Maleficos ne patiaris viuere ſuper terram vbi & remedia contra maleficos ſagittarios includuntur: cùm & hoc ipſum genus niſi per ſeculare brachium poterit exterminari.

Remedium, dum quidam intuitu commodi temporalis ſeſe ex toto Dæmoni deuouerunt: ſicut experientia ſæpè docuit per veram confeſſionem, licèt à Diaboli poteſtate liberabantur, tamen diù & poſt grauiſſimè moleſtati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt. Et hoc in eorum pœnam Deus permiſit. Signum autem quòd liberati erant, ex illo agnoſcebatur, quia pecunia in burſis aut capſulis poſt confeſſionem de-

D d ficie

ficiebat? ſuper quæ plurima geſta deduci poſſent, ſed breuitatis cauſa obmittuntur.

PARS TERTIA

AD OPVS IVDICIALE, tam in foro Eccleſiaſtico, quàm ciuili, contra Maleficos, ac omnes hæreticos pertinens, xxv. Quæſtiones complectens.

IN QVIBVS REGVLA inchoandi proceſſum Iudicij, continuatio & ſententiandi modus lucu-lentiſſimè demonſtratur.

QVÆSTIO I.

Quis ſit competens maleficarum Iudex.

Inquiſitorum limitata inquiſitio.

VTRVM maleficæ & earum fautores, receptatores, & defenſores, ita ſubiiciuntur iudicio Eccleſiaſtico diœceſanorum, & ciuili, quòd ab earum inquiſitione valeant hæreticæ prauitatis inquiſitores eſſe exonerati: & arguitur quòd ſic. Nam *in cap. accuſatus*, *§. ſanè, lib. 6.* dicitur: Sane cùm negotium fidei, quod ſummè priuilegium exiſtit, per occupationes alias non deceat impediri, peſtis inquiſitores hæreticæ à ſede Apoſtolica deputati, de diuinationibus aut ſortilegiis, niſi hæreſim ſaperent, manifeſtè inttomittere ſe non debent, nec punire talia exercentes, ſed relinquere ſuis iudicibus puniendos.

Nec videtur obſtare, quòd hæreſis maleficarum hic non exprimitur: tum quia eiſdem pœnis in foro conſcientiæ puniuntur, *de conſecr. diſt.* 1. pro dilectione. Si Dininatorum & maleficarum peccatum occultum ſit, interponitur pœnitentia quadraginta dierum: Si notorium, Euchariſtia denegatur, & quorum eadem pœna, etiam idem iudicium decernitur. Tum etiam, quia eadem vtrobique videtur eſſe culpa: ſicut ſortilegi iudicium ſortiuntur: ita maleficæ nocumenta creaturarum à Dæmonibus expectant & exigunt, quòd à ſolo Deo quærẽdum eſt à creaturis illicitè requirentes: vnde vtrobique peccatum Idololatriæ.

Ad quem ſenſum *Eſaiæ* 21. notatur. quòd rex Babylonis ſtetit in biuio, in capite duarum viarum, commiſcens ſagittas, interrogauit Idola.

Præterea ſi dicatur, quòd cap. reſtringit Diuinatores & Sortilegos ſuper crimen hæreſeos, in quo ſubeſſe debent iudicio Inquiſitorum, cùm dicit, niſi hæreſim ſaperent manifeſtè, ita quòd ad minus Diuinatores & Sortilegi hæreticales ſint eis ſubiecti. Contra, quia tunc eſſent dandi Diuinatores artificiales, de quibus nullibi in ſcripturis ſit mentio.

Præterea ſi maleficæ ſunt Inquiſitorum iudicio ſubiectæ, hoc erit propter crimen hæreſeos: ſed quod facta maleficarum ſine hæreſi poſſunt fieri, probatur. Nam ſicut cõculcare Chriſti corpus in luto, quod valdè horrendum eſſet peccatum, poteſt fieri ſine errore in intellectu, & per conſequens etiam ſine hæreſi: quia ſtat firmiter, aliquem credere ibi eſſe corpus, proiicere tamen in lutum, ad complacendum Dæmoni ex aliquo pacto, ideò vt optatum

tum finem, puta theſauri inuentionem, vel ſimile obtineret. Ita & facta maleficarum ſine errore fidei, licet non abſque grandi peccato fieri poſſunt. Vnde in illo caſu vtique iudicium Inquiſitorum ſubterfugiunt, & ſuis iudicibus relinquuntur.

Salomon fuit Apoſtata.

Præterea ſicut Salomon Diis ſuarum vxorum reuerentiam exhibuit propter complacentiam, nec tamen propterea Apoſtaſiam perfidiæ incurrebat, quia mente fideli & vera fidem ſemper retinuit: ita & maleficæ propter reuerentiam quam exhibent Diabolo, propter pactum initum, mente fidem retinentes, non ſunt propterea hæreticæ nuncupandæ.

Præterea ſi dicatur quòd omnes maleficæ fidem habent abnegare, vnde & hæreticæ iudicandæ. Contra, quia in caſu quo etiam mente & corde abnegarent, adhuc non hæreticæ, ſed apoſtatæ nuncuparentur. Et cum ſit differentia inter Hæreticum & Apoſtatam, & Hæretici Inquiſitorum iudicio ſubiiciantur, vtique maleficæ totum iudicium ſubterfugere habent.

Præterea 26. *quæſt.* 5. dicitur: Epiſcopi eorúmque miniſtri, omnibus modis elaborare ſtudeant, vt pernicioſam & à Zoroaſtre inuentam Sortilegam & Magicam artem, ex parochiis ſuis penitus eradicare ſtudeant, & ſi aliquem virum aut mulierem huius ſceleris ſectatorem inuenerint, turpiter dehoneſtatum de parochiis ſuis eiiciant. Vnde cum cap. 348. in fine dicat ſuis iudicibus relinquant, & quia loquitur in plurali, tam de Eccleſiaſtico quàm Ciuili iure, ideò ad minus per c. allegatum ſubduntur Diœceſanorum iudicio.

Qua ratione Diœceſani punitionē maleficarū ad laicum forū poſſint relegare.

Quòd ſi Diœceſani etiam ſeipſos exonerare vellent, prout Inquiſitores præfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere videntur, vellént que maleficarum punitionem ad temporales Iudices retorquere, his argumentis probabiliter hoc facere poſſent. *Habetur in cap. vt inquiſitionis* §. prohibemus quoque diſtrictius præfatis dominis temporalibus & rectoribus ipſorúmque officialibus, ne ipſi de hoc crimine, cùm ſit merè Eccleſiaſticum, quoquomodo cognoſcant vel iudicent: & loquitur de crimine hæreſeos: ſequitur ergo, quod vbi crimen non eſt merè Eccleſiaſticum, ſicut eſt crimen in huiuſmodi maleficis, qui propter damna temporalia, quæ ab eis inferuntur, à Ciuili & non ab Eccleſiaſtico, debent puniri.

Præterea, *C. de Iudæis, l. vlt. in fine* dicitur: Cernat præterea bona ſua proſcripta, & mox ſanguinis pœnæ deſtinandus, quia fidem Chriſti expugnabat peruerſa doctrina. Quòd ſi dicatur, quòd lex loquitur de Iudæis conuerſis, & poſt redeuntibus ad ritum Iudæorum, inſtantia non valet: Imò argumentum amplius per hoc fortificatur, eò quòd cùm tales propter Apoſtaſiam à fide, Iudex ciuilis habet punire; ergo etiam maleficas fidem abnegantes: Cùm abnegatio fidei in toto vel in parte ſit fundamentum maleficarum.

Prætextu quęſtionis hæreſum nemo debet commotiones excitare.

Præterea, licèt in ſalutatione dicatur, quòd pro eodem Apoſtaſia & Hæreſis ſit capienda, adhuc tamen Eccleſiaſticus Iudex non ſe habet de eis intromittere, ſed ciuilis. Nam occaſione quæſtionis hæreſum nullus debet populum commouere: Sed præſes debet per ſe prouidere.

In Authent. *de man. princ. collat.* 3. §. *neque occaſione*, vbi dicitur: Neque occaſione religionum hæreſúmque quæſtionis permittas alicui prouinciam commouere, aut aliter quadam præceptione iniungi prouinciam cui præſides, ſed ipſe prouidebis competenti vtilitate fiſcalibus, & quæ alia ſunt perſcrutari, & non permittere

 aliquid

aliquid fieri circa noſtras præceptiones occaſione religionum. Patet ex his, quòd de expugnante fidem nullus debet ſe intromittere, niſi præſes.

Prætereà ſi cognitio iudicum, & punitio talium maleficarum non ſpectaret totaliter ad ciuilem Iudicem, quomodo leges de his tribus ſe intromittere poſſent. Nam *C. de maleficis, l. nemo, l. culpa, l. nullus,* omnes illos, quos vulgus maleficos vocat, capitali pœnæ ſubiicit, *& l. militi,* beſtiis obiicere decernit, qui magica arte vitæ innocentum inſidiantur. Item quòd quæſtionibus & tormentis ad interrogandum ſubiici debeāt: & quòd nullus fidelium ſub pœna exilij, amiſſionéque omnium bonorum, cum eis participet: cum multis aliis pœnis annexis, quæ legenti illas leges occurrunt.

Iudicem eccleſiaſticum & ciuilem coniūctim debere de maleficio iudicare.

E contrario verò & pro veritate, legum Doctores talium maleficarum punitionem in Eccleſiaſticum Iudicem poſſunt retorquere, vt ſimul copulatiuè habeant cognoſcere, & iudicare: Et hoc ſic probatur. In crimine canonico præſes cum metropolitano habet diſcernere, & non metropolitanus per ſe, ſed adiuncto præſide: patet in Authent. *de mand. princip.* §. Si verò canonicum ſit quod quæritur, vna cum metropolitano prouinciæ hoc diſponere & decernere prouidebis. Siue alij quidam dubitant gloſſ. id eſt, in fide, quo caſu ſolus cognoſcet: Siue alij quidam gloſſ. tunc Epiſcopus cum præſide ſcilicet cognoſcet, & cauſæ Deo dare amabilem, & decentem terminum, qui & decenter orthodoxam cuſtodiat fidem, & indemnitatem procuret fiſcalibus, & noſtros ſubiectos ſeruet inuiolatos gl. id eſt, eos non corrumpat in fide.

Prætereà princeps ſecularis licet puniat pœna ſanguinis, non tamen per hoc iudicium Eccleſiæ excludit, cuius eſt cognoſcere & definire. Imò neceſſariò præſupponit, vt patet *C. de ſumma Trinit. & fi. cath. l. 1. in fin.* & Extra *de hære. c. ad abolendam, & c. vergentis, & c. excommunicamus 1. & 2.* Imò eadem pœna eſt & ſecundum leges & ſecundum Canones: vt patet *C. de hæret. l. manichæos, & l. Arriani.* Vnde & ad eos pertinet, præcipuè inſimul, & non diuiſim talium punitio.

Prætereà ſicut leges decernunt clericos à propriis iudicibus emendare, & non à temporalibus ſeu ſecularibus, & quòd crimen eccleſiaſticum in eis cenſetur. Ita & maleficarum crimen, cùm ſit partim ciuile & partim eccleſiaſticum, propter damna temporalia & fidem quam violant: Ideò ad vtriuſque partis iudices pertinet ad cognoſcendum, iudicandum & puniendum.

Et fortificatur ratio *in Auth. vt cleric.* apud proprios iudices, §. *ſi verò, colla. 6.* vbi dicitur. Si verò Eccleſiaſticum ſit delictum, egens caſtigatione Eccleſiaſtica & mulcta, Deo amabilis Epiſcopus diſcernit, nihil communicantibus clariſſimis prouinciæ iudicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino ſcire ciuiles iudices: cùm oportet talia eccleſiaſticè examinari & emendari animas delinquentium per Eccleſiaſticam mulctam ſecundùm ſacras & diuinas regulas, quas & noſtræ ſequi non dedignantur leges. Hæc ibi. Vnde & per oppoſitum crimen mixtum ab vtriſque eſt puniendum.

Reſponſio, cùm principalis intentio noſtra in hoc opere ſit, ab inquiſitione maleficarum, quantum cum Deo fieri poſſit, nos inquiſitores partium ſuperioris Allemaniæ exonerare, ſuis iudicibus ad puniendum relinquendo, & hoc propter negotij arduitatem, dum tamen indemnitati fidei & ſaluti animarum non eo minus prouideretur, quare & præſens opus aggreſſi ſumus: ipſis

ipſis iudicibus modos cognoſcēdi, diffiniendi & ſententiandi relinquendo.

Epiſcopi contra maleficas procedere poſſunt, excluſis Inquiſitoribus.

Ideò ad oſtendendum quòd Epiſcopi contra maleficas in multis procedere poſſint, etiam ſecluſis Inquiſitoribus, licet ipſi Epiſcopi ſine temporali & ciuili iudicio, vbi punitio tranſit in vindictam ſanguinis, non ita procedere valeant. Expedit certas opiniones aliorum Inquiſitorum in diuerſis regnis Hiſpaniæ in medium deducere, & illos (ſalua eorum ſemper reuerentia, cum ſub ordine vno Prædicatorum militamus, infringere, vt eò clarior in ſingulis habeatur intellectus.

Hiſpanicam inquiſitionē ſibi nimiū ſumere.

Eſt itaque eorum opinio, quòd omnes malefici, Sortilegi, Diuinatores, Necromantici, & breuiter ſub quocunque genere Diuinationum exiſtant, & qui fidem ſacram ſemel ſuſceperunt, & profeſſi ſunt, iudicio Inquiſitorum ſubiaceant, taliter vt in tribus quæ notantur in capitulo, multorum querela: in principio. *De hær.* in Clement. nec Inquiſitor ſine Epiſcopo, nec Epiſcopus ſine Inquiſitore procedere habeant. Licet in quinque aliis vnus ſine altero procedere valeat, ſi cui placet capitulum legat & inueniet. Vnum autem è tribus eſt ſententia diffinitiua ad quam vnus ſine altero non debet procedere, & hoc vbi præfati Hæretici ſunt habendi.

Auctoritas Epiſcoporum eneruatur per nimiā auctoritatem Inquiſitorū

Addunt inſuper blaſphemos & quocunque modo Dæmones inuocantes, & excommunicatos, qui in excommunicatione ſtetiſſent per annum animo contumaci, in cauſa fidei, vel etiam in non cauſa fidei, ſub certis caſibus, & plura alia includunt, per quæ auctoritas Ordinariorum nimis eneruatur, & vobis Inquiſitoribus ampliora onera imponuntur, minus ſecurè coram tremendo iudice, qui vtique diſtrictam à nobis ſuper commiſſo officio exiget rationem. Et quia eorum opinio non infringitur, niſi eorum fundamentum ſit annullatum. Ideò notandum quòd principale fundamentum per gloſſatores canonum, & præcipuè *ſuper cap. accuſatus, & §. Sanè*, & ſuper verba hæreſim ſapiant, manifeſtè accipitur. Fundant inſuper ſe ſuper dicta Theologorum, Thom. Alberti, Bonauenturæ *in 2. ſent. diſt. 7.*

Sortilegi vel diuinatores ſunt aut artificiales aut hæreticales.

Et his ſpecialiter aliqua expedit recitare. Nam vbi cap. dicit, vt in argumento primo deductum eſt, quòd inquiſitores hæreticæ prauitatis, de ſortilegiis, & diuinationibus ſe non debeant intromittere, niſi hæreſim ſapiant manifeſtè dicunt, quòd ſortilegi vel diuinatores ſunt duplices ſcilicet, artificiales & hæreticales. Et primi dicuntur meri diuinatores, quia videlicet merè ex arte agunt: De quibus etiam loquitur capitulum ex tenore, Extrà: de ſortilegiis: vbi dicit, quòd Vdalricus presbyter cum quodam infami, hoc eſt, diuinatore, dicit gloſſ. ad ſecretum locum perrexit, non ea intentione vt Dæmonem inuocaret: quaſi dicat: quia hoc fuiſſet, hæreticum, ſed vt cum inſpectione aſtrolabij furtum quoddam inueniret: quaſi dicat quòd eſt mera diuinatio, vel ſortilegium.

De Diuinatoribus hæreticalibus.

Secundi verò Hæreticales dicuntur Diuinatores, qui in eorum arte Dæmonibus aliquem honorem latriæ vel duliæ impendunt, qui diuinando futura prædicere conantur, vel aliquid ſimile, quòd hæreſim ſapiat manifeſtè exercent, & tales indicio inquiſitorum, ſicut & alij hæretici ſubiacent.

Et quòd hæc ſit mens canonis, probant per canoniſtas, gloſſantes verbum ſaperent. Nam Ioannes Andreas ſuper allegatum canonem accuſatur, & verbum ſaperent, dicit, ita ſaperent, ſicut eſt circa aras Idolorum nefarias preces emittere, ſacrificia offerre, Dæmones conſulere, eorúmque reſponſa ſuſci-

Digitized by Google

De pueris rebaptizantibus, vt reſpōſa eliciāt.

pere, vel aſſociant ſibi propter ſortes exercendas hæreticos vel faciunt prædicta cum ſanguine, vel cum corpore Chriſti, vel in ſortibus, vt poſſint habere reſponſa, puerum rebaptizant, vel his ſimilia.

Ad eundem ſenſum allegãt Archid. *ſuper eodem cap. & §. Sanè*, & ſuper eodem verbo ſaperent. Item allegant Ioannem Mo. Raymundum, Guillelmum de monte Laudu. Item probant per determinationem Eccleſiæ, ex Cõcilio Acquitenſi, 26.q.5. Epiſcopi, vbi huiuſmodi mulieres ſuperſtitioſæ infideles nominantur, cùm dicitur vtinam hæ ſolæ in ſua perfidia periiſſent, & perfidia in Chriſtiano dicitur hæreſis vnde & Inquiſitorum hęreticorum iudicio ſunt ſubiecti.

Probatur inſuper per Theologos, primò per ſanctum Thomam, *in 2. ſent. diſt.* 7. vbi quærit, vtrum vti auxilio Dæmonis ſit peccatum, vbi inter alia hæc verba dicit ſuper illud *Eſaia.* 8. Nunquid non populus à Deo ſuo requiret viſionem? In omnibus; in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur, eſt Apoſtaſia à fide, propter pactum initum cum dæmone, vel verbotenus, ſi inuocatio interſit, vel facto aliquo, etiamſi ſacrificia deſint.

Ad idem allegant Albertum in eodem ſuo ſcripto & diſtin. Item Petrus de Tarentaſia, item Petrum de Bonauentura, nouiter canonizatum, qui tamen non Petrus nominatur, cùm fuerit verum nomen ſuum. Item Alexandrum de Ales, & Guidonem ordinis Carmelitarum, qui omnes dicunt, quòd dæmones inuocantes, ſunt Apoſtatæ, & per conſequens Hæretici, vnde Inquiſitorum hæreticorum iudicio ſubiecti.

Bonauentura canonizatus.

Sed quòd præfati Inquiſitores per hæc & per quæcunque ab eis allegata, non poſſint ſufficienter probare, quin etiam præfati ſortilegi, &c. iudicio ordinariorum, ſeu epiſcoporum, ſecluſis Inquiſitoribus poſſint ſubiacere: & quòd Inquiſitores à talium Diuinatorum, Necromanticorum, ſeu etiam maleficorum, ſe poſſint exonerare, non quòd illi Inquiſitores malè faciant inquirendo ſuper tales, vbi epiſcopi non inquirunt: in quo caſu potius Inquiſitores illi ſunt commendandi, ſic probatur. Inquiſitores non habent ſe intromittere niſi ſuper crimen hæreſeos, & cùm hoc oportet, quòd illud crimen ſit manifeſtum: Patet per frequenter allegatum canonem *accuſatus*, & *in* §. *Sanè*.

Quo ſtante, tunc iterum arguitur, cùm quis aliqua committit, quæ abſque vitio hæreſeos committere poteſt, quantũcunque illa ſint grauia & enormia, adhuc non eſt vt hæreticus iudicandus, licet ſit puniendus. Ex quo ſequitur, quòd vbi quis non eſt iudicandus vt hæreticus, ſed vt malefactor puniendus, Inquiſitor non ſe debet intromittere, ſed debet talem iuxta tenorem canonis ſuis iudicibus ad puniendum relinquere.

Quo iterum ſtante, ſequitur quòd omnia inducta per gloſſatores Canoniſtas & Theologos, vt Dæmones inuocare, eis ſacrificare, &c. vt ſuprà tactum eſt, niſi ex vitio hæreſeos proceſſerint, Inquiſitores ſe non debeant intromittere, ſed ſuis iudicibus vt ſuprà relinquere. Quo iterum ſtante, cùm præfata ſæpiſſimè ſine vitio hæreſeos fieri poſſint, in quo caſu talia facientes non ſunt vt hæretici habendi, aut condemnandi, ſubſcriptis probatur auctoritatibus & rationibus.

Nam ad hoc quòd aliquis ſit propriè hæreticus, quinque requiruntur. Primum eſt, vt ſit error in ratione. Secundum eſt, quod error ille ſit circa ea, quæ ſunt fidei, vel contra veritatem

Quinque requiruntur, vt quis habeatur hæreticus.

tem

tem determinationis Eccleſiæ, in iis quæ pertinent ad fidem, vel bonos mores, & neceſſariò ad conſequutionem vitæ æternæ. Tertium eſt, quòd error talis ſit in illo qui Catholicam fidem profeſſus eſt, aliàs enim eſſet Iudæus vel paganus, nō hæreticus. Quartum eſt, quòd talis error in eo, qui fidem ſuſcepit ſit taliter quòd aliquam veritatem de Chriſto confiteatur pertinentem ad diuinitatem, vel humanitatem, aliàs ſi in totum diſcederet, eſſet Apoſtata. Quintum eſt, vt talem errorem pertinaci voluntate & obſtinata eligat, & ſequatur: & quòd de hæreſi & hæretico ſic ſumpto *cap. allegat.* accuſatus, & verbum, ſaperent, intelligatur. (gloſſam tamen canoniſtarum non reprobando, ſed ſaluando) ſic probatur.

Duæ res faciunt hæreticū.

Nam quòd primum requiratur, ſcilicet error in intellectu, hoc notum eſt omnibus per communé regulam. Duo requiruntur, vt quis dicatur hæreticus, vnum materiale, ſcilicet, error in ratione, alterum formale, ſcilicet, pertinacia in voluntate. Patet & per Aug. Hæreticus eſt, qui nouas & falſas opiniones aut gignit, aut ſequitur. Ratio etiam adeſt, quia hæreſis eſt ſpecies infidelitatis, & infidelitas eſt in intellectu ſubiectiuè ſicut & fides ſibi contraria & oppoſita habent fieri circa idem.

Qui credit illicita eſſe licita. eſt ex parte hæreticus.

Quo ſtante, factum vel opus quodcunque ſine errore non facit hæreticum, vt puta, ſi quis fornicatur aut mœchatur licet agat contra veritatem, quæ dicit: Non mœchaberis, ex hoc non eſt hæreticus, niſi credat vel opinetur fornicari, eſſe licitum. Et ratio eſt, quia quandocunque aliqua duo neceſſariò requiruntur ad conſtitutionem alicuius, deficiente altero illorum, impoſſibile eſt, illud eſſe. Quia dato oppoſitò, quod ſine illo poſſit eſſe, iam non neceſſariò requiritur ad conſtitutionem illius: ſicut quia ad conſtitutionem domus neceſſariò requiritur fundamentum, paries, tectum, ideò altero deficiente, non habetur domus. Sic ergo, quia ad hæreſim conſtituendam requiritur error in intellectu neceſſariò, nullum factum abſolutè ſine errore intellectus facit hæreticum.

Et propter hoc nos Inquiſitores Germaniæ dicimus cum B. Antonino, *in 2. part. ſumma ſuæ*, hanc materiam pertractantis, quod baptizare imagines, adorare Dæmones, eis thurificare, conculcare corpus Chriſti in luto, & omnia huiuſmodi, quæ ſunt valdè horrenda peccata, niſi ſit error in intellectu, non faciunt hominem hæreticum. Et ideò ſi quis faceret iſta, vt puta baptizaret imaginem, non malè ſentiens de ſacramento baptiſmi, nec de eius effectu, nec credens iſtum baptiſmum eſſe aliquid, nec habere effectum ex vi ſua: ſed fecit hoc propter aliquem finem facilius aſſequendum à Dæmone, qui quærit propter hoc complacere: ita quod aliquo pacto implicito, vel expreſſo illud agat vt Dæmon ſibi vel alicui faciat quod petit ſecundum quod characteribus & figuris ſecundum artes magicas ab hominibus Dæmones pacto expreſſo vel tacito inuocantur, ad deſideria eorum explenda: dummodò non petant à Dæmone quod ſit ſupra facultatem eius, nec quantum ad potentiam, nec quantum ad cognitionem, ſic ſcilicet, quod non malè ſentiat de poteſtate, aut cognitione Dæmonis. Sicut eſſent illi, qui crederent quòd Dæmon poſſit neceſſitare liberum arbitrium hominis: vel illi qui crederent, quòd Dæmon omnino ex tali pacto, & in omnem euentum, quantumcunque à Deo non permiſſus poſſet facere quod petunt: vel qui crederent quod poſſit ſcire alteram partem futuri contingentis, vel effectum aliquem facere qui eſt proprius ſoli Deo; tales

A Dæmone aliquid ſupra eius facultatem petere eſt hæreticum.

tales enim non eſt dubium quòd haberent errorem in intellectu & male de poteſtate Dæmonis ſentirent:& per conſequens ſuppoſitis aliis conditionibus quæ requirūtur ad hæreſim, eſſent hæretici,& ordinariorum ſimul & Inquiſitorum iudicio ſubiecti.

Sed ſi ex cauſis prædictis facerent, non malè ſentientes de baptiſmo, & aliis prædictis, prout communiter fit, eò quòd ipſo facto malefici,& Nicromantici, cùm ſciunt ipſum diabolum eſſe inimicum fidei, & aduerſarium ſalutis, iam coguntur in eorum cordibus ſentire magnam vim eſſe in fide, & quòd nulli falſitati ſubiacere poteſt, cui pater mendacij non præeſſe noſcitur. Ideò licet talia facientes peccarent grauiſſime,non eſſent hæretici. Et ratio eſt, quia nō malè ſentiunt de ſacramēto,licet eo malè,& ſacrilegè vtātur. Vnde ſunt magis ſortilegi quam hæretici, & de numero illorum, de quibus *cap. alleg. cap. accuſatus*, prætendit non ſubiacere iudicio Inquiſitorum,cùm non manifeſtè ſapiant hæreſim, imò vix occultè & quaſi nullo modo.

Et eodem modo de adorantibus Dæmonem, & ſacrificantibus ei: quia ſi hoc faciunt credentes Diuinitatem eſſe in Dæmonibus, vel credentes quòd cultus latriæ ſit ei exhibēdus, vel quod omnino ex exhibitione talis cultus, aſſequantur quod requirunt à Diabolo, non obſtante Dei prohibitione, ſeu etiam permiſſione, tales eſſent hæretici. Sed iſta faciunt non ita ſentientes de Dæmone, ſed vt aliquo cum Dæmone facilius per iſta exequantur ab ipſo quod intendunt, tales non ſunt hæretici ex natura rei, licet grauiſſimè peccent. Et quidem pro maiori declaratione ſunt aliquæ obiectiones mouendæ. Nam obſtare videtur,quod ſecundùm iura, Simoniacus non eſt hæreticus, vt 1. *q.* 1. quiſquis per pecuniam: & tamen non habent errorem in intellectu. nam Simoniacus non eſt hæreticus propriè,ſed largè, propter quādam ſimilitudinem. Quia ex quo vendit vel emit ſacra, ita agit ac ſi æſtimaret donum gratiæ pecunia poſſe poſſideri, ſecundùm Thomam. Sed non hoc æſtimando ſicut communiter accidit, non eſt hæreticus: quia hoc non credit: ſed benè verum eſſet, ſi hoc crederet, ſcilicet,donum gratiæ poſſe pecunia poſſideri.

Argumētum à cōparatione Simoniacorum.

Item obſtare videtur quod dicitur de hæreticis, quicunque & *alleg. cap. accuſatus*, quòd adorans hæreticum,eſt hæreticus. Sed grauius peccat, qui adorat Dæmonē,quàm qui adorat hæreticum,ergo,&c. Item qui iudicandus eſt vt hæreticus, videtur eſſe hæreticus. Nam Eccleſia non poteſt iudicare niſi de iis quæ patent:occultorum enim cognitor eſt Deus & Iudex. *diſt.* 33, erubeſcant. Sed ea quæ ſunt in intellectu, non poſſunt patere niſi ex factis intrinſecis, viſis vel probatis: ergo talis faciens talia, eſt iudicandus hæreticus.

Adorans hæreticū eſt hæreticus Eccleſia non iudicat niſi de apertis.

Præterea, impoſſibile videtur quòd aliquis faciens talia, ſcilicet, conculcando corpus Chriſti & huiuſmodi, licet malè ſentiat de corpore Chriſti, probatur hoc,quia impoſſibile eſt malitiam eſſe in voluntate, quin ſit error in intellectu. Cùm & ſecundùm Philoſophum omnis malus eſt ignorans ſeu errans, cùm ergo talia facientes, habeant malitiam in voluntate, ergo habent errorem in intellectu. Reſpondetur ad iſta, & primò ſuper primum & tertium, quia coincidunt. Duplex eſt iudicium, ſcilicet Dei,qui videt interiora hominum, qui non poſſunt iudicare de interioribus, niſi per exteriora, vt argumentum fatetur tertium: Modò ille qui iudicatur vt hæreticus, iudicio Dei eſt verè hæreticus, ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hære-

Non eſt malitia in voluntate quin ſit error in intellectu.

Digitized by Google

hæreticum niſi habentem errorem fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur hæreticus iudicio hominum, nō oportet quòd ſit hæreticus ex natura rei, ſed quòd fecerit tale factum, per quod apparet ipſum malè ſentire de fide, & per conſequens iuris præſumptione hæreticus reputatur.

De cognitione hæretici, aliter Canoniſtæ & aliter Theologi ſentiunt.

Et ſi quæratur, an Eccleſia habeat ſtatim iudicare tales, qui ſic adorant dæmones, vel baptizāt imagines hæreticos? Reſponſiones nota Primò, quod ad diſcernēdum iſtud magis pertinet ad Canoniſtas, quàm Theologos. Canoniſtæ dicent, iuris præſumptione, hæreticus reputatur, & vt hæreticus eſt puniendus. Theologus dicet primo iudicio ſub correctione ſedis Apoſtolicæ, non quantum eſt ex natura rei quicquid ſit iuris præſumptione. Et ratio poteſt eſſe iſta, quia quandocunque aliquis effectus dependere poteſt ex duplici cauſa, numquam ex natura rei, ex illo effectu poteſt iudicari præciſè altera cauſa.

Cum igitur iſte effectus, qui eſt adorare Dæmonem, vel eius auxilium ad maleficandum poſtulare, imaginem baptizando, vel infantem viuum offerendo, vel occidendo, vel aliud huiuſmodi, poſſunt procedere ex duplici cauſa, ſcilicet, vel credendo Dæmonem eſſe adorandum, & ipſi ſacrificandum, & imagines capere ſacramentales effectus: vel quia aliquo pacto facto cum Dæmone, facio vt faciliùs obtineam, quòd volo à Dæmone, in iis quæ non ſunt ſupra facultatem ſuam, vt ſuprà tactum eſt, non debeo ſtatim iudicare ex tali effectu præciſè alteram cauſam, ſcilicet, quòd hoc faciat, vt malè ſentiens de fide. Vnde quando conſtat de huiuſmodi effectu, vlterius inquirendum eſt de cauſa, & ſi ex errore & peruerſitate fidei hoc fecerit, iudicandus eſt hæreticus & iudicio Inquiſitorum cum ordinariis ſubiacebit. Sed ſi ex alia cauſa, iudicandus vt Sortilegus & viliſſimus peccator.

Qui ſtatuūt imagines capere ſacramentales effectus ſunt hæretici.

Alia reſponſio ad noſtrum propoſitum quicquid ſit ex omnibus dictis & allegatis, conſtat quòd omnes diuinatores & malefici, qui iudicantur hæretici iuris præſumptione, & non ex natura rei Ordinariorum iudicio, & non Inquiſitorum ſubiacent. Nec præfati Inquiſitores aliorum regnorum, per allegationes canonum & gloſſatorum ſe tueri poſſunt, eo quòd tales Dæmonibus ſacrificantes & adorantes, iudicant hæreticos iuris præſumptione & non ex natura rei. Textus autem dicit, quòd debeant ſapere hæreſim manifeſtè, id eſt; ſapere intrinſecè, & ex natura rei. Et ſufficit nobis Inquiſitoribus, de hæreticis ex natura rei infectis ſe intromittere, alios ſuis iudicibus relinquendo.

Duplices malefici, iuris præſumptione & ex natura rei.

Et quia dictum eſt, quòd inquirendum eſt de cauſa vtrum ex errore fidei hoc fecerit vel non: vtique hoc facile erit. Nam ſicut habitus fidei cognoſcitur per actum fidei, qui eſt credere & confiteri quæ ſunt fidei: & habitus caſtitatis per caſtè viuere: ita Eccleſia poteſt iudicare aliquem hæreticum, inquirendo ſi habet actū diſcernendi de aliquo articulo fidei. Sic etiā & malefica, quæ fidem in toto vel in parte abnegauit, vel corpus Chriſti viliſſimè tractauit, homagium præſtitit: vtrum huiuſmodi ad complacendum Dæmoni tantum fecerit, imò ſi in toto abnegauit etiam corde, iam iudicabitur vt Apoſtata, & deficiet quarta conditio quæ habet cōcurrere ad hoc, vt quis propriè dicatur hæreticus.

Habitus cognoſcitur ex actu.

Quòd ſi huic determinationi obijcitur bulla & commiſſio nobis ab Innocentio VIII. facta: vt maleficæ iudicio Inquiſitorūm ſubiiciātur. Reſpondetur: per illa non excluditur, quin & diœceſani etiam vſque ad ſententiam

Bulla Innocentij VIII. Inquiſitoribus data

diffinitiuam contra eos procedere poſſint per illa antiqua iura vt dictum eſt. Cum hæc bulla potius in partem ſollicitudinis nobis Inquiſitoribus tradita ſit, quam & opere quantum poſſumus cum Dei adiutorio exhibemus.

Vnde & primum argumentum non ſuffragatur Inquiſitoribus illis, ſed potius contrarium concludit, cùm tales Simoniaci tantummodo iuris præſumptione cenſeantur hæretici, de quibus ordinarij per ſe iudicare poſſunt, irrequiſitis Inquiſitoribus: Imò nec Inquiſitores de Simoniacis variis ſe intromittere habent, & pari ratione de aliis, qui tantum iuris præſumptione hæretici iudicantur. Nam contra Epiſcopos ſchiſmaticos procedere non poſſunt, & Prælatos alios ſuperiores, vt patet in capitulo inquiſitionis, *de hæret. lib. 6.* vbi ſic dicitur: Inquiſitores hæreticæ prauitatis ab Apoſtolica ſede ſeu aliis quibuſlibet deputatis, de huiuſmodi crimine inquirere contra eos vt nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: niſi in literis commiſſionis ſedis Apoſtolicæ quòd hoc poſſint, contineatur expreſsè.

Inquiſitores debēt ſchiſmaticos prælatos iudicare, non punire.

Si tamen Inquiſitores ipſi Epiſcopos vel alios ſuperiores prælatos ſciuerint, vel inuenerint, circa crimen hæreſeos commiſiſſe, aut eos de huiuſmodi diffamatos exiſtere, vel ſuſpectos, id tenebuntur ſedi Apoſtolicæ nunciare.

Ad ſecundum ſimiliter patet, ex præhabitis reſponſio. Nam adorans hæreticum, eſt tunc hæreticus, ſi adoret ipſum credens eſſe adorandum, ſeu honorandum propter ſuam doctrinam & opinionem. Si autem honorat ipſum propter aliquod temporale, ſine aliquo errore fidei in intellectu, non eſt propriè hæreticus, ſed iuris fictione, vel præſumptione ſeu ſimilitudinariè: quia agit ac ſi malè ſentiret de fide, ſicut ille quem adorat: vnde nec Inquiſitorum iudicio ſubiacebit.

Ad tertium patet ex præmiſſis, quia licet iudicetur ab Eccleſia, vt hæreticus, propter facta extrinſeca, viſa & probata, non tamen ſequitur, quòd ſemper ſit hæreticus ex natura rei, ſed iuris præſumptione ſic reputatur. Vnde & in illo caſu Inquiſitorum iudicium ſubterfugit, quia non ſapit hæreſim manifeſtè.

Ad quartum, dicendum quòd falſum præſupponit, quia non eſt poſſibile, quòd aliquis conculcet corpus Chriſti abſque hoc quòd malè ſentiat, vel peruerſitatem fidei habeat de corpore Chriſti: quia poteſt hoc facere ſciens ſe peccare, & credens firmiter ibi eſſe corpus Chriſti. Facit tamen hoc vt placeat Dæmoni, & facilius obtineat quod vult ab eo. Et licet omnis malus erret, non tamen errore intellectus, qui eſt hæreſis, ſeu errans male ſentiens de his quæ ſunt fidei, ſed de his quæ ſunt virtutis alicuius, cuius contrarium in vitiis operatur. Et tantùm de primo principali quoad hæreſim propriè ſumptam requiritur, & ſecundum quòd iudicio inquiſitorum debet hæreticus propriè ſubiacere.

Nec obſtat ſi dicatur, tamen etiam contra diffamatos aut ſuſpectos leuiter, vehementer, aut violenter de hæreſi, & qui non videntur ſapere hæreſim manifeſtè Inquiſitor poteſt procedere. Reſpondetur: inquirere poteſt & procedere ſuper tales, in quantum ſunt ſuſpecti, aut diffamati de hæreſi propriè dicta, de qua etiam nunc loquimur (vt ſæpè tactum eſt) quæ habet errorem in intellectu, & alia quatuor ſequentia annexa: quorum ſecundum eſt, vt talis error ſit circa ea quæ ſunt fidei, vel contra veritatem determinationis Eccleſiæ, in his quæ pertinent ad fidem & bonos mores & neceſſaria ad conſecutionem vitæ æternæ. Si enim error ſit de his quæ

non

non pertinent ad fidem, puta quod credat quis ſolem non maiorem terra, & huiuſmodi, non eſt periculoſus error. Error autem contra ſacram Scripturam, contra articulos fidei, contra determinationem Eccleſiæ, vt *ſuprà* tactum eſt, eſt hæreſis, *art.* 24. *q.* 1. hæc eſt fides.

Item, quia determinatio dubiorum circa fidem, pertinet principaliter ad Eccleſiam & præcipuè ad pontificem ſummum Chriſti Vicarium, ac Petri ſucceſſorem vt expreſsè dicitur 24. *q.* 1. *quotiens.* & contra determinationem Eccleſiæ, nullus Doctor vel Sanctus ſuam ſententiam defendit, vt dicit Th. 2. 2. Nec Hieronymus, nec Auguſtinus, nec alius. Sicut ergo aſſerens pertinaciter contra fidem, eſt hæreticus, ita & contra determinationem Eccleſiæ, in his quæ pertinent ad fidem, & neceſſaria ſunt ad ſalutem, pertinaciter aſſerens eſt hæreticus, ipſa enim Eccleſia nunquam erraſſe in fide probatur, vt dicit 24. *q.* 1. à recta, & aliis *cap.* Signanter autem dicitur: quia aſſerens contra determinationem Eccleſiæ non ſimpliciter, ſed in his duntaxat quæ pertinent ad fidem & ſalutem, eſt hæreticus.

Contra Eccleſiæ determinationem nullus Doctor vel Sanctus ſuam defendit ſententiam.

Nam in aliis contrarium ſentiens, non eſt hæreticus ſicut quòd ius non poteſt ſeparari ab vſu, in rebus vſu conſumptibilibus, quod declarauit & determinauit *Ioan.* 22. *in Extra. ad conditorem*: vbi dicit: contradicentes huic ſententiæ eſſe contumaces & rebelles Eccleſiæ, non hæreticos.

Christiani ſolum poſſunt fieri hæretici.

Tertium, quod requiritur, eſt, quòd error ſit in illo, qui Catholicam veritatem eſt profeſſus. Si quis enim nunquam eſſet profeſſus fidem Chriſtianam, non eſſet propriè hæreticus, ſed ſimpliciter infidelis, vt Iudæus & Gentilis, qui foris ſunt. Vnde Auguſtinus *de ciuitate Dei,* videns Diabolus genus humanum à cultura Idolorum & Dæmonum liberari, hæreticos mouit, qui ſub vocabulo Chriſtiano doctrinæ reſiſterent Chriſtianæ. Oportet ergo quòd error ſit in illo, qui in baptiſmo ſuſcepit fidem Chriſtianam ad hoc vt ſit hæreticus.

Quartum quod requiritur, eſt, quòd talis error ſit in eo; qui fidem ſuſcepit taliter, quòd aliquam veritatem de Chriſto confiteatur pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem. Si enim nullam veritatem penitus confiteretur, magis propriè Apoſtata quàm hæreticus cenſeretur, ſic Iulianus Apoſtata. Et diſtinguitur vnum ab altero, licet aliquando vnum ſumatur pro alio. Sub hac conditione reperiuntur certi, qui interdum egeſtate & moleſtiis variis afflicti, corpus & animam tradunt Diabolo, & fidem abnegant, dummodò in eorum neceſſitatibus & ad poſſidendum diuitias & honores Diabolus eis aſſiſtat.

Inquiſitores tradentes ſe Diabolo.

Nouimus certos nos Inquiſitores, & poſt aliquos pœnitentes, qui vtique abſque errore fidei in intellectu, quia tantummodò propter commoda temporalia talia commiſerunt, vnde nec hæretici propriè, nec iterum Apoſtatæ ex corde, vt Iulianus, licet magis Apoſtatæ cenſentur.

Ex corde verò Apoſtatæ, ſi nolunt reſilire, vt hæretici impœnitentes, tradentur curiæ ſeculari. Si autem velint, recipiuntur, prout hæretici pœnitentes. Iuxta *cap. ad abolendam, §. præſenti: de heretic. lib. 6.* Concordat Raymundus, *tit. de Apoſtolica, cap. reuertentes,* vbi dicit. Quòd reuertentes ab Apoſtaſiæ perfidia cum fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hæreſi ſunt recipiendi. Et hic ſumitur vnum pro alio vt prius tactum eſt, & ſubdit: Illi verò qui metu mortis fidem abnegant (hoc tu accipe, qui propter commodum temporale Diabolo fidem abnegant, & erroribus non credunt,) licet iure hæretici

non ſint: nota hic quòd non ſunt propriè hæretici:ſubdit:poſtquam non habent in mente errorem iudicio Eccleſiæ quæ habent per exteriora de interioribus iudicare,hæretici habẽdi ſunt,nota hoc iuris fictione, & ſi reuertatur vt pœnitentes hæretici recipiendi ſunt. Non enim metus mortis, eſt metus cadens in conſtantem virum ad fidem Chriſti abnegandam. Sic & tu accipe propter commoda temporalia. Vnde cõcludit, ſanctius eſt mori quàm abnegare vel veſci idololatricis, vt dicit Auguſtinus & recitatur 22 *queſt*.4.

Sanctius moritur, quam veſcatur idelolatricis.

Simile iudicium de maleficis fidem abnegantibus eſſet,vt vbi reſilire vellet, recipe rentur vt pœnitentes,abſque hoc quòd curiæ ſeculari relinquerentur. Omnibus tamen modis ad gremium Eccleſiæ recipiuntur,vbi petunt,& curiæ ſeculari,ſi nolunt reuerti,relinquuntur: & hoc propter damna temporalia illata: prout in modis ſententiandi patebit. Et omnia præfatus ordinarius exequitur, ita quòd etiam Inquiſitor ſuas vices illi committere poteſt, in hoc duntaxat caſu Apoſtaſiæ, ſecus eſt in aliis caſibus ſortilegorum.

Quantum quod requiritur ad hoc vt quis propriè ſit hæreticus, eſt,vt talem errorem firmata voluntate & obſtinata eligat, & pertinaciter ſequatur opiniones. Vnde ſecundum Hieron. hęreſis ab electione eſt dicta. Et ideò ſecundum Auguſtinum: non qui falſas opiniones gignit vel ſequitur,ſed qui pertinaciter defendit, hæreticus eſt cẽſendus. Vnde ſi quis non pertinaci malitia ſentiret aliquid contra fidem,ſed ignorantia;paratus corrigi, ſi quid ſentit falſum, & oſtendetur ipſi eſſe contra fidem vel ſacram Scripturam vel determinationem Eccleſiæ, 24.*q*.3. dixit Apoſtolus. Et ideò ipſe Aug. dicebat. Errare potero, hæreticus non ero. Quia ſcilicet paratus corrigi, cum ſibi fuerit oſtenſus error. Et conſtat quòd quotidie inter Doctores circa diuina ſunt variæ opiniones, & aliquando contradictoriæ, ita quòd neceſſe eſt alteram eſſe falſam,& tamen nulla earum reputatur falſa,donec per Eccleſiam fuerit determinata: articulo 24.*q*.3.qui in Eccleſia.

Errare S. Auguſtinus poterat,attamẽ Hæreticus non erat.

Ex quibus omnibus concluditur,quod probate maleficos ſubiacere iudicio Inquiſitorum,vel etiam alios,quocunque modo dæmones inuocantes, per dicta Canoniſtarum ſuper allegatum verbum ſaperent manifeſtè: *in c. accuſatus* comprehenſum, non ſufficienter probatur, cùm tales ab eis hætetici iudicantur quadam iuris fictione: Nec etiam per dicta Theologorum, cùm & ipſi tales nominant Apoſtatas verbo vel opere, non autem corde & mente,de quo errore verbum ſaperent prætendit.

Et licet iudicantur vt hæretici, non tamen propter hoc ſequitur,quòd Epiſcopus ſiue Inquiſitor non poſſit ſententia diffinitiua contra eos procedere, aut carceri ad pœnam deputare,aut tormentis exponere. Imò in caſu quo hæc deciſio non videatur ſufficere ad hoc,vt nos Inquiſitores ſimus à maleficarum Inquiſitione exonerati,nolumus tamen hoc via iuris exigere,cùm vires noſtras in his duntaxat ſuper ſententiam ferendam ipſis diœceſanis committere poſſumus.

Hoc enim habetur *in c. multorum, in prin.de hær.in Clem.* Vbi ſic dicitur. Multorum querela & infrà vt negotium Inquiſitionis huiuſmodi proſperetur felicius,quo deinceps eiuſdem labis indago ſolertius,diligentius,& cautius peragatur,ipſum tum per diœceſanos Epiſcopos,quàm per Inquiſitores à ſede Apoſtolica deputatos,omni carnali odio,vel timore aut alicuius commodi temporalis affectione ſemotis,decernimus exerceri,ſic quòd quilibet de prædictis ſine alio citare,& arreſtare,ſeu capere ac tutæ cuſtodiæ mancipare, ponendo in compedibus & manicis ferreis, ſi ei viſum

Explicatio cap. Multorũ Clem. de Hæreticis.

viſum fuerit. Super quibus faciendum ipſius conſcientiam oneramus,nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiuſmodi negotio,ſecundum Deum & iuſtitiam viderit expedire, dum tamen tradere carceri, qui potius ad pœnam quàm ad cuſtodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad ſententiam procedere contra eos, Epiſcopus ſine Inquiſitore, aut Inquiſitor ſine Diœceſano,aut eius vel Epiſcopali ſede vacante capituli ſuper hoc delegato,ſi ſui ad inuicem copiam habere valeant infra octo dierum ſpatium, poſtquam inuicem ſe inquiſiuerunt, non valebit, & ſi ſecus præſumptum fuerit, nullum ſit & irritum ipſo iure.

Pòſt ſequitur ad noſtrum propoſitũ. Verùm ſi hoc Epiſcopus, vel eius ſeu capituli ſede vacante delegato cum Inquiſitore,aut Inquiſitor cum altero eorundem,propter præmiſſa nequeant aut noluerint perſonaliter conuenire,poteſt Epiſcopus,vel eius ſeu capituli ſede vacante,delegatus Inquiſitori,& Inquiſitor Epiſcopo vel eius delegato,ſeu ſede vacante,illi qui ad hoc fuerit per capitulum deputatus,ſuper illis committere vices ſuas, vel ſuum ſignificare per literas conſilium & conſenſum.

Ex quo patet,quòd licet in quinque caſibus,vnus ſine altero,in tribus verò minimè procedere poſſit, quia tamen vnus alteri vices ſuas committere poteſt,præſertim quoad ſententiam ferendam,ideò & nos hoc per præſentes facere decreuimus aliis Inquiſitoribus in ſuis limitibus remanentibus.

Malefica committitur Epiſcopis puniendæ. Ad argumenta ergo reſpondendo patet ex præmiſſis, ad ſex prima argumẽta pro Inquiſitoribus militãtia deciſio eſt quòd eorũ inquiſitioni malefici & Sortilegi non videntur ſubiici. Ad alia autem argumenta pro Diœceſanis, in caſu, quo & ipſi à maleficarum inquiſitione ſe exonerare vellent, & ciuili iudicio relinquere,patet quòd non poſſint hoc eadem facilitate quo Inquiſitores facere:Quia in crimine hæreſeos iuxta *c.ad abolend.am. & c.vergen. tis,& c.excommunicamus vtrumque.* Extra *de hær.* Iudicis eccleſiaſtici eſt cognoſcere & iudicare, & iudicis ſecularis exequi & punire, vbi ſententia tranſit in vindictam ſanguinis, ſecus vbi ad alias pœnas pœnitentiales.

Crimen maleficarum eſt partim Eccleſiaſticum, partim ciuile.

Videtur etiam quòd in hæreſi maleficarum, licet non in aliis hæreſibus, etiam ipſi Diœceſani ſuas vices ad cognoſcendum & iudicandum in foro ciuili committere valeãt tum,vt in argumentis tangitur,quòd hoc crimen maleficarum non eſt merè Eccleſiaſticum, imò potius ciuile, propter damna, quæ inferuntur temporalia, tum etiam,quia leges ſpeciales in punitionem maleficarum, quoad omnem viam punitionis editæ cernuntur.

Videtur denique,quòd hæc via plurimùm in exterminium maleficarũ deſeruiret,& in maximum iuuamen ordinarium coram tremendo iudice, ſuper diſtrictum examen quod exigetur,cùm teſte ſcriptura iudicium duriſſimum iis qui præſunt immineat. Et ſecundum hanc differentiam procedemus, videlicet quòd iudex ſecularis cognoſcere & iudicare poteſt, vſque ad ſententiam diffinitiuam ad pœnitentiam, quam ab ordinariis recipiet, ſecus ſuper ſanguineum, quàm per ſe ferre poteſt.

Summarium tractandorum.

VT ergo iudices tam in foro Eccleſiaſtico,quàm ciuili modos cognoſcendi, iudicandi, & ſententiandi, ſemper in promptu habere valeant, conſequenter circa tria principaliter procedendum erit. Primò quis modus inchoandi proceſſum fidei. Secundò, quis modus continuandi. Tertiò, quis modus terminandi & ſententiandi in hac materia maleficarum.

Digitized by Google

Circa primum ſunt quinque difficultates. Primò, quis inter tres modos procedendi, qui in iure tanguntur, ſit magis competens. Secundò, de numero teſtium. Tertiò, an poſſint compelli ad iurandum. Quartò, de conditione teſtium. Quintò, an inimici capitales ad teſtificandum admittantur.

Secunda pars continet quæſtiones vndecim. Prima qualiter teſtes ſint examinandi & quòd ſemper quinque perſonæ debeant eſſe præſentes. Item qualiter maleficæ ſint interrogandæ generaliter & particulariter, & erit ſexta in ordine libri: quia numerus mutatur eò vt lector facilius reperiat materiam optatam. Secunda varia dubia declarat ſuper reſponſiones negatiuas, & quando ſit incarceranda, & quando pro manifeſtè deprehenſa in hæreſi maleficarum. Tertia de modo capiendi maleficas. Quarta de duobus, quæ poſt captionem facienda ſunt iudici, & an deponentium nomina ſint ei manifeſtanda, & defenſiones cum deputatione aduocati ſint concedendæ. Sexta, quid faciet aduocatus, cùm ipſi teſtium nomina non publicantur, & vbi inimicitiam capitalem allegat coram iudice. Septima, qualiter iudex inimicitiam capitalem inueſtigare habeat. Octaua, de his quæ iudex habet aduertere, antequam delatam tormentis exponat. Nona, de modo ſententiandi ad quæſtiones & tormenta. Decima, ſuper tormenta continuanda, & qualiter ſint tormentandæ, & de cautelis & ſignis contra maleficium taciturnitatis. Vndecima, ſuper finales interrogationes & cautelas à iudice obſeruandas.

Tertia pars continet primò quæſtiones tres, quas iudex debet aduertere, & ex quibus omnis ſententia diffinitiua debet procedere. Prima, an ſuper examen candentis ferri poſſit ſententiari. Secunda, de modo, quo omnis ſententia eſt ferenda. Tertia, ex quibus ſuſpicionibus poſſit iudicari, & qualiter ſuper vnamquamque ſuſpicionem debeat ſententiare. Demum ſuper vltimam partem de viginti modis ſententiandi, quarum tredecim ſunt communes ſuper omnem hæreſim, reliqui ſpecialiter ſuper hæreſim maleficarum. Aſt quia locis ſuis patebunt, cauſa breuitatis hîc non aſſignantur.

Quæſtio prima ſuper modum inchoandi proceſſum.

QVæritur ergo primò, quis ſit modus competens ad inchoandum proceſſum fidei contra maleficas? Reſpondetur: Cùm inter tres modos qui tanguntur. Extrà *de accuſat. de nuncupat. & inquiſition.* Et primus eſt, quando aliquis accuſat aliquem de crimine hæreſeos, vel fautoria corã iudice, offerẽdo illud ſe probaturum, & inſcribit ſe ad pœnam talionis, niſi probet. Secundus modus, quando aliquis denunciat aliquẽ, ita tamen quod non offert ſe probaturum, nec vult facere partem, ſed dicit quod denunciet zelo fidei, vel ratione ſententiæ excommunicationis latæ per ordinarium vel eius vicarium: aut ratione pœnæ temporalis, quam ſecularis iudex fert contra non denunciantes.

De accuſatoribus & delatoribus maleficarum

Tertius modus per inquiſitionem, hoc eſt, quando non eſt aliquis accuſator vel denunciator, ſed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco quòd ſint maleficæ: & tunc iudex habet, non ad inſtantiam partis, ſed etiam ex officio procedere.

Ideo aduertendum, quòd primum modum procedendi iudex non libenter admittat: tum quia non eſt in cauſa fidei vſitatus, nec etiam in cauſa maleficarum, quæ ſua maleficia occultè exercent: tum etiam, quia eſt accuſanti multùm periculoſus, propter pœnam talionis, qua plecteretur vbi in proba

Sub pœna talionis accuſare non tãtum habetur.

probatione deficeret: tum etiam, quia eſt multum litigioſus.

Citarionis in cauſa maleficiorum formatàm Eccleſiaſticorum quàm ſecularium iudicum.

Incipiat proceſſum per citationem generalem, affigendo illam ad valuas Eccleſiæ Parochialis vel prætorij, per modum qui ſequitur: Cum nos Vicarius talis ordinarij, aut iudex talis dominij totis noſtris affectibus inhiantes, ac ex omnibus noſtris præcordiis affectantes populum Chriſtianum nobis commiſſum in vnitate, & ſerenitate Catholicæ fidei confoueri, ac ab omni peſte prauitatis hæreticæ viſceraliter elongari. Idcirco nos iudex præfatus, cui ex iuncto officio hæc incumbunt, ad gloriam & honorem recolendi nominis Ieſu Chriſti, & ad exaltationem ſanctæ fidei orthodoxæ, atque ad depreſſionem hæreticæ prauitatis, præcipuè in maleficis vniuerſis, & ſingulis cuiuſcumque conditionis, vel ſtatus. Hîc nota, ſi eccleſiaſticus iudex inquirit, addat, ordinis, religionis, aut dignitatis exiſtant, qui ſunt infra terminos huius ciuitatis, aut circa illam, aut oppidi ad duo milliaria, ad quorum notitiam peruenerũt hæc mandata. Eccleſiaſticus iudex adiungat, Auctoritate, qua fungimur in hac parte, in virtute ſanctæ obedientiæ ac ſub pœna excõmunicationis præcipimus & mandamus, ac mandando requirimus, & monemus quatenus infra duodecim dies proximè computandos. Hic ſecularis iudex modo mandabit, & pœnis eius conſuetis: quorum primos quatuor primo, & reliquos quatuor primis quatuor immediatos pro ſecundo, & vltimos quatuor pro tertio termino peremptis: ac trina monitione canonica aſſignamus, nobis reuelent, ſi quis ſcit, vidit, vel audiuit aliquam eſſe perſonam hæreticam & maleficam, diffamatam, vel ſuſpectam, & in ſpeciali talia practicantem, quæ in nocumentum hominum, iumentorum, aut terræ frugum, & damnum Reipublicæ cedere valeant. Quòd ſi noſtris antefactis monitis & mandatis non paruerit, cum effectu præmiſſa infra taxatum terminum non reuelando, ſciat ſe, Iudex Eccleſiaſticus addat, excommunicationis mucrone percuſſum. Secularis iudex addat pœnas temporales. Quam excommunicationis ſententiam in omnes & ſingulos taliter, vt prædicitur, contumaces præfata noſtra monitione canonica præeunte, & eorum obedientia requirentes, nunc vt ex tunc, & tunc vt ex nunc ferimus in his ſcriptis; abſolutionem harum ſententiarum nobis tantummodò reſeruando. Concludit iudex ſecularis modo ſuo. Datum, &c.

Cauendū in citatione delatori.

Nota inſuper ſuper ſecundum modum, quod cùm, vt dictum eſt, ſecundus modus procedendi, & proceſſum fidei incipiendi ſit per modum denuntiationis, vbi denuntians non offert ſe probaturum, nec vult facere partem, ſed dicit quòd denunciat ratione ſententiæ excommunicationis latæ, vel zelo fidei, & propter bonum Reipublicæ, ideò ſecularis iudex hoc debet in ſua citatione generali, aut præmiſſa monitione ſpecificare, quod nemo æſtimet ſe pœnalem fieri, etiamſi in probatione defecerit: quia offert ſe non vt accuſans, ſed vt denuncians.

Qomodo iudici procedēdum in delatione criminis maleficij.

Et tunc, quia plures comparebunt ad denunciandum iudici, notare debet iudex vt procedat modo qui ſequitur. Primò habeat Notarium & duas honeſtas perſonas, ſiue ſint clerici, ſiue laici, vel ſi Notarius non poſſet haberi, tunc loco Notarij ſint duo viri idonei. Hoc enim tangitur *in cap. vt officium, §. verum, lib. 6.* vbi dicitur: Verùm quia in cauſa grauis criminis, cũ multa oportet cautela procedi, vt in reos ſine vllo proferatur errore durè ac dignè ſeueritas vltionis volumus & mãdamus vt in examinatione teſtium, quos recipi ſuper hoc crimine prædicto,

cto, ipſúmque contingentibus oportuerit: adhibeatis duas religioſas & diſcretas perſonas. Hinc *Archid. in gl.* Poſſunt intelligi perſonæ honeſtæ, ſiue ſint clerici, ſiue laici.

Sequitur, in quarum præſentia per publicam, ſi commodè habere poteſtis, perſonam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorum depoſitiones teſtium deſcribantur. Nota ergo, quòd his perſonis adhibitis mandet denuncianti Iudex, quòd det in ſcriptis, vel ſaltem dicat verbo. Et tunc Notarius ſeu Iudex incipiat proceſſum per modum qui ſequitur.

Delator poteſt in ſcriptis deferre maleficā.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, &c. Tali die talis menſis, in præſentia mei Notarij, & teſtium infra ſcriptorum, talis de tali loco, & talis Diœceſeos, vt ſuprà, comparuit perſonaliter in tali loco coram honorabili iudice, & obtulit eidem ſchedulam tenoris ſequentis: inferatur tota. Si autem non per ſchedulam, ſed verbo, ponatur ſic. Comparuit, &c. & denunciauit eidem, quòd talis de tali loco, Diœceſeos talis aſſeruit & dixit, quòd ſciret hoc, vel quòd fecerit talia nocumenta ſibi vel aliis perſonis.

Iuramentum delatoris ſiue denunciantis. Interrogatoria delatoribus proponenda.

Quo facto incontinenti faciet iurare ipſum, denunciantem modo conſueto, vel ad quatuor Dei Euágelia vel ſuper crucem, erectis digitis tribus, & duobus depreſſis, in Teſtimonium ſanctæ Trinitatis & damnationem animæ & corporis, de dicenda veritate ſuper denunciatis: & præſtito iuramento, interrogabit eum, vnde ſciat eſſe vera quæ denunciauit, & ſi vidit, vel audiuit. Si dicat ſe vidiſſe aliqua, vt puta, quia ibi repertus tali hora tempeſtatis, vel quia tetigit iumentum, vel quia intrauit ſtabulum. Interrogabit iudex vbi eum vidit, & quando, & quoties, & per quem modum, & qui erant præſentes. Si dicat, quòd non vidit, ſed quòd audiuit: interrogabit eum à quibus audiuit, & vbi, & quando, & quoties, & quibus præſentibus audiuit, formando articulos de quolibet prædictorum ſingulariter & diuiſim: & Notarius ſeu ſcriptor ponat totum in actu ſeu in proceſſu immediatè poſt prædictam denunciationem, continuando ſic.

Qua quidem denunciatione, vt præmittitur, facta, ipſe Inquiſitor incontinenti fecit iurare ad quatuor Dei Euangelia: &c. vt ſuprà, ipſum denunciantem de dicenda veritate ſuper denunciatis, & interrogauit eundem, vnde & quomodo ea quæ denunciauerat, nouerat, vel ſuſpicionem habeat eſſe vera. Reſpondit, quia vidit, vel audiuit: Interrogauit, vbi vidit, vel vbi audiuit: & dixit: quòd tali die, tali menſe, tali anno in tali loco. Interrogauit, quoties vidit, vel audiuit, &c. & formentur articuli, vt dictum eſt, & totum ponatur in proceſſu, & ſpecialiter interrogetur, qui ſciant cum eo in tali cauſa, & qui poſſint ſcire.

Quibus omnibus peractis, vltimò interrogabitur, an denunciet mala voluntate, odio, vel rancore, vel omittat aliquid fauore & amore, vel alias denunciet rogatus, vel ſubordinatus.

Et poſtremò iniungetur ei, virtute iuramenti præſtiti, tenere ſecretum quicquid ibi dixit, vel per iudicem ſibi dictum fuit, & ponetur totum in proceſſu & in actis. Et in omnibus expletis, ponatur, paulò infra. Acta ſunt hæc in tali loco, tali die, tali menſe, & tali anno, in præſentia mei Notarij, vel ſcriptoris, adiuncto mihi tali in vigorem officij tabellionatus, & talium teſtium ad hoc vocatorum & rogatorum.

Tertius modus proceſſum incipiendi, qui

De modo procedēdi, cùm fama de aliqua ſpargitur quòd ſit Malefica.

di, qui etiam eſt communis & vſitatus modus, & cum hoc ſecretus eſſet, vbi nullus accuſator vel denunciator ſe offerret, ſed fama laboraret in aliqua ciuitate, vel loco, de aliqua malefica, & etiam tali, & propter famam iudex abſque citatione generali, de qua ſuprà, ſeu monitione ex officio procedere vellet, eò quod talis clamor frequens perueniret ad aures eius, tunc iterum inchoare poteſt proceſſum, in præſentia perſonarum, vt ſuprà.

IN NOMINE DOMINI, AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, tali die, menſe tali, ſeu menſibus talibus, ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit, pluries fama publica referente, ac clamoſa inſinuatione producente, quòd talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia, contra fidem ac communem vtilitatem Reipublicæ, & ponatur totum, prout fama laborat. Et paulò infrà. Acta ſunt hæc die tali menſis talis, de anno tali, in præſentia teſtium talium vocatorum, rogatorum, & mei Notarij tali auctoritate ſeu ſcriptotis vigore tali. Sed tanquam ſecunda pars inchoetur, videlicet qualiter huiuſmodi proceſſus ſit continuandus: præmittenda ſunt aliqua ſuper teſtes examinandos, quot in numero eſſe debeant, & cuius conditionis.

QVÆSTIO II.

De numero teſtium.

Teſtes ſingulares qui.

QVia dictum eſt in ſecundo modo de dictis teſtium, qualiter inſcribi debeant, ſcire numerum & conditionem illorum opus eſt. Quæritur vtrum Iudex duorum teſtium legitimorum, non ſingularium, poſſit licitè aliquam de hæreſi maleficarum condemnare: vel an plures, quàm duo neceſſariò requirantur. Et dicuntur teſtes ſingulares, quando in dictis ſunt partiales, concordant tamen in ſubſtantia ſeu effectu rei, vt ſi diceret vnus, maleficiauit mihi vaccam, & alter diceret, puerum, concordarent in maleficio.

Hic autem quæritur, vbi teſtes non ſunt partiales, ſed omninò concordant? Et reſpondetur, quòd quamuis videatur ſufficere duo teſtes de iuris rigore. Quia regula eſt, quòd in ore duorum vel trium ſtat omne verbum: tamen de iuris æquitate non videntur in hoc crimine duo ſufficere, propter criminis immanitatem. In criminibus enim probationes debent eſſe luce clariores, *ff. de probat. l. ſi autem.* Et hæreſis præcipuè talis inter maiora crimina enumeratur.

Et ſi dicatur, quòd in hoc crimine ſufficiunt leuiores probationes, quia leui argumento quis detegitur, *Cod. de hæret. lib. 2.* Leui argumento recedendo à iudicio Catholicæ religionis & tramite, hæreticum ſe facit. Reſpondetur: verum eſt ad præſumendum, non autem ad condemnandum, tum propter iuris ordinis in hoc crimine detruncationem. In hoc enim ordo iudiciarius in fauorem fidei detruncatur: quia nec delatus videt teſtes iurare, nec etiam ipſi publicantur, vt poſſit eis graue periculum imminere, vt *in c. ſtatuta. de hæret. lib. 6.* propter quòd delatus non poſſet diuinare. Sed tenetur ipſe Iudex per ſe & ex officio de teſtium inimicitia perquirere, quia excluduntur, vt infrà patebit. Et etiamſi depoſuerint confusè de cauſa conſcientiæ, eos iterum interrogare, quòd poteſt facere, *Extra. de teſt. per tuas & ff. de quæſtionibus repet.* Nam quantò magis via defendendi delatio ſubtrahitur, tantò magis incumbit Iudici ſollicitudo diligentius inquirendi.

Leui argumento quis hæreticum ſe facit.

Vbi ergo inuenirentur duo teſtes concordantes & legitimi contra quenquam, nec ex hoc vellem eum de tanto crimine condemnare, ſed purgationem, ſi eſſet diffamatus indicere, vel propter vehementem ſuſpicionem quæ oritur ex dictis duorum teſtium facere eum abiurare vel quæſtionare, ſeu ſententiam differre. Non enim videtur tutum ad vocem duorum teſtium hominem bonæ famæ de tanto crimine condemnare, ſecus ſi fuerit malæ. De hoc Archid. plenius *in c. vt officium.* §. *verum, in prin. de hær. lib. 6. ſuper verbo teſt. & in c. fidei. in fine gloſſæ illius capituli.* Et Ioan. Andr. *ibidem. in c. etiam excommunicamus itaque. Extrà. de hær.* §. *addicimus.* dicitur quòd faciat Epiſcopus iurare tres, vel plures boni teſtimonij viros de dicenda veritate, ſi ſciuerunt in parochia tales hæreticos ibi eſſe.

Ad idem quod ſi quæritur, Vtrum Iudex per teſtes ſingulares ſolùm, vel ſaltem cum infamia poſſit iuſtè de tali hæreſi aliquem condemnare? Reſpondetur, quod non, nec per teſtes ſingulares ſolùm, nec etiam cum infamia: *Extrà de teſt. cum literis.* Præſertim cùm in criminibus probationes debeāt eſſe luce clariores, vt patuit: & in hoc crimine nemo ſit ex præſumptione dānandus: Extra *de præſumpt. literar.* Ergo tali indicitur purgatio ratione infamiæ, & abiuratio ratione ſuſpicionis vehementis, quæ conſurgit ex dictis teſtium. Tamen vbi teſtes ſunt ſingulares, concordant tamen in ſubſtantia facti, & in euidentia facti concurrunt, tunc iudicis conſcientia ibi oneratur, ex Directorio habetur quæſtio, quoties poſſint teſtes examinari.

Nemo ex præſumptione vt maleficus condemnandus.

QVÆSTIO III.

De teſtibus cogendis & iterando examinandis.

QVòd ſi quæritur, Vtrùm iudex teſtes poſſit compellere ad iurandum, de dicenda eidem in cauſa fidei ſeu maleficarum veritate: & etiam pluries eos examinare. Reſpondetur quod ſic, præſertim Eccleſiaſticus iudex, vt *ſuprà* patuit *in ca. vt officium.* §. *verum.* Et quod teſtes cogendi ſint in cauſis Eccleſiaſticis veritatem deponere medio iuramento: Extrà. *de teſtibus cogend. cap. peruenit.* aliàs teſtimonium non valebit. Et extrà *de hære. cap. excommunicamus itaque* §. *adiicimus.* dicitur, quòd Archiepiſcopus vel Epiſcopus parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habere, circumeat, & ibi tres vel plures boni teſtimonij viros, vel etiam ſi expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat. Et ſequitur infra. Si qui verò ex his iuramenti religionem obſtinatione damnabili reſpuentes, iurare fortè noluerint, ex hoc ipſo tanquam hæretici deputentur.

In crimine maleficij teſtes coguntur iurare.

Quòd autem pluries poſſint teſtes examinari, ita dicit *Arc. in c. vt officium.* §. *verū, ſuper ver. teſtium.* vbi dicitur ſic: Inquiſitor, hic autem iudex: debet eſſe ſollicitus, vt ſi teſtes confusè depoſuerint, & de cauſa ſcientiæ minus plenè requiſiti fuerint, quòd iterato cum eis inquirat. Nam hoc de iure fieri poteſt. Extra de teſtibus cogendis, vt ſupra tactum eſt *ff. de quæſtionibus l. repeti.*

Pluries teſtes examinādi.

QVÆSTIO IV.

De conditionibus teſtium.

QVæſtio ſuper cōditionibus teſtiū. Nota quòd excommunicati, item parti

participes & ſocij criminis, item infames, & criminoſi, nec ſerui contra dominos admittuntur ad agendum, & teſtificandum in cauſa fidei quacunque. Item ſicut hæreticus contra hæreticum ad teſtificandum admittitur, ita maleficus contra maleficum: in defectum tamen aliarum probationum, & ſemper contra, & non pro. Vxor etiam, & filij, & familiares, contra & non pro. *ar. per c. filij, de hæret. lib. 6.* Et hoc ideo, quia eorum teſtimonium eſt magis efficax ad probandum.

Maleficus contra maleficũ teſtificare poteſt.

De primis patet *in c. in fidei, de hæret. ibidem.* In fidei fauorem concedimus, vt in negotio inquiſitionis hæreticæ prauitatis, excommunicati, & participes, vel ſocij criminis ad teſtimonium admittantur, in defectu aliarum probationum, contra hæreticos credentes, receptatores, fautores & defenſores eorum, ſi ex veriſimilibus coniecturis & ex numero teſtium aut perſonarum, tam deponentium, quàm eorum contra quos agitur & deponitur, qualitate aut aliis circunſtantiis ſic teſtificantes, non falſa dicere præſumant.

Periuri admittentur in teſtimoniũ contra maleficos.

De periuris, quando præſumitur, quod deponunt zelo fidei: patet *in cap. accuſatus, §. licet, vbi ſuprà*, vbi dicitur: Licet verò periuri & poſt pœnitentiam repellantur, ſi tamen hi qui coram. Et infrà: Si ex manifeſtis indiciis apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite ſeu corruptione pecuniæ, ſed zelo fidei orthodoxæ, dictum ſuum vellent corrigere, ac modò quæ prius tacuerant reuelare in fauorem fidei, niſi aliud obſtiterit, ſtare debet tam contra ſe, quàm reliquos atteſtationibus eorundem.

Et quòd infames & criminoſi, & ſerui contra dominos admittuntur, Archid. *in cap. alleg. accuſatus, in §. licet, ſuper verbo exceptum*, dicit ita: Tanta eſt labes criminis hæreſeos, quòd ad eius actionem etiam ſerui aduerſus dominos ſuos, & quilibet criminoſus, etiam infames aduerſus quemlibet admittantur, *vt 2. quæſt. 7.* huic opponitur.

QVÆSTIO V.

An inimici capitales ad teſtificandum admittantur.

SI verò quæritur, vtrum Iudex inimicos capitales alicuius delati poſſit in tali caſu ad teſtificandum, ſeu agendum admittere contra illum. Reſpondemus quòd non, vnde Archid. *vbi ſuprà.* Non tamen intelligas, quòd in hoc crimine inimicus capitalis admittitur ad actionem. *3. q. 5. cap. 1. & de ſimon.* licet Hel. *in fin.* De hoc etiam ſatis notat Hoſtienſ. *in ſum. de accuſ. §. quis poſſit*, ſed dicuntur inimici capitales. Nota quòd quia ſolùm ratione inimicitiæ quis repellitur & non quæcunque repellit. Sed capitalis intelligitur, quia mors inter eos de facto illata, vel fuit intentata, ſeu ea quæ ſunt ad mortem inductiua, aut via, vel vulnera grauia & lethalia ſunt ſequuta, & ſimilia, quæ ad peruerſitatem & malignitatem agentis contra paſſum indicant manifeſtè. Propter quod præſumitur, quod ſicut intentauit contra iſtum mortem temporalem per illum modum, ſcilicet vulnerando, intentaret etiam per iſtum crimen hæreſeos imponendo. Et ſicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre famam. Quare tales inimici capitales à teſtimonio legitimè expelluntur.

Qui dicantur capitales inimici.

Aliæ verò inimicitiæ, præſertim graues, & provt etiam faciliter mulieres ad inimicitias commouentur, & ſi non repellunt totaliter, tamen dictum eorum dubitant aliqualiter, vt non ſit plena fides eorum atteſtationibus adhibenda, ſed cum aliis adminiculis & aliorum

aliorum teſtium dictis poſſunt plenam facere probationem, præſertim vbi iudex delatum interrogat: An ne putet ſe habere inimicum, quòd tale crimen ad mortem ſibi ex inimicitia imponere auderet: ſi dicat, Ita: interrogabit, quæ illa ſit perſona, & tunc Iudex aduerteret, ſi illam perſonam, de qua ſuſpicio eſt, quòd ex inimicitia depoſuerit, denotauit ita: tali enim caſu, vbi Iudex etiam de cauſa inimicitiæ per alios honeſtos informatur, & alia adminicula non occurrunt, & aliorum teſtium dicta, poterit ſecurè talem teſtem repellere. Si verò delata perſona dicet; Non ſpero aliquem talem habere inimicum, licet interdum rixas cum mulieribus habuerim: vel ſi dicet, Habeo inimicum, & non expreſſit debitè, ſed quendam alium, qui fortaſſis non depoſuit, tunc dicta talis teſtis, etiamſi alij dicerent quòd cauſa inimicitiæ depoſuiſſet, Iudex tamen non debet repellere, ſed ad plenam probationem cum aliis adminiculis conſeruare.

Reperiuntur quamplures minus prouidi & circunſpecti, qui huiuſmodi depoſitiones mulierum refutare & annihilare quærunt, dicentes illis ſtandum non eſſe, eò quòd ſæpiſſimè, cùm rixoſæ ſint, ex inuidia deponere ſolent. Hi, qui ignorant aſtutias & cautelas Iudicum, loquuntur & iudicant vt cæci de coloribus, de quibus aſtutiis *in* 11. *&* 12. *quæſtione* patebit.

SECVNDA PARS.

QVÆSTIO VI.

Qualiter proceſſus eſt continuandus. Et qualiter teſtes ſint examinandi in præſentia quatuor aliarum perſonarum, & qualiter delata ſit interroganda dupliciter.

NAm nunc ſextò quæritur: Qualiter proceſſus huiuſmodi aduerſus maleficas in cauſa fidei ſit continuandus. Conſiderandum eſt primò, quòd quia in cauſa fidei proceditur ſummariè ſimpliciter, & de plano abſque aduocatorum, & iudiciorum ſtrepitu & figura, vt patet *c. ſtatuta lib. 6.*

Qualiter etiam iſta verba intelligantur, patet extra. *de verb. ſign. cap. ſæpè contingit, in Clement.* vbi dicitur: Sæpè contingit quòd cauſas committimus, & in eorum aliquibus ſimpliciter, & de plano ac ſine ſtrepitu & figura iudicij procedi mandamus. De quorum ſignificatione verborum multis contenditur, & qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem dubitationem huiuſmodi, quantum eſt nobis poſſibile, decidere cupientes, hanc in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt iudex cui taliter cauſam committimus, neceſſariò libellum non exigat, litis conteſtationem non poſtulet, tempore feriarum, ob neceſſitates hominum indultarum, à iure procedere valeat, amputet dilatationem, materiam litis, quantum poterit, faciat breuiorem, exceptiones, appellationes & dilationes fruſtratorias repellendo partium, aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia, teſtiúmque ſuperfluam multitudinem refrenando, non ſic tamen Iudex litem obruat, quin probationes neceſſariæ admittantur: citationem verò ad proteſtationem iuramenti de calumnia, ſiue de dicenda veritate, ne veritas occultetur: per commiſſionem huius intelligimus non excludi. Hæc *ibi*.

Quid ſignificet de plano, abſque ſtrepitu iudicij procedere.

Et quia proceſſus (vt viſum eſt *ſuprà*) eſt ſimpliciter incipiendus. Quia vel propter inſtantiam accuſatoris, vel propter zelum denunciatoris, vel propter clamorem famæ laborantis, & proceſſus, qui fit ad inſtantiam partis accuſantis, Iudex in hac materia non debet acceptare, cùm maleficarum facta opere dæmonum occultentur,

nec

Digitized by Google

nec accuſatos per euidentiam facti ſicut in aliis criminalibus procedere, & ſe defendere poſſit, imò conſulere debet accuſatori, quòd amoueat verbum accuſationis, & ponat denunciationis: Et hoc propter accuſatoris graue periculum, ideò ſuper ſecundum modum, qui & vſitatus & ſimiliter ſuper tertium, in quibus proceditur, & non ad inſtantiam partis.

Iudex cõſulit accuſatori.

Notandum quòd quia dictum eſt in præcedentibus, quòd Iudex ſpecialiter debeat interrogare denunciantem, qui ſciat cùm eo in tali cauſa & qui poſſint ſcire. Ideò Iudex faciet citari illos teſtes quos denuntians intimauit, & qui magis videntur ſcire in facto, & ſcriptor continuabit proceſſum ſcribendo ſic. Pòſt quæ attendens ipſe Iudex denunciata ſibi hæreticalia ante dicta fore ex ſui natura talia, & tam grauia, quæ non poſſint, nec debeant continentibus oculis tolerari, cùm cedant in opprobrium Diuinæ maieſtatis, & tam fidei Catholicæ quàm Reipublicæ detrimentum, deſcendit ad ſe informandum, & ad teſtes examinandum, per modum qui ſequitur.

Interrogatoria ſuper teſtes.

TAlis teſtis de tali loco, citatus, iuratus & interrogatus, ſi cognoſcit talem exprimendo nomen delati, & dixit, quòd ſic. Item interrogatus de cauſa cognitionis, & dixit, quòd pro eo quod vidit & locutus eſt ipſi pluries, vel ſic, vel aliàs, quia fuerunt ſocij, & exprimentur cauſæ cognitionis. Item interrogatus de cognitionis tempore, & dicit quòd ſunt decem anni vel tot. Item interrogatus de fama illius, & præſertim ad ea quæ ſunt fidei, & dixit, quòd quoad moralia eſt homo bonæ famæ vel malæ, quantum autem ad ea quæ ſunt fidei, dixit, quòd eſt fama in tali loco, quòd practicat aliqua contra fidem, vt maleficus. Item interrogatus, quid eſt fama, & dixit. Item interrogatus ſi vidit vel audiuit talem talia facientem, & dixit. Item interrogatus, vbi audiuit dici ſupra dicta, & dixit quòd in tali loco. Item interrogatus: in quorum præſentia, & dixit, quòd illorum.

Item interrogatus, ſi ex illius conſanguinitate aliqui propter maleficia fuiſſent dudum incinerati, vel ſuſpecti habiti, & dixit. Item interrogatus, an cum ſuſpectis maleficis habuit familiaritatẽ & dixit. Item interrogatus de modo & cauſa quòd dicta fuerunt, & dixit quòd ea de cauſa & tali modo. Item interrogatus, ſi videtur ſibi, quòd talis dixit ſeu fecerit tranſitoriè vel lapſu linguæ, ſeu recitatoriè, ſeu animo indeliberato, vel potius aſſertiuè & animo deliberato, & dixit quòd fecerit ſupra dicta iocosè & truſatoriè, ſeu recitatiuè & non animo ſic credendi, vel aſſertiuè.

Item interrogatus de cauſa credentiæ huius, & dixit, quòd credit pro eo ſic, quia ille qui dicebat ridendo dixit. Et de iſtis eſt multum diligenter inquirendum: quia nonnunquam dicunt aliqui recitando aliorum verba, vel truſando, vel conferendo, vt alios alliciant vel incitent, licet etiam interdum aſſerendo vel affirmando.

Item interrogatus, ſi hæc deponit odio, vel rancore, ſeu dimittit amore vel fauore: & dicit quòd, &c. Et ſequitur, iniunctum eſt ipſi, tenere ſecretum: Acta ſunt hæc in tali loco, die tali, & in præſentia talium teſtium, vocatorum & rogatorum, & mei Notarij ſeu ſcriptoris.

Vbi ſemper aduertendum, quòd in tali examine ad minus perſonæ quinque debent præſentes eſſe, ſcilicet Iudex inquirens, teſtis, vel denuncians, reſpondens, vel ipſe delatus poſteà comparens, tertius eſt Notarius, ſeu ſcriptor. Vbi deeſt Notarius, tunc

Quot perſonæ in examine maleficij requirantur.

adiungat ſibi alium virum honeſtum qui duo ſupplebunt vices Notarij, vt ſupra tactum eſt: & hoc Apoſtolica auctoritate, quia tunc in illo actu funguntur, vt *ſupra in c.vt officium. de heret. lib.6.* & duo honeſti viri, tanquam teſtes eorum quæ deponuntur.

Item aduertendum, quòd teſtis citatus debet etiam eſſe iuratus, id eſt, vt præſtet iuramentum, modo quo ſupra, de dicenda veritate, aliàs falsè inſcriberetur, citatus & iuratus. Conſimiliter examinentur alij teſtes. Quibus examinatis, ſi Iudex videat factum eſſe probatum plenè vel ſi non plenè, tamen eſſe maxima indicia & ſuſpiciones vehementes. Et nota quòd loquimur non de leui ſuſpicione, quæ ex leuibus coniecturis oritur, ſed quòd multum diffamata ſit ſuper maleficia puerorum, iumentorum, &c. Tunc Iudex ſi timet de fuga delati vel delatæ, faciat eum eámve capi: ſi autem non timet de fuga, faciat eum citari. Et ſiue capiatur, ſiue non, prius faciat Iudex eius domum improuisò ſcrutari, & cuncta ſcrinia aperiri, & in angulis pyxides & omnia inſtrumenta tolli quæ reperiuntur. Et ſic conſtituto, Iudex collectis his de quibus eſt delatus, & his de quibus eſt per teſtes conuictus vel habitus ſuſpectus, formet interrogatoria ſuper illis, ac inquirat, habito ſecum notario, &c. vt ſuprà, præſtito prius corporali iuramento ad quatuor Dei Euangelia de dicenda veritate, tam de ſe, quàm de aliis, & hoc per modũ, qui ſequitur, conſcribãtur, etiã ſingula.

Improuiſò ſcrutandæ ædes maleficarum.

Interrogatoria generalis ſuper maleficam aut maleficum; & eſt primus actus.

Talis de tali loco, delatus, iuratus ſuper quatuor Dei Euangelia corporaliter tacta, tam de ſe quàm de alijs dicere veritatem, & inde interrogatus: vnde ſit ſeu vnde originem traxerit. Et reſpondit, quòd tali loco, talis diœceſis. Item interrogatus: qui ſint eius parentes, an ſint viui vel mortui. Et reſpondit quòd viui in tali loco, vel mortui in tali loco.

Item interrogatus, vtrum naturali morte vel incinerati, & dixit quòd tali. Vbi nota, quòd hoc fit, qua vt plurimum, vt in ſecunda parte operis patuit, Maleficæ proprios infantes Dæmonibus offerunt, aut eos inſtituunt, & communiter tota progenies exiſtit infecta: & vbi deponentes affirmaſſent, & ipſa negaſſet, iam eſſet ſuſpecta.

Item interrogatus, vbi fuit nutritus, & vt in pluribus conuerſatus, & dixit, quòd in tali loco, vel tali. Et ſi videat quòd mutauit locum proprium, quia fortè mater non fuit ſuſpecta, nec aliquis ex parentela, & tamen conuerſatus in alieno, & præſertim in locis, in quibus conſueuerunt maleficæ vigere, interrogabit ſic.

Item interrogatus, quare mutauit ſuæ natiuitatis locum, & ſe tranſtulit ad commorandum in tali loco, vel talibus, dixit quòd ex tali cauſa. Item interrogatus, ſi in dictis locis vel alibi, audiuit loqui de materia maleficarum, puta quòd tempeſtates ſint concitatæ, vel iumenta maleficiata, & vaccæ liquore lactis priuatæ, &c. de tali materia, de qua eſt delata, & ſi dicit quòd ſic, interrogetur. Itẽ interrogatus quid audiuit loqui, & ſcribãtur ſingula quæ dicit. Si autẽ negat & dicit ſe nihil audiuiſſe, tunc ſic. Item interrogatus, ſi credit maleficas eſſe, & quòd talia poſſint fieri quæ referuntur, vt tempeſtates concitare, iumenta inficere & homines, & dixit.

Maleficæ mutant vt plurimùm loca.

Et nota quod maleficæ: vt plurimùm negant prima fronte, vnde ſuſpicio oritur magis quàm ſi reſponderent ſi ſint aut non ſint, committo ſuperioribus: vnde ſi negant, tunc interrogentur. Item interrogatus, quid ergo vbi

combu

comburuntur, tunc innocenter condemnantur? & dixit.

Interrogatoria particularia ſuper eoſdem.

ADuertat Iudex, quòd non procraſtinet ſubſequentes interrogationes, ſed indilatè proponat. Item interrogetur, cur communis populus eam timeret, & dixit. Item interrogetur an ſciret ſe eſſe diffamatã, & quòd odio haberetur, & dixit. Item interrogetur, cur illi perſonæ obiecit, dicendo: tu non tranſibis impunè, & dixit.

Inimicitiæ ſunt plerique cauſæ maleficij. Item interrogetur quid mali ſibi feciſſet illa perſona, quod talia verba in eius damnũ protuliſſet, & dixit. Et nota quòd hæc interrogatio eſt neceſſaria, vt deueniatur ad fundamentum inimicitiæ: quia in fine delata allegabit inimicitiam: ſed vbi non eſt capitalis, ſed modo muliebri concitata, non impedit. Hoc enim eſt maleficarũ propriũ, concitare aduerſus ſe, vel verbis inutilibus, aut factis, puta petit ſibi præſtari aliquid, aut infert ei damnum aliquod in horto & ſimilia, ad hoc vt occaſionem arripiant, & ſe manifeſtent in verbo, vel in opere, quam manifeſtationẽ habent facere ad inſtantiam Dæmonum, vt ſic peccata aggrauentur Iudicum, dum manent impunita.

Dæmon cogit maleficas maleficare. Nota enim, quòd talia faciunt non in aliorũ præſentia vt ſi deponens vellet teſtes producere & non haberet. Nota etiam quòd incitantur à dæmonibus, vt à multis maleficis, & pòſt incineratis, experti ſumus: ita quòd cõtra ipſarum voluntatem habent incitare & maleficare.

Item interrogatus, quomodo effectus potuit conſequi ſuper minas, vt puer aut iumentum tam citò maleficaretur, & dixit. Item interrogatus iterũ, & quare dixiſti quòd nunquam deberet habere ſanum diem, & ita factum eſt, & dixit. Item ſi omnia negat, interrogetur de aliis maleficiis, alijs teſtibus illatis, puta in iumentis, vel pueris. Item interrogata cur viſa fuerit in cãpis, vel in ſtabulo cum iumentis, tangendo, prout interdum ſolent facere, & dixit.

Item interrogata, cur tetigit puerum, & quòd poſteà malè habuit, & dixit. Item interrogata, quid egit in campis tempore tempeſtatis, & ſic de multis aliis. Item vnde, quòd eùm habeat vnã vaccam aut duas, plus tamen abundet in lacte quàm vicinæ, habentes quatuor aut ſex. Item cur maneat in ſtatu adulterij aut concubina, licet non ſeruiant ad propoſitum, tamen ſuſpicionem generant amplius quàm ſuper probas & honeſtas delatas. Concubinatus ſuſpicionem de maleficio auget.

Et nota, quòd ſæpius ſuper articulos contra eam delatos interroganda eſt, vtrum maneat in eodem propoſito aut non. Qua confeſſione peracta & ſcripta, ſiue ad partem negatiuam, ſiue affirmatiuam, ſiue ſub ambiguo, ſcribatur poſtea. Acta ſunt hæc in tali loco, &c. vt *ſuprà.*

QVÆSTIO VII.

In qua varia dubia declarantur ſuper præmiſſa interrogatoria & reſponſiones negatiuas. An delata ſit incarceranda, & quando pro manifeſtè deprehenſa, in hæreſi maleficarum ſit habenda: Et eſt actus ſecundus.

QVæritur primò, quid agendum ſit, vt plurimùm contingit, quando perſona delata omnia negat. Reſpondetur: Iudex habet circa tria attendere, ſcilicet ſuper infamiam, ſuper indicia facti, & ſuper dicta teſtium: ſi videlicet omnia ſimul concurrunt: Aut ſi non omnia ſimul, vt plurimùm etiam contingit, eò quòd maleficæ

maleficæ ſtatim propter facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur: indicia etiam facti ſunt præ oculis, puta in pueris maleficiatis, aut in iumentis, quæ ſæpius inficiuntur, aut lacte priuantur. Numerus etiam teſtium eſt in ſcriptis, qui licet ſint ſingulares: puta quia vnus depoſuit quòd puerum ſibi maleficiauerit, alius verò iumentum, tertius verò ſuper infamiam, & ſic de aliis. Tamen in ſubſtantia facti concordant, puta in maleficiis, & quòd vt malefica ſit ſuſpecta, & iſti teſtes, licet non ſufficiant ad condemnandum abſque infamia, vel etiam cum infamia, vt *ſuprà* tactum eſt *quæſtio. 3. in fine*: tamen cum indiciis facti poſſet ex his tribus inſimul reputari, non vt ſuſpecta vehementer aut violenter, de quibus ſuſpicionibus inferiùs declarabitur, ſed reputari vt manifeſtè deprehenſa in hæreſi maleficarum, vbi videlicet teſtes idonei, id eſt, non ex inimicitia, & ſufficientes numero, puta ſex, octo, vel decem iurati concurrerent, & conſequenter deberet pœnis *in cap. ad abolendam. §. præſenti. de hæret.* ſubiacere, &c. excommunicamus. 2. Et hoc ſiue crimen ſit falſa, ſiue non. Et hæc ſic probantur.

Nam quod dictum eſt, quòd vbi omnia tria præfata concurrunt, tunc pro manifeſtè deprehenſa in hæreſi debeat reputari, non eſt intelligendum, neceſſariò omnia tria incurrere, ſed probatur ſic per argumentum à fortiori. Nam vnumquodque per ſe inter illa duo, quæ ſunt iudicium facti, & teſtium productio legitima, poteſt reddere aliquem: vt pro deprehenſo in hæretica prauitate habeatur, quanto magis, vbi ambæ probationes pariter concurrunt.

Quot modis aliquis habeatur pro manifeſtè deprehenſo.

Nam Iuriſtæ vbi quærunt, quot modis de iure aliquis habeatur pro manifeſtè deprehenſo in hæretica prauitate. Reſpondent, quòd tribus: vt notat Bernardus *in gloſſa ordinaria, in capitulo ad abolendam. §. præſenti, & verbo deprehenſi, extrà de hæret.* Et tactum eſt ſuprà in quæſtione prima in principio operis, ſcilicet, facti euidentia, puta quia publicè prædicauit hæreſim. Hîc autem ponimus iudicium facti propter publicas minas, quas intulit, dicendo: Nunquam ſanos dies habebis, vel ſimile: & effectus fuit ſubſequutus. Sequitur vel legitima probatione per teſtes, vel tertiò ex propria confeſſione. Vnde ſi vnumquodque illorum per ſe facit, & reddit aliquem tanquam manifeſtè ſuſpectum, quanto magis inſimul iungendo infamiam, & indicia facti, cum teſtium depoſitione. Licet ibi dicatur euidens factum, & hoc indicium facti. Et hoc eſt, quia diabolus non manifeſtè operatur, ſed occultè. Damna autem & inſtrumenta maleficij, quæ reperiuntur, dant indicium facti. Vnde vbi euidens factum in alia hæreſi ſolùm ſufficeret, hîc adiungimus tria.

De ſecundo verò, quòd talis deprehenſus, licet negaret, tamen iuxta illa capitula eſſet puniendus, ſic probatur. Nam deprehenſus facti euidentia, vel per teſtes, aut fatetur crimen vel non. Si fatetur & eſt impœnitens, tradendus eſt brachio ſeculari, vltimo ſupplicio feriendus, iuxta capitulum, *ad abolendam (vt ſuprà)* vel eſt carceri perpetuo detrudendus iuxta capitulum, *excommunicamus ſecundo.* Si autem non fatetur, ſed ſtat in negatiua, eſt vt impœnitens tradendus poteſtati curiæ ſecularis, animaduerſione debita puniendus, vt notat Hoſtienſis *in Summa, titulo de hæreticis, qualiter deprehendantur.*

Si ergo concluditur, quòd ſi Iudex iſto modo procederet ſuper interrogatoria & teſtium depoſitiones: cùm, vt dictum eſt, in cauſis fidei ſummariè, ſimpliciter, & de plano procedi poteſt: & ipſam

& ipſam delatam carceri deputaret ad tempus vel ad annos plures: ſi fortè poſt annum ſqualoribus carceris depreſſa crimina fateretur, non iniuſtè, ſed iuſtè procederet. Attamen ne videatur ſententiam præcipitare: imò ſecundùm omnem æquitatem producere, quæritur quid conſequenter agendum ſit.

QVÆSTIO VIII.

Et præcedenti annexa, an ſit incarceranda; & de modo capiendi. Et eſt actus tertius iudicis.

AN verò ſuper negatiuas reſponſiones malefica ſit carceri ad cuſtodiam mancipanda, ibi præfata tria concurrunt, ſcilicet fama, indicia facti, & productiones teſtium, aut ſub cautione fideiuſſorum dimittenda, vt denuò citata reſpondeat. Reſponderi poteſt ex tribus opinionibus.

Primò enim aliquorum ſententia eſt, quòd carceribus ſit mancipanda, & nullo modo ſub cautione dimittenda, & hi innituntur rationi tactæ in præcedenti quæſtione: quia videlicet habetur pro manifeſtè deprehenſa, vbi illa tria concurrunt. Alij verò, quòd ante incarcerationem poteſt cautioni fideiuſſorum relinqui, ita quòd ſi fugam caperet, quòd tunc pro conuicta haberetur, licet poſt incarcerationem ſuper negatiuas reſponſiones non ſit cautioni, vel manulentè relinquenda, quando videlicet illa tria concurrunt ſuper notata, eo quòd tunc non poſſet ſententiari & plecti ad mortem: & hic innititur conſuetudini.

Semel incarcerata malefica, non eſt manu lètè dimittenda.

Tertiò ſunt qui dicunt, quòd non ſit danda infallibilis regula, ſed Iudici ſit relinquendum, vt ſecundum dicta teſtium, & infamiam perſonæ: & ſi indicia facti concurrunt, tanto grauius diſcernatur, per modum patriæ conſuetudinem ſeruandi concludentes, quòd ſi non poſſet habere fideiuſſores notabiles, & fortaſſis ſuſpecta de fuga, quòd tunc carceri mancipetur. Et hæc tertia videtur rationabilior, ſic tamen quòd debitus ſeruetur modus, qui ſtat in tribus.

Primò, vt domus eius, quantum poſſibile eſt perluſtretur, ſub & ſuprà in omnibus angulis, foſſis, & ſcriniis: & ſi quidem famoſa malefica exiſtit, tunc abſque dubio, niſi prius ſint ab ea occultata, varia inſtrumenta reperiantur, ſicut ſupra tactum eſt. Secundò, vt ſi habet ancillam, aut conſodales, quòd & illæ vel illa ſeorſum includantur, etiam ſi non ſint delatæ, tamen præſumitur eas non latere ſecreta aliqua illius delatæ.

Modus incarcerãdi maleficam.

Tertiò, quòd in capiendo, ſi in domo propria capitur, non detur ei ſpatium intrandi cameram, eo quòd tunc ſolent certa maleficia accipere, & ſecum de iure pro taciturnitate procuranda.

Ratione cuius incidit dubium, an modus capiendi maleficas, qui ab aliquibus obſeruatur, vti à famulis, quando ſubitò à terra eleuatur, & in ſporta ſiue in ſpatulis, ne terram vltra tangat, defertur, ſit licitus. Reſponderi poteſt ex Canoniſtarum & quorundam Theologorum ſententia, quòd licitum ſit hoc triplici reſpectu. Primò, quia vt in quæſtione introductoria huius tertiæ partis patuit plurimorum ſententia, imò talium Doctorum, quorum dicta reprobare nemo audet, vt idem ſentit Scot. Hoſt. Goffr. & quòd licitum eſt vana vanis contundere. Experientia denique imò & maleficarum faſſiones demonſtrant, quòd ſæpiùs per talem modum captæ, taciturnitatis maleficium amiſerunt: imò quàm plures incinerandæ petentes vt ſaltem pede vno terram tangere permitterentur,

An ſiſtorum mos in capiendis maleficis probandus, quando illam captam, nolunt amplius terram contingere.

tur, dum eis fuiſſet denegatum, & in fine ſciſcitatum, cur tantùm terram tangere optaſſent, reſponſum, quòd ſi tetigiſſent, ſeipſas liberaſſent, multis aliis fulminibus interemptis.

In manibus iuſtitiæ vires maleficarum expirant.

Alia cauſa: nam hoc ipſum manifeſtum exiſtit, vt in ſecunda parte operis patuit, quòd in publica iuſtitia omnes vires maleficij franguntur quoad præterita: ſed quoad futura, niſi de nouo ei à diabolo ſuccurratur in maleficio taciturnitatis, omnia crimina fatetur. Dicamus ergo iuxta Apoſtolum. Quæcunque verbo vel opere agimus, omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti fiant. Siquidem innocens fueris, hæc captio non tibi nocebit.

Tertio reſpectu, quia ſi ſecundum Doctores licitum eſt per vana opera maleficia tollere: quia in hoc concordant omnes, licet diſcrepent in illo, quòd illa vana non debeant eſſe illicita. Vnde dictum Hoſtienſis, vbi dicit, quòd licitum ſit vana vanis contundere: gloſſatur ab aliis: nota quòd dicit, vanis, non autem illicitis. A fortiori, illicitum eſt maleficia impedire, ad quod impedimentum hic reſpectus habetur, & non ad aliquid illicitum exercendum.

Duplex incarceratio.

Notet inſuper Iudex, quòd eſt duplex incarceratio. Vna ad pœnam, vbi criminoſi ponuntur, altera ad cuſtodiam tantum, & hæc in prætorio fit. Et hæ duæ cuſtodiæ notantur *in cap. multorum querelæ*, vt *ſuprà*, vnde ad minus ad cuſtodiam eſt incarceranda. Si autem leuia eſſent, pro quibus eſſet accuſata, ita quod non eſſet infamata, nec eſſent indicia facti in pueris & iumentis, tunc remittatur ad domum. Sed quia familiaritatem habuit fortè cum maleficis, & nouit eorum ſecreta, det fideiuſſores, quos ſi habere non poteſt, iuramentis & pœnis aſtricta, domum non exeat, niſi vocata. Ancillæ autem & domeſticæ, de quibus *ſuprà*, ad cuſtodiam & non ad pœnam detineantur.

QVÆSTIO IX.

Quid agendum poſt captionem, & an deponentium nomina ſint ei manifeſtanda? Et eſt actus quartus.

DVo autem poſt captionem fiunt, ſed quid primum inter illas Iudicij relinquitur, ſcilicet, defenſionum conceſſio, & in loco torturæ, non tamen propter torturam examinatio. Primum non datur, niſi petierit. Secundum non fit, niſi prius ancillæ ſeu conſodales, ſi habuit in domo, examinentur.

Procedamus tamen ordine poſito. Si delata dicat ſe innocentem, & quòd falsè ſit delata, & quòd libẽter velit tales accuſatores inſpicere, & eos audire, tũc ſignum eſt quòd petit defenſiones. Sed an Iudex teneatur ei deponentes manifeſtare, & ad conſpectum eius præſentare. Hìc aduertat Iudex, quòd nullum illorum tenetur facere, nec nomina manifeſtare, nec ad conſpectum præſentare, niſi deponentes per ſe & ſponte ad hoc ſe offerunt, vt videlicet eorum aſpectibus præſententur, & ea quæ depoſuerunt eis in faciem obiicere. Quod autem non tenetur Iudex & hoc propter periculum deponentium probatur. Nam licet diuerſi ſummi Pontifices diuerſa ſenſerunt, nullus tamen vnquam ſenſit, quòd Iudex teneretur in tali cauſa delata, nomina deponentium manifeſtare, nec etiam accuſatorum, licet hìc non procedamus per modum accuſationis. Sed potius aliqui ſenſerunt, quod in nullo caſu liceret: aliqui verò quòd in aliquo.

An accuſatores ſint producendi maleficis captiuis.

Tandem autem Bonifacius VIII. ſtatuit, vt patet *in c. ſtatuta. §. inhibemus. lib. 6.* vbi ſic dicitur. Inhibemus tamen, quòd

quòd ſi accuſatoribus vel teſtibus in cauſa hæreſeos interuenientibus,ſeu deponentibus, propter potentiam perſonarum contra quas inquiritur, videant Epiſcopus & Inquiſitor. Nota tu pro Inquiſitore & Epiſcopo iudicem quemcumque contra Maleficas procedentem ex conſenſu Epiſcopi & Inquiſitoris: Quia idem eſt: vices ſuas committere poſſunt, vt in quæſtione introductoria patuit Vnde & talis Iudex quicunque etiam ſecularis procedit Apoſtolica auctoritate,& non ſolum imperatoria Sequitur, graue periculum imminere, ſi contingat fieri publicationem eorundem, ipſorum nomina non publicent, &c. Et ſequitur infrà: ceſſante verò periculo ſupradicto accuſatorum vel teſtium nomina, vt prout in aliis fit iudiciis, publicentur.

Triplex potentia perſonarū iudici attendenda

Attendat etiam circunſpectus Iudex de potentia perſonarum: quia illa eſt triplex, ſcilicet potentia generis & familiæ, potentia pecuniæ & potentia malitiæ: quæ magis timenda eſt, quàm aliæ, quòd ex illa teſtibus grauia pericula poſſent imminere, ſi eis contra quos depoſuerunt eorum nomina publicarentur. Et ratio eſt: maius enim eſt periculum nomina teſtium publicare alicui delato pauperi, habēti mali complices, rebelles & homicidas, qui nihil habent niſi perſonam perdere, quàm generoſo vel diuiti, abundanti in temporalibus. Quòd autem ſit graue periculum, & quale, declarat Ioan. ſuper prædicto verbo, periculum, dicens ita periculum, quia timetur mors, vel detruncatio ipſorum, vel filiorum, vel parētum ſuorū, vel deuaſtatio ſubſtātiæ, vel his ſimilia.

Aduertat inſuper Iudex, quòd cum Apoſtolica auctoritate ex beneplacito ordinarij in his procedit, quòd ad illud ſecretum, ſcilicet, de non reuelando teſtificantium nomina, tam ipſe quàm omnes alij aſſeſſores qui depoſitioni teſtium interfuerunt, aut in futurum circa ſententiam ferendam intereſſe poterunt, tenentur ſub pœna excommunicationis, quam contra eos ſi oppoſitum fecerint, Epiſcopus fulminare poterit: & ita ne reuelent à principio proceſſus, ad minus implicitè fulminabit.

Excommunicantur qui accuſatores & teſtes produnt.

Vnde *in alle. c. ſtatuta. in §. & vt eorundem.* ita dicitur: Et vt eorundem accuſatorum & teſtium periculis efficacius occurratur, & cautius inquiſitionis negotio procedatur: præſentis conſtitutionis auctoritate permittimus, quòd Epiſcopos & inquiſitores (tu intellige ſicut *ſuprà*) poſſint indicere illis, quibus, vt præmiſſum eſt, proceſſum huiuſmodi applicabunt, & in eos arcana conſilij ſeu proceſſus, ſibi ſub ſecreto ab eiſdem Epiſcopo & Inquiſitoribus patefacta, præter ipſorum licentiam aliis patefecerent, excommunicationis ſententiam, quam ex ſecreti violatione ipſo actu incurrant, ſi eis videbitur promulgare.

Puniuntur qui indebitè celāt nomina teſtium.

Notandum vlterius, quòd ſicut pœna annexa eſt, vbi nomina teſtium indebitè publicarētur, ita pœna eſt annexa, vbi indebitè occultarentur, ſcilicet illis, quibus meritò ſunt manifeſtanda, ſcilicet peritis, & aſſeſſoribus, de quorum conſilio eſt ad ſententiam procedendum, vel vbi non publicarēt, vbi ſine periculo teſtium publicari poſſent, vt *in d. c. ſtatu. circa finem ſequitur.* Cæterùm in omnibus præcipimus, tam Epiſcopos, quàm Inquiſitores puram & prouidam intētionem habere, ne accuſatorum vel teſtium nomina ſupprimēdo, vbi eſt ſecuritas periculum eſſe dicant: nec in eorum diſcrimine ſecuritatem afferant, vbi tale periculum immineret, ſuper hoc conſcientias eorum onerātes Vbi Arch. ita dicit. O tu quicunque iudex, in tali caſu benè aduerte verba illa. nam non dicit, ſeue periculū, ſed graue; Noli igitur, reum priuare iuris ordine ſine magna cauſa, quoniam hoc fieri nō poteſt ſine offenſione Dei.

Digitized by Google

Et notandum lectori, quòd quia omnia præcedentia & etiam ſequentia vſque quò perueniatur ad modos ſententiandi abſque pœna ſanguinis, in quibus Eccleſiaſticus Iudex iudicare habet, fieri poſſunt cum conſenſu Diœceſanorum per ſecularem iudicem. Ideò non impediat lectorem, ſi in cap. allegatur iudex Eccleſiaſticus & non ſecularis, qui modos ſententiandi ſuper ſanguinem capiet ex modis ſententiandi & pœnitentionandi ordinariorum.

QVÆSTIO X.

Qualiter ſint defenſiones concedendæ cum deputatione aduocati. Et eſt actus quintus.

Aduocati maleficæ munus.

SI igitur defenſiones petit, quomodo concedi poſſunt, vbi nomina teſtium omnino occultantur? Dicendum, quòd defenſio ſtat in tribus. Primò, vt ei Aduocatus deputetur. Secundò, illi Aduocato nomina teſtium non publicentur, nec ad ſecretum etiam tenendum ſub præſtito iuramento, ſed informetur de ſingulis contentis in proceſſu. Tertiò delati cauſa, quantùm fieri poteſt, in meliorem partem interpretetur, ſcilicet, ne tamen ſcandalo fidei, & damno iuſtitiæ, vt patebit. Et procurator pari forma, cui proceſſus totius copia, ſuppreſſis tamen teſtium & deponentium nominibus: Et idem aduocatus etiam procuratorio nomine procedere poterit.

Aduocatus clienti malam cauſam fouenti, non conſulens vt cedat, perdit ſalarium.

Quoad primum, notatur, quòd aduocatus non deputatur ad beneplacitum delati, puta quia vellet habere vnum ad ſuum placitum: de illo omnino caueat Iudex, non concedere hominem litigioſum, maleuolum, qui faciliter pecuniis poſſit corrumpi, (provt ſæpè tales inueniuntur,) ſed concedat ipſi virum probum, & de legalitate non ſuſpectum.

Et notare debet Iudex quatuor in Aduocato, quæ ſi obſeruata fuerint ab Aduocato permittat eum aduocare, aliàs habet eum refutare. Nam Aduocatus primò debet examinare qualitatem cauſæ, & ſi viderit eam iuſtam, tunc, ſi voluerit aſſumat eam, ſi verò iniuſtam, renuat: & diligenter cauere debet, ne cauſam aſſumat iniuſtam & deſperatam. Verùm quòd ſi ignoranter ab inimico acceptauit cauſam, & cum hoc pecuniam, in proceſſu tamen cognouit cauſam deſperatam, tunc ſic clientulo ſuo, id eſt, delato, pro quo cauſam aſſumpſit, non conſuluit vt cederet, ſalarium receptum tenetur reſtituere ſecundùm Goffred. Quod probare videtur per *C. de iud. l. rem non nouam.* Licet Hoſt. dicat oppoſitum, ſcilicet de ſalario reſtituendo, niſi induſtrioſè feciſſet. Vnde ſi nequam Aduocatus clientulum ſuum ſcienter inducat ad defendendum cauſam iniquam, ad damna & ad expenſas tenetur, *C. de admen. tut. l.* non tamen eſt ignotum.

Aduocato ſeruanda modeſtia, veritas & moderamen ſalarij.

Secundum quod obſeruare debet, vt ſeruet in aduocando tria. Primò modeſtiam, vt non procaciter nec conuiciando nec vociferando proponat. *C. eod. l. quoniam.* Secundò veritatem, ſcilicet vt non mentiatur, falſas rationes vel probationes inducendo, nec falſos teſtes aut iura ſi peritus eſſet, nec delationes petat: præſertim in hac cauſa, vbi ſummariè, ſimpliciter, & de plano proceditur, vt *ſuprà in queſt. 6.* tactum eſt, & tangitur *3. q. 7. hac tria.*

Et tertium, quòd obſeruatur, eſt ex parte ſalarij, quod moderatur ſecundùm conſuetudinem regionis, de qua materia tractatur *in queſt. 7. §. arcentur, & §. tria.*

Sed ad noſtrum propoſitum redeundo, Iudex ita præſcriptas conditiones aduocato proponat, & in fine adiungat, ne

Digitized by Google

ne fautoriam hæreſeos incurrat, quia tunc excommunicatus eſſet iuxta *c.ex-tra.excommunicamus* 1.§.*credentes.*

Fautor hæreſeos ſiue maleficorum excommunicatur.

Nec valet, ſi dicat Iudici, quòd non defendit errorem, ſed perſonam. Quia non debet defendere quovis modo vt non procedatur ſummariè ſimpliciter & de plano: quod faceret, ſi petere vellet omnino dilationes, vel immiſcere appellationes: quæ omnia refutantur, vt ibi *in q. vltima* recitatur. Quia licet errorem non defendat, cùm ſic damnabilior ipſis maleficis eſſet, & potius hæreſiarcha quàm hæreticus maleficus, vt patet 24. *q. illorum.* Tum quia indebitè defendit iam ſuſpectum de hæreſi, tanquam fautorem ſe facit, & non ſolùm leuiter, ſed vehementer, ſecundùm defenſionem quam fecit, & debeat abiurare publicè coram Epiſcopo, iuxta *cap. accuſatus*, frequenter allegatum.

Hæc ad longum poſita ſunt, nec parnipendat iſta Iudex, quia ex Aduocato ſeu Procuratore, vbi falsè procedere nititur, plurima pericula euenire ſolent, vnde Iudex debet omnino eum refutare, & procedere ſecundùm acta & probata, vbi reprehenſibilis aduocatus fuerit. Veruntamen ſi Iudex habuerit Aduocatum irreprehenſibilem pro delato, virum zeloſum, & iuſtitiæ amatorem, nomina teſtium ei indicare poterit, ad ſecretum tamen tenendum ſub præſtito iuramento.

QVÆSTIO XI.

Quid faciet Aduocatus cùm ipſi nomina teſtium non publicantur. Actus ſextus.

QVòd ſi quæritur, quid ergo Aduocatus etiam procuratorio nomine pro delato faciet, vbi nec ſibi nec clientulo ſuo nomina teſtium publicantur, quam tamen publicationem delatus ſummè affectaret. Reſponſio: Informationem capiat à Iudice de ſingulis in proceſſu contentis, & ſi quidem copiam habere velit, ſuppreſſis tamen nominibus teſtium, tradatur ſibi: & ſic informatus accedat ad delatum, & ſingula ipſi proponat, & ſi materia poſtulat, vtpote quia multum oneroſa delato, tum ad patientiam quantum poteſt hortetur.

Quid delato reſpondendum, ſi plenè petat teſtes publicari.

Et delatus vbi iterum atque iterum inſtat, vt ſibi teſtes publicentur, reſpondere poteſt: Ex factis, quæ contra te delata ſunt, coniecturare teſtes poteris. Nam tali maleficiatus eſt puer, aut iumentum, aut tali mulieri ſeu viro dixiſti, eò quòd talem rem, quam petebas, tibi præſtare nolebant, tu ſenties quòd melius fuiſſet vt mihi rem accommodaſſes: poſt quæ verba talis infirmatus ſubitò, facta tua, vt teſtimonia clamant: quæ plus ponderantur quàm teſtimonia verborum. Vel etiam tu ſcis te infamatam, & à longo tempore ſuſpectam de multis maleficiis & damnis hominibus illatis. Et ſic replicando, finaliter ad hoc deueniet, quòd ipſa aut inimicitias allegabit, aſſerens ſibi ex inimicitia obiecta: aut dicet: Fateor me dixiſſe hæc verba, ſed non animo nocendi.

Quando à reo allegantur capitales inimicitiæ.

Quare Aduocatus tunc Iudici & Aſſeſſoribus, de primo, videlicet de inimicitia habet proponere, & Iudex inquirere. Et ſi quidem iſta capitalis inueniretur vtpotè quia inter maritos, vel conſanguineos fuiſſet mors inceptata, vel ſequuta, vel alicuius criminis inculpatio, vt quis foret plectẽdus per publicã iuſtitiam, vel fuerunt vulnera grauia ex controuerſiis & briguis illata, tunc prouidus Iudex cum ſuis aſſeſſoribus diſcutiet, an ex parte delatæ inimicitia aggrauetur, vel ex parte deponẽtis, puta quia maritus aut delatæ amici alios ex parte deponentis iniuſtè oppreſſerunt, tunc quidem ſi non adſunt indicia facti in

pueris, ſeu iumentis, ſiue hominibus maleficiatis, nec etiam adſunt alij teſtes, aut etiam quòd publica infamia non laborat, tunc præſumitur, quòd ratione vindictæ contra eum depoſuerit, & eſt delata omnino abſoluenda, & liberè dimittenda ſub debita cautione de non vindicando, &c. vt moris iudicum eſt.

Sed quæritur, Katharina habet puerum maleficiatum, ſeu ipſa per ſe eſt maleficiata ſeu in iumentis percepit plurima damna, & ſuſpicatur ſuper illam cuius maritus aut conſanguinei per prius iniuſtè ſuum maritum aut conſanguineum oppreſſerunt in publico iudicio: Vnde cùm hic duplex ſit inimicitia ex parte deponentis, quia inimicatur ratione maleficij illati & ratione infamiæ iniuſtè obiectæ ſuo marito ſubitò aut conſanguineo, eſtne eius depoſitio repellenda, aut non: Et quidem ex vna parte videtur quòd ſic, quia inimicitia ibi eſt, ex altera quòd non: quia profert indicia facti.

Reſpondetur, quòd in caſu, quo non adſunt alij deponentes: nec etiam publica laborat infamia contra delatam, tunc non ſtatur eius depoſitioni tantum, ſed repellitur: & delata tamen redditur ſubiecta, ſi in quantum morbus eſt maleficioſus, & non ex naturali defectu. Et qualiter hoc cognoſcitur, inferius patebit: quòd canonicè eſt purganda.

Sed ſi iterum quæritur, an alij deponentes habeant ſuper indicia facti primùm deponere, quæ ipſis aut aliis contigerunt, aut ſolùm ſuper infamiam? Reſpondetur, quòd ſi ſuper alio indicia facti deponunt, bene quidem: ſi autem tantùm ſuper infamiam, & ita in re exiſtit, tunc Iudex licet repulerit deponentem propter inimicitiam, tamen indicium facti, quod protulit & oſtendit Iudex ex aliis teſtibus, quæ ſuper infamiam depoſuerunt, capiet pro interſigno ſuper ſuſpicionem vehementem, ex qua ipſa delata detenta iudicari poterit à Iudice ſuper triplicem pœnam, ſcilicet, canonicæ purgationis propter infamiam, iuxta *c. inter ſollicitudines*, extra: *de purga. can.* Item ſub abiuratione propter ſuſpicionem, iuxta *c. accuſatus. in prin.* & ſecundum varias ſuſpiciones ad varias abiurationes, vt patebit in quarto modo ſententiandi. Et propter indicia facti, ſi crimen fatetur & pœnitet, non relinquitur brachio ſeculari ad punitionem ſanguinis, ſed per Eccleſiaſticum iudicem ad perpetuos carceres iudicatur. Per ſecularem tamen Iudicem, non obſtante quòd ad perpetuos carceres ſit per Eccleſiaſticum iudicem iudicatus poteſt propter damna temporalia tradi igni. Iuxta *cap. ad abolendam. § præſenti, & iuxta c. excommunicamus. 2. de hæret.* Quæ omnia patebunt inferius circa ſextum modum ſententiandi.

Triplex pœna maleficæ irroganda.

Epilogando. Attendat Iudex primò, quòd non ſit facilis ad credendum Aduocato, vbi pro delato allegat inimicitiam capitalem, eò quòd rariſſimè in tali crimine quis deponit ſine inimicitia, cùm maleficæ ſemper exoſæ omnibus habeantur. Secundò attendat, quòd cùm quatuor modis malefica poſſit conuinci, ſcilicet, per teſtes, per euidentiam facti, per indicia facti, & per confeſſionem propriam. Et hoc, vel ſuper infamiam tantùm, quòd tamen fieret hoc per teſtes, vel ſuper ſuſpicionem, tunc per euidentiam facti, aut indicia fieret, ex quibus ſuſpicio poteſt iudicari leuis, vel vehemens, vel violenta. Et hæc omnia abſque confeſſione propria, quæ ſi concurreret tunc, vt dictum eſt procederetur.

Tertio applicet præmiſſa ad ſuum propoſitum ſuper perſonam detentam ad obuiandum aduocato, ſed videlicet ſi tantummodo ſuper infamiam delata, aut quòd ibi concurrant aliqua indicia, vnde redditur ſuſpecta vehementer.

tet,

ter, vel leuiter: & tunc aduocato ſuper inimicitiam allegatam reſpondere poterit. Et hæc quantum ad illam partem, vbi aduocatus pro delato inimicitiam deponentium allegauit.

De minis maleficarum quid ſit iudicandum. Sed vbi allegat ſecundum, videlicet, quòd illa verba quæ protulit contra deponentem, tu ſenties in breui quæ tibi euenient, aut, tu non habebis plures dies ſanos, aut veniet in breui quòd tu velles mihi talem rem accommodaſſe, vendidiſſe, & ſimilia. Tunc Aduocatus adiungat, licet malum aliquod fuerit ſubſequutum deponenti, in rebus vel corporibus, non tamen propter hoc ſequitur, quod illa delata huius mali ſit cauſa tanquam malefica, eò quòd infirmitates variis modis accidere poſſunt. Item allegat quòd commune eſt mulierum, verbis huiuſmodi mutuò contendere: *&c.*

Coniecturæ de morbis maleficialibus. Super iſtas allegationes iudex debet obuiare per hunc modum: ſi quidem infirmitas ex defectu naturæ accidit, tunc excuſatio locum habere poterit. Sed quia ex ſignis & experimentis oppoſitum conſtat, vtpote quia nullo remedio naturali curari poterit. Item quia iudicio medicorum indicatur vt morbus maleficialis, vulgariter, *Nachtſchaden.* Item indicio fortaſſis incantatricum aliarum, quæ aſſerunt, ſeu aſſeruerunt, morbum eſſe maleficialem. Item quia ſubitò ſuperuenit abſque alia præuia debilitatione, cùm tamen naturales infirmitates ſucceſſiuè ſolent debilitare. Item quia fortaſſis curata fuit, ideo quia reperit certa inſtrumenta ſub lecto, aut indumentis, ſeu aliis locis, & illis amotis, ſubitò ſanitati reſtituta fuit, prout ſæpiſſimè contigit, vt *ſuprà* in ſecunda parte operis patuit, vbi de remediis tractatur. Et per hæc, ſeu ſimilia iudex facillimè poteſt obuiare, quòd talis infirmitas potius ex maleficio quàm naturali defectu contigit & per minas obiectas ſuſpicatur de tali maleficio. Sicut à ſimili ſi quis diceret, volo tibi comburere horreum, & effectus ſubſequitur, vtique violentam cauſat ſuſpicionem, quòd ille, qui minas protulit, horreum ſuccenderit, licet fortaſſis alius, & non ipſe combuſſerit.

QVÆSTIO XII.

Sequitur ad idem, magis declarans qualiter inimicitia capitalis inueſtiganda.

Actus ſeptimus.

Attento, quòd à teſtimonio ferendo tantummodò inimici capitales repelluntur, vt *ſuprà quinta quæſtione* tactum fuit. Inimicitiam autem talem declararet ex iis, quæ *in capitulo præcedenti* tacta ſunt, Iudici fortaſſis nimis obſcurum & difficile videatur: Attento quòd delatus vel eius procurator nollent faciliter eius acquieſcere deciſioni ſuper materiam tactam, quæ dicatur inimicitia capitalis: & quæ non. Ideo exprimendi ſunt alij modi, quibus in notitiam talis inimicitiæ Iudex deuenire poſſit, vt inſontē ſic minimè damnet, quòd tamen reum per debitam iuſtitiam puniat. Et hi etiam modi, licet ſint cauteloſi, ſeu doloſi, tamen Iudex illos practicare poteſt in bonum fidei & reipublicæ: Cùm & Apoſtolus dicat: Cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi, ſpecialiter etiam hi modi practicantur ſuper delatos, non diffamatos publicè, ſeu etiam non notatos per aliquod indicium facti. Licet etiam Iudex ſuper quoſcunque delatos, vbi inimicitia contra deponentes allegarent, & nomina teſtium omnino ſcire vellent. Modi cauteloſi, quibus iudex inimicitias diſcernere poſſit.

Primus modus eſt. Nam datur delato, ſeu ſuo Aduocato, copia proceſſus, ad partem ſuam: ſcilicet, deorſum, &

& nomina deponentium, ſeu deferentium ad partem aliam, non tamen eo ordine quo deponunt,ſed iſto modo,vt nomen teſtis,qui eſt primus in copia,ſit ſextus vel ſeptimus in ſchedula, & qui ſecundus ſit penultimus,vel vltimus:& ſic delatus, qui hoc deponat, vel illud, & quis ſit primus vel ſecundus in ſua copia: quo ſtante aut dabis omnes inimicos aut non: Si omnes eo citius deprehendetur delatus de mendacio, vbi cauſa inimicitiæ per Iudicem ſcrutabitur,ſi quoſdam verò, tunc facilius cauſa inimicitiæ inueſtigabitur.

Secundus modus eſſet à ſimili, vbi daretur Aduocato proceſſus copia ad partem vnam, & deponentium nomina ad partem aliam & adiunctis aliis extraneis, quæ alibi à maleficis fuerunt perpetrata, & non à deponentibus ſeu teſtibus in ſcriptis depoſita, ſic delatus non poterit aſſertiuè dicere illum vel iſtum inimicum capitalem, quia neſcit, quæ ſint ab illis contra eum depoſita.

Tertius modus, qui & *ſuprà* tactus *capitulo quinto*: nam quando delatus examinatur in fine ſecundi examinis, antequam petit defenſiones, & antequam Aduocatus ipſi deputatus, interrogetur, an reputet ſe habere inimicos capitales qui omni diuino timore poſtpoſito,falsò imponerent illi labem hæreſeos maleficarum. Et tunc fortè impræmeditatus ac improuiſus,& non viſis deponentium atteſtationibus reſpondebit,quòd non reputet ſe habere tales inimicos: vel ſi dicit puto me habere, tunc nominet, & illi inſcribantur, & cauſa etiam inimicitiæ, vt poſtmodum Iudex valeat eò certius inueſtigare, poſtquam copia proceſſus & nomina ſeorſim fuerint tradita modis quibus *ſuprà*.

Eſt & quartus modus, vt iterum in fine ſecundi examinis aut confeſſionis, de qua in ſexta quæſtione circa ſecunda interrogatoria, antequam dentur illi defenſiones, interrogetur de teſtibus, qui grauius depoſuerunt contra eum, per hunc modum: Cognoſcis tu talem, vnum nominando de teſtibus, qui grauiora depoſuit, & tunc dicit quòd ſic, vel quòd non. Si dicit quòd non, tunc non poterit poſteà dando ſibi defenſiones & Aduocatum ponere illum capitalem inimicum, cùm dixerit medio iuramento prius oppoſitum, ſcilicet non cognoſcere illum. Si autem dicit quòd ſic, tunc interrogetur, ſi ſcit, vel audiuit quòd ipſa, vel ipſe egerint aliquid contra fidem Chriſtianam ſicut maleficæ facere ſolent. Si dicit quòd ſic,talia enim & talia fecit.Interrogetur quoque,ſi eſt eius amicus, vel inimicus, ſtatim reſpondebit, quòd amicus, & hoc ideo vt eius teſtimonio ſtetur: & ex tunc in illa cauſa, non poteſt dare illum inimicum capitalem per ſuum aduocatum cum medio iuramento, quòd antea dixerat eum amicum.Si autem reſpondeat quòd nihil ſcit de eo,tunc interrogetur an ſit eius amicus vel inimicus,& ipſe ſtatim reſpōdebit quòd amicus:Quia allegare inimicum, de quo nihil mali nouit,non facit.Dicet ergo, ſum eius amicus,attamen ſi ſcirem aliqua, non omitterem, quin illa reuelarem. In tali ergo cauſa non poterit eum ponere poſtea inimicum.Vel ad minus allegabit cauſas inimicitiæ capitalis à principio, & tunc Aduocato adhibebitur fides.

Quintus modus eſt, nam datur delato ſeu Aduocato copia proceſſus,ſuppreſſis nominibus deponentium.Et vbi Aduocatus informabit eum de ſingulis, coniecturatur quis vel qui depoſuerunt talia contra eum,& frequenter venit in cognitionem. Et tunc ſi dicet, talis eſt inimicus eius capitalis,& volo probare per teſtes, tunc Iudex habet conſiderare concordiier iuxta proceſſum nominatum:& tunc quia dixit velle probare

bare per teſtes, illos examinabit, & cauſas inimicitiæ examinabit ſecretè conuocato ad hoc bono conſilio peritorum vel antiquorum, in quibus latet prudentia: & ſi ita inuenerit cauſas inimicitiæ capitalis ſufficientes, tunc repellat primos teſtes & illi dimittentur, ſi non adſunt alia grauamina teſtium.

Et hic modus quintus & communis obſeruatur & de facto maleficæ citò ex copia proceſſus elicitur, qui vel quæ aduerſus eam depoſuerunt: Et quia rariſſimè in tali cauſa inuenitur inimicitia capitalis, niſi ea quæ ex earum malis operibus oritur: Ideo Iudex de facili ſe habet per præfatos modos reſoluere: attento etiam quòd ſæpè deponentes affectant ſe perſonaliter maleficis præſentare, & in faciem obiicere ea quæ per maleficia eis ſunt illata.

Modus vltimus minus ſcrupuloſus & taxandus. Eſt & alius & vltimus, ad quem finaliter Iudex recurrere poteſt, vbi prædicti modi fortaſſis iudicarentur ab aliquibus doloſi, & per aſtutiam practicati, præſertim quatuor primi, ideo omnino ad ſatisfaciendum & quietandum ſcrupuloſas mentes, & ne Iudici quicquam obiiciatur, aduertat, quòd poſtquam per præcedentes modos expertus eſt, non eſſe aliunde inter delatum & deponentem capitalem inimicitiam, vult tamen hoc idem conſilio aliorum aſſeſſorum concludere in finem, ne ſibi quicquam obiiciatur: faciat hoc: det delato ſeu eius Aduocato copiam proceſſus, deponentium tamen & deferentium nominibus ſuppreſſis: Et quia defendendo dicit ſe habere inimicos capitales, & fortaſſis cauſas inimicitiarum varias allegat, ſiue in re ita ſint, ſiue non, congregat tamen Iudex conſilium peritorum cuiuſcunque facultatis, ſi commodè haberi poteſt, vel ad minus ex prouidis & honeſtis perſonis quibuſcunque: quia ad hoc tenetur: iuxta *cap. ſtatuta*, frequenter allegatum, & illis totum proceſſum integraliter & perfectè per notarium ſeu ſcriptorem legi faciat: & cum teſtium ſeu deponentium nominibus publicè exponat, ita tamen quòd ad tenendum ſecretum ſub præſtito iuramento omnes aſtringat, & de illo an hoc facere velint, prius habeat inquirere, quia aliàs omnino non ſunt eis nomina illa exponenda.

Ex poſt dicat, qualiter per talem & talem modum inquirendo de inimicitia, nullam potuerit perpendere. Attamen ſubinferat, ſi videbitur, fiat è duobus vnum, aut per conſilium diſcernatur, qui ſint ex deponentibus repellendi tanquam inimici capitales, & quomodo eligantur tres, quatuor, aut quinque qui amplius nouerint in illa aut oppido amicitiam vel inimicitiam delati & teſtium: & qui non ſunt præſentes in conſilio, & publicentur illi tantummodo nomina delati & teſtium; non autem articuli proceſſus: & ſtabitur iudicio eorundem. Ex primo non poterunt benè teſtes repellere attento quòd Iudex ſuos modos inquirendi practicauit: ex ſecundo verò totaliter ſe immunem faciet, & omnem à ſe ſiniſtram ſuſpicionem excutiet. Tenetur etiam hunc vltimum modum ſeruare, vbi delatus in alieno loco & patria eſſet captus. Et hæc ſufficiant ad diſcernendum ſuper inimicitiam.

QVÆSTIO XIII.

Super ea quæ ante interrogatoria in loco carceris & tortura proponenda habet iudex aduertere. Et eſt actus octauus.

QVid denique iudici agendum ſit, clarè patet. Si enim, vt communis exigit iuſtitia, ad pœnam ſanguinis non iudicatur, niſi propria confeſſione conuincatur.

uincatur. Quamuis ex aliis duobus habetur pro manifeſtè deprehenſa hæretica prauitate, ſcilicet ex euidentia ſeu indicio facti, & ex teſtium productione legitima, vt ſupra quæſtione prima tactum fuit, & de tali etiam delata ad præſens agitur: tunc vtique quæſtionibus & tormentis, pro criminum faſſione exponetur.

Caſus euidens facti. Et vt quæſtio clara ſit, ponatur caſus, qui Spiræ contigit & ad multorum notitiam peruenit. Quidam vir honeſtus, dum quandam mulierem pertranſeundo non ei ad nutum in venditione cuiuſdam rei venalis complacere voluiſſet, illa indignata poſt tergum, clamauit; in breui optaſſes quod annuiſſes.

Et eſt vſitatus hic modus loquendi maleficarum, vel à ſimili, quando maleficium per auiſamenta volunt inferre. Tunc ille indignatus, & non immerito ſuper eam, vultum poſt tergum vertit, vt eam quo animo verba protuliſſet inſpiceret, & ecce ſubitò maleficio percuſſus os ſuum in obliquum horribili deformitate vſque ad aures extenditur, nec retrahere potuit, ſed multo tempore in illa deformitate perſtitit.

Hoc euidens factum iudici proponitur, caſum ponimus, & an pro manifeſta deprehenſa in hæreſi maleficarum, ſit habenda quæritur. Reſpondere oportet ex verbis Bernar. *in glo. ordinaria*, & *in c. ad abolendam, vt ſuprà quæſtione notata*, tangitur quòd ſic eò, quòd tribus modis, vt ibi tangitur, quis vt taliter deprehenſus iudicatur: Et illa etiam tria non copulatiuè, id eſt, quòd omnia tria habeant inſimul concurrere, ſed vnum quodque per ſe, ſcilicet, euidentia facti, teſtium legitima productio, & propria confeſſio reddit maleficam, videtur manifeſtè deprehenſam reputari.

Euidentia facti differt ab indicio facti. Indicium autem facti differt ab euidentibus quia cùm minus ſit quàm euidentia, tamen capitur etiam ex verbis & operibus Maleficorum, vt in illa quæſtione ſeptima tangitur, & iudicatur ex maleficiis non ita ſubitò. Sed proceſſu temporis illatis, per minas tamen etiam præcedentes: ſicque concludamus, quòd de ſimilibus maleficis delatis, & quæ ſub defenſionibus, vt præmiſſum eſt, defecerunt etiam vel non defecerunt eo quòd non fuerunt conceſſæ? non conceſſæ autem quia non fuerunt petita: Iam noſtra quæſtio verſatur, quid iudici agendum, & qualiter ad quæſtiones ſit procedendum pro dicenda veritate in punitionem ſanguinis.

Cur iudici ad torturam non properandum. Vbi plura ſunt iudici propter ingentes labores contra maleficium taciturnitatis aduertenda, quæ etiam ſucceſſiuè per capitula deducentur.

Et primum eſt, quòd ad maleficam quæſtionandam non ſit pronus, habeat tamen ad certa ſigna quæ ſequentur aduertentiam. Quare autem non debeat eſſe facilis, cauſa eſt, quia niſi Diuina coactio per ſanctum Angelum, vt maleficium Diaboli abſcedat, concurrat, ita inſenſibilis in illis doloribus efficitur, vt membratim citius diſcerperetur, quàm aliquid veritatis fateri valeat.

Nec propter hoc omittendum, tum quia non æqualiter omnes ſunt huiuſmodi maleficiis irretitæ, tum etiam quia diabolus ſponte interdum non coactus ſancto Angelo Maleficam fateri crimina permittit. Pro cuius intellectu ea quæ *ſuprà in ſecunda parte operis*, de modo præſtandi homagium diabolo tacta, ſunt aduertenda.

Non prius ſtatim annis quælibet malefica diabolo homagium præſtat. Sunt namque, quæ ſub certis annis prius diabolo militant, vt ſex, octo aut decem annis antequam ipſi homagium præſtent, ſcilicet in corpore & anima ſe eis deuouendo, vbi tamen aliæ à principio illi profitendo fidei abnegationem etiam ſubitò homagium præſtant. Cur autem diabolus hoc ſpacium temporis poſtulatum acceptat? vtique ea

de

Digitized by Google

de cauſa, vt illo intetmedio maleficam experiatut an ote tantum & non corde fidem abnegando ſimili modo etiam homagium ſibi ptæſtaret.

Diabolus non niſi per exteriora cordis intima coniecturis aſſequitur.

Nam cùm diabolus intima cordis non niſi per exteriora & coniecturaliter cognoſcere habeat, vt in prima parte operis, ſub difficultate, an dæmones ad odium, vel amorem mentes hominum immutare poſſint: plures etiam reperiantur, quæ neceſſitate aliqua, aut egeſtate inductæ, per alias maleficas, & ſub ſpe confeſſionis, euaſionis, à fide in toto vel in parte apoſtatant: tales vtique etiam non coactus à ſancto Angelo relinquit, vnde & faciliter ſua crimina fatentur: cùm tamen illæ, quæ ſicut ore, imò & corde ſibi adhæſerunt, pro viribus ab eo defendantur, & indurentur ad taciturnitatis maleficium.

Cur quædam maleficæ ad confitendum faciles ſint.

Et per hæc patet ſolutio ad quæſtionem, vnde proueniat, quòd certæ maleficæ de facili fateantur: aliæ verò minimè. Quia vbi diuinitùs diabolus non repellitur, adhuc tamen ſponte illas relinquit, vt per temporalem confuſionem & horribilem mortem ad deſperationem inducat, quos corde allicere nunquam poterat. Patent hæc etiam ex ſacramentalibus earum confeſſionibus, in quibus aſſerunt, ſe nunquam voluntariè adhæſiſſe, & plura maleficia coactas à dæmonibus intuliſſe.

Eſt & alia differentia, quòd cernuntur aliquæ poſt faſſionem criminum ſibi ipſis mortem intentare, vt laqueo vel ſuſpendio vitam ſibi ipſis auferant. Quod vtique inimicus ille operatur, ne per ſacramentalem confeſſionem veniam à Deo conſequantur. Et hoc præcipuè illis, quæ non voluntariè ſibi adhæſerunt: licet & aliis, quæ ſibi voluntariè adhæſerunt poſt criminum faſſionem intentet. Sed tunc cernitur, quòd diabolus coactè maleficam habuit relinquere.

Tam difficulter quæſtionatur Malefica quam exorcizatur obſeſſus.

Concludamus, quòd tantus vel etiam maior præſupponitur labor ad quæſtionandum pro dicenda veritate maleficam, quantus ad exorcizandum à dæmone poſſeſſum. Ideo Iudex nec voluntarius nec facilis ad hæc eſſe debet, niſi, vt dictum eſt, in punitionem ſanguinis. Sed & in hac cauſa faciat diligentiam, prout ſequitur: primò ferendo ſententiam.

QVÆSTIO XIV.

De modo ſententiandi delatam ad quæſtiones. Et quomodo prima die ſit quæſtionanda, & an poſſit conſeruationem vitæ compromittere. Actus decimus.

QVid denique ſecundo loco Iudex habet aduettere; ſtatim poſt actus, in eo quòd refert ſententiam ſuam per modum qui ſequitur.

Sententia interlocutoria ad quæſtionem ſubmittenda.

Nos Iudex & aſſeſſores attendentes meritis, ſeu conſiderantes merita proceſſus facti per nos, contra te talem, talis loci, talis diœceſeos, & diligenter omnibus examinatis, inuenimus, quòd tu es varius in tuis confeſſionibus. vtpote quia dicis tales minas te protuliſſe, non autem in eo nocendi animo, & tamen nihilominus ſunt indicia, quæ ſunt ſufficientia ad te exponendum quæſtionibus & tormentis. Quapropter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures iudicum non offendas, interloquendo declaramus, indicamus & ſententiamus die præſenti, & hora tali, ſupponendum quæſtionibus, & tormentis. Lata fuit hæc ſententia, &c.

Secundò ſtat actus in eo, quòd & præmiſſum eſt, adhuc non ſit voluntarius ad quæſtionandum, ſed carceribus

Admonitionibus amicis elicienda confeſſiones.

ad pœnam mancipatus, & non iam ad cuſtodiam tantùm vt prius,& adhibitis eius amicis, vt pœnas ſubterfugiat, & quòd fortaſſis morti non tradetur,licet aliàs punietur, vbi veritatem fatetur, illis proponat, & quòd ad hoc ipſum delatum inducere velint,hortatur.Nam meditatio frequens,& carceris calamitas, ac replicata informatio proborum virorum diſponunt ad veritatem eruendam.

Et à nobis expertum eſt, quod per huiuſmodi informationes maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in ſignum reſiſtentiæ in terram ſpuentes, quaſi in faciem diaboli, dicebant, exeas maledicte diabole, faciam quod iuſtum erit, & conſequenter crimina ſua fatebantur.

Si verò conuenienter delato expectato, & tempore congruenter prorogato,& multipliciter informato:credat iudex bona fide ipſum delatum negare veritatem,quæſtionent eum moderatè, vtpote ſine ſanguinis effuſione:ſcientes quòd quæſtiones ſunt fallaces, & ſæpius,vt tactum eſt, inefficaces.

Modus in tortura procedendi.

Eſt autem modus incipiendi talis,vt dum miniſtri ſe diſponunt ad quæſtionandum pòſt exſpolient eum: vel ſi eſt mulier, prius antequam ad carceres pœnoſos ducatur, ab aliis mulieribus honeſtis & bonæ famæ exſpolietur: ea de cauſa,vt ſi maleficium aliquod inſutum eſſet veſtimentis, prout ſæpè ex informatione dæmonum practicant ex membris pueri non baptizati, in finem vt pueri viſione beatifica priuentur. Et dum inſtrumenta diſponuntur, Iudex per ſe & alios bonos viros fidei zelatores, inducat quæſtionandam ad fatendum veritatem liberè, & ſi fateri noluerit,mandet miniſtris,quòd ad cordas ligetur,vel ad alia inſtrumenta applicetur, & ibi ſtatim obtemperent non læti,ſed quaſi turbati. Pòſt iterum ſoluatur ad petitionem aliquorum,& ad partem trahatur, & iterum inducatur, & inducendo informetur, quòd non tradetur morti.

An iudici liceat promittendo impunitatem reo placendo, veritatem elicere.

Vbi quæritur. An hic iudex ſuper delatum infamatum,& per teſtes,& indicia facti legitimè conuictum, cùm nihil deſit niſi in ore proprio crimen fateatur, poſſit licitè conſeruationem vitæ compromittere, cùm tamen, ſi crimen fatetur, vltimo ſupplicio punitur.

Reſpondetur: A variis varia ſentiuntur.Nam quidam ita ſentiunt,quòd ſi delata eſt plurimùm infamata, & ſuper indicia facti violenter ſuſpecta: & quòd ipſa in magnum nocumentum ſit, tanquam aliarum maleficarum magiſtra, etiam tunc ſecurari poſſet de vita ſub his circunſtantiis,vt perpetuis carceribus, in pane & aqua adiudicaretur, dummodò alias maleficas ſub certis & veriſſimis ſignis manifeſtaret; nec tamen illa pœnitentia carceris, vt ponitur,ei manifeſtanda eſſet, ſed duntaxat ſecuritas vitæ promittenda, & aliquali pœnitentia, puta, per exilium, vel alio modo punienda.Et ſine dubio pro maleficis famoſis & præſertim quæ maleficis medicaminibus inſiſtunt,& maleficiatos ſuperſtitioſis actibus curant, taliter ſeruandæ eſſent,vt aut maleficiatis ſubuenirent, aut maleficas proderent: Nec tamen eorum proditioni ſtaretur, eò quòd diabolus mendax, niſi pariter & alia indicia facti cum teſtibus occurrerent.

Aliis videtur ad idem in caſu, quo ſic carceribus deputata eſſet,ad tempus promiſſionem ſeruandam eſſe, & poſt ſpatium temporis incinerandam.

Ad tēpus ſolùm hæreticis & maleficis fides ſeruanda.

Tertij ſunt, qui dicunt Iudicem ſecurè poſſe in conſeruationem vitæ compromittere, ita tamen, quòd ex poſt à ſententia ferenda ſe exoneraret, & in ſuum locum alium ſubſtitueret.

Inter quos modos primos, licet videretur vtilis propter maleficiatorum cura-

curationem, tamen quia non eſt licitum maleficia ſeu illicita opera tollere licet, vt in quæſtione prima, & introductoria huius tertiæ partis patuit, plurimorum opinio ſit, quòd licitum ſit maleficia per opera vana & ſuperſtitioſa tollere. Sed quia in his magis docet Iudices experientia atque vſus, & negotiorum varietas, quàm ars alicuius ſeu doctrina: ideo relinquitur hoc iudicibus. Certum eſt autem, vt experientia pluries docuit, quòd multi faterentur veritatem, niſi metu mortis retraherentur.

Experiētia docebit Iudices.

Quòd ſi nec minis, nec talibus promiſſis fateri voluerit veritatem, tunc miniſtri ſententiam latam exequantur, & quæſtionetur conſuetis modis & non nouis nec exquiſitis, leuius vel fortius, ſecundùm quòd crimen exigit delinquentis. Et dum quæſtionatur de certis articulis ſuper quibus quæſtionatur, & hoc ſæpè & frequenter à leuioribus incipiendo: quia citius concedet leuia quàm grauiora. Et dum hæc fiunt, notarius totum ſcribat in proceſſu, & quomodo quæſtionatur, & de quibus interrogatur, & quomodo reſpondetur.

Leuiora delicta primò interroganda.

Et nota, quòd ſi fatetur per tormenta, ducatur poſtea ad alium locum, vt denuò recognoſcat, & quòd non tantummodò vi tormentorum cognouerit.

Quartò ſtat actus in iſto, quòd ſi quæſtionatus decenter noluerit fateri veritatem, ponantur alia tormentorum genera coram eo, dicendo, quòd oporteat eum hæc ſuſtinere, niſi fateatur veritatem. Quòd ſi nec ſic poterit ad terrorem vel etiam ad veritatem induci, tunc pro ſecunda aut tertia die quæſtionanda ad continuandum tormenta, non ad iterandum: quia iterari non debent, niſi noua ſuperueniſſent indicia.

Sententia ad continuandam torturam.

Feretur coram eo ſentētia in modum qui ſequitur. Et nos præfati Iudex, vt ſuprà, aſſignamus tibi tali, diem talem, ad quæſtiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas audiatur, & totum ponatur in proceſſu à notario.

Et intra illud tempus aſſignatum Iudex per ſe, aut per alios probos viros, inducet eam ad fatendum veritatem, modo præmiſſo, cum ſecuritate vitæ, ſi ita videbitur expedire.

Aduertat etiam Iudex, vt intra illud tempus continuè apud eam ſint custodes, vt videlicet ſola non relinquatur, quia à Dæmone frequentabitur, vt ſibi ipſi mortem inferat: ſi quantum Diabolus deſerere ipſam intendit, aut ad deſerendum ipſam diuinitus arcetur, hoc ipſum enim Diabolus meliùs noſcere poteſt, quam aliquis ſcriptis reſerare.

Maleficæ non ſolæ relinquēdæ.

QVÆSTIO XV.

Super tormenta continuanda, & de cautelis, & ſignis quibus cognoſcere poteſt Iudex maleficam: & quomodo ſe ab earum maleficiis debeat præmunire. Item quomodo ſint abradenda in locis vbi ſua habent maleficia abſcondita, cùm declarationibus variis, ad obuiandum maleficio taciturnitatis. Et eſt actus undecimus.

QVid autem conſequenter reſtat iudici ſuper tormenta continuanda? Eſt aduertendum primò, quòd ſicut non omnium membrorum eſt eadem medicina, ſed potiùs diuerſorum & ſingulorum ſunt diuerſæ & ſingulares medicinæ, ſic nec ad omnes hæreticos, ſeu de hæreſi delatos, idem modus interrogandi, inquirendi & examinandi, quoad articulos eſt ſeruandus, ſed ſecundùm veritatem ſectarum, & perſonarum, varius & diuerſus modus examinandi. Idcirco prudens iudex & medicus,

dicus, qui putrida membra, & ſcabioſas oues reſecare, & ſequeſtrare ab innoxiis nititur, tam æſtimare poteſt, delatam maleficio taciturnitatis infectam, quàm taciturnitatem euellere, non poteſt vna & infallibilis depingi regula, ſeu modus, imò etiam dare non eſſet tutum: eò quòd cum illum modum conſequenter aſſuetum, ac regulam generalem, tenebrarum filij præuiderent, ipſam tanquam laqueum ſuæ perditionis, facilius euitarent, ſeu etiam præcauerent.

De maleficio taciturnitatis.

Curet igitur prudens ac induſtrius iudex occaſionem & modum interrogãdi arripere, ſiue ex teſtium reſponſis, ſeu atteſtationibus, ſiue ex iis, quæ aliàs experientia eum docuit, ſiue ex iis quæ proprij ingenij acumen aperit: ſubſcriptis cautelis vtendo.

Maleficæ non queũt lachrimas fundere.

Nam ſi inueſtigare affectat, an maleficio taciturnitatis ſit inuoluta, aduertat an lachrimari coram eo ſtando queat: aut tormentis exponendo. Hoc ipſum enim pro certiſſimo ſigno, ex fide dignorum antiqua relatione, ac propria experientia docente, adeò compertum eſt, quòd etiamſi ad lachrimandum coniurationibus aliqua hortetur, & compellatur: ſi malefica exiſtit, hoc ipſum, ſcilicet, lachrimas emittere non poteſt: dabit quidem flebiles, & ex ſputo, genas & oculos linire, ac ſi fleret attentabit, ſuper quo à circunſtantibus cautè aduertendum erit.

Modus coniurãdi ad lachrimas.

Modus autem coniurandi ad lachrimas veras, ſi innoxia fuerit, & cohibere lachrimas falſas, talis vel conſimilis in ſententia practicari poteſt, à iudice, ſeu presbytero: manum ſuper caput delati ſeu delatæ ponendo: Coniuro te per amariſſimas lachrimas à noſtro ſaluatore Domino Ieſu Chriſto in cruce pro ſalute mundi effuſas, ac per ardentiſſimas lachrimas ipſius glorioſiſſimæ virginis Mariæ, matris eius, ſuper vulnera ipſius hora veſpertina ſparſas, & per omnes lachrimas, quas hic in mundo omnes ſancti & electi Dei effuderunt, & à quorum oculis iam omnem lachrimam abſterſit, vt in quantum ſis innoxia, lachrimas effundas, ſi nocens, nullo modo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Amen.

Experientia docuit, quanto amplius coniurabantur, tantò minus flere poterant, cùm tamen vehementer ſe ad fletum ſtimulabant, & genas ſputo humectabant. Poſſibile tamen, vt poſt in abſentia iudicis, & extra locum & tempus torturæ, coram cuſtodibus flere valeant.

Cauſa impedimenti fletus in maleficis.

Quòd ſi cauſa impedimenti fletus in maleficis quæritur, poteſt dici, quòd quia gratia lachrimarum in pœnitentibus præcipuis donis aſcribitur, cùm cœlum penetrare, & inuincibilem vincere, humilis lacrima à Bernardo, aſſeritur: nulli dubium, quin & inimico ſalutis diſplicere noſcitur, vnde & ſummis conatibus illas impedire nemo ambigat, vt finalis impœnitentia potius introducatur.

Humiles lachrimæ vincunt potentia ſuperbiſſimoa.

Flere, decipere, nere, eſt mulierum proprium verè.

Sed quid ſi aſtutia Diaboli, Deo permittente, etiam maleficam flere contingeret, cùm flere, nere, decipere etiam proprium mulierum dicatur. Reſponderi poteſt: cùm occulta ſint Dei iudicia, ſi aliàs non poſſit conuinci per legitimos teſtes, ſuper aliqua indicia facti, nec etiam ſuſpecta eſſet grauiter aut violenter, vtique eſſet abſoluenda, & pro leui ſuſpicione, in qua ſtaret propter infamiam, quam teſtes depoſuerunt, haberet hæreſim maleficarum abiurare: vt in ſecundo modo ſententiandi diſcutietur.

Iudices non ferãt ſe à maleficis tangi.

Secunda cautela non ſolùm poſt hanc primam obſeruanda, verùm etiam omni tempore iudici & omnibus aſſeſſoribus aduertenda, quod non permittant ſe ab ea tangi corporaliter, præſertim ſuper nudam iuncturam manuum & brachiorum, ſed omnino ſecum deferant ſal exorcizatum

Digitized by Google

exorcizatum in Dominica die palmarum, & herbas benedictas. Hæc enim res inſimul cum cera benedicta inuolutæ, & in collo deportatæ, vt *ſuprà* in ſecunda parte operis de remediis contra maleficiales infirmitates & defectus patuit, miram habent efficaciam præſeruandi, non ſolùm ex maleficarum teſtimoniis, verùm etiam ex vſu & conſuetudine Eccleſiæ, quæ in hunc finem huiuſmodi exorcizat & benedicit, vt patet *in earum exorciſmis*, cùm dicitur ad effugandam omnem poteſtatem inimici, &c.

Et non videatur extraneum de tactu iuncturarum ſeu membrorum, quia diuina permiſſione interdum per auditum verborum ab eis prolatorum maleficare opere Dæmonum poſſunt, præcipuè eo in tempore, vbi quæſtionibus exponuntur.

Viſu maleficia immittunt maleficæ. Experientia nos edocente, nouimus quaſdam in caſtris detentas, quæ nihil aliud à Caſtellanis inſtantiſſimis precibus flagitabant, niſi vt in aduentu Iudicis, aut alterius præſidentis, eis concederetur, vt primum intuitum viſus in ipſum iudicem dirigere poſſent, antequam ab eo vel aliis eſſent viſæ, ex quo intuitu etiam ſortitæ, quòd talis iudex aut alij ſui aſſeſſores, ita alieni in eorum cordibus fuerunt, quòd omnem ſi quam habuerunt indignationem, amiſerunt, nec ipſas moleſtare quoquo modo præſumebant, ſed liberè abire permiſerunt. Qui ſcit, & expertus eſt, verum dat teſtimonium, & vtinam talia procurare non poſſent.

Non paruipendant Iudices talia munimenta & remedia, cùm vilipenſio talium poſt tantas admonitiones, in æternam eis cedet damnationem, iuxta ſaluatoris dictum: Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non haberent pro peccato. Muniant ergo ſe præmiſſis ex Eccleſiæ conſtitutione.

Et ſi commodè fieri poteſt, ipſa à tergo dorſum vertendo ad iudices & aſſeſſores introducatur. Et non ſolùm in præſenti actu verùm in omnibus præcedentibus & ſequentibus, ſigno crucis ſe muniendo, & viriliter aggrediendo, frangentur cum Dei adiutorio vires antiqui ſerpentis. Nec quis æſtimet ſuperſtitioſum, vt à tergo introducatur, cùm, vt ſæpè tactum eſt, Canoniſtæ ad tollendum & impediendum maleficia maiora concedant, & vana vanis contundere ſemper dicant eſſe licitum. *Maleficæ ita in iudiciũ producendæ vt tergum iudicibus vertant.*

Tertia cautela in præſenti actu vndecimo obſeruanda, vt pili ex omni parte corporis abradantur: Et eſt eadem ratio, ſicut ſuprà de veſtimentis exeundi. Habent enim pro maleficio taciturnitatis aliquas ſuperſtitioſas alligaturas quarundam rerum, ſiue in veſtimentis, ſiue in pilis corporis, & interdum in locis ſecretiſſimis non nominandis. *De abradendis pilis maleficarum.*

Quòd ſi obiiceretur: Nunquid diabolus abſque huiuſmodi ligaturis rerum poſſet mentem maleficæ indurare, vt crimina non valeat fateri, ſicut & alij ſceleroſi ſæpius inueniuntur, ſub quibuſcunque maximis tormentis, quantumcunque per indicia facti, aut per teſtes ſint conuicti. Reſpondetur, vtique verum eſſe, quòd abſque rebus quibuſcumque dæmon valeat talem taciturnitatem procurare: illis tamen rebus vtitur in animarum perditionem, ac offenſam maiorem Diuinæ maieſtatis.

Quod vt clarius pateat, malefica quædam in oppido Haganonæ, de qua *ſuprà in 2. parte operis* tactum eſt, tale maleficium taciturnitatis procurare ſciebat, vt maſculus recenter natus, & non baptizatus, & cum hoc primogenitus interemptus *Procuratio maleficij taciturnitatis.*

& in fornace aſſatus, cum aliis rebus, quas exprimere non expedit, incineratus & pulueriżatus, ſi qua malefica aut flagitioſus, ex iis quicquam ſecum deferret, nullo modo ſua crimina fateri poſſet.

Hîc clarum eſt, quòd ſic centum millia puerorum adhiberentur ex naturali incineratione, nunquam talem effectum taciturnitatis cauſare poſſent: vtitur tamen, vt cuique intelligenti patet, in animarum perditionem, & Diuinæ maieſtatis offenſionem.

Facinoroſa taciturnitas in torturis, vnde proficiſcatur.

Sed & hoc, quòd allegatur, quòd ſæpè flagitioſi homines, & non malefici, talem penes ſe taciturnitatem retinent. Dicendum eſt, quòd malefici taciturnitas triplici ex cauſa prouenire poteſt, primò, ex naturali quodammodò duritia mentis. Quia ſicut aliqui ſunt molles corde, aut vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent, etiam quæcunque falſa; ita aliqui ſunt ita duri, quòd quantumcunque vexentur, veritas ab eis non habeatur: Et præcipuè illi, qui aliàs fuerunt quæſtionati, quorum brachia citò ſicut trahuntur, ita & flectuntur.

Maleficæ etiã alios ad taciturnitatẽ maleficare poſsũt.

Secundò, prouenit ex maleficio penes ſe retento prout dictum eſt, ſiue in veſtimentis, ſiue in pilis corporis. Tertiò, quòd interdum, licet penes ſe non habeant maleficia inſuta, aut alligata, maleficiuntur tamen ab aliis maleficis, quantumcunque remotis. Provt malefica quædam in *Iſburg* ſe iactare ſolebat quòd vbi ad minus filum ex veſtimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere poſſet, quòd quantumcunque tormentaretur, etiam vſque ad mortem, nihil fateri poſſet: quare patet reſponſio ad obiectionem.

Hæretici manent in igne illæſi.

Sed quid in Diœceſi Ratisbonenſi caſu contigiſſe aſſeritur? Quòd dum quidam hæretici ex propria confeſſione deuicti, non ſolùm vt impœnitentes, imò & defenſores illius perfidiæ, morti fuiſſent adiudicati, accidit, vt illæſi in igne remanerent: Tandem per aliam ſententiam ad ſubmerſionem adiudicati, nihil proficere potuerunt: Stupentibus omnibus, & fidem ipſorum vt iuſtam defendere dum quidam conabantur, ſollicitus præſul ſuper gregem, triduanum ieiunium indixit, quo deuotè expleto cuidam notificatur, quòd in certo loco corporis, videlicet ſub brachio vno, maleficium quoddam inter pellem & carnem inſutum haberent, quo reperto & amoto, continuo incendio conſumpti fuerunt. Licet ab aliis opinetur, quòd quidam Necromanticus ex Dæmonis conſultatione, qui ſibi hoc indicauerat, prodidiſſet. Sed quocunque modo factum fuerit, veriſimile eſt, quòd diuina virtute Dæmon coactus, dum ſemper ad ſubuerſionem fidei machinatur, hoc manifeſtauerit.

Maleficiũ contra ignem inter carnẽ & pellem inſutum.

A ſimili, vbi talis Iudici acciderit caſus, quid faciendum foret, elicere poteſt, vt videlicet ad Diuinum recurreret præſidium, vt ieiuniis & orationibus deuotarum perſonarum hoc genus Dæmoniorum à maleficiis expellatur, in caſu, quo nec per mutationem indumentorum, aut tonſuram pilorum ad veritatem fatendam ſub tortura induci valeant.

Cera benedicta immiſſa, maleficiũ taciturnitatis abigit, ſi bibatur.

Et licet in Alemaniæ partibus, talis abraſura, præſertim circa loca ſecreta, plurimùm cenſetur inhoneſta: qua de cauſa nec nos Inquiſitores vſi ſumus: Sed tonſis capillis capitis cum calice aut cipho aquæ benedictæ, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione ſanctiſſimæ Trinitatis ieiuno ſtomacho trinies in potum miniſtrando, per Dei gratiam à plerìſque taciturnitatis maleficium abſtulimus. Tamen in aliis regnis Inquiſitores talem per totum corpus ac raſuram fieri mandant. Vnde & Cumanus Inquiſitor nobis inſinuauit, quòd anno elapſo, qui

fuit

fuit 1485. vnam & quadraginta maleficas incinerari mandaſſet, omnibus per totum corpus abraſis. Et hoc in diſtrictu & comitatu Burbiæ, vulgariter dicitur *Mormbſerbad* in confinibus Archiducis Auſtriæ, verſus Mediolanum.

Quòd ſi quæritur: an tempore neceſſitatis, quo nullis remediis congruis maleficium remouerint, vti præmiſſum eſt, licitum foret, diuinatrices, quæ etiam maleficia curare & tollere ſolent, pro amotione talis maleficij conſulere. Reſponſio. Quicquid ſit de negotio Ratisbonæ peracto, exhortamur in Domino, vt in nullo caſu, quantumcunque neceſſario, pro Republica diuinatrices conſulantur, & hoc propter magnā offenſam Diuinæ maieſtatis, cùm tot alia ſint nobis remedia conceſſa, per quæ omnino aſſequi poterimus, aut in propria potiri forma, aut in æquiualenti, ita quòd omnino veritas experiatur, vel ab eius ore, vt incinerari valeat, vel Deus auferet ipſam de medio; aliam mortem ſuper eam permittendo.

Nullæ sūt Diuinatrices pro Repub. conſulendæ.

Hæc autem nobis remedia proponuntur: vt primò faciat homo id quod poteſt ex propria induſtria, & ex propria virium ſuarum exercitatione, modis *ſuprà* tactis inſiſtendo pluries & præſertim certis diebus, vt iam in ſequenti quæſtione patebit. 2. *Cor.* 9. Abundetis in omne opus bonum.

Media licita pro obſtinata taciturnitate ſubiectorum quæſtioni attendenda.

Secundò, quòd ſi deficit recurſum habeat pro conſilio ad alios homines, qui fortè ſibi remedium, de quo nunquam cogitauerat, impertiretur eò quòd varij ſunt modi ad maleficia tollenda.

Tertiò ſi prædicta deficiunt, habeat recurſum ad deuotas perſonas, iuxta illud *Eccleſiaſt.* 37. Cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque agnoueris obſeruantem timorem Dei. Item vt ſancti in patria inuocentur per eos. Quæ ſi omnia defecerint, recurſum habeat immediatè ad Deum iudex & omnis populus ieiuniis & orationibus, vt tale maleficium ſua pietate amoueatur. Sicut Ioſaphat. 2. *Paral.* 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te: & ſine dubio Deus in neceſſariis noſtris non deficiet.

Vnde & Auguſtinus & habetur 26. q. 7. *non obſeruabitis*. Qui has & quaſcunque Diuinationes, aut facta, aut auguria obſeruat, aut attendit, aut conſentit obſeruantibus, aut talibus credit, ſcilicet opere proſequendo, aut ad domum earum vadit, aut in domum ſuam propriam introducit, aut interrogat, ſciat ſe fidem Chriſtianam & baptiſmum prænaticaſſe, & Paganum, & Apoſtatam, & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauiter incurrere, niſi Eccleſiaſtica emendatus, Deo reconcilietur. Non deficiat ergo iudex ſemper licitis vtendo iuxta præmiſſa, remediis, & finaliter ſubſcriptis cautelis.

QVÆSTIO XVI.

De tempore, & de ſecundo modo interrogandi. Et eſt adhuc duodecimus ſuper finales cautelas à iudice obſeruandas.

SVper præmiſſa ſunt aliqua aduertenda: Primò quòd ſacratioribus diebus, & infra miſſarum ſolemnia ſint maleficæ interrogandæ, ita vt populus adhortetur ad implorandum Diuinum auxilium, in generali nihil ſpecificando, niſi vt contra quaſcumque Dæmonum infeſtationes ſancti inuocentur.

Precationes publicæ Eccleſiæ conducunt cōtra obſtinationem maleficarum.

Secundò, ea quæ *ſuprà* tacta ſunt de ſale & aliis rebus benedictis: cum ſeptem verbis, quæ Chriſtus protulit in cruce, in ſchedula conſcriptis: in ſimul colligatis, collo eius alligentur, longitudo Chriſti ſuper nudum corpus &

& extra benedicta circumcingatur: Siquidem longitudo ipſa commodè haberi poteſt: Experientia docuit miro modo his rebus ipſa moleſtari, vixque retinere: præcipuè autem reliquias ſanctorum.

Longitudo Chriſti alligata corpori cogat maleficas confiteri.

His ſic diſpoſitis, & aqua benedicta in potum porrecta, diſponatur iterum ad quæſtiones, continuò exhortando, vt prius. Dum autem à terra eleuatur, & ſi per talem modum tormentatur, iudex legat vel legi faciat dicta teſtium, ſubmiſſis nominibus, taliter dicendo, ecce per teſtes conuicta es, item ſi teſtes vellent ſe facie ad faciem adfrontare tunc iudex interrogaret, an fateri vellet, ſi teſtes ſibi in faciem præſentarentur. vbi ſi annueret, tunc inducendi teſtes eſſent, & coram ea ſtatuendi, ſi fortè robore, ſeu verecundia quicquam criminum fateretur.

Adfrontatio teſtiū.

Vltimò ſi videat, ipſam non velle detegere flagitia ſua, interrogabit eam, an pro ſua innocentia indicia candentis ferri vellet ſubire: Et quia illud omnes affectant, ſcientes quòd per Dæmones à læſione præſeruantur: Vnde etiam quòd veræ maleficæ exiſtant cognoſcuntur: replicabit iudex: qua temeritate ſe tantis periculis ſubmittere poſſit, & omnia conſcribantur. Sed quod illud candentis ferri indicium non ſit eis concedendum *inferius* patebit.

De indiciis candentis ferri.

Aduertat etiam iudex, quòd ſextis feriis præcipuè vſque dum ſit compulſus pro expectatione noſtri Saluatoris interrogatæ, ſæpè faſſæ fuerunt.

Feriarum tempore magis confitētur magæ, quàm alio tempore.

Sed quia ſuper extremum nos procedere oportet videlicet ſuper omnimodam eius negatiuam, in qua ſi perſtiterit, iudex relaxabit eam, & ſequentibus adhuc vtatur cautelis educendo eam de carcere pœnoſo ad alium, pro cuſtodia tamen benè munitum, ita tamen, quòd ſibi omnino caueat, quòd nullo modo, & tradatur cautionibus, ſeu fideiuſſoribus, nec alias manulenta decreto. Quia à talibus manulentè datis veritas nunquam haberetur, imò ſemper peiores efficiuntur.

Quomodo cum maleficis agendum, ſi nihil prorſus confiteantur.

Sed hoc primò procuret quòd humaniter in cibo & potu tractetur, & interim intrent honeſti, & non ſuſpecti, qui etiam frequenter de diuerſis impertinentibus ei colloquantur, & tandem vt confidenter conſultent, quòd fateatur veritatem, promittendo quòd iudex ſibi faciet gratiam, & quòd velint eſſe tanquam mediatores: Et in finem huius intrabit iudex, & promittet facere gratiam, ſub intelligendo vel ſibi aut Reipublicæ: in cuius conſeruationem totum quod ſit eſt gratioſum.

Nota effectum vocabuli ſibi, pro ipſi.

Si verò ſibi ad vitam promittere, quæ *ſuprà quæſt.* 14. ſuper tres modos tacta ſunt, ſcribantur ſingula à notario, & ſub qua forma verborum ac intentione ſit gratia promiſſa. Et ſi quidem delata ſic gratiam petierit, & facta detexerit, dicantur verba generalia, quòd amplius fiet illi quam ipſa petierit, in eū finē vt ampliori confidentia loquatur.

Secunda cautela in hoc actu, quòd ſi omnino noluerit detegere veritatem, habeat iudex, vt *ſuprà* tactum eſt, de eius complicibus, ſine ipſius ſcitu examinare. Et ſi quid huiuſmodi depoſuiſſent, per quæ conuinci poſſet, hæc iudex proponat, & diligenter de ſingulis inueſtiget: Et ad idem, ſi quæ inſtrumenta vel vnguenta, & pixides in domo fuerint reperta: ſibi offerantur, & ad quæ vſa fuerit, &c.

Tertia cautela, ſi adhuc perſeuerat in ſua pertinacia & habere conſodales examinatas, quæ contra & non pro ea depoſuiſſent, vel ſi non habet, procuret alium fide dignum quem nouit ſibi non ingratum, ſed tanquam amicum & fautorem qui quodam ſero intret ad maleficam, protrahendo locutiones, & tandem, ſi quidem non eſt de complicibus, fingat nimis eſſe tardè pro receſſu, & remaneat in carcere cum

eadem,

Digitized by Google

eadem, & de nocte pariter colloquantur: Si verò de complicibus, tunc edentes & bibentes, mutuò etiam conferant de rebus commiſſis: Et tunc fit ordinatum quòd ſtent extra carcerem in loco congruo explorantes eos, auſcultantes & verba colligentes, & ſi opus fuerit, ſcriptor ſit cum eiſdem.

Quarta cautela, vt ſi tunc incipiat dicere veritatem, nullo modo differat iudex recipere eius confeſſionem, etiam media nocte, ſed continuet quantum poteſt: & ſi in die non curet, ſi proroget prandium vel cœnam, ſed inſtet quoadvſque dixerit veritatem, ſaltem quoad principalia. Nam per dilationes, & interruptiones frequentius eſt repertum, quòd redeunt ad vomitum & non aperiunt veritatem quam detegere inceperant habito conſilio deteriori.

In fine interrogatorum de incubo interrogandę malefica.

Et aduertat iudex, quòd poſt confeſſionem nocumentorum, hominibus aut iumentis illatorum, inquirat, quot annis Incubum Dæmonem habuerit, & à quanto tempore fidem abnegarit. Quia ſicut de iis nunquam fatentur, niſi prius alia fuerint faſſæ, ita etiam omnino in fine ſunt interrogandæ.

Quinta cautela, ſi prædicta omnia deficerent, tunc ſi fieri poteſt, ducatur ad aliquod caſtrum, & ibi certis diebus cuſtodia mancipata, fingat caſtellanus ſe ad partes longinquas peregrinaturum, & interim familiares aliqui, vel etiam mulieres honeſtæ eam viſitantes, promittant ei, quòd velint eam omninò dimittere liberè abire, dummodo informet eos, vel eas, de certis experimentis. Et aduertat iudex, quòd ſæpiſſimè per talem modum faſſæ fuerunt & conuictæ.

Et nouiſſimè in Diœceſi Argentinenſi prope oppidum *Schletſtatt* & caſtro *Ronigsh.ym* malefica detenta, nullis tormentis & quæſtionibus deduci poterat ad fatendum ſua crimina: tandem modo ſuprà dicto da caſtellano ſeruata, licet præſens erat in caſtro, ipſam tamẽ malefica æſtimabat abeſſe, mulieres familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiſerunt, dummodo ſuper certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quòd doloſè cum ea agerent proponeret: tandem interrogans de quibus informari vellent, vnus dixit, ſuper grandinem excitandum alter ſuper carnalia facta. Tandem vbi ſuper grandinem illum informare volebat, & ſcutella aqua plena appararetur malefica ſibi iniũxiſſet, vtque digito paululum aquam moueret, & ipſa certa verba protuliſſet, ſubito locum quem explorator nominauerat, ſcilicet ſyluam adiacentem caſtro, tanta tempeſtas & grando repleuit, ſicut à multis annis viſum non fuerat.

In caſu tamen quo omnia deficerent, vel etiam in caſu quo crimina faterentur, quid vlterius iudici per ſententiam faciendum ſit, vt totus proceſſus finiatur in quo vltima pars huius operis terminatur, reſtat declarare.

Qualiter proceſſus iſte fidei ſit debito fine per ſententiam definitiuam terminandus.

PEr Dei gratiam iis expeditis, quæ ad cognitionem proprietatum ſuper hæreſim maleficarum deſeruiunt: inſimul etiam qualiter proceſſus fidei aduerſus illam ſit initiandus & continuandus: reſtat nunc diſcutere, qualiter talis proceſſus per debitam ſententiam ſit congruo fine terminandus.

Vbi primò notandum, quòd cum hæreſis hæc, vt in principio huius vltimæ partis tactum eſt, præ aliis hæreſibus ſimplicibus hoc habeat, quod non eſt pura, ſed mixta crimine Eccleſiaſtico & ciuili, vt de ſe patet. Ideò de modis ſententiandi tractando, primò tractandum eſt de quadam ſententia, ad quam

Ii 2 maleficæ

maleficæ ſolent appellare, de qua ſecularis iudex per ſe irrequiſito ordinario agit. Secundò, de his, in quibus ſine ordinario agere non poteſt. Et ſic tertiò, quomodo ordinarij ſe exonerare poſſunt, patebit.

QVÆSTIO XVII.

Super purgationem vulgarem & præcipuè ſuper examen candentis ferri, ad quod malefica appellant.

Appellatio ad candens ferrum.

AN autem malefica vulgari purgatione, de qua 2.q.4. conſuluiſti, & *cap. monomachiam.* ſuper reatum tentiuè purgando, & per iudicem ſecularem ad hoc aſtringenda, vel admittenda ad iudicium candentis ferri, ſi ad hoc appellat, & videtur quòd ſic.

Nam ſicut duellum ad conſeruationem vitæ propriè in cauſa criminali, vel rerum ſuarum in cauſa ciuili ordinatur: ita & iudicium candentis ferri, per tactum vel aquæ bullientis per totum: Sed primum licitum eſt in aliquo caſu, iuxta ſanctum Thomam 2.2.q.95. *in fine vltimi articuli.* vbi dicit: quòd tunc duellum poteſt eſſe licitum, vbi ad communem rationem fortium appropinquat: ergo etiam in aliquo caſu iudicium ferri candentis.

Item multi principes ſanctæ vitæ, & qui bonorum conſilio vtebantur, vt ſanctus Henricus Imperator erga coniugem virginem Kunigundam, quam de adulterio ſuſpectam habuerat, exercuit.

Si tollantur meretrices, omnia turbabitur libidine.

Item ſicut Iudex, qui habet curam communitatis, licitè poteſt minora mala permittere ad vitandum peiora, vt meretrices in ciuitatibus, ne omnia turbentur libidinibus: iuxta Auguſtinum *in libero arbitriò.* Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine. Ita per tale iudicium, vbi quis ab inſultibus & iniuriis alicuius communitatis ſuper cauſam criminalem aut ciuilem liberari poſſet.

Item quia minus eſt læſio manuum per candens ferrum, quàm vitæ interfectio per duellum, ideo ſi duellum admittitur, vbi conſuetudo habetur: à fortiori & examen candentis ferri.

Tentatur Deus per duellum & candens ferrum.

Contrarium habetur 2.q.4. *monomachiam.* Vbi dicitur: hæc & huiuſmodi ſectantes Deum tentare videntur. Vbi attendendum eſſe dicunt Doctores, quòd quia non ſolùm à malo iuxta Apoſtolum 1. *Theſſal.5.* ſed etiam ab habente ſpeciem mali abſtinendum eſt: ideò non dicitur in illo c. omnes hæc ſectantes tentant Deum, ſed videntur tentare, vt intelligatur, quòd poſito caſu, quòd aliquis talia exercens intendat alium finem, forrè rectum: quia tamen apparentia eſt mala, cauendum eſt.

Reſpondeo, quòd tale iudicium ſeu examen ſit illicitum præcipuè candentis ferri, deducitur ex duobus: Primò, quia ordinantur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reſeruantur. Secundo etiam, quia huiuſmodi iudicium non eſt authoritate diuina, aut etiam documentis ſanctorum patrum ſancitum. Vnde *in c. conſuluiſti 2.q.5.* Quòd Sanctorum patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione eſt præſumendum. Et Stephanus Papa in *eod. cap.* Spontanea confeſſione vel teſtium approbatione, delicta conceſſa ſunt veſtro regimini iudicari: Occulta enim & incognita illi ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda hominum.

Quæ non docent ſcripta patrum ſunt ſuperſtitioſa.

Eſt tamen differentia inter duellum & ferri candentis examen, ſeu etiam potum bullientis aquæ: Quia duella magis accedunt ad communem rationem fortium, vtpote, quia pugiles ſunt penitus pares virtute & arte quàm examen candentis ferri. Quia licet vtrumq; ordi

Differentia inter duellum & examen potus bullientis aquæ vel candentis ferri.

ordinetur ad alicuius facti occulti inquiſitionem, per aliquod factum ab homine: tamen quia in iudicio candentis ferri aliquis miraculoſus effectus expectatur, quod non contingit in duello, vbi ſolummodò contingit interfectio vnius vel amborum. Ideò examen illud eſt omnino illicitum, licet duellum non ſit ita illicitum. Incidentaliter tamen propter principes & iudices ſeculares ſuper duellum admittendum eſt.

Aquinas & Lira probant duella.

Notandum quòd occaſione horum verborum ſancti Thomæ, qui hanc diſtinctionem ponit, Nicol. de Lira *in Poſtilla ſua ſuper Biblia. 1. Reg.* 17. occaſione etiam duelli ſeu conflictus ipſius Dauid cum Philiſtæo, vult elicere, quòd in aliquo caſu duellum poſſit eſſe licitum. Ideo quòd hoc non ſit de mente Doctoris Thom. ſed potiùs oppoſitum probat Paulus Burdegalenſis contra Nicolaum præfatum: Cuius probationem benè aduertere debent principes & iudices ſeculares.

Dauidis cògreſſus cum Goliath non fuit duellum.

Primò per hoc, quia duellum, ſicut & examen alterum ordinatur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reſeruantur, vt *ſuprà* tactum eſt. Nec poteſt dici, quòd inſtitutionem habuerit ex conflictu Dauid. Quia illi reuelatum fuit à Domino interiori inſtinctu, vt tale certamen inire deberet, & quòd iniuriam ſibi illatam per eum vindicare contra Philiſtæum vellet: quod ex verbis Dauidis elicitur. Ego venio contra te in nomine Dei viuentis. Et ſic non fuit propriè duellator, ſed diuinæ iuſtitiæ executor.

Secundò ex hoc, quòd præcipuè iudicibus eſt aduertendum, quia in duello datur poteſtas, vel ſaltim conceditur licentia vtrique interficiendi ſe mutuò: etiam cùm alter eorum ſit innocens: adeò præſtatur auctoritas, vel ſaltem licentia interficiendi innocentem, quòd cùm ſimpliciter ſit illicitum quid contra dictamen iuris naturalis & Diuinum præceptum; ideò omninò illicitum tam ex parte appellantis, quàm recipientis, quàm etiam iudicantis & conſulentium, qui omnes homicidæ reputantur.

In duellis & pugnãtes & iudices cõſulẽtéſq; ſunt homicidæ.

Tertiò, ex hoc, quia cùm Duellum ſit ſingularis pugna duorum, vt per victoriam vnius appareat iuſtitia, tanquam per diuinum iudicium, alterius iniuſtitia non obſtante, quia tunc Deus tentatur: Vnde redditur illicitum ex parte appellantis & recipientis. Tamen cùm ipſi iudices illis mediis iuſtum iudicium aut terminationem litis procurare poſſent, cùm hoc non faciunt, ſed conſulunt, vel omnino permittunt, cùm prohibere poſſent, conſentiunt vtique ad interfectionem innocentis.

Verùm quia non eſt veriſimile, poſtillatorem Nicolaum hæc latuiſſe aut ignoraſſe, ideò vbi dicit in aliquo caſu duellum abſque peccato committi mortali, loquitur ex parte iudicantium aut conſulentium: vbi, non per ipſorum inductionem aut conſilium, ſed per ipſos appellantem & recipientem tale examen exercetur ſine alio reſpectu.

Et quia non eſt noſtræ ſpeculationis his immorari, ſed de ipſis maleficis diſſerere, clarè patet, quòd in aliis criminalibus cauſis circa furtum aut latrocinium tale examen inhibetur. Quantò magis hic, vbi conſtat, maleficas cuncta maleficia auxilio Dæmonum procurare, ſiue in læſionibus inferendis, ſiue curandis, ſiue tollendis, aut impediendis.

Diabolum per media naturalia poſſe candens ferrũ inefficax reddere.

Nec mirum quòd opere Dæmonum à læſionibus in tali examine præſeruantur maleficæ: cùm, vt naturales tradunt, ſuccus cuiuſdam herbæ, vbi manus inunguntur à combuſtione poſſit præſeruare. Et cùm ipſum Dæmonem virtutes herbarum minimè lateant, dato quòd per interpoſitionem alicuius corporis inter manus deferentis, &

ipſum ferrum læſionem non intercipe-ret, provt inuiſibiliter procurare po-teſt: Tamen per huiuſmodi naturales rerum proprietates hoc efficere poſſet, vnde minus quàm quibuſcunque aliis malefactoribus ipſis maleficis, propter intimam familiaritatem, quàm cum Dæmonibus tenent tali examine ſunt purgandæ: ſed ipſo facto, vbi ad hoc appellant, iam vt ſuſpectæ maleficæ ſunt habendæ.

Deſeruit ad hoc factum, quod in Conſtantienſi Diœceſi tribus annis vix iam elapſis contigiſſe fertur. Nam in dominio Comitum de *Furſtenberg* ad quod pertinent Nigræ ſylnæ, fuit malefica quædam famoſa, & plurimùm ab incolis diffamata, quæ vbi per Comitem ad inſtantiam plurimorum fuiſſet comprehenſa, & de plurimis indiciis ſuper varia maleficia delata, tandem cùm inter tormenta & quæſtiones interrogaretur, manus omnium volens euadere, ad examen candentis ferri appellauit. Iuuenis Comes non multùm in his expertus, examen admiſit, & dum candens ferrum per tres duntaxat paſſus deferre adiudicata fuiſſet, per ſex deportauit, offerens ſe denuò ad ipſum longiori ſpatio deportare. Qua ex re, dum manifeſtum habuiſſent indicio malefici; iudicare: quia nullus ſanctorum præſumpſiſſet taliter Diuinam aſſiſtentiam tentare, ipſa tamen abſoluta à vinculis, & illæſa vſque in præſens perſeuerat, non tamen ſine fidelium ſcandalo.

QVÆSTIO XVIII.

De Sententia Diffinitiua in ſe qualiter eſt ferenda.

CONſequenter ad tractandum de his, in quibus ſecularis iudex per ſe cognoſcere & ſententiare poteſt diœceſanis, ſi libet, manentibus exoneratis. Hoc ipſum enim præſupponimus, vt ne dum nos ipſi Inquiſitores ſalua fide, & iuſtitia ſimus ab his ſententiandi modis exonerati. Verùm & ipſos Diœceſanos eadem ſinceritate exoneratos affectamus, ipſorum facultatem & iuriſdictionem minimè amputando. Qua tamen ſi vti vellent, neceſſe foret, & nos inquiſitores, iuxta *cap. multorum querela. de hære. in Cler.* pariter concurrere.

Attendant tamen, quòd quia hoc crimen maleficarum non eſt merè Eccleſiaſticum: Vnde nec poteſtatibus, nec dominis temporalibus adiudicandum & ſententiandum, vt *in cap. inquiſitoribus. §. inhibemus: de hær. lib. 6.* interdictum. In quibus tamen præfata poteſtas diffinire & cognoſcere ſine diœceſanis non poteſt, ſimiliter deducet.

Sed primò videndum de ipſa ſententia in ſecundò qualiter ſit ferenda. Tertiò quot modis.

De primò. Cùm ſecundùm Aug. vt *2. q. 1. c. 1.* Nos in quenquam ſententiam ferre non poſſumus, niſi aut conuictum, aut ſponte confeſſum. Et ſententia fit triplex, vt dicit gl. ſummaria *in 1. q.* ſcilicet interlocutoria, diffinitiua & præcepti. Et Ray. explicans dicit, interlocutoria ſententia dicitur, quæ non ſuper principali, ſed aliis quæſtionibus profert inter principium cauſæ & finem emergentibus: vt eſt de teſte repellendo, vel de dilatione cauſanda, vel non, & huiuſmodi. Vel fortè dicitur Interlocutoria, quia inter partes loquendo profertur ſine ſcripturæ ſolemnitate. Quæ interlocutoria ſententia dicatur.

Diffinitiua autem ſententia dicitur, quando principalis quæſtio diffinitur. *ff. de re iud. l. 1.*

Sententia præcepti eſt, quando maior præcipit minori. De primis duabus noſtra conſequenter erit ſpeculatio, præcipuè ſuper ſententiam diffinitiuam. quid ſentẽtia præcepti dicatur.

Notandum ſecundò, quod licet in gloſſa præfata dicatur, quod iure nulla ſit.

Duplex ordo iuris, vnus de ſubſtãcia, alter non.

ſit. 2. *q.* 2. *Si quando.* §. *diffinitiua.* Et poſt dicatur: Scias quòd duplex eſt ordo iuris. Vnus, qui eſt de neceſſaria ſubſtantia iudiciorum', vt fiat litis conteſtatio, & lites recipiantur, ſi contra hunc ordinem feratur, ſententia non tenet. Eſt alius ordo qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum, vt ſcilicet ſententia non feratur ſub conditione, & vt prius non pronuncietur de poſſeſſione, quam de proprietate: ſi tamen hoc non ſeruet, tenet ſententia. 2. *q.* 6. *Anteriorum.* §. *biduum.*

In hac tamen cauſa, quia eſt cauſa fidei, & hæreſeos crimen, licet mixtum, proceditur ſummariè, ſimpliciter & de plano, vt patet *in cap. ſtatu. lib. 6.* Et qualiter iſta verba intelligantur, habes *ſuprà q.* 6. & vt ibi deducitur, Iudex neceſſariò libellum non exigat, litis conteſtationem non poſtulet, &c. ſequenti. Probationes tamen neceſſarias admittat, ſimiliter citationem & proteſtationem iuramenti de calumnia, &c. Vnde & alius modus procedendi iam per iura noua declaratur.

Quid in proceſſu ſummario attendendum in diffinitiua.

De ſecunda autem, qualiter ſit ferenda, vt nota quòd proferri debet à iudice, & non ab alio, aliter non valet. Item, in loco publico & honeſto etiam ſedendo, vt 3. *q.* 3. *inducia.* §. *ſpacium.* Et ſimiliter de die, & non in tenebris: & ſic de multis, quæ ibi notantur: Tum quæ ibi continentur, quòd non diebus feriatis, & non in ſcriptis feratur.

Notandum, quòd quia hîc ſummariè, ſimpliciter & de plano, vt *ſuprà* tactum eſt proceditur, & *de verb. ſignific. cap. Sepè contingit in Clem.* dicitur, quòd tempore feriarum, ob neceſſitates hominum indultarum, à iure procedere valeat: & quòd iudex amputet dilationem. Ideo ſi Iudici libet, ſeruare illa poterit, nec ſcripto proferre tenetur. Cùm ſecundum Io. Andr. plures ſint caſus, in quibus ſine ſcripto ſententia valet, & inter illos enumeratur conſuetudo loci, vel fori *diſt.* 11. *conſuetudinis.*

Epiſcopus etiam, ſi eſt iudex, poteſt per alium ſententiam recitare, ad inſtar illuſtrium.

Quando executio ſententiæ ſit differenda.

Item nota, quòd licet in actionibus criminalibus exequutio ſententiæ non ſit differenda, fallit tamen hoc in al quibus caſibus, præcipuè quatuor: ſed pro hac materia capiuntur duo. Primò ſi lata eſt in muliere prægnante: differtur enim vſque ad tempus partus *ff. de re iudic. in l. prægnantis.* Item cum quis eſt confeſſus crimen, & poſtea negat. Et intellige, ſi confeſſio prius non fuit reiterata, modo quo *ſuprà* tactum fuit *q.* 15.

De tertio autem, quot ſcilicet modis ſit ferenda, quia conſequenter vſque in finem operis de his tractabimus, ſunt tamen adhuc aliqua præmittenda, de modis quibus perſona delata redditur ſuſpecta, eò quòd variæ ſententiæ ſuper varias ſuſpiciones ſunt ferendæ.

QVÆSTIO XIX.

Quot modis capiatur ſuſpicio pro ſententia ferenda.

Quatuor modi conuincendi reum.

SVſpecti de hæreſi, vel alio crimine, quot modis & quibus dicendi ſint, & an in tali caſu pro tali crimine, ex illis indicandi & ſententiandi ſint vbi quæritur: Reſpondendum eſt & per antiqua & noua iura. Nam *gl. ſuper cap. nos in quenquam, in præcedenti quæſtione allegato*, dicit quòd quatuor ſunt modi conuincendi reum, aut ſcilicet iure, vt inſtrumentis & teſtibus, aut facti euidentia: Extrà *de cohab. cler. c. tua*, aut iuris interpretatione, vt ſæpius citatum eſſe reum. 3. *quæſt.* 9. decreuimus, aut violenta ſuſpicione 32. *q.* 1. dixit.

Triplex ſuſpicio.

Notant etiã Canoniſtæ, quod triplex eſt ſuſpicio. Prima temeraria, de qua canon. Nullũ iudicetis ſuſpicionis arbitrio 2. *q.* 1. Secunda probabilis, & hæc purgationem inducit, non autem prima,

vt

vt 2.*q*.4.*presbyter*. Tertia eſt violenta, quæ condemnationem inducit. Et de hac intelligitur dictum. Hieron. quòd vxor dimitti poteſt propter fornicationem, aut fornicationis ſuſpicionem 23.*q*.1.dixit.

Duplex ſuſpicio violenta. Suſpicio Iuris & de iure.

Nota inſuper quòd ſecunda, quæ eſt probabilis, admittitur ad ſemiplenam probationem, vt extra de præſumpt. in multis. Vnde coadiuuat ad probationem, ſi adſint alia adminicula: vnde non ſolùm admittitur ad purgationem inducendam, ſed etiam ad arbitrationem. De violenta etiam quæ ad condemnationem ſufficit, nota quòd eſt duplex, dum quædam iuris & de iure: Vt cùm ius fingit & ſtatuit aliquid ſuper facto, & contra hanc non admittitur probatio extra: de ſponſa, nec qui fidem. Vbi dicitur, quòd ſi quis dederit fidem mulieri de contrahendo matrimonio cum ea, & poſtea copula ſequitur matrimonium eſſe præſumitur, & probatio in contrarium non admittitur. Quædam eſt iuris, ſed non de iure, vt vbi ius præſumit, ſed non ſtatuit aliquid, vt ſi vir diu mulieri cohibitauit, præſumitur ab eo cognita. 27. *queſt*. 1. dixit: Et contra hanc admittitur probatio.

De triplici ſuſpicione hæreſeos.

Applicando ad propoſitum noſtrum ſuper hæreſim maleficarum & ſuper noua iura, dicimus, quòd in iure triplex ſuſpicio ſeu crimen hæreſeos habetur: prima eſt modica, ſecunda magna, tertia maxima.

Prima quæ eſt modica, in iure vocatur ſuſpicio leuis. Ita habetur *capit. Accuſatus, de heret. lib.6.in princip.* vbi dicitur: Si autem leuis & modica ſuſpicio illa fuit, & relabatur, quanquam ex hoc ſit grauiter puniendus, non tamen debet pœna in hæreſim relapſorum puniri. Et hæc ſuſpicio ideo dicitur modica ſiue leuis, tum quia modica & leui defenſione tollitur, tum quia ex modicis & leuibus oritur coniecturis. Vnde dicitur modica à modicis indiciis, & dicitur leuis à leuibus coniecturis.

Exempla leuis ſuſpicionis de malefica.

Vtpote in ſimplici hæreſi circa fidem, ſi aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita, vel moribus à communi conuerſatione fidelium deuiantes, vt patet c. excommunicamus primo.extra,de hæreſi.circa maleficarum hæreſim. Simili modo vbi conuenticula in angariis, aut ſacratioribus anni temporibus, in campis,aut ſyluis,ſiue de die, ſiue de nocte conuenirent, aut aliquæ ſeorſim reperirentur, aut non frequentare diuina temporibus conſuetis, & modis conſuetis, aut cum ſuſpectis maleficis familiaritates ſecretas contrahere. Tales enim leuiter ad minus de hæreſi habentur ſuſpecti, eò quòd talia frequenter facere huiuſmodi hæretici comprobantur. De qua etiam leui ſuſpicione habetur *C.de her.lib.2.in fine,* vbi dicitur, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduerſus eos ſententiis debent ſuccumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ Religionis & tramite detecti fuerint deuiare.

Et huic ſententiæ concordat Hoſtienſis *in ſumma, titulo. de præſumptione, §.finali.* vbi dicit, Notandum,quòd quamuis hæretici leui argumento detegantur, ſcilicet, ad hoc quòd ſuſpecti habeantur, tamen non debent vt hæretici haberi: & probatur per præcedentia.

De vehementi ſuſpicione hæreſeos vel maleficij.

Secunda ſuſpicio quæ eſt magna,in iure vocatur vehemens, ſiue fortis, de qua iterum in allegato capitulo, Accuſatus, in principio etiam ſic habetur. Accuſatus de hæreſi vel ſuſpectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens ſuſpicio orta erat, &c. Ibi enim hæc coniunctio. Et non tenetur copulatiuè, ſed expoſitiuè, vt notat Ioannes Andreas ibidem. Vehemens

mens autem idem eſt quod fortis, vt dicit Archidiaconus ſuper allegatum canonem, accuſatus. Et verbo vehemens,vt dicit Papias & Hugitio, quòd vehemens idem eſt quòd fortis ſiue grandis. Allegat etiam Gregorium, primo moralium. Ventus vehemens irruit: Vnde dicimus aliquem vehementem habere caſum, cùm habet fortem. Hæc ibi.

Ergo ſuſpicio magna dicitur vehemens,ſiue fortis:& ſic nominatur,quia non niſi vehementibus & fortibus defenſionibus repellitur, & etiam quia ex magnis & vehementibus ac fortibus oritur coniecturis, argumentis & indiciis. Vt pote in ſimplici hæreſi, ſi aliqui comperiantur,qui eos ſciunt hæreticos fore occultant,fauorem impendunt, aſſociant, viſitant, munera offerunt, recipiunt, defendunt & ſimilia exercentes. Tales namque de hæreſi vehementer ſuſpecti ſunt: Et ſimiliter cognoſcuntur circa hæreſim maleficarum, eò quòd ſuſpicio oritur, quòd participent cum eis in crimine.

Et præcipuè notantur hîc mulieres aut viri,qui ad amorem vel odium inordinatum, licèt non ad alias læſiones hominum tendant, aut iumentorum, ſolent maleficiare. Similia enim, vt præmiſſum eſt, in quacumque hæreſi exercentes, vehementer ſunt ſuſpecti. Vt patet *prealleg. ca. accuſatus. §. illo vero*, & per notata *ibidem* per Archidiaconum. Cùm non ſit dubium eos talia facere in fauorem hæreticæ prauitatis.

Tertia ſuſpicio eſt maxima, & in iure vocatur violenta. *ca. cum contumacia, & c. cùm accuſatus lib. 6. de hereſi.* & per notata per Archidiaconum & Ioan. And. *ſuper cap. accuſatus,& verbo vehemens*: vbi dicunt: dicit vehemens non violenta, *ſuprà de praeſumpt. c. literas.* De hac ſuſpicione loquitur Canon *diſtinct.* 34. quorundam: & hæc

De violenta & maxima ſuſpicione hæreſeos

præſumptio ſeu ſuſpicio dicitur violenta, tum quia violenter cogit & arctat iudicem ad credendum, nec tergiuerſatione refellitur qualicunque. Tum quia ex violentibus, continentibus atque coërcentibus oritur coniecturis.

Exempli gratia,in ſimplici hæreſi,ſi aliqui reperiantur qui hæreticos adorauerunt, id eſt, reuerentiam ſuo amore exhibuerint, conſolationem vel communionem ab eis acceperunt,vel ſimilia quæ ad ritum eorum pertinent,perpetrauerint: Tales namque violenta ſuſpicione de hæreſi & hæreticorum credentia ſunt conuicti,per *caput. filij, & per caput. accuſatus,de hereſi, lib. 6.* & per notata per Archidiaconum,*ſuper caput. quicunque hereticos, & verbo credentes, eod. lib. 6.* cum non ſit dubium eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis.

Exempla præſumptionis violentæ

Super hæreſim verò maleficarum à ſimili, qui perpetrant ea,quæ ad ritum maleficarum pertinent. Et talia cùm ſint varia,videlicet aliquando per verba ſolùm contumelioſa, dicendo: Tu ſenties in breui quæ tibi euenient, vel ſimilia in effectu: & per tactum,ſolùm tangendo hominem,aut beſtiam manibus:aut per viſum tantùm ſe manifeſtando nocturno vel diurno tempore cæteris dormientibus in cubilibus: Et hoc vbi homines aut iumenta nituntur maleficiare. Licet circa grandines varios alios obſeruant modos, ſe aliis offerendo cæremoniis, circà flumen aliquod ſe agitando diuerſimodè, vt in præcedentibus circa modos maleficia inferendi patuit. Tales vtique violenta ſuſpicione ſuper hæreſim maleficarum, vbi reperiuntur, & fama laborat,ſunt conuicti: Præſertim vbi effectus eſt ſubſecutus in maleficio ſiue ſtatim, ſiue per ſucceſſum temporis. Quia tunc euidens factum concurrit ſiue iudicium facti, vbi inſtrumenta

Digitized by Google

maleficij in aliquo loco repoſita reperirentur: Licet ſucceſſus temporis non ita aggrauaret ad euidentiã facti, manet tamen ſuſpecta vehemẽter, & à fortiori amplius circa ſimplicem hæreſim.

Et ſi quæritur, nunquid diabolus abſque viſu, aut tactu mulierum maleficiare poſſit homines ſeu iumenta. Reſpondetur vtique, ſi Deus permittit. Sed quia maior Dei permiſſio vbi creatura Deo dicata, per fidei abnegationem, & aliis horrendis ſceleribus concurrit, ideo & diabolus amplius talem modum maleficiandi creaturas affectat. Imò & dici poteſt, quòd diabolus etiamſi abſque malefica poſſet, adhuc ſummè, per maleficam talia exercere affectat, variis reſpectibus, vt in præcedentibus patuit.

Diabulus libentius agit per creaturas, quàm ſolùm quò creatorem magis offendat.

Epilogando ad noſtrum propoſitum ſuper modos & præſumptiones indicandi, dicendum, quòd ſuper præfatam diſtinctionem, ſuſpecti de hæreſi maleficarum ſunt in triplici genere, cùm quidam leuiter, quidam vehementer, & quidam violenter. Leuiter ſuſpecti qui talia modica vel leuia peragunt, quod ex eis oritur modica vel leuis ſuſpicio contra eos de tali hæreſi. Et licet, vt dictum eſt, vbi quis ſic inuenitur ſuſpectus, non ſit hæreticus habendus, tamen debet ſibi indici canonica purgatio, vel iniungi tanquam pro leui abiuratio.

Etiam propter leuem ſuſpicionem maleficij iniungitur purgatio vel abiuratio.

Et quidem quòd purgatio poſſit ipſi indici habetur *c. excommunicamus* 1. *in prin. Extrà de hær.* vbi dicitur. Qui autem inuenti fuerint ſola ſuſpicione notabiles ſuſpicione probabili, hoc eſt, leui, & quæ leuiter apparet dicit Hoſt. Sequitur, niſi iuxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatémque perſonæ propriam innocentiam congrua purgatione monſtrauerint, anathematis gladio feriantur, & vſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus euitentur. Ita quòd ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, & tunc velut hæretici condemnentur. Hæc ibi.

Et nota quòd indicta ſibi purgatione canonica ſiue conſentiat, ſiue non, ſiue deficiat, ſiue non, ſit per omnia iudicandum ſicut de diffamato de hæreſi, cui eſt purgatio canonica indicenda.

Sed & hoc, quòd abiuratio poſſit tali indici tanquam leuiter ſuſpecto de hæreſi, patet *per c. accuſatus, in prin.* vbi dicitur: Accuſatus de hæreſi vel ſuſpectus contra quem de hoc crimine magis & vehemens ſuſpicio orta erat, ſi hæreſim in iudicio abiurauit, & poſtea committit in ipſam, cenſeri debet quadam iuris fictione relapſus, licet ante abiurationem ſuam, hæreſeos crimen probatum non fuerit contra ipſum. Si autem modica & leuis fuit ſuſpicio, illa quanquam ex hoc ſi grauiter puniendus, tamen non debet in hæreſim relapſorum pœna puniri. Hæc ibi.

De vehementer ſuſpectis.

Quidam autem, cum ſint ſuſpecti vehemẽter, & ſunt illi qui talia vehementia & fortia peragunt, quòd ex eis oritur vehemens & magna ſuſpicio: & tales, licet non ſint hæretici, nec vt hęretici condemnandi, eo quòd expreſsè habetur extra *de præſump. c. literis. §. quo circa.* Nullus pro ſuſpicione vehementi eſt de tanto crimine condemnandus. Nam ibi ita dicitur.

Quocirca mandamus, quatenus cùm propter ſolam ſuſpicionem, quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, tamen de tali ſic vehementer ſuſpecto debet ſibi mandari quòd abiuret generaliter omnem hæreſim & ſpecialiter in quam incidit, tanquam vehementer ſuſpectus per allegatum *cap. accuſatus, in principio.* vt eſt dictum, & per *c. inter ſollicitudines, extrà de pur. cap. & per c. litera, extrà de præſumptione.*

Quòd ſi poſtmodum relabatur vel in priſtinam, vel in aliam, vel in eos quos ſcit maleficos, aut hæreticos aſſociet,

De relapſis hæreticis & maleficis.

ciet,

Digitized by Google

ciet, viſitet, vel deducat, vel conſulet munera donando vel mittat, ſeu fauorem eis impendat, relapſorum pœnam non euadet: per allegatum *c. accuſatus.* Vbi dicitur ſic. Eum verò, qui in vna hæreſeos ſpecie vel ſecta commiſit, aut in vno articulo fidei ſeu ſacramẽto Eccleſiæ errauit, & poſtmodum hæreſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliam ſpeciem hæreſeos, ſiue ſectam ac alio articulo, ſeu ſacramento committit, volumus vt relapſum in hæreſim iudicari. Ille ergo de cuius relapſu in hæreſim ante abiurationem conſtiterit, vel nunc conſtat, ſi poſt illam abiurationem receptet hæreticos, deducat, viſitet, ſiue aſſociet, ac dona vel munera eis donet, vel mittat, ſeu fauorem eis impendat, & *infrà,* &c. meritò debet iudicari relapſus: cùm illum ex approbato à ſe prius errore non ſit dubium illud feciſſe. Hæc ibi.

Tres caſus quibus abiurãtes plectuntur pœna relapſorum.

Ex quibus verbis apparet, quòd in tribus caſibus in genere ſuſpectus de hæreſi vehementer, poſtquã abiurauit, pœna plectitur relapſorum. Primus eſt, quando relabitur in eandem & priſtinam hæreſim, de qua ſuſpectus fuerat vehementer. Secundus, quando hæreſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit, & relabitur tamen in aliã hæreſim: eſto quòd de ea antea nunquam ſuſpectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius, quando hæreticus receptat, & eos deducit, & fauorem impendit. Et hic caſus cõplectitur multos caſus, & habet multos ſinus, vt patet *in allegato* §. *cum verò, in c. accuſatus,* frequẽtius repetito.

An renuẽs abiurationem ſtatim ſeculari Iudici ſit ad pœnam tradendus.

Sed quæritur, quid agẽdũ, ſi talis vehementer ſuſpectus ad mandatum ſui iudicis non conſenſerit continuè abiurare, an tradendus ſit ſeculari arbitrio poteſtatis animaduerſione debita puniendus, *per caput. ad tollendam.* §. *in præſenti verò.* reſpõdetur nequaquã, quia *c. illud* & §. *eius,* expreſsè loquitur non de ſuſpectis, ſed de manifeſtè deprehẽſis in hæreſi, &c. Et rigoroſis cõtra deprehenſos manifeſtè, quàm contra ſuſpectos tantũmodo eſt agendum.

Et ſi quæritur, qualiter ergo ſit procedendum contra talem. Reſpondetur, quòd procedet contra eum per *cap. excommunica.* 1. *& per* §. *qui verò ſola ſuſpicione,* &c. ſuperius inſerto, & excommunicabitur: In qua excommunicatione, ſi per annum ſteterit, eſt vt hæreticus condemnandus, per *alleg. cap.*

Quidam autem ſuſpecti ſunt violenter, & ſunt illi, quia talia violenta peragunt, quòd ex illis oritur violenta ſuſpicio contra eos, talis eſt hæreticus habendus, & ſicut de deprehenſo in hæreſi eſt de eo per omnia iudicãdum: *per c. excõmunicamus,* 1. *extra de hæreſi.* §. *qui verò,* & *per c. cum contumacia,* & *per c. vt officium, lib. 6.* Nam vel fatentur crimẽ, vel non ſi ſic, & volunt redire: & hæreſim abiurare ad pœnitentiã recipiẽdi ſunt: *per c. ad abolendam,* & *per c. excommunic. 2.* §. *fi.* Quòd ſi non conſenſerint abiurare, tradendi ſunt curiæ ſeculari, animaduerſione debita puniendi, *per c. ad abolendam* §. 1. *allegatum.*

Si autem non fatetur crimen, poſtquam eſt conuictus, nec conſentit abiurare, eſt vt hæreticus impœnitens condemnandus, per *c. ad abolendam.* Violenta enim ſuſpicio ad condemnandum ſufficit, & probationem in contrarium non admittit. Vt habetur *extrà de præſum. c. literis. & c. afferre.* Et cùm hæc diſcuſſio locum habet in ſimplici hæreſi, abſque euidentia aut indicio facti. Sicut in ſexto modo ſententiandi patebit: vbi quis vt hæreticus condemnatur, etiamſi non ſit hæreticus in re: Quanto magis circa hæreſim maleficarum, vbi ſemper concurrit aut euidens factum in pueris, hominibus aut iumentis maleficiatis, aut indicium facti, puta per inſtrumenta reperta.

Summus hæreticus & maleficus qui cẽſendus.

Et licet in ſimplici hæreſi pœnitẽtes, & abiurãtes, vel pœnitentiã & ad per-

petuos carceres recipiantur, vt tactum eſt, in hac tamen hæreſi, licet Eccleſiaſticus Iudex recipiat vt ſic ad pœnitentiam, ciuilis tamen propter malefacta circa damna temporalia, vltimo ſupplicio punire poteſt, nec Eccleſiaſticus ipſum impediat, qui licet non eum tradat ad puniendum, tamen relinquere poteſt.

QVÆSTIO XX.

Super primum modum ſententiandi:

Repetitio omnis generis maleficorum.

QVia ergo delata perſona, vel reperitur immunis: & abſoluenda totaliter, vel reperitur ſolùm diffamata de hæreſi generaliter, vel reperitur vltra infamiam quæſtionibus & tormentis exponenda aliqualiter, vel reperitur ſuſpecta de hæreſi leuiter, vel reperitur ſuſpecta de hæreſi violenter, vel reperitur diffamata de hæreſi & ſuſpecta inſimul, & communiter, vel reperitur confeſſa hæreſim, & pœnitens, & non relapſa veraciter, vel reperitur confeſſa hæreſim, & pœnitens, ſed relapſa probabiliter, vel reperitur confeſſa hæreſim & impœnitens, ſed non relapſa realiter, vel reperitur confeſſa hæreſim & impœnitens, atque relapſa certitudinaliter, vel reperitur confeſſa: ſed conuicta de hæreſi legitimis teſtibus, & alias iudicialiter, vel reperitur conuicta de hæreſi, ſed fugitiua vel abſens contumaciter, vel reperitur maleficia non inferendo, ſed tollendo per remedia illicita & ineongruenter, vel reperitur vt maleficus ſagittarius & armorum incantator interimendo lethaliter, vel reperitur vt malefica obſtetrix, infantes Dæmonibus execrando hoſtiliter, vel reperitur remedio appellationis ſe tuendo friuolè & fraudulenter. Et ſi quidem reperitur immunis totaliter erit per ſequentem modum ſententiandum finaliter.

Vbi notandum, quòd perſona delata, tunc reperitur immunis totaliter, quando proceſſus, meritis diligenter cum bono conſilio peritorum diſcuſſis, non conuincitur, nec confeſſione propria: nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima: quia videlicet diſcrepant in principali: nec etiam aliàs illa perſona fuit ſuſpecta aut diffamata publicè de antedicto crimine. Quia ſecus, ſi de aliquo alio crimine eſſet diffamata. Nec etiam ſunt indicia facti contra talem perſonam, circa tale talis practica, ſeruatur, quia abſoluenda eſt per Epiſcopum aut Iudicem per ſententiam tenoris ſequentis.

Forma ſententiæ abſolutoriæ & diffinitiua.

NOs N. miſeratione Diuina Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis, &c. Attendentes, quòd tu talis de tali loco, & talis Diœceſeos fuiſti nobis delatus, vel delata, de tali hæretica prauitate, ſcilicet maleficarum, attendentes etiam illa eſſe talia, quòd non valebamus, nec debuimus conniuentibus oculis pertranſire, deſcendimus ad inquirendum, ſi prædicta fulcirentur aliqua veritate, teſtes recipiendo, te examinando & alia faciendo quæ decebant ſecundùm canonicas ſanctiones. Quapropter viſis & diligenter examinatis omnibus actis & actitatis in hac cauſa, habitóque conſilio peritorum in iure ac etiam in Theologica facultate illóque ſæpius repetito ſedentes pro tribunali more iudicis iudicantis ac habentes præ oculis ſolum Deum, & negotij veritatem, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem ad noſtram diffinitiuam ſententiam procedimus in hunc modum, Chriſti nomine inuocato. Quia per ea quæ vidimus & audiuimus & producta & oblata, acta & actitata ſunt coram nobis in præſenti cauſa, non inuenimus

mus aliquid contra te legitimè probatū fore de iis de quibus delatus fueras coram nobis, pronunciamus, declaramus, & ſententialiter diffinimus, contra te non eſſe actum legitimè coram nobis, propter quod poſſis & debeas vt hæreticus aut maleficus iudicari, nec ſuſpectus haberi aliqualiter de hæretica prauitate. Quare à præſenti inſtantia, inquiſitione, & iudicio, totaliter te relaxamus. Data fuit hæc ſententia, &c.

Caueatur, vt non ponatur in ſententia quacunque, quòd delatus ſit inſons, vel immunis, ſed quòd non fuit probatum legitimè contra eum, quia ſi poſtmodum temporis proceſſu iterum deferatur, & legitimè probetur, poteſt non obſtante prædicta abſolutoria ſententia condemnari.

Nota etiam quòd eiſdem modis abſoluendus eſt quis, quando eſt delatus de receptione, defenſione, ſeu alia fautoria hæreticæ prauitatis, vbi nihil probatur legitimè contra eum, Secularis Iudex commiſſione Epiſcopi modo ſuo iudicabit.

QVÆSTIO XXI.

Super ſecundum modum ſententiandi delatam, & tantummodò diffamatam.

quomodo ſententia concipiēda ſuper magam quæ ſola fama laborat.

SEcundus modus ſententiandi eſt, quando delatus vel delata, proceſſus, meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio peritorum, reperitur tantummodò de tali hæreſi diffamatus, in aliqua villa, ciuitate, vel prouincia. Et hoc eſt, quando delatus talis non conuincitur, nec propria confeſſione, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima: nec ſunt quæcunque indicia alia probata contra eum, niſi præciſè ſola infamia: ita quòd in ſpeciali nullum probatur maleficium perpetratum, quòd quidem probare poteſt ſuper vehementem aut violentam ſuſpicionem, quando verba comminatoria ſuper læſionem inferendam, protuliſſet, dicendo in effectu, vel in ſententia: In breui tu ſenties quæ tibi euenient: & poſt effectus aliquis fuiſſet ſubſequutus in læſione corporum, aut iumentorum.

Circa iſtum igitur contra quem nihil probatur, niſi præciſè infamia, talis practica eſt ſeruanda. In tali enim caſu, quia ſententia non poteſt pro delato ferri, abſoluendo eundem, ſicut in primo modo tactum eſt: ſed contra indicendo ipſi canonicam purgationem: Ideò Epiſcopus, ſeu eius officialis aut Iudex, aduertant primò, quòd in cauſa hæreſeos non refert, an aliquis ſit tantummodo apud bonas & graues perſonas: Imo attenditur hîc, quòd etiam apud quoſcunque viles & ſimplices ſit diffamatus.

Et ratio eſt, quia à quibus quis poteſt accuſari in crimine hæreſeos, apud illos etiam poteſt quis infamari. Sed quilibet hæreticus poteſt à quibuſcunque perſonis accuſari, cùm tantummodo inimici capitales, vt ſuprà patuit, excipiuntur. Ergo apud illos poteſt infamari.

Feret ergo Epiſcopus, ſeu Iudex ſuper canonicam purgationem ſententiam per hunc modum, vel conſimilem.

NOs N. miſeratione Diuina, Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis dominij, conſiderantes quòd meritis proceſſus facti per nos contra te talem, talis Diœceſeos nobis delatum de tali hæretica prauitate, diligenter diſcuſſis, &c. Non inuenimus te confeſſum, nec etiam conuictum de prædicta labe, nec aliàs ſuſpectum ad minus leuiter, niſi quod te reperimus legitimè & veraciter, in tali villa, aut ciuitate, vel Diœceſi, & apud bonos, Sententia definitiua.

& malos publicè diffamatum. Quapropter ad purgandum huiuſmodi infamiam, & vt bonos odor in cœtu fidelium exiſtat, tibi indicimus canonicam purgationem, vt eſt iuris, aſſignando tibi talem diem talis menſis, & talem horam diei, in qua compareas perſonaliter coram nobis, vt purges tuam infamiam tanta manu ordinis tui. Qui quidem compurgatores ſint homines fide Catholici, ac vita probati, & qui conuerſationem tuam ac vitam nouerunt, non tam moderno tempore, quàm tranſacto: Significantes, quòd ſi in purgatione defeceris, te habebimus pro conuicto provt volunt canonicæ ſanctiones.

Compurgatores purgandi canonicè.

Quid vocetur purgatio canonica.

Hîc autem conſiderandum eſt, quòd quando aliquis reperitur de aliqua hæreſi publicè diffamatus, & contra eum aliquid non probatur niſi infamia ipſa, ſola indicitur illi Canonica purgatio, hoc eſt, quòd habeat aliquos viros, ſeptem, decem, viginti vel triginta, ſecundum quod plus vel minus & in locis pluribus vel paucioribus magis vel minus inſignibus, fuerit diffamatus, qui ſunt ſuæ conditionis ſeu ordinis: Vt ſi diffamatus ſit religioſus, & illi ſint religioſi, ſi clericus ſecularis, & illi clerici ſeculares, ſiue milites, & illi milites qui purgant eum à crimine, de quo eſt diffamatus. Qui compurgatores dicuntur eſſe homines fide Catholici, & vita probati, qui & illius conuerſationem & vitam non tam moderno tempore, quam antiquo nouerunt: Vt habetur *extrà. de purg. ca. inter ſollicitudines.*

Renuens purgari canonica purgatione, excommunicatur.

Si autem ſe purgare noluerit, excommunicetur, quam excommunicationem ſi per annum ſuſtinuerit animo indurato, ex tunc vt hæreticus condemnatur, iuxta *ca. excommunicamus itaque. §. qui autem.*

Si autem ſe purgare decreuerit, ſed in purgatione defecit, hoc eſt, quòd purgatores tales & tantos, provt ei iniunctum fuit, qui eum purgent, non inuenerit, pro conuicto habetur, & ſic vt hæreticus condemnatur. Vt habetur *extra. de hær. excommunicamus. 1. §. adiicimus. & ver. qui non ſe. & de purg. cap. cùm dilectus.*

Quid ſignificat manu ordinis ſui ſe purgare.

Conſiderandum autem eſt hîc, quòd quando dicitur, quòd indicatur diffamato, quatenus purget ſe trina vel quarta manu ordinis ſui, quòd ordo ſumitur ibi in genere, & non in ſpecie. Vnde ſi Epiſcopus purgandus eſt, non negatur, quin cùm Epiſcopis purgandis poſſint admitti Abbates, & religioſi presbyteri, & in aliis pari forma, de purgatione canonica. Quotiens purgabit autem ſe diffamatus per modum qui ſequitur: Vt colligitur *extra. de purg. c. quotiens. §. porro. & c. accepimus.* Quoad ſecundum.

Coniuratores purgantes ſe.

Adueniente autem termino eidem diffamato ad ſe purgandum canonicè aſſignato; comparebit perſonaliter purgandus, cum ſuis coniuratoribus coram Epiſcopo inquiſitore, in loco vbi noſcitur infamatus: & illæ qui diffamatus eſt ponens manum ſuper librum Euangeliorum ante eum poſitum dicet ſic.

Ego iuro ſuper iſta quatuor Euangelia ſancta Dei quòd talem hæreſim (exprimendo eam) de qua ſum diffamatus, nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo.

Iuramentum purgantis ſe canonicè.

Negabit ſcilicet illud cum iuramento, de quo eſt diffamatus, quicquid ſit illud.

Quo facto omnes Compurgatores ponent manum ſuper librum prædictum Euangeliorum. Et quilibet dicet ita. Et ego iuro ſuper iſta ſancta Dei Euangelia, quòd credo ipſum verum iuraſſe. Et tunc canonicè eſt purgatus.

Diffamatus in pluribus locis etiam multis locis purgatur.

Conſiderandum eſt etiam, quòd diffamatus de hæreſi, ibi eſt purgandus, vbi noſcitur diffamatus: Et ſi fuerit in multis locis infamatus impo-

natur

Digitized by Google

natur, illi, vt in omnibus illis fidem catholicam publicè profiteatur, & deteſtetur hæreſim, de qua noſcitur infamatus: de purga.cano. inter ſolicitudines.

Nec contemnat qui canonicè de hæreſi ſe purgauit, nam ſi poſt purgationem incidit in hæreſim iam purgatam, pro lapſo habetur, & vt relapſus tradendus eſt curiæ ſeculari. Iuxta *caput. excommunicamus.* 1. §. *adjicimus*, & *verſic. vel ſi eſt poſt purgationem, & cap. ad abolendam.* §. *illos quoque.* Secùs autem ſi in aliam hæreſim incidit de qua ſe ante non purgauit. Iuxta *capitulum allegatum.*

Semel purgatus, ſi recidat, habetur pro lapſo.

QVÆSTIO XXII.

Super tertium modum ſententiandi diffamatam, & quæſtionibus exponendam.

TErtius modus proceſſum fidei finiendi, & terminandi eſt, quando delatus de hæreſi, proceſſus meritis diligenter conſideratis, cum bono conſilio peritorum reperitur varius, vel habens indicia contra ſe ad quæſtiones, quod ſcilicet exponatur quæſtionibus & tormentis: Vt ſi quæſtionatus nihil conceſſerit, & propterea pro immuni & innocente habeatur. Et hoc eſt, quando delatus non eſt deprehenſus, nec propria confeſſione, nec etiam facti euidentia, nec teſtium legitima productione, nec ſunt indicia ad talem ſuſpicionem, vt habeat hæreſim abiurare. Eſt tamen in ſuis confeſſionibus varius: Vel aliàs ſunt indicia ſufficientia ad quæſtiones & tormenta. Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda.

In tali autem caſu, quia ſententia interlocutoria eſt contra delatum ferenda, & non pro eo; Ideò per inquiſitorem coniunctim & non diuiſim eſt ferenda: iuxta *c. multorum.* Inprimis ſi talis ſteterit in negatiuis firmiter, & nullatenus, licet inductus per probos viros, fateri voluerit veritatem, feretur ſententia, quæ videtur ſapere vim diffinitiuæ ſententiæ, per modum tenoris ſequentis.

Nos N. miſeratione Diuina Epiſcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris ditioni talis domini ſubiectis, attendentes meritis proceſſus facti per nos contra te talem, talis loci, talis Diœceſeos, & diligenter examinatis, quòd tu es varius in tuis confeſſionibus, & nihilominus ſunt indicia multa, quæ ſunt ſufficientia ad te exponendum quæſtionibus & tormentis. Eapropter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures Iudicum non offendas interloquendo, declaramus, indicamus, & ſententiamus die præſenti, & hora tali, te ſupponendum quæſtionibus & tormentis. Lata fuit hæc ſententia.

Sententia ſuper varium reum ad quæſtioni ſubjiciẽdum.

Si verò quæſtionandus reperiatur varius & inſimul ſint indicia alia ad quæſtiones ſufficientia, ponetur vtrumque in ſententia, vt in prædicta poſitum eſt. Si autem hæc duo non concurrant, ſed vnum tantùm, vtpotè varietates, ſcilicet, ne aliis indiciis vel alia indicia, ſine varietate ponetur in ſententia, vt inuenitur. Sententia autem lata mox exequatur, vel exequi ſimuletur. Non ſit tamen Iudex multùm voluntarius ad quæſtionãdum aliquem: Nam quæſtiones & tormenta non inferuntur niſi in defectu aliarum probationum. Et ideo perquirat alias probationes: quòd ſi non inuenerit, & tenet probabiliter, quòd delatus eſt culpabilis ſed metu negat veritatem bonis modis, & quandoque cautelofis interdum adhibitis, eius amicis inducentibus ad veritatem dicendam, faciat ſuam diligentiam, vt ab ore eius habeat veritatem, & negotium non ſe ſtinet. Nam meditatio frequens & carceris calamitas, ac replicata informatio proborum

Executio ſimulãda.

Informatio diſcretorum virorum diſponit ad veritatem dicẽdam.

proborum virorum deponunt ad veritatem eruendam.

Quòd ſi delato conuenienter expectato, & tempore congruenter prorogato, ac delato multipliciter informato, credant fide bona Epiſcopus & iudex omnibus conſideratis, ipſum delatum negare veritatem, quæſtionent eum moderatè, ſine tamen effuſione ſanguinis, ſcientes quod quæſtiones ſint fallaces & inefficaces. Nam aliqui ſunt ita molles corde, & vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent quæcunque falſa. Aliqui autem ſunt ita pertinaces quod quantumcunque vexarentur, ab eis veritas non haberetur. Aliqui ſunt, qui fuerunt aliàs quæſtionati, & iſtorum aliqui melius ſuſtinent quæſtiones, quia brachia ſtatim trahuntur & flectuntur, aliqui autem remanent debiliores, & ſic minus ſuſtinent quæſtiones, aliqui etiam ſunt maleficiati, & in quæſtionibus maleficiis vtuntur, qui ante morerentur, quàm aliquid faterentur: efficiuntur enim quaſi inſenſibiles. Quare in quæſtionibus cum maxima prudentia eſt agendum, & ad conditionem quæſtionandi quam plurimum attendendum.

Continuatio & iteratio tormentorum multum differunt.

Cùm autem lata fuerit, mox miniſtri ſe diſponant ad quæſtionandum delatum. Et cùm diſponunt ſe, Epiſcopus aut iudex, & per ſe, & per alios bonos viros fidei zelatores inducant quæſtionandum ad fatendum liberè, etiam compromittendo, ad conſeruationem vitæ, ſi opus ſit, vt ſuprà tactum eſt.

Quòd ſi nec ſic poterit ad terrorem, vel etiam ad veritatem fatendam induci, poterit ſecundum diem vel tertium aſſignare, ad continuandum tormenta, non ad iterandum. Quia iterari non debent, niſi nouis ſuperuenientibus indiciis contra eum, & tunc poſſunt. Sed continuari non prohibetur.

Dicitur ergo ſic. Et nos N. & Epiſcopus & N. Iudex (ſi adſit) præfati aſſignamus tibi tali, diem talem, ad quæſtiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas eruatur, & totum ponatur in proceſſu, & infra tempus eidem aſſignatum, & per ſe & per alios probos viros, inducent eum ad fatendum veritatem.

Quòd ſi fateri noluerit, die aſſignata poterunt quæſtiones continuari: Et ſic quæſtionetur eiſdem vel aliis grauioribus tormentis, fortius, vel leuius, ſecundum maiorem culparum grauitatem. Et poterunt Iudices multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis, vt veritas habeatur, quas magis docet experientia atque vſus, & negociorum varietas, quàm ars alicuius, ſeu aliqua doctrina.

Experientia & varietas negotiorum docet iudices.

Vbi autem decenter quæſtionatus, & tormentis expoſitus, noluerit detegere veritatem, amplius non vexetur, ſed liberè abire dimittatur: Si autem perſtiterit in ipſa confeſſione, & prodiderit veritatem, culpam propriam cognoſcendo, & ab Eccleſia veniam poſtulando, tanquam deprehenſus in hæreſi, propria confeſſione, ſed pœnitens: iuxta *c. ad abolendam. §. præſenti:* abiuret, & ſententialiter vt deprehenſus publicè condemnetur, per modum, quo condemnantur in hæreſi, deprehenſi propria confeſſione: Vt dicetur infrà in octauo modo expediendi huiuſmodi deprehenſos, videatur ibi.

Maleficiſſimus maleficus vt puniẽdus.

Vbi verò veritatem prodiderit, & non pœnituerit, ſed in hæreſi pertinaciter perſtiterit, & relapſus non fuerit, condemnabitur, iuxta *cap. ad abolendam. §. præſenti.* & expectatus competenter informatus decenter tradetur brachio ſeculari, vltimo ſupplicio feriendus, vt vt dicitur *infrà in* 10. *modo.* Si autem relapſus fuerit, condemnabitur per modum, quo dicetur *infrà in decimo modo proceſſum aliquem terminandi.* Videatur ibi.

Hic

Hic autem eſt diligentius attendendum, quòd ille qui quæſtionandus eſt, ante quæſtiones, interdum contra ſe nihil confitetur, nec aliquid probatur propter quod poſſit nec debeat hæreſim abiurare, nec propter hæreſim condemnari, & de talibus agitur hîc, & dictum eſt ſtatim. Interdum autem ipſe delatus eſt in hæreſi deprehenſus, vel aliàs ſunt alia contra eum prolata indicia, propter quæ debet abiurare, vt leuiter vel vehementer de hæreſi ſuſpectus, propter quæ non eſt quæſtionandus. Sed ſi vltra hoc negat aliqua quæ non probantur, ſed ſunt indicia ſufficientia ad quæſtiones, & cùm pro talibus quæſtionantur, ſed nihil propter quæſtiones confiteantur, nihilominus iſte non eſt abſoluendus, iuxta primum modum: ſed ſecundùm probata contra eum procedatur, & abiurabit vel vt ſuſpectus, vel vt deprehenſus, ſi vir: prout proceſſus merita exigent & requirent. Si verò propter quæſtiones confiteatur illa, vel eorum aliqua, propter quæ quæſtionatur, tunc abiurabit hæc, & illa, & pro iſtis & illis ſententia contra eum eſt ferenda.

QVÆSTIO XXIII.

Super quartum modum ſententiandi delatum & ſuſpectum leuiter.

QVartus modus proceſſum fidei ſententiandi & terminandi, eſt quando delatus de hæreſi, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in Iure peritorum, reperitur tantum ſuſpectus de hæreſi leuiter. Et hoc eſt, quando delatus de hæreſi non comprehenditur, nec confeſſione propria, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, nec alia ſunt indicia fortia, ſeu vehementia de illa hæreſi contra eum; ſed tantummodò modica & leuia, & talia eſſe per conſilium iudicata, propter quæ vt ſuſpectus leuiter de hæreſi, poteſt & debet, vt talem illam hæreſim, de qua delatus extitit, abiurare, & talis ſi relabatur pœna relapſi non debet puniri, licet grauius tunc fuerit puniendus, quàm ſi non ante abiuraſſet, iuxta *cap. accuſatus in prin. de har. lib.6.* Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda. Talis enim ſi habetur reſpectus publicè, abiurabit publicè in Eccleſia, per modum qui ſequitur in ſententia.

EGo talis Diœceſis, talis habitator ciuitatis, vel loci talis in iudicio conſtitutus, coram vobis domino Epiſcopo talis ciuitatis, ſacro-ſanctis Euangeliis poſitis coram me, & propriis manibus eis per me tactis iuro me credere corde, & profiteor ore, illam ſanctam fidem Catholicam & Apoſtolicam, quam ſacroſancta Romana Eccleſia credit, confitetur, prædicat & obſeruat. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd Dominus Ieſus Chriſtus cum omnibus ſanctis deteſtetur hæreſim peſſimam maleficarum: Et quod omnes illam aſſequentes, ſeu illi adhærentes æternis ignibus cruciabuntur cum diabolo & angelis eius æternaliter, niſi reſipiſcant, & Eccleſiæ ſanctæ per pœnitentiam reconciliati fuerint. Et conſequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hæreſim, de qua habetis me ſuſpectum, vos Domini, Epiſcopus & officialis: videlicet quòd familiaritatem cum maleficis habui, eorum errorem ignoranter defendi, odio habui inquiſitores, & illorum perſecutores: ſeu etiam quòd eorum crimina non detexi. Item iuro, quòd nunquam prædictam hæreſim credidi, neque credo, nec illi adhæſi, nec adhæreo, nec vnquam credam, neque hærebo, nec illam docui, nec docere intendo. Quod ſi aliquid prædictorum fecerim in futurum, (quod Deus auertat) pœnis iuris taliter

Modus abiurandi in Eccleſia ob leuem ſuſpicionem hæreſeos.

Digitized by Google

abiuratis, prompto animo me ſubmitto: paratus ſubire omnem pœnitentiam, quam pro iis quæ feci, & dixi, meritò me habetis ſuſpectum, volueritis mihi iniungere, illam iuro pro viribus adimplere, & nullatenus contrauenire, ſicut me Deus adiuuet, & hæc Euangelia ſacroſancta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus intelligatur. Qua facta, Iudex ſi adeſt aut officialis, poteſt illi dicere publicè in vulgari talia verba, vel ſimilia effectu, Fili vel filia, tu ſuſpicionem quam de te habebamus, vt non immeritò abiuraſti, & purgaſti per abiurationem plenariam, de cætero caueas tibi, quòd non incidas in hanc hæreſim abiuratam. Nam licet ſi pœniteres non traderis brachio ſeculari, quia abiuraſti tanquam ſuſpectus leuiter, & non vehementer, tamen tunc multò fortius punieris, quàm ſi non abiuraſſes, & à modo pro modico, haberis ſuſpectus vehementer, & vbi vt talis abiurares, & prolaberis, pœna relapſi debita punieris, & abſque miſericordia tradetis curiæ ſeculari vltimo ſupplicio feriendus. Si autem abiurat ſecretè in camera Epiſcopi, vel camera Iudicis, quando ſcilicet non eſt factum publicum modo conſimili abiurabit. Quibus peractis, feretur ſententia in hunc modum.

Adhortatio Epiſcopi malefico poſt abiurationem facienda.

Nos miſeratione Diuina, Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex ſi adeſt, in terris talis domini ditioni ſubiectis, attendentes quòd viſis & diligenter conſideratis proceſſus meritis per nos facti, contra te talem delatum nobis de hæretica prauitate, reperimus te talia & talia commiſiſſe. Dicantur illa quæ te reddunt ſuſpectum leuiter de hæreſi, & propter quæ te talem meritò habentes, te fecimus vt leuiter ſuſpectum de prædicta labe, eandem hæreſim abiurare. Verùm ne prædicta parte commiſſa remaneant impunita: & vt efficiaris cautior in futurum de multorum & magnorum conſilio, in Iure peritorum, ac etiam religioſorum, in & ſuper his habito maturo pariter & digeſto, habentes præ oculis ſolum Deum, ac irrefragabilem ſanctæ fidei catholicæ veritatem, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, ſedentéſque pro tribunali, more iudicum iudicantium, te talem hîc in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutum per modum, qui ſequitur, condemnamus, ſententiamus, ſeu potius pœnitentiamus: ſcilicet ne de cætero vnquam ſcienter teneas, aſſocies, verbis defendas, legas, ſi habeas talem, & ne deinceps, &c. Ponatur illa quæ commiſit, propter quæ ſuſpectus fuit habitus de prædicta hæretica prauitate. Lata fuit hæc ſententia ſeu pœnitentia, &c. caueátque Notarius, quòd in proceſſu ponat, quòd talis abiuratio eſt facta tanquam per ſuſpectum habitum de hæreſi leuiter, & non vehementer, aliàs periculum magnum eſſe poſſet.

QVÆSTIO XXV.

Super quintum modum ſententiandi ſuſpectam vehementer.

QVintus modus proceſſum fidei finiendi & terminandi, eſt quando delata de hæreſi, proceſſus, meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum reperitur ſuſpecta de hæreſi vehementer. Et hoc eſt, quando delata de hæretica prauitate non reperitur legitimè deprehenſa, nec confeſſione propria, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, ſed ſunt magna & grauia probata indicia contra eam, & talia per conſilium iudicata, quæ illam reddunt ſuſpectam vehe-

vehementer de prædicta hæretica prauitate.

Circa iſtam talis practica eſt ſeruanda. Talis namque debet, vt ſuſpecta vehementer de tali hæreſi, abiurare illam hæreticam prauitatem: ita quòd ſi poſtmodum relabatur, pœna relapſis debita puniatur, hoc eſt, quòd tradatur brachio ſeculari, vltimo ſupplicio ferienda, iuxta *c. accuſatus in pri. de hæreſi. lib. 6.* Et abiurabit publicè vel ſecretè, ſecundum quod ſuſpecta eſt habita publicè vel ſecretè, & apud plures, vel pauciores, & graues vel leues, vt dictum eſt ſtatim de illo qui eſt ſuſpectus leuiter de hæreſi, & habet vt talem hæreſim abiurare.

Modus diſponendi ad abiurationem publicam. Modus autem diſponendi ad abiurationem talis eſt. Adueniente namque die dominica ad abiurationẽ faciẽdam, & ad audiendã ſententiam, ſeu pœnitẽtiam abiurando imponendã, prædicator ſermonem faciet generalẽ. Quo facto legantur publicè per notarium vel clericum, ea de quibus ipſe abiurandus eſt conuictus, & alia ex quibus habitus eſt ſuſpectus de hæreſi vehementer.

Poſt dicetur illi per Iudicem vel officialem: Ecce quòd ex illis recitatis, tu es nobis ſuſpectus de tali hæreſi vehementer, quare oportet, quòd tu purges te & abiures hæreſim ſupra dictam. Et tunc ponetur coram abiurando liber Euangeliorũ: & ipſe ponet manũ ſuper illum, & ſi ſcit legere competenter, tradetur ipſi ſequens abiuratio in ſcriptis, & leget coram omni populo.

Si autem neſciat legere competenter, notarius legat ea ſpatiosè, & abiurandus reſpondebit alia, & intelligibili voce per hunc modum. Nam notarius, vel clericus dicet ſic. Ego talis de tali loco. Et reſpondebit per eadem verba, & ille qui in iudicio conſtitutus eſt, attamen in vulgari ſemper. Et ſi quouſque abiuratio ſit finita: Et abiurabit per formam tenoris ſequentis.

Ego talis de tali loco, talis Diœceſis, in iudicio perſonaliter conſtitutus coram vobis, reuerendis dominis, Epiſcopo talis ciuitatis & iudice in terris ditioni talis domini ſubiectis, ſacro-ſanctis Euangeliis poſitis coram me, propriis manibus per me tactis, Iuro me credere corde, & profiteor ore illam ſanctam fidem Catholicam & Apoſtolicam, quam ſacro-ſancta Romana Eccleſia docet, profitetur, prædicat & tenet. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd, &c. Explicetur articulus catholicus contrarius illi hæreſi, de qua vehementer eſt ſuſpectus.

Et verbi gratia, ſi eſt de hæreſi maleficarum, dicetur ſic: Iuro me credere, quòd non ſolùm ſimplices hæretici, aut ſchiſmatici æternis ignibus cruciabuntur, verùm ſuper omnes hæreſi maleficarum infecti, Dæmoniis fidem quam in ſacro fonte baptiſmatis perceperunt, abnegantes, & ſpurcitiis diabolicis pro implendis eorum prauis deſideriis inſiſtunt, hominibus, iumentis, terræ frugibus, plurima nocumenta inferentes. Et conſequenter, abiuro, abnego, & reuoco illam hæreſim, ſeu potius infidelitatem, quæ falsè & mendaciter aſſerit, non aliquam maleficam in terris, & quòd nemo credere debeat, illas poſſe nocumenta inferre auxilio dæmonum cùm talis infidelitas expreſsè militet, vt iam cognoſco, aduerſus determinationem ſanctæ matris Eccleſiæ omnium catholicorum Doctorum, imò & aduerſus leges imperiales, quæ huiuſmodi comburendas decreuerunt. **Hæreſis eſt maxima, opera maleficarum non credere.**

Item iuro, quòd nunquam prædictæ hæreſi credidi, ſupple pertinaciter, neque credam, nec adhæreo de præſenti, nec adhærere intendo, nec docui, nec docere intendo, nec docebo. Item iuro & promitto, quòd talia & talia exprimantur, propter quæ habetis me ſuſpectum de huiuſmodi hæreſi vehe-

 menter,

menter, nunquam faciam, nec operam, vt fiant, dabo. Quòd ſi aliquid de prædictis fecero in futurum (quod Deus auertat) pœnis de iure relapſis debitis, prompto animo me ſubmitto, paratus ſubire omnem pœnitentiam quam pro his, quæ feci & dixi, propter quæ habetis me ſuſpectũ de dicta hæreſi vehementer, decreueritis mihi iniungere. Et illam iuro, & promitto pro viribus adimplere, & nullatenus contraire, ſic me Deus adiuuet, & hæc Euangelia ſacroſancta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus capiatur, niſi fieret ſolummodo coram perſonis Eccleſiaſticis, qui linguam latinam intelligerent competenter. Si autem abiurauerit ſecrete, ſcilicet in Palatio Epiſcopi, vel camera Epiſcopi: quando ſcilicet factum non eſt publicum, modo conſimili abiurabit. Facta autem prædicta abiuratione, iudex auiſabit eum vt *ſuprà* quòd non incidat relabendo in pœnam relapſorum. Si cautus notarius, quòd ponat in actis, quomodo talis abiuratio facta eſt per talem, vt per ſuſpectum de hæreſi vehementer, ad hoc, vt ſi relaberetur, qualiter puniretur quis pœna relapſis debita.

Abiuratio quomodo ſecretè facienda.

Quibus peractis fertur ſententia, ſeu pœnitentia in hunc modum. Nos, N. Epiſcopus talis ciuitatis, & frater, ſi adſit N. Inquiſitor hæreticæ prauitatis, in terris talis Domini ditioni ſubiectis, à ſancta Sede Apoſtolica ſpecialiter delegatus: attendentes, quòd tu talis de tali loco, & talis Diœceſeos, talia & talia commiſiſti, (dicantur illa) vt ex proceſſus meritis diligenter diſcuſſis legitimè nobis conſtat, propter quæ meritò habemus te ſuſpectum vehementer de tali hæretica prauitate, & vt taliter ſuſpectum te fecimus abiurare, de magno conſilio in iure peritorum, iuſtitia ſuadente. Verùm vt efficiaris cautior in futurum, & ne reddaris procliuior ad ſimilia peragenda, & ne crimina permaneant impunita, vt ſis cæteris delinquentibus in exemplum, de multorum & magnorum in iuris conſilio peritorum ac etiam in facultate Theologica magiſtrorum, ſeu Doctorum: & ſuper his habito maturo & digeſto, habentes præ oculis ſolùm Deum, ac ſanctæ fidei Catholicæ & Apoſtolicæ veritatem ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, ſedentéſque pro tribunali, more Iudicum iudicantium, talem hic in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutum, forma qua ſequitur condemnamus, ſeu potius pœnitentiamus: Videlicet ne deinceps talia vel talia facere, vel dicere, aut docere præſumas. Ponantur illa quæ conuincitur commiſiſſe, propter quæ fuit ſuſpectus habitus de prædicta hæreſi vehementer, & nonnulla, quæ ſi committeret, incideret leuiter in relapſum: ſed alia ipſi imponantur, prout negocij varietas expoſtular & requirit, vt pote, quòd nunquam ſcienter habeat talia exercitia, vel ne eos, quos ſciuerat abiuraſſe, recepter & ſimilia. Lata fuit hæc ſententia, &c.

Alia forma ſententiæ pœnitentiariæ.

Attendendum autem, quòd ſuſpecti de hæreſi, & non deprehenſi, ſiue ſint ſuſpecti vehementer, ſiue leuiter, non debent perpetuò incarcerari, nec perpetuò immutari. Quia hæc eſt pœna illorum, qui fuerunt hæretici, & poſtea pœnituerunt, vt patet *in cap. excommunicamus, 2. de hær. & in ca. quoniam de hære. lib. 6.* Sed poſſunt propter illa, quæ commiſerunt ex quibus habiti ſunt ſuſpecti, ad certum rempus carceri mancipari, & poſtmodum, vt videbitur, diſpenſari, iuxta *cap. vt commiſ. de hære. lib. 6.*

Qui hæretici perpetuo carceri mancipentur.

Nec huiuſmodi ſuſpecti ſunt crucibus conſignandi. Nam cruces ſunt inſignia hæretici pœnitentis: Suſpecti

autem

Digitized by Google

autem non fuerunt hæretici habiti, quare non ſunt conſignandi. Poteſt tamen eis imponi, quòd ſtent certis diebus ſolemnibus in valuis talium Eccleſiarum, vel circa altaria, dum miſſarum ſolemnia celebrantur, habentes in manibus cereum ardentem tanti ponderis: vel quòd vadant ad talem peregrinationem, & ſimilia, prout negotij qualitas expedit & requirit.

Conſignādi crucibus & ceteris.

QVÆSTIO XXV.

Super ſextum modum ſententiandi delatum violenter ſuſpectum.

SExtus modus proceſſum fidei terminandi, eſt quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum, reperitur de hæreſi ſuſpectus vehementer. Et hoc eſt, quando delatus ipſe non reperitur legitimè deprehenſus confeſſione propria, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, ſed ſunt indicia non leuia ſolùm vel vehementia ſed fortiſſima, & violentiſſima, quando ipſum delatum reddunt meritò ſuſpectum de dicta hæreſi violenter, & propter quæ talis debet vt ſuſpectus violenter de dicta hæreſi iudicari.

Et vt modus iſte clarius intelligatur, demus exempla tam de ſimplici hæreſi in fide, quàm & de hæreſi maleficarum. Nam in ſimplici hæreſi caſus contingeret, quando delatus ipſe non reperitur legitimè deprehenſus, confeſſione propria, &c. vt *ſuprà*. Tamen propter aliquid quod dixit vel egit, vtpote citatus in non cauſa fidei, ſuſtinuit excommunicationem, per annum, vel plus, talis eſt iam ſuſpectus leuiter de hæreſi. Quia hoc non caret ſcrupulo hæreticæ prauitatis, *de pœn. c. grauem*. Citatus autem reſponſurus de fide, vbi non comparet, ſed tenuit contumaciter comparere, propter quod excommunicatur, tunc fit ſuſpectus de hæreſi vehementer. Nam tunc leuis ſuſpicio tranſit in vehementem: & ſi ſuſtinet illam excommunicationem per annum animo pertinaci, tunc fit ſuſpectus de hæreſi violenter: Nam & tunc vehemens ſuſpicio tranſit in violentam, contra quam non admittitur defenſio. Imò ex tunc talis eſt vt hæreticus condemnandus, vt patet per *c. cum contumacia*, & notatur *ibidem. lib. 6.*

Suſtinens excommunicationem per anū, habetur hæreticus.

In hæreſi verò maleficarum exemplificatur ſuper violentam ſuſpicionem, quando dixit & egit aliqua quæ à maleficis practicantur, quando volunt aliquem maleficiare: & quia hoc commune eſt, vt verbis comminatoriis, aut factis per viſum, vel tactum ſe habeant manifeſtare. Et triplici ex cauſa, vt peccatum à iudicibus aggrauetur, & vt ſimplices eò facilius ſeducantur, & vt Deus per amplius offendatur, & maior ſæuiendi in homines ſibi facultas relinquatur, vnde violenter malefica fit ſuſpecta, quando poſt verba comminatoria, dicendo: Faciam tibi quòd in breui ſenties, vel ſimilia in ſententia, & poſt verba effectus aliquis in ipſo, vel in alio fuit ſubſecutus. Tunc enim non leuiter fit ſuſpecta, ſicut qui propter familiaritatem, habitam cum maleficis, fuerunt ſuſpecti, aut qui prouocare ad amorem inordinatum aliquem voluiſſent: Vide *ſuprà* de tribus ſuſpicionibus, leui, vehementi, & violenta.

Nunc videndum eſt qualis practica ſit cum talibus ſeruanda. Nam circa violenter ſuſpectum in ſimplici hæreſi hæc practica ſeruatur. Nam licet in re fortaſſis non ſit hæreticus: vt pote quia non habet errorem in mente, nec de illo pertinaciam in voluntate, vt notat *Archid. ſuper alleg.* Nihilominus eſt vt hæreticus condemnandus propter prædictam ſuſpicionem violentam, contra

Practica contra violenter ſuſpectos ſeruanda.

contra quam non eſt probatio admittenda.

Condemnatur autem hæreticus ſic, quòd ſi noluit reſilire, & hæreſim abiurare, & ſatisfactionem condignam exhibere,traditur brachio ſeculari animaduerſione debita puniendus, iuxta *c.p. ad abolendam. §. præſenti.* Si autem velit & conſentiat cum effectu, abiurat hæreſim,& carceri perpetuo mancipatur, iuxta *c. excommunicamus. tit. de hære.* Pari forma ille qui ſic eſt ſuſpectus de hæreſi maleficarum violenter.

Circa ſuſpectum autem violenter ſuper hæreſim maleficarum, licet idem modus eſt obſeruandus, tamen minori modo procedendo:aduertendum,quòd ſi ſtabit in negatiua aſſerens prout facere ſolent, quòd non ea intentione verba illa protulerit,ſed ex vehementi & muliebri paſſione, vnde & iudici non videtur ipſam igni poſſe adiudicari, non obſtante violenta ſuſpicione, tunc iudex ea in carceribus detenta,inquirat, & proclamare faciat, ſi in ſimilibus dudum notata fuiſſet. Et ſi ſic, vtrum publicè ſit de tali hæreſi diffamata, ex quibus procedere ad vlteriora poteſt,taliter vt ante omnia quæſtionibus & tormentis exponatur. Et ſi indicia apparuerint ſuper talem hæreſim, aut ſuper maleficium taciturnitatis:puta quia lachrimas non effudit, imò & quaſi inſenſibilis ad tormenta reperitur quia videlicet citò poſt tormenta omnibus viribus reſtituitur,tunc procedat per varias cautelas ſupra poſitas,vbi de ſimilibus agitur.

Et in caſu, quo omnia deficerent, tunc aduertatur, quòd ſi ſimilia dudum perpetrauit, tunc omnino non eſt dimittenda, ſed per annum ad minus ſqualoribus carceris mancipanda & crucianda, ſæpiſſimè etiam examinanda, præcipuè ſacratioribus diebus. Si autem diffamata cum hoc, licet tunc iudex per ea quæ *ſuprà* tacta ſunt circà ſimplicem hæreſim, ipſam poſſet igni adiudicare, præcipuè propter multiplicationem teſtium, & quia ſæpius in ſimilibus, vel in aliis maleficiis fuit notata:tamen quia cum pietate procedere vult,ideo iudicet ei canonicam purgationem, vt videlicet viginti,aut triginta purgatores habeat,& procedat prout in ſecundo modo ſententiandi tactum eſt: ita videlicet indicando illi quòd ſi in purgatione defecerit, tunc tanquam rea igni adiudicabitur. Et ſecundùm hoc iudex procedere poteſt.

Diebus feſtis vt plurimum debent maleficæ examinari.

In caſu verò, quò ſe purgaret, tunc abiurationem omnis hæreſeos, cùm pœna relapſorum, ac perpetua pœnitentia per modum,qui ſequitur,in ſententia formanda faciat: Et modus diſponendi, ad abiurationem, talis eſt, vt dictum eſt in quarto & quinto modis præcedentibus, proceſſum fidei terminandi. Nota etiam quòd in ſequentibus modis omnibus ſententiandi, vbi iudices per viam pietatis procedere vellent,tunc per modum iam tactum procedere poſſent. Sed quia ſeculares iudices variis ſuis vtuntur modis, iuxta rigorem, & non ſemper iuxta æquitatem procedentes, ideo ipſis infallibilis regula & modus aſſignari non poteſt,ſicut iudici eccleſiaſtico, qui abiurationem recipere poteſt ſub perpetua pœnitentia,per modũ qui ſequitur.

Ego talis, de tali loco, talis Diœceſeos,in iudicio perſonaliter conſtitutus coram vobis venerabilibus dominis, Epiſcopo talis ciuitatis, & iudicibus ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram me eiſque propriis manibus per me corporaliter tactis,iuro me credere corde, & profiteor ore,illam ſanctam fidem Catholicam & Apoſtolicam quam ſacroſancta Rom. Eccleſia tenet,profitetur, credit,prædicat, atque docet. Et conſequenter abiuro omnem hæreſim, & abnego & reuoco omnem extollentem ſe aduerſus ſanctam Roman. & Apoſt. Eccle

Seculares iudices taxantur.

Digitized by Google

Eccleſiam: cuiuſcunque ſectæ fuerit vel erroris. Item iuro & promitto, talia & talia (exprimantur illa) quæ egi, ſeu dixi propter quæ, & ex culpa mea, habetis me ſuſpectum de dicta hæreſi violenter deinceps nunquam faciam, vel dicam, vel quòd fiant operam dabo. Item iuro, & promitto, quòd omnem pœnitentiam quam mihi iniungere volueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo, ſic me Deus adiuuet, & iſta ſacroſancta Euangelia. Quòd ſi contra abiurata fecero in futurum, (quod Deus auertat), ex tunc pœnis de iure relapſis debitis nunc pro nunc obligo & aſtringo, quatenus illis ferior.

Cautela pro Notario.

Sit cautus Notarius, quòd ſcribat in actis, quòd dicta abiuratio ſit facta per vnum de hæreſi violēter ſuſpectū, vt ſi probaretur poſt relapſus vt tunc talis iudicaretur talis, & traderetur brachio ſeculari. Ergo talis de tali loco: talis Diœceſeos in iudicio perſonaliter cōſtitutus corā vobis Venerabilibus Dominis N. Epiſcopo talis ciuitatis, iudicibus in terris talis domini, ſacroſanctis Euāgeliis poſita coram me eiſque propriis manibus per me corporaliter tactis iuro me credere corde, & profiteor ore illā ſanctam fidē Catholicam & Apoſtolicam quā ſacroſancta Rom. Eccleſia tenet, profitetur, credit, prædicat atque docet. Et conſequenter abiuro, abnego & reuoco omnem hæreſim, extollentem ſe aduerſus ſanctam Romanam, & Apoſtolicā Eccleſiā cuiuſcunque ſectæ fuerit, vel erroris. Item iuro & promitto talia & talia (exprimantur illa,) quæ egi, ſeu dixi, propter quæ & ex culpa mea habetis me ſuſpectum de dicta hæreſi violenter, deinceps nūquam faciam, vel docebo, nec quòd fiant, operam dabo. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitētiam quā mihi iniungere volueritis pro prædictis, pro viribus adimplebo: nec cōtraueniam in aliquo, ſic Deus me adiuuet & iſta ſacroſancta Euangelia. Quòd ſi contra abiurata, vel iurata fecero in futurum, Diabolo inſtigāte, quod Deus auertat, pœnis de iure relapſis debitis, nunc pro tūc me obligo & aſtringo, quatenus illis ferior, cùm legitimè conſtiterit me contra feciſſe.

Sit cautus Notarius, quòd adſcribat in actis, quòd dicta abiuratio eſt facta per talem, tanquam per habitum ſuſpectum de hæreſi violenter, vt ſi probaretur, abiuratus relapſus iudicaretur, & vt talis traderetur brachio ſeculari.

Quibus ſic actis, abſoluat eum à ſententia excommunicationis, de qua eſt ſuſpectus habitus violēter quod inciderit, ſicut in hæreſibus ſuprà dictis: Vnde ſicut hæreticus cùm rediit & abiurat, eſt à ſententia Excōmunicationis abſoluendus, quia omnis hæreticus eſt excōmunicatus, iuxta *c. excom. & 2. de hære.* & etiam iuxta *ca. ad abolendam in prin.* Sic talis, de quo agitur cùm ſit vt hæreticus condemnandus, vt dictū eſt, prius poſtquam abiurauerit, eſt ab excommunicationis ſententia abſoluendus, & abſolutione facta, ferietur ſententia per modum tenoris ſequentis.

Forma ſententiæ abſolutoriæ ab excommunicatione.

Nos N. Epiſcopus talis ciuitatis, & ſi adeſt, iudex in terris talis domini, attendentes quòd tu talis de tali loco, talis Diœceſeos fuiſti nobis delatus de talibus, & talibus, fidem ſanctam tangentibus [exprimantur illa] & quòd nos proceſſimus ad informandum, nos ſuper illis vt iuſtitia ſuadebat, & meritis proceſſus diligenter examinatis, & omnibus actis & actitatis in cauſa præſenti inuenimus te talia & talia commiſiſſe (explicentur illa). Quapropter & non immerito de tali hæreſi (explicentur illa) te ſuſpectum violenter habentes, fecimus te vt taliter ſuſpectum, omnem hæreſim generaliter, publicè abiurare, prout nobis mandant Canonicæ ſanctiones. Sanè cum ſecundùm eadem canonica

inſtituta,

inſtituta, omnis talis ſicut hæreticus condemnandus, & tu ſaniori conſilio inhærendo, & ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ redeundo, abiuraueris, vt præmittitur, omnem hæreticam prauitatem, propter quod abſoluimus te à ſententia excommunicationis, qua, vt obnoxius Dei Eccleſiæ aſtrictus meritò tenebaris. Si tamen de corde vero, & fide non ficta reuerſus ad Eccleſiæ vnitatem idcirco inter pœnitentes deinceps computeris, ad miſericordiæ ſinum ſacroſancta Eccleſia te recipiens de præſenti. Verum quia indignum valdè exiſtit offenſas diuinas impunitas conniuentibus oculis pertranſire, & iniurias hominum caſtigare, cum grauius ſit Diuinam quam humanam lædere maieſtatem, & ne tua crimina incentiuum exiſtant aliis delinquendi, & vt efficiaris cautior in futurum, ac minus procliuis reddaris in poſterum ad prædicta ſeu ſimilia committenda, vt in futuro ſeculo leuius patiaris: Nos Epiſcopus & iudex præfatus præhabito in & ſuper iis ſano & maturo conſilio peritorum ſedentes pro tribunali, more Iudicii iudicantium, habentes præ oculis ſolum Deum, & ſanctæ fidei irrefragabilem veritatem, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, te talem, in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutum, hac die & hora tibi in antea aſſignatis ſententialiter per modum qui ſequitur, condemnamus, ſeu potius pœnitentiamus. In primis quòd ſtatim induaris ſuper veſtes omnes, quas deſers, veſte liuida ad modum ſcapularis monachi, ſine caputio facta ante & retro habente cruces de panno croceo, longitudinis palmarum trium & latitudinis duorum, quam veſtem deferre habeas ſuper omnes veſtes alias per totum tempus. Exprimatur vnius anni vel duorum, vel plus ad minus prout culpa exegerit delinquentis. Et nihilominus cum dicta veſte & crucibus, ſtet in porta talis Eccleſiæ, tali & tanto in tempore, ſcilicet in quatuor feſtis principalibus virginis glorioſæ, vel talibus & talibus ciuitatibus, in valuis talis & talium Eccleſiarum, téque ad talem carcerem, ad perpetuum vel ad tale tempus, ſententialiter condemnamus.

Veſtes liuidæ, ad modum ſcapularis, habentes cruces pro pœnitentibus.

Ponantur illa, quæ videbuntur magis ad honorem fidei expedire, attenta culpæ maioritate ſeu minoritate, ſeu contumacia delinquentis. Et ſequitur: Retinentes nobis ex certa ſcientia & expreſsè, vt nobis concedunt canonica inſtituta quatenus dictam pœnitentiam poſſumus mitigare, aggrauare, mutare, tollere, in toto & in parte, toties quoties nobis viſum fuerit faciendum. Lata fuit hæc ſententia, &c. Qua lecta, mox executioni debitè demandetur, & induatur veſte prædicta cruces huiuſmodi continente.

QVÆSTIO XXVI.

Super modum ſententiandi debitum ſuſpectum, & diffamatum.

Septimus modus proceſſum fidei finiendi, & terminandi, eſt quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio peritorum in iure, reperitur ſuſpectus de hæreſi, & etiam diffamatus. Et hoc eſt, quando delatus ipſe non reperitur legitimè deprehenſus, nec propria confeſſione, nec facti euidentia, nec etiam teſtium legitima productione, ſed reperitur publicè diffamatus: ac etiam reperiuntur indicia contra eum, quæ ipſum reddunt ſuſpectum aliàs de hæretica prauitate leuiter vel vehementer, vt pote quia habuit magnam familiaritatem cum hæreticis, qualis fuit ille de quo agitur *in c. inter ſollici*

ſollicitudines, de purg. canon. Et tali ratione infamiæ eſt indicenda canonica purgatio, & ratione ſuſpicionis debet hæreſim abiurare, iuxta *cap. allegatum, inter ſollicitudines.*

Circa iſtum talis practica eſt ſecunda. Talis enim ſic publicè de hæreſi diffamatus, & vltra infamiam ex aliis indiciis ſuſpectus habitus de hæretica prauitate in primis purgabit ſe publicè, per modum qui in ſecundo modo tactus eſt. Qua purgatione expleta per ipſum diffamatum, mox idem diffamatus, vt ſuſpectus aliter & ex aliis indiciis hæreſeos, de qua eſt ſuſpectus habitus prædictum habens librum Euangeliorum, coram poſitum abiurabit per hunc modum.

Iuramentum ſuſpecti & diffamati. Et ego talis, de tali loco, talis Diœceſeos coram vobis venerabilibus dominis meis N. Epiſcopo talis ciuitatis & iudice in terris talis domini, in indicio conſtitutus perſonaliter, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram me, eiſque propriis manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, ac profiteor ore, illam ſanctam fidem Apoſtolicam, quam Romana Eccleſia credit, profitetur, prædicat & obſeruat. Et conſequenter abiuro, deteſtor, & abnego, & reuoco omnem hæreſim extollentem ſe aduerſus ſanctam & Apoſtolicam Eccleſiam, cuiuſcunque ſectæ fuerit, ſeu erroris, & poſtea, vt *ſuprà* tactum eſt.

Item iuro & promitto, quòd talia & talia, quæ egi, propter quæ & meritò ſum de tali hæreſi diffamatus, & vltra vos me habetis ſuſpectum (exprimantur illa) nunquam deinceps faciam, ſeu dicam, neque operam dabo, quod fiant. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere decreueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contrauenia̅m in aliquo: Sic me Deus adiuuet, & iſta Euangelia ſacroſancta. Quòd ſi contra prædicta iurata & abiurata fecero in futurum, (quòd Deus auertat) à pœnis talibus de iure debitis, me nunc pro tunc liberè ſuppono, obligo & aſtringo, quatenus illis plectar, cùm probatum legitimè extiterit, me talia commiſiſſe.

Aduertendum tamen hoc, quòd ſi indicia ſunt talia & tam fortia, quòd cum infamia prædicta, vel abſque ea, reddant prædictum diffamatum, & ſuſpectum de hæreſi vehementer, tunc abiurabit omnem hæreſim generaliter, vt habitum eſt. Et ſi relabatur in quancunque hæreſim, pœna relapſis debita punietur, vt *in c. inter ſollicitudines, de purgatione canonica.* & *in cap. accuſatus. De hæreſi. lib. 6.*

Si autem indicia illa ſunt ita modica & leuia, quòd cum prædicta infamia non reddant eum ſuſpectum de hæreſi vehementer, ſed ſolùm leuiter, tunc ſufficiet, quòd abiuret non generaliter, nec ſimpliciter, ſed ſingulariter hæreſim, de qua habitus eſt ſuſpectus: ita, quòd ſi prolabitur in aliam ſpeciem hæreſeos, pœna relapſis debita non punietur. Sed ſi in eadem ratione abiurationis, quia ſcilicet ſuſpectus leuiter abiurauit, pœna relapſis debita non punietur: licet durius, quàm ſi alias non abiuraſſet. Vt omnia hæc patent in *c. accuſatus. in prin. de here. lib. 6.*

Ratione autem purgationis canonicæ, eſt dubium, an videlicet, ſi poſt purgationem canonicam in eandem ſpeciem hæreſeos, de qua ſe purgauit canonicè, prolabatur, pœna relapſis debita, hoc eſt, vltimo ſupplicio feriatur. Et videtur quòd ſic, per *c. excommunicamus. 1. §. adiicimus:* verbo, *vel ſi poſt purgationem*, &. per *canonem, ad abolendam. §. illos quoque. de here. in antiquis.* Sit cautus notarius, quòd ſcribat in actis, an talis abiurauerit tanquam ſuſpectus de hæreſi leuiter vel vehementer: quia multùm intereſt, vt aliàs frequenter dictum eſt. Quibus ſic actis, fertur

fertur ſententia ſeu pœnitentia, per formam tenoris ſequentis. Nos N. Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris ditioni talis domini ſubiectis: Diligentius attendentes, quòd tu talis, de tali loco & talis Diœceſis, fuiſti delatus nobis de tali hæretica prauitate (exprimantur illi.) Et nos volentes, vt tenemur, iudicialiter informari, an tu incidiſſes in prædictã hæreſim condemnatam ad inquirendum, teſtes examinandum, téque citandum & interrogandum, medio iuramento, & ad alia facienda, quæ facienda erant per nos, deſcendimus & proceſſimus vt decebat.

Quibus peractis, viſis, & diligenter inſpectis, pariter & diſcuſſis proceſſus meritis huiuſmodi cauſæ, & omnibus & ſingulis productis, actis, & actitatis, habitóque in & ſuper illis theologorum, atque in iure peritorum pluries, maturo conſilio, ac digeſto, reperimus te de prædicta hæreſi in tali loco, ſeu talibus locis, apud bonos graues publicè diffamatum, propter quod, vt nobis mandant canonica inſtituta, indiximus tibi purgationem canonicam, de qua coram nobis hîc publicè te purgaſti, & ipſi compurgatores pariter te purgarunt. Inuenimus etiam te talia commiſiſſe (exprimantur illa) propter quæ & non immeritò ſuſpectum te habuimus vehementer, vel leuiter (dicatur, ſi eſt illud vel illud) & hoc de prædicta hæretica prauitate, propter quæ fecimus te vt taliter ſuſpectum, hæreſim abiurare: dicatur omnem hæreſim, ſi abiurauit vt ſuſpectus vehementer, vel hæreſim ſupra dictam, ſi vt ſuſpectus leuiter.

Verùm quia non poſſumus & debemus talia, quæ peregiſti, nullatenus tolerare, ſed cogimur ea vitare, iuſtitia ſuadente ad hoc vt reddaris cautior in futurum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt cæteri non reddantur procliniores ad ſimilia committenda, & vt creatoris iniuriæ non æquanimiter tolerentur.

Quapropter talem prædictum purgatum & abiuratum, hic in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutum in hoc loco, & hora tali tibi in antea aſſignatis: Nos Epiſcopus aut Iudex præfati, ſedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, ſententiamus ſeu pœnitentiamus, per modum qui ſequitur, ſcilicet, quòd tenearis, &c.

Ponantur illa quæ videbuntur magis ad honorem fidei eſſe, & exterminationem hæreticæ prauitatis: vtpote quòd certis diebus dominicis & feſtiuis, habeat ſtare ad portam talis vel talis Eccleſiæ, cum cereo tanti ponderis in manu, dum miſſarum ſolemnia celebrantur, capite diſcooperto & pedibus nudatis, & offerre ad altare cereum antedictum: Et quòd habeat ſextis feriis ieiunare, & quòd certo tempore locum illum non audeat exire, ſed certis diebus hebdomadæ ſe habeat Epiſcopo vel Iudici præſentare: & ſimilia, quæ iniungenda videbuntur, ſecundum culparum exigentiam & varietatem, quia non poteſt dari regula vna generalis. Lata fuit hæc ſententia, &c. Qua lata, exequatur, poteſtque diſpenſari, vel mitigari, vel commutari ſecundum quod negotium pœnitentis, correctio, & humilitas hæc requirunt, quia poteſtatem habet Epiſcopus, & hoc de iure, vt *in cap. vt commiſſi, de hære. lib. 6.*

QVÆSTIO XXVII.

Super modum ſententiandi hæreſim confeſſum, ſed impœnitentem.

OCtauus modus proceſſum fidei terminandi, ſententiandi, finiendi, eſt quando delatus de hæretica prauitate, meritis proceſſus diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum, reperitur confeſſus hæreſim, ſed impœnitens, & aliàs non relapſus veraciter. Et hoc eſt quando delatus ipſe confitetur iudicialiter coram Epiſcopo & Inquiſitore medio iuramento, fore videlicet, quòd ipſe tanto tempore ſteterit & perſeuerauerit in illa, ſeu alia, de qua delatus eſt, hæretica prauitate, & illi credidit, & adhæſit: ſed poſtmodum ad informationem Epiſcopi & aliorum vult reſilire, & ad gremium Eccleſiæ redire, & illam, & omnem aliam hæreſim abiurare, & ſatisfacere, provt ipſi voluerunt ordinare, & non reperitur, quòd nunquam aliam hæreſim aliquam abiurauerit, ſed nunc abiurare prompto animo eſt paratus.

Circa iſtam talis practica eſt ſeruanda. Talis enim eſto, quod multis annis ſteterit in hæreſi prædicta, ac aliis quibuſcunque illáſque crediderit, practicauerit, multóſque induxerit in errores, ſi tandem cum effectu illas hæreſes conſenſerit abiurare, & ſatisfactionem congruam ad arbitrium Epiſcopi & iudicis Eccleſiaſtici exhibere, non eſt tradendus brachio ſeculari vltimo ſupplicio feriendus, nec ſi eſt clericus degradandus, ſed eſt ad miſericordiam admittendus, iuxta *c. ad abolendam. §. præſentis. extra, de hære.* Et abiurata primitus hæretica prauitate eſt in perpetuum carcerem retrudendus. iuxta *cap. excommunicamus 1. in prin. & 2.* §. ſi quis ei abſolutionis beneficio impartito & iniuncto eidem quòd talibus iniungi conſueuit. Iuxta *c. vt officium*, prouiſo tamen ſolerter ne ſimulata fictione redeat fraudulenter, ſeculare etiam brachium impedire non poſſunt.

Modus autem abiurandi eſt, vt *ſuprà* tactum eſt, tantummodò additur vt coram populo feſtiuo die in Eccleſia crimina ſua ore proprio confiteatur. Ita videlicet, vt dum ab Officiali interrogatur, tu tot annis perſeueraſti in tali hæreſi maleficarum, & ille reſpondebit, ita: & poſt, tu hæc, & hæc feciſti, vt confeſſus es, & ille reſpondebit, ita: & ſic conſequenter, & tunc poſt omnia abiurabit flexis genibus. Et quia iſte, qui eſt ſic deprehenſus in hæretica prauitate excommunicatus, iuxta *c. excommunicamus. 1. & 2. de hær.* & per abiurationem rediit ad gremium Eccleſiæ, ideo eſt ei abſolutionis beneficium impendendum. Iuxta *c. vt officium, in prin. de hær. lib. 6.* Quare poſt prædictam abiurationem eſt abſoluendus, vt modum habent Epiſcopi abſoluendi à maiori excommunicatione, qua vtuntur Apoſtolica auctoritate, & ſtatim feratur ſententia per hunc modum.

Nos talis Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini ditioni ſubiectis: Attendentes quòd tu talis de tali loco, talis Diœceſis fuiſti nobis, fama publica referente, ad fidem dignorum inſinuatione delatus dē hæretica prauitate. Et quia illa infectus fueras multis annis, in magnum tuæ animæ detrimentum, quæ delatio noſtra præcordia acrius vulnerauit, nos, quibus incumbit ex officio nobis tradito, ſanctam fidem Catholicam, in cordibus hominum complantare, ac prauitatem hæreticam ab eorum mentibus eneruare, volentes, vt tenemur, in & ſuper certius informari, & videre, ſi clamor, qui ad aures noſtras peruenerat, veritate aliqua fulciretur.

Vt ſi ſic veritas ſe haberet prouideremus de ſalubri remedio opportuno, deſcendimus ad inquirendum, teſtes examinandum, réque vocandum, ac vt congruentius potuimus, in & ſuper contra te denunciaris te interrogandum medio iuramento, & ad peragendum omnia & ſingula: quæ per nos erant facienda, iuſtitia exigente, ac vt nobis mandant canonicæ ſanctiones.

Sanè cùm vellemus cauſæ tuæ huiuſmodi congruum finem dare, & videre clarè quòd compertum fuerat, an ſcilicet ambulares in tenebris, vel in luce, & an eſſes infectus hæreſeos labe, nec ne: proceſſus meritis actitatis, ſolemne tam in Sacra Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili peritorum, coram nobis conſilium ordinauimus congregari, ſcientes quòd ſecundum canonica inſtituta, integrum eſt iudicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur. Et habito in & ſuper omnibus & ſingulis actis & actitatis in cauſa præſenti ſano maturo ac digeſto conſilio peritorum prædictorum, viſíſque ac diligenter inſpectis proceſſus meritis, omnibúſque & ſingulis in eo contentis, libratis, inuenimus te propria confeſſione in iudicio recepto per nos medio iuramento multiplici prauitate maleficarum deprehenſum: exprimantur articuli.

Vtrùm cùm miſericors & miſerator Dominus nonnullos prolabi permittat aliquando in hæreſes, & errores: non ſolùm vt viri Catholici literati in ſacris eloquiis, exerceantur; verùm etiam vt fide lapſi humiliores deinceps fiant & in pœnitentiæ operibus excitentur, eiuſdem proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, reperimus quòd tu ad informationem noſtram frequentem, noſtroque & aliorum proborum adhærendo conſilio ſaniori, ad gremium Sanctæ matris Eccleſiæ, & ad eiuſdem vnitatem ſalubriter euolaſti, prædictos errores & hæreſes deteſtando, ac fidei ſanctæ Catholicæ agnoſcens irrefragabilem veritatem, tuis internis viſceribus infligendo, propter quod illius veſtigiis inhærentes, qui neminem vult perire, te admiſimus ad abiuratoriam & abiuratoriam publicam cautionem: faciendo te in præſentiarum præfatas hæreſes, & aliam omnem hæreſim publicè abiurare. Quia completa abſoluimus te à ſententia excommunicationis maioris, qua ex lapſu in hæreſim extitiſti innodatus, & te reconciliando ſanctæ matri Eccleſiæ, reſtituimus Eccleſiaſticis ſacramentis: dum tamen de corde vero, & fide non ficta, redieris ad Eccleſiæ vnitatem, prout te feciſſe credimus & ſperamus.

Sanè, cùm indignum valdè exiſtat, dominorum temporalium iniurias vlciſci, Deíque cœlorum creatoris omniū iniurias æquanimiter tolerare, cùm multò grauius ſit æternam quàm temporalē lædere maieſtatē, & vt ipſe peccatorum miſerator tui miſereatur, ſíſque cæteris in exemplum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in futurum, & non reddaris procliuior, ſed difficilior ad prædicta, & quæcunque alia illicita committenda. Nos Epiſcopus & Iudex, ſeu iudices, in cauſa fidei, antefati, ſedentes pro tribunali, more, vt ſuprà, quòd induatur veſte liuida, &c. Item te ſententialiter condemnamus ad perpetuum carcerem, & ibi ſemper pane doloris, & aqua anguſtiæ crucieris. Retinentes nobis ex certa ſcientia & expreſsè, quatenus poſſumus liberè dictam ſententiam mitigare, aggrauare, commutare, tollere totaliter, vel in parte, ſi & quando & prout nobis & toties quoties videbitur faciendum. Lata fuit hæc ſententia, &c.

Qua lecta, Iudex affirmat per puncta, & dicat ſententiando hæc vel ſimilia in effectu: Fili, ſententia vel pœnitentia

tentia tua ſtat in hoc, quòd ſcilicet portes tempore vitæ tuæ cruces, quòd ſtes in ſcala cum eis, in porta talium Eccleſiarum, & quòd ſis in carcere perpetuo ad panem, & aquam. Sed fili, ne ſit tibi graue, quia certifico te, quòd ſi patienter toleres, miſericordiam apud nos inuenies: non dubites, neque deſperes, ſed firmiter ſperes. Quibus dictis ſententia executioni debitè demandetur, & ſtatim veſtis prædicta ipſi induatur, & in gradu ſcalæ in alto ponatur, vt ab egredientibus eminenter videatur, circundantibus reum miniſtris curiæ ſecularis. Hora autem prandij ducatur à miniſtris ad carcerem, & poſt fiant alia, provt ponuntur in ſententia. Dum autem ipſe inducitur, & ad portam Eccleſiæ deducitur, Iudex Eccleſiaſticus non ſe amplius intromittat, ſi curia ſecularis contentatur benè quidem, ſi non agat ad libitum.

QVÆSTIO XXVIII.

Super modum ſententiandi hæreſim confeſſam, ſeu relapſam, licet pœnitentem.

NOnus modus proceſſum fidei terminandi, & ſententiandi, eſt quando delatus pro hæretica prauitate, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio reperitur confeſſus hæreſim & pœnitens, ſed relapſus realiter. Et hoc eſt, quando delatus ipſe confitetur iudicialiter coram Epiſcopo, aut iudicibus, aliàs ſe omnem hæreſim abiuraſſe, & ita legitimè reperitur: & quòd pòſt cecidit de tali hæreſi, ſeu errore: Vel quòd ſpecialiter hæreſim abiurauit, ſcilicet maleficarum, & poſt rediit in eandem, ſed poſt adhærens conſilio ſaniori pœnitet, credit Catholicæ, & reuertitur ad Eccleſiæ vnitatem. Tali enim non ſunt, ſi humiliter petat, deneganda pœnitentiæ & Euchariſtiæ ſacramenta, ſed quantumcunque pœniteat, nihilominus vt relapſus, eſt tradendus brachio ſeculari, vltimo ſupplicio feriendus. Hoc autem intelligitur ſic, vbi etiam reperitur, quòd abiurauerit tanquam deprehenſus in hæreſi, ſeu tanquam ſuſpectus de hæreſi vehementer, non autem leuiter tantùm.

Circa iſtum autem talis practica eſt ſeruanda. Nam concluſio in conſilio peritorum maturo pariter & digeſto, & ſi oportuerit replicato, quòd prædictus delatus de iure eſt relapſus, Epiſcopus aut Iudex mittent ad dictum relapſum delatum, in carcere incluſum, duos vel tres probos viros, & præſertim religioſos, ſeu clericos, fidei zelatores, eidem relapſo non ſuſpectos, nec ingratos, ſed familiares & gratos: & illi intrabunt ad eum captata hora competenter, & loquentur iſti de contemptu mundi, & miſeriis vitæ præſentis, & gaudiis ac gloria paradiſi. Et demum his præmiſſis, indicabunt illi ex parte Epiſcopi ſeu iudicis, quòd non poſſit euadere mortem temporalem, & ideo curet de ſalute animæ ſuæ, ac diſponat de peccatorum ſuorum confeſſione, & ſacramenti Euchariſtiæ perceptione. Et iſti frequentabunt eum, inducentes illum ad pœnitentiam, ac etiam ad patientiam, confirmantes eum pro viribus in Catholica veritate: taliter vt ipſum diligenter faciant confiteri, ac conferri eidem petenti humiliter Euchariſtiæ ſacramentum. Nam huiuſmodi ſacramenta non ſunt talibus deneganda, iuxta *c. ſuper eo. de hære. lib. 6.* Loqui de cõtemptu mundi.

Quibus ſacramentis receptis, eóque benè diſpoſito ad ſalutem iudicio prædictorum, poſt duos vel tres dies: in quibus per prædictos in fide Catholica confirmetur, & ad pœnitentiã inducatur, Epiſcopus ſeu Iudex loco eius mandabunt Baliuo loci, ſeu poteſtati

curiæ ſecularis, quatenus tali die & hora ſcilicet non feſtiua, ſit cum ſua familia, in tali platea ſeu loco, extra Eccleſiam tamen ad recipiendum de foro ſuo quendam relapſum, quem, ipſe Epiſcopus & Iudex tradent ei.

Et nihilominus quod die præfixa de mane ſeu præcedente faciat publicè præconizari per ciuitatem ſeu locum, in locis illis ſeu vicis, in quibus præconizationes aliæ communiter ſolent fieri: Quòd tali die & hora, in tali loco, prædicator pro fide ſermonem faciat, & Epiſcopus & alij iudices condemnabunt quendam relapſum in hæreticam prauitatem, tradendo eum brachio ſeculari.

Conſiderandum autem hîc eſt, quòd iſte, qui ſic relapſus eſt, ſi fuerit in ſacris ordinibus conſtitutus, vel aliàs ſacerdos vel cuiuſcunque ordinis ſeu religionis obumbratione fuſcatus, prius antequam tradatur, eſt totius Eccleſiaſtici ordinis prærogatiua nudandus. Et ſic omni officio Eccleſiaſtico expoliatus, relinquatur arbitrio ſecularis poteſtatis, animaduerſione debita puniendus: vt *in c. ad abolendam. §. præſenti. de hæreſi.*

Quando igitur talis eſt à ſuis ordinibus degradandus, & ſeculari Curiæ derelinquendus, Epiſcopus conuocet Prælatos, & viros religioſos ſuæ Diœceſis: Quia licet non olim, nunc tamen ſolus Epiſcopus cum Prælatis, & aliis viris religioſis & peritis ſuæ Diœceſeos, poteſt in ſacris ordinibus conſtitutum degradare, cùm eſt relinquendus brachio ſeculari, vel perpetuò immutandus pro hæretica prauitate, iuxta *cap. quoniam de hæret. lib. artic. 6.*

Adueniente autem die præfixa degradando relapſo, ac tradendo, ſi fuerit in ſacris ordinibus conſtitutus in brachio ſeculari, aut relinquendo, ſi fuerit laicus, ad audiendam diffinitiuam ſententiam, in aliqua platea ſeu loco extra Eccleſiam, populo congregato: & facto ſermone per Inquiſitorem ac ipſo relapſo inibi in alto loco conſtituto, & præſenti curia ſeculari, ſi degradandus ipſe relapſus fuerit, Epiſcopus in Pontificalibus indutus, & Prælatis ſuæ Diœceſeos eidem aſſiſtentibus, ipſum degradatum coram eo exiſtentem, & indutum ac diſpoſitum, ac ſi deberet in ſuo ordine miniſtrare, à ſuo ordine degradabit, à ſuperiori ordine incipiendo, & ſic gradatim vſque ad infimum: Et ſic conferendo ordinem, verbis vtitur Epiſcopus ad hoc per Eccleſiam ordinatis, in degradando in qualibet depoſitione & caſulæ & ſtolæ: & ſic de aliis poterit vti aliquibus verbis contrariis primis.

Qua quidem degradatione facta, faciendo ſuper modũ, ſecundum quem de iure ſeu cõſuetudine eſt facienda, officialis mandabit notario, ſeu religioſo, vel clerico, quatenus legat ſententiam, quæ ſententia, ſiue relapſus laicus, ſiue clericus degradatur, feretur per modum tenoris ſequentis.

Nos N. miſeratione diuina Epiſcopus talis ciuitatis, & Iudex in terris talis domini ditioni ſubiectis, attendentes legitimè informati, quòd tu talis, de tali loco, talis Diœceſeos fuiſti grauiter coram nobis, ſi ita fuerit, ſeu contra; talibus Epiſcopo & iudicibus, delatus de tali hæretica prauitate, ſeu talibus (explicentur.) In quibus hæreſibus, vt legitimè fuit compertum, fuiſti à confeſſione propria deprehenſus, ac teſtibus conuictus, & quod tu in illis præſtiteras tanto tempore, animo indurato, (dicatur provt fuit,) ſed poſt adhærens conſilio ſaniori, illas hæreſes in tali loco publicè abiuraſti, in forma Eccleſiæ conſueta, abnegaſti & reuocaſti, propter quæ prædicti Epiſcopus, & Inquiſitor, credentes te veraciter conuerſum ad gremium Eccleſiæ ſanctæ

Dei,

Dei, te ab excommunicationis ſententia, qua aſtrictus tenebaris abſoluentes: ſi tamen de corde vero & fide non ficta reuerſus eſſes ad ſanctæ Eccleſiæ vnitatem: iniunxerunt tibi pœnitentiam ſalutarem. Verùm poſt omnia ſuprà dicta, & tot annorum curriculis iam elapſis, tunc nouiter iterum delatus nobis extitiſti, quòd iterum incideras in tales hæreſes abiuratas explicentur, nóſque licet diſplicenter de te talia audiſſemus, tamen iuſtitia nos cogente, deſcendimus ad inquirendum teſtes examinandum, téque vocandum & interrogandum medio iuramento: nec non ad omnia & ſingula facienda, quæ per nos facienda erant, ſecundùm canonica inſtituta.

Sanè cùm vellemus præſentem cauſam ſine debito terminare ſolemne concilium tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico ac ciuili peritorum, iuſſimus congregari, & habito prædictorum conſilio maturo, pariter & digeſto, in & ſuper omnibus & ſingulis, actitatis, ac viſis, & diligenter diſcuſſis proceſſus meritis, & omnibus æqua lance libratis, prout fieri exigebat, reperimus legitimè tam per teſtes quàm per propriam tuam confeſſionem iudicialiter receptam, quòd tu incidiſti in hæreſes abiuratas. Nam reperimus quòd talia & talia dixiſti vel feciſti, (explicentur omnia,) propter quæ & meritò de prædictorum conſilio te habuimus & habemus pro relapſo, iuxta canonica inſtituta, quòd dolenter referimus, & referendo dolemus.

Sed quia ad informationem noſtram, & probos virorum Catholicorum, Diuina gratia inſpirante, iterum es reuerſus ad gremium Eccleſiæ, & ad eiuſdem fidei veritatem, prædictos errores & hæreſes deteſtando, & credendo Catholicè, fidémque Catholicam proteſtando, admiſimus te ad recipiendum pœnitentiæ & Euchariſtiæ petita per te humiliter Eccleſiaſtica ſacramenta. Verùm, cùm Eccleſia Dei in te & circa, vltra non habeat quod faciat, cùm ita miſericorditer ſe habuerit erga te, vt prædiximus, & tu illa abuſus fueris in abiuratas hæreſes incidendo. Quapropter nos Epiſcopus, & iudices ante ſati, ſedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem habentes præ oculis ſolum Deum, & ſanctæ fidei irrefragabilem veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis: te talem, hoc loco, die & hora, tibi ad audiendam diffinitiuam ſententiam in antea aſſignatis, ſententialiter iudicamus, te eſſe veraciter relapſum in hæreticam prauitatem, licet pœnitentem: Et vt veraciter lapſum in eandem de foro noſtro Eccleſiaſtico te proiicimus, & relinquimus brachio ſeculari traditum. Rogamus tamen etiam efficaciter dictam curiam ſecularem, quatenus circa te citra ſanguinis effuſionem, & mortis periculum ſuam ſententiam moderetur. Et ſic Epiſcopus & ſui aſſeſſores recedentes curia ſecularis ſuum officium exequetur.

Aduertendum eſt, quamvis Epiſcopus & Inquiſitor debeant eſſe ſummoperè diligentes, & per ſe, & per alios facere, vt relapſus pœniteat, & ad fidem Catholicam conuertatur, tamen poſtquam pœnituerit, & concluſum fuerit in concilio, quòd licet pœniteat, nihilominus veraciter eſt relapſus, & vt talis tradendus eſt brachio ſeculari ipſi perſonaliter, quòd tali ſententia debet plecti & eidem non indicent: Quia facies Iudicis terret condemnandum: Et ipſius verba magis inducunt plectendum ad impœnitentiam, quàm ad patientiam. Et ideò nec ex tunc, neque ante ſententiam nec poſt, eum ſibi faciant præſentari, vt non moueatur animo

Facies Iudicis terret reum.

Digitized by Google

mo contra eos, quòd in caſu tali mortis diligentius eſt cauendum: Sed, vt eſt dictum, mittant ad eum aliquos viros probos, præſertim religioſos, ſeu clericos ei non ingratos, qui futuram ſententiam atque mortem infligendam indicant, eum ad fidem confirment, ad patientiam exhortentur, & poſt ſententiam eum aſſocient, conſolentur, cum eo exorent, & ab eo non diſcedant, donec ſpiritum reddiderit creatori. Sint igitur cauti, ne quid agant ſeu dicant, propter quod relapſus morte præueniatur, & ipſi efficiantur irregulares. Et vnde debebant meritum deportare, deferant ſecum pœnam pariter atque culpam.

Sententiæ condemnatoriæ nullo die feſto, nec in templis ſunt ferendæ.

Conſiderandum eſt etiam, quòd tales ſententiæ tradendi aliquem curiæ ſeculari, non conſueuerunt fieri: die feſtiua, vel ſolemni, nec etiam in Eccleſia, ſed extra in aliqua platea: Quia ſententia eſt quæ ducit ad mortem, & honeſtius eſt, quòd feratur in die feriali & extra Eccleſiam, cùm dies feſtiua & Eccleſia Domino ſint dedicata.

QVÆSTIO XXIX.

Super modum ſententiandi hæreſim confeſſam, ſed impœnitentem, non tamen relapſam.

Decimus modus proceſſum fidei terminandi, & ſententiandi eſt, quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio peritorum in iure, reperitur confeſſus hæreſim, & impœnitens, non tamen relapſus. Sed quia rariſſimè inuenitur talis caſus, licèt interdum nobis Inquiſitoribus contigerit, tamen Epiſcopus & Iudices cum tali non debent feſtinare, ſed benè cuſtoditum & compeditum, ad conuerſionem inducere, etiam per plures menſes proponendo, quòd in corpore & anima, ſi impœnitens, damnabitur.

Qui ſi tandem ne proſperis, nec aduerſis, nec minis, nec blanditiis poterit emolliri, vt reſiliat ab erroribus ſuis, & fuerit prædicto congruo tempore, expectatus Epiſcopus, & iudices diſponent ſe ad tradendum eum ſeu relinquendum brachio ſeculari & mandabunt per ſchedulam nuncio, ſeu baliuo, ſeu poteſtati curiæ ſecularis, quatenus tali die non feſtiua, & tali hora, ſit in tali loco, extra Eccleſiam tamen, cum ſua familia, & ipſi tradent ſibi quendam hæreticum impœnitentem. Et nihilominus, quòd ex parte eorum faciat publicè præconizari in illis vicis, ſeu locis, in quibus aliæ præconizationes ſunt fieri conſuetæ, quòd die & hora, ac loco prædictis Prædicator faciet ſermonem pro fide, ac tradet Hæreticum quendam brachio ſeculari: & ideo quòd omnes veniant & interſint, & habebunt indulgentiam conſuetam.

Quibus explètis, tradetur curiæ ſeculari, per modum tenoris ſequentis, ſæpius tamen admonendo per prius, vt reſiliat ab hæreſi & pœniteat: quòd ſi omnino noluerit feratur ſententia.

Nos N. miſeratione diuina, Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini: attendentes quòd tu talis, de tali loco, talis Diœceſis, fuiſti nobis delatus fama publica deferente, ac fide dignorum inſinuatione, de hæretica prauitate, (explicentur hæreſes) & quòd in illis hæreſibus & factis perſteteras multis annis, in tuæ animæ detrimentum, nóſque quibus ex officio incumbebat prauitatem hæreticam extirpare volentes, vt tenebamur, in & ſuper iis certius informari, videre an ambulares in tenebris vel in luce, diligenter inquiſiuimus de prædictis téque citantes, & efficaciter interrogantes,

reperimus

reperimus te prædicta infectum hæretica prauitate.

Sanè cum præ cunctis noſtræ mentis deſiderabilibus inſidat cordi noſtro, fidem ſanctamCatholicam in populorum præcordiis cóplantare,& eradicata hæretica prauitate, modos diuerſos,varios & cógruos,tam per nos quàm per alios adhibuimus quatenus reſilires ab hæreſibus,& erroribus ante dictis,in quibus ſteteras atque ſtabas,prout & nunc ſtas contumaciter ac pertinaciter animo indurato. Verùm cum humani generis inimico tuis præcordiis aſſiſtente téque in dictis erroribus voluente & inuoluente, nolueris, neque velis à ſæpè dictis hæreſibus reſilire, plus eligens morté animæ incurrere gehénalé,& corporis téporalé,quàm antefatas hæreſes abiurare, ac ad gremiũ Eccleſiæ aduolare & animá lucrifacere in reprobũ ſẽſũ datus.

Quapropter,cum ſis ab Eccleſia ſancta Dei excommunicationis vinculo innodatus , & meritò à numero & grege dominico ſeparatus , ac participatione bonorum Eccleſiæ priuatus , Eccleſia circa te non habeat vltra quòd faciat, cum ad te cõuertendũ fecerit iuxta poſſe. Nos Epiſcopus & iudices in cauſa fidei ſæpe fati , ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantium,ſacroſanctis Euangeliis poſitis corá nobis,vt de vultu Dei iudiciũ noſtrum prodeat,& oculi noſtri videant æquitaté habentéſque præ oculis ſolum Deum,& ſanctæ fidei veritatem ac extirpationem hæreticæ prauitatis hac die,hora , & loco tibi in antea aſſignatis ad audiendam ſententiam diffinitiuam,cõdemnamus, ac ſententialiter iudicamus , te eſſe veraciter hæreticum impœnitentem, & vt veraciter talem tradendum & relinquendũ brachio ſeculari. Et ſic vt hæreticum impœnitentem per hanc noſtram ſententiam de foro noſtro Eccleſiaſtico te proiicimus , & tradimus ſeu relinquimus brachio ſeculari ac poteſtati curiæ ſecularis:dictam curiam ſecularem efficaciter deprecantes , quatenus circa te citra ſanguinis effuſionem , & mortis periculum ſuam ſententiam moderetur. Lata fuit hæc ſententia.

QVÆSTIO XXX.

Super hæreſim confeſſum & relapſum & impœnitentem.

VNdecimus modus proceſſum fidei terminandi & finiendi eſt quando delatus de hæretica prauitate,proceſſus meritis diligenter diſcuſſis , cum bono conſilio in iure peritorum reperitur confeſſus hæreſim, ac impœnitens , & relapſus. Et hoc eſt quando delatus ore proprio confitetur , iudicialiter talia & talia ſe credere,& practicaſſe:circa iſtũ eſt practicandum vt ſuprà. Et feratur ſententia coram Epiſcopo & iudicibus quæ tamen ſunt hæreticalia manifeſtè per formam tenoris ſequentis.

Nos N.miſeratione diuina Epiſcopus talis ciuitatis , aut iudex in terris talis domini,attendentes quòd tu talis,de tali loco,talis Diœceſis , fuiſti nobis ſeu talibus prædeceſſoribus noſtris delatus de hæretica prauitate (explicentur) in quibus vt legitimè eſt compertum fuiſti confeſſione propria iudicialiter ac fide dignis teſtibus deprehenſus,& quòd in illis perſtiteras tanto tempore,animo indurato (dicatur prout fuit) ſed quòd poſt ſano conſilio inhærendo illas hæreſes publicè abiuraſti, in tali loco , in forma Eccleſiæ conſueta, propter quæ prædicti Epiſcopus & Iudex,credentes te veraciter reſiliiſſe ab erroribus ante latis,& ad gremium Eccleſiæ credendo Catholicæ aduolaſſe,tibi abſolutionis beneficiũ impertirent abſoluentes te ab excõmunicationis ſententia, qua aſtrictus in antea tenebaris:ſi tamen de corde vero , & fide non ficta conuerſus extiteris ad ſanctæ Eccleſiæ vnitatem , tibi ſalutarem pœnitentiam iniungentes

Digitized by Google

iniungentes, ad miſericordiam receperunt. Quia Eccleſia ſancta Dei non claudit gremium reuertenti.

Verùm poſt omnia antedicta fuiſti nobis delatus, quod diſplicenter accepimus, quòd iterum incideris in damnatas hæreſes per te publicè in antea abiuratas, ſeu talia & talia commiſiſti contra abiurationem prælibatam, in tuæ animæ detrimentum [explicentur] nóſque quanquam diſplicentia ſauciati, quòd de te talia audiſſemus, nihilominus iuſtitia nos cogente deſcendimus ad inquirendum, teſtes examinandum, téque vocandum & interrogandum, vt decebat, medio iuramento & ad faciendum omnia & ſingula, quæ per nos facienda erant, ſecundùm canonica inſtituta. Sanè cùm vellemus præſentem cauſam ſine debito terminare, ſolemne iam peritorum in Theologica facultate, quàm in iure canonico & ciuili, concilium fecimus congregari.

Et habito cum prædictis in & ſuper omnibus & ſingulis in præſenti cauſa productis, deductis, actis & actitatis conſilio maturo, pariter ac digeſto, ac etiam replicato, viſíſque ac diligenter diſcuſſis proceſſus meritis huius cauſæ, ac omnibus prout ius & iuſtitia ſuadebant comperimus legitimè tam per teſtes dignos fide, quam per tuam confeſſionem propriam pluries per nos receptam, te incidiſſe ac rediiſſe in hæreſes abiuratas. Nam reperimus, quòd talia & talia dixiſti, vel egiſti, (explicentur omnia) propter quæ & meritò de prædictorum conſilio te habemus tuis exigentibus exceſſibus pro relapſo, ſecundum *c. ſanctiones.* Quod dolenter referimus & referendo dolemus: nouit ille, qui nihil ignorat, cordium intima perſcrutans. Et cum totis noſtris præcordiis cuperemus, prout adhuc cupimus, te reducere ad ſanctæ Eccleſiæ vnitatem, ac eneruare à tuis viſce-bus præfatam hæreticam prauitatem, vt ſic ſaluares animam tuam, ac mortem euaderes corporis & animæ gehennalem, conatus noſtros exercuimus ad te ſalubriter conuertendum, modos congruos varios adhibentes, ſed tu in reprobum ſenſum datus maligno ſpiritu ductus pariter & ſeductus prælegiſti torqueri diris ac perpetuis cruciatibus in infernum, & hîc temporalibus ignibus corporaliter conſumi, quàm adhærendo conſilio ſaniori, ab erroribus damnabilibus ac peſtiferis reſilire & ad gremium & miſericordiam ſanctæ matris Eccleſiæ aduolare.

Quapropter cùm Eccleſia Dei vltra non habeat erga te quid faciat, cùm ad te conuertendum totum exercuit poſſe ſuum: Nos Epiſcopus ad Iudices in hac cauſa fidei memorati, ſedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, habentéſque præ oculis ſolum Deum, & honorem ſanctæ fidei orthodoxæ, hac die, hora & loco ad audiendum ſententiam diffinitiuam tibi in antea aſſignatis te talem in noſtra præſentia conſtitutum ſententialiter condemnamus & condemnando iudicamus eſſe veraciter impœnitentē, hæreticum & relapſum, & vt talem realiter tradendum ſeu relinquendum brachio ſeculari, & ſic vt verum hæreticum impœnitentem pariter & relapſum per hanc noſtram ſententiam diffinitiuam de foro noſtro Eccleſiaſtico te proiicimus & tradimus ſeu relinquimus brachio ſeculari ac poteſtati curiæ ſecularis. Deprecantes efficaciter ſecularem curiam ante latam, quatenus circa ſanguinis effuſionem & mortis periculum, erga te ſuam ſententiam moderetur. Lata fuit hæc ſententia.

QVÆ

QVÆSTIO XXXI.

Super conuictum & deprehenſum, omnia tamen negantem.

DVodecimus modus proceſſum fidei terminandi & finiendi eſt, quando delatus de hæretica prauitate proceſſus meritis diligenter diſcuſſis cum bono conſilio in iure peritorum reperitur in hæreſim deprehenſus facti euidentia, vel teſtium productione legitima, non tamen confeſſione propria. Et hoc eſt, quando ipſe delatus conuincitur legitimè de aliqua hæretica prauitate, vel facti euidentia. Vt potè quia hæreſim publicè prædicauit, vel per teſtes legitimos, contra quos excipere delatus legitimè non potuit, tamen ipſe ſic conuictus & deprehenſus perſiſtit firmiter in negatiua, & confitetur conſtanter: iuxta notata per Hoſt. *in ſum. tit. de hære.* §. qualiter quis in hær. deprehendatur, patuit ſuprà *q. 34.*

Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda. Talis duro carcere eſt tenendus in compedibus & catena, frequenter ab officialibus coniunctim & diuiſim, & per ſe ac per alios eſt efficaciter admonendus, quòd eis detegat veritatem, in dicendo ei quòd ſi faciat, & confiteatur errorem ſuum, quòd ad miſericordiam admittatur, abiurando primittus illam hæreticam prauitatem. Si autem noluerit, ſed ſteterit in negatiua, ad finem relinquatur brachio ſeculari: & mortem non poterit euadere temporalem.

Quòd ſi diutius infamatus & expectatus, ſteterit in negatiua, Epiſcopus & officiales modò coniunctim, modò diuiſim, nunc per ſe, nunc per alios probos viros, trahant ad ſe modò vnum teſtem, modò alium, informando eum vt attendat quid diſpoſuit, & ſi dixit verum vel non vt non ſeipſum damnet æternaliter, & alium temporaliter. Et quòd ſi vereatur, ſaltem eis ſecretè dicat, ne ille delatus moriatur iniuſtè. Et verba talia ſtudeant, ei dicere, vt clarè videant, ſi diſpoſuerint veritatem nec ne.

Quod ſi teſtes, ſicut, informati, ſteterint in affirmatiua, & delatus in negatiua, nec ad hoc ſtatim velint Epiſcopus, & officiales, negotium per ſententiam determinare, & tradendo taliter deprehenſum brachio ſeculari, ſed diutius eum teneant, nunc inducendo deprehenſum ad affirmatiuam, nunc teſtes diuiſim tamen, ad excutiendum benè conſcientiam ſuam. Et ſingulariter attendant Epiſcopus & Officialis ad illum teſtem, quem viderint melius diſpoſitum ad bonum, & qui videtur melioris conſcientiæ. Et circa illum inſtent ditius, ſi res ita ſe habuit vt diſpoſuit, nec ne eius conſcientiam onerando. Et ſi viderint teſtem aliquem vacillare, vel aliàs habeant indicia contra eam, propter quæ ſuſpectus, quod falſitatem dixerit, meritò habeatur, de bono conſilio peritorum atteſtent eum & procedant vt iuſtitia ſuadebit.

Compertum namque eſt frequenter & frequentius, quòd ſic deprehenſus teſtibus fide dignis, poſtquam in negatiua diu perſtitit, ad cor reductus præſertim veraciter informatus, quòd non tradetur brachio ſeculari, ſed ad miſericordiam admittetur, ſi ſuam detegit prauitatem: & veritatem, quam iam diutius negauit, tunc liberè confitetur. Et frequenter repertum eſt, quòd teſtes malitia agitati, ac inimicitia ſuperati, ſe ad inuicem colligatunt, ad imponẽdum inſonti hæreticam prauitatem. Poſtquam ad informationem frequentem Epiſcopi & Officiales, remorſu conſcientiæ fatigati, ac diuinitus inſpirati, reuocant, quam dixerunt & fatentur malitioſè ſe illi impoſuiſſe tantam labem, propter quod talis & taliter de-

 prehenſus,

Digitized by Google

prehenſus,non eſt per ſententiam feſtinandus, ſed diutius per vnum annum & pluries expectandum, antequam ſic tradatur curiæ ſeculari.

Quo expectato tempore competenti, & adhibita diligentia condecenti,ſi ſic delatus legitimè deprehenſus, recognouit culpam ſuam,ac confeſſus fuerit iudicialiter, ſe fuiſſe illaqueatum tempore præfato hæretica prauitate, ac illam, ac omnem hæreſim conſenſerit abiurare, & ſatisfacere ad arbitrium Epiſcopi,& Inquiſitoris congruum,exhibere tanquam in hæreſi deprehēſus, & propria confeſſione,& teſtium legitima productione: vt hæreticus pœnitens abiuret omnem hæreſim publicè: per formam,de qua agitur, octauo modo ſupra poſito proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Si verò ſit confeſſus, quòd incidit ſic in hæreſim,nihilominus ſtat in illo animo pertinaci,vt impœnitens relinquetur brachio ſeculari:& agatur circa illum per modum, quo ſupra agitur in decimo modo proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Teſtes falſi quomodo puniendi.

Si autē ipſe deprehēſus ſteterit conſtanter in negatiua ſed ipſi teſtes reſilierint à ſua affirmatiua, ſuum teſtimonium reuocando,ac culpam ſuam recognoſcendo:Quia inſonti tantam labem impoſuerunt, rancore & odio agitati, prece ſeu pretio adducti ipſo delato vt immuni à iudicio relaxato) punientur ipſi vt falſi teſtes accuſantes ſeu deferentes. Vt notat Paulus ſuper *c. multorum & verb. illos, in prin. de hær. in Cle.*& feretur ſententia ſeu pœnitentia contra eos ad arbitrium Epiſcopi & iudicum:omnino tamen ad perpetuos carceres tales falſos teſtes condemnando, & in pane & in aqua ad dies vitæ pœnitentiando,ponendo etiam poſt ad ſcalas ante portas Eccleſiæ tales, &c. Habent tamen poteſtatem Epiſcopi mitigare,aut etiam aggrauare poſt annum, & tēpora,per formā tenoris ſequentis.

Si autem taliter deprehenſus per annū vel plus, vel alio maiori congruo tempore expectatus perſtiterit in negatiua continuè, & teſtes legitimi in affirmatiua diſponant ſe Epiſcopus & iudices ad relinquendum eundem brachio ſeculari, mittendo eidem aliquos probos viros, fidei zelatores & præſertim religioſos,eidem non ingratos,ſed familiares &gratos,qui illi indicēt,quòd mortem non poſſit euadere temporalem, dum ſtat in negatiua, ſed tradetur tali die vt hæreticus impœnitens poteſtati curiæ ſecularis.Et nihilominus Epiſcopus & Officialis mittat Baliuo ſeu poteſtati curiæ ſecularis, quatenus tali die & hora,& in tali loco,extra Eccleſiam tamen,veniat cum familia ſua recipiendum quendam hæreticum impœnitentem,quem tradent ei.Et etiam quòd faciet publicè præconizari in locis illis,in quibus præconizationes aliæ fieri conſueuerunt, quòd omnes ſint tali die & hora,in tali loco ad audiendum ſermonem quem prædicator faciat de fide,& tradent Epiſcopus & Officialis quēdam hæreticum pertinacem brachio ſeculari.

Adueniente autem die prædicta,ad ferendum ſententiam aſſignatam, erunt Epiſcopus & Officialis in loco prædicto ipſo tradendo ibidem exiſtente in alto, clero & populo congregato,vt eminenter ab omnibus videatur, ac præſente poteſtate curiæ ſecularis, ſtante coram ipſo tradendo.Quibus lectis feretur ſententia per hunc modum.

Nos N.miſeratione Diuina Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini,attendentes,quod tu talis de tali loco,talis Diœceſis,fuiſti nobis de tali hæretica prauitate. Exprimantur. Et vellemus certiorari,an ea quæ de te, & contra te nobis dicta fuerunt, veritate aliqua fulcirentur, & an tu ambulares in tenebris aut in luce,deſcendimus ad nos informandum, teſtes diligentius examinan-

examinandum, teque vocandũ ac interrogandũ ſæpius, medio iuramento, defenſioneſque exhibendum, ac ad omnia & ſingula faciendũ, quæ per nos faciẽda erant ſecundũ canonicas ſanctiones.

Verùm cùm vellemus præſens tuum negotium fine debito terminare, ſolenne conſilium tam in Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili, coram nobis fecimus congregari: Et viſis ac diligenter diſcuſſis proceſſus meritis, & omnibus, & ſingulis in præſenti cauſa productis, deductis, actis & actitatis, prædictorum conſilio digeſto pariter & maturo, reperimus contra te legitimè probatum, quòd fuiſti tanto tempore infectus hæretica prauitate, & iam reperimus, quòd feciſti & dixiſti talia & talia (exprimãtur) ex quibus apparet manifeſtè, quòd es legitimè deprehenſus in prædicta hæretica prauitate.

Sanè cùm cuperemus, prout adhuc cupimus, te veritatem fatendo reſilire ab hæreſi antedicta, & reduci ad gremium Eccleſiæ ſanctæ, ac ad ſanctæ fidei veritatem, vt ſic ſaluares animam tuam, & tam animæ quàm corporis mortem euaderes gehennalẽ, tam per nos quàm per alios noſtram diligentiam exercentes, ac per te longa tempora expectantes, tu in reprobũ ſenſum datus, cõtempſiſti acquieſcere noſtro conſilio ſaniori imò perſtitiſti, & perſiſtis in negatiua pertinacia, ac contumaci animo indurato: quod dolentes referimus, & referendo plangimus ac dolemus. Verùm cùm Eccleſia Dei tanto tẽpore expectauerit, quatenus reſilires recognoſcendo propriam tuam culpam, & nolueris, neque velis, & non habeat vltra quod gratiæ faciat ac mercedis.

Quapropter vt ſis cæteris in exemplũ, & alij ab huiuſmodi hæreſibus arceantur, & tanta facinora non remaneãt impunita. Nos Epiſcopus & Iudices in cauſa fidei memorati, ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantiũ, ſacroſanctis Euangeliis poſitis corã nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem habentes præ oculis ſolum Deũ & ſanctæ fidei gloriam, & honorẽ, te talem in noſtra præſentia cõſtitutum, hac die & hora, & loco, ad audiendam diffinitiuam ſententiã aſſignatis, diffinimus, declaramus & ſentẽtiamus, te eſſe hæreticum impœnitentem, tradendum ſeu relinquendum vt talem brachio ſeculari, ac per noſtram ſententiam, vt verè hæreticum pertinacem, impœnitentẽ, à foro eccleſiaſtico te proiicimus, & tradimus ſeu relinquimus brachio ſeculari, ac poteſtati curiæ ſecularis: eandem curiam ſecularem efficaciter deprecantes, quatenus circa & citra ſãguinis effuſionem, & mortis periculum, ſuam ſententiã moderetur. Lata eſt hæc ſentẽtia, &c.

Poterunt autem, Epiſcopus & iudices diſponere, quòd aliqui probi viri fidei zelatores ipſi relicto curiæ ſeculari, non ingratos, ſed familiares & gratos, aſſocient dicto relicto, dum curia ſecularis in eum ſuum officium exequetur, qui eum conſolentur, & adhuc inducant, quòd fatẽdo veritatem, & recognoſcẽdo culpã ſuam, reſiliat ab erroribus ſuis.

Quòd ſi forſan poſt ſententiam & iam relictus ad locũ vbi eſt comburendus, deductus, dixerit ſe velle fateri veritatem, & recognoſcere culpam ſuam, & ita fecerit, ac paratus fuerit huiuſmodi hæreſim & omnem aliam abiurare licet præſumatur, quòd hoc faciat plus metu mortis quàm amore veritatis: credere quòd ex miſericordia poſſit recipi vt hæreticus pœnitens, & perpetuò immutari, *iuxta gl. ſup. c. ad abolendam. §. præſent. & ver. audientia, &c. excommunicamus, 2. de hær.* Quamuis de rigore iuris, nec tali conuerſioni eſt magna fides à iudicibus adhibenda, imò propter damna temporalia illata ipſum ſemper punire poſſunt. Conuerſis hæreticis non eſt fides adhibenda.

QVÆSTIO XXXII.

Super conuictum, ſed fugitiuum, vel ſe contumaciter abſentantem.

TRedecimus & vltimus modus proceſſum fidei terminandi, & ſententiandi eſt, quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum, reperitur conuictus de hæretica prauitate: eſt tamen fugitiuus, ſeu abſens contumaciter, ſed congruo tempore expectatus. Et hoc eſt in tribus caſibus.

Primus eſt, quando delatus eſt deprehenſus in hæreſi, vel in confeſſione propria, vel facti euidentia, vel teſtium productione legitima, ſed fugerit, vel ſe abſentauerit, & citatus legitimè noluerit comparere. Secundus caſus eſt, quando aliquis eſt delatus & receptus aliquali informatione contra eum, habetur aliqualiter ſeu leuiter ſuſpectus: & ſic citetur reſponſurus de fide, & quia renuit contumaciter comparere, excommunicatur, & excommunicatus ſuſtinet illam excommunicationem animo pertinaci, & ſemper contumaciter ſe abſentat.

Suſtinens excomunicationē per annū eſt vt hæreticus condemnandus.

Tertius caſus eſt, quando aliquis impediuit directè ſententiam ſeu proceſſum fidei Epiſcopi vel iudicum, vel qui ad hoc dederit auxilium, conſilium vel fauorem, talis eſt excommunicationis mucrone percuſſus: quam ſi ſuſtinuerit per annum animo indurato, ex tunc eſt, vt hæreticus condemnandus, per *cap. vt inquiſitionis. §. prohibemus, de hær. lib. 6.* & contumaciter ſe abſentauit.

In primo caſu ille talis eſt impœnitens hæreticus condemnandus, iuxta *cap. ad abolendam. §. præſenti.* In ſecundo caſu & tertio, non eſt hæreticus impœnitens iudicandus, ſed tanquam vt pœnitens hæreticus condemnandus: iuxta *cap. cum contumacia*, & per *cap. vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hære. lib. 6.* Circa quemlibet iſtorum talis practica eſt ſeruanda. Talis enim congruo tempore expectatus, citetur per Epiſcopum & Officialem, in Eccleſia cathedrali illius Diœceſis in quo deliquit, & in aliis Eccleſiis illius loci, vbi domicilium contrahebat, & ſpecialiter vnde fugit: & citabitur per formam tenoris ſequentis.

Forma ecitatæ & acris ſententiæ cōtra conuictum de hæreſi & fugitiuum latæ.

Nos N. miſeratione Diuina Epiſcopus talis ciuitatis, &c. aut Iudex talis Diœceſis ſpiritum conſilij ſanioris. Præterea cunctis noſtræ mentis deſiderabilibus: Illud potiſſimum infigitur cordi noſtro, temporibus noſtris, in dicta tali Diœceſi, vberem florentémque Eccleſiam, vineam in quam Domini Sabaoth, quam ſummi patris dextera virtuoſis complantauit, quam eiuſdem patris filius proprij ac viuifici vnda cruoris vberius irrigauit, quam ipſe almus Spiritus paracletus, miris ineffabilibúſque donis intimis fœcundauit quam tota ipſa incomprehenſibilis atque inattingibilis Trinitas beata, grandiſſimis variíſque priuilegiis ſanctius dotauit, paritérque ditauit: aper de ſylua, qui eſt, & qui dicitur hæreticus quilibet, abſorbeat & depaſcat, fructus fidei vberes deuaſtando, ac lacerantes hæreſum vepres, palmitibus inferendo, ſerpéníque tortuoſus noſtri improbus humani generis inimicus, efflans virus, qui eſt Satanas & diabolus, eiuſdem vineæ Dominicæ palmites inficiat atque fructus, virus prauitatis hæreticæ immittendo: Nec etiam ager ipſe Dominicus, populus inquam Catholicus, ad quem excolendum pariter & ſerendum, deſcendit de ſummorum polorum arce Dei patris vnigenitus, atque primogenitus, ſeminauit miris, ſanctíſque prædicationibus, diſcurrit per villas, & *caſtella*, docens non ſine magnis fatigationibus,

tionibus, Elegit Apoſtolos viros vtique operarios induſtrios ac conduxit, ditans illos æternis retributionibus, expectans ipſe Dei filius, de agro iſto magno, illo die iudicij extremo vberes manipulos colligere, & per manus ſanctorum Angelorum recondere in cœleſti horreo ſancto ſuo, Samſoníſque vulpeculæ inſertatæ, quæ ſicut perſona, labe hæretica depranatæ, facies quidem habentes diuerſas, ſed caudas ignitas, adinuicem colligatas, quia de varietate flammæ conueniunt in idipſum vt ſegetem dominicam, iam albam ad meſſem, ſplendoribus fidei relucentem, morſu amariſſimo demoliantur, ac diſcurſu ſubtiliſſimo pergant, impetúque validiſſimo accedant pariter & accendant, diſſipent & deuaſtent ſinceritatem ſanctæ fidei Catholicæ, ſubtiliter & damnabiliter ſubuertendo.

Quapropter, cùm tu talis incideris in damnatas hæreſes maleficarum, illas publicè in tali loco practicando (ſeu taliter dicatur) ſeu fueris per teſtes legitimos conuictus de hæretica prauitate, ſiue propria deprehenſus confeſſione in iudicio per nos receptus, & poſt captus, fugeris, medicinam refutans ſalutarem: citauerimus te, vt de & ſuper iis coram nobis manifeſtius reſponderes, túque ductus maligno ſpiritu, pariter & ſanctam renueris comparere. Vel ſic.

Quapropter cùm tu talis declaratus nobis de hæretica prauitate, & recepta informatione contra te: aliàs de eadem eſſes nobis ſuſpectus leuiter, quoniam eras infectus labe prædicta, citauimus te, quatenus coram nobis perſonaliter comparens de fide Catholica reſponſurus. Cúmque citatus renueris contumaciter, excommunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari. In qua ſtetiſti per annum, ſeu annos tot, animo pertinaci, latitans hinc inde, ita quòd nunc, quo te duxerit ſpiritus malignus ignoramus, & cùm te expectauerimus miſericorditer & benignè, vt reuertereris ad gremium ſanctæ fidei vnitatem, tu facere contempſiſti, in reprobum ſenſum datus. Sanè volumus & tenemur, iuſtitia nos cogente, cauſam tuam huiuſmodi fine debito terminare, nec valeamus tua nefanda crimina conniuentibus oculis tolerare.

Nos Epiſcopus & iudices in cauſis fidei ſupradictis, te talem ſæpè fatum latitantem profugum & fugitiuum, per præſens noſtrum edictum publicum, requirimus pariter & citamus peremptoriè, quatenus die tali, talis menſis, tali anno, in tali Eccleſia cathedrali talis Diœceſis, hora tertiarum compareas perſonaliter coram nobis, diffinitiuam ſententiam auditurus. Significantes quòd ſiue comparueris ſiue non, procedemus ad noſtram diffinitiuam ſententiam, contra te prout ius & iuſtitia ſuadebunt. Et vt prius noſtra citatio perueniat ad tui notitiam, ne valeas ignorantiæ velamine te tueri, præſentes literas dictas requiſitionem & citationem noſtram in ſe continentes, volumus & mandamus affigi in valuis publicè talis prædictæ Eccleſiæ cathedralis. In quorum teſtimonium ſingulorum, præſentes noſtras literas impreſſione noſtrorum ſigillorum iuſſimus communiri. Datum.

Adueniente autem die præfixa, ad audiendam diffinitiuam ſententiam aſſignata, ſi profugus comparuerit, & conſenſerit, publicè omnem hæreſim abiurare, humiliter petens admitti ad miſericordiam, poſtulando, ſi relapſus non fuerit, admittetur, & ſi fuerit deprehenſus propria confeſſione, vel teſtium legitima productione, abiurabit & pœnitebit, vt hæreticus pœnitens ſecundùm modum quo agitur ſuprà in octauo modo proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur, ſi fuerit

fuerit ſuſpectus violenter,ita quòd citatus reſponſurus de fide noluit comparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & ſtetit in excommunicatione per annum, animo pertinaci,& pœnitebit, admittetur, & abiurabit omnem hæreſim,& pœnitebit vt hæreticus ſuſpectus de hæreſi violenter. Pœnitens ſecundùm modum quo agitur ſuprà in ſexto modo proceſſum fidei terminandi. Si autem comparuerit, & non conſenſerit abiurare, tradetur,verus hæreticus impœnitens brachio ſeculari, per modum quo dictum eſt ſuprà, & agitur in decimo modo proceſſum fidei terminandi. Si autem contumaciter tenuerit comparere, tunc formetur ſententia per modum tenoris ſequentis.

Nos N. Epiſcopus miſeratione diuina, talis ciuitatis, attendentes, quòd tu talis,de tali loco,talis Diœceſis, fuiſti nobis de hæretica prauitate, fama publica referente, ſeu fida dignorum inſinuatione delatus. Nos quibus ex officio decumbit deſcendimus ad videndum ac inquirendum, an clamor qui ad aures noſtras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Verum cùm inueniſſemus te in hæreſi deprehenſum, deponentibus contra te quam pluribus teſtibus fide dignis te coram nobis aduocatum iuſſimus detineri, dicatur ſicut factum fuit,an videlicet comparuerit, & medio iuramento interrogatus, falſus fuerit,vel non. Sed poſt maligni ſpiritus conſilio ductus & ſeductus, metuens tua vulnera vino & oleo ſalubriter confoueri,aufugiſti, (aut ponatur, ſi eſt)carcerem & arreſtum fregiſti pariter & aufugiſti latitans hinc inde,& quo te malignus ſpiritus duxerit, totaliter ignoramus. Vel ſic.

Verùm cum inueniſſemus contra te taliter,vt prædicitur, nobis delatum de hæretica prauitate, multa indicia propter quæ ſuſpectum leuiter de hæretica prauitate prædicta, te meritò habeamus, citauimus te per publicum edictum in talibus & talibus Eccleſiis, talis Diœceſeos, quatenus infrà certum terminum tibi præfixum coram nobis in tali loco perſonaliter compareres, in & ſuper prædictis contra te depoſitis, & aliàs de fide Catholica,& eius articulis reſponſurus. Tu verò inſano conſilio adhærendo,renuiſti contumaciter comparere: cumque iuſtitia exigente, te excommunicauerimus, ac fecerimus excommunicatum publicè denunciari, tu medicinam refutans ſalutarem, dictam excommunicationem vltra quàm per annum ſuſtinuiſti, & adhuc ſuſtines in reprobum ſenſum datus, animo pertinaci, & profugus, latitans hinc inde, vt quò te malignus ſpiritus duxerit, ignoramus.

Sanè cùm tam longo tempore expectauerit Eccleſiæ ſancta Dei miſericorditer & benignè, quatenus ad eius miſericordiæ gremium euolares: ab erroribus reſiliendo, & iuxta fidem Catholicam profeſſam operando: ipſaque te clementiæ vberius enutriret, malignorum ſeductus conſilio, acquieſcere recuſaſti, in tua pertinacia perſeuerans. Verùm cùm vellemus prout volumus & debemus, iuſtitia nos cogente, cauſam tuam ſine debito per ſententiam terminare citauimus te, quatenus hac die & hora, & hoc loco compareres perſonaliter coram nobis, diffinitiuam ſententiam auditurus. Et quia renuiſti contumaciter comparere, meritò te oſtendis velle perpetuò in tuis hæreſibus & erroribus remanere: quod dolentes referimus,& referẽdo dolemus.

Sed cùm non poſſimus nec velimus iuſtitiam ſubterfugere, nec tantam inobedientiam & contumaciam ad Dei Eccleſiam tolerare: Ad exaltationem fidei orthodoxæ, & ad extirpationem hæreticæ prauitatis iuſtitia exigente,& tua inobedientia & contumacia requirente, hac die & hora, & loco tibi in

antea

Digitized by Google

antea ad audiendam diffinitiuam ſententiam peremptoriè aſſignatis, præhabito multorum conſilio peritorum tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico & ciuili, proceſſus meritis viſis & diligenter diſcuſſis, ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, habentes præ oculis ſolum Deum, & ſanctæ fidei irrefragabilem veritatem, contra te talem, abſentem & præſentem, beati Pauli Apoſtoli veſtigia imitantes, ſententiam diffinitiuam taliter ferimus in his ſcriptis, Chriſti nomine inuocato.

Nos Epiſcopus & iudices in cauſa fidei memorati, attendentes in cauſa iſta fidei, ac proceſſibus inde confectis, ordinem iuris fore ſeruatum. Attendentes etiam quòd legitimè citatus non comparuiſti, nec per te, nec per alium te aliqualiter, excuſaſti. Attendẽtes etiam, quòd in præfatis hæreſibus longo tempore pertinaciter perſtitiſti, & adhuc etiam perſeueras, & excommunicationem per tot annos in cauſa fidei ſuſtinuiſti, provt ex nunc ſuſtines animo indurato. Attendentes etiam quòd Eccleſia ſancta Dei non habet vltra erga te quid faciat, cùm perſeueres & perſeuerare velis, in excommunicatione & hæreſibus prælibatis. Propterea beati Pauli Apoſtoli véſtigia ſectantes, declaramus, diffinimus, & ſententiamus, te talem abſentem & præſentem eſſe hæreticum pertinacem, & vt talem relinquendum brachio ſeculari. Et per noſtram ſententiam diffinitiuam à foro Eccleſiaſtico repellimus, & relinquimus poteſtati curiæ ſæcularis, tandem curiam affectuosè deprecantes, vt ſi quando te habuerit in ſua poteſtáte, erga te citra ſanguinis effuſionem & mortis periculum ſuam ſententiam moderetur. Lata fuit hæc ſententia, &c.

Conſiderandum hic, quòd ſi iſte profugus & contumax fuerit deprehenſus in hæreſi, vel propria confeſſione, vel teſtibus legitimis, & ante abiurationem fugit eſt per ſententiam verè hæreticus impœnitens iudicandus, & ita in ſententia ponendum eſt. Si autem aliter non fuit deprehenſus, niſi quia delatus & ſuſpectus habitus, fuit citatus, reſponſurus de fide, & quia renuit comparere, fuit excommunicatus, & in excommunicatione tali ſtetit vltrà quàm per annum: animo indurato, & tandem nolunt comparere, iſte non eſt iudicandus hæreticus, ſed vt hæreticus, vt talis condemnandus, & ita procedendum eſt in ſententia, vt dictum eſt prius. Quidam iudicandi hæretici, quidam vt hæretici.

QVÆSTIO XXXIII.

Super perſonam delatam ab alia malefica incinerata, vel incineranda, qualiter ſit ſententiandum.

QVartus decimus modus proceſſum fidei terminandi & ſententiandi, eſt quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis circa deponentem diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum, reperitur de tali hæretica prauitate tantummodo ab altera malefica incinerata vel incineranda, delatus, vel delata. Et hoc contingere poteſt tredecim modis, tanquam per tredecim caſus. Quia ſic delatus vel reperitur immunis & abſoluendus totaliter: vel reperitur cum hoc diffamatus de tali hæreſi generaliter: vel reperitur vltra infamiam quæſtionibus exponendus aliqualiter: vel reperitur ſuſpectus de hæreſi vehementer, vel violenter, vel reperitur diffamatus & ſuſpectus inſimul & communiter. Et ſic conſequenter in aliis caſibus provt *in* 20. *quæſt.* tactum eſt, vt *ad* 13. incluſiuè. Tredecim modi, quibus maleficas traducunt vel deferunt.

Primus modus fit, quando tantummodò ab ipſa malefica detenta delatus eſt, & non conuincitur, nec confeſſione propria, nec teſtium productione legitima, nec aliàs reperiuntur indicia, ex quibus veriſimiliter tanquam ſuſpectus indicari poſſit talis omnino venit abſoluendus, etiam per ipſum iudicem ſecularem, qui deponentem aut incinerauit, aut incinerandum propria auctoritate, aut ex commiſſione Epiſcopi, iudicis ordinarij habuit: & abſoluetur per ſententiam in primo modo proceſſus fidei terminandi, circa 20. *quæſt.* contentam.

Secundus modus incidit, quando vltra hoc, quod à detenta delatus eſt, etiam per totam illam villam, ſeu ciuitatem diffamata exiſtat, ita quòd tantummodò infamia præciſè & ſola laborauit ſemper: licet poſtea per depoſitionem detentæ maleficæ infamia ſit aggrauata.

Circa talem talis practica eſt ſeruanda. Quia iudex conſiderando, quòd, vltra infamiam nihil in particulari aduerſus eam ab aliis fide dignis in villa, aut oppido probatur, licet fortè detenta, certa grauia aduerſus eum depoſuit: quia tamen fidem perdidit abnegando illam Diabolo: vnde difficulter eius dictis à Iudicibus fides adhibetur, niſi ex aliis circunſtantiis illa infamia aggrauaretur, & tunc in tertium iam ſequentem modum inciderit: ideo Canonica purgatio erit tunc in dicenda, & procedetur per ſententiam in ſecundo modo proceſſum fidei terminandi, circa 22. *quæſt.* contentam.

Et ſi Iudex ciuilis illam purgationem coram Epiſcopo decreuerit fieri & ſolemniter, in finem, vt ſi deficeret, vt tunc per Eccleſiaſticum & ciuilem Iudices in exemplum aliorum, eò firmiori ſententia puniretur, benè quidem fit. Si autem per ſe voluerit exequi mandet vt decem vel viginti compurgatores ordinis ſui habeat, & procedat, vt in ſecundo modo ſententiandi tales, tactum eſt, niſi quòd vbi excommunicandus eſſet, quod tunc ad ipſum ordinarium recurſum habeat: Et hoc contingeret, vbi ſe purgare nollet.

Tertius modus igitur incidit ſuper talem delatum, vbi licet non vincatur confeſſione propria, nec teſtium productione legitima, nec facti euidentia, nec etiam ſint indicia ſuper aliquod factum, in quo vnquam notatus fuiſſet ab aliis inhabitatoribus villæ aut oppidi: niſi quòd infamia tantum laborauit apud eos. Aggrauatur autem infamia ex detentæ, maleficæ detentione, vtpotè quia aſſeruit, illum per illam in omnibus fuiſſe ſociam, & ſecum in criminibus participaſſe. Hoc ipſum tamen, ſicut conſtanter delata negat, ita & aliis inhabitatoribus, vel non eſt notum, vel de nulla niſi de honeſta conuerſatione, ſeu etiam participatione ipſis conſtat.

Circa talem talis practica ſeruatur. Primò, quòd adfrontatæ ſe habent facie ad faciem, & obiectiones mutuæ & reſponſiones diligenter ſunt conſiderandæ, & ſi quidem varietas aliqua in verbis incideret, vnde iudex veriſimiliter ex conceſſis & negatis præſumere poteſt, ipſam delatam meritò quæſtionibus exponendam, procedatur per ſententias in tertium modum proceſſum fidei terminandi, circa 23. *quæſt.* contentas, ipſam tormentis leuiter exponendo: adhibitis cautelis aliis quam plurimis & neceſſariis, de quibus circa principium huius tertiæ partis ſuprà patuit ad longum, & ex quibus præſumitur talem eſſe aut innoxiam aut ream. *Adfrontatio maleficarum ſe inuicem accuſantium.*

Quartus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur ſuſpectus leuiter, & hoc vel confeſſione propria, vel depoſitione alterius detentæ. Et ſunt qui ad hanc leuem ſuſpicionem reducunt illos, qui ad prouocandum mulieres maleficas conſuluiſſent, vel vbi inter coniugatos

coniugatos odio ſe mutuo proſequentes, amorem procuraſſent, aut etiam pro aliquo commodo temporali apud maleficas laboraſſent. Sed quia tales vtique excommunicati ſunt, tanquam hæreticis credentes, iuxta *c. excommunicamus. 1. §. credentes. lib. 6. de hær.* vbi dicitur: Credentes autem eorum erroribus, hæreticos ſimiliter iudicamus. Quia etiam ex factis præſumitur de effectu *ad hoc argum. 32. q. 2. qui viderit.*

Ex factis præſumitur de effectu.

Ideò videtur quòd acrius ſunt puniendi, & ſententiandi, quam illi, qui de hæreſi leuiter habentur ſuſpecti, provt iudicandi ſunt aliqui ex leuibus coniecturis: Puta quia eis ſeruitia exhibuiſſent, literas detuliſſent, eorum erroribus ſic nullam fidem adhibuiſſent, quòd tamen illos non manifeſtaſſent, alimoniam ab iis accepiſſent. Sed ſiue illi, ſiue iſti intelligantur, hoc quod in conſilio peritorum concluſum fuerit ſuper leuem ſuſpicionem, proſequendum erit à iudice, per talem practicam: Talis enim aut abiurabit, aut Canonicè ſe purgabit, ſecundum quod in quarto modo proceſſum fidei terminandi, ſub *quæſtione vicesima quarta* tangitur.

Sed tamen, quia potius videtur, quòd abiuratio ſit indicenda, & hoc propter *alleg. cap. excommunicamus. 1. §.* qui verò inuenti fuerint ſolà ſuſpicione notabili, &c. tamen non debent, ſi relabantur, pœna relapſorum puniri, & procedatur, provt in quarto modo proceſſum fidei terminandi, circa 24. *quæſt.* tactum eſt.

Qui impedimenta præſtant maleficis, qua ſuſpicione laborent.

Quintus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur ſuſpectus vehementer & hoc ſimili modo, vel confeſſione propria, vel depoſitione alterius maleficæ detentæ. Et ſunt qui ad hanc leuem depoſitionem reducunt impeditores iudicum, directè, vel indirectè eorum officium inquirendo, maleficas impediendo: dummodò hoc ſcienter fecerint: ex *cap. vt inquiſitionis negotium, libro 6. de hæret.*

Item reducunt omnes, qui impedientibus præſtant ſcienter auxilium, conſilium, vel fauorem: patet per *alle. c. inquiſitionis.* Item reducunt qui citatos, aut captos hæreticos inſtruunt de celanda veritate, & vt illam ſubticeant, vel falſitatem aſſerant. Et hoc ex *cap. accuſatus. & §. ſi.* Item reducunt omnes qui eos, quos ſciunt hæreticos, receptant, ſcienter deducunt, viſitant, vel aſſociant, munera mittunt, ſeu fauorem impendunt: quæ omnia in fauorem non perſonæ, ſed culpæ fiunt vbi ſcienter fiunt. Et ideo dicunt, quòd vbi delata perſona participat de præmiſſis, & hoc per conſilium ita iudicatum fuerit, tunc iuxta quartum modum proceſſum fidei terminandi ſub *quæſt. 25.* ſententianda eſt. Taliter vt omnem hæreſim ſub pœna relapſorum, vbi reciderit, habeat abiurare.

Familiæ Maleficæ.

Poſſumus tamen aſſerere, adiiciendo, quòd Iudices reſpectum habeant ſuper vniuſcuiuſque maleficæ incineratæ aut detentæ familiam, prolem, ſeu etiam progeniem eò quòd vt plurimùm tales reperiuntur infectæ.

Cùm maleficæ etiam proprios infantes ex Dæmonum informatione ipſis habent offerre. Vnde & indubiè in quibuſcunque flagitiis informare: patent hæc ex prima parte operis.

Probatur & ex eo, quòd ſic in ſimplici hæreſi propter agnitorum hæreticorum familiaritatem, dum quis de hæreſi infamatus exiſtit, etiam conſequenter ratione familiaritatis eſt de hæreſi vehementer ſuſpectus, ita & in hac hæreſi maleficarum.

Triplex Pœna vni malefico Decano inflicta.

Præfatus autem caſus patet *in c. inter ſollicitudines, extra. de purgatione ca.* vbi apparet: quod ratione infamiæ de hæreſi fuit. Decano quidam indicta canonica purgatione, & ratione familiaritatis hæreticorum, abiuratio

Digitized by Google

publica & ratione ſcandali fuit priuatus beneficio, quouſque ſcandalum ſopiretur.

Sextus modus incidit, vbi talis delatus efficitur ſuſpectus violenter, hoc autem fit non ad ſimplicem vel nudam depoſitionem alterius maleficæ detentæ, ſed ad indicia facti, quæ eliciuntur ex quibuſdam verbis & factis à malefica detéta perpetratis, & prolatis, quibus ad minus delata aſſeritur interfuiſſe & operibus deponentis communicaſſe.

Pro quorum intelligentia, aduertenda ſunt ea, quæ *ſuprà quæſtione* 29. tacta ſunt præcipuè ſuper violentam ſuſpicionem quomodo ex violentibus & conuincentibus oritur coniecturis, & qualiter Iudex violentatur ad credẽdum ex ſola ſuſpicione aliquem eſſe hæreticum, qui tamen fortaſſis bonus Catholicus in corde exiſtit. Sicut Canoniſtæ exemplificant circa ſimplicem hæreſim, de eo qui citatus in cauſa fidei ad reſpondendum renuit comparere contumaciter: propter quam contumaciam excommunicatur. In qua vbi per annum perſeuerauit, efficitur ſuſpectus de hæreſi violenter.

Quare & à ſimili circa talem perſonam delatam aduertenda ſunt indicia facti, ex quib. efficitur violenter ſuſpecta. Et ponatur caſus, quod detenta malefica aſſeruit illam interfuiſſe ſuis maleficiis, quæ tamen delata conſtanter negat, quid ergo faciet? vtiq; opus erit conſiderare, an ex aliquibus operibus ſit vehementer ſuſpecta, & an vehemens ſuſpicio in violentam valeat tranſire: ſicut in præfato caſu, citatus reſponſurus, vbi non comparet, ſed renuit contumaciter, fit ſuſpectus leuiter de hæreſi, etiam vbi citatus fuit in non cauſa fidei. Si autem in cauſa fidei citatus renuit comparere, & propter contumaciam excommunicatur, tunc fit ſuſpectus vehementer: quia tunc leuis ſuſpicio tranſit in vehementem, & ſi per annum perſiſtat, tunc vehemens tranſit in violentam. Ita conſiderabit Iudex ſi ratione familiaritatis contractæ cum detenta malefica ſit delata vehementer ſuſpecta, vt immediatè in quinto modo incidenti tactum fuit, tunc opus erit conſiderare, an ipſa vehemens ſuſpicio in violentam tranſire poſſit: Præſumitur enim quòd tranſire poſſit, id eſt, quòd flagitiis detentæ ipſa delata interfuit, vbi familiaritatem cum ea frequenter habuit. Eſt ergo procedendum Iudici iuxta ſextum modum proceſſum fidei terminandi, prout in 26. quæſt. tangitur. Quòd ſi quæritur, quid faciat Iudex ſi adhuc talis delata ab altera malefica detenta, omnino perſiſtat in negatiua non obſtantibus quibuſcunque indiciis aduerſus eam productis? Reſpondetur primò, quòd Iudex debet aduertere ſuper earum negatiuas reſponſiones, an ex vitio ſeu maleficio taciturnitatis proueniant, ſiue non: & quidem, vt *in primis queſt. queſt.* 15. *&* 16. *huius* 3. *partis* patuit, Iudex cognoſcere poteſt, ſi flere & lachrimas emittere valeat, & vbi in quæſtionibus quaſi in ſenſibilibus redditur, ita quòd ad priſtinas vires faciliter redit, tunc quidem violenta ſuſpicio aggrauatur, & tunc omnino non eſt liberè dimittenda, ſeu ſecundum, vt in ſexto modo ſententiandi & proceſſum fidei terminandi patuit, ſupra allegato, perpetuis carceribus ad pœnitentiam peragendam deputanda.

Qui leuis in vehementem, vehemens in violentam ſuſpicionem tranſeat.

Si verò maleficio taciturnitatis non ſit infecta propter vehementes dolores quos in quæſtionib. ſuſtinet verè & realiter, cùm tamen aliæ ex maleficio taciturnitatis quaſi inſenſibiles redduntur, vt dictum eſt, tunc vltimum refugium Iudex habere poteſt ſuper Canonicam purgationem. Quæ ſi à ſeculari Iudice inducitur, dicetur vulgaris licita, quia non de numero purgationum vulgarium, de quibus 2. *quaſt.* 4. conſu-

Vulgaris licita canonica purgatio conſuluiſti. & monomachiam dicitur. In qua purgatione ſi defecerit, vt reus vel rea iudicabitur.

Septimus modus incidit, vbi delatus ipſe non reperitur legitimè deprehenſus, nec propria confeſſione, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, ſed tantum reperitur à detenta malefica delatus vel delata, & cùm hæc reperiuntur indicia, quæ ipſum reddunt ſuſpectum leuiter, vel vehementer: Vtpotè quia ſolummodò habuit magnam familiaritatem cum maleficis, tunc tali ratione infamiæ eſt dicenda canonica purgatio, iuxta canonem allegatum, inter ſollicitudines: & ratione ſuſpicionis hæreſim abiurare cum pœna relapſorum, vbi recidiuaret ſi vehementer ſuſpectus, vel ſine illa ſi leuiter, & procedatur, vt in proximo modo proceſſum fidei terminandi, *circa c. 27. q.* tactum eſt.

Octauus modus incidit, vbi ſic delatus reperitur confeſſus hæreſim illam, ſed pœnitens & nunquam relapſus. Vbi notandum, quòd conſequenter, vbi agitur de relapſis & non relapſis, pœnitentibus & non pœnitentibus, tales diſtinctiones tactæ ſunt propter iudices, qui de vltimis inferendis ſuppliciis non ſe intromittunt. Ideò ciuilis iudex ſuper confeſſum ſiue pœniteat, ſiue non, ſiue relapſus fuerit ſiue non, per ciuiles & imperiales leges procedere poteſt, vt iuſtitia ſuadebit: tantummodò recurſum ad ipſos tredecim modos ſententiandi habere poteſt, & ſecundùm illos ſe reſoluere, vbi aliquod ambiguum interuenerit.

QVÆSTIO XXXIV.

Super modum ſententiandi maleficam maleficia tollentem, inſuper etiam ſuper maleficas obſtetrices & maleficos ſagittarios.

QVintus decimus modus proceſſum fidei terminandi, & ſententiandi eſt, quando delatus de hæretica prauitate reperitur, quòd maleficia non inferat, ſed tollat. Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda, quia aut vtitur remediis licitis, aut illicitis: Et ſi quidem licitis, non vt maleficus, ſed vt Chriſticola eſt iudicandus. De quibus licitis remediis ſuprà circa principium huius tertiæ partis ad longum patuit.

Si verò illicitis, tunc diſtinguendum, quia aut ſunt illicita ſimpliciter, aut ſecundùm quid. Si ſimpliciter adhuc dupliciter, quia vel nocumento proximi, vel ſine nocumento: vtroque tamen modo ſemper cum expreſſa Dæmonum inuocatione. Si verò illicita ſecundùm quid, puta quia abſque expreſſa, licèt non abſque tacita Dæmonum inuocatione fiunt, talia iudicantur vana potius quàm illicita nominari à Canoniſtis & certis Theologis, vt *ſuprà in queſt. huius vltima partis totius operis* patuit. Illicita remedia vel ſecundùm quid vel ſimpliciter.

Iudex ergo quicunque, ſiue eccleſiaſticus ſiue ciuilis, licet primos & vltimos non habeat reprobare, & ſignanter primos potiùs commendare, & vltimos tolerare, prout Canoniſtæ aſſerunt, licitum eſſe vana vanis contundere. Illos tamen qui cum expreſſa Dæmonum inuocatione maleficia auferunt, nullo modo tolerare debet, præcipuè illos qui cum nocumento proximi talia committunt. Et dicuntur cum nocumento proximi practicare, quando maleficium ita ab vno aufertur

& alteri infertur. Nec obſtat, ſi illa cui infertur ſit malefica per ſe, ſiue non: ſiue ſit illa, quæ maleficium intulit ſiue non: & ſiue ſit homo ſiue quæcunque alia creatura, patent ſuper hæc omnia acta & geſta deducta *in prima quæſtione ſuprà allegata.*

Si quæritur, quid faciat Iudex, vbi talis aſſerit ſe maleficia tollere per licita & non illicita remedia, aut quando poſſit talia veraciter Iudex cognoſcere? Reſpondetur, quod citato illo interrogetur quibus mediis vtatur: nec tamen verbis ſuis ſtandum, ſed Eccleſiaſticus Iudex cui ex officio incumbit, diligenter inquirat, ſiue per ſe, ſiue per plebanum aliquem, qui à ſingulis parochianis exactè ſub præſtito iuramento, quod exigere poteſt, perquirat, quibus remediis vtatur: & ſiquidem inuentum fuerit, prout communiter inueniuntur cum ſuperſtitioſis remediis, omnino non ſunt propter horribiles pœnas à canonibus inflictas, vt inferius patebit, tolerandæ.

Quomodò illicita remedia ab illicitis diſcernantur.

Et ſi quæritur, vnde poſſunt remedia licita ab illicitis diſcerni, cùm ſemper aſſerant, ſe quibuſdam orationibus, & herbarum applicationibus, huiuſmodi amouere? Reſpondetur, hoc facilè foret, dummodò diligens inquiſitio fieret. Nam quia neceſſe habent ſuperſtitioſa remedia occultare, vt non reprehendantur, ſeu vt facilius mentes ſimplicium illaqueare valeant, ideò huiuſmodi verbis aut herbarum applicationibus inſiſtunt: tamen ex quatuor ſuperſtitioſis eorum actibus tanquam ſortilegæ & maleficæ manifeſtè deprehenduntur.

Sunt enim de occultis diuinantes, & ea quæ non niſi malorum ſpirituum reuelatione ſcire poſſunt, referantes. Exempli gratia. Vbi pro ſanitate acquirenda frequentantur à læſis, cauſam læſionis, aut maleficij aperire & manifeſtare ſciunt: vt ſi ratione altercationis cum vicina acciderit, vel aliqua ex cauſa, hoc ipſum perfectiſſimè noſcunt, & indicare frequentantibus ſciunt.

Secundò, vbi ad vnius nocumenti ſeu maleficij curam ſe intromittunt: alterius verò minimè. Prout in Diœceſi Spirenſi, malefica quædam in loco quodam, *Zum Hofe* nuncupato, exiſtit, quæ licèt plures ſanare videatur, certos tamen minimè ſe poſſe curare fatetur: nullam ob aliam cauſam, niſi vt ab incolis fertur, quòd maleficia talibus illata, ſint tam fortiter ab aliis, vt aſſerit, maleficis impreſſa, & hoc vtique virtute Dæmonum, quòd illa amouere non valeat. Quia videlicet Dæmon non ſemper Dæmoni cedere poteſt, aut nō vult.

Tertiò, vbi ſuper huius maleficia illata ſingulares exceptiones facere noſcuntur. Prout in ipſa ciuitate Spirenſi contigiſſe noſcitur: dum quædam honeſta perſona maleficiata in tibiis, huiuſmodi diuinatricem ob ſanitatis gratiam aduocaſſet illa domum ingreſſa, & eam dum intuita fuiſſet talem exceptionem fecit, ſi, inquit, ſquamas & capillos in vulnere non habuerit, reliqua omnia extrahere potero. Cauſam etiam læſionis aperuit, licèt ex rure, & ad duo miliaria aduentaſſet dicens, quia cum vicina altercaſti, tali die, ideò tibi accidit præter ſquamas etiam & pilos, alias quamplures diuerſorum generum res extraxit, & ſanitati reſtituit.

Quartò: vbi ſuperſtitioſis inſiſtunt aut inſiſtere faciunt cæremoniis, & ſic ante ſolis ortum, vel alio determinato tempore, ſe frequentari volunt, dicentes quòd infirmitates vltra angariam illatas ſanare nequeant, aut quòd tantummodò duas aut tres perſonas per annum ſanare valeant, licèt non ſanando, ſed à læſionibus ceſſando, ſanare videantur.

Non ſanæ maleficæ, ſed faciūt ceſſare læſiones.

Poſſunt & addi quamplures aliæ conſiderationes, circa talium perſonarum conditiones, quia vt plurimum

retroactis temporibus malæ & reprehenſibilis vitæ fuerunt diffamatæ, ſeu adulteræ, aut maleficarum ſuperſtites: vnde ex nulla ſanctitate vitæ hæc gratia ſanitatis à Deo collata.

De obſtetricibus ſagis. Incidentaliter reducuntur & obſtetrices maleficæ omnes, alias maleficas in flagitiis excedentes, de quibus & in prima parte operis deductum eſt: Quarum etiam tantus numerus, vt ex earum confeſſionibus compertum eſt, quòd non æſtimatur villula, vbi huiuſmodi non reperiantur exiſtere. Cui periculo vtique à præſidentibus foret in parte ſuccurrendum, vt non niſi iuratæ obſtetrices à præſidentibus deputatentur, cum aliis remediis quæ in ſecunda parte operis tacta ſunt.

Magi ſagittarij. Incidit & maleficis ſagittariis, in contumeliam vtique Chriſtianæ religionis tantò periculoſius detegentes quanto & ſecuriores habent in terris optimatum & principum receptatores, fautores, & defenſores. Sed quòd omnes tales receptatores, fautores, &c. omnibus maleficis plerunque in certis caſibus damnabiliores exiſtāt, ſic declaratur. Nā talium defenſores à Canoniſtis & Theologis in duplici genere aſſignātur. Quidam namque errorem, alij verò perſonam ſunt defendentes: Et hi quidem, qui errorem, damnabiliores ipſis qui errant, exiſtunt: cùm non ſolùm hæretici, imò hæreſiarchæ habendi ſunt, vt patet 24. *quæſt. 3. qui illorum.*

Fouentes ſagittarios magus, quo loco habendi. Et de his defenſoribus communiter non loquuntur iura, eò quòd ab aliis hæreticis non diſtinguuntur. In quibus etiam habet locum *cap. ad abolendam* §. *præſenti.* ſæpè alleg.

Quidam alij ſunt qui licèt non defendunt errorem, defendunt tamen perſonam errantem: vtpotè qui reſiſtunt viribus & potentiæ, tales malefici, ſeu quicunque alij hæretici veniant ad manus Iudicis fidei, ad examinandum, vel puniendum, & ſimilia.

Simili modo etiam fautores talium ſunt in duplici genere.

Quidam namque ſunt, qui publica funguntur authoritate, hoc eſt, publicæ perſonæ, vt domini temporales, ſeu etiam ſpirituales temporalem iuriſdictionem habentes; qui etiam fautores eſſe poſſunt duobus modis, omittendo & committendo. Spirituales domini fouentes ſagittarios maleficos.

Obmittendo, ſcilicet facere ea circa maleficos vel ſuſpectos infamatos, vel credentes, receptatores, defenſores & fautores, ad quæ ex eorum officio obligantur. Cùm tamen ab Epiſcopis vel Inquiſitoribus; vel eorum alter requiruntur. Vtpotè ſi eos non capiant, vel captos non diligenter cuſtodiant, vel infra diſtrictum ſuum ad locum, de quo eis mandatur, non deducant, aut executionem promptam de eis non faciant, & ſimilia, vt patet *in cap. vt inquiſitionis. in princip. libr. 6. de hære.*

Committendo autem, vtpotè, ſi captos huiuſmodi, ſine Epiſcopi aut iudicis eius licentia vel mandato, à carcere liberent, vel proceſſum, iudicium, vel ſententiam eorum directè vel indirectè impediant, vel ſimilia peragant, vt patet cap. allegato, vt officium. §. *prohibemus.* Pœnæ talium in præcedentibus circa ſecundùm principale huius operis, & circa finem, vbi de maleficis ſagittariis, & aliis armorum incantatoribus tactum eſt, declaratæ ſunt.

Ad præſens ſufficiat, quòd omnes tales, ipſo iure ſunt excommunicati, & duodecim magnas pœnas incurrunt: vt patet *extra, de hære. excommunicamus.* §. *credentes. & cap. allegato. vt inquiſition.* §. *prohibemus.* In qua excommunicatione, ſi per annum perſtiterint animo pertinaci, ex tunc ſunt vt hæretici condemnandi, vt eo. *cap. &* §. *alleg.*

Qui verò dicendi ſint receptatores, & an habendi ſint, vt hæretici. Reſpondetur, quòd recipientes huiuſmodi maleficos, De receptatoribus maleficorum.

maleficos, ſagittarios, aut quoſcunque armorum incantatores, necromanticos, ſeu maleficos hæreticos, de quibus in toto opere tractatum eſt, ſunt in duplici genere, ſicut etiam de eorum defenſoribus & fautoribus tactum eſt.

Quidam namque ſunt, qui non tantùm ſemel verbis, ſed pluries & frequentes tales ſuſcipiunt, & iſti propriè, & ſecundùm vim vocabuli, dicuntur receptatores à receptando, quod eſt verbum frequentatiuum. Et tales receptatores, quandoque ſunt ſine culpa, vtpote ſi ignoranter hoc faciunt, nec aliquid vnquam ſiniſtri de eis ſuſpicati ſunt. Alij quando ſunt in culpa, vtpotè quando eorum errores ſciunt & non ignorant, quia Eccleſia tales ſemper perſequitur tanquam crudeliſſimos fidei hoſtes, & ſi non minus domini terrarum eos receptant, tenent, defendunt, &c. Tales propriè ſunt & dicuntur hæreticorum receptatores. Et de talibus etiam loquuntur iura, & quòd ſunt excommunicati, iuxta *c.excom.1.§.credentes.*

Quidam autem non pluries & frequenter, ſed tantùm ſemel vel bis huiuſmodi maleficos aut Hæreticos receperunt, & iſti non videntur propriè dici receptatores, quia non frequentarunt, ſed receptores, quia eos receperunt, & non receptauerunt. Licet Archidiac. dicat contrarium *in c.quicunque ſuper ver.receptatores.* De quo tamen nõ eſt magna vis, quia non de verbis ſed de factis curandum eſt.

Ponitur tam differentia inter Receptatores & Receptores: eò quòd Domini terrarum ſemper dicuntur talium receptatores, vbi ſimplices, qui eos expellere non habent, nec poſſunt. Et ſi receptores ſint, ſunt tamen ſine culpa.

Differẽtia inter Receptatores & Receptores.

Vltimò autem de impeditoribus officij inquiſitionis Epiſcoporum, contra huiuſmodi maleficos hæreticos, qui ſint, & ſi hæretici dicendi ſint. Ad quod reſpondetur, quòd huiuſmodi impeditores ſunt in duplici genere. Quidam namque ſunt qui impediunt directè, vt qui captos pro hæreſeos crimine à carcere propria temeritate liberant, vel proceſſus inquiſitionis lacerant, teſtes in cauſa fidei, pro eo quòd teſtificati ſunt, vulnerant: Vel ſi dominus temporalis ſtatuat, quòd nullus niſi ipſe in hoc crimine cognoſcat, aut quòd nulli niſi ſibi de hoc crimine deferri poſſit, nec teſtificari niſi coram eo, & ſimilia. Et iſti impediunt directè: iuxta no.per Io.And.*in c.ſtatutum, ſuper ver.directè, lib.6.de hære.* Et qui proceſſum, iudicium, vel ſententiam in tali cauſa fidei directè impediunt, vel qui ad hæc agenda præſtiterint auxilium, conſilium, vel fauorem, & tales licèt ſint multùm culpabiles, non tamen ex hoc ſunt hæretici iudicandi, niſi aliter appareret, quòd eſſent conſimilibus erroribus maleficorum inuoluti cum pertinaci voluntate, ſunt tamen ipſo excommunicationis mucrone percuſſi, iuxta *cap.inquiſitionis.§.prohibemus.* Sic quòd ſi in illa excommunicatione ſteterint per annum animo pertinaci, ex tunc ſunt vt hæretici condemnandi, vt patet *c.& §.alleg.*

Qui impediunt officium inquiſitionis, quomodo hæretici habendi.

Quidam verò ſunt qui impediunt indirectè, vtpotè qui ſtatuunt quòd nullus portet arma ad capiendum hæreticos, niſi de familia Domini temporalis, & ſimilia, iuxta no.per Io.And. *in c.ſtatutum, ſuper ver.indirectè.* Et tales ſunt minus culpabiles, quàm primi, nec ſunt hæretici, ſed ſunt excommunicati, iuxta alleg.*c.vt inquiſitores.* Et etiam præſtantes ad hoc conſilium, auxilium, vel fauorem: taliter quòd ſi ſteterint in illa excommunicatione per annum animo pertinaci, ex tunc velut hæretici ſunt condemnandi, per allega.*c.& §.prohibemus.* Quod ſic eſt intelligendum, quòd hæretici condemnantur taliter, quòd ſi volunt redire, recipiuntur ad miſericordiam,

Digitized by Google

diam, errore prius abiurato, aliàs vt impœnitentes tradentur curiæ ſeculari: Vt pater per *c. ad abolendam. §. præſenti.*

Epilogando. Maleficæ obſterrices, prout aliæ maleficæ maleficia inferentes, ſecundùm qualitatem criminum condemnantur & ſententiantur, & à ſimili, maleficæ maleficia ſuperſtitioſè, vt dictum eſt, opere diaboli tollentes. Cùm non dubium ſit, quòd ſicut auferre, ita & inferre poſſunt. Vnde & ex quodam pacto totaliter Maleficæ ex dæmonum informatione conueniunt, vt hæ quidem lædere, aliæ verò ſanare debeant, vt ſic eo facilius mentes ſimplicium illaqueando, ſuam perfidiam augmentent. Sagittarij verò & alij armorum incantatores malefici, cùm nonniſi ex fauore, defenſione, receptatione præſidentium ſuſtentenrur, omnes tales, pœnis præſcriptis ſubiacent: & qui officiales quoſcunque contra huiuſmodi maleficos, aut eorum fautores, &c. in eorum officio impedirent, ſimili modo excommunicati ſunt, & omnibus pœnis vti fautores ſubiacent. Verùm vbi ſteterint per annum in illa excommunicatione animo pertinaci, ſi redire voluerint, abiurent impedimentum & fautoriam, & ad miſericordiam admittuntur, aliàs vt impœnitentes hæretici traduntur brachio ſeculari. Et vbi non ſtent per annum, nihilominus contra impeditores huiuſmodi poteſt procedi, vt contra fautores hæreticorum. per *c. accuſatus. §. vltimo.*

Qui poſſunt maleficia auferre præſumũtur etiam poſſe inferre.

Abiuratio impedimenti & fautoriæ.

Et quod dictum eſt de fautoribus, defenſoribus, receptatoribus & impeditoribus, ſuper maleficos, ſagittarios, &c. idem & per omnia intelligendum eſt erga quaſcunque maleficas, aut maleficos hominibus, iumentis, & terræ frugibus varia nocumẽta inferẽtibus. Verùm & ipſi malefici quicunque vbi in foro pœnitentiæ ſpiritu contrito & humiliato peccata deflentes, & purè confitentes, veniam petierint, ad miſericordiam recipiuntur. Aliàs vbi innoteſcunt, contra eos procedere debent, quibus ex officio incumbit, citando, atteſtando, capiendo, & procedendo in omnibus iuxta criminum qualitatem, vſque ad ſententententiam diffinitiuam incluſiuè, vt tactum eſt, ſi & in quantum huiuſmodi præcedentes æternæ damnationis laqueum, propter excommunicationem eis ab Eccleſia inflictam, euadere velint.

QVÆSTIO XXXV.

Huius vltimæ partis, ſuper modos ſententertiandi, maleficos quoſque friuolè, aut etiam iuſtè appellantes.

SI verò ad appellationis remedium finaliter delatum confugere Iudex cerneret, notandum: primò quòd hæc interdum valida atque iuſta, interdum friuola atque nulla decernitur. Cùm enim in negotiis fidei ſummariè, ſimpliciter & de plano ſit procedendum, vt ex præcedentibus ſæpè tactum eſt, ex *cap. multorum querela. in Cle.* vbi & appellationis remedium interdicitur. Attamen quia Iudices interdum ſponte, propter negotij arduitatem libenter ipſum prorogant & dilatant: ideò aduertere poſſunt, quòd vbi delatus ſentiret, ſe à Iudice realiter & de facto contra ius, & iuſtitiam aggrauatum, vtpotè quia eum ad defendendum admittere noluit, vel quia ſolus ſine conſilio aliorum, vel etiam ſine aſſenſu Epiſcopi, vel eius vicarij pronunciauit delatum quæſtionare, cùm aliàs ſufficientes probationes pro & contra habere potuiſſet, & huius ſimilia: tunc quidem appellatio foret iuſta, aliàs non.

De appellantibus maleficis.

Secundò notandum, quòd Iudex appellatione huiuſmodi ſibi præſentata, tunc abſque perturbatione & motu debet petere copiam appellationis, proteſtando verbo quòd non currat ſibi tempus, & cùm ipſe delatus tradiderit

ſibi copiam appellationis, aduertat, quòd adhuc habet duos dies ad reſpondendum, & poſt hos duos, adhuc triginta ad Apoſtolos exhibendum. Et licet ſtatim poſſit reſpondere, & Apoſtolus dare iſtos vel illos, vbi ſit multùm expertus & peritus, tamen vt cautius procedatur, melius eſt vt aliquem terminum 10. vel 20. vel 25. dietum eidem ad dandum pariter & recipiendum Apoſtolos, quales dare decreuerit, aſſignare cum poteſtate prorogandi.

Tertiò notandum eſt iudici, quòd infrà tempus iuris, & infrà tempus aſſignatum debet diligenter attendere & diſcutere cauſas appellationis, ſeu grauamina allegata: & ſi videt habito bono conſilio peritorum, quòd iniuſtè & indebitè delatum aggrauauit, ad ſe defendendum non admittendo vel quæſtionibus non debito tempore exponendo, vel ſimilia, adueniente termino aſſignato, corrigat errorem ſuum, & reducat proceſſum ad punctum, & ſtatim in quo erat quando defenſiones ille petiuit, vel terminum ad interloquendum aſſignauit, & ſimilia, & tollat grauamen: quo ablato procedat prout ante. Quia per amotionem grauaminis, appellatio quæ erat aliqua, fit nulla iuxta *c. ceſſante. extrà de appellationibus.*

Grauamina reparabilia & irreparabilia.

Sed hîc tamen diligenter attendat circumſpectus & prouidus iudex, quòd quædam ſunt grauamina reparabilia, & ſunt illa, de quibus iam dictum eſt, & tunc habent locum ea quæ dicta ſunt. Quædam autem ſunt irreparabilia, vtpotè ſi delatus fuerit quæſtionatus realiter, & de facto, & poſt euadens appellat: vel ſi clenodia & aliquantilia, ſimul cum vaſis & inſtrumentis, quibus malefici vtuntur, fuerunt recepti & combuſti, & ſimilia quæ nequeunt reparari nec reuocari: Et tunc non habet locum, prædictus modus ſcilicet proceſſum ad ſtatum reducere in quo fuit grauamen huius irrogatum.

Quarto notandum iudici eſt, quòd licet à die reſponſionis habeat triginta dies ad Apoſtolos exhibendum, iuxta *c. de appel.* & poſſit petenti aſſignare vltimum diem iuris, hoc eſt trigeſimum ad Apoſtolos recipiendum, tamen ne videatur, quòd velit vexare delatum, & de vexatione indebita reddat ſuſpectum: & ne videatur confirmare grauamen ſibi impoſitum propter quod extitit appellatum, melius eſt quòd aſſignet infrà tempus iuris terminum competentem, vtpotè decimum diem, vel viceſimum, & poteſt poſtmodum, ſi expedire noluerit, adueniente termino prorogare, dicendo, ſe fuiſſe aliis negotiis implicatum, vel huiuſmodi.

Quintò notandum iudici eſt, quòd quando præfixit terminum appellanti, & Apoſtolos petenti, quòd non aſſignet ſolùm ad Apoſtolos dandum, ſed ad dandum pariter & recipiendum: Quia ſi aſſignaret ad dandum tantùm, tunc Iudex, à quo appellaretur, haberet appellanti mittere. Aſſignabit ergo ei terminum, hoc eſt, talem diem talis anni, ad dandum eis, & recipiendum à iudice Apoſtolos, tales quales dare decreuerit.

Sextò, notare debet, quòd in aſſignatione huius termini, non citat reſpondendo, quòd dabit Apoſtolos negatiuos aut affirmatiuos, ſed vt plenius deliberare poſſit, dicet quòd exhiberit tales, quales tunc decreuerit exhibendos.

Attendat etiam quòd in aſſignatione huius termini, appellanti, vt tollatur omnis cautela & aſtutia, & malitia appellantis, aſſignet locum in ſpecie, diem & horam: vtpotè quòd aſſignet vigeſimum diem Auguſti, anni præſentis, & horam veſperam, & cameram ipſius Iudicis, in domo tali, talis ciuitatis vel loci ſitam, tali appellanti ad dandum & recipiendum Apoſtolos tales quales decreuerit exhibendos.

Septimò notet, quòd ſi decreuerit in animo ſuo, detinere delatum crimine requirente,

Digitized by Google

requirente, & iuſtitia exigente: in aſſignatione termini ponat, quòd aſſignet talem terminum ad dandum vel recipiendum perſonaliter Apoſtolos, ipſi appellanti, aſſignétque talem locum eidem appellanti, ad dandum eidem, & recipiendum ab eo Apoſtolos, de quo ſit in poteſtate Iudicis appellantem liberè retinere, datis tamen prius ſtatim Apoſtolis negatiuis, aliàs non.

Octauò notet, Iudex, ne aliquid innouet circa appellantem, ipſum capiendo, vel quæſtionando, ſeu è carcere liberando, vel alias ab hora, qua fuit ſibi appellatio præſentata, vſque ad horam qua tradidit Apoſtolos negatiuos.

Epilogando nota; ſæpè contingit, quòd delatus, quando dubitat, quòd contra eum feratur ſententia, quia conſtat ſibi de culpa ſua, frequenter recurrit ad appellationis remedium, vt ſic ſubterfugiat Iudicis ſententiam, vnde ab ipſo appellat, & cauſas friuolas aſſignat, vtpotè quòd Iudex cum captum tenuit, & cautioni idoneæ eũ tradere noluit, & ſimilia friuola colorata, qua appellatione Iudici præſentata, copiam appellationis petat: qua habita ſtatim vel poſt duos dies reſponſionem, diem, & horam, & locum appellanti ad dandum & recipiendum Apoſtolos tales quales decreuerit præfigat, infra terminum tamen iuris, vtpotè 25. 26. vel 30. diem talis menſis: infra quem terminum aſſignatum Iudex copiam appellationis, & grauamina ſeu cauſas, propter quas appellat, diligenter diſcutiat, & cum bono conſilio iuris peritorum deliberet, an exhibeat appellanti Apoſtolos negatiuos, hoc eſt, reſponſiones negatiuas appellationem non admittendo. Vel affirmatiuas & reuerentiales mittendas ad iudicem, ad quem appellat, appellationi deferendo.

Si enim videat, quòd cauſæ appellationis ſunt falſæ vel friuolæ atque nullæ, & quòd appellans non vult niſi iudicium ſubterfugere, ſeu prorogare, det Apoſtolos negatiuos ſine refutatorios: Si autem videat quòd grauamina ſunt vera, & iniuſtè ſibi illata, & non ſunt irreparabilia, vel dubitat, ſi eſt ita, vel aliàs fatigatus propter malitiam appellantis, vult ſe à tanto onere liberare, exhibeat appellanti Apoſtolos infirmatiuos ſeu reuerentiales. Adueniente igitur appellanti termino aſſignato, ſi Iudex nondum formauit Apoſtolos ſeu reſponſiones, vel aliàs non eſt diſpoſitus, peremptoriè poteſt rogare ſimul vel ſucceſſiuè vſque ad trigeſimum diem, qui eſt vltimus terminus iuris ad exhibendum Apoſtolos aſſignatos.

Si autem formauit, & eſt diſpoſitus, poteſt ſtatim dare Apoſtolos appellanti. Si igitur decreuerit dare Apoſtolos negatiuos, ſeu refutatorios, adueniente termino peremptorio aſſignato, exhibebit per modum, qui ſequitur in ſcriptis.

ET dictus Iudex reſpondens præfatæ interiectæ appellationi, ſi dici appellatio mereatur, dicit quod ipſe Iudex, & ſecundùm canonicas ſanctiones, ſeu etiam imperialia ſtatuta ſeu leges, proceſſit, & procedere intendit, & à iuris vtriuſque tramite non diſceſſit, nec diſcedere intendit, minúſque ipſum appellantem aggrauauit, nec aggrauare intendit, aut intellexit, quod patet per cauſas coloratas allegatas ſingulas decernendo. Non enim grauauit in hoc, quòd eum cepit & captum tenuit: Quia cùm ſit ſibi delatus de tali hæretica prauitate, & teſtes multos habeat contra eum, meritò ipſum tanquam conuictum de hæreſi, vel ſibi vehementer ſuſpectum, captum tenere debuit, atque debet, nec grauauit eum, quia dare ipſum noluit cautioni. Nam cùm crimen hæreſeos ſit crimen de maioribus, & ipſe appellans eſſet conuictus & ſtatim in negatiua neqnaquam errat, nec eſt cautioni etiam maximæ dandus, ſi eſt &

Digitized by Google

erat in carceribus detinendus : & ſic diſcurrat per alias rationes.

Quo facto, dicat ſic : Quare apparet quòd ipſe iudex debitè & iuſtè proceſſit, & à iuris ſemitis minimè deuiauit, minúſque ipſum in aliquo aggrauauit: ſed ipſe appellans per quaſdam cauſas coloratas atque fictas nititur ſubterfugere iudicium iniuſtè & indebitè appellando : propter quæ eius appellatio eſt friuola atque nulla, vtpotè à nullo grauamine interiecta ; peccans enim in materia & forma. Et cum appellationibus friuolis nec iura deferant, nec ſit à iudice deferendum, ideò dixit iudex ipſe quod interiectam appellationem non admittit, nec admittere intendit, nec ei defert, nec deferre proponit : Et hanc reſponſionem offert dicto tali ſic indebitè appellanti pro Apoſtolis negatiuis, & mandat inſeri ſtatim immediatè poſt appellationem prædictam eidem præſentatam. Et ſic tradat notario, qui appellationem eidem præſentauit.

QVibus Apoſtolis negatiuis ſic adhibitis appellanti, ſtatim iudex continuando ipſum ſuum officium exequatur, mandando eundem capi ſeu detineri, vel ipſum arreſtando, vel terminum ad comparendum coram ſe eidem aſſignando, vel aliquid ſimile propter quod appareat, quòd non deſinit eſſe Iudex continuabitque proceſſum ſuum, contra appellantem, quovſque à iudice ad quem appellatum ſit prohibitus ne procedat.

Caueat tamen Iudex, quòd nullam nouitatem faciat contra appellantem perſonam, nec ipſum capiendo, nec ſi captus eſt, carcere liberando, nec aliàs ab hora, qua fuit ſibi appellatio præſentata quovſque Apoſtolos ei tradiderit negatiuos : Sed ex tunc, vt prædicitur, poterit, ſi iuſtitia hoc requirat, quovſque ſit prohibitus à iudice ad quem fuerat appellatum : Et tunc cum proceſſibus clauſis & ſigillatis, & cum fide ac tuta cuſtodia, idonea cautione, ſi oportuerit, remittat eum ad iudicem ante dictum.

Si autem Iudex exhibere decreuerit Apoſtolos affirmatiuos & reuerentiales, adueniente eidem termino peremptorio aſſignato ad dandum & recipiendum Apoſtolos : exhibebit per modum qui ſequitur in ſcriptis.

ET dictus Iudex, reſpondendo præfatæ interiectæ appellationi, ſi dici appellatio mereatur. Dicit quòd ipſe iuſtè, & prout debuit, in cauſa præſenti proceſſum, & non alias, nec dictum aggrauatum ſe appellaſſe, aggrauare intendit. Quod patet per allegatas rationes ſingulas diſcurrendo. Non omninò ipſum aggrauabit in hoc quod dixit, &c. diſcurrat per cauſas ſingulas appellationis, meliori modo & cum veritate, qua poterit, reſpondendo.

Concludendo ſic, quare apparet, quòd ipſe iudex dictum appellantem nullatenus aggrauauit, nec cauſam dedit eidem appellanti, metuens ne ſecundùm eius demerita ad iuſtitiam procedatur ; propter quod eius appellatio eſt friuola atque nulla, quia à nullo grauamine interiecta, nec ei eſt iure à Iudice deferendum. Verùm propter reuerentiam Sedis Apoſtolicæ, ad quam extitit appellatum, dicit ipſe iudex, quòd dictam appellationem admittit, eique defert, & deferre intendit, totum præſens negotium ad ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam, & ſanctam Sedem Apoſtolicam remittendo : aſſignando eidem appellanti certum tempus, ſcilicet tot menſes proximè ſubſequentes, infra quos cum proceſſibus; clauſulis & ſigillatis, ſibi per ipſum iudicem tradendis, vel aliàs data idonea cautione de præſentando, ſeu in Romana curia, vel cum fida & tuta cuſtodia, eidem per ipſum iudicem exhibenda, habeat in Romana curia præſentare Domino

Domino noſtro Papæ. Et hanc reſponſionem offert ipſe iudex eidem appellanti, pro Apoſtolis affirmatiuis, & mandatur eam inſeri immediatè poſt interiectam appellationem eidem præſentatam. Et ſic tradet eam notario, qui appellationem eidem præſentauit.

Attendat autem prudens iudex, quòd mox, vt Apoſtolos reuerentiales appellanti exhibuit, in cauſa illa pro qua ille appellauit, ſtatim ipſe deſinit eſſe iudex, nec poteſt amplius de illa cognoſcere, niſi ſibi cauſſa remiſſa per ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam. Quare de cauſa illa ſe amplius non intromittat, niſi mittendo dictum appellantem per modum prædictum ad dominum noſtrum Papam, aſſignando eidem terminum competentem, vtpotè vnius menſis, duorum vel trium: quatenus interim poſſit ſe ad eundem diſponere & parare, recipiátque ab eo de comparendo, & ſe præſentando in Romana curia, infra eundem terminum aſſignatum, idonea cautione. Vel ſi appellans non poteſt illam præſtare, mittatur cum fida & tuta cuſtodia. Vel obligat ſe melius quo potuerit, quatenus ſe infrà terminum aſſignandum in Romana curia præſentabit domino noſtro Papæ, vel per ipſum non ſtabit.

Si autem iudex habet cauſam aliam, ac procedit contra eam in alia cauſa, in qua delatus non appellauit: In ipſa illa cauſa iudex remanet provt ante Iudex: etiam ſi poſt admiſſam appellationem, & datis Apoſtolis reuerentialibus ipſe appellans accuſatur, & denunciatur iudici de aliis hæreſeos criminibus, de quibus non agitur in cauſa, pro qua appellauit, non deſinit eſſe iudex, imò poteſt pro ſe ad informandum, & teſtes examinandum liberè, provt prius. Et finita prima cauſa, in Romana curia, vel ad iudicem remiſſa, poteſt procedere liberè in ſecunda.

Aduertant autem iudices, quòd proceſſus clauſos, & ſigillatos ad Romanam curiam mittant, iudicibus aſſignatis, qui iuſtitiam faciant, proceſſus meritis actitatis. Nec Inquiſitores ibi curent agere contra appellantes: ſed dimittant eos prædictis ſuis iudicibus iudicandos: Qui iudices, ſi inquiſitores nolint facere partem contra appellantes, procedant ex officio ad procurationem appellantium, ſi voluerint expediri.

Aduertant etiam iudices, quòd ſi ad appellantium inſtantiam citentur perſonaliter, & compareant, caueant tamen omnino litem non iurare, ſed attendant proceſſus exhibere, & totam cauſam ad illos reducere, & procurent vt citiùs poterunt remeare ne ibi tædiis, miſeriis, laboribus & expenſis, damnabiliter fatigentur: Sequuntur namque damna Eccleſiæ, & hæretici confortantur, & ex poſt non inueniunt iudices tantum fauorem & reuerentiam, nec timentur, provt eorum præſentia facit. Item ipſi hæretici alij quicunque videntes iudices in Romana curia fatigari, & detineri, erigent ſibi cornua, & contemnent, ac malignabuntur, & audacius hæreſes ſeminabunt, & vbi agitur contra eos, ſimili modo appellabunt. Alij etiam iudices efficiuntur debiliores, ad negotia fidei proſequendum, & ad hæreticos extirpandos, metuentes ne per conſimiles appellationes tædiis, & miſeriis fatigentur. Hæc omnia cedent in magnum præiudicium fidei Eccleſiæ ſanctæ Dei à quibus ſingulis ſponſus ipſius Eccleſiæ eam præſeruare dignetur.

SEQVITVR IN præcedentem Tractatum Approbatio & ſubſcriptio Doctorum almæ Vniuerſitatis Colon.

IVXTA FORMAM publici inſtrumenti.

IN Nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen. Nouerint vniuerſi præſentes, publicum inſtrumentum lecturi, viſuri, & audituri. Quòd anno à Natiuitate eiuſdem Domini noſtri, milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo ſeptimo: Indictione quinta, die verò Sabbati, decima nona menſis Maij, hora quinta poſt meridiem, vel quaſi, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri Domini Innocentij, diuina Prouidentia Papæ Octaui, anno tertio, in mei Notarij publici & teſtium infrà ſcriptorum, ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia, perſonaliter conſtitutus, Venerabilis & Religioſus Frater Henricus, ſacroſanctæ Theologiæ profeſſor, Ordinis Prædicatorum, hæreticæ prauitatis Inquiſitor, à ſancta Sede Apoſtolica, vnà cum Venerabili & Religioſo Fratre Iacobo Sprenger, etiam ſacræ Theologiæ profeſſore, ac Conuentus Prædicatorum, Colonien. priore collega ſua ſpecialiter deputatus, pro ſe & dicto collega ſuo propoſuit atque dixit modernus Summus Pontifex, ſcilicet dominus Innocentius Papa, præfatus, per vnam potentem Bullam commiſit ipſis Inquiſitoribus Henrico & Iacobo Ordinis Prædicatorum, & ſacræ Theologiæ profeſſoribus prædictis, facultatem inquirendi Apoſtolica auctoritate ſuper quaſcunque hæreſes: præcipuè autem ſuper Hæreſim maleficarum modernis temporibus vigentem, & hoc per quinque Eccleſias Metropolitanas, videlicet Moguntinen. Colonien. Treuiren. Saltzburgen. & Bremen. cum omni facultate contra tales procedendi, vſque ad vltimum exterminium, iuxta tenorem Bullæ Apoſtolicæ, quam ſuis habebat in manibus, ſanam, integram, illæſam, & non vitiatam, ſed omni prorſus ſuſpicione carentem.

Cuius quidem tenor Bullæ ſic incipit. Innocentius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam, ſummis deſiderantes affectibus, prout paſtoralis ſollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica noſtris potiſſimè temporibus vbique augeatur & floreat, &c. Finit autem ſic. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo quarto, Nonas Decembris. Pontificatus noſtri anno primo.

Et quia nonnulli animarum rectores, & verbi Dei prædicatores, publicè in eorum ſermonibus ad populum aſſerere & affirmare non verebantur, maleficas non eſſe, aut qui nihil in nocumentum creaturarum quacunque operatione efficere poſſent. Ex quibus incautis ſermonibus, nonnunquam ſec[illegible] brachio ad puniendum huiuſmodi maleficas amputabatur facultas: & hoc in maximum augmentum maleficarum & confortationem illius hæreſeos. Ideò præfati Inquiſitores, totis eorum viribus, cunctis periculis & inſultibus obuiare volentes, tractatum quemdam non tam ſtudioſè, quàm laborioſè collegerunt. In quo, non tam huiuſmodi Prædicatorum ignorantiam, pro Catholicæ fidei conſeruatione repellere niſi ſunt, quantum etiam in exterminium maleficarum debito modo ſententiandi & eaſdem puniendi, iuxta dictæ Bullæ tenorem, & ſacrorum canonum inſtituta laborarunt.

At quoniam conſonum rationi eſt, vt ea quæ pro communi vtilitate fiunt, etiam communi approbatione Doctorum roborentur. Ideò ne præfati Rectores dyſcoli, & prædicatores ſacrarum literarum ignari, æſtimarent

aſtimarent pradictum tractatum, ſicut pramittitur, collectum, minus benè Doctorum determinationibus, & ſententiis fulcitum: eundem alma Vniuerſitati Colonienſi ſeu nonnullis ibidem ſacra pagina profeſſoribus ad diſcutiendum & collationandum obtulerunt, vt ſi qua reprehenſibilia, à Catholica veritate diſſona reperirentur, eorum iudice ſic refutarentur: quod tamen conſona Catholica veritati approbarentur: Quod ſubſcriptis modis factum fuit.

In primis egregius dominus Lambertus de Monte, manu ſua propria ſe ſubſcripſit, prout ſequitur.

Ego Lambertus de Monte, ſacra Theologia humilis profeſſor, Decanus pro tempore facultatis Sacra pagina eiuſdem ſtudij Colonienſis, fateor, ac manu mea propria iſtum tractatum tripartitum, per me luſtratum, & diligenter collationatum, quoad eius partes primas nihil continere, ſaltim meo humili iudicio, quod ſit contrarium, aut ſententiis non errantium Philoſophorum, aut contra veritatem ſancta Catholica & Apoſtolica fidei, aut contra Doctorum determinationes, à ſancta Eccleſia approbatorum aut admiſſorum. Tertia etiam pars vtique ſuſtinenda & approbanda, quoad illorum hereticorum punitiones: de quibus tractat, in quantum ſacris canonibus non repugnat.

Iterum propter experimenta in hoc tractatu narrata, qua vtique propter famam tantorum virorum pracipuorum, etiam inquiſitorum creduntur eſſe vera. Conſulendum tamen videtur, quòd iſte tractatus doctis & viris zeloſis, qui ex eo ſana, varia, & matura conſilia in exterminium maleficarum conferre poſſunt, communicetur ſimul & Eccleſiarum Rectoribus timoratis, & conſcientioſis duntaxat, ad quorum doctrinam ſubditorum corda in odium tam peſtifera hereſeos incitari poterunt ad cautelam bonorum pariter & malorum inexcuſabilitatem atque punitionem, & ſic miſericordia in bonis, & iuſtitia in malis luce clarius pateat, & in omnibus Deus magnificetur, ipſo praſtante, cui laus & gloria.

Deinde ad idem Venerabilis magiſter Iacobus de Stralen etiam propria manu ſua ſubſcripſit, in hunc modum. Ego Iacobus de Stralen Sacra Theologia profeſſor minimus, poſt viſitationem tractatus memorati, ſentio conformiter per omnia, his qua per Venerabilem magiſtrum noſtrum Lambertum de Monte, Decanum Sacra Theologia ſuperius annotata ſunt: quod atteſtor hac ſcriptura manus mea ad laudem Dei.

Pariformiter eximius magiſter Andreas de Ochſenfurt etiam propria manu ſe ſubſcripſit, vt infrà de materia oblati tractatus, quantum prima facie apparuit: Quod conteſtor manus mea ſcriptura, ad finem in eodem expreſſum promouendum.

Conſequenter autem egregius magiſter Thomas de Scotia, ſimiliter ſe propria manu ſua ſubſcripſit: prout ſequitur. Ego Thomas de Scotia, Sacra Theologia Doctor, licèt immeritus conformiter ſentio per omnia venerabilibus magiſtris noſtris pracedentibus, in materia prafati tractatus, per me examinati, quod atteſtor manu propria mea.

Subſequenter & ſecunda ſubſcriptio contrà prafatos Pradicatores incautos ſic acta fuit; inprimis poſiti fuerunt articuli prout ſequitur.

Primò Inquiſitores heretica prauitatis, deputatos auctoritate Sedis Apoſtolica, iuxta formam canonum, commendant magiſtri Sacra Theologia ſubſcripti: & hortantur, quòd dignentur proſequi cum zelo eorum officium.

Secundò, quòd maleficia poſſe fieri permiſſione diuina ex cooperatione diaboli, per maleficos, aut maleficas, non eſt contrarium fidei Catholica, ſed conſonum

dicta

Digitized by Google

dictis ſacra Scriptura : imò neceſſarium eſt, iuxta ſententias ſanctorum Doctorum, illa quandoque poſſe fieri, admittere.

Tertiò, prædicare erga maleficia, non poſſe fieri, erroneum eſt. Quia ſic prædicantes impediunt, quantum in eis eſt, opus pium inquiſitorum, in præiudicium ſalutis animarum.. Secreta tamen, quæ quandoque ab inquiſitoribus audiuntur, non ſunt omnibus reuelanda.

Vltimò, exhortandi veniunt omnes principes, & quicunque Catholici, vt aſſiſtere dignentur tam piis votis inquiſitorum, pro defenſione ſanctæ Catholicæ fidei.

Demùm verò ſubſcripti & ſupraſcripti Doctores prædictæ facultatis Theologicæ, manibus propriis ſe ſubſcripſerunt, prout ego Arnoldus Notarius infraſcriptus ex relatione honeſti Ioannis Vorda de Mechlinia, almæ Vniuerſitatis Colonienſis Pedelli iurati, qui mihi hoc retulit, audiui, & ex manibus etiam ſupra & infraſcriptis apparuit, vidi & in hunc qui ſequitur modum.

Ego Lambertus de Monte Sacræ Theologiæ humilis profeſſor, ita ſentio vt præſcribitur, teſte hac manu mea propria. Ego Vdalricus Tridenvveis *de Eſslingen, Sacræ Theologiæ profeſſor nouiſſimus, vt præſcriptum eſt, ita ſentiendum, hac manus propriæ ſubſcriptione cenſeo. Et ego Conradus de Campis, Sacræ Theologiæ profeſſor humillimus, prout ſuprà cum maioribus meis in idem concurro iudicium. Ego Cornelius de Breda, minimus profeſſor ita ſentio, vt præſcriptum eſt, quod teſtificor manu mea propria. Ego Thomas de Scotia, Sacræ Theologiæ profeſſor, licèt immeritus, conformiter ſentio Venerabilibus profeſſoribus præſcriptis, teſte manu mea propria. Ego Theodoricus de Bummell. Sacræ Theologiæ humillimus profeſſor, ita ſentio, ſicut ſcriptum eſt per magiſtros meos præſcriptos, quod teſtor manu mea propria.*

In aſſertione articulorum præſcriptorum, conformis iudicij ſum cum venerandis magiſtris noſtris, præceptoribus meis, Ego Andreas de Ochſenfurt, Sacræ Theologicæ facultatis profeſſor, ac Theologorum Vniuerſitatis Colonienſis collegij minimus.

Nouiſſimè autem & finaliter iam dictus Venerabilis & Religioſus frater Henricus Inſtitoris, Inquiſitor, habuit & tenuit in ſuis manibus quandam aliam literam pergamenam Sereniſſimi Regis Romanorum, ſigillo ſuo rubeo rotundo, in capſa cerea, glauca impreſſa, impreſſula pergameni inferius impendentis, ſigillatum, ſanam & integram, non vitiatam, non cancellatam, neque in aliqua ſui parte ſuſpectam, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione carentem. Ita quòd in faciliorem expeditionem huius negocij fidei, idem Sereniſſimus Dominus Romanorum Rex præfatus, ipſam eandem Bullam Apoſtolicam ſupra tactam, tanquam Chriſtianiſſimus Princeps, tueri & defendere voluit, atque vult, & ipſos Inquiſitores in ſuam omnimodam protectionem ſuſcipit.

Mandans & præcipiens omnibus & ſingulis Romano Imperio ſubditis, vt in executione talium negociorum fidei, ipſis inquiſitoribus omnem fauorem & aſſiſtentiam exhibeant, nec aliàs faciant, prout in eadem litera plenius continetur & habetur.

Cuius quidem literæ regalis principium & finis hic infrà annotantur in hunc modum. Maxilianus, Diuina fauente clementia, Romanorum Rex, ſemper Auguſtus, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgiæ, & Geldriæ, Comes Flandriæ, &c. Finis verò. Datum in oppido noſtro Bruxellenſi, noſtro ſub ſigillo, menſis Nouembris die ſexta, Anno Domini, Milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto, regni noſtri anno primo.

De

Deſuper premiſſis omnibus & ſingulis iam dictis, Venerabilis & Religioſus frater Henricus, inquiſitor, pro ſe & collega ſuo ante dicto, ipſis à me Notario publicum, ſeu publica inſtrumentum & inſtrumenta, in meliori forma petiit.

Acta ſunt hec Coloniæ, in domo habitationis Venerabilis magiſtri Lamberti de Monte prædicti, infrà emunitatem Eccleſiæ Sancti Andreæ Colonienſis ſita, in camera negotiorum & ſtudij eiuſdem magiſtri Lamberti inferius. Sub Anno Domini, indictione, menſe, die & horis, & pontificatu, quibus ſuprà præſentibus ibidem prædictis magiſtro Lamberto, & Ioanne Pedello: nec non honeſtis viris Nicolao Cuper de Venroide, Venerabilis Curiæ Colonienſis Notario iurato: & Chriſtiano Vintzen de Enſkichen *clerico Colonienſis Diœceſis, teſtibus, ad præmiſſa fide dignis rogatis & requiſitis.*

Et ego Arnoldus Kolich de Enſkirchen *clericus Colonienſis iuratus: Quia præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, vt præmittitur, fierent & agerentur, vnà cum prænominatis teſtibus præſens fui, eique ſic fieri vidi, & vt præfertur ex relatione Pedelli audiui: idcircò præſens publicum inſtrumentum, manu mea propria ſcriptum & ingroſſatum, & inde confeci, ſubſcripſi, publicaui, & in hanc publicam formam redegi, ſignóque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignaui, & rogatus, & requiſitus in fidem, & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.*

FR. IOANNIS NIDER SVEVI,

Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Profeſſoris, & hæreticæ peſtis Inquiſitoris: Liber inſignis de maleficis, & eorum deceptionibus, ſingulari ſtudio ex ipſius Formicario ad explicationem præſentis negotij ſelectus, & propter affinitatem, atque conuenientiam materiarum aliis Malleis maleficarum, nunc primùm nouiter adiunctus.

CAPVT PRIMVM.

NVNC per libellum quintum ſub formicarum proprietatibus de maleficis & eorũ deceptionibus agere placet. Sunt autem formicæ in coloribus variæ: Quia quædam nigræ, aliæ rufæ, aut pallidæ. Per colores autem talium varia conditio vitiorum poteſt intelligi, quamvis ipſa animalia de ſe bona ſint, ſicuti omnes Dei creaturæ. Simile à coloribus formicarũ ad vitia. Per colores veſtiũ indicantur in 5. ſcrip. virtutes & vitia.

Sicut enim per albedinem & candorem veſtium, ſecundùm beatum Gregorium, virtutum puritas & munditia: ita per colores declinantes ab albedine ſecundùm maius & minus vitiorum fœtulentia, ſacro teſtante eloquio, conſueuit accipi.

Hinc eſt quòd beatus Ioannes vidit in *Apocal.* 6. ſub quatuor coloribus equorum vnum nigrum. Nam primus albus, ſecundus rufus, tertius niger, & quartus Equi diuerſi coloris in Apocalypſi explicati.

Acies in aëre viſæ.

rum ciuitatem videri diebus 40. per aëra equites diſcurrentes inauratas ſtolas habentes, & haſtis quaſi coïre armatis, & curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis, & telorum iactus, & aureorum armorum ſplendorem, omniſque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra conuerti.

Angeli cuſtodes exercitus.

Et ibidem iam finita perſecutione, cùm Iudas Machabæus in prælio conſiſteret, apparuernnt aduerſariis de cœlo viri in equis, frenis aureis, decorum ducatum Iudæis præſtantes: de quibus duo Machabæum medium habentes armis ſuis circumſeptum incolumem conſeruabant. Ibidemque 11. procedentes Iudam cum ſuis in aliud bellum Iſraëlis apparuit præcedens eos eques in veſte candida, armis aureis, haſtam vibrans. Et capitulo vltimo ibidem vidit Onyam & Ieremiam ſibi gladium porrigentem pro victoria.

Exercitus Angelorũ cuſtodes piorum.

Sic etiam tertio famulo Heliſæi, qui vidit Syros montem circundare in infinita multitudine, oratione facta, vt oculi famuli aperirentur, vidit idem montem plenum equorum & curruum igneorum in circuitu Heliſæi, vnde & dixit: Noli timere, plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis.

Similia legimus de viſis armatorum exercitibus in aëre ante euerſionem vltimam Ieroſolymorum, factam per Titum & Veſpaſianum. Nam Ioſephus libro ſeptimo, de bello Iudaïco, dicit de eodem: Supra ciuitatem ſidus ſtetit gladio ſimile, & per annum perſeuerauit.

Sidera forma gladiis, currus ferrei.

Cometes ante ſolis occaſum viſi ſunt in aëre, ferrei currus totis regionibus & armatæ acies circumfuſæ: & plura ibi ponit ſimilia.

Similiter ante effuſum ſanguinem Chriſtianorum tempore Gothorum vel Longobardorum in Italia viſæ ſunt præfatæ acies, vt refert beatus Gregorius in Homilia ſuper illud *Lucæ* 21. Erunt ſigna in Sole & Luna: Priuſquam, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, ipſum, qui poſtea humani generis fuſus eſt ſanguinem coruſcante.

In quem finem appareant exercitus cæleſtes.

Ex quibus iam liquet exercituum apparentias Dei nutu futura guerrarum mala præferre, vt iis aut ſpes victoriæ apud eos, quæ metuerunt, acquiratur, aut à malignis hominibus pœna Diuina agnoſcatur, aut apud bonos, & innocentes patientiæ ſcutum contra infauſta arripiatur. Quæ omnia Dei munera ſunt, à theſauro Diuinæ prouidentiæ mundo tranſmiſſa.

Prodigia viſa ante bellum Bohemicum ſiue Huſſiacũ. Pugnantium irruptiones auditæ.

Præterea eo tempore quo regno Bohemiæ & adiacentibus ſibi partibus per diuerſarum ſectarum tam in fide honore, & rebus ac hominum cædibus iactura grauiſſima imminebat prout multis Germaniæ Epiſcopis præſentibus in Nurẽbergia, à Domino Petro Epiſcopo Auguſtẽſi, viro fide digno audiui, circa metas regni præfati nocturno tempore verſus vallem quandam auditi ſunt clamores, & congreſſiones equeſtrium virorum, induti variis coloribus, viſi ſunt ſæpius. Quidam enim equorum inſeſſores rubris, alij nigris & ſimilibus erant induti coloribus. Stupebant ex iis plurimi, & diuerſi variè hæc intrepretabantur.

Cum potentiis nõ iocandũ.

Fuerunt pro tunc duo armigeri audaces ſatis in caſtro non multum diſtanti à loco monſtrorum, quæ omnino ſcire volentes, quid veritatis ſibi viſa prætenderent, nocte quadam verſus vallem, vbi ſolita videri cenſuerunt, iter arripiunt: Antequam autem iis appropinquare auderent, compunctus vnus dixit alteri: Sufficiat nobis iſta vidiſſe, ego iis non approximabo: dictum eſt veterum, cum talibus nullum debere iocari.

Qq 2 Quem

Exploratori monſtrorum caput præciditur.

Quem aliter velut pauidum increpans, equum pupugit, & cum eo congreſſu omnibus antedictis exercitibus appropinquauit: De quibus vnus egrediens caput audaci illi amputauit, & ad ſuos rediit: quo viſo ille qui timidus ſubſtiterat fugam iniit & funeſta noua annunciauit. In craſtino autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle, vbi acies viſæ fuerant, nullius hominis autem vel equi veſtigium repertum eſt, ſed tantummodo in lutoſis locis ſigna quædam & veſtigia auium viſa ſunt.

Morbi inflicti pictori Colmarienſi à phantaſmate quodam.

Prætereà pictorem quendam in Ecclesia noſtra Colmarienſi laborantem habuimus, infirmitatibus tribus læſum. Nam in colore mortuo videbatur ſimilior quàm viuenti, ſemiſurdus fuit auditu, & multum in lingua balbutiens. Quas infirmitates cùm audiſſem ſibi per quoddam phantaſma inflictas, à pictore quæ ſequuntur ipſe audiui. Cùm inquit, iunior in taberna cum ſociis verſus noctem conuixiſſem, nocte tetra ſolus iter arripui accinctus gladio, & verſus villam aliam, quam mihi nominauit; properaui: viſum eſt autem mihi cùm eſſem inter vineas, quædam terribilia obuiare non in ipſo itinere, ſed propè viam. Quo facto, de itinere ſalij, gladium eduxi, & verſus locum phantaſmatis iuuenili fatuitate & vini calore animatus, percuſſi in incertum. Cùm autem neminem viderem in ipſo ictu, aërem neſcio quem me pertranſeuntem ſenſi, quo ſtatim infectus, quas in me videtis infirmitates trinas contraxi.

Tempore etiam quo ſacri imperij electores in cauſis fidei pro bonis regni Bohemiæ dietam in Nuremberga celebrarent: conuenerunt in eadem materia quadam die ſimul vno in conclaui multi Epiſcopi, & tam ſacræ paginæ, quam Canonici iuris quidam Doctores. Ibi enim Archiepiſcopus Moguntinus fuit, itemque Epiſcopus Herbipolenſis, Auguſtenſis & ſi benè memini, Bambergenſis: Et ego inter hos inferior & minimus. Scluſis igitur ſecularibus poſt finem tractatus fidei dominus Moguntinus, de quo præmiſi, vir magnæ induſtriæ, & fide dignus, coram præfatis quod ſequitur recitauit. Nominauit enim nobis quendam Rheni ſibi benè notum militem cuius pro tunc filius viuebat, qui miles, ſuper omnes penè inferioris Alemaniæ nobiles ſemper extiterat minus in rebus bellicis impertertitus; gerebat autem & patiebatur nonnunquam propter ſuam animoſitatem, vel fortitudinem ab aliis graues guerras, propter quas non ſemper de die, ſed nocturno tempore ad loca ſibi commoda equitare ſolebat. Hic igitur quadam nocte coaſſumptis famulis per ſiluam circa Rhenum equitare voluit, & principium eiuſdem intrauit. Antequam verò finem ſiluæ haberent, vltra quam campus latus iacebat, pro vt moris eſt eorum qui verentur inſidias, præmiſit famulum, vt in termino ſiluæ videret, anne in campo inſidiæ aliquæ eſſent: Luna inſplendente, vel aſtris lucentibus hæc videri poterant. Famulus igitur cùm per arborum ramos exploraret commiſſum, vidit per campi longitudinem exercitum ſatis mirabilem appropinquare in equis: quo viſo conſiderata nuntiauit militi qui ait: Stemus modicum, quia veriſimile eſt, pro huius exercitus poſterioris cuſtodia ſubſecuturos alios. Ad hos properabimus, & an inimici ſint, quæ præceſſerunt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde morula tranſacta, de ſylua cum ſuis miles receſſit, in campum venit & neminem niſi quemdam equeſtrem, in equo ſedente & in manu alium ducentem equum eminus ſequentem ſuos intuitus eſt. Ad hunc cùm miles veniſſet, quis eſſet quæſiuit in hæc verba.

Digitized by Google

verba. Nunquid tu cocus meus es? Ita enim ſibi à longinquo videbatur, paulò etiam antea cocus eiuſdem militis vita functus fuerat. Qui reſpondit: Sum domine: Quid, ait miles, hic facis? & qui ſunt hi qui præceſſerunt? Cui defunctus reſpondit: Domine hi qui præcedunt ſunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim nomine expreſſit proprio) quos oportet & me cum eis iſta nocte eſſe Hieroſolymis: quia hæc

Miles nobilis cum ſpectro quodam Hieroſolymam eques proficiſcitur.

pœna noſtra eſt. Et miles iterum: Quid ſibi vult equus iſte quem ducis nullo inſedente? Ad veſtrum reſpondit obſequium erit, ſi mecum ad terram ſanctam venire velitis. Securus eſto, per fidem Chriſtianam recedendo & reuertendo vos viuum reducam, ſi meis obtemperabitis monitis. Tunc miles ait, Diebus meis mira attentaui, his hoc addam etiam mirabile. Diſſuadentibus igitur illud famulis de equo proprio miles proſiliit, defuncti equum aſcendit, & ab oculis famulorum vterque equeſter ſubtractus eſt. Sequenti autem die, famulis iuxta condictum expectantibus, miles & defunctus redierunt ad locum vbi primum conuenerant. Tunc

Dona à ſpectro militi donata.

defunctus militi ait: Me phantaſmate omnino fictum fuiſſe non credatis, duo quæ vobis donata, reſeruate in mei memoriam: vnde protulit mappulam paruam de ſalamandra, & cultellum in vagina. Primum, inquit, cùm immundum fuerit, igne purgate, nec ei nocebit. Alterum cautè tractetis: quia ab eo vulneratus, intoxicatus erit. Et ita defunctus ab oculis militis euanuit.

Guilhelmus Pariſienſis de Vniuerſo.

Ex his prudens Lector colligere poterit nocturnos exercitus nonnunquam videri à bonis & à malis. Qui autem latius de talium natura ſcire cupit, legat deinde Domini Guilhelmi Pariſienſis partem vltimam de vniuerſo, & me ab eiuſdem ſententia declinaſſe non videbit.

An defunctorum animæ ſua exeant receptacula.

Piger: An animæ defunctorum ſua exeunt receptacula, & ſi ſic, quæ hoc facere poſſunt, & etiam quis præfatas apparitiones faciat bonus vel malus angelus quæro. *Theologus:* Sanctus Doctor tibi deſuper reſpódet *in* 4. *diſt.* 45. *quæſt.* 1. ſic dicens, (ſed pondera verba, quia grauida ſunt ſententiis.) Secundum, inquit, diſpoſitionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ ſeparatæ à ſuis receptaculis egreſſæ conſpectibus hominum præſentantur, ſicut Auguſtinus probat libro de cura pro mortuis, & de bonis exemplificat, vt de ſanctis in cœlo. Et hoc etiam credi

Animæ mortuorũ ſuffragia petentes viuorum.

poteſt, quòd aliquando de damnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad ſuffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur, vt per multa exempla patet 4. *libro* Dialogorum beati Gregorij. Nam glorificati, quando volunt, ſed alij non niſi quando permittit Deus, nobis apparere poſſunt, quia ſi ita ſunt pœnis oppreſſi, vt de ſua miſeria magis doleant, quàm curent viuis apparere. Et quamuis aliquando animæ ſanctorum vel damnatorum præſentialiter adſint vbi apparent, non tamen credendum eſt

Animæ pœnis obrutæ magis de ſua miſeria dolent, quàm curent viuis apparere.

hoc ſemper accidere. Aliquando huiuſmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo, vel in vigilando, operatione bonorum vel malorum ſpirituum ad inſtructionem vel deceptionem viuentium. Sicut etiam & viui homines aliquando aliis apparent, & eis multa dicunt in ſomnis, cùm tamen conſtet eos non eſſe præſentes, ſicut Auguſtinus per multa exempla probat libro de cura pro mortuis agenda. Hæc de Thoma.

Digitized by Google

CAPVT II.

Formicæ in publico ædificantes, multùm inquietantur.

FOrmicæ quæ domos ædificant extra ſolitudines propè homines vel beſtias, deuaſtationes ſæpè patiuntur. Nam modò hominum curioſitate, modò pecudum conculcatione, nunc canum inueſtigatione, nunc etiam auium comeſtione, & aliis diuerſis deturbationibus in mundo vel prope mundum nidificantes inquietantur. Eiſque accidit ſicut grano illi, quod ſecus viam cecidit, & venerunt volucres & comederunt illud: *Matth.* 13. Venit enim malus, id eſt, Diabolus, dicit gloſſa, & rapit quod ſeminatum eſt in corde eius. Hic eſt ſcilicet ager, qui ſeminatus eſt ſecus viam: ita exponit ipſa veritas Chriſtus.

Memorandum eſt in propoſito verbum allegatum Beati Gregorij 31. *mora. ſuprà libro* 4. *huius Formicarij, quinto cap.* qui dicit ſuper iſto. Struthio obliuiſcitur quòd pes conculcet oua, & beſtia agri conterat ea. Quid, inquit, in pede niſi tranſitus operationis accipitur? Quid in agro, niſi mundus iſte ſignatur, de quo in Euangelio Dominus dicit: Ager autem eſt mundus? Quid in beſtia, niſi antiquus hoſtis exprimitur, qui huius mundi rapinis inſidians humana quotidie morte ſatiatur.

Diabolus humana ſatiatur morte.

Poſſunt autem per formicas iſtas, quæ ſtultè domum propè hoſtes collocant, hi homines intelligi, qui domum & habitationem propriam contra inſidias Diaboli Eccleſiaſticis ceremoniis non ſtudioſè muniunt. Nam aqua benedicta, omni die Dominica prout ipſe exorciſmus notanter in habitationibus fidelium deberet aſpergi, & ſal exorcizatum pro tunc fideliter ſumi: ſe & ſua, mane & ſæpe quiſque fidelis crucis charactere inſignire, & à peccatis præſertim grauibus ſe immunem cuſtodire, Angelúmque proprium ſæpè pro tutela inuocare, cum Diuino auxilio.

Quæ domum contra diabolum muniant.

Piger. Iam conijcio, vnde fortaſſis quibuſdam plaga quædam venit, vt in eorum habitationibus Dæmonum tumultus ſæpè inquietudines ponant admirandas.

Vnde Dæmonea in quibuſdā ædibus tumultuentur.

Theologus. Hæc multis ex cauſis permittit Dei iuſtitia, aut miſericordia, non tamen ſemper ex obmiſſione alicuius de prætactis circunſtantiis, ſed aliquando pro merito acquirendo patientiæ. De primo ſume taliuſmodi exemplum.

In minori Baſilea paulo ante præſens generale concilium, domicilium habuit quidam vir de mala vita, & fortè de maleficio ſatis ſuſpectus: filiam hic habuit, quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit, & tandem ſenex pater ægrotare cepit. Ad filiam & ad filiaſtrum demonſtrato quodam ſcrinio dixit. Hoc, ait, vaſculum non moueatis, alioquin pœnitentia docebimini, ſed in loco ſtare permittite poſt meum deceſſum: Et ita in breui vetulus expirauit. Tranſacto autem tempore plurimo: nec filia nec eius maritus magni pendit patris iuſſum. Sed de domo priori in aliam domunculam ſe transferentes, ſcrinium, quod ſatis modicum fuit, portauit extra domum verſus nouum hoſpitium, ſed in ipſo itinere tanti ponderis eſſe cepit, vt in ipſo viriles artus deficerent, & exinde vxorem pro adiutorio inuocauit. Hæc autem vxor an poſtmodum in domo ſcrinium aperuerit, vel quo alio modo incantè ſe circa vas habuerit, obliuioni tradidit. Vnum conſtat, quòd in domum nouam cum infantulo, quem genuerant parentes prædicti venerunt. Et ecce ſubito vxor velut rabida, ſuper cunas infantis irruit, eum necare volens. Quod maritus intuens, vt vxorem inuaſit, & eam à Dæmone obſeſſam eſſe didicit, qui cum exorcizaretur minatus eſt Dæmon, ſe non exiturum niſi

Res geſtæ in minori Baſilea de Dæmone in ſcrinio.

niſi eam necaret:& ita factum eſt ſuper exorciſtæ manibus. Altera die maritus per viam ſtratæ incedens publicè, caſum lapidis recepit inopinatiſſimè de ſuperiori parte cuiuſdam canalis cadentis,& in facie cooperatione, vt videbatur, Dæmonis percuſſus eſt tam deformiter, vt homo vix videretur eſſe.

Res geſta in Diœceſi Argentinenſi, de virginibus obſeſſis.

In Argentinenſi diœceſi duæ ſorores vnà cohabitabāt domo:ſenior Margareta, iunior verò Barbara vocabatur. Senior matura, deuota & experta ſatis erat,& ambæ caſtitatis propoſitum habuerunt:& ideo hoſtem eis inſidiantem Dæmonem palam & clam multis annis ſuſtinuerunt. Clam aliquando per ſerpentis iuniorem Dæmon ſequebatur, vbi inceſſit in domo: aliquando verſus aures ſibi clamitabat,nonnunquam ſonitus & ſtrepitus terribiles faciebat quovſque extranei etiam talia perciperent,qui domum eandem intrauerant gratia alicuius operis expediendi.

Quia antiquus ſerpens vocatur.

Appropinquabat poſt tres circiter annos feſtum omnium Sanctorum, ſuper quo ſenior, quæ valdè deuota fuit, confiteri volebat: hanc dum ſacerdotem, in Eccleſia vellet accedere gratia confitendi, quidam malignus ſpiritus impulit ictu quodam tam valido vt ferè ad terram caderet: nec tamen virgo à propoſito deſtitit, ſed poſtmodum confeſſa eſt, non curans impulſum Dæmonis, quem tamen grauiter ſenſerat infra modicum tempus, poſtea ſub ſpecie magnæ muſcæ venit aliquotiens Dæmon auribus ſe appendens iunioris: aliquando per dorſum eius extrinſecus: aliquando verò capiti inſidebat. Et quandocunque ſibi appropinquare voluit, prius ad ſpatium modicum ſonitu quodam ſignum dare ſolebat ſui aduentus.

Quia Beelzebub vocatur.

Tandem cum iunior quadam nocte in ira notabili ſe ad lectum poſuiſſet: ob quam cauſam neſcio: venit more ſolito Dæmon, qui virginem poſſedit, & in capite tam validè preſſit, vt putaret ſe perdidiſſe vſum rationis. Hoc autem coniacenti ſibi ſorori indicauit,ſed illa eam iuuare de cætero non valebat. Nihil præterea poſt hanc obſeſſionem inquietudinis auditum eſt in domo,ſed in vigilia Paſchæ,& in ſacris noctibus ſequentibus iuuenis crudeliter à Dæmone vexabatur.

Hæc cùm ad me deducta eſſet (ſemper enim vitebatur ratione) adhortatus ſum, vt confiteretur mihi ſacramentaliter. Quod cùm prompto animo & deuoto incepiſſet, ita Dæmon ſe eius immerſit faucibus, vt nullatenus loqui valeret concepta; probabam autem poſtea per certa verba, an aliqua lateret fictio fœminea. Sed luce clarius Diabolum in ea intuebar certis ex ſignis.

Piger. Scio quod per exorciſtam tentatum fuit,quicquid circa eam fieri potuit, vt liberaretur, & tamen non fuit liberata à Dæmone pro tunc,quæ ergo cauſa huius fuit.

Theologus. Sex ex cauſis aliquis non liberatur, aut propter paruitatem fidei offerentium: aut propter peccata Dæmonium ſuſtinentium, aut propter accommoda remedia adhibere negligentium: aut propter exorciſtæ aliquod in fide vitium, aut propter reuerentiam virtutum in alio exiſtentium.

Quod ex cauſis quidam à Dæmonibus non liberentur.

De primis duobus habes exemplum, *Matth.* 17. & *Marci* 9. In parte vnici filij ſui lunatici & diſcipulorum in Chriſti præſentia. Primo enim offerens & turba fide carebat, vnde pater cum lachrimis orauit. Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Ieſus ait: O generatio incredula & peruerſa, quovſque ero vobiſcum. De ſecundo videlicet de ſuſtinente Dæmonium, Ieſus increpabat eum, ſcilicet filium: quia vt beatus Hieronymus ibi dicit, propter peccata ſua à Dæmone fuerat oppreſſus.

Incredulitas parētum impedit quominus Dæmon excutiatur.

De

Digitized by Google

Tres columnæ fidei Apoſtolicæ.

De tertio, de neglectu debitorum remediorum patet, quia non fuerunt parentes boni & perfecti viri, vnde Chryſoſtomus ibi dicit: Columnæ fidei non aderant, videlicet Petrus, Iacobus, & Ioannes. Sed in transfiguratione Chriſti iam præſentes erant, nec oratio & ieiunium aderant, ſine quibus Chriſtus ait: Hoc genus Dæmoniorum non eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquando oportuerit nos circa curationem tale aliquid patientium permanere, non admiremur, nec interrogemus, nec loquamur quaſi audienti ſpiritui immundo, ſed abigamus ieiuniis & orationibus ſpiritus malignos. Et gloſſa dicit. Hoc genus Dæmonij, id eſt, iſta carnalium voluptatum mutabilitas, ad quam ſcilicet ſpiritus ille inclinabat, non vincitur niſi ſpiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Ieiunia & orationes Dæmonibus reſiſtunt.

Defectus in exorciſtante

De quarto exorciſtæ vitio præſertim in fide patet ibidem de Chriſti diſcipulis compræſentibus: vnde poſtea ſecretò diſcipuli quærentes cauſam ſuæ impotentiæ: Reſpondit, propter incredulitatem veſtram: Amen dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi, & tranſibit. Vnde Hilarius: Crediderunt quidem Apoſtoli, nondum tamen erant perfectæ fidei. Nam Domino in monte demorante, & ipſis cum turba reſidentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vitis patrum, vbi legimus aliquando obſeſſos non liberatos per ſanctum Antonium, eius autem diſcipulum Paulum liberaſſe.

De Dæmonibus inquietantibus domos exempla.

De ſexto patebit infra, vbi de maleficiatis habebimus.

Piger: De inquietantibus domos da exempla.

Theologus: Vix iam decem ſunt anni tranſacti, quòd in ciuitate Nurembergenſi monaſteriũ noſtri Ordinis ſanctæ Catharinæ dictum, cum extrema difficultate reformabatur per vndecim illuc tranſmiſſas deuota reformatrice ab alio reformato loco. Fuerant enim omnes ſorores in dicto monaſterio ad reformationẽ inuoluntariæ, & pro ſe complices ſibi in ciuitate non paucas habuerunt. Poſtquam igitur locus regulariter clauſus eſt & ceruicoſa gens ſexus fragilis colla iugo ſubmiſit obedientiæ, venit in monaſterium quidam Dæmon, qui primum ſonitibus nocturnis inſolitis moniales quaſdam infeſtabat. Quod cùm ad me venit perſuaſi vt talia non crederent eſſe à Dæmone, ſed à muribus & gliribus, vel ex debilitate capitis: quia deliramenta ſuſpicabar affuiſſe mulierum.

Moniales S. Catharinæ Nurembergæ à Dæmone vexatæ.

Altera nocte venit Dæmon, & vnam de iis quæ rebelles extiterant: vt puto ſacriſtanam, matutinas pulſare volentem, ita compreſſit, vt eadem die putaretur ſepulturæ tradi debere & tandem tam de die quàm de nocte ſic inquietabat conuentum præfatus Dæmon, vt per totam noctem oporteret per vices cuſtodias vigilantium ſororum ponere, quia nulla audebat ſola incedere. Fuit autem totus ſtupidus effectus ſexus mollis & fœmineus, ita vt neque ego ſcirem quid cum eis eſſem facturus: tamen orationes priuatas ſingulis iniunxi & publicas, patientiam habere prædicaui, & vt in domino confiderent ſæpè ſuaſi.

Bonus finis vexationis Dæmonis.

In præfato verò opere, licèt Dæmonis malitia aliquid adquireret (quædam enim dixerunt: Ecce quando latam viam & antiquam ambulauimus, hæc nobis nunquam acciderunt) Sed tamen per Dei gratiam Diabolus plus perdidit hoc in ludo quàm acquiſierit. Quia quaſdam ceruicoſas fœminas, quas ad plenum pietas reformatarum non valebat trahere, hoc phãtaſma adeò terruit, vt totius vitæ ſuæ facinora confiterentur ſacramẽtaliter, veſtes veteres deponerent, & nouas ſecundùm ordinis formam induerent, & in

in aliam vitam nouam ſe ttansformarent. Hoc cùm Dæmon videret, tandem per Dei gratiam deſtitit, & neſcio quo deuenit.

Tempore Conſtantienſ. concilij in curia ſororum deuotarum, quæ canoniſtæ regulares ſunt, & vocantur monaſterij Pilluruet propè Nurẽbergam, Eyſtetenſis diœceſeos, quidam ſpiritus nocturnis temporibus multos inquietare ſolebat, ſed monaſterium ſororum ab intra nullatenus perturbabat, in domo verò Capellani & locis eidem conuicinis moleſtus multis extitit quibuſdam ſtrepitibus & ſibilis ac pulſibus non multum excellentibus ſed manifeſtis: aliquando enim ad parietes percutiebat, aliquando verò ioculator varias mimorum fiſtulas, vt videbatur, flabat, & talia non nociua multùm faciebat.

Fiſtuans Dæmon. I.

Quidam interea frater, de Conuentu Nurembergenſi deuotus, & indè notus, circa feſta quædam petitus eſt, vt Capellanum in Diuinis iuuaret, qui cùm in ſuperiorem partem domus poneretur, & ſpiritum ignoraret, nocte phantaſmata ſcn ſit, quòd ſibi tunicam, quam circa ſe poſitam habuit, abſtraxit. Et exinde frater clamare cæpit: Fures, fures, ſuccurrite homines. Hoc campanarius, qui in eadem domo iacebat audiuit: & negotium intellexit, lumen accendit & clamantem adiit, eúmque ſtupidum reperit, & veſtimenta, quibus tectus fuerat, diſtincta vidit per ſpiritum in camera. Scapulare autem fratris nullibi reperire potuerunt, quouſque tandem foramen quoddam ſatis paruum in pariete conſpexerunt. In illud enim ſpiritus ille ſcapulare ſtrictiſſimè conuolutum & glomeratum abſconderat. Finito verò anno vno aut circiter phantaſma illud abſceſſit.

Dæmon exuens ſcapulari & veſtibus.

Piger: Quales, quæſo, mihi dicas, illi ſpiritus ſunt, qui ſic inquietant homines: an animæ ſunt ſeparatæ vel maligni ſpiritus Dæmonum.

Theologus: Prout ex fine præcedentis capituli elicere potes, animæ non ſunt veriſimiliter, ſed omnino Dæmones, qui in multiplici ſunt differentia. Nam quidam neminem poſſunt lædere grauiter ſaltem, ſed ſolùm principaliter ioculationes exercent. Alij incubi ſunt vel ſuccubi, prementes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos: alij verò ſunt, qui homines lacerandi vel necandi habent poteſtatem. De quibus ita dicit Caſſianus *collat. ſenten.* 1. Tot eſſe immundos ſpiritus, quot in hominibus ſtudia non dubiè comprobantur. Nam nonnullos eorum quos etiam paganos vulgus appellat, ita ſeductores & ioculatores eſſe manifeſtũ eſt: vt certa quæq; loca ſeu vias iugiter obſidẽtes, nequaquam tormẽtis eorũ, quos prætereuntes poterũt decipere, delectentur, ſed deriſu tantummodo & illuſione contenti, fatigare eos potius ſtudeant quàm nocere. Quoſdam verò ſolumodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita eſſe furori ac truculentiæ deditos, vt non ſint contenti illorum tantummodo corpora, quos poſſederint, atroci delaceratione vexare, ſed etiam irruere ſuper eminus tranſeuntes, atque affligere illos ſæuiſſima cæde feſtinent, Quales illi in Euangelio, videlicet *Matth.* 8. deſcribuntur. Similia dicit Vuihelmus vbi ſupra de vniuerſo.

Differentia multiplex Dæmonum.

Dæmones pagani.

Ioculatorij dæmones.

Truculentiſſimi dæmones.

CAPVT III.

Frigus graue ouis formicarum ſuperueniens prolem impedit, aut naſci retardat, vel in toto necat. Nimium enim algor & frigoris magnitudo vitam adimit viuentibus & viuificandis: ſæpè nocet.

In frigore autem malorum corda intelligi poſſunt, quæ calore charitatis & à ſole inſtitiæ aliena, torpore malitiæ vel perfidiæ ſunt plena: quo contra de

Diaboli niui comparantur.

forti muliere *Prou. vltimo* dicitur. Non timebit domui ſuæ à frigoribus niuis. Vbi gloſſa: Frigora niuis ſunt corda malorum perfidiæ torpore algentia. de quibus dicitur videlicet *Mat.* 23. Quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum, quia corda nimis illa opprimuntur, quæ ob ſuperbiam de cœlo corruentes in tenebris adhuc velut Angelum lucis oſtendere præſumunt, & habitum niueum præferunt, quod Dei & angelorum eius proprium eſt, ſcilicet niueo habitu ſuæ virtutis claritatem ſignare.

Quid ſignificent duplices veſtes domeſticorum Eccleſiæ.

Non timebit autem domui ſuæ à frigoribus niuis hæc mulier, quia credidit Deo dicenti, quòd portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus, ſapientia ſcilicet ad hæreſes reuelandas, & patientia ad tollendas per totum hoſtium pugnas. Vel veſtiti ſunt duplicibus, quia promiſſionem habent vitæ quæ nunc eſt, & futuræ. Nunc adiuti à Deo ne deficiant, tunc autem in beatitudine Diuina viſione ditati. Item veſtiti ſunt duplicibus, vna veſte operis, altera mentis, fide ſcilicet & factis, ſacramentiſque redemptoris imbuti & exemplis. Hæc in gloſſ.

Per frigus igitur, quod prolificationi formicarum eſt nociuum, Maleficarũ ſuperſtitiones accipere poſſumus maleficus enim dicitur quaſi malefaciens, vel malè fidem ſeruans, & vtrumque in maleficis, qui ſuperſtitionibus & operibus proximum lædunt, ſatis reperitur.

Quot modis malefici nocere poſſunt.

Piger: Superſtitionum ex beato Iſidoro ſcio multæ ſunt ſpecies, ſed quia de maleficis mentionem feciſti: Quot modis nocere poſſint proximis, nunc edito.

Theologus. Septem mihi modi occurrunt, quibus ex parte eorum quæ ſunt hominis nocere poſſunt, ſed nunquam niſi Deo permittente: Neque eo quo nocere dicuntur tempore actionem vel paſſionem per ſe immediatè inferunt, ſed per verba ritus vel facta quaſi per pacta inita cum Dæmonibus lædere dicuntur. Nam potius Dæmones hæc & immediatè læſiua inferunt.

Vnus igitur modus eſt, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem aliquam, vel mulieri ad virum. Alius eſt quando odium vel inuidiam in aliquo ſeminare procurant. Tertius eſt in iis, qui maleficiati dicuntur, ne vi generatiua vri valeant ad fœminam, vel viceuerſa fœmellæ ad virum. Quartus modus eſt, cùm in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus cùm vita priuant. Sextus quando vſu rationis aliquem priuant. Septimus, cum quocunque prædictorum modorum aliquem in ſuis rebus vel animalibus lædere quærunt cum effectu.

Piger. Peto de his funditus omnibus informari, quia quidam talia aut negant omnino, aut cauſis naturalibus ſolùm aſcribunt, in parte non ea concedunt.

Theologus. Funditus noſcere talia ad modicum vtile eſſet, imò fortè quibuſdam noceret; oporteret enim prohibitos inſpicere libros, vel ſuperſtitioſa aliqua, quæ conſcientioſum eſſet in tanta temporis egeſtate perlegere. Nec opus eſt ſcire talia latè, tibi præſertim, qui ex conditione ſtatus ad id non obligaris.

Verum tamen exempla tibi tradam, & doctrinas aliquas petito tuo accommodas quas habeo partim à Doctoribus noſtræ facultatis, partim etiam per experientiam cuiuſdam probi iudicis ſecularis & fide digni, qui quæſtionibus & faſſionibus ac publicis experientiis & priuatis talia multa didicit, cum quo latè & profundè ſæpè contuli, domino Petro videlicet ciue Bernenſi

Bernenſi in Lauſanenſi Diœceſi, qui multos vtriuſque ſexus incinerauit maleficos, & alios fugauit è territorio dominij Bernenſium. Contuli inſuper etiam cum domino Benedicto monacho ſancti Benedicti ordinis, qui licet modò ſit religioſus multum Viennæ in reformato monaſterio, tamen ante decennium adhuc in ſæculo degens, fuit Necromanticus, ioculator, mimus & truſator apud ſæculares nobiles inſignis & expertus. Audiui ſimiliter quædam de ſequentibus ab inquiſitore hæreticæ prauitatis Eduenſi, qui noſtri Ordinis fuit in Conuentu Lugdunenſi deuotus reformator & in Eduenſi Diœceſi multos de maleficiis reos inquiſierat.

Ex Necromantico ioculatore & truſatore fit monachus.

Sunt igitur, vel nouiter fuerunt, vt idem inquiſitor & dominus Petrus mihi retulerunt, & fama communis habet circa diſtrictum Bernenſ. dominij, quidam malefici vtriuſque ſexus, qui contra humanæ naturæ inclinationem, imò aduerſus conditiones ſpecierum omnium beſtiarum, lupina ſpecie excepta tantummodo, propriæ ſpeciei infantes vorant & comedere ſolent. Nam in oppido *Poltingen* Lauſanenſis Diœceſis, quidam dictus *Stadelin* grandis Maleficus, captus per præfatum Petrum iudicem loci, qui fatebatur ſe in certa domo vbi vir & vxor ſimul manebant, vir per ſua maleficia ſucceſſiuè in vtero vxoris præfatæ ſeptem circiter infantes occidiſſe, ita vt ſemper abortum faceret fœmina annis multis. Simile fecit in eadem domo omnibus pecoribus fetoſis, quorum nullum viuum partum edidit in eiſdem annis prout rei euentus probauit.

De maleficis vorantibus infantes.

Cumque antedictus nequam quæſtionaretur, an in ij & qualiter reus eſſet, facinus aperuit, dicens: Subter limen oſtij domus ſe lacertam poſuiſſe, & ſi amoueretur, fœcunditatem inhabitantibus reſtituendam prædixit. Cùm autem ſerpens ille quæreretur ſub limine, nec inueniretur, quia in puluerem, fortaſſis redactus erat, pulueres ſeu terram deſuper poſitam aſportabant: & in eodem anno vxori & omnibus iumentis domus fœcunditas reſtituta eſt. Præfato autem torto non ſponte fatebatur: & demum per prædictum iudicem ignibus traditus eſt.

Lacerta ſub limine oſtij impedit fœturam.

Cautela obſeruanda ſi animantia ſub ſliminibus non reperiantur.

Deinde antefato inquiſitore mihi referente hoc anno perecpi, quòd in Lauſanenſi ducatu quidam malefici proprios natos infantes coxerant & comederant. Modus autem diſcendi talem artem fuit, & dixit, quòd malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum viſibiliter Dæmonem in aſſumpta imagine viderunt hominis. Cui diſcipulus neceſſariò dare habebat fidem de abnegando Chriſtianiſmo, de Euchariſtia nunquam adoranda, & de calcando ſuper crucem, vbi latenter valeret.

Fuit inſuper fama communis, dicto Petro iudice mihi referente, quòd in terra Bernenſium tredecim infantes deuorati eſſent intra pauca tempora à maleficis: quamobrem etiam publica iuſtitia ſatis durè exarſit in tales parricidas. Cùm autem Petrus quæſiuiſſet à quadam capta malefica, per quem modum infantes comederent. Illa reſpondit. Modus iſte eſt. Nam infantibus nondum baptizatis inſidiamur: vel etiã baptizatis, præſertim ſi ſigno crucis non muniuntur, & orationibus hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, ceremoniis noſtris occidimus quos poſtquam putantur oppreſſi eſſe, vel aliunde mortui, de tumulis clam furto recipimus, in caldari decoquimus quouſque euulſis oſſibus tota penè caro efficiatur ſorbibilis & potabilis. De ſolidiori huius

Maleficorum aurum potabile.

materia vnguentum facimus noſtris voluntatibus & artibus ac tranſmutationibus accommodatum: de liquidiori verò humano flaſcam aut vtrem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cerimoniis, ſtatim conſcius efficitur, & magiſter noſtræ ſectæ.

Modum autem eundem alius iuuenis maleficus captus & incineratus, tandem licet vt credo verè pœnitens, diſtinctius reſerauit, qui manus dicti Petri iudicis vnà cum vxore malefica in perſuaſibili paulò antea euaſerat. In Bernenſium namque iudicio captus dictus iuuenis cum vxore, & ab eadem in diſtinctam turrim repoſitus, dixit: Si meorum facinorum veniam conſequi poſſem, omnia quæ de maleficiis ſcio, libens patefacerem. Mori enim video me oportebit. Cumque per literatos, ſi verè pœniteret, audiſſet ſe veniam conſequi poſſe omnimodam, tunc lætè ſe morti obtulit, & modos primævæ infectionis oſtendit.

Ordo, inquit, talis eſt quo etiam ſeductus ſum: oportet primò, vt Dominica die, antequam aqua benedicta conſecratur, Eccleſiam introire mox futurum diſcipulum cum magiſtris, & ibidem abnegare coram eis Chriſtum, eius fidem, Baptiſma & vniuerſalem Eccleſiam. Deinde homagium præſtare magiſterulo, id eſt, paruo magiſtro, (ita enim dæmonem & non aliter vocant.) Poſtremo de vtre bibit ſupradicto: quo facto, ſtatim ſe in interioribus ſentir imaginem noſtræ artis concipere & retinere, ac principales ritus huius ſectæ. In hunc modum ſeductus ſum, & vxor mea, quam tantæ pertinaciæ credo, vt porius incendium ſuſtineat, quàm minimam fateri velit veritatem. Sed heu, ambo rei ſumus. Sicut dixit iuuenis, ita reperta eſt per omnia veritas. Nam præconfeſſus iuuenis in magna contritione mori viſus eſt, vxor verò teſtibus conuicta, veritatem nec in ipſa tortura fateri voluit, nec in morte, ſed incendio præparato per lictorem eidem verbis peſſimis maledixit, & ſic incinerata eſt. Ex prædictis iam liquet, quàm noxium ſit frigus perfidiæ, quod infantes & partus ſolet occidere.

Vnico potu mutãtur animi abnegantiũ Deum.

Piger: Eſt ne licitum maleficium de loco tollere.

An liceat maleficia ex locis, vbi ponuatur auferre.

Theologus. Antiqui negant, moderni concedunt, vtique benè. Sed ſola opus eſt vnica diſtinctione: Quia aut tolli poteſt per aliud maleficium, ſeu per ritus alicuius malefici illicitos. Et id conſtat eſſe illicitum, imò potius homo mori deberet quàm in talia conſentire. Aut tolli poteſt ſine nouis ſuperſtitionis operibus, vt per motum localem: velut dictum fuit de puluere lacertæ. Et illud eſt licitum.

Exemplum de priori caſu. Nam inquiſitor Eduenſ. mihi referebat, quòd modus tollendi maleficium aut ſe vindicandi in maleficio, talis practicabatur ſuo tempore. Venit enim aliquis læſus in ſe vel in ſuis, ad maleficam, ſciſcitans ſcire malefactorem. Tunc malefica plumbum liquefactum aliquotiens fundebat in aquam, quouſque opere dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua viſa imagine, malefica quæſiuit ab explorante. In qua parte vis lædi maleficum tuum, & in eodem vulnere eum agnoſcere. Cúmque explorator locum eligeret, ſtatim malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrum poſuit, & locum vbi reum inueniret indicauit. Nomen tamen nullatenus manifeſtauit, ſed experientia teſte maleficus per omnia lædi reperiebatur, ſicut ſua imago plumbea.

Modus explorationis an aliquis maleficiatus ſit.

An maleficis malefici non nominantur propriis nominibus.

CAPVT IV.

Comparatio alasarum formicarum.

ALis carentes formicæ, vel nimium progredientes in publicum ab aliis

aliis beſtiis faciliter necantur: quia aliis pennatæ multum ſe ſubleuant, ne beſtiis terræ præda fiant.

Per alas notantur virtutes.

Per alas autem virtutes intelliguntur, quia talibus multum boni feruntur. Vnde *Ezech.* 3. Deſcriptis volantibus animalibus dicit: Audiui poſt me vocem commotionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco ſuo, & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram. Sic exponit beatus Gregorius *libro* 24. *moral.* Quid namque per alas animalium niſi virtutes debemus ſentire ſanctorum, quæ dum terrena deſpiciunt, ad cœleſtia volando leuantur.

Deſpicientes terrena, ſubuolant vt Aquilæ.

Vnde iam directè per *Iſaiam* dicitur: Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas vt aquilæ. Volantia itaque animalia alis ſuis ſe viciſſim feriunt: quia ſanctorum mentes, in eo quòd ſuprema appetunt, conſiderantes, inuicem alternis virtutibus excitantur. Ala enim ſua is me percutit qui exemplo ſanctitatis propriæ me ad melius accendit, & ala mea vicinum ferio ſi aliquando alteri opus bonum quod imitetur oſtendo.

Ala alam feriens.

Formicæ Moniales alatæ.

Illæ verò formicæ moniales, quæ virtutum pennis non ſunt alatæ, vel quæ nimium ſuæ domus, Eccleſiæ videlicet Catholicæ limites incautè exeunt, in perfidiam incidendo, tales ab vrſis, per quos malefici vel Necromantici poſſunt intelligi, faciliter deuorantur, ſicut ij ſimplices pueri in figura, qui domos egredientes parentum, & Eliſeum deridentes, ab vrſis deuorati eſſe leguntur. 4. *Reg.* 2.

Differentia inter necromanticos & maleficos.

Piger. Quia de Necromanticis mentionem feciſti, quæro anne differentia eorum ſit à Maleficis, & ſi ſic, quæ eorum ſint opera.

Theologus. Necromantici propriè hi dicuntur, qui de terra ſuperſtitioſis ritibus mortuos ſe poſſe ſuſcitare ad loquendũ occulta oſtentãt. Qualis fuit illa olim pythoniſſa, quæ ad preces Sauli Samuëlem ſe ſuſcitare velle aduocabat, vt euentum belli patefaceret Regi, 1. *Reg.* 28. Qualis etiam Simon magus fuit peſſimus, qui ſupra principis Apoſtolorum ſe auctoritatem præferens, defunctum ſe ſuſcitare finxit. Ex accommodatione tamen vſus, nec necromantici dicuntur, qui per pacta dæmonum per fidem cæremoniis futura prædicunt, aut occulta reuelatione dæmonum aliquid manifeſtant, aut qui maleficiis proximos lædunt, & à dæmonibus ſæpè læduntur.

Necromantici qui communiter habeantur.

Fuit, & hodie viuit Viennæ in monaſterio, quod ad Scotos dicitur, Frater de quo præcedenti capitulo retuli, ſancti Benedicti ordinis, hic in ſeculo exiſtens, famoſiſſimus fuit Necromanticus. Nam libros dæmonum de Necromantia habuit, & ſecundum eoſdem ſatis miſerabiliter & diſſolutè vixit plurimo tempore. Habuit autem ſororem virginem deuotam multum, de ordine pœnitentium, cuius vt puto precibus frater à faucibus dæmonis erutus eſt. Compunctus enim, ad diuerſa loca diuerſorum reformatorum monaſteriorum venit, petens ſibi ſanctæ conuerſationis tradi habitum. Sed quia giganteæ ſtaturæ & terribilis aſpectu erat, & in maleficiis ac ioculationibus princeps aliorum, fidem vix alicui viro dabar. Tandem autem receptus in antedicto monaſterio in ipſo ingreſſu nomen mutauit & vitam, Benedictus enim vocari cæpit: & ſecundum beati patris Benedicti regulam adeò profecit, vt infra paucos annos ſpeculum religionis effectus, in Prioratus poneretur officiũ: & in Ambone pro ſæcularibus profectus, gratioſus eſt prædicator factus ad populum. Hic cùm adhuc eſſet nouitius, prout eo referente audiui, multas vexationes à Dæmonibus quos reliquerat ſuſtinuit. Cùm enim confeſſus fuiſſet ſacramen

Mutatio nominis in ſuſceptione monachiſmi.

ſacramentaliter quadam die, & virus ſuæ peruerſæ vitæ euomuiſſet ob ſpem veniæ, ſequenti nocte lucernam in manibus deferens, Dæmonem adeſſe ſenſit. Eandem namque lucernam violento ictu de nouitij manibus Dæmon excuſſit, & eum non modicum lædere molitus eſt. Sed vicit Chriſti miles huius vrſi tyrannidem, quia virtutum alas iam aſſumpſerat, quibus per orationes ſacras ab ore beſtiæ liberatus eſt.

De Schafio in murem ſe cõuertente.

Præterea quemadmodum à ſupradicto Petro iudice audiui. In territorio Bernenſium, & in locis eidem adiacentibus, à ſexaginta circiter annis ſuprafata maleficia à multis practicata ſunt: Quorum primus auctor fuit quidam Schafius dictus, qui publicè de hoc gloriari audebat, quòd quandocunque vellet, ipſe ſe in omnium ſuorum æmulorum oculis velut murem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum ſuorum læthalium, & ita capitalibus inimicorum ſuorum manibus ſæpè, vt dicitur, euaſit. Sed cùm terminum ſuæ malitiæ Diuina iuſtitia facere voluit, tandem per hoſtes ſuos in ſtuffa quadam prope feneſtram quandam ſedere explorabatur cautè: quo in loco, cùm nullum ſibi inſidiantium ſuſpectum haberet, per feneſtram gladiis & haſtis inopinatè transfixus eſt, & ob ſua facinora mortuus ibi miſerabiliter. Hæc fraudis commenta diſcipulo qui Hoppo vocabatur, reliquit. Et idem ſupradictum *Stadelin* in maleficiis magiſtrum fecit.

Huius Hopponis etiam Sprenger meminit.

Malefici protrudẽtes in aquam infantes, & propè aquam ambulantes.

Sciuerunt hi duo, quando ſibi placuit, tertiam partem fimi, fœni vel frumenti, aut cuiuſcunque rei vicini agro nemine vidente ad proprium agrum deferre, grandines vaſtiſſimas & auras læſiuas cum fulminibus procurare, in aſpectu parentum infantes prope aquam ambulantes in ipſam nullo vidente proiicere. Sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, in rebus & corporibus proximos lædere, equos ſub inſeſſoribus, ſi ſtrepam aſcendere teneret, phreneticos facere de loco ad locum per aëra, vt putabant tranſmeare, à ſe cum capi deberent, fætores peſſimos emittere, in ſe capientium manus & animos tremorem magnum incutere, occulta aliis manifeſtare, & quædam futura prædicere, abſentia velut præſentia conſpicere, ictu fulminis nonnunquam quem vellent interimere, & multa alia peſtifera procurare ſciuerunt, vbi & quando Dei iuſtitia hæc fieri permiſit.

Piger. Duo hîc ſcire vellem. Primum vtrum ne Dæmones & ſui diſcipuli talia maleficia in fulminibus, grandinibus & ſimilia, quæ dixiſti, facere poſſent, de quibus aliqui dubitant. Secundo quæro, fateantur ne tales miſeri, per quæ Diuina opera in ſuis machinamentis impedirentur.

Malefici deludentes ſe pios ſequentes.

Theologus. Ad primum reſpondeo, haud dubiè poſſunt, ſed non niſi Deo permittente. Nam *Iob 1. & 2.* Accepta poteſtate à Deo, ſtatim Dæmon procurauit vt Sabbæi quingenta iuga boum & quingentas aſinas auferrent, vt deinde ignis de cœlo deſcendens ſeptem millia ouium incenderet, & vt Chaldæi per tres turmas tria millia camelorum raperent, item ſeptem filij & tres filiæ per vehementem ventum lapſu domus occumberent, & ſemper pueri multi vno dempto, vtique vlcere peſſimo corpus ſancti viri percuteretur, & vxor, & tres amici eius eum vexarent grauiter.

Exemplo Iobi probatur poteſtas Satanæ in tempeſtates.

Vbi ſanctus Doctor dicit: Neceſſe eſt confiteri, quòd Deo permittente Dæmones poſſunt perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis non obediat ad nutum Angelis nec bonis nec malis ad ſuſceptionem formarũ, ſed ſoli creatori Deo, tamen ad motum localem natura corporalis nata eſt ſpirituali naturæ obedire. Cuius indicium in homine apparet: nam

Quomodo natura corporalis ſubſit Naturæ ſpirituali.

nam ad ſolum imperium voluntatis mouentur membra, vt opus à voluntate diſpoſitum proſequantur: quæcunque igitur ſolo motu locali fieri poſſunt, hæc per naturalem virtutem non ſolùm boni, ſed etiam mali facere poſſunt, niſi diuinitus prohibeantur. Venti autem & pluuiæ & aliæ huiuſmodi aëris perturbationes ſolo motu vaporum reſolutorum ex terra & aqua fieri poſſunt, vnde ad huiuſmodi procuranda naturalis virtus Dæmonis ſufficit. Hæc Thomas.

Angeli boni & mali motui locali imperant.

Mala enim, quæ noſtris exigentibus peccatis in mundo fiunt, Deus velut per ſuos tortores iuſtè per Dæmones ſolet infligere. Vnde gloſſ. *ſuper illud Pſalmi*. Vocauit famem ſuper terram, & omne firmamentum panis contriuit, dicit ſic: Hæc mala permittit Deus per angelos malos, quæ talibus præpoſiti ſũt. Vocat ergo famem, id eſt, angelum fami præpoſitum. Hæc ibi.

Diaboli ſunt Deo loco tortorum.

Porrò quoad ſecundum dubium, noueris indubiè maleficos multipliciter impediri poſſe. Nam ita fatebantur multi in torturis, & difficulter quidam alij verò ſponte.

De impedimentis maleficorum.

Et quantum ex prædicti Petri verbis in ſumma collegi, quinque ſunt per quæ multum impediuntur. Aliquando in toto, aliquando in parte, aliquando ne in perſona hominis fiant, aliquando ne in ſuis amicis, videlicet fidem integram vel Dei præcepta in charitate ſeruantibus, ſe ſigno crucis & oratione munientibus ritus & cæremonias Eccleſiæ colentibus, publicam iuſtitiam benè exequentibus, & Chriſti paſſionem verbo vel memoria ruminantibus.

De primo & ſecundo exempla talia mihi Petrus quæ ſuprà retulit, quæ audierat de ſupradictis maleficis.

Cum, inquit, quidam ſimplex, ſed non rectus, maleficum me inuocaret; vt inimicum ſuum vita priuatem aut in corpore læderem grauiter fulminis ictu vel modo alio, vocaui ego magiſtetulum, id eſt, Dæmonem, qui mihi reſpondit, quod neutrum facere poſſet: Habet, inquit, fidem bonam & diligenter ſe ſigno crucis munit, idcirco non in corpore, ſed in vndecima parte fructuum ſuorum in campo ſi libet, ei nocere poſſum.

Noui veteranam quandam virginem, quæ Serioſæ nomen habuit, in diœceſeos Conſtantien. finibus: hæc mater omnium in vicina exiſtens virginum, & ſpeculum ad viuificæ crucis ſignum & ad Chriſti paſſionem ſummam gerebat fiduciam: manebat autem in tugurio villagij pauperculi, ipſa voluntate pauper in terra: vbi nonnunquam maleficia ſatis locum habere dignoſcuntur. Huius amicus in pede graui læſus fuit maleficio, à quo nulla arte ſanari poterat. Poſt multa autem in caſſum adhibita remedia, viſitauit prædicta virgo infirmum qui ab ea petiuit vt pedi benedictionem aliquam applicaret, annuit illa: & ſilenter tantummodo orationem dominicam & Apoſtolorum ſymbolum cum geminatis viuificæ crucis ſignis applicuit.

Tunc ſtatim infirmus curatum ſe ſentiens, ſcire voluit in remedium futurorum, quid carminationis virgo applicaſſet. Quia reſpondit: Vos mala fide vel debili, Diuinis & approbatis exercitiis Eccleſiæ non inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebrò veſtris infirmitatibus applicatis. Idcirco rarò in corpore & ſemper in anima per talia læditnini. Sed ſi in orationum & ſignorum licitorum efficaciam ſperaretis, faciliter ſæpè curaremini. Nihil enim tibi applicui, niſi Dominicam orationem & Apoſtolorum ſymbolum, & iam ſanatus es.

Præterea conſtat, quòd malefici de ritibus Eccleſiæ ſeruatis & veneratis ſua maleficia præpediri fatentur: vt

Maleficia impediri cæremoniis Eccleſiæ.

vt per aquæ benedictæ aſperſionem, per ſalis conſecrati ſumptioné, per candelarum die purificationis, & palmarũ, in die palmarum conſecratarum, vſum licitum, & per ſimilia: quia ad hoc talia Eccleſia exorcizat, vt vires Dæmonis minuantur.

Veneratio Magiſtratus eneruat maleficia.

De publica verò iuſtitia hoc omnes malefici, qui ſuprà verbo & experientia teſtimonium dederunt, quòd eo ipſo, quo per reipublicæ iuſtitiæ officiales capiuntur, ſtatim omnis maleficorum eneruatur poteſtas. Vnde cùm ſæpè dictus iudex Petrus antefatum *Stadelin* capere vllet per ſuos famulos: tantus tremor manibus eorum in cuſſus eſt, & corporibus & naribus illapſus tam malus fœtor, vt ferè deſperarent an maleficum inuadere auderent. Quibus iudex ait: Securè miſerum inuadite quia publica tactus iuſtitia omnes vires perdet ſuæ nequitiæ. Et ita rei probauit exitus ſiue effectus.

Quomodo tẽpeſtates maleficæ concitent

Idem iudex tale dedit exemplum. Cum, ait, *Stadelin* captiuaſſem, qui grandinibus terram ex fame grauiſſimè læſerat, & per fulmina plura vaſtauerat, quæſiui à reo de veritate, qui poſt quartum ad chordas tractum, primò reſponſum mihi dedit tale: Faciliter grandines procuro, ſed ad libitum lædere non valeo, ſed eos tantummodo, qui Dei deſtituti ſunt auxilio, qui ſigno crucis ſe muniunt, fulmine meo non interibunt. Cui iudex, Quomodo ad tempeſtates & grandines concitandas proceditis. Reſpondit reus. Primò verbis certis in campo principem omnium Dæmoniorum imploramus, vt de ſuis mittat aliquem à nobis deſignatum, percutiat deinde, veniente certo Dæmone, in campo aliquo viarum pullum nigrum immolamus, eundem in altum proiiciendo ad aëra. Quo à Dæmone ſumpto obedit, & ſtatim auram concitat, non ſemper in loca deſignata à nobis, ſed iuxta Dei viuentis permiſſionem grandines & fulgura proiiciendo.

Pulli nigri immolantur.

Quomodo tempeſtates adiurationibus impediantur.

Subintulit iudex tertio quærendo: Poſſunt ne per aliqua tempeſtates tales remediari, à vobis concitatæ & à Dæmonibus? Reſpondit, poſſunt per hæc verba. Adiuro vos grandines & ventos per tres Chriſti diuinos clauos, qui Chriſti manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangeliſtas ſanctos Matthæum, Marcum, Lucam & Ioannem, vt in aquam reſoluti deſcendatis.

Vtilitates ex maleficiis pulſis emergentes.

Ex quibus iam liquet, quòd omnipotentis Dei clementia & ſapientia, quæ attingit à fine vſque ad finem fortiter, diſponit etiam iſtorum peſſimorum hominum & Dæmonum maleficia ſuauiter: ita vt dum perfidia ſua Chriſti regnum & fidem quærant minuere & infirmare: eandem in multorum cordibus firment & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex præfatis malis poſſunt euenire: quia ſic fides roboratur, Dæmonis malitia inſpicitur, Dei miſericordia & poteſtas manifeſtantur, homines ad cuſtodiam ſui actuantur: & ad reuerendam Chriſti paſſionem & cæremonias Eccleſiæ accenduntur.

CAPVT V.

Viſcoſa præpedire formicas.

VIſcoſis humoribus & tempeſtate ab inceſſu & à labore formicæ præpediuntur: quia per viſcoſa incedẽtes, vel bituminoſa loca talibus imbecilla animalia adhærent, ſicuti tempeſtatibus concutiuntur in corpore, & via eis incedendi præcluditur.

Occaſiones voluptatum comparantur cũ bitumine.

Per viſcoſa aut bituminoſa loca occaſio carnalium voluptatum deſignatur ſimulatè in Chriſtiana fide viuentium, quia his allectamentis ad benè operandum non valet egredi, ſed in eiſdem potiùs terreni captiuatur deliciis.

Montana ſignificant virtutes.

In cuius typum, in loco vbi ceciderũt Rex Sodma & Gomorrhæ, cum

ſuis

ſuis complicibus, per quos luxurioſi & incontinentes deſignantur, fuiſſe leguntur, in valle ſilueſtri multi bituminis putei, in quos tuentes prolapſi ſunt, in corporis videlicet voluptates varias: inculti enim mores, vt dicit gloſſa ibidem, in profundum malorum pertinaces trahunt. Qui autem remanſerant non occiſi, vt ibidem ſequitur, ad montana, id eſt, ad virtutum culmina fugerunt.

Hic Bernardus *homilia* 9. ſuper cantica dicit: Viſcus quidem praui deſiderij & delectationis terrenæ animam volare non patitur, & citius retrahit mentem, ſi fortè aliquando ſubleuatur per tempeſtatem: etiam voluptuoſi à bonis exercendis præpediri dicuntur. Quia carnalium voluptatum ſectatores, humano deliniti fauore velut effæminatæ ad ardua virtututum opera efficiuntur. De quibus *Iob.* 3 6. dicitur: Morietur in tempeſtate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos: vel, vt alia tranſlatio habet: & vita eorum vulnerabitur ab angelis.

Voluptas eſſe aiuatin

Vbi beatus Gregorius *libro.* 26. *moralium* dicit: Simulatores, qui vitæ ſuæ cuſtodiam negligunt, in tempeſtate mori referuntur: hinc quippe eos turbo ſubitus internæ percuſſionis eiicit, quos arrogantia externi fauoris extollit, & vita eorum inter effœminatos. Si enim veriſimiliter viuerent, laus tranſitoria nulla eos corruptione vitiaret. Vnde electis Propheta ſuadet, dicens: Viriliter agite & confortetur cor veſtrum. Illicò ſubdit (quaſi ſexum cordis minuere curauerit) Luxurioſa quippe mens corrumpitur, ſi rebus tranſitoris delectatur. Igitur ſimulatorum vita inter effœminatos moritur, quia luxuria corrupta reperitur. Tranſlatione verò vulneratus ab angelis. Vtrumque tamen, & ſi ſermone diſcrepat, tamen ratione concordat: quia effœminatorum vitam angeli vulnerant, dum nuncij veritatis eam iaculis ſanctæ prædicationis impugnant.

Luxuria mutat ſexum cordis.

Piger. Multos audiuimus noſtris temporibus per maleficos ad amorem alienarum fœminarum adeò ſuccendi, & fœminarum ad viros non ſuos, vt nulla confuſione, plagis, verbis aut factis ad deſiſtendum cogi valerent. E diuerſo inter ſexum vtrumque matrimonij ſacramento coniunctum nonnunquam experti ſumus odia talia ſuſcitari per maleficia & ſimiliter infrigidationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole valerent habere. Cùm igitur amor & odium in anima exiſtant, animam ſecundùm omnes tuæ profeſſionis cōpotes Dæmon intrare nequit. Quid hic ſit veritatis vel falſitatis ſcire expedit, quia amore muliebri velut viſco irretitur animus, & odio radicato quaſi tempeſtate frigidiſſima ad proximi fauorem frigeſcit homo, & ita ad laborem meritorium progredi ratio non valet.

De amore vel odio maleficiato.

Quomodo Dæmon intret & regat interdum animam hominis.

Theologus: Quamuis ſecundùm concordem noſtrorum doctrinam, Dæmon in intellectum vel voluntatem hominis operari immediatè nequeat; tamen ſecundum eoſdem in corpus & in potentias alligatas corpori Deo permittendo agere valet, ſiue ſint ſenſus interiores ſiue exteriores. Vnde Iob: Et Dæmoni Deus ait: Ecce in manu tua, id eſt in poteſtate eſt Iob quoad corpus, veruntamen animam illius ſerua. Tangis itaque in tua quæſtione tres difficultates: videlicet, quomodo philocaptio & odium in voluntate, & maleficium in potentia generatiua cauſentur.

De philocaptione igitur, ſeu amore inordinato vnius ſexus ad alterum, ſcire debes quòd triplici de cauſa oriri poteſt. Aliquando ex ſola incautela oculorum: Aliquando ex tentatione Dæmonum tantum: aliquando verò ex maleficio

De philocaptione triplici.

maleficio nectomanticorum ſimiliter & Dæmonum.

De primo dicitur *Iacobi* 1. Vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus, deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccarum: peccatum verò conſummatum fuerit, generat mortem: Sic Sichem cùm vidiſſet Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata eſt anima eius cum ea. Et ſecundum gloſſ. infirmæ animæ ſic accidit, quando poſtpoſitis propriis aliena negotia curat, ſeduci conſuetudine, & fit vna vnitate conſenſus cum illicitis.

Gen 34.

De philocaptione ex Dæmonum tentatione orta.

De ſecundò, quòd oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter. Sic Ammon ſororem ſuam Thamar ſpecioſiſſimam adamauit & deperierat in ea valde, ita vt propter amorem eius ægrotaret. 2. *Reg.* 13. Non enim in toto, vel vix tam corruptus eſſe videretur, vt in tantum facinus ſtupri proſiliret, grauiter tentatus à Diabolo ſi non fuiſſet. Vnde gloſſ. ibidem. Hoc monet nos, vt ſemper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur. Et princeps peccati qui falſam pacem periclitantibus ſpondet, nos paratos inueniens de improuiſo trucidet.

De philocaptione Eremitarum.

De hoc ſecundo genere amotis refertus eſt liber ſanctorum patrum, qui refert omnem tentationem carnalis amoris ſibi in eremis ſubtraxiſſe quoſdam: qui tamen vltra quam credi poteſt amore mulierum tentabantur aliquoties. Vnde & 2. *Corinth.* 12. Apoſtolus dicit: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet: Vbi gloſſa ſic dicit tentando per libidinem, Datus eſt mihi ſtimulus, vt quidam aiunt. Tentatio autem cui non conſentitur, non eſt peccatum, ſed materia exercendæ virtutis. Hoc intellige dictum de tentatione, quæ eſt ab hoſte, non à carne, quæ peccatum eſt veniale, ſi ei non conſentiatur: hæc ibi. Et de amore habes exemplum etiam in Formicarij noſtri *lib.* 1.

Apoſtoli Pauli philocaptio.

Tentatio cui non conſentitur an ſit peccatum.

De tertio, quòd amor illicitus proueniat ex maleficiis Dæmonum & idololatrarum oſtenditur hoc *Ezech.* 23. ſub metaphora mulieris de Iſraële, qui populus iam ſequebatur idola & maleficia Aſſyriorum. Inſanauit, inquit, in amatores ſuos in Aſſyrios propinquantes, veſtitos hyacintho, principes & magiſtratus, iuuenes cupidinis vniuerſos, equites aſcenſores equorum. Quos omnes conſtat maleficos habuiſſe vel idololatras.

Per quem modum autem Dæmon in potentiam imaginatiuam, in phantaſiam & in generatiuam poſſit agere reſpondet Petrus de Palude 4. *diſt.* 34. quinque modis. Habet enim ex hoc, quod eſt ſpiritus, poteſtatem ſuper creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum: vnde poteſt corpora impedire ne ſibi appropinquent vel directè vel indirectè, interponendo ſe in corpore aſſumpto ſicut accidit ſponſo, qui deſponſauerat idolum, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoſcere.

Quibus modis Dęmon in Imaginatiuam & generatiuam poſſit agere.

Deſponſat ſibi quidã idolum.

Secundo modo hominem inflammare ad actum illum vel refrigerare ab actu illo, adhibendo occultas virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio turbando æſtimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exoſam. Quia poteſt in imaginatione imprimere. Quarto reprimendo directè vigorem membri fructificationi accommodi, ſicut & motum localem cuiuſcunque organi. Quinto prohibendo miſſionem ſpirituum ad membra: in quibus eſt virtus motiua, quaſi intercludendo vias ſeminis, ne ad vaſa generationis deſcendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excitetur, vel emittatur, vel multis aliis modis.

Dæmon poteſt intercludere viam ſeminis.

Impotẽtia ex gallorũ teſticulis procurata.

Car actus Venereus multum affligetur.

Cùm

Digitized by Google

Serpentes magis incantationibus ſubiacent, quàm aliæ animãtes.

Cùm autem faciunt mulieres ſortilegia cum fabis & gallorum teſticulis non eſt credendum, quòd virtute illarum rerum vir impotens reddatur: ſed occulta virtute Dæmonum, illudente ſortilarias per iſta corporalia. Plus autem permittit Deus ſuper hunc actum, per quam primum peccatum diffunditur, quàm ſuper alios actus humanos, ſicut & ſuper ſerpentes qui magis incantationibus deſeruiunt, quàm alia animalia.

Exemplum autem de inflammando ad actum illum habetur in legenda beati Baſilij de virgine, quæ ſeruum parentum concupiunt, & deſtigerando ſponſum, ſeruum cognoſcere non potuit, vt de illo qui idolum deſponſauit, & ſponſam cognoſcere non potuit.

Idem etiam de muliere eſt, quia poteſt imaginationem eius ſic dementare, vt exoſum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittat ſe cognoſci, iterum per motum localem corpore interpoſito, vel vaſe obſtructo, poteſt Dæmon per maleficium impedire mulierem, licet virum in pluribus modis, ideò vir ſæpius maleficiatur quàm mulier. Et magis permittit Deus in peccatores deſæuire Dæmones, quàm in iuſtos. Vnde Angelus dixit Tobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit Dæmonium poteſtatem. Licet aliquando in iuſtos, ſicut in Iob: propter quod debent facere confeſſionem & huiuſmodi: ne ferro manente in vulnere, fruſtra ſit malagma apponere.

An philocapiantur exiſtentes in charitate.

Piger. Mihi adhuc occurrit de viſco carnalis amoris dubium, vtrum in charitate extes amore tali maleficiari valeant.

Theologus: Reſponſum huius accipe ex Caſſiani verbis, quibus *collatione* 2. *abba.* Sereni, in hæc verba concludit: Diffinit, inquit, beatus Antonius, nullatenus Dæmonem poſſe mentem cuiuſquam vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuſlibet animam penitus irruendi, niſi eam primò deſtituerit omnibus cogitationibus ſanctis, ac ſpirituali contemplatione vacuam nudámque reddiderit. Non tamen iſta ita intellige, vt Dæmones amore præfato in chaſtitate exeuntes non impugnent, & ſimilibus, ſed tales expugnare nõ valent, ſi armis virtutum & naturalium donorum reſiſtere volunt. Talia, inquit Philoſophia primo de conſolatione ad Boëtium, tibi contuleramus arma, qui prior niſi abieciſſes, inuicta te firmitate tuerentur.

Vnde Caſſianus ibidem refert de duobus paganis, Philoſophis & maleficis, qui per tres gradus differentes in malitia, ſucceſſiuè per ſua maleficia Dæmones miſerunt ad cellam beati Antonij, vt cum tentationibus exinde fugarent, odio viri ſancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie veniret. Qui Dæmones beatum Antonium, vt poſtmodum ad fidem conuerſi, fatebantur Philoſophi, amariſſimis cogitationum ſtimulis pulſauerunt: quos tamen repulit crucis ſigno pectori & fronti impreſſo, & orationum incubationibus inſiſtendo.

Exemplum tamen ſatis terribile nouiter tactum Vincentius in ſpeculo refert hiſtoriali ex geſtis beati Baſilij magni: cuius tempore diues quidam vnicam filiam habuit, quam conſecrare domino diſponebat: quam ſeruus diuitis habere non valens in coniugio, maleficam adiit, Dæmonem inuocauit, eidem chartam abnegationis fidei tradidit & fornicationis, Dæmonem mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeò, vt in terram volutata clamaret ſe propter ſeruum torqueri, & pro liberatione ſui ſeruo per patrem in matrimonium tradi: Quod etiam ideo factum eſt per patrem mœſtiſſimo corde, tandem iuuenis ſeruus liberatus eſt per beatum Baſilium.

Matrimonium ex maleficio impetratum.

Et in primo Dialogorum refert beatus Gregorius de quodam maleficorum principe, qui à Roma incineratis ſociis, in monachi habitu fugit. Baſilius nomine, qui etiam tunc ſe à ſancto Equitio pro monacho recipi procurauit, & in monaſterio monialium ſtatim abſente Equitio monialem pulchriorem in tanto maleficauit, vt febricitaret, anxiaretur, magniſque vocibus & ſtridoribus clamaret. Modò moritura ſum, niſi Baſilius monachus veniat, & ipſe mihi per ſuæ curationis ſtudium ſalutem reddat. Quod cum ſancto Equitio nunciaretur, virginem verbo ſanauit abſens, & maleficum expelli de loco iuſſit.

Maleficus ſub monachi habitu maleficia exercet.

Piger. Cùm poteſtas Dæmonis impediatur aliquando diuino nutu, quæro quot modis hoc fiat.

Theologus: Quinque modos exprimit Hugo *ſuper 2. diſt. 7.* Primò per terminum ſuæ poteſtati à Deo impoſitum, ſicut *Iob primo & ſecundo* tangitur. Secundò per miraculum impoſſibilitatis exterius factum, vt in aſina Balaam, *Num. 22.* Tertiò per impedimentum exterius adhibitum, vt in duobus diſcipulis acriſia percuſſis. *Lucæ vlt.* Quartò per Dei iudicium de intus diſponentis per obſtaculum boni Angeli, vt de Aſmodæo interficiente ſponſos Saræ vxoris Tobiæ, eiuſdem 11. Quintò per cautelam ſui ipſius, quia non vult aliquando quod poteſt vt peius fiat, vt 1. *Cor. 5.* de Corinthio, quem vexauit excommunicatum. Aliquando etiam non vult propter peccati abominationem & pudorem, vt Angeli mali propter nobilitatem ſui, in qua creati ſunt, abominantur tentare de vilibus peccatis, & de Sodomia, vel etiam de fornicatione ſimplici, neque ad hominem, quando fornicatus eſt accedunt, maximè prima die vel ſecunda, propter peccati recentiam. Vnde *Ezech. 16.* Multiplicaſti fornicationem ad irritandum me, &c. Ibid. Dabo te in animas odientium te, id eſt, Dæmonum, qui erubeſcunt in via tua. Hæc Hugo 2. *ſententiarum.*

Quinque modis impeditur dæmonis poteſtas diuino nutu.

Intelligit diſcipulos in Emaus euntes.

Deus non vult ſem per quod poteſt.

Dæmones quidam peccata quædam abominantur.

CAPVT VI.

QVæ formicæ ſibi à vino vel à vappa non cauent, ſubitò in ebrietate, & grauiter quaſi amentes nutabundæ incedunt, ita vidi per experientiam, dulcia enim ſequuntur auidè, quæ ſi conſperſa fuerint pane, vino intincto, ex his cibis inebriantur.

Formicæ ebrietate amentes.

Per tales formicas fatuas inebriatas vino, hi poſſunt intelligi, qui voluptatibus inebriari huius ſeculi, velut amentes & ratione carentes carnalia proſequuntur per inſanias falſas: Quos in perſona Dei *Iſaias* 10. ſic alloquitur: Audi hæc, paupercula, & ebria, & non à vino, hæc dicit dominator Dominus tuus & Deus tuus. Ecce tuli de manu tua calicem ſoporis, fundum calicis indignationis meæ, non adiiciam vt bibas illum vltra. Per vinum autem luxuriam debere intelligi docet *Prouerb.* 20. Salomon, cùm dicit: Luxurioſa res vinum & tumultuoſa ebrietas, quicunque his delectatur, non erit ſapiens. Et 21. *ibid.* Qui diligit epulas in egeſtate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur. Et in *Pſal.* 106. de his, qui inebriati ſunt à vino, iterum dicitur: Anima eorum in malis tabeſcebat, turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum deuorata eſt propter quod ad *Epheſ.* 5. dicit Apoſtolus. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed impleamini Spiritu ſancto, loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis & Hymnis, & Canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino gratias agentes.

Voluptates inebriant mẽtes & ideo faciunt amentes.

Ebrietas eſt res tumultuoſa.

Pinguia non amãda.

Piger. Ex ſuperioribus ſatis iam video, non minorem veſaniam vel ebrietatem pati philocaptum, quàm eum

eum qui vino madere conſpicitur. Idcircò nunc edoceri cupio in tribus quæ remedia adhiberi debeant talibus vt ſanentur, nedum ipſi, ſed qualitercumque in potentia generatiua maleficiati. Deinde quomodo hi ſanari valeant qui ſine maleficio philocapiuntur. Poſtremo vtrum ne bonus ſpiritus tantum caſtitati conferre poſſit in beneficio, ſicut malignus ſpiritus per ſuos dare conſueuit in maleficio.

Quomodo malefici-ati in potentia generatiua ſanandi.

Theologus. Pro ſolutione primi noſcere debes, quòd quinque ſunt remedia, quæ pro talibus licite applicari valent: videlicet ad ſanctorum aliquorum limina peregrinatio, ſigni crucis & orationis deuotæ multiplicatio, peccatorum ſuorum vera confeſſio vel contritio, per verba ſobria, licita exorcizatio, & cauta maleficij ablatio. De primo, habuiſti exemplum ſuprà *lib. pimo c.* 4. Et idem eſt de ieiuniis, abſtinentiis & aliis reuerentialibus obſequiis, ſanctis certis oblatis. De ſecundo præcedenti capitulo audiſti: quomodo talibus ſe Beatus Antonius à tentatore defendit. De tertio ibidem Petri de Palude conſilium, quod ante eum ſanctus Thomas & alij Doctores ſuaſerant, etiam perpendiſti. De vltimo dictum eſt nuper 3.*c*. Et in penultimo de exorciſmis omnes penè de hoc loquentes catholici ita fieri poſſe admittunt, vnde in 4, *diſtinct*. 6. Sanctus Thomas dicit: Propter peccatum hominis Diabolus poteſtatem accipit in hominem, & in omnia quæ in vſum hominis veniunt in ipſius nocumentum. Et quia nulla conuentio eſt Chriſti ad Belial: Ideo quandocumque aliquid ſanctificandum eſt ad cultum Diuinum prius exorcizatur, vt liberatum à poteſtate Diaboli qui illud nocumentum hominis aſſumere putatur, Deo conſecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ, in conſecratione templi, & in omnibus huiuſmodi: Vnde cùm prima

Exorciſatio ad ſanctificanda ea, quæ adhibintur ad diuinum cultum.

conſecratio qua Deo homo conſecratur, fit in baptiſmo oportet etiam quòd homo prius exorciſetur multò fortiori ratione quàm aliæ res. Quia in ipſo homine eſt cauſa, quare Diabolus poteſtatem accipit in hominem, & in quæ ſunt propter hominem, ſcilicet peccatum originale vel actuale. Et hoc ſignificant ea, quæ in Exorciſmis dicuntur, cum dicitur: Recede ab eo, Satana. Hæc Tho.

Idem dicunt Doctores, licitum eſſe de applicatione Exorciſmorum contra poteſtates Dæmonis. Sed ibi cauendum eſt ne character aliquis ignotus, aut verba ignota ſint, aut aliud ſuperſtitioſum.

Sed tamen non obſtante applicatione omnium præfatorum remediorum, adhuc aliquando maleficatus à pœna non abſoluitur, licet à reatu vel peccato, per quod incurrit maleficium, abſoluatur. Vnde ſanctus Thom. *in* 4. *diſt*. 34. dicit. Maleficium quandoq; ita eſſe perpetuum, quod non poſſit haberе remedium humano opere, quamuis Deus poſſit præſtare remedium, dæmonium cogendo, vel etiam dæmoni reſiſtendo. Non enim ſemper oportet, vt quod per maleficium aliquod factum eſt, poſſit per maleficium aliud deſtrui, vt ipſi malefici confitentur. Et tamen ſi poſſit per maleficium remedium adhiberi, nihilominus peccatum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare.

Maleficia quædam reperiuntur perpetua.

Similiter non oportet, quòd ſi propter peccatum aliqua data eſt diabolo poteſtas in aliquem, quòd ceſſante peccato ceſſet poteſtas: quia pœna interdum remanet, culpa tranſeunte. Similiter etiam exorciſmi Eccleſiæ non valent ad reprimendum dæmones ſemper, quantum ad omnes moleſtias corporales iudicio Dei hoc exigente. Sem-

 per

per tamen valent contra illas infeſtationes dæmonum, contra quas principaliter inſtituti ſunt. Hæc Thomas. Sed multum cauendum iis, qui diuinis præcepit & Eccleſiæ humanam ſanitatem præponunt, ne maleficos inuocent pro remedis. Quia eorundum inuocatione poſteriora nonnunquam peiora prioribus fiunt: Vt in exemplo ded‹cit S. Gregorius primo dialogorum, de fœmina, quæ ab vno dæmone poſſeſſa, per maleficos, dum liberari attentabatur, legio ſub maleficorum operibus ſtatim eam intrauit.

Remediis Maleficorum ſæpe res in deterius eunt.

Piger. Habeo adhuc tria dubia de Exorciſmo: An non habens exorcizator ordinem exorcizare dæmones licitè valeat. Secundò, quæ ſit differentia inter effectum aquæ benedictæ, & exorciſmi, cùm vtrunque contra dæmonis moleſtiam ordinetur. Tertiò, an exorciſmus tantum ſignificet, vel etiam an aliqnid efficiat.

An non habens ordinem exorcizare valeat.

Theologus: Ad primum & ad alia reſpondet ſanctus Doctor. Ad primum *diſt.* 23. *quòd ſic in* 4. In ordine, inquit, exorcizator, & in aliis minoribus ordinibus omnibus, cùm conferuntur, recipitur poteſtas, vt qui hoc vel illud ex officio facere poſſit, puta exorcizare. Et idem; à non habentibus ordinem licitè fieri poteſt, non vt ex officio: quamuis illi hoc non habeant ex officio Sicut in domo non conſecrata poteſt dici Miſſa quamuis cõſecratio Eccleſiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Miſſa dicatur. Sed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quam ad gratiam ſacramenti.

In non conſecratis ædibus miſſa dici poteſt.

Ad ſecundum reſpondet *diſt.* 6. dicens: Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori: aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem diaboli, quæ eſt ab interiori Vnde illi, contra quos datur, dicuntur Energumeni, id eſt, intus laborantes, aut propter infectionem fomitis, aut propter poſſeſſionem corporalem à dæmone.

Quare Energumeni dicti.

Ad tertium reſponder ididem; quod Exorciſmus etiam efficit, quod patet, quia per modum imperij dicuntur, non per modum orationis tantum, vt, Exi maledicte diabole. Tum etiam, quia B. Grego. ſuper Ezch. dicit: Sacerdos dum per exorciſmi gratiam manus credentibus imponit, & habitare malignos ſpiritus in eorum mente contradicit, quid aliud facit niſi quòd dæmonia eiicit. Nec eſt inconueniens, quòd etiam, quando iam Baptizato exorciſmus prius neglectus adhibetur, dicere quòd tunc aliquid efficiat cohibendo ab impugnatione diaboli. Cùm etiam poſt baptiſmum per aquam benedictam aliqua poteſtas dæmonis reprimatur: Imò ſi exorcizatur puer, & ante baptiſmum moritur, ſibi in vita ſua tantum valuit, vt in eo poteſtas dæmonis debilitata fuerit & ſit.

Et ideo exorciſmi non tantùm ſignificant, ſed etiam efficiunt aliquid, non tantùm in corpore, ſed etiam in anima, quia in vtroque eſt infectio fomitis. Effectus autem iſte eſt debilitatio poteſtatis dæmonis, ne tantum poſſit in homine, ſicut ante baptiſmum, & alia bona in ipſo impediat. Hæc omnia Thomas.

Exorciſmus loco Baptiſmi.

Ad ſecundum dubium de amore illiciro ſeu philocaprione vel Hiſſithi, vt Auicenna loquitur, quæ eſt ægritudo, quam aliquis incurrit propter amorem. Tradit enim Auicenna ſeptem remedia inter cætera *lib*, 3. Vnum eſt agnoſcere perſonam, in qua quis captus eſt: quod experitur aliquis ex faſſione infirmi, vel ex variatione pulſus ad nominationem amati, quia ſic radix ægrotationis habetur: Vt etiam beatus Ambroſius ponit in paſſione ſanctæ Agnetis de filio iudicis. Aliud eſt copula per matrimonium, ſi lex ſuſtinet, quia ita quidam ſanantur cùm obeditur naturæ.

Quomodo explorandum, in qua quis captus ſit.

Tertium

Quomodo medendũ ſit amori inordinato.

Tertium eſt, applicatio medicinalium, de quo ibidem tractat & docet. Quartum eſt, vt amorem ſuum dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat: quod priori præeligere debet, & ita fugere potentiam amatis quia ſic diſtrahitur animus. Quintum, ſi irrationabilis eſt, corrigatur, portetur, tribuletur, & amoris opus oſtendatur, eſſe miſeria. Sextum eſt, vt potiſſimum vetulæ ad ipſum dirigantur, qui quantum cum veritate & Deo poſſunt vituperent corpus & diſpoſitionem dilecti & mores, cum transfiguratione facierum, turpi ſeu deformi, Tamen quidam ex hoc plus inflammantur, quia in relatione de amato delectãtur, licet alij ſanentur. Septimum eſt, vt occupetur in rebus arduis diſtractiuis officiis & huiuſmodi: Similiter de ſimilibus dicendum eſt: perſecutio autem horum ad Medicum pertinet, ſed Theologica præcedenti dubio dicta, præ aliis applicari debent.

Vetularũ aſpectus & colloquia amorem excutiunt.

Quod boni Angeli beneficio ſicut mali maleficio afficiant.

Ad tertium dubium: An ne bonus Angelus aliquando iuſtos viros beneficiet ſicut conſtat malum Angelum maleficiare iniuſtos? Reſponſum habes ex patrum ſanctorum exemplis, quòd ſic, imò multiplicius in infinitum. Quicquid enim boni à fonte totius bonitatis Deo in noſtra temporalia & corporalia bona emanat, totum ſecundùm Beatum Dionyſium per myſterium Angelorum habemus: & vt ſanctus Doctor in quodam loco ſuper 3. ſententiarum tradit: Cùm Deus gratiam menti noſtræ notabilem, vult infundere, ad quam licèt ſe nulla creaturæ poteſtas extendit, tamen ad hanc diſpoſitiuè Angelus bonus cooperatur: ſicut etiam, licet ad verbi Dei conceptionem in virgine beatiſſima, per quam Deus homo factus eſt, ſola diuina virtus efficienter affuerit, tamen, Angelico miniſterio mens virginis per ſalutationem, per confortationem, & per informationem multùm excitata, vel ad bonum prædiſpoſita fuit.

Deus per Angelos diſpoſitiuè gratiã hominibus infundit.

Salutatio Angelica prædiſpoſuit S. Mariam ad accipiendam cõceptionem

Eſt præterea communior, & magis conſonam ſacræ paginæ, quàm Philoſophiæ naturalis iſta opinio, quæ tradit omnia corpora cœleſtia regi & moueri virtute Angelica: quamobrem à Chriſto, & ab Eccleſia, virtutes cœlorum vocantur. A cœleſtibus autem influentiis ſimpliciter omnia huius mundi corporalia reguntur, teſte Philoſopho primo Meteororum.

Angeli vocantur virtutes cœlorum.

Eſt inſuper doctrina ſancti Doctoris, quòd in homine tria ſunt, in quæ ſpiritus ſeparati agere valent. Sed differentes voluntas intellectus & potentiæ aliæ, ipſius animæ, affixæ membris organicis corporalibus. In primum ſolus Deus. In ſecundum tantummodò Deus & bonus Angelus vt illuminet. Et in tertium Deo permittente malus ſpiritus agere poteſt & imprimere. Sed in poteſtate volũtatis humanæ eſt immiſſiones factas par Angelos malos acceptare, vel refutare & taliа cum Dei inuocata gratia propulſare, vel eadem neglecta admmittere poſſe.

In voluntate ſolus Deus agit.

Piger. Licet hæc ſint innumerabilia bonorum Angelorum etiam iniuſtos profluxa beneficia, de quibus heu neſcius fui hactenus, ſed gratus ero in antea, tamen de his non quæro principaliter, ſed de beneficiis eorum circa generatiuam potentiam, vt pote an quoſdam caſtificent, ſicut mali ſpiritus quoſdam malos infrigidant per ſua maleficia.

An Angeli boni quoſdam caſtificent, ſicut mali infrigidãt.

Theologus. Haud dubiè ita faciunt, ſed vbi & quando expedit. Nam ita factum eſt de S. Sereno, abbate, de quo refert Caſſ. in coll. patr. aba. Sereni, prima. Hic, inquit, pro interna cordis atque animæ caſtitate nocturnis diurniſque precibus ieiuniis quoque ac vigiliis infatigabiliter inſiſtens cunctos æſtus carnalis concupiſcentiæ tandem per diuinam gratiam in ſe extinxiſſe percepit: Deinde maiori zelo caſtitatis ſuccenſus, præfatis

vſus

Angelus eximit Abbati S. Sereno viſcera libidinis.

vſus remediis, à Deo petiit, vt interioris hominis caſtitas in corpus redundaret Dei dono; poſtremò autem adueniens ad eum Angelus in viſione nocturna, eiúſque velut aperiens vterum, quandam ignitam carnis ſtrumam, de eius viſceribus euellens ac proiiciens, ſuiſque omnia, vt fuerant, locis inteſtina reſtituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abſciſſa ſunt, & obtinuiſſe te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum quo id popociſti, vt ne ipſe quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactantibus euitatur, vlterius pulſeris.

Angelus eunuchat S. Equitiũ Abbatem.

Sicut de B. Equitio Abbate dicit B. Gregorius primo libro Dialogorum. Huic, inquit, cùm iuuentutis ſuæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipſæ ſuæ tentationis anguſtiæ ad orationis ſtudium ſolertiorem fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam aſſiſtente Angelo eunuchari ſe vidit, eiúſque viſioni apparuit, quod omnem motum ex genitalibus membris eius abſciderit, atque ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione ac ſi ſexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex Dei omnipotentis auxilio vt viris ante præerat, ita cepit poſtmodum etiam fœminis præeſſe.

S. Heraclidis Paradiſus patrum.

Ita in vitas patrum, illorum quos ſanctus Heraclides, vir religioſiſſimus collegit, in libro ſuo quem Paradiſum nominat, meminit cuiuſdam ſancti patris & monachi, quem Heliam vocat, hic miſericordia motus, trecentas fœminas in monaſterium colligit & regere cœpit. Tranſacto autem biennio, iam triginta quinque annos circiter habens vitæ tentatus à carne in eremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ad Deum ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Veſperi igitur ſomnus cùm irrepſit, tres Angelos ibi ad ſe venientes vidit: quibus quærentibus: Cur à monaſterio virginum fugiſſet: nec ille præ verecundia reſpondere auderet, dixerunt Angeli: Si liberaberis: num redibis, curam fœminarum gerendo? Reſpondit ille: Quàm libens. Tunc illi iuramentum ab Helia recipientes quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula teſtes eius viſus eſt abſcindere, non quòd ita verè eſſet, ſed quia ita eſſe videbatur, quærentibúſque, an ne remedium ſentiret. Reſpondit ille, ſe plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per 40. annos, quibus ſuperuixit, nec priſtinæ tentationis deinceps ſcintillam ſenſit.

S. Heliæ monachi viſio de abſciſſis ab Angelo teſtibus.

Caſtitas non acquiritur merito virtutis.

Non minus beneficium collatum eſſe legimus beato Thomæ Doctori noſtri ordinis, qui à conſanguineis propter ingreſſum dicti ordinis incarceratus, vt per meretricem ſeduceretur, ad ſeculum tentatus eſt, quæ per ſanguineos immiſſa eſt veſte & ornatu compoſitiſſimo. Hanc enim S. Doctor intuens ad ignem materialem cucurrit, titionem ignitum arripuit, & vi fœminam è carcere fugauit, in orationéque ſtatim pro caſtitatis dono poſitus obdormiuit: vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei te ex parte cingimus cingulo caſtitatis, quòd nulla poſſis de cætero impugnatione diſſolui, & quòd humanæ virtutis non conquiritur merito, tibi ex parte Dei confertur ex dono. Senſit igitur cincturam ſanctus vir, ſcilicet tactum cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincépſque tanto munere caſtitatis ſe dotatum ſenſit, vt ab eodem tempore omnem horreret luxum, vt ſine neceſſitate fœminis colloqui poſſit, ſed perfecta caſtitate polleat, vt eius tradit legenda.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT VII.

Formicæ ſi comeſtæ dãtur nemini conducunt prærerquam vrſis

FOrmicæ comeſtæ ab hominibus, eis nocent, non beſtiis omnibus, ſed quibuſdam proficiunt; vt vrſis, qui eas auidè quærunt. Formicarum nomine iuſti deſignantur, vt ſuprà dudum habuimus.

Comedere autem vitæ alienæ detrahere eſt, aut in fama, aut in ſana doctrina, de qua comeſtione cautum reddit filium, qui *Prouerbiorum 23. cap.* dicit, Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec in comeſſationibus eorum, qui carnes ad veſcendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes ſymbolum (gloſſa, id eſt, detractionum) conſumentur: Vbi gloſſa iterum dicit: Carnes ad veſcendũ conferre, eſt in communi locutione derogationis viciſſim vitia proximorum dicere. De quorum pœna ſubditur, quia talibus vacantes conſumuntur. Quò contra verbis bonis Diuinam continentes ſapientiam operã dare cõgruit, quibus anima ſatiari licitè poterit. De quo *prouerb.* 24. Salom. ſubdit. Comede fili mel (gloſſa, doctrinam ſapientiæ) quia bonum eſt, & fauum, dulciſſimum gutturi. Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ, quam cum inueneris, habebis in nouiſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit, Melli enim & fauo, dicit gloſſa, cõparat doctrinam ſapientiæ, quia ſicut illa cæteris cibis, ita hæc doctrinis præualet aliis.

Vt mel cæteris præfertur cibis ſic doctrina ſapientiæ cæteris doctrinis,

Iterumq; deuoratoribus humanarum carnium per detractionis vitium, & per ſuperſtitionis maleficiũ, dicitur in Pſal. Flij hominum, dentes eorum arma & ſagittæ, & linguæ eorum gladius acutus. Et *prouerb.* 3. Inter quatuor generationes peruerſas hæc vltima eſt, de qua dicit, Generatio, quæ pro dentibus gladio habet, & commandit molaribus ſuis, vt comedat inopem de terra, & pauperes ex hominibus, vbi *gloſſa*. Generatio quæ pro dentibus gladios habet, hæc eſt, quæ ſuam perfidiam aliis immittere conatur: & ſicut corpora gladiis, ita audientium animas veneno allocutionis occidit. Vnde dicitur, vt comedat, id eſt, ad hoc vt deuoret inopes id eſt, innocentes & pauperes, id eſt, humiles.

Deuoratio tamen formicarum non hominibus, ſed beſtiis, vt vrſo prodeſt, quia maleficorum officium, & detractionis vitium non iuſtos, ſed perfidos delectat. in cuius figura *Danielis.* 7. ſecunda beſtia, quæ de mari aſcendit, ſimilis vrſo erat, quæ in parte ſtetit, & ordines dentium erant in ore eius & in dentibus eius & dicebant. Surge, comede carnes plurimas. Per quæ triplex nocumentum maleficorum innuitur, videlicet bonorum temporalium, humanorum corporum & animarum rationalium, quæ lædi ſolent per talia maleficorum exercitia. Vnde *Prou.* 17. Semper iurgia quærit malus. Angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis vrſæ occurrere, raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti ſibi in ſtultitia ſua. Vbi gl. Angelus crudelis, immundus ſpiritus eſt, qui à domino contra peccatores mittitur, vt in præſenti affligat, vt Ægyptos: vnde immiſit in eos iram indignationis ſuæ per Angelos malos. Et ſubdit. Poteſt in vrſo hoſtis antiqui malitia intelligi, cui fœtus rapimus, cum eos qui filij ſui erant, catechizando & baptizando Dei filiis adiungimus: & hoc ſæpè facilius fit, quàm hæreticum ad fidem rectã reuocare, vel catholicum prauè agentem ad bonum opus reducere.

Hic comedere carnes, ſignificat bellũ gerere, ſecundum quoſdam.

VrſusDiabolum denotat.

Piger: Per beſtias, vt dicis, formicas deuorantes, fide reprobi, & malefici intelligi valent, dic exemplum, quomodo id opere perficiunt, humana lædendo corpora de ſanitate in infirmitatem.

Quomodo Dæmones infirment corpora.

Thologus. Audi ergo, quid beſtiæ tales Petro indici de quo ſuprà retuli

nefas fecerint. Diu enim ſe in eo vindicare ſtudebant, ſed quia fidem bonam gerebat & ſe diligenter crucis ſigno munire ſolebat, ſéque, auiſatus aliquotiens, ab occaſione eorum abſtinebat, per quæ maleficia procurari ſolent. Idcirco illæſus propter aſtutiam talium euadebat, vno excepto tempore, in quo ex delicto proprio meruit non in toto cuſtodiri à domino provt mihi retulit. Conſueuerat enim in territorio Bernenſium, caſtro *Blanckenburg.* habere reſidentiam, tempore quo terram eandem gubernabat. Poſtquam autem officio reſignauit, & ciuitatem Bernenſem reintrauit, ibíque domicilium tenebat, die quadam rediens ad caſtrum prædictum, vbi cognatus eius in ipſius officium ſubſtitutus fuerat, in eodem caſtro Petrus quædam expedire negotia apud ſibi notos volebat.

Tunc vna malefica & quatuor conſortes eiuſdem malitiæ viri conuenerunt deſerto in loco vno, machinamenta ſuæ artis voluentes pro viribus, vt Petrum grauiter veneficiis læderent, vel occiderent, quem hæc latebant fraudis commercia.

Adueniente igitur nocte, Petrus ſe benedicendo crucis ſigno cubitum iuit, ſed nocte ſurgere omnino propoſuit ad ſcribendum neceſſariò quaſdam epiſtolas, vt mane recedere à loco valeret. Euigilans igitur intempeſta nocte ſibi videbatur exopinatò quòd dies adeſſet, luce deceptus fictitia, de quo in ſe iratus, quia vt putabat, noctem neglexerat, non ſe vt debuit, muniendo more ſolito, veſtimentis induit, per gradus altos verſus locum, vbi pugillarem habuit, deſcendit, & locum clauſum reperit. De quo maiori ira exardeſcens, cum murmure per gradus quos deſcenderat verſus lectum iteratò ſcandebat: emittendo vnicam ex indictione maledictionem, per verbum ſatis breue: ac ſi diceret. In nomine diaboli. Et ecce

In nomine Diaboli cubitu ſe conferens præcipatur de ſcalis.

ſtatim in tenebris denſiſſimis Petrus, proiectus eſt in præceps per graduum prædictorum paſſus, adeo grauiter, vt famulus, qui de ſe ſubter ſcalam in commodo dormiebat, excitaretur, & exiens, qui adeſſet conſpicere volens, reperit dominum ſuum Petrum accenſo lumine ſolùm in terra, priuatum rationis vſu iacentem, & colliſum per omnia membra: ſanguinem plurimum è corpore emittentem. Excitatur familia, & nemo erat qui lapſus cauſam aperire poſſit.

Tandem tamen Diuina arridente gratia, vſum rationis recuperauit, ſed ſanitatem corporis vix in tribus ſeptimanis rehabuit. Et quanquam maleficos haberet ſuſpectos, quos pro viribus de terra radere cupiebat, tamen reos ignorabat huius ſceleris ſibi illati.

Verùm quia nihil opertum quod non reueletur, euentu quodam factum eſt poſtmodum, vt quidam latens maleficus veniens de terra Bernenſium, vbi domicilium habuit in ciuitate Friburgenſi, Lauſanenſis diœceſeos, die quadam in taberna cum bibulis ſederet, & ad conſcios diceret. Ecce, ait video quòd talis, quem nominauit in aqua, vbi circa habitationem meam hamum in aquam pro captura piſcium poſui, mihi eum furto leuat & ſurripit. Diſtabant autem ab inuicem loca per ſex magna Teuthonica milliaria, per quæ opere Dæmonis furtum intuebatur. Hoc verbum ponderauere fideles: reum accuſauerunt, & poſtmodum iudicialiter carceri mancipatus eſt, vbi biduo duriter quæſtionatus, nihil penitus fateri voluit de propriis facinoribus. Tertia autem die, quæ fuit ſabbatum, in qua communiter, ob reuerentiam Beatiſſimæ virginis, eadem colitur officiosè tortus iterum, virus ſuum euomuit. Nam præfati ſui verbi, & furti veritatem ſe dixit fuiſſe expertum.

Quidam in conuiuio ſex milliaribus diſtantem furem videt.

rum. Et quòd quatuor viri malefici Petrum & præſenti malefica, quam nominauit, per manus eiuſdem vetulæ dictum Petrum in præceps proieciſſent, fatebatur: Et cauſam huius iracundiæ in vetulam veniſſe aſſerebat, quia ſcilicet ſibi iuſtitiam aliquando ad libitum iudex exiſtendo non miniſtraſſet. Addidítque ſe aliis duobus diebus, Dæmonum machinamentis detentum, non potuiſſe in tormentis reſpondere, ſed quia, vt ait, feſtum beatæ virginis, quoad officium celebrabatur, dixit, ſe iam liberum ad dicendum veritatem: & ita tandem iuxta patriæ municipalia igni traditus eſt.

Maleficos ſæpè contradictoria confiteri.

Notandum tamen, quod tales Pſeudoprophetæ aliquando omnino contradictoria dicere ſolent, per patrem mendacij decepti: vt idem Petrus expertum ſe eſſe retulit. Nam quædam malefica per eum capta eſt & inturrita; habuit autem maritum talis maleficij non magiſtrum, qui curioſitate ductus, ad quandam illarum partium vetulam properauit, de qua cuncti referebant, quòd futura prænoſceret: Ad hanc cum veniſſet ſupplex petiuit, vt ſibi diceret: Anne ſpem habere deberet quòd cum vita vxor ſua iudicem euaderet, ſua quæ iam capta erat vxor. Cui reſpondit vetula: Noli timere, indubiè liberabitur, nec hac captiuitate morietur. Quo vir factus alacrior obuiauit iudici Petro altera die. Cui Petrus, Vbi quæſo fuiſti; At ille: apud Prophetiſſam ait, fui, quæ mihi retulit, vxorem meam de ſua captiuitate liberandam eſſe, nec mori ex hac captiuitate. Deinde regreſſus Petrus in hoſpitium, vocabatur à capta malefica, quæ Petro dixit: Vidi quòd maritus meus vetulam accerſiuit, quæ me liberandam eſſe prænunciauit: Scio, mentitur, quia proxima die tuo ſub iudicio incinerabor. Hæc cùm poſtmodum iudex marito dixiſſet, ridendo expectabat quæ inter maleficas veritatem dixiſſet: ſed ſecutum proxima die inturritæ fœminæ incendium per publicam factum iuſtitiam, veritatem maleficæ, quæ virum habuit, palam fecit.

Nec tamen credere debes, Petrum, vt in primo exemplo habitum eſt, manibus maleficorum, qui in caſtro non erant, corporaliter per gradus iactatum ad literam: ſed maleficorum ſacrificiis vel cæremoniis allecti Dæmones præſentes illud præcipitium fecerunt Petri. Et vt mentes maleficorum reciperent, in imaginatione ſuperſtitioſorum hominum effecerunt, vt ibi viderentur præſentes eſſe. Ita etiam in ſecundo & tertio exemplo, Dæmonis impreſſione in imaginatiuam maleficorum factum eſt, vt abſentia velut præſentia cernerentur, ſicuti *ſuprà lib.præſenti, cap.1.* audiſti ex verbis ſancti Doctoris, & etiam *cap.5.*

CAPVT VIII.

Quid moraliter denotet comedere mortua animalia.

QVibus Formicarum, nonnunquam ſunt cadauera animalium mortuorum. Ad moralem intelligentiam, comedere mortua animalia, eſt aliquando frui peruerſa luxuria, vnde illecti aliquando fœminarum peccatricum, propter famem luxurioſæ voluptatis, mortua animalia comederunt, eiſdem in non modicam diſplicentiam Dei fruentes: vt in *Pſalm.*105. ſub compendio in veritate, & ſub typo de Iſraëlitico populo tangitur. Initiati, inquit, ſunt Beelphegor, & comederunt mortuorum. De quo Num. apertius dicitur 25. Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua: At illi comederunt & adorauerunt Deos earum. Incitatúſque eſt Beelphegor Iſraël, & iratus dominus dixit ad Moyſen: Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis,

vt auferatur furor meus ab Iſraël. Hæc autem omnia fecit Iſraël ſeductus occulta machinatione Balaam malefici, qui ſuo conſilio illius morticinæ fornicationis exordium in Iſraël extitit. Super quo gloſſ. libidini quis ſeruiendo doctrinam Balaam tenet.

Duplex fornicatio.

Eſt ergo execrabilis etiam corporis fornicatio, quæ violat templum Dei,& tollit membra Chriſti,& facit membra meretricis. Sed execrabilior eſt generalis fornicatio,in qua omne genus peccati pariter continetur: cum anima ſcilicet conſortio verbi Dei fulcita,& matrimonio eius aſſociata ab aduerſario eius qui eam ſibi in fide deſpondit, corrumpitur.

Liberi procreandi ex ſpōſo verbo, & anima.

Eſt ergo ſponſus & vir animæ mundæ verbum Dei, id eſt, Chriſtus. Deſpondi vos omnes, ait Apoſtolus, vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Dum igitur animæ adhæret ſponſo, &.complectitur, & audit verbum eius, ab ipſo ſuſcipit ſemen verbi, & concipit,& facit filios: pudicitiam, iuſtitiam, patientiam,& omnes virtutes, vt ſalua ſit per generationem filiorum, ſi permanſerit in fide & charitate. Si autem ſe Diabolo & Dæmonibus proſtituerit, faciet filios adulterij, ſcilicet omnia peccata.

Et iterum gloſſa Origenis ibidem: Per omnia peccata quæ committimus, maximè ſi non ſubreptione aliqua, ſed ſtudio peccamus,illi Dæmoni,cui curæ eſt quod admittimus,conſecrantur: Et fortè tot Dæmonibus conſecramur, quot peccata committimus,& myſteria Idoli illius pro illo ſuſcipimus.

Peccata ſunt myſteria Dæmonum. Meretrices vocātur ſtercora viæ

Aſſimilantur autem corpora fornicantium merito fœtidorum animalium corporibus. Quia vt *Eccleſiaſtici* 9. dicitur: Omnis mulier fornicaria quaſi ſtercus in via conculcabitur. Propter quod Propheta, poſtquam de his, qui potentes ſunt ad bibendum vinum, in quo eſt luxuria, locutus eſt *Eſaia* 5. Paulo poſt ita ſubiungit de eiſdem Facta ſunt morticina eorum quaſi ſtercus in medio platearum. In omnibus his non eſt auerſus furor eius: ſed adhuc manus eius, ſcilicet Dei extenta.

Piger. Sunt ne noſtro tempore boni viri aliqui decepti per magas vel maleficas tuo iudicio.

Theologus. Meum in ſequentibus ſuſpendo iudicium: ſed ea,quæ publica vox tradit & fama,referam. Habemus hodie ſacræ Theologiæ profeſſorem inſignem, fratrem Henricum Kalteiſen, Inquiſitorem hæreticæ prauitatis. Hic cum anno proximè præterito inquiſitionis officio in ciuitate Colonienſi inſiſteret, vt mihi ipſe retulit, percepit circa Coloniam quandam virginem eſſe quæ in habitu virili omni tempore inceſſit, arma deferebat, & veſtimenta diſſoluta, velut vnus de nobilium ſtipendiariis, choreas cum viris ducebat, & potibus ac epulis adeo inſiſtebat, vt metas fœminei ſexus, quem non negabat, omnino excedere videretur. Et quia eodem tempore, ſicut heu hodie, ſedem Treuerenſis Eccleſiæ duo pro eadem contendentes, grauiter moleſtabant, gloriabatur ſe vnam partem poſſe & velle introuiſare: ſicut virgo Iohanna de qua ſtatim dicetur, Regi Karolo Francorum paulo antea fecerat, in ſuum eum regnum confirmando: imò illa ſe eandem Iohannam à Deo ſuſcitatam eſſe affirmabat.

Henricus Kalteiſen Inquiſitor.

Noua virgo Iohanna (quam Galli Ioānne pucelle vocant) exorta in Epiſcopatu Colonienſi.

Cum igitur die quadam cum Comite iuniori de *Birnenburg* qui eam tuebatur & fouebat, Coloniam intraſſet: Et ibidem mira in conſpectu nobilium feciſſet, quæ magica arte videbantur fieri. Tandem per prædictum Inquiſitorem, vt inquireretur, diligenter inueſtigabatur & citabatur publicè. Mappam enim quandam dicebatur laceraſſe, & ſubito in oculis omnium reintegraſſe. Et vitrum quoddam ad parietem à ſe iactatum

vitrum confract magareit.

iactatum & confractum, in momento reparaſſe, & ſimilia plura inania oſtentaſſe. Sed miſera parere mandatis Eccleſiæ renuit, comitem antefatum in tutelam ne caperetur habuit, per quem clam de Colonia educta, manus quidem Inquiſitoris, ſed excommunicationis vinculum non euaſit. Quo tandem arctata, partes Allemaniæ exiuit, metáſque Galliæ intrauit, vbi militem quendam, ne Eccleſiaſtico interdicto vexaretur & gladio, duxit in matrimonium. Deinde ſacerdos qoidam, leno vocandus potius, magam hanc verbis deliniuit amatoriis: cum quo poſtremò furtim recedens Meṭenſem ciuitatem intrauit, vbi velut concubina ſecum habitans, quali ſpiritu ducta fuerit, cunctis patenter oſtendit.

Foit præterea infra decem annorum ſpatia nouiter in Francia quædam de qua præmiſi, virgo Iohanna nomine, tam prophetico ſpiritu, quam miraculorum poteſtate, vt putabatur, clara. Hæc enim veſte virili ſemper vtebatur, nec vllis Doctorum quorumcunque perſuaſionibus molliri potuit, vt tales deponeret veſtes, fœmineis contenta, præſertim cum ſe palam virginem & fœminam eſſe proteſtaretor. Sub hoc, inquit, habitu virili in ſignum futuræ victoriæ, vt verbo prædicem & habitu, à Deo miſſa ſum iuoare verum Francorum regem Carolum, & in ſuo firmare regno, à quo eum fugare nituntur rex Angliæ & dux Burgundiæ. Pro tunc enim hi iuncti motuò cædibus & armis Franciam ptemebant gtauiſſimè. Igitur cum ſuo domino Iohanna continuè velut miles equitabat, futura & fauſta multa prædicebat, victoriis bellicis quibuſdam intererat, & alia mira talia perpetrabat: de quibus nedum Francia, ſed omnia Chriſtianorum regna ſtupebant.

Ad tantam denique præſumptionem venit Iohanna, vt nondum adepta Francia, iam Bohemis, vbi hæreticorum multitudo tunc fuit, minas intentaret per literas. Dubitabant exinde ſeculares & Eccleſiaſtici regulares & monaſtici, quo ſpiritu regeretur, Diabolico an Diuino. Scripſerunt proinde quidam viri literatiſſimi tractatus eius ex parte, in quibus non modo diuerſa, ſed etiam aduerſa de virgine ſenſerunt.

Poſtquam autem regem Carolum in multis iuuiſſet, & firmaſſet regnum annis quibuſdam, demum nutu, vt creditur Diuino, per Anglorum armatum capta eſt & incarcerata. Accerſitis autem & vocatis in magna multitudine Magiſtris tam diuini quam humani iuris multis diebus examinata eſt. Et provt à Magiſtro Nicolao Amici Licentiato in Theologica audiui, qui Ambaſiator fuit Vniuerſitatis Pariſienſis, tandem ipſa faſſa eſt ſe habere familiarem Dei Angelum, qui iudicio literatiſſimorum virorum iudicatus eſt, eſſe malignus ſpiritus ex multis coniecturis & probationibus: per quem ſpiritum, velut magam effectam, ipſam ignibus per publicam iuſtitiam conſumi permiſerunt, provt de hac Hiſtoria Rex Angliæ noſtro Imperatori Sigiſmundo ſatis latè ſcriptotenus ſignificauit.

Familiaris ſpiritus virginis Iohannæ Franciæ.

Eodem tempore doæ fœminæ prope Pariſios ſurrexerunt à ſe publicè dicentes miſſas eſſe à Deo, vt virgini Ioannæ eſſent in ſobſidium, & quemadmodum à prædicto Magiſtro Nicolao viuæ vocis organo audiui, ſubinde velut magæ vel maleficæ per Inquiſitorem Franciæ captæ ſunt, & per plures Sacræ Theologiæ Doctores examinatæ, tandem repertæ ſont maligni ſpiritus deliramentis deceptæ. Vnde cum vna ex eiſdem fœminis ſe per Angelum Sathanæ ſeductam conſpiceret, ex magiſtrorum informatione à ceptis reſipuit, & errorem provt debuit ſtatim renocauit. Alia verò in pertinacia permanens, ignibus conſumpta eſt.

Plures maleficæ volebant virginem Iohannam imitari.

Piger: Mirari non ſufficit, quomodo fragilis ſexus in tantas audeat proſilire præſumptiones.

Theologus: Apud ſimplices tui ſimiles mira ſunt iſta, ſed in prudentum oculis hæc rara non ſunt. Sunt enim tria in rerum natura, quæ ſi ſuæ cognitionis limites excedunt, aut in diminutione, aut in exceſſu bonitatis vel malitiæ apicem ſibi vendicant. Lingua videlicet, Eccleſiaſticus, & Fœmina. Quæ ſi bono reguntur ſpiritu, optima, ſi verò malo, peſſima fieri conſueuerunt.

Nota tria optima & tria peſſima.

Bonum linguæ.

Linguæ enim vnius bono miniſterio (vt de lingua primo exemplificemus) fidei Chriſtianæ plurima regna ſubiugata ſunt, vt in ſanctis Chriſti Apoſtolis, & in ſapientibus patet Prædicatoribus. Prudentis etiam viri lingua nonnunquam infinitorum hominum ſtrages præpedirur. Propter quod Salom. *Prouerb.* 10. dicit. In labiis ſapientis inuenitur ſapientia, & virga in dorſo eius qui indiget corde. Argentum electum lingua iuſti, cor impiorum pro nihilo, labia iuſti erudiunt plurimos, qui autem indocti ſunt in cordis egeſtate morientur. Cuius cauſa *ibidem* 16. ſubditur quia hominis eſt præparare animum, & diuini gubernare lingua.

Indocti in cordis egeſtate morietur.

Malum linguæ. Lingua tertia.

De malitia linguæ *Eccleſ.* 28. dicitur, Lingua teſtificans adducit mortem, lingua tetra multos commouit, & diſperſit, illos à gente in gentem, ciuitates munitas diu, tum deſtruxit, & domos magnatum effodit, vide ibi multa mala. Et Iacobi 3. ſimiliter, quæ mala lingua facit. Eſt autem tetra lingua eorum, qui inter duas contrarias partes incautè vel malitioſè loquuntur aliqua.

Malitia Eccleſiaſticorum ſiue Religioſorum.

De Eccleſiaſticis ſecundò plurima exempla habemus. Sub Eccleſiaſticis autem clerici & religioſi intelliguntur in vtroque ſexu. Quò ad malos clericos dicit beatus Hieronymus in epiſtola ad Nepotianum, Negociatorem clericum ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem fuge.

Et beatus Bernard. *Homil.* 33. ſuper cantica loquens de clericis dicit: Si inſurgeret apertus Hæreticus, mitteretur foras & areſceret. Si violentus inimicus, abſconderent ſe forſitan ab eo, boni ſcilicet paſtores. Nunc verò quem eiicient aut à quo abſcondent ſe omnes amici? Et tamen omnes inimici & omnes aduerſarij, omnes domeſtici & nulli pacifici: Omnes proximi, & omnes quæ ſua ſunt quærunt.

Amicos ſe Eccleſiæ ſimulantes peiores ſunt hoſtibus apertiſſimis.

Hinc beatus Gregorius in Paſto. dicit, Nemo amplius in Eccleſia nocet, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinem ſanctitatis habet.

Delinquentem namque hunc redarguere nullus præſumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De Religioſis etiam dicit beatus Auguſtinus ad Vincentium Donatiſtam. Simpliciter fateor claritati veſtræ coram Domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meam, ex quo Deo ſeruire cæpi, quantùm difficilè ſum expertus meliores quàm qui in monaſteriis profecerunt, ita & non ſum peiores expertus, quàm qui in monaſteriis defecerunt.

De Religioſis dictum S. Auguſtini.

De mulierum verò malitia *Eccleſ.* 25. dicitur: Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram mulieris: Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura quæ ſequuntur & præcedunt ibidem de nequam muliere concludit breui, nulla malitia ſuper malitiam mulieris.

Malitia mulierum

Hinc Chryſoſt. ſuper iſto *Matth.* 19. Non expedit mulier nubere. Quid eſt mulier, quàm amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, neceſſarium malum,

Mulier neceſſariũ malum, naturalis tentatio.

naturalis

naturalis tentatio, deſiderabilis calamitas, domeſticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura, boni colore depicta? Ergo ſi dimittere illam peccatum eſt, tenere aut ferè tormentum eſt, neceſſe eſt, aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas tenentes habeamus.

Omnium muliebriũ vitiorum fundamentum eſt à natura.

Tullius denique ſecundo Rhetorices dicit. Viros ad vnum quodque maleficium ſingulæ cupiditates impellunt & mulieres ad omnia maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim vitorum omnium fundamentum eſt à natura.

Duo genera lachrymarum in oculis fœminarum. Bonum mulieris.

Et Seneca in ſuis Prouerbiis: Aut amat, aut odit mulier, vel tertium dediſſe, flere fœminam, eſt mendacium. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum, veri doloris vnum, inſidiarum aliud. Mulier cum ſola cogitat mala cogitat.

De bonis autem mulieribus tanta laus eſt, vt etiam beatificaſſe viros legantur & ſaluaſſe, atque gentes, terras & vrbes, vt de Delbora, Iudith patet & Heſter. Hinc Apoſtolus 1. *Cor.* 7. Si qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem.

Ideò *Eccle.* 26. dicitur: Mulieris bonæ beatus vir, Numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabiliſſima per totum capitulum, de excellentia bonarum. Similiter Salomon, imò Spiritus ſanctus *Prouerb. vltimo* per totum cap. de muliere forti. Præfata ſatis in noui teſtamenti fœminis claruerunt. Primò in virginibus & aliis fœminis ſanctis, quæ ad Chriſtianam gentem perfidos traxerunt, vt Magdalena, Catharina, Margareta, Martha, & eis ſimiles.

Vngariæ regnum fœminæ contra Chriſti fidem ſuſcipit, ſicut & Francia

Sic etiam totum Vngariæ regnum ab olim idololatriæ deditum, per Gillam, ſororem Chriſtianam Imperatoris, fidei Catholicæ adiunctum eſt per regem Vngariæ, cui præfata Gilla in matrimonium eſt tradita, per quam etiam conuerſus eſt rex, & in baptiſmo Stephanus nominatus, poſteàque miraculis clarus canonizatus: vt Vincentius ponit in hiſtoriæ ſpeculo *lib.* 26. *c.* 9.

Si prætereà per Clothildem Chriſtianam virginem, natam de Burgnndorum ſtipite, Rex Francorum Clodouæus paſſim perſuaſus, tandem Idololatrias reliquit, & cum regno ad Chriſti fidem deuenit, vt Vincentius narrat *lib.* 22. *cap.* 4. 5. & 6.

CAPVT IX.

Duæ potentiæ vnicuique rei à Deo tributæ.

SE lædentes homines, humore acuto formicæ pungunt, non tamen tam lædunt grauiter, quàm apes ſuos perſecutores.

Sunt enim duæ potentiæ, quas vnicuique rei diuina prouidentia tribuit, iraſcibilis & concupiſcibilis. Iſta, qua commodum deſideratur, illa qua nociuum fugatur. Per concupiſcibilem namque neceſſaria affectantur & delectabilia: ſed per iraſcibilem noxia refutantur & triſtabilia.

In ſpiritualib. eſſe iram & concupiſcentiam.

Iſta primis elementis quatuor conſpicimus eſſe in omnibus vegetabilibus & animantibus vſque ad rationale animal hominem, imò ſuo modo in ſeparatis ſpiritibus.

Sed in hoc eſt differentia, quòd apertius rei delectabilis, & repulſa rei triſtabilis in ſola rationali creatura virtus fieri poteſt vel vitium, non in inferioribus.

Triplex vindicta.

Et ſicut inter minuta animalia triplex reperitur punctio formicæ, & minima, quæ ſtatim tranſit lapis durior, ſed ſcorpionis peſſima, ita inter rationales creaturas triplex reperitur vindicatio, leuis eorum, qui charitate repleti ſunt, dura eorum qui indiſcreto zelo feruent, & peſſima in Dæmonibus & eorum ſequacibus.

Primi in punitione ſimilitudinem

gerunt

gerunt formicæ, quæ, ſine aculeo humoris tantummodo percuſſione iniuriam vlciſcitur. De tali ſe emendare cupiebat, qui in Pſalmo air, Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me. Et Apoſtolus ad *Galat. 6.* Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto vos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans temetipſum ne & tu tenteris.

Per ſe ſatis erubeſcentem confundere non eſt neceſſe.

Vnde beatus Hieronymus in Epiſtola ad Oceanum. Quid neceſſe eſt bis pungere niſi recalcitrantem, per ſe ſatis erubeſcentem confundere amplius, cui ſui ratio magiſter eſt, cui propria conſcientia virga, & ingenita verecundia lex & diſciplina eſt. Et Greg. *lib.* 19. *moralium.* Regat diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem, & ſic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta.

Exemplũ ceruicoſæ vxoris.

De huius primæ punitionis modo parabolicum ſatis accommodum fertur de noſtris tale formicis exemplum. Fuit enim quidam villanus, qui nimis ceruicoſæ voluntatis vxorem habebat, quæ virgo in cũctis ferè mãdatis recalcitrauit. Anxius autem diu vir per quid rebellem compeſceret diſcretè & rationabiliter. Quadam die contra ſe jurganti reſpondit. Fœmina es, nec verbis emendata es meis, per verbera grauia in te miles effici nolo, nec contractam per meas plagas te in lecto iacentem deſidero, ſed tibi dico niſi te emendaueris, paruis meis amicis de te querela vno proponam die contra te effrenem. Cui illa. In hoc, inquir, liquet tuus effœminatus animus atque genealogia ignobilis, qui de parui ſtatus tuis mihi minaris amicis. Non enim mulieri minaris plebeiæ. At ille reſpondit: Hac vice tibi tantum parcam & die iſta: ſed reuera, ſi te non emendaueris, paruis meis conqueraꝛ amicis.

Formicæ ſiue Myrmidones, vocantur humilium & paruorum hominum parui amici.

Cúmque miſera non melior, ſed efficeretur peior: ſeruauit vir diſcretus & prudens ſuarum minarum veritatem adimplere in craſtino. Tunc enim illa velut antea virum inuadere cepit verbis plurimùm contumelioſis. Cui maritus, Modo tempus adeſt vt factis verba compenſem. Vxorem igitur propriam inuadit, veſtimentis omnibus præter camiſiam exuit, manibus & pedibus in vrſi pellem ligauit, & humeris propriis clamantem & maledicentem in proximum ſui horti cumulum formicarum proiecit: vbi aliquantiſper formicarum humore ſolito perfuſa & correcta, animum ad meliora conuertere cepit. Nam beſtiolæ more ſolito in auribus & naribus, in ore & in aliis mulieris artubus eam cruciabant grauiter. Tunc illa eiulatu grandi iuramenti & ſacramentis promiſit grauibus, ſe de cætero viro velle ad nutum obedire, tantùm vt cruciatum amicorum paruulorum euaderet. Exhinc liberata per virum mulier, mirum in modum emendata eſt, & felix effecta, quem fecerunt deinceps propria pericula cautiorem.

Mulier obſtinata ligatur & ad formicas obijcitur.

De indiſcretis correctionibus.

Hic igitur modus corrigendi ſatis diſcretus & temperatus fuit. Indiſcretè verò corrigentes pro læſionibus, iratis apibus ſunt ſimiles, quæ lædendo alium, dum aculeus manet in vlti vulnere, ſeſe perpetuo fructu laboris priuant. Tales crudeles ſunt, de quibus Seneca de clementia ad Neronem dicit. Crudelitas nihil aliud eſt, quàm atrocitas animi in pœnis exigendis. Crudeles vocabo, qui puniendi cauſam modò habent, modò non habent. Et tamen vt Hugo de S. Victore dicit libro de inſtitutione nouitiorum, Difficile eſt, cor malitia induratum ad formam diſciplinæ & ſpeciem honeſtatis incuruare: ſed neceſſe eſt, vt dura materia, cùm facilè ad formam non flectitur, ei & acrioris flammæ incendium, & mallei grauioris tunſio adhibeatur.

Crudeles qui ſint.

De vindicta Maleficorum.

Scorpio

Scorpionum autem percuſſionibus vindicatio Maleficorum & Dæmonum deſignatur. In quibus, vt beatus Dionyſius dicit 4. *cap. de diuinis nominibus*, eſt furor irrationabilis,& phãtaſia proterua. Cuius *Gen.* 49. Iacob maledixit in perſona, Simeon & Leui in furore ſuo, ait occiderunt virum, Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura, diuidam eos.

De his beatus Hieron. in prologo ſuper Ioſuë dicit, Ceſſet accuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua deſiſtat. Tales ſunt illæ monſtruoſæ locuſtæ & mortiferæ,de quibus *Apoc.*9. dicitur, habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum, & poteſtas eorum nocere hominibus menſibus quinque. Et habebant ſuper ſe regem Angelum abyſſi, cui nomen exterminans. Secundum gloſſ. autem per beſtias tales veram fidem peruertere molientes intelliguntur,quia ſuis doloſis ſententiis, vt ſcorpius, coram blandiuntur, & latenter pungunt. Cumque tumultu nocere nequeunt, quærunt auxilium principum qui caude adigant, & vt aſtringant terrent & blandiuntur. Et ſuper ſe habent Angelum abyſſi,Diabolum dominantem terrenis,cuius nomen exterminans,quia à patria vitæ ſecludit ſuos.

Locuſtæ aculeatæ in Apocalypſi, quid deſignent.

Piger. Satis de correctionis punctione diſcreta irrationabili diuerſi varios ediderunt tractatus. Sed vnum eſt, quod de maleficio Dæmonum multi non credunt,eos videlicet qui inter dæmones Incubi vocantur & Succubi: non enim in phãtaſia,non realitate aliquo humore nocino & reali pungere, fœdare, quid igitur de hoc verum ſit, vel fictitium vel eis nodare.

De Succubis & Incubis.

Theologus. Hanc quæſtionem S.August. *de ciuit. Dei, lib.*3. *cap.*5. quidem mouet,ſed non determinat: vbi ſic dicit:Vtrum potuerit Venus ex cõcubitu Anchiſis Æneam parere, vel Mars ex concubitu iunioris filiæ Romulum gignere: hoc in medio relinquamus. Nam penè talis quæſtio etiam de ſcripturis noſtris aboritur, qua quæritur: Vtrum præuaricatores Angeli cum filiabus hominum concubuerint: vnde natis gigantibus, id eſt, nimium grandibus & fortibus viris tunc terra completa eſt. Sed *lib.*15. *cap* 22. quæſtionum determinat in hæc verba. Et quantum creberrima fama eſt, multíque ſe expertos vel ab eis, qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum non eſſet audiſſe confirmant:ſyluanos & faunos, paucos, quos vulgò Incubos vocant, ſæpè improbos extitiſſe mulieribus, & earum appetiiſſe ac peregiſſe concubitum. Et quoſdam dæmones, quos Duſios Galli nuncupant aſſiduè hanc immunditiam & tentare & efficere plures taléſque aſſeuerant, vt hoc negare impugnantiæ videatur. Hæc ille.

De præuaricatoribus Angelis; an cum mulieribus rem habuerint.

Fauni.

Duſij.

Poſtea ibidem determinat ſecundam quæſtionem, videlicet, quòd illud *Gen.*6. videntes filij Dei, id eſt, Seth, hominum,id eſt, Cham,non de Incubis intelligitur. Quod autem Incubos eſſe non ſit incredibile,ad illub ibidem eſt gloſſ.quæ dicit ſic. Non eſt incredibile ab hominibus non ab Angelis, ſeu quibuſdam dæmonibus, qui mulieribus ſunt improbi, eiuſmodi homines, id eſt, gigantes eſſe procreatos,ſcilicet de quibus in Lira dicitur, Gigantes autem erant ſuper terram. Quia & poſt diluuium corpora non ſolùm virorum, ſed etiam mulierum incredibilis magnitudinis extiterunt.

De Gigantibus.

Ad idem eſt gloſſ. vbi prophetia *Eſa.*13. deſertionem, Babyloniæ ciuitatis prædicit, & monſtra in ea habitanda. Ibi,inquit,habitabunt ſtruthiones & piloſi ſaltabunt in loco, vnde gloſſ. dicit Piloſi ſunt ſilueſtres homines, hiſpidi, qui incubones vel ſatyri vel

Piloſi ſatyri.

vel genera dæmonum ſunt. Et *Iſa.* 34. ſuper illo loco, vbi prophetat deſolationem terræ Idumæorum, qui perſequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & paſcua ſtruthionum, & occurrent Dæmonia. Gloſſa interlinearis, id eſt, monſtra Dæmonum ad inuicem. Et gloſſa beati Gregorij ibidem: Hîc alij piloſi nomine figurantur, non hi, quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

De Dæmonibus etiam Caſſianus collatione prima Abbatis Sereni paſſum exponit præfatum. Ad idem eſt beatus Iſidorus *lib.8.c.vlt.* ſic dicens: Piloſi, qui Græcè Panitæ, Latinè Incubi appellantur, ſiue Innij ab ineundo paſſim cum animalibus: vnde & Incubi dicuntur ab incumbendo, hoc eſt ſtuprando. Sæpè enim improbi exiſtunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum, quos dæmones Galli Duſios nuncupant, quia aſſiduè hanc peragunt immunditiam.

Innij.

Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum vicarium dicunt. Ad quem Horatius dicit: Faune Nympharum fugientium amator, meos per fines & pura rura lenis incedas. Inſuper illud Apoſtoli 1. *Corinth.* 11. Mulier debet velamen habere ſuper caput ſuum, propter Angelos: Multi Catholici exponunt quòd ſequitur propter Angelos, id eſt, Incubos.

Incubones Fauni vicarij.

Propter Incubos velanda ſunt capita mulieribus.

Ad idem eſt Ioſephus ſuper textu *Geneſeos 6.* præallegato. Item Guilhelmus *libro de vniuerſo, parte vltima, circa finem, cap.6. multipliciter.* Præterea hoc determinat ſanctus Doctor *parte prima, queſt.* 51. *& in ſecundo ſcripto diſt.*8. *& quodlibeto* 7. *q.*10. atque ſuper Iſaiam *cap.*13. *&* 14. cuius motiua ſunt verba B. Auguſtini in lib. de ciuitate Dei, vnde talia negare dicit Thomas imprudentiæ eſt. Id enim, quòd multis videtur, non poteſt omnino falſum eſſe, ſecundum Philoſophũ in lib. de ſomno & vigilia, in fine, & in 7. *Ethicorum.* Sileo de hiſtoriis multis & authenticis, tam Catholicorum quàm Ethnicorum, qui Incubos eſſe palàm aſſeuerant.

Quòd multis videtur, non eſt omnino falsũ.

Cauſa autem quare Dæmones ſe Incubos faciunt vel Succubos, eſſe videtur, vt per luxuriæ vitium hominis vtriuſque naturam lædant corporis videlicet & animæ, qua in læſione præcipuè delectari videntur.

Cur Dæmones incubatum affectant.

Vnde enumeratis per altiſſimum multis luxuriæ vitiis, à quibus ſuum populum mundum eſſe voluit, in quibus infideles irretiti erant: ait *Leuit.* 18. Ne polluamini in omnibus his quibus contaminatæ ſunt gentes, quas ego eiiciam ante conſpectum veſtrum, à quibus polluta eſt terra, cuius ſcelera ego viſitabo: Dicit gloſſ. ſuper verbo gentes, Dæmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuerſæ, qui cum omni peccato gaudeant, præcipuè fornicatione & Idololatria, quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo qui terra dicitur. Omne enim peccatum quodcunque fecerit homo extra corpus eſt: Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat. An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur cum ea, vt patet 1. *Cor.* 6. Hiſtorias de Incubis, & Succubis ſi intueri libet, Guilhelmum, *vbi ſuprà, in ſuo vltimo lib. de vniuerſo.* Et Thomam Brabantinum *in libro ſuo de vniuerſo*, qui vulgò de Apibus intitulatur legito, & mirabilia conſpicies.

Fornicatione & Idololatria corpus & anima contaminatur.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Præterea virginis cuiuſdam multum pulchræ corporis diſpoſitione, & quoad animam valdè deuotæ in Baſilienſi conſtituta Diœceſi bonam & diuturnam notitiam habui, quia confeſſor illius fui, cuius Dæmon cellulam ſæpiſſimè & dormitionis locum perturbabat, modò ſtrepitibus, modò terrificis apparitionibus: Verum quia in cunctis quæ virgo geſſit, omni plena fuit

Veſtes exuendæ ſunt illis, quæ ab incubo vexantur.

cuſtodia,

Digitized by Google

cuſtodia, Chriſti aſſiſtente gratia, à cunctis viris & ab Incubo ſemper remanſit intacta. Nam ſecum ipſa conſiſtens, nullo teſte conſcio, præter boni Angeli ſui cuſtodis reuerentiam, cui diligentiſſimè ſemper obſequebatur, pede nudo ſeſe conſpicere non audebat, & abinde veſtita die noctúque iacebat.

Incredibilis multitudo meretricũ in Concilio Conſtantienſi.

Fuit denique fama communis virorum fide dignorum, eo tempore, quo Conſtantienſe Concilium generale celebrabatur, in quo, hoc eſt, in ciuitate ipſa Conſtantienſi, quòd verecundum eſt dictu, propter principum ſecularium & mechanicorum præſentiam, incredibilis meretricum multitudo aderat. Eodem inquam tempore in eadem Diœceſi prope oppidum in *Minterhaur* in campi latitudine, quædam, vt videbatur, fœmina pulcherrima ſecundùm corporis pulchritudinem curſori cuidam obuiauit in ipſo itinere. Quæ cùm virum iſtum Deum timentem ad opus nefarij concubitus inuitaret, facinus horruit, Dei protectus adiutorio, cúmque ſimplici animo curſor, vnde fœmina veniret ab ea quæſiſſet, reſpondit, de Conſtantienſi venio Concilio. Et aperta, quam in latere portabat, crumena, ſubintulit, Ecce has omnes pecunias in præfato loco corporis mei mercede conquiſiui. Et hoc dicto, velut fumus protinus euanuit. Et quòd Succubus fuerit ſpurciſſimis verbis & fuga reſpondit.

Incubus publicè in Concilio Conſtantienſi ſe inter alias meretrices proſtituit.

CAPVT X.

INquinant formicæ manus, eas multùm tangentium, & inquinantur potiùs vel ſeſe maculant qui incautè eas contrectant. Cùm enim conditionis ſint liberæ, ſua libertate carere nolentes, ſicut ſe moleſtantes humore acuto pungunt: Ita captiuitatem earum quærentes manibus polluuntur.

In quo contactus omnis illicitus nobis prohiberi moraliter innuitur, ne in interiori præſertim homine coram domino & angelico maculati appareamus conſpectu. Sumus enim dicit Apoſtolus 2. *Corinth. 6. & 7.* templum Dei viui, ſicut dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo: & ipſi mihi erunt populus: propter quod exite de medio eorum & ſeparamini, dicit dominus, & immunda ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Has igitur habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Verba hæc ſunt Apoſtoli per totum.

Templum Dei vnde ſimus.

Contra quod maximè luxurioſi delinquere reperiuntur, corpus coinquinantes, & ſpiritus, qui virgines vel fœminas tangunt illicitè, vel vbi ſexus fœmineus ſeipſum palpat vel tractare ſinit inuerecundè.

De quibus beatus Petrus 2. *ſua canonica 2. c.* ſic dicit, Hi ſunt velut irrationabilia pecora, voluptatem exiſtimantes diei delicias coinquinationis & maculæ deliciis affluentes, in conuiuiis ſuis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij & inceſſibilis delicti, pellicientes animas inſtabiles.

Quamuis enim formica inter minuta animalia ſit ingenio & ſagacitate nobiliſſimum, tamen incautè tactum quantumcunque quis ſit nitidus eum reddit immundum. Ita humanum corpus, licet à peccato ſit actuali innoxium, tamen à diſpari ſexu tactum faciliter nimis vtrumque hominem facit pollutum. Cinis quippe tactus à cinere modiciſſimo, adhibito humore, in lutum conuertitur: Argentum inſuper etiam ſi ad nitorem purgatum fuerit ſeptuplum, vel minera qualiſcumque alba, etiam ſi aurum fuerit obtuſum, cito in

Vt cinis facilè in lutum coaleſcit, humore perfuſus, ſic homo peccatori ſociatus facile peccat.

charta munda ſuo tractu ducitur: protinus in liquorem ex motu inſenſibiliter reſoluitur, & macula de mundo ſuper nitido contrahitur.

Hinc huius in typum olim Deus vetaſſe legitur, ne ſuper terram reptantia, vel eidem multùm hærentia, ab electo tangerentur populo, alioquin pœna inquinationis quis mulctabatur. Vnde *Leuitici* 11. omne quòd reptat ſuper terram (gloſſ. terrena ſapiens) abominabile erit, nec aſſumetur in cibum. Quicquid ſuper pectus quadrupes graditur (gloſſa: gaſtrimargiæ ſtudens,) & multos habens pedes (gloſſ. ex variis ſcripturis & varia doctrina ſibi ſalutem futuram affirmans) ſiue ſuper humum trahitur (Euangeliorum prædicatione abutens luxurioſè viuendo) non comedetis, quia abominabile eſt. Nolite contaminare animas veſtras, nec tangatis quicquam eorum, ne immundi ſitis: Ego enim ſum dominus Deus veſter, ſancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Gloſſ. notat, hic non omnem pollutionem in mortuis corporibus notari, vnde ſequitur, Ne polluatis animas veſtras in omni reptili, quod mouetur ſuper terram.

Gradiētia ſuper pectus gaſtrimargiā notant.

Piger. Quia hîc locum habet adhuc ſibi cauendi ab inquinatione vtriuſque hominis, qua quis inficitur potiſſimè per luxuriam, provt probaſti ſcire cupio de Incubis, quædam mihi occurrentia dubia: primum, an Incubi generent aliquando fœtus. Secundò, cur plus improbati ſint vel eſſe videantur fœminis quam viris. Tertiò, quibus remediis liberari poſſint, qui ab Incubis vexantur.

Theologus. Ad primi ſolutionem tria aduertas: videlicet quòd Dæmones propriè non generant, nec concupiſcentiam ſenſitiuam in venenis habent, licet generationem prolis procurare poſſint, non ſuæ, ſed illius viri, cui ſe fecit ſuccubum Dæmon aliquis, vel illius, cuius virtus ſementina eſt: & fœmellæ huius, cuius deluſor eſt incubus. Primi dicti rationem ſi ſcire libet, videre poteris in Sancto Doct. vbi prius, & in Guillhelm.

An incubi generent aliquando fœtus.

Secundum deducit idem, & præcedens, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, neque generationis inſtrumēta, per quæ ſola & voluntas cōcupiſcibilis, & generatio carnalis explentur. Præterea, vt verbis vtar Guillhelm. Si concupiſcentiam libidinoſam haberent, cùm peſſimi ſint, vtique à Sodomitico vitio ſe non continerent in viros, quod tamen nullibi reperimus. Benedictus autem altiſſimus, qui virilem ſpeciem in hominibus à flagitio eorum vſque hodie ſic ſeruauit.

Dæmones magis infeſtare mulieres quam viros.

Quod autem generationem procurent aliquando ex præcedentis capituli auctoritatibus palam eſt. Et ex Guilhelmi dictis ſic claret: Quia gentem Hunorum ab huiuſmodi Dæmonibus generatam eſſe euidenter hiſtoria regnorum Occidentalium narrat, & inſulam Cypri totam populatam eſſe & inhabitatam à filiis Incuborum fama prædicat.

Cyprum inhabitari à filiis Incuborum.

Denique quòd Gigantes procreare valeant, vt naſcantur vel concipiantur, cauſas S. Doctor aſſignat. Quia ſcire poſſunt virtutes virtutis ſementinæ ex diſpoſitione viri huiuſmodi, à quo deciſa eſt, & mulieris eidem proportionatæ complexionem agnoſcere, & ita conſtellationem optimè ad hoc cooperantem. Quibus ſimiliter occurrentibus, poſſibile eſt genitos magnos eſſe, & fortes corpore.

Dæmones gigantes poſſe procreare.

Quo etiam non obſtante: Incubi calliditate & maleficio, vir poſſit habere filium, & fœmella eundem, ſalua vtriuſque virginitate: non tamen in dignitate tali, qualis in beatiſſima Virgine extitit, licet cum vtriuſque aureola, ſi ſcire deſideras, in quarto ſcripto quæſtione decima. S.Thomam legas,

Vt illæſa virginitate liberi procreentur, Dæmones efficere poſſunt.

legas, & ita eſſe poſſibile clarè diſces.

Nec mireris in hoc. Nam in Bambergeſi Dioceſi virginis notitiam habui, quæ puerum genuit, & virgo vera poſt partum permanſit, non integritate carnis, quod ſolius Dei genitricis priuilegium eſt, ſed in experientia voluntariæ libidinis. Fuit enim virgo pulchra valdè, & formæ elegantis, dominæ nobili obſequens, quam quidam iuuenis dolosus & potens cognoſcere quæſiuit viis quibus potuit. Hunc cùm virgo deuota, velut hoſtem vitaret, virúſque hominis, ipſe nocturno tempore inſidias virgini poſuit, & quod obdormiens fortiſſimè, & inexcitabiliter quodammodò in primo ſomno iacere conſueuiſſet: neſcio vnde didicit, ex hac occaſione in cubiculum virginis venit, dormientem cognoſcit, neſcit virgo, vt dicit in conſcientia ſua, quomodo imprægnauerit, & ita receſſit. Cùm autem virgo doli etiam poſtmodum penitus ignara ſigna imprægnationis habere inciperet, & ad examen coram honeſtis matronis poſita imprægnata eſſet reperta, fugit reus de patria qui aliàs palo transfixus fuiſſet. Ipſa autem virgo incredibilibus lachrymis ſeſe deplanxit.

Exemplú de Bambergenſi virgine, quæ virgo peperit.

Fuerunt tunc multi, qui virgini, vt ſine periculo pateret, matrimonium ſuaſerunt: alij quòd deterius extitit, ea abuti concupierunt, præfatam partus difficultatem allegantes. Sed virgo deuota, votum quod Chriſto de virginitate ſtatuerat ſeruandum, etiam ſi mors ſequeretur, conſtanter ſeruare decreuit, & perfecit. Nam tempore oportuno peperit, & in magna deuotione iam plurimis annis vixit, ſéque mundi huius concupiſceutiis, ita nudam fecit, vt aureolam virginum eam tandem percepturam non dubitet. Diſcant ex hac virgine, quam cautè theſaurus ille neceſſariò ſeruandus ſit, quem ſaltem de corporis integritate aliquando incubus, aliquando homo inſidioſus, aut in dormitionis naturali fortitudine, aut in potus artificialis collatione rapere poteſt.

Ad ſecundum dubium reſpondet Vuilhelmus, quòd veriſimiliter nec Succubi nec incubi amore concubitus nec deſiderio voluptatis talia viris & mulieribus faciunt, ſed potiùs malignitatis ſtudio, videlicet vt vtrumque polluant eos & eas ſpurcitia. Similem cauſam audiſti in gl. vna præcedēti capite.

Cur magis ab Incubis vexentur puellæ pulchros crines habentes.

Cur autem Incubi amplius vexare reperiantur mulieres & etiam puellas pulchros crines habentes, reſpondet dominus Vuilhelmus: Non mihi alia cauſa occurrit niſi vna iſtarum: quia aut curæ aut ornatui crinium nimium incumbunt huiuſmodi: Aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel conſueuerunt: aut quia in eis inaniter gloriantur: Aut quia diuina bonitas hoc permittit vt terreantur mulieres inflammare viros per ea, per quæ etiam Dæmones inflammare viros volunt.

Cur autem Dæmones in Veneris vitio potentiam generatiuam plus moleſtent etiam in ſexu maſculino per maleficia habuiſti cauſam ex Sancto doctore *cap.* 5. huius libelli.

Quibus remediis liberari poſſint, qui ab Incubis vexantur.

Ad tertium de remediis propellendi incubos in diuerſis diuerſa legi & reperi: quòd per quinque modos quidam liberari reperiuntur. Videlicet per exorciſmorum applicationem per ſanctam exercitationem, per ſacramentalem confeſſionem per loci certi mutationem, & per cautam ſanctorum excommunicationem. De primo ſatis habitum eſt ſuprà *præſenti lib. cap. 6.*

Angelicā ſalutationem Incubos propellare.

De ſecundo ſanctis exercitiis videlicet crucis conſignatione vel Angelica ſalutatione. Refert Cæſarius in ſuo Dialogo, quòd in Bunna, poſtquam ſacerdos quidam ſe ſuſpendit, eius concubina monaſterium intrauit, & per

Incubum ad luxum prouocata eſt, quẽ per crucis conſignationem repulit, & per aquæ benedictæ aſperſionem, ſed ſtatim poſtea rediit. Quando autem angelicam ſalutationem dicebat, longè velut ſagitta diſparuit, & receſſit: ſed interdum rediit licet prope accedere ad eam non auderet.

Confitendo peccata pelli Succubos.

De tertio ſacramentali confeſſione videlicet, patet per eundem Cæſarium qui dicit quòd concubina antedicta, cum iam confeſſa eſſet purè, in toto derelicta eſt ab Incubo.

Refert idem, quòd quidam vir in Leodio paſſus Succubum confeſſione ſacramentali finita, totaliter liberatus eſt. Ponit inſuper exemplum ibidem, de quadam incluſa propter Deum, quam Incubus nec crucis ſigno, nec oratione, nec confeſſione, nec propter aliud ſpirituale exercitium reliquit quando eius lectum aſcenderet. Sed cùm ad informationem cuiuſdam viri religioſi diceret: Benedicite, eam ſtatim Dæmon reliquit.

Mutatio loci mutat Incubos.

De quarto videlicet loci mutatione, dicit qui priùs: quòd filia cuiuſdam ſacerdotis ſtuprata per Incubum, & facta ex dolore phrenetica, trans Rhenumque elongata ab Incubo dimiſſa eſt. Sed parte eius, quia à loco filiam depoſuerat à Dæmone percuſſus eſt, adeo vt moreretur in triduo. Hinc de Apib. prope finem ſermo fit de quadam, quæ per Incubum crebrò in lecto vexata proprio, conſociam deuotam petiit, vt loco vexatæ iaceret, quod cùm feciſſet tota nocte quaſdam inquietudines grauiſſimas ſenſit, & prior tunc quieta fuit.

Excõmunicatione incubos pelli.

De quinto, de excommunicatione, quæ fortaſſis aliquando eadẽ eſt exorciſationi: patet in Legenda beati Bernardi, In Aquitania ſiquidem quædam mulier ab Incubis ſex annis iam vexata, incredibili abuſu libidinis, audiuit, ſibi incubum ne ad virum ſanctum qui venturus erat, appropinquaret, minantem. Nihil, inquit, tibi proficiet, ſed eo recedente tuus crudeliſſimus ero perſecutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cùm virum S. Bernardum inuocaret, Reſpondit: Tolle meum baculum, & loco tuo inſige, & faciat malignus quod poteſt. Hoc cùm feciſſet, Dæmon, Cameram fœminæ non eſt auſus intrare, ſed foris minabatur atrociſſimè eam velle perſequi Bernardo recedente: Quo per fœminam audito conuocat populum S. Bernardus, omnes iubet accenſas candelas geſtare in manibus, & Dæmonem cum vniuerſo, qui aderat cœtu, excommunicauit, ac ne ad illam vel ad aliam deinceps acceſſum habeat interdixit. Et ita illa plenè liberata eſt.

S. Bernardi baculus in lectum poſitus Incubum abigit.

Aliquando verò nullum prædictorum remediorum iuuat, vt Dæmonis abſcedat nequitia, vt de Apibus circa finem ponit Thomas Brabantinus exemplum de quadam quæ Incubum paſſa, nullo confeſſionis remedio vel crucis aut huiuſmodi applicatione liberabatur, licet cauſam vexationis ſuæ ſatis nudè confeſſa eſſet.

Similis ratio aſſignata eſt ſuprà *c. 6. de maleficio*, quare non ſemper tollitur. Tunc enim pœna eſt vexatio Dæmonis & pro peccatis ſatisfactio: ſi prout oportet ſuſtineatur in charitate, ſicut alia mala huius mundi, quæ nos premunt, ſed ad Deum ire compellunt.

Piger. Cùm fœminæ ſint timidæ, & faciliter mirabilium formarum imaginatione ſuſceptiuæ, nunquid contingit quibuſdam ex eis, quòd in veritate per incubum non vexantur, ſed tantummodo ita ſe vexari putant. Sunt etiam quædam ex eadem radice falsò ſe imprægnatas eſſe putant per Incubos, vt fertur, quæ tamen grauidæ non ſunt.

Theologus. Vtrumque verum eſſe agnoſcitur, vt dicit dominus Vuilhelmus

mus

An quædam ſe Incubo vexari ſibi imaginentur.

mus vbi prius; Multæ,inquit de apparitionibus fantaſticis ex morbo melancholico in multis fiunt: ſed in mulieribus maximè, ſicut apparet de viſionibus & reuelationibus.Et cauſa in hoc eſt præter eam quam norunt Medici, ipſa natura muliebrium animarum, ob hoc videlicet quoniam longè facilioris & leuioris impreſſionis ſunt quàm animæ viriles.

Quaſdam ſibi imaginari ſe grauidas.

Et ſubdit idem: Scio me vidiſſe mulierem, quæ credebat ſe cognoſci ab intus & à Diabolo,& alia incredibilia ſe ſentire dicebat. Nonnunquam etiam imprægnatæ ſibi videntur mulieres ab Incubis, & intumeſcunt vehementer ventres earum. Et cum partus tempus aduenilſe credunt, ſola emiſſione multæ ventoſitatis detumeſcunt. Nam de ouis formicarum in potu ſumptis incredibilem ventoſitatem & tumultum in ventre generant hominis: Similiter de granis cataputiæ: Et de granis arboris, quæ dicitur Nigrapinus conſimilia in ventre fiunt. Facillimum eſt autem Dæmoni ſimilia & maiora in ventribus hominum procurare.

Oua formicarum ventoſitatem & tumultum in ventre generant.

Ludificatoria experimẽta Maleficorum.

Et ſi libris Maleficorum creditur, ſcripſerunt experimentum ludificatorium, quo apparere dicebant mulieribus ſe in lecto pluries cognoſci,quàm cognoſcerentur. Verbi gratia, cùm cognoſcerentur niſi ſemel aut bis ab eo,qui experimentum illud operaretur putaret ſe cognoſci quadrageſies aut ſexageſies. Eſſent ergo ſimiles ludificationes Incuborum. Etiam ex teſtimonio ſanctæ cuiuſdam mulieris ſciri potuit, quòd quidam ex huiuſmodi Dæmonibus, cùm ſic ludificaſſet eam, videlicet concubitu fantaſtico, tanto fluxu ſeminis inquinauit eam realiter, vt mille homines non tantùm emitterent. Hæc omnia de Vuilhelmo.

CAPUT XI.

Radices lædunt arborum formicæ, vbi iuxta arbores nidificare ſinuntur. Quia radices inde rodunt, & ſucco exinde exhauſto areſcit radix & exinde ſtipes & rami.

Exterior, ſuperior & interior homo.

In hominis natura tres particulares homines ſunt qui radices ſuas habent, quas lædere valent nociuæ formicæ. Eſt enim exterior & interior homo, qui oculis etiam patet alienis in figura quantitatis corporeæ. Superior homo, qui ſpiritualis dicitur homo, & interior,& eſt ſenſualis tamquam medius & animalis homo dicitur. Quiſquis autem horum, quia radicem ſuam habet propriam,ramos & ſtipitem, arbori aſſimilatur.

Homo inuerſæ arboris ſimilitudinem præfert.

Nam primi hominis figura, arboris, ſed euerſæ ſimilitudinem præfert ſecundùm Philoſophos,quia crines radicibus in capite aſſimilantur, truncus pectus & eidem adiacentia dicuntur, membra verò, reliqua rami vices habere videntur, & operatio talium fructus ſunt corporei. Vnde *Marc.* 8. legimus de cæco, quem Dominus paulatim iuxta fidei ſuæ crementum ſanabat,quòd primo ſputo eius tetigit oculos, & an videret quæſiuit: Cui ille reſpondit: Video homines velut arbores ambulantes. De hac arbore corporis non curandum eſſe Dominus docet, dicens Matthæi ſexto. Quis veſtrùm cogitans poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum. Omnes, inquit, *Matth.* 10. veſtri capitis capilli numerati ſunt,nolite ergo timere.

De homine animali, ſecundum vitã vel ſecũdum ſenſum.

Alius autẽ eſt homo animalis:de quo 1.*Cor.* 2. Animalis homo non percipit ea,quæ ſunt ſpiritus Dei,ſtultitia.n. eſt illi:& nõ poteſt intelligere:Vbi gl.Animalis homo dicitur vel vita vel animi ſenſu. Vita autem animalis dicitur quæ fertur diſſoluta laſciuia animæ ſuæ, quàm intra naturalis metas ordinis

ordinis ſpiritus rector non continet, eò quòd ipſe Deo ſe regendum non ſubiicit. Animi verò ſenſu dicitur animalis, qui de Deo iuxta corporum phantaſiam, vel legis literam, vel rationem phyſicam iudicat. Quare autem animalis non percipit, ſubdit: Stultitia eſt illi ſecundùm humanum ſenſum: Ideo non poteſt intelligere ſpiritualia.

Huius hominis, id eſt, ſenſualitatis radices ſunt ſecundum medicos humidum radicale & calor naturale, & elementorum quatuor qualitates: cuius cura ſpectat ad medicos: Qui tamen in omnibus non ſunt imitandi: dicente B. Ambroſio ſuper *Pſalm.* 13. Contraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ ſunt. A ieiunio reuocant, lucubrare non ſinunt, ab omni intentione meditationis abducunt. Et concludit, itaque qui ſe Medicis dederit, ſe ipſum ſibi abnegat. Hominis enim animalis membrum mortificare iubet Apoſtolus *Col.* 3. Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam & auaritiam. Huius hominis membra, manus, pedes & oculos abſcindere Chriſtus iubet, cùm ſcandalizant nos. *Matth.* 18. Hoc, inquit Apoſtolus *Rom.* 6. Scientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ſcilicet cum Chriſto, vt deſtruatur corpus peccati, & non vltra ſeruiamus peccato.

Medicis non in omnibus eſt obſequendum.

Tertius verò ſpiritualis homo eſt interior: de quo 1. *Cor.* 2. *dicit*, Spiritualis autem homo iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur. Vbi gloſſ. Spiritualis autem homo eſt vita vel ſcientia. Spiritualis eſt vita, qui ſpiritum domini habens rectorem, animam regit. Scientia verò ſpiritualis eſt, quia & ſic ex parte & per ſpeculum videt, tamen de Deo ſecundùm imagines corporum, vel legis literam, vel humanam philoſophiam non ſapit, ſed Spiritui Dei ſubiectus, certiſſimè ac fideliter iudicat omnia, certa fide, occultorum non patenti cognitione, & ipſe à nemine, ſcilicet à nullo homine animali iudicatur, id eſt, intelligitur, vtrum benè vel malè intelligat.

De ſpirituali homine.

Huius hominis ſpiritualis radix eſt gratia, fides & charitas; Stipes animæ eius eſſentia, rami potentiæ, gemmæ cogitatus, folia verba, flores voluntates, & fructus virtutes & earum opera. De quibus Apoſtolus *Rom.* 6. dicit, liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. Gratia autem Dei vita æterna in Chriſto Ieſu, Domino noſtro. Et ad *Epheſ.* 3. Flecto genua mea ad patrem domini noſtri Ieſu Chriſti, à quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis ſecundùm diuitias gloriæ ſuæ virtutem corroborari, per ſpiritum eius interiorem hominem habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati, & fundati, vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas & profundum.

Arboris forma ſpiritualis hominis.

Hinc beatus Gregorius in Homilia quadam, vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt, ſic multæ virtutes, ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis.

Bona opera, quæ.

Ex quibus iam patenter conuincitur, quanta damna hominibus inferant, qui velut nociuæ formicæ fidem, gratiam vel charitatem de cordibus hominum caſſant.

Ex vna charitate multæ ſolent virtutes prodire.

Piger. Puto Dæmones in huiuſmodi radicibus damna maxima inferre quando eos conſtat alicuius hominis corpus potenter poſſidere. Quia in hoc omnium trium quas deſcripſiſti arborum radices lædere videntur. Quamobrem ſcire cupio de hac materia, vtrum tantummodò pro grauibus criminibus poſſideant. Quibus modis

Bona opera, niſi in radice charitatis maneant, nihil viriditatis habent.

vexent

vexent & quibus remediis iuuari valeant poſſeſſi.

Theologus. Satis benè conſideras, ſed non diſtinguis. Diuerſimodè enim diuerſi poſſidemur, quidam plus, alij minus, per Dæmones, à quibus non ſemper potenter poſſidentur, nec propter quodlibet mortale peccatum quis poſſidetur.

Propter quæ crimina homines à Dæmonibus poſſideantur.

Vnde ad primam tuam quæſtionem audi Sancti Doctoris, *quodlibeto 3.q.3.* reſponſum. Quantum, inquit, ad corpus poteſt Diabolus hominem ſubſtantialiter poſſidere ſicut patet in arreptitiis. Sed hoc magis pertinet ad rationem pœnæ, quàm ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ non ſemper ſequuntur culpam eius qui punitur, ſed quandoque non peccantibus inferuntur, vt dicitur *Ioa.9. de cæco nato.* Et hoc modo eſt ſecundum altitudinem incomprehenſibilium iudiciorum Dei. Vnde non cum qualibet culpa mortali Diabolus habitat in homine ſubſtantialiter etiam quantum ad corpus. Hæc ille.

Quinque ob cauſas obſideri homines à Diabolis.

Reperio autem quòd quinque de cauſis aliquem contingit poſſideri. Aliquando pro proprio maiori ſuo merito. Aliquando pro alieno leui delicto. Aliquando pro ſuo veniali peccato. Aliquando pro graui peccato alieno. Et aliquando pro magno facinore proprio.

Diaboli pelluntur cilicio & epiſtola.

De primo patet in Dialogo Seueri, beati Martini chariſſimi diſcipuli, vbi fertur quendam patrem ſanctiſſimæ vitæ tantum dotatum in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis ſuis propriis fugarentur, ſed etiam eiuſdem patris epiſtolis & cilicio. Cùm autem coram mundo pater eſſet celeberrimus, ſe tentari ſenſit vana gloria. Cui vitio licèt viriliter reſiſteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordiis Deum precabatur, quatenus quinque menſibus à Dæmone poſſideretur. Quod & factum eſt. Nam eum ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat & omnia applicare ſibi Dæmoniacis communia. Finito autem quinto menſe, prorſus & ab omni vana gloria, & à Dæmone liberatus eſt.

Quomodo ex alieno delicto quis poſſideatur.

De ſecundo quomodo ex alieno leui delicto, aliquis poſſidetur, ponit exemplum B. Gregorius de B. Eleutherio Abbate, viro ſimpliciſſimo, qui cùm propè monaſterium virginum pernoctaret, ei ignoranti ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulum puerum: qui omni nocte vexabatur à Dæmone, ſed eadem nocte à Dæmone liberatus eſt per patris præſentiam. Hic cùm rem didiciſſet geſtam, & puer iam poſitus eſſet in monaſterio ſancti viri, & tranſactis multis diebus, paulò immoderatè lætus de liberatione pueri ait ad confratres ſuos. Fratres, Diabolus ſibi cum illis ſororibus iocabatur. Sed vbi ad ſeruos Dei venit, puerum hunc accedere non præſumpſit. Et ecce ſtatim Diabolus puerum vexare cœpit, & per lachrymas & ieiunia ſancti viri & confratrum difficulter, ſed eadem die liberatus eſt.

De tertio videlicet de proprio veniali peccato patet, per Caſſian. collatione Abba. Sereni, prima dicentē de Moyſe. Moyſes, inquit, in eremo cùm ſingularis & incomparabilis vir eſſet, ob reprehenſionem vnius ſermonis, quem contra Abbatē Macharium diſputans paulò durius protulit, quadam ſcilicet opinione præuentus, diro confeſtim traditus eſt Dæmoni, vt humanas egeſtiones ori ſuo ab eo ſuppletus ingereret.

Quod flagellum purgationis gratia ſe dominus intuliſſe, ne ſcilicet in eo vel momentanei delicti macula reſideret velocitate curationis eius, atque auctore medio demonſtrauit. Nam continuò, Abbate Machario in oratione ſubmiſſo dicto citius, nequam ſpiritus ab eo fugatus abceſſit.

Lactucam ſine ſignatione crucis comedens corripitur à Diabolo.

Simile videtur huic, quod primo Dialogorum refert B. Greg. de quadam Dei famula in monaſterio virginum, quæ hortum ibidem ingreſſa, lactucam conſpiciens & concupiſcens, quam ſigno crucis benedicere oblita, auidè momordit,

mordit, arrepta à Dæmone cecidit & vexabatur, quovſque ſtatim vocato beato ibidem patre Equitio per eundem liberata eſt.

De quarta cauſa, qua dictum pro alieno graui peccato aliquem poſſideri patet ibidem per B.Greg. Nam vt refert Fortunatus Epiſcopus, Diabolum ab obſeſſo homine propulerat. Serò igitur Dæmon idem in ſpecie peregrini per plateas ciuitatis clamare cœpit. O virũ ſanctum Fortunatum, eiecit de hoſpitio peregrinum, quem quidam vir inuitauit ſuum ad hoſpitium. Et quærendo cauſam expulſionis, eſt gauiſus ſuper derogatione ſancti viri, quàm à peregrino ficto audiuit. Exinde autem Diabolus puerum inuaſit, & prunis iniecit ac animam eius excuſſit, ſicque pater miſer primum quem recepiſſet hoſpitio, intellexit.

De quinta verò cauſa proprij facinoris & magni communiter, tam in ſacra ſcriptura, quàm in ſanctorum paſſionibus legimus. Nam ſic 1. *Reg.* 15. Saul inobediens Deo poſſeſſus eſt.

Tempore quo in vniuerſitate Colonienſi ſacræ Theologiæ ſtudio aſcriptus fui quædam virgo quindecim vel ſexdecim annos habens, moribus ſecundum ſeculum ſatis compoſita, in domo cuiuſdam ſuæ conſanguineæ nutriebatur extra domum parentum. Cúmque cognatæ ſuæ ſcyphum ſatis vilem terreũ quendam à caſu fregiſſet, cognata ira replebatur in lapſus negligentiam, & in ream virginem, quæ virgo tantò hoc moleſtius tulit, quò vaſculum vilius extitit. In iram igitur cõmota virgo hora ſumendi cibum, nec comedere nec ad menſam præ ira ſe præſentare voluit. Cuius cognata ait: Oportet vt comedas. At virgo apud ſe (vt mihi poſt modum & exorciſtæ retulit ſuo) huiuſcemodi verba ſubmurmurando dicebat. Si me oportet edere, in nomine diaboli fiat. Sic menſam accedit, benedictionem menſæ quam benè ſciebat, dicere neglexit, & in primo morſello, vt putabat, muſcam ori illatam ſenſit, quam cum nulla arte eiicere valeret, deglutiuit, & immediatè obſeſſa fuit, ſemper tamen vſum rationis bonum habuit licèt ſæpè ſatis vexaretur à dæmone. *Diabolus in ſpecie muſcę deglutitur.*

Cùm autem in domum parentũ cum magna mœſtitia reduceretur, & diutiſſimè nullus reperiretur, qui liberare poſſet, tandem quidam frater noſtri ordinis, nũc Magiſter Gotfridus *Echluſſel* ſacræ Theologiæ profeſſor, calamitati parentum & puellæ compatiens, ſe de eius exorcizatione intromiſit, pacto tali præuio, vt, ſi liberaretur, nihil terreni exorciſtæ daretur, ſed puella in caſtitate ſolita, ſi vellet, liberè & non in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater præfatus miſſam, obtulit obſeſſa oblationem conſuetã, in eadem affuit per totum, & in nullo vexari videbatur. Finitóq; officio poſt ſatis diutinum exorciſmi actum, membris omnibus virginei corporis penè præcontuſis, exiit dæmon, & ita virgo deinceps domino in caſtitate ſeruiuit. *Puellæ voto caſtitatis deſtinata, liberatur à Cacodæmone.*

Porrò quoad ſecundum dubium: Quibus modis dæmon poſſideat vel homines lædat? ad plenum puto nullus in hac vita ſine miraculo poſſet edicere. Sunt tamen ſex modi ſatis conuenientes vt per functoriè tranſeamus, quibus poteſtatem exercent in homines, ſed tantummodò pro quanto à Deo permiſſi fuerint. *Sex modi quibus Cacodæmon homines poſſidet & lædit.*

Nam vexant aliquando tantum in rebus fortunæ exterioribus. Aliquando etiam aliquos in propriis vexant tantummodo corporib. aliquando in corpore ſimul, & in potentiis interioribus, aliquando quidem per eos intus & extra ſolum tentantur: Alij caſtigatione eorum ad tempus tantummodo vſu rationis priuantur: Aiij verò velut beſtiæ irrationales redduntur.

De tribus primis manifeſtum eſt in B. Iob. Deum dæmonem licentiaſſe in res exteriores eius tantummodo, quãdo

Deus

Deus Satanæ ait, Ecce vniuerſa quæ habet in manu tua ſunt, tantum in eũ ne extendas manum tuam, *Iob primo*. In corpus, vbi poſtmodum ait *ibid.* 2. Ecce in manu tua eſt, verumtamen animam eius ſerua, id eſt, vitam eius ne auferas. In potentias interiores verò agendi poteſtatem dedit *ibid.* 7. vbi dicit Iob ad dominum: Si dixero conſolabitur me lectulus meus, & reuelabor loquens mecum in ſtrato meo: Terrebis me per ſomnia & viſiones horrore concutiens, dæmone ſcilicet procurante, ſecundum Nicol. de Lyra.

Iob quoad potentias interiores, affligebatur à Satana.

Nam vt S. Thom. ibidem ad literam exponit, homines ſapientes quando ſolitarij ſunt, & tumultibus hominum & negociorum ſemoti, tunc magis loqui poſſunt ſecundum rationem aliquid cogitando, ſed iſta remedia Iob iuuare nõ poterant, quia tempore quo his remediis vti debebat, aderant ſibi alia impedimenta, quibus perturbabatur, ſcilicet ſomnia terribilia, & horribiles viſiones. Et hoc eſt quod ſubdit: Terrebis me per ſomnia, quæ ſcilicet dormienti apparent, & per viſiones quæ ſcilicet apparent, vigilanti ab vſu exteriorum ſenſuum alienatio.

Nocturna phantaſmata.

Solent nocturna phantaſmata conformia eſſe diurnis cogitationibus. Vnde quia Iob de die mortis ſuæ cogitabat, ſimilibus phantaſmatibus perturbabatur in nocte. Infirmitas enim corporis ad hoc operatur, vt perturbata phantaſmata dormientibus appareant. Sic igitur vndique conſolatione excluſa, nullus modus Iob remanere videbatur, tot anguſtias euadendi, niſi per mortem. Horrore, inquit, concutiens.

Quomodò Sathan miſſus ſit in cor Iudæ.

De quarto diabolicæ vexationis modo, patet in Iuda *Io.* 13. Cùm iam diabolus miſiſſet in cor vt traderet Ieſum Iudas. Vbi B. Auguſt. dicit: Miſſio illa ſpiritualis ſuggeſtio eſt, & non fit per aurem, ſed per cogitationem.

De quinto modo habes. *Mat.* 17. in lunatico exemplum, cuius pater ait ad Ieſum: Domine miſerere filij mei, quia lunaticus eſt, & malè patitur. Et de Saul 1. *Reg.* 15. & in ſequentib.

Lunatici irrationales à Dæmonibus redditi. Quinque remedia liberandi obſeſſos.

De ſexto modo typum geſſit illa mulier, quam vt Chriſtus ait alligauit Satanas 18. annis, & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere, ſicut nec beſtiæ: vt patet *Luc.* 13. Vbi gloſſa Baſilij: Brutorum ſiquidem caput humi deflexum eſt, & terram cernit, caput hominis erectum eſt in cœlum, & oculi ſuperna conſpiciunt.

De tertij ſolutione dubij, quibus remediis liberentur poſſeſſi à dæmone: Quando reperiũtur pro talibus experta antidota: Aliqui enim liberati ſunt per exorciſmos Eccleſiæ: aliqui verò contritione vera vel confeſſione: aliqui Euchariſtiæ ſacra communione: aliqui ſanctorum locorum applicatione vel bonorum oratione. Aliqui etiam in excõmunicationis abſolutione. De primo ſatis dictũ eſt. Et de ſecundo præced. cap.

An obſeſſi debeant communicare ſacra ſynaxi. liberationis cauſa.

De tertio dicit Caſſian. *colla. abbat. prima.* Communionem ſacroſanctam nequitiæ ſpiritibus traditis à ſenioribus noſtris nunquam memini interdictum: quinimò ſi poſſibile eſſet, & quotidie eis impartiri eã debere cenſebant, quæ ad purgationẽ ac tutelam corporis animæque peruenire credenda eſt: quæ ab homine percepta, eum, qui in membris eius inſidet ſpiritum ſeu in ipſis latitare conatur, velut quodam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum & Abbatem Andronicum nuper aſpeximus, alióſque quam plures. Magis namq; ac magis inimicus inſultabit offenſæ, cùm eum à cæleſti medicina viderit ſegregatum tantóq; durius & frequentius attentabit: quantò eum à ſpirituali remedio ſenſerit longius abdicatum. Hæc Caſſianus.

Euchariſtiæ ſacramentum exurit Dæmones.

Et iterum de eiſdem ibidem dicit: Duo hic credere immobiliter oportet: primò quòd ſine Dei permiſſu, nullus ab eis ſpiritibus omnino tentatur. Secundò, quòd omnia, quæ à Deo no-

bis inferuntur, ſiue triſtia ad præſens, ſiue læta videantur, velut à piiſſimo patre, Clementiſſimóque Medico pro noſtris vtilitatibus irrogātur: Et idcirco eos velut pædagogis traditos humiliari: vt diſcedentes ex hoc mundo, vel purgatiores ad vitam aliā transferantur, vel pœnali rigore plectantur. Quia ſecundum Apoſtolum traditi ſunt in præſenti ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſalui fiant in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Corpus hic affligitur, vt ſpiritus ſaluus fiat.

Piger. Quid ergo erit de vſum rationis non habentibus qui ſe probare non poſſunt, & ſic edere de cibo hoc ſecundum Apoſtolum non valent.

Amentes quomodo diſtinguendi, quoad ſumptionem ſacræ cœnæ.

Theologus: Sanctus Doctor de hoc *in 3. parte, q.* 8. ſic diſtinguit de omnibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur non habere vſum rationis dupliciter. Vno modo, qui habent debilem vſum rationis, ſicut dicitur non videns qui male videt: Et quia tales poſſunt aliquam denotionem concipere huius ſacramenti, non eſt eis hoc ſacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere vſum rationis, quia ſic à natiuitate permanſerunt, & ſic talibus non eſt hoc ſacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præceſſit huius ſacramenti deuotio. Aut non ſemper caruerunt vſu rationis Et tunc ſi prius, quando erant ſuæ mentis compotes, apparuit eis huius ſacramenti deuotio, dent eis in articulo mortis hoc ſacramentum exhiberi, niſi fortè timeatur periculum vomitus vel exſpuitionis.

Quomodo amentibus in articulo mortis ſacramentum adhibendum.

Vnde legitur in Concilio Carthaginenſi, & habetur in decretis *diſt.* 28. *q.* 6. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, ſi caſu, dum ad eum inuitatus ſacerdos venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſin conuerſus fuerit, debet teſtimonium quæri ab his, qui eum audierūt. Et ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manuū impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia. De baptizatis, qui corporaliter ab immundis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio, & de aliis amentibus.

Infirmis infundēda Euchariſtia.

Hæc Thomas. Et ad hoc Caſſianum allegat. Addit tamen *in* 4. *diſt.* 9. dæmoniacis non eſt deneganda communio: niſi fortè certè certum ſit pro aliquo crimine à diabolo torqueri. Cui ſic Petrus de Palude addit. In hoc caſu pro excommunicandis ſunt habendi qui traditi ſunt Sathanæ. Hæc Petrus.

Ex quibus liquet, quod ſi aliqui ſunt poſſeſſi à dæmone etiam propter ſua crimina, habentes tamen lucida interualla & rationis vſum, poſtea conuertuntur de peccatis, vel debitè confitentur, tales cùm ſint abſoluti coram Deo, nullatenus ſunt à cōmunione diuiniſſimi Sacramenti Euchariſtiæ ſequeſtrandi.

De ſanctorum locorum applicatione vel deuota oratione, quod pro quinto remedio tactum fuit, legendæ Sanctorum refertæ ſunt. Merita enim ſanctorum Martyrum, confeſſorum & virginum exigunt, vt hi ſpiritus nequam ſanctorū in patria exiſtentiū interceſſione vincantur, quos ſancti in via vicerunt.

Sanctorū interceſſiones obſeſſos iuuant.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obſeſſorum obtinuiſſe ſæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Caſſianus *vbi ſuprà.* Si inquit, haberemus hanc ſententiam, imò fidem, quam ſuperius comprehendi, vt & omnia per dominum fieri, & pro vtilitate animarum diſpenſari vniuerſa crederemus non ſolùm nequaquam deſpiceremus eos, ſed etiam pro eis inquit, tanquam pro membris noſtris inceſſanter oraremus, eiſque totis viſceribus pleno compatiremur affectu.

De ſexto modo abſoluendi ab excommunicatione ſciendum, quòd nec iſte communis eſt, nec fortè licitus, niſi habenti auctoritatem & ſpiritualem reuelationem vel probabilitatem, quòd poſſeſſus quis ſit propter excommunicationem Eccleſiæ. Sicut Apoſtolus 1. *Cor.* 5. excommunicatum à ſe, & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fieret

De remedio excommunicationis in obſeſſis.

fieret in die Domini noſtri Ieſu Chriſti, ideſt, vt glo. dicit: vſque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium. Et Pſeudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Hymeneum & Alexandrum, tradidit Satanæ, vt diſcerent non blaſphemare: 1. *ad Timoth.* 1. Tantæ enim poteſtatis, dicit gloſſa, erat Apoſtolus, tantámque gratiam habebat, vt recedentes à fide ſolo verbo traderet diabolo. Vnde S. Thom. *in* 4. *diſt.* 18. vbi Magiſter tres effectus excommunicationis tradit, eoſdem ſic declarat ſanctus Doctor.

Triplicia incommoda ex excommunicatione prouenientia.

Ex hoc ipſo verò, inquit, quòd aliquis ſuffragiis Eccleſiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria, quæ quis ex ſuffragiis Eccleſiæ conſequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eius qui habent, vel ad merêdum eis qui non habent. Et quantum ad hoc, Magiſter dicit, quòd gratia ſubtrahitur per excommunicationem. Valent etiam ad cuſtodiam virtutis. Et quantum addicit, quòd protectio ſubtrahitur, non quòd omnino à Dei Prouidentia excludantur, ſed ab illa protectione, qua filios Eccleſiæ ſpecialiori modo cuſtodit.

Valent etiam ad defendendum ab hoſte, & quantum ad hoc, dicit quòd diabolo maior poteſtas ſæuiendi in ipſum datur, & corporaliter & ſpiritualiter. Vnde in primitiua Eccleſia, quando oportebat per ſigna ad fidem homines inuitare, ſicut Spiritus ſanctus viſibili ſigno manifeſtabatur, ita excommunicatus corporali vexatione à diabolo innoteſcebat. Nec eſt inconueniens, ſi ille, qui eſt deſperatus, hoſti datur: quia non datur ei quaſi damnandus, ſed quaſi corrigendus, cùm in poteſtate Eccleſiæ ſit ex eius manu ipſum eripere cùm voluerit. Hæc Thom.

In primitiua Eccleſia cur ſigna & miracula requirebantur.

Remedia exorcizationis.

Ex quo vltimo verbo patet ſextum remedium. Sed cauendum eſt valdè exorciſtæ cuilibet, ne de ſuis viribus faciliter præſumat, aut iocum aut ludum ſerioſo Dei operi intermiſceat: aut ſuperſtitioſum, vel ſuſpectum aliquid de maleficio adiiciat: Alioquin pœnas vix euadet, vt declaratur per exempla.

Nam de primo refert B. Greg *primo Dialog.* de quadam contra conſcientiam ſuam à marito petente & obtinente debiti redditionem in vigilia dedicationis Eccleſiæ S. Sebaſtiani, quia contra conſcientiam ſe proceſſioni Eccleſiæ immiſcuit poſſeſſa eſt, & publicè furiebat. Quo viſo, ſacerdos eiuſdem Eccleſiæ ex altari ſindonem tulit, eáque cooperuit. Sed & hunc ſacerdotem, repente ſimul diabolus inuaſit. Et quia vltra vires voluit quicquam præſumere, compulſus eſt cognoſcere in ſua vexatione quis eſſet. Hæc Gregorius.

Nec de officio, quod Exorcizatus ſanctum ordinem requirit, quis iocum faciat. Nam vidi in Conuentu Colonienſi fratrem, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi Dæmones valdè famoſum. Hic cùm in terminis conuentus Colonienſi Dæmonem in obſeſſo corpore arctaret. Iam Dæmon petiuit à Fratre locum recedendi: quo gauiſus frater, ait in ioco. In cloacam meam vadas. Exiit igitur Dæmon & nocte cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon tam dirè eum torſit propè cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.

Diabolus illudentem ipſi exorciſtã in cloaca inuadit.

Cùm præterea maleficorum præſidia ſuper poſſeſſos inuocantur finis deterior quàm principium ſæpè efficitur. Vnde de præfata fœmina refert Greg. vbi *ſuprà.* Cùm inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atque amando perſequentes ad obtinendum ſalutis remedium maleficis tradiderunt. Ducta igitur per eos ad flumium, atque in aquam merſa, & multis incantationibus agitata, dum vnus Dæmon ab ea expelli debuit, legio eam intrauit: cuius diſtinctis vocibus iam clamare cœpit. Quod tandem conſanguinei confitentes, & de hoc dolentes, eam præſentarũt Sancto Epiſcop. Fortunato, qui diuturnis orationib. duobus diebus eam ex integro ſanauit.

Ad dæmoniacos curandos malefici non adhibendi.

Digitized by Google

CAPVT XII.

Flores & folia quid in ſacra Scriptura ſignificēt.

AD ſummitates arborum formicæ aſcandunt, & ibi earum flores, aliquæ ſæpè gramina & fructus lædunt. Qui radices ſint arboris & rami in morali intellectu, qui lædi poſſunt à nociuis formicis dictum eſt præcedentis capit. principio.

Flores autem ſunt bona propoſita, & fructus opera, verba verò velut folia. Vnde *Eccleſ.* 24. Ego quaſi therebintus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ: Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honotis & honeſtatis. Vbi

Therebintus quid.

gloſſ. Therebintus arbor eſt fructuoſa, flos ramecoſus, ſicut oliuæ; ſed rubeus: folia habet denſa & folliculos, emittentes quædam animalia quaſi culices, plenior reſina quæ de cortice erumpit.

Per Therebintum ſignificatur Eccleſia, quæ per totum orbem ramos prædicationis & fidei extendit: cuius reſina præcipua, id eſt, animarum medicina. Maſculi huius arboris ſine fructu ſunt, quia qui in ſe confidunt, fructum virtutis non faciunt. Fœminarum autem duo genera ſunt, & cum vite matureſcunt. Qui enim infirmitatem ſuam agnoſcunt, & ſpem ſuam in domino ponunt, fructum martyrij ſibi acquirunt. Aut per continentiam aut munditiam cordis & corporis ſpirituale præmium poſſidebunt.

Quid fructus vineæ Salomonis denotet.

Qui etiam ſint flores & fructus vineæ ſpiritualis in hæc verba tradit beatus Gregorius *libro* 11. *Moralium*. Benè, inquit, per Salomonem dicitur manè ſagittamus ad vineas: Videamus ſi floruit vinea, flores ſi fructus parturiunt. Florent quippe vineæ, cùm mentes fidelium bona opera proponunt, ſed fructus non pariunt ſi ab eo, quod propoſuerunt aliquibus victi erroribus infirmantur.

Non ergo intuendum eſt, ſi vineæ floreant, ſed ſi flores ad partum fructuum conualeſcunt. Quia mirum non eſt, ſi quis bona inchoat, ſed valdè mirabile eſt ſi intentione recta in bono opere perduret. Vnde fit plerumque vt ſi in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipſum hoc opus quod bonum creditur amittatur. Hæc ille.

Orandum ergo nobis eſt deuotè cum Pſalmis, Domine Deus virtutum, vide & viſita vineam iſtam, quam plantauit dextera tua, & ne ſingularis ferus eam depaſcat, aut per eam exterminat de ſilua. Ne etiam dominus de vobis ſicut de gente maligna committetur illud *Ezech.* 39. Feris auibus, omníque volatili & beſtiis terræ dedi te ad deuorandum. Gl. Aduerſariis poteſtatibus, Dæmonibus ſcilicet qui iuxta viam comedunt ſementem. Venit enim Diabolus & tollit verbum de corde hominum, ne credentes ſalui fiant: vt ipſa veritas ore expreſſo proprio.

Piger. Finem tractatus propè habemus. De maleficis igitur adhuc operationibus ſcire deſidero: vtrum ne alij modi ſint, quibus poſſidere conſueuerunt dæmones in hac vita homines.

Theologus. Tres adhuc mihi occurrunt, vnus eſt in corporali vexatione alius eſt in animæ necatione. Tertius eſt in ſola opinione. Primus aliquando fit ſine delicto præuio. Secundus ſemper cum mortali peccato. Tertius oritur ex complexionis vitio. Primus eſt de quo latè dictum eſt in præcedentibus.

Num herbis, lapidibus & muſica expellantur Dæmones.

Piger. Vnum adhuc eſt mihi dubium de præfata materia vtrum ne herbis, petris & melodiis valeant expelli Dæmones.

Theologus. Valent certè talia nonnunquam debitè applicata, & ſi non ſemper vi ex toto: tamen vt pro parte liberentur: patet illud *Tobiæ* 6. vbi Raphaël ait Tobiæ: Cordis particulam piſcis nempe quem cepiſti ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum ſiue à viro ſiue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos.

Idem

Digitized by Google

Fumus arboris cuiuſdam abigit Cacodæmones.

Idem in effectu patuit *ibidem* 8. vbi Magiſter in Hiſtoria ſic addit: Nec ſuper hoc mirari debemus, cùm fumus cuiuſdam arboris aduſtæ eandem vim habere prohibeatur. Nec hoc venerabilis Hugo negat, communicando eandem hiſtoriam. Imò beatus Hieronymus dicit, Dæmonium ſuſtinenti licet petras vel herbas habere ſine incantatione: & habetur in forma *26. q. 7.* Dæmonium ſuſtinenti.

Salomonis regis exorciſmi.

Ad idem allegat Dominus Guilhelmus Pariſienſis vltima parte ſummæ ſuæ de vniuerſo, ſatis probabiliter. Præterea certum eſt, exorciſmos iure aliquos fideles in vſu habuiſſe. Vnde *Act.* 19. de ſeptem refertur. Super quo dicit Magiſter in Hiſtoria, licet per exorciſmos Salomonis eiecerint non tamen abſque labore multo, ſed quibuſdam herbis & gemmis adhibitis, vt tradit Ioſephus. Hæc ibi.

Dæmones corporalibus virtutibus non ſubiacent

Detur quòd prænominata, non directè de ſui natura aduocant vel compellunt Dæmones, videlicet verba, herbæ & petræ, vt dicit S.Th. *in 4. diſt. 7. art. vlt.* Non eſt, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones ſubiacere, & ideo non coguntur inuocationibus, & factis quibuſdam maleficis, niſi inquantum per hoc fœdus cum eis initur: ſecundum quod dicitur *Iſaiæ* 18. percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

Necromantici non poſſunt ſibi Dæmones ſubiacere.

Et illud *Iob.* 40. An extrahere poteris Leuiatham hamo, & ſequentia ſic finaliter exponit ſecundùm Thomam dicentem: Si quis rectè conſiderat omnia, præmiſſa videntur pertinere ad præſumptionem Necromanticorum confutandam, qui nituntur cum dæmonibus pactum inire, ac eos ſibi ſubiicere vel qualitercunque conſtringere. Oſtenſo ergo, quod homo non poteſt vllo modo ſua virtute Diabolum ſuperare, quòd ex omnibus præmiſſis concludit dicens & ſubdens. Pone ſuper eum manum tuam: ſubaudi ſi potes, quaſi diceret, nullo modo tua virtute potes, Superatur tamen virtute diuina. Vnde ſubdit. Memento belli: quo ſcilicet ego contra eum pugno. Hæc de Thoma.

Vnde etiam poſtea *c.* 41. dicitur: Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei comparetur. Super quo idem, per hoc, inquit, ſignatur, quod nulla virtus corporalis poteſt adæquari poteſtati Dæmonis, quæ eſt poteſtas ſpiritualis naturæ. Et ſequitur: Qui factus eſt vt nullum timeret. Diabolus enim ex ordinatione ſuæ naturæ, in qua factus eſt à Deo vt nec hominem timeat, nec aliquam creaturam corporalem. Hæc de Thom.

Diabolus factus eſt, vt nemo timeat.

Indirectè autem quodam modo Dæmone obſeſſus, poteſt virtute melodiæ, vel herbæ, vel corporalis rei ſibi à naturali proprietate inexiſtente cerebrum vel partem corporis læſi à Dæmone ſanare, vel reducere vt tolerabilius habeant. Vt tenet dominus Albertus *Lucæ 9.* & Nicolaus de Lira primo *Reg.* 16. & Doctores ibidem. Nec omnino certum eſt Dæmones aliquos niſi in pœnam in poteſtate eorum impediri, qui igne corporali cruciantur, & ſanctorum orationibus. Certum etiam eſt, eos præfatis rebus, ſi in laude Dei vel ſanctorum aſſumuntur, vel in inuocatione diuina & beatorum, ſæpè cruciari, vt in multis Legendis ſanctorum patet.

Per ſenſibilia poſſe obſeſſos liberari.

Præterea quòd his maius eſt, tenet Paulus Burgenſis in additionibus ſuper primum *Reg.* 16. hanc concluſionem: videlicet. Non ſolùm concedendum videtur quòd aliqua ſenſibilia poſſunt afflicti à dæmonibus leuius ferre, vt ſcilicet Nicolaus de Lira tenet. Sed quòd etiam per ſenſibilia aliqua à dæmonibus afflicti poſſunt totaliter liberari, quod probatur per eandem rationem, quam Nicolaus adducit. Nam cùm dæmones non poſſunt materiam corporalem ſecundùm ſuam voluntatem tranſmutare, ſed mediantibus actiuis qualitatibus, quæ diſponunt materiã ad

ſuſc-

Digitized by Google

ſuſcipiendum actionem afflictiuam in corporibus ab eis obſeſſis: vt Nicol. dicit. Eadem ratione per aliquam rem ſenſibilem poteſt curari diſpoſitio in corpore humano, per quam non ſit aptum ad ſuſcipiendum actionem dæmonis. Verbi gratia, Mania eſt maximè diſpoſitiua ad alienationem mentis, ſecundùm medicos, & per conſequens ad ſuſcipiendum afflictionem Dæmoniacam. Quæ quidem Manica paſſio ſicut poteſt alienari per ſenſibilia medicamina ſic & penitus curari & per conſequens curata eſſet talis diſpoſitio in corpore humano ad ſuſcipiendum afflictionem dæmonis correſpondētem tali diſpoſitioni: & ſic recedet penitus afflictio dæmonis actiua recedente paſſiua in poſſeſſo.

Exemplū de manica paſſione.

Idem poteſt dici de iecore piſcis Tobiæ. Idem de melodia Dauid. Ratione cuius licet primore ſocillaretur Saul & leuius haberet, tamen totaliter expulſus fuit per eam. Vnde dicit litera: recedebat ab eo ſpiritus malignus. Nec conſonum eſt literæ, dicere quòd hoc fiebat ex merito Dauid, ſeu per rationes eius: quia non eſt veriſimile, quòd hoc ſcriptura taceret cùm eſſet in laudem Dauid notabiliter, de quo tamen nullam mentionem facit. Hæc de Paulo. Secundus verò modus, quo dæmones poſſident homines eſt grauiſſimus: de quo Caſſian. *col. Abba. Sereni prima* dicit. Illi ſunt verè miſeri ac miſerabiles iudicandi qui cum ſe vniuerſis criminibus, flagitiiſque contaminent, non ſolum nullum in eis viſibiliter ſignum diabolicæ ſuppreſſionis oſtenditur, ſed ne aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis iſtius expeditámque medicinam, quorum durities & impœnitens cor pœnam vitæ præſentis excedens, theſaurizant ſibi ipſis iram & indignationem in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. In quo vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguitur.

Non per meritum Dauidis ſanatur Saul.

Grauiſſimus modus obſeſſionis.

De deſperatis loquitur.

Et iterum idem Caſſianus comparando corporalem obſeſſionem, & animæ peccatum: paulò antea dicit: Multo grauius, inquit, conſtat illos vehementiúſque vexari, qui cùm corporaliter ab ipſis ſupprimi minimè videantur, animo tamen perniciosius poſſidentur: eorum ſcilicet vitiis vel voluptatibus inuoluti. Secundùm Apoſtoli namque ſententiam: A quo quis ſuperatur, eius ſeruus efficitur. Niſi quod in hoc iſti deſperatius ægrotant, quòd cum ſint eorum mancipia, nec impugnari ſe ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoſcunt.

Tertius modus poſſeſſionis non eſt verus nec proprius, ſed tantùm aut putatiuus, quo quidam, ex tentatione mera dæmonis, aut ex vitio corporeæ complexionis ſeſe poſſeſſos exiſtimant.

De putatiua obſeſſione.

Noui in ciuitate Nurembergenſi quandam iuuenem de ditioribus & maioribus honeſtam dominam, in matrimonij lege ſub viro conſtitutam. Hæc per quatuor circiter annos, ſe ſola conſcia, & quadam deuota ſibi famula, putabat omnino ſe eſſe poſſeſſam à dæmone. Et quia ſe notari timuit, & natos quos habuit ſi proderet, apud ſemetipſam tabeſcere cœpit in corpore tam grauiter, vt nec pueri, quos habebat pulchros, nec mariti admodum probi præſentia, neque amicorum vel epularum quarumcunque delitiæ eam lætificare valerent.

Res geſta Norimbergæ.

Veni ego ad locum prædictæ ciuitatis, & quia mei notitiam habuit, ideò in porta conuentus me de animæ ſalute & de aliis conſulere cœpit. Cúmque inter mea verba dæmonem neſcio quo caſu, nominarem, diuertere cœpit fœmina à me cautè caput, vt faceto more ſaliuam eiiceret. Ex phantaſiis enim præteritis quoties nomen dæmonis nominari audierat, horruit eius animus ex contracta aſſuetudine. Poſt quædam igitur verba cum in geſtu fœminæ timorem

morem eius quem celauerat agnouiſſem, illi dixi: Domina, ſi mihi veritatem fateri volueritis, ſecretam veſtram tentationem, quam celatis, indicabo. Quæ reſpondit admirando. Ita faciam, ſi veritatem dixeritis. Tunc ego. Vos putatis, vos eſſe poſſeſſam. De quo ſtupens reſpondit, Veritas eſt, & hæc mea grandis dudum triſtitia extitit & durat hodie. Viſa itaque conditione fœminæ, & auditis ſui timoris circumſtantiis: illi dixit, Secura eſtote, poſſeſſa non eſtis. Sed aut tentatio eſt, aut maniæ naturalis paſſio. Quo audito, cœpit gaudere & melius dietim habere. Multóque tempore poſteà viuebat alacriter & honeſtè.

Aliud exemplū imaginatæ obſeſſionis.

Tempore quo in Viennenſi ſteti ſtudio, fuit ibidem ciuis vnus vxoratus de meliori ciuitatenſium proſapia, mihi multiſque notus: Hic in forma ſtrepitus cuiuſdam ſecularis iudicij cautionem quandam litteratoriam produxit in medium inſcius, vt multis videbatur, quæ oppoſita ſolis radiis quibuſdam videbatur per raſuram falſificata. Super quo poſtmodum clam auiſatus coram amicis, quia probus & fidedignus ſemper extiterat, ſatis erubuit, & ſe die noctúque perpetuæ infamiæ maculam contraxiſſe ſuſpicabatur, nec ſuper hoc conſolationes cuiuſcunque recepit. Ductus igitur ad examen in medicinis expertorum, adeſſe iuueni viderunt infirmitatem ſcilicet maniæ.

Vnde poſtquam multa ipſi adhibita eſſent remedia, nec quicquam adiuuarent, ſuaſerunt cauti medici multum prudenter & catholicè, vt ſacramentalem confeſſionem faceret, Euchariſtiæ ſacramentum inciperet, & ſe per omnia diſponeret ac ſi mori vellet, ne ex mania futura imperſuaſibilis ſine talibus moriendo, putaretur à dæmone poſſeſſus: & factum eſt ita. Nam paulò poſt ipſi viſum fuit quòd mortuus eſſet: & quia mortui nec comedunt nec bibunt, nec alia communia viui faciunt, ita nec iſte facere vlla perſuaſione voluit. Vnde tandem mera fame interiit, nec iuuabat remedium quòd quidam ſe mortuum fingens & comedens, ſimilem vt fertur, aliquando ſanauerat Maniacum.

Quidam ſe mortuū putat, ſe necat fame.

Vidi alium non de infimis in ciuitate Colonienſi virum literatum & diuitem, ac multùm honoratum: de cuius ore audiui, quòd quadam via periculoſè infirmabatur: Etiam lecto decumbenti, vbicunque ſe inſpexit, ſibi apparebat, quod ipſe duo homines eſſet: de quo ſtupens, & an dormiret vel amens eſſet, ambigere cœpit. Deinde concludens, quòd hoc impoſſibile eſſet, ne ab aliis vſu rationis priuatus eſſe videretur, clam vocauit medicum corporis: qui maniam adeſſe conſpiciens, confortabat infirmum bona ſpe animum euadendi dedit, dummodo Diuina ſacramenta reciperet. Quo facto de die in diem conualeſcebat infirmus, & cum gratiarum actione recedente infirmitate, abſceſſit etiam maniaca paſſio, quàm ſe habuiſſe poſtmodum ferè cunctis celauerat, quovſque me coram audiuit, quod infirmitas hæc naturalis eſſet.

Quidam imaginatur ſe corpora duo habere.

In ciuitate alia notitiam alterius magni & diuitis atque probi viri habui, qui licet eſſet ditiſſimus, & perpetuis multis poſſeſſionibus reddituatus, & vir magni conſilij, tamen timere cœpit, quòd tandem eum mendicare oporteret: cum tamen omnium iudicio tantarum eſſet diuitiarum homo, & prouiſus redditibus, vt ad comedendum argentum ſatis haberet, ſi vellet. Præfata igitur mania territus, ſupra modum grauabatur, nec vlla perſuaſione ſibi iſta à ſuo remoueri poterat capite, & ita catholicè, ſine nota tamen vita functus tandem. Habuit pro tunc filium iam adultum, nouiter traditum nuptui, qui nouiter ſimili vexatus mania grauius tam in præfata materia, quàm poteſt haberi, fert.

De Mania diuitis qui ſatiari non poterat.

Piger: Si iſta paſſio, quam tu ex medicorum

dicorum libris maniam vocas.imaginationes tam firmiter ſolidat in mente hominis,vt in poteſtate liberi arbitrij non ſit eas deponere,quale remedium adhibendum eſt talibus quæro?

Quomodo imaginata mania poſſit ſanari.

Theologus: Medicorum intereſt taliuſmodi dare remedia,qui quidem ſæpiſſimè ſalubria leguntur inueniſſe antidota.

In Diœceſi Bambergenſi aliquando fui vocatus ad domum cuiuſdam mechanici ſatis infirmi,qui de animæ ſuæ ſalute totaliter deſperatè loquebatur: & crebrò arma, vt ipſe ſeipſum perimerer ſollicitè quæſierat: Suaſi quantum occurrit de ſacræ Scripturæ paſſibus viro præfato mechanico: videlicet maniaco,vt verè dolens de peccatis ſuis veniam ſe à Deo plenè conſecuturum firmiter ſperaret,ſed mihi profeci.Peccatum enim quoddam ſatis modicum ipſe allegabat ſe feciſſe, nec non ingeminaſſe, & idcirco ſe putabat atque dixit non poſſe ſaluari. Inſtiti autem acrius, replicando, maiores peccatores fuiſſe gratiam conſecutos,Verumtamen ille verba mea explodit dicendo: Domine experientiæ credo. Nam actu video ad inferni baratra,& exinde verſus me flammas terribiliter aduolare conſpicio. Tunc ſuaſi, vt medicus aduocaretur & remedia dormiendi vel alia neceſſaria ſecundùm medici conſilium applicarentur, & receſſi. Sequenti die redij, & vt antea de ſpeciebus veniæ perſuadebam. Ait illic: Putatis ne me veniam peccatorum poſſe conſequi? Reſpondi lætus quòd ſic. Dormierat enim, & per medicinalia melancholica requierat. Vnde quia iam dubitauit de animæ ſalute, quietior factus, ad ſpem veniæ faciliter reductus eſſe videbatur.

Maniacis ſoporifera miniſtranda.

Piger: Fortaſſis hi, qui contra fidei articulos nonnunquam per inquiſitores hæreticæ prauitatis reperiuntur duri, tali maniaca laborant paſſione, & iſta ignorantes, tales ſtatim ſeculari tradunt brachio, vbi cremantur præcipitantur nimis.

Inquiſitores in inquiſitione ſæpè præcipitanter agere.

Theologus: Fieri poteſt per incautos Inquiſitores prout tangis, & fortaſſis ita factum fuiſſet cum iſto ſacerdote Vngarico,de quo *libro tertio,Formicarij cap.* 10.relatum eſt,niſi magna litteratorum prudentia hoc præueniſſet.Quamobrem probandi ſunt ſpiritus,an ex deo ſint,vel an ab infirmitate dæmonis,vel à maleficio pertinacitatis. Tempus in his, locus & perſuaſiones ſalubres atque conſiderationes prudentes dandæ ſunt ab his,qui tales curare habent, ne quid de contingentibus omittatur, Vbi non modo de ſalute corporum, ſed de periculo animarum perpetuò agitur.

Præterea noui quendam in artibus, & in ſacra pagina profeſſorem excellentem plurimum,qui premi cœpit,imaginatione grauiſſima & mania de interficiendo ſe cum proprio cultro. De quo erubuit valdè ſe manifeſtare,nec tamen poterat phantaſiam amouere. Venit tandem ad me occultè,fleuit vbertim & remedium petiuit. Cui expurgationem conſcientiæ per ſacramentalem confeſſionem primum certis de cauſis ſuaſi aggredi, quam & fecit,nec liberatus eſt,quia iudicio medici corporalis, maniam patiebatur. Vnde aliquando idem maniacus,qui in aliis magnæ prudentiæ fuit,mihi flendo dixit. Mirabile,inquit, negocium.Ego me vti ratione experio, & ſcio me eſſe contradictoriè liberum, nec valeo iſtam phantaſiam de me necando cum tota animali libertate deponere. Talibus ſæpè opus eſt longè plus medico corporis quàm animæ.

FINIS FORMICARII FRATRIS IOAN. NIDER, De Maleficiis & Dæmonibus.

INDEX

Digitized by Google

INDEX

ALPHABETICVS RERVM, ac Sententiarum memorabilium, quæ ſparſim in hoc opere continentur.

A

ABacuch per Angelum bonum in momento transfertur in Chaldæam. p.114.col.1
Abiurandi modus in Eccleſia ob leuem ſuſpicionem hæreſeos. 265.c.2
Abiuratio quomodo ſecretè facienda. 268 c.1
Abrahæ precatio ſanat impotentiam Abimelech. 184.c.1
Abuſus Sacramentorum ad maleficia. 124.c.1
Abuſus feſtorum ſacrorum ad maleficia. ibid.c.2
Accuſatio ad pœnam rationis eſt periculoſa. 235.c.2
Actus actiuorum ſunt in patiente prædiſpoſito. 39.c.2
Actus carnalis cur reſpectu vnius & non alterius mulieris impeditur. 56.c.2
Actus intellectus voluntatis & corporis in homine conſiderari oportet. 32.c.2
Actus matrimonij coniugalis tribus impeditur. 2.c.1
Actus venereus cur multum affligitur. 322.c.2
Actus venereus cur facilius maleficiatur. 126.c.1
Adæ peccatum cur maximum. 88.c.1
Adæ peccatum non excedit Maleficarum crimen. ibid.c.2
Adam ſi non peccaſſet, an qui nunc ſaluantur, ſaluati fuiſſent. ibid.c.2
Ad accuſationem malefici quiliber admittitur. 4.c.2
Adfrontatio Maleficarum ſe inuicem accuſantium. 290.c.2
Adfrontatio teſtium. 250.c.1
Admonitio S. Auguſtini notanda contra conſulentes Magos. 202.c.1
Aduocati Maleficæ munus. 236.c.1
Aduocatus ad delati beneplacitum non deputatur. ibid.
Aduocato ſeruanda modeſtia, veritas & moderamen ſalarij. ibid.c.2
Aduocatus clienti, malam cauſam fouenti, non conſulens vt cedat, perdit ſalarium. ibid.
Aduocatus quid reſpõdere debet ſuper inimicitiæ allegationem. 237.c.2
Æneas an ex concubitu Veneris & Anchiſis oriri potuerit. 21.c.2

Digitized by Google

INDEX.

Aër figurabilis,quomodo. 116.c.2
Aëreum corpus Dæmon non poteſt aſſumere. ibid.
Agens ex propoſito cognoſcit ſuum effectum. 47.c.2
Alchimiſtæ verum non conficiunt aurum. 9.c.1
Alexander & Hymeneus per excommunicationem à Diabolo oppreſſi. 190.c.2
Amentes quomodo diſtinguendi quoad ſumptionem ſacræ cœnæ. 548.c.2
Amicos Eccleſiæ ſe ſimulantes peiores ſunt hoſtibus apertiſſimis, 334.c.2
Amon Thamar ſuam ſororem adamauit. 184.c.2
Amor inordinatus ex Diabolo & maleficio procedit. ibid.& 185.c.1
Amor hæreos vnde proueniat. 185.c.1
Amor hæreos quid ſit. ibid.
An aſſerere Maleficas eſſe, ſit ita Catholicum,quòd eius contrarium defendere ſit hæreticum. 1.c.1
Angeli cooperantur ad gratiæ infuſionem. 33.c.2
Angelus eques. 300.c.1
Angeli flagellantes. ibid.
Angeli boni an quoſdam caſtificent, ſicut mali infrigidant. 327.c.2
Angelus eximit Abbati Sancto Sereno viſcera libidinis. 328.c.1
Angelus eunuchat S. Equitium Abbatem. ibid.
Angeli cur malis hominibus appareant. 118.c.2
Angeli cooperantur cometis. 31.c.2
Angeli vocantur virtutes cœlorum. 337.c.2
Angeli lapſi quomodo voluerint Deo æquales eſſe. 74.c.2
Angeli boni & mali motui locali impetrant. 419.c.1
Angeli nunquam aſſumunt corpora. 133.c.1
Angeli & Dæmones quomodo videantur. ibid.c.2
Angelus prædiſpoſuit S. Mariam in conceptionem Chriſti. 97.c.2
Angelus non cognoſcit ea, quæ ſunt animæ. 54.c.1
Anima complexiones corporis imitatur. 309.c.1
Anima eſt actus corporis phyſici. 19.c.1
Anima mouetur per aliquod extrinſecum. 29.c.2
Animal viſum Ictericis prodeſt. 15.c.1.2
Animæ pœnis obruptæ magis de ſua miſeria dolent,quam viuis apparere. 309.c.2
Animæ humanæ nulla apprehenſio ſufficit ad immutationem corporis exterioris. 17.c.1
Anima ſuo corpori dominatur potiſſimùm quando eſt in vita per gratiam. 30.c.2
Anima proprio corpori vnitur vt forma. 17.c.1
Anima quando operetur in corpore alieno,ſicut in proprio. 10.c.1
Animæ defunctorum an exeant in ſua receptacula. 309.c.2
Animæ illabi ſoli Deo eſt poſſibile. 51.c.2
Animalium noxæ ſunt pœnæ diuinæ. 67.c.1
Anni Chriſti non ſuperantur à maleficis. 27.c.1
An omnis actio infidelis ſit peccatum. 80.c.1
Apoſtaſia quid importet ſecundùm D.Thom. 79.c.1
Apoſtata ſeu fugitiuus quis habendus. ibid.
Appellatio ad candens ferrum.252.c.1
Aqua benedicta ordinatur contra diaboli impugnationes exteriores,Exorciſmus contra interiores. 326.c.1
Aqua benedicta ad quid ordinetur 96.c.1
A quo quis ſuperatur, eius ſeruus efficitur. 201.c.2

Arboris

Arboris forma ſpiritualis hominis. 344. c. 2
Arreptitius vnde dicatur. 50. c. 2
Armatæ acies noctu viſæ. 300. c. 2
Armatus vir comparens Ioſuæ. ibid.
Ars præſtigioſa triplex. 61. c. 1
Aſpectus vi imaginationis mouet corpus aliquod. 14. c. 2
Aſtronomi quare vera prædicant. 31. c. 2
Aſtronomicæ imagines ex opere diaboli. 203. c. 2
Auaritia fundamentum omnium vitiorum mulierum. 42. c. 1
Auditus Angelorum. 118. c. 2
Auguſtini dictum de religioſis. 334. c. 2
Auctoritas Epiſcoporum eneruatur per nimiam auctoritatem Inquiſitorum. 213. c. 2
Auicennæ dictum de virtute imaginatiua immutante corpora extranea, quomodo intelligatur. 10. c. 1
Auri forma ſubſtantialis non eſt per calorem ignis Alchimiſtarum, ſed per calorem ſolis. 9. c. 1
Aurum maleficorum portabile. 315. c. 2

B

Baptizati infidelitas hæreſis nominatur. 2. c. 2
Baptizati infantes nō vorantur. 105. c. 2
Baculus Bernardi liberat ab incubo. 180. c. 1
Barbam radere cur Deus inhibuerit. 209. c. 1
Baſiliſcus quando hominem interficiat. 15. c. 2
Bona opera niſi in radice charitatis maneant, nihil viriditatis habēt. 344. c. 2
Bonum ſine malo inuenitur, ſed non contrà. 28. c. 1
Bonus finis vexationis dęmonis. 312. c. 2
Bulla Innocentij VIII. Inquiſitoribus data. 217. c. 2
Butyrum maicum ex aqua formare. 157. c. 2

C

Carmina in collo geſtanda. 186. c. 2
Canonis intellectus declaratur. 5. c. 2
Characterum adhibitio vitiat naturalia remedia. 230. c. 1
Caſus de homine in Aſinum mutato. 187. c. 2
Capita mulieribus velanda propter incubos. 338. c. 1
Caſus in oppido *Ieſbrud*. 148. c. 2
Cautela per iudicē obſeruanda. 247. c. 2
Caſus in Diœceſi Conſtantienſi. 148. c. 1
Caſus in Diœceſi Argentinenſi inter oppidum *Fraſſen* & montem Ferrerum. 159. c. 1
In oppido *Rauenſpurg*. 119. c. 2
In comitatu *Burbia*. ibid.
In Baſilea in villa *Vberueſter*. 110. c. 2
Caſus inter Briſiacū & *Presburg*. 148. c. 1
Caſus euidentis facti. 234. c. 1
In oppido *Marburg*. 243. c. 1
In oppido Briſiaci Baſi. 106. c. 1
In villa *Buchel*. 110. c. 2
Caſus in oppido Argentinenſi notabilis. 136. c. 2
In oppido *Dami*. 152. c. 2
In Bernenſi iudicio. 106. c. 2
In oppido *VValdſhut*. 114. c. 2
In ciuitate Salzburgenſi. 196. c. 1
Ciuitas Spirenſis. 92. c. 2
Caſus in Diœceſi Argentinenſi cuiuſdam virginis. 104. c. 1
Cauſa impedimenti fletus in maleficis. 246. c. 2
Cauſæ cur Exorciſmis non ſemper obtineatur ſanitas. 299. c. 2
Cauſæ quinque cur homines à dæmonibus obſideantur. 139. c. 2
Cauſa alicuius dicitur dupliciter. 48. c. 1
Cauſæ cur dæmon profeſſionis iuramentum differat. 108. c. 1
Cauſæ vnde futura ſciant dæmones. 109. c. 2
Cauſa apparitionis ſomniorum. 60. c. 2
Caſus obſtetricis. 151. c. 2
Caſus in Lauſanienſi ducatu. 106. c. 2
Caſtitas non acquiritur merito virtutis. 328. c. 2

Caſtitas non acquiritur merito virtutis. ibid.
Cautela obſeruanda ſi animantia ſub liminibus non reperiantur. 315.c.2
Cautelæ pro exorciſtis. 123.c.2
Cautela Notario obſeruanda. 271.c.1
Cautelæ quibus à Iudice obſeruandæ vt delata veritatem fateatur. 250.c.1
Cautioni fideiuſſorum quando malefica relinquatur. 233.c.1
Cera benedicta in calice aquæ benedictæ immiſſa, maleficium taciturnitatis abigit, ſi bibatur. 248.c.2
Cereum benedictum licet accendere. 96.c.1
Cibaria & potagia maleficiatorum exorcizando. 197.c.2
Circe non reuera mutauit ſocios Vlyſſis. 64.c.2
Cyprum inhabitari à filiis Incuborum. 340.c.1
Cythara Dauid vanitatem diuinæ eſſentiæ ſignificat. 39.c.2
Cognitio intellectus ex rebus accuſatur. 37.c.1
Corpora cœleſtia non poſſunt imprimere intellectum. ibid.
Cogitatio cognoſcitur non ſolùm per actum exteriorem,ſed etiam per immutationem. 53.c.2
Cholerici ſunt iracundi. 30.c.2
Columnæ fidei inter Apoſtolos qui fuerint. 200.c.2
Columna Salomonis Romæ. 142.c.1
Conectio Angelorum qualis. 118.c.2
Cometa,mortis Regũ indicium.32.c.1
Cometæ non ſunt ex his, quæ à principio genita ſunt aſtra. ibid.c.2
Comparatio alatarum formicarum.316.c.2
Concordia dæmonum eſt nequitiæ, non amicitiæ. 28.c.1
Concubinatus ſuſpicionem de maleficio auget. 231.c.2
Concupiſcentia mater peccati. 52.c.1
Coniecturæ de morbis maleficialibus. 239.c.2
Coniugum confirmatur offic. 58.c.2
Coniuratio ad lachrymas emittendas. 246.c.1
Conſolat.pro meticuloſis. 54.c.1
Conſulentes maleficos de ſanitate acceſſunt ſibi mortem. 173.c.2
Conſuetudo generalis Eccleſiæ pro lege habenda. 207.c.1
Conuerſio Nabuchodonoſoris. 133.c.1
Contractus dæmonis eſt virtualis, non corporalis. 24.c.1
Continentia Iob. 130.c.1
Contra Eccleſiæ determinationem nullus Doctor vel ſanctus ſuam defendit ſententiam. 219.c.1
Contra mulierem prægnantem ſententia differri poteſt. 256.c.2
Contra negantem confeſſam,ſententia differenda. ibid.
Corpus immutari poteſt ex forti imaginatione & apprehenſione ad varias ægritudines. 54 c.2
Corpus hic affligitur,vt ſpiritus ſaluus fiat. 348.c.1
Corpora cœleſtia cur immutari non poſſint. 224.c.1
Corpora cœleſtia mouentur ab intelligentiis. 114.c.1
Cum portentis non eſt iocandum,307.c.2
Cur circa ſerpentes magis vis maleficorum verſetur. 46.c.2
Cur in venereis magis maleficiuntur viri, quàm fœminæ. 56.c.2
Cur Sathan odio habeat virginitatem. 154.c.1
Cur quædam in tormentis nihil fatcantur. ibid.
Cur vocati Dæmones in certis conſtellationibus aduениant. 38.c.2
Clauium vigor notatur. 180.c.1
Clericus ducens vxorem Apoſtata eſt. 79.c.1
Clericus negotiator quaſi peſtis fugiendus. 41.c.1
Clericus maleficus deponendus & in monaſterio

monaſterio detrudendus. 4.c.2
Clothildes virgo miranda fecit. 42.c.1
Crimen Maleficarum eſt partim Eccleſiaſticum, partim ciuile. 221.c.1
Chriſtus quomodo comederit. 118.c.2
Chriſtianæ Duciſſæ Brabantiæ conſilium. 182.c.2
Chriſtiani ſolùm poſſunt fieri Hæretici. 219.c.1
Chryſoſtomi dictum notandum contra portantes exorciſmi cauſa Euangelia. 196.c.2

D

DAmaſceni opinio de Cometis.31.c.1
Deus punit vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ. 83.c.2
Deus an ſinat hominem ſuo arbitrio viuere. 91.c.2
Deus & natura nec abundant in ſuperfluis, nec deficiunt in neceſſariis. 170.c.1
Deus amplius permittit ſuper vim generatiuam propter maiorem eius corruptionem, quàm ſuper alios actus humanos. 55.c.2
Deus iuſtè permiſit Angelos & primum hominem cadere. 90.c.1
Deo non conuertit Diaboli malitiam impedire. ibid.
Deus non vult ſemper quod poteſt. 327.c.1
Deus per Angelos diſpoſitiuè gratiam hominibus infundit. 327.c.1
Deus ſolus agit in voluntatem. ibid.
Deus vniuerſa mala permittit caſibus Angelorum,& hominum permiſſis. 71.c.1
Deus ſolus quomodo miracula facere dicatur. 56.c.1
Deus poteſt ex malis particularibus bona plurima elicere. 71.c.2
Deus non poteſt facere creaturam ex ſui natura impeccabilem. 72.c.1
Deus iuſtè permittit hominem peccare. ibid.
Deus neque vult mala fieri, neque mala non fieri. 70.c.1
Dæmones carent pulmone & lingua. 117.c.2
Dæmones in obſeſſis quomodo loquantur. 118.c.1
Dæmones ex virtute propria corpora localiter mutare poſſunt. 60.c.1
Dæmones habere poteſtatem ſupra corpora & ſupra imagines hominum Deo permittente. 56.c.1
Dæmon poteſt interiorem phantaſiam immutare & intellectum obtenebrare. 81.c.2
Dæmones ſeu malefici an verè poſſint facere animalia. 66.c.1
Dæmones ſine diuina permiſſione nihil efficere poſſint. 146.c.2
Dæmones quomodo mutationes in corporibus operentur. 53.c.1
Dæmonum opera, aliqui non præſtigioſè,ſed eſſentialiter in lupos transformantur. 6.c.2
Dæmonis virtus corporali virtute fortior. 2.c.1
Dæmones eſſe non credunt aſſerentes non eſſe maleficos,niſi in vulgi exiſtimatione. 3.c.1.2
Dæmones quare conſtellationibus conſtringantur. 8.c.2
Dæmon motui cœleſti non ſubiicitur. ibid.
Dæmon colligit determinata actiua applicando determinatis paſſiuis. ibid. c.1
Dæmon quare maleficis vtatur. 9.c.2
Dæmones cuncta per intellectum & voluntatem exequuntur. 10.c.1
Dæmones triplici ſcientia vigent.ibid.
Dæmon ſemper ſuperbia & inuidia peccat. ibid.
Dæmones non mouent corpora localiter. 19.c.1
Dæmones corpora non viuificant.ibid. c.1.2
Dæmones non ſunt Spiritus immundi, licet ſint impuri. 20.c.2
Dæmon licet neminem timeat, Sanctorum

ctorum tamen meritis ſubiacet. ibid. c. 1
Dæmon poteſt adminiculo alterius agentis corpora ſubſtantialiter & accidentaliter tranſmutare. ibid.
Dæmones præcipuè gaudent peccato fornicationis & Idololatriæ. 22. c. 1
Dæmones abſque aſſumptione corporis poſſunt tranſmutationes in ſeminibus facere. 23. c. 2
Dæmon poteſt aliqua reponere vt conſeruetur ſemen: ne calor vitalis euaporetur. 25. c. 1
Dæmon mouet voluntatem, quæ eſt cauſa peccati. 29. c. 2
Dæmones de quolibet ordine cecidiſſe creduntur. 27. c. 1
Dæmones per homines ad decrementa Lunæ vexant. 38. c. 1
Dæmones ſemper cum maleficis concurrunt. 13. c. 1
Dæmon etiam memoriam corrumpit. 128. c. 1
Dæmones ſanctorum virorum oculos non decipiunt. 63. c. 2
Dæmon homagium petit. 106. c. 1
Dæmones ex prophetis prædicere poſſunt futura. 110. c. 1
Dæmones expellendi non interrogandi 200. c. 1
Dæmones corporalibus virtutibus non ſubiacent. 55 1. c. 1
Dæmon poteſt intercludere viam ſeminis. 121. c. 2
Dæmon exuens fratrem ſcapulari & veſtibus. 313. c. 1
Dæmones ad exercitum deputati non ſunt in inferno, ſed in iſto aëre caliginoſo. 28. c. 1
Dæmones fœtum in vtero inficiunt. 121. c. 1
Dæmones cur incubatũ affectẽt. 338. c. 2
Dea fortunæ cæca. 32. c. 1
Dedecus culpæ non eſt ſine dedecore vindictæ. 76. c. 1
Delatus cum omnia negat tria faciat index. 231. c. 2
Deprehenſus in hæreſi euidentia facti aut teſtibus eſt puniendus, licet non confiteatur. 232. c. 1
Dei auctoritate quando Malefici creaturam vanè tranſmutant. 8. c. 2
Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuerſi. ibid.
Deus eſt creaturæ obiectum, & vltimus finis. 54. c. 1
Deus punit per malos Angelos. 58. c. 1
De cognitione hæretici aliter Canoniſtæ & aliter Theologi ſentiunt. 217. c. 1
De teſtium inimicitia iudex per ſe inquirere tenetur. 256. c. 2
Diabolus à Dia, & Bolus, dicitur. 27. c. 1
Diabolus vexat pios in ſomnis. 54. c. 2
Diabolus cogit voluntatem per modum perſuadentis. 48. c. 2
Diabolus inſtigat inuiſibiliter per modum diſpoſitionis. 51. c. 1
Diaboli inter ſe differunt ſpecie. 26. c. 1
Diabolus non eſt ſcrutator cordium. 47. c. 1
Diabolus cauſat etiam circa animam. 5. c. 1. 2
Diabolus eſt vbi operatur. 73. c. 2
Diabolus vocatur Magiſterulus. 107. c. 1
Diabolus ſemel tantùm vertibilis. 7. c. 2
Diaboli opere Cham filius Noë naſcendo riſit. 12. c. 1
Diabolus in forma ſacerdotis prædicat. 138. c. 2
Diabolus etiam malis torquetur. 90. c. 2
Diabolus cur magis affectat lædere bonos, quàm malos. 91. c. 1
Diaboli facta an dicantur miraculoſa. 66. c. 2
Diabolus ſolùm per media ſæuit. 159. c. 1

Diabolus

Diabolus plus mali petpetrat, quàm maleficæ iubeant. 148.c.1
Diaboli ex inferiori choro. 112.c.2
Diabolus non eſt cauſa omnium peccatorum. 48.c.1
Diabolus, quot modis ſit cauſa peccati. 37.c.2
Diaboli ſunt veluti pædagogi humanitatis. 189.c.2
Diaboli pelluntur cilicio, & Epiſtola ſancti patris alicuius. 345.c.1
Diabolus in ſpecie muſcæ deglutitur. 346.c.2
Diaboli ſunt Deo loco tortorum. 319. c.1
Die beatæ virginis malefici torti, plerumque confitentur maleficia. 330. c.2
Die Sabbathi caput non pectinandum. 207.c.1
Diffamatus in pluribus locis, etiam multis locis purgatur. 262.c.2
Differentia inter Necromanticas, & Aſtronomicas imagines. 103.c.2
Differentia imaginum Aſtrologicarum, magicarum, & maleficarum. 37.c.2
Differentia inter præſtigium & imaginariam viſionem. 133.c.2
Differentia inter aquam benedictam & Exorciſmum. 199.c.2
Differentia inter fauorem perſonæ & culpæ. 291.c.1
Differentia Dæmonum multiplex. 313. c.2
Diuerſitas cultus diuini, non repugnat veritati. 207.c.1
Diuinatio eſt ſecundum genus ſuperſtitionis. 12.c.2
Diuinatio eſt per expreſſam Dæmonum inuocationem. ibid.
Diuinatrices conſulere non licet. 249. c.1
Diuinatores, & malefici, qui hæretici iudicantur iuris præſumptione, non ex natura rei iudicio ordinariorum, & non inquiſitorum ſubiacent. 217. c.2
Dominica die ieiunare eſt Diabolicum. 108
Dona à ſpectro militi donata. 309. c.1
Duarum maleficarum caſus. 62.c.1
Duellum ad vitæ conſeruationem ordinatur. 252.c.1
Duellum Dauidis cum Philiſtæo diuina reuelatione fuit. 253.c.1
Duo fratres ſimul infirmabantur & curabantur. 50.c.2
Duo ſpiritus non poſſunt eſſe in vno & eodem loco. 134.c.1
Duo teſtes concordes. 225.c.2
Duo teſtes legitimi non ſingulares ſufficiunt. ibid.
Duo teſtes de iuris æquitate non ſufficiunt in crimine hæreſis. ibid.
Duo genera lacrymarum in oculis fœminarum. 135.c.1
Duæ potentiæ vnicuique rei à Deo tributæ. ibid.c.2

E

EBrietas eſt res tumultuoſa. 324. c.2.
Eccleſia Monialium *Hoh enzorn*. 164. c.1
Effectus maleficiales phantaſticos eſſe & imaginarios quibuſdam videtur. 2 c.2
Effectus maleficiales quomodo ſint miracula. 36.c.1
Effectus pœnales quadruplices ſunt. 11.c.1
Eleemoſyna ex lacte, præſeruat lac. 204.c.1
Epiſcopus maleficiatur à concubina ſua. 172.c.1
Epiſcopi contra maleficas procedere poſſunt, excluſis inquiſitoribus. 213.c.1
Equi diuerſi coloris in Apocalypſi explicati. 305.c.2
Equitare cum Diana vel Herodiade, eſt cum Diabolo tranſmeare. 6.c.1

Errant dicentes,extrema maleficia realia, medium autem phantaſticum eſſe. 5.c.2
Error in mente, hæreticum non facit. 12.c.2
Eſus ſtercorum amorem operatur. 51.c.1
Eſus infantum qualis apud maleficas. 107.c.1
Euchariſtiæ ſacramentum exurit Dæmones. 347.c.2
Euæ peccatum non induxiſſet mortem, niſi culpa Adam acceſſiſſet. 45.c.2
Euidentia facti differt ab indicio facti. 242.c.1
Excommunicatione incubos pelli. 342.c.1
Excuſatio à tanto non excuſat à toto. 8.c.1
Executio ſententiæ quando ſit differenda. 255.c.2
Ex effectibus deuenitur in cognitionem cauſſæ. 36.c.1
Exempla mulieres infantes vorare. 68.c.1
Exemplum conſtantis caſti iuuenis. 186.c.2
Exemplum pœnæ iniuſtè mouentis bellum. 169.c.1
Exempla de vexatis ab incubis. 180.c.1
Exempla de Dæmonibus inquietantib. domos. 312.c.1
Exemplum de magica poſſeſſione. 352.c.1
Exemplum de virgine Bambergenſi, quæ virgo peperit. 341.c.1
Exemplum imaginatæ obſeſſionis. 353.c.1
Exercitus Angelorum cuſtodes piorum. 307.c.1
Exercitus cœleſtes in quem finem appareant. ibid.c.2
Exorciſmus ad quid ordinetur. 199.c.2
Exorciſatio cur fiat in baptiſmate. 197.c.2
Exorciſta quomodo poſſit vti herbis, & petris. 191.c.2
Exorcizatio ad ſanctificanda ea, quæ adhibentur ad diuinum cultum. 325.c.1
Exorciſmi olim irriti. 174.c.1
Exorciſmus loco baptiſmi. 326.c.2
Exorciſmi Eccleſiæ quando conducant. 180.c.1
Exorciſmi ſcripti quomodo geſtandi & appendendi. 196.c.2
Exorciſmi à D. Gregorio inſtituti. 200.c.2
Ex malitia quantumcunque humana maleficorum opera oriri non poſſunt. 35.c.1.2
Ex melancholia apparitiones mulieribus phantaſticæ videntur. 181.c.1
Ex natura peccant omnes Dæmones. 25.c.1
Experientia docebit iudices. 245.c.1
Ex præſumptione cuiuſdam Sacerdotis quid acciderit. 179.c.2
Ex quibus ſignis dignoſcantur maleficæ. 170.c.2
Extra vnum Deum nihil eſt numinis. 6.c.2

F

Fatum eſſe aliquid, & dari aſſertio hæretica. 33.c.1
Fatum quid ſit. ibid.c.2
Fatum dupliciter conſideratur. ibid.
Fato non ſubduntur maleficarum opera, ſed aliis cauſis. 34.c.1
Fati & prouidentiæ diſcrimen. ibid.
Faſcinatio tripliciter accipitur. 13.c.2
Faunus ſicarius quis. 21.c.1
Fœlix per ſe, fœliciſſimus ſi cœlebs. 43.c.2
Feriarum tempore magis confitentur magæ, quàm alio tempore. 250.c.1

Fides quando hæreticis & maleficis ſeruanda. 244.c.2
Fidei & rationi non repugnat aſſerere mores hominum diſpoſitiuè & contingenter, à ſyderum diſpoſitionibus variari. 101.c.1.
Fides eſt vita animæ. 166.c.2
Fide muniti ſunt ſigno crucis muniti 94.c.2
Fides quando Aduocato adhibeatur. 240.c.1
Filij Dei in Scriptura Geneſis filij Seth dicuntur. 24.c.2
Filiæ hominum in 6.c.Geneſis, filiæ Cain dicuntur. ibid.
Filius quomodo portet iniquitatem patris. 84.c.2
Fieri dupliciter ſumitur. 132.c.1
Figuræ in plumbo liquefactæ. 81. c.2
Flegmatici pigri. 30.c.2
Flores & Folia quid in ſacra ſcriptura ſignificent. 350. c. 1
Fœminæ viris ſunt ſemper ſtudioſiores propter tria. 45.c.1
Fœmina vnde deriuetur ibid
Fœmina duo genera lachrymarum habet. 42.c.1
Forma ſententiæ abſolutoriæ & diffinitiuæ. 260.c.2
Forma accuratæ & acris ſententiæ contra conuictum de hæreſi & fugitiuum latæ. 286.c. 2
Forma ſententiæ abſolutoriæ ab excommunicatione. 271.c.2
Fornicatio duplex. 332.c.1
Fornicatione & idololatria corpus & anima contaminantur. 338.c. 2
Frigiditas naturæ quomodo à maleficio dignoſcatur. 6.c.1
Frigus quod denotet. 313.c.2.
Fructus vineæ Salomonicæ quid denotet. 350.c.1.
Fulmina & grandines eandem habent cauſam. 162.c.2
Fumus arboris cuiuſdam abigit cacodæmones. 351.c.1
Fundamentum omnium muliebrium vitiorum eſt à natura. 335.c.1

G

GAudens detractionibus poſſidetur à dæmone. 140.c. 2 & 141.c.2.
Genethliaci dicuntur propter natalium ſyderum conſiderationem. 32. c.1
Geniti ex ſpurcitiis diaboli an ſint maioris virtutis quam alij. 120.c.1
Gigantes an dæmonibus procreati. 20.c.1.
Gilia Chriſtianiſſima mulier Vngariæ regnum ad Chriſtum deduxit. 42. c.1
Gradientia ſuper pectus gaſtrimargiam notatur. 340.c.1
Gratia quid ſit. 73.c.2

H

HAlec dum capitur, extra aquam ſubitò vocem emittit & moritur. 118.c.1
Helias.S. Pater & monachus; inter trecentas fœminas tentatur. 328. c.2
Heraclides vir ſanctus vitas ſanctorum patrum compilauit. ibid.c.1
Henricus Imperator candentis ferri iudicium erga ſuam coniugem exercuit. 252.c.1
Herba quædam accenſa fumigans facit trabes apparere ſerpentes. 61.c.1
Hæreſis quare dicatur maleficarum & non maleficorum. 46.c.1
Hæreſis eſt maxima opera maleficarum non credere. 267.c.2
Hæretici comparantur catis 138.c.1
Hæreticus ſimplex relapſus etiamſi pœniteat, eſt occidendus. 167. c.1
Hæreticus ſummus quis cenſendus. 259.c.2

Hæreticus qui in ſacræ Scripturæ expoſitione errat. 3.c.1
Hæretici quidam propria confeſſione morte adiudicati,illæſi in igne manſerunt. 248.c.1
Hæretici inquiſitorum iudicio ſubiiciuntur. 217.c.2
Hæreticis conuerſis non eſt fides adhibenda. 285.c.2
Hiſithi Auicennæ quid ſit. 326.c.2
Hippocratis ſententia laudatur.
Hypocritæ non ſunt Apoſtatæ. 79.c.2
Hominis eſt præparare animum, Dei gubernare linguam. 41.c.1
Hominem procreare eſt actus corporis viui. 19.c.1
Homini non licet vti dæmonum auxilio per pacta tacita vel expreſſa. 203.c.2
Homines à dæmonibus procreari. 20.c.2
Homines hominibus, dæmones dæmonibus præſunt. 25.c.2
Homines an transformentur in beſtias. 64.c.2
Homo videns lupum vocem amittit. 15.c.1.2
Homo quinque modis declarat voluntatem. 91.c.2
Homo inuerſæ arboris ſimilitudinem præfert. 343.c.2
Homo animalis quid. ibid.
Homo ſpiritualis & interior. 344.c.1

I

Ieiunia & orationes abigunt dæmones. 312.c.1
Idololatria primum ſuperſtitionis genus. 12.c.2
Ignis & aër dæmonibus ſubſunt. 13.c.1
Ignorantia multiplex. 7.c.2
Imaginari & phantaſiari idem ſunt. 118.c.1
Imagines duplices. 37.c.2
Ima à ſummis. 30.c.1
Imagines ex influentiis cœleſtium corporum. 10.c.2
Imaginibus vti illicitum ſemper. 17.c.1
Imago Saluatoris cruorem emittit. 164.c.1
Impatientia mulierum. 43.c.1
Impeditores officij inquiſitionis, quomodo Hæretici habendi. 196.c.2
Impoſſibile eſt malitiam eſſe in voluntate, quin ſit error in intellectu. 216.c.2
Impotentia ex maleficio procreata, aut eſt temporalis aut perpetua. 58.c.2
Impotentia duplex. 183.c.1
Impotenter facientes ſunt homicidæ. 57.c.1
Incantator ſerpentum interimitur à ſerpente. 196.c.1
Incantatores qui dicantur. 168.c.1
Incarceratio duplex. 234.c.1
Inconuenientia ex fato. 33.c.2
In Eccleſia primitiua ſine Exorciſmis baptiſmus peragebatur. 200.c.2
Incredibilis multitudo meretricum in Concilio Conſtantienſi. 339.c.1
In criminalibus ſententia non differatur. 255.c.2
Incubi vnde dicantur. 20.c.2
Incubi ex quo elemento formentur. 116.c.2
Incubi an generent aliquando fœtus. 340.c.1
Incubi pelluntur Angelica ſalutatione. 179.c.1
Incubi plus vexant mulieres & pueros pulchros crines habentes. 180.c.1
Incubones Fauni Vicarij. 338.c.1
Infirmis infundenda Euchariſtia. 348.c.1
Infirmiſſimi ſæpè ſiunt martyres. 350.c.1
Informatio diſcretorum virorum diſponit ad veritatem dicendam. 263.c.2
In fornicatione iuuenis peccat, ſenex inſanit. 78.c.1

Inimici

Inimici capitales qui dicantur. 227.c.2
Inimicus capitalis non admittitur ad actionem. ibid.
Inimicitiæ ſunt plerunque cauſæ maleficij. 231.c.1
In iuſto bello an liceat magorum opera vti. 165.c.2
In monaſteriis neminem meliorem, vel peiorem inuenies, quàm qui profecerunt in illis, aut defecerunt. 41.c.2
Inquiſitoribus maleficæ non poſſunt nocere. 95.c.2
Indeuotæ orationes clauſtralium. 214.c.1
Inquiſitorum Hiſpaniarum opinio de iudice competenti. 213.c.1
Inquiſitores non ſe intromittunt, niſi in his quæ ſapiunt hæreſim. 281.c.2
Inquiſitores debent ſchiſmaticos prælatos iudicare, non punire. 218.c.1
Inquiſitores in inquiſitione ſæpè præcipitanter agere. 313.c.1
Inquiſitorum limitata inquiſitio. 210.c.1
Intelligere eſt aliquid pati. 48.c.2
Intellectus humanus poteſt ab Angelo adiuuari. ibid.
Intellectus ſubſtantiæ bonæ. ibid.
Intellectus benè diſpoſitus virtuti non contrariatur. 49.c.1
Intendere ſuperſtitioſè rebus naturalibus quomodo licitum. 16.c.1
Interrogatoria delatoribus proponenda. 224.c.1
Interrogatoria generalia quomodo formari debeant. 230.c.1
Interrogatoria ſuper teſtes. 229.c.1
Interrogatoriæ particularis datur modus. 231.c.1
Inteſtinis cadauerum inteſtinæ Maleficarum affliguntur. 176.c.2
Iob etiam in anima à Satana affligebatur. 142.c.2
Irrationales à Dæmonibus redditi. 347.c.2
Iudex ſecularis Epiſcopi conſenſu poteſt Maleficos iudicare & punire. 166.c.2
Iudex Eccleſiaſticus propter ſolam inconſtantiæ ſuſpicionem relapſum curiæ ſeculari tradat. 167.c.1
Iudex rigoroſius procedat contra deprehenſos manifeſtè, quàm contra ſuſpectos. 232.c.1.2
Iudex in crimine Hæreſis perſequatur, & Malefici libellum non exigat, nec litis conteſtationem poſtulet. 255.c.1
Iudicium de priore obſeſſo ſacerdote. 144.c.1
Iudicium duriſſimum iis qui præſunt. 167.c.1
Iudicium ferri candentis, neque auctoritate diuina, neque ſanctorum patrum ſancitum. 252.c.2
Iudicium Dei duplex. 216.c.2
Iudici an liceat promittendo impunitatem à reo plectendo, veritatem elicere. 244.c.2
Iuliani Apoſtatæ perfidia minor apoſtaſia Maleficarum. 79.c.2
Iuramentum purgantis ſe canonicè. 261.c.2
Iuramentum ſuſpectæ & diffamatæ. 273.c.1
Iuſtitia diuina eſt in vniuerſo, ſicut lex in ciuitate. 36.c.2

L

Lacerta ſub limine oſtij impedit fœturam. 315.c.1
Lactucam ſine ſignatione comedens corripitur à diabolo. 345.c.2
Lachrymæ donum in pœnitentibus præcipuum. 246.c.1
Lachrymas non poteſt Malefica in tormentis emittere. ibid.
Laodices vxoris regis Antiochi caſus. 44.c.2
Litaniæ inſtitutæ Viennæ contra lupos. 67.c.2
Leges ciuiles tolerant maleficia male-

 ficiis

ficiis pelli. 177.c.1.
Lepram & Epilepſiam à Maleficis inferri. 147.c.2
Lex Diuina mandat Maleficas occidere. 3.c.1
Liberi quomodo portent peccata parentum. 154.c.1
Liberti procreandi ex ſponſo, ex verbo, & anima. 332.c.1
Liberum arbitrium eſt peccabile. 73.c.1
Liberi Necromantici. 100.c.1
Ligatio rationis à Dæmonibus. 50.c.1
Linguæ bonum. 334.c.1
Linguæ malum. ibid.
Lingua tertia multos commouit. ibid.
Locuſtæ arcentur excommunicatione. 180.c.1.
Locuſtæ aculeatæ in Apocalypſi quid deſignent. 337.c.1
Ludificatoria experimenta Maleficorum. 343.c. 1.
Lunatici vſu rationis ad tempus per Dæmones priuantur. 347.c.2
Luxuria mutat ſexum cordis. 321.c.1
Lupus vigilibus, gladium ſurripuit. 67.c.2

M

MAgi qui ſint. 11.c.2
Magia quando inuenta. 12.c.2
Magi Pharaonis veros ſerpentes produxerunt. 49.c.1
Magi & Aſtronomi vtrùm ſint Apoſtatæ. 80.c.1
Magi caballo per aëra equitant. 112.c.1
Magici ſagitttarij & ſclopetarij in aulis principum fouentur. 164.c.1
Magnatum concubinæ. 46.c.1
Maleficæ cur principibus non noceant. 93.c.1
Maleficæ ſunt ſpecies Pythonum. 5.c.2
Maleficæ an creent creaturas. 6.c.1
Maleficæ quot modis impediantur. 206.c.1
Maleficæ committuntur Epiſcopis puniendæ. 221.c.1
Maleficæ ante Noam non fuerunt. 120.c.2.
Maleficæ quomodo fidem abnegent. 78.c.2.
Maleficæ quomodo lacte priuent. 156.c.2.
Maleficæ pactum pangunt cum inferno. 79.c.2
Maleficæ vnde dicantur. 17.c.2
Malefica aliquando Diaboli opere in quæſtionibus efficitur inſenſibilis. 242.c.2.
Maleficæ faciliter crimina ſua fatentes, quæ. 243.c.1
Maleficæ cur offerant pueros Diabolo 155.c.2
Maleficæ an valeant ad amorem corda ſuccendere. 51.c.1
Maleficiæ cur non ditentur. 93.c.1
Maleficæ an reuera auferant virilia. 59.c.2
Maleficæ non ſanant, ſed faciunt ceſſare læſiones. 294.c.2
Maleficæ quomodo mutentur in catos. 137.c.2
Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt. 62.c.1
Maleficæ triplices ſunt. ibid.
Malefici quando inceperint cum Dæmonibus colludere. 12.c.2
Malefici quomodo animalia interimant. 158.c.2
Malefici procurant odia per ſerpentes. 186.c.2.
Malefici leonibus comparantur. 109.c.1.
Malefici non adhibendi ad Dæmoniacos curandos. 349.c.1.2
Malefica maleficam necat. 172.c.2
Maleficarum artes eneruantur quàm primùm à magiſtratu capiuntur. 95.c.2
Mleficia inuertunt propria hominis. 35.c.1
Maleficia vbi inquirenda ſint. 105.c.2

Malefici

Digitized by Google

Malefici relegātur ad medicos. 171.c.1
Maleficia impediuntur ceremoniis Eccleſiæ. 319.c.2
Maleficorum peccata primorum parētum peccata excedunt. 78.c.1
Maleficos eſſe Necromanticos. 85.c.1
Maleficus contra Maleficum teſtificare poteſt. 227.c.1
Maleficus vnde dicatur. 314.c.1.
Maleficia quædam reperiuntur perpetua. 325.c.2
Maleficium manet perpetuo. 169. c.2
Maleficium auferre de loco an ſit licitum. 316.c.2
Maleficium quòd ſit reuera non opinione. 57.c.1
Malitia linguæ. 41.c.1
Malum fieri, eſt bonum propter perfectionem vniuerſi. 70.c.1
Mania imaginata quomodo poſſit ſanari. 354.c.1
Maniacis ſoporifera miniſtranda. ibid.
Materia corporalis naturaliter obedit bono vel malo Angelo ad motum localem. 49.c.1
Mathematici propriè qui dicantur. 32. c.1
Matrimonium eſt meritorium. 3.c.2.
Maleficiis pœna imponitur. ibid.c.1
Matrimonium contractum dirimitur per maleficium ſuperueniens. ibid. & 4.c.1
Matrimonium ex maleficio impetratum. 323.c.2
Maleficus ſub monachi habitu maleficia exercet. ibid.
Medium participat naturam extremorum. 5.c.2.
Medicis non in omnibus eſt obſequendum. 344.c.1.
Melancholici ſunt inuidi. 30.c.2
Membra occultari non ſegregari. 128. c.1.
Memoria eſt theſaurus intentionum. 50.c.1
Mens impiorum eſt ſicut nauis in mari ſine gubernatore. 139.c.1
Meretrices vocātur ſtercora vitæ. 332 c.1
Merita ſanctorum abigunt Dæmones. 190.c.1.
Migratio in alias ædes amouet maleficia. 186.c.2
Miles nobilis cum ſpectro quodam Hieroſolymam eques proficiſcitur. 309.c.1.
Minimus Angelus humanam virtutem incomparabiliter excedit. 113.c.2
Minora mala tolerantur ad vitanda maiora. 252.c.1
Miracula bonorum fiunt per publicam iuſtitiam. 36.c.2
Miracula quomodo faciāt ſancti. 11.c.1
Miracula malorum per ſigna publicæ iuſtitiæ fiunt. 36.c.1.
Mira opera Dæmonum & Maleficorum an pro miraculis habeantur. 135.c.2.
Modi impediendi vim generatiuam. 56.c.2
Modi 13. ſeruandi circa ſententiam ferendam contra Maleficam ab alia Malefica incinerata vel incineranda delatam. 289.c.2
Modus interrogandi, inquirendi, & examinandi Maleficos & Hæreticos non eſt idem in omnibus 245.c.2
Modus in tortura procedendi. 244.c.1
Modus profitendi duplex 105.c.2
Modus ſciendarum tempeſtatum. 160. c.2
Modus explorationis an aliquis ſit maleficiatus. 316.c.2
Modus & forma exorcizandi maleficiatos. 198.c.1
Modus idem eſt totius & partis, ſicut totius terræ glebæ. 24.c.1
Monachi prædicatores comparantur canibus. 138. c.1
Monialis non ſignans ſe cruce in eſu lactucæ à diabolo poſſidetur. 61.c.2
Moniales S.Catharinæ Nurembergæ, à Dæmone vexatæ. 312.c.2
Mores hominum quomodo cauſentur ab aſtris. 30.c.1

Morbi

Morbi inflicti Pictori Columbarienſi à phantaſmate quodam. 308.c.1
Morbi non exorciſantur, ſed morboſi: non infectio, ſed infecti. 197.c.1
Morbi maleficiales & naturales quomodo dignoſcantur. 92.c.1.
Moſes percuſſit Ægyptum miniſterio bonorum Angelorum. 11.c.2
Motores orbium inclinant ſemper ad bona. 35.c.1
Motores bonorum & virtutes cœlorum quid ſint. 98.c.1
Mulier pro carnis concupiſcentia intelligitur. 42.c.1
Mulier eſt minoris fidei quàm vir.ibid.
Mulier virum decipere laborat.ibid.c.2
Mulieres ſunt vindicabiles. 44.c.1
Mulieres natura ſunt immorigeræ. ibid.
Mulier non vult regi, ſed impetu ſuo procedere etiam in damnum ſuum. ibid.c.2
Mulier quæ ſit. 4 .c.2
Mulier aut amat aut odit. 42.c.1
Mulier cum ſola cogitat, mala cogitat. ibid.
Mulier bona beatificat viros, ſaluat gentes & vrbes. ibid.
Mulieres minùs valent intelligendo quàm viri. 43.c.1
Mulieres ſunt incontinentes linguæ. 4 .c.2
Mulier fuit formata de coſta pectoris tortuoſa quaſi contraria viro. 43.c.1
Mulier Samſonis infeſta. ibid.
Mulieris procliuitas ad odia. 43.c.1
Mulier amicitiæ inimica. 334.c.2
Mulieres aut blanditiis, aut importunitate inſtigant viros. 44.c.2
Mulier obſtinata ligatur & ad fornicas proiicitur 336.c.2
Mulier amarior morte, & quare. 42.c.1
Multiplicatio ex Incubo natorum.120.c.1.
Munitio contra præſtigias. 129.c.1
Mundus ſine mulieribus eſſet conuerſatio Deorum 45.c.2
Mutatio loc. mutat Incubos. 179.c.2

N

NAtura bona, creatura mala, ſecundùm voluntatem. 34.c.2
Natura corporalis non obedit Angelis, niſi quoad motum localem. 159.c.2
Natura corporalis quomodo ſubſit naturæ ſpirituali. 318.c.2
Natus ex Incubo, cuius filius dicatur. 22.c.2
Necromantici non poſſunt ſibi Dæmones ſubiicere. 351.c.1
Necromantici qui dicantur. 317.c.2
Neceſſitas non requirit prudentiam. 69.c.3.
Nemo noſcens malum operatur illud. 36.c.1.
Nemo illabitur animæ, niſi eius creator. 47 c.2
Nemo innocens infamatur. 146.c.2
Nocturna phantaſmata conformia ſunt diurnis cogitationibus. 347.c 1
Nomina Diabolorum. 27.c.1
Nomina in baptiſmo ritè imponenda. 201.c.1
Non ſemper ceſſante peccato ceſſat poteſtas Diaboli ibid.
Notarius totum ſcribat in proceſſu, quod delatus in tortura fatetur. 245.c.1
Non confitens vno tormento illud experiatur. ibid.
Nouum dicitur dupliciter. 66.c.2

O

OBiectum excellens corrumpit potentiam. 204.c.1
Obſeſſi an debeant communicare ſacræ ſynaxi liberationis cauſa. 347.c.2

Obſtetrices.

Obſtetrices maleficentiſſimæ. 68.c.2
Oculi Angelorum ſunt picti. 118.c.1.
Oculi Maleficarum corrumpunt Iudices. 150.c.2
Oculi mala qualitate infecti aërem medium inficiunt. 15.c.1
Olla plena capitum infantium. 106.c.2
Oliua à meretrice plantata non fert fruges. 33.c.1
Omne quod incipit de nouo habet aliquam cauſam. 29.c.2
Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme. 28.c.2
Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt. 80.c.1.2
Omnis actio eſt per contractum. 19.c.2
Omnis alteratio fit per qualitates actiuas. 64.c.1
Omnia creata ſunt ordinata. 71.c.2
Omnis malitia & immunditia à Diabolo excogitata ſunt. 48.c.1
Omnia fere mundi regna propter mulieres euerſa. 44.c.2
Opera Antichriſti qualia. 66.c.2
Operationes ſequuntur naturales conditiones. 158.c.1
Oppidi Zaberni caſus. 151.c.2
Opinio Philoſophorum de cometis.31 c.2
Opus Dei licet per Diabolum vitietur, non tamen eſt potentior illo. 8.c.2
Orat Iudex Eccleſiaſticus ſecularem, ne abiuratum & relapſum pœna ſanguinis puniat. 282.c.2
Ordo ſeruandus cum conuicto legitimè, omnia tamen negante. 283.c.1
Ordo iuris duplex. 256.c.1
Ordinis ſui manu ſe purgare, quid ſignificet. 262.c.2
Ordo in purgatione canonica ſeruandus ibid
Ordo inter Dæmones. 26. c.1
Origo adorationis imaginum. 12.c.1
Oua formicarum ventoſitatem & tumultum in ventre generant. 261.c.1.& 343.c.1
Oua cum mortuis tumulata. 148.c.1
Oues lupum, & carnem naturali imaginatione diſcernunt. 51.c.2

P

PAſſio ſenſibilis non eſt ſine immutatione. 14.c.2.& 15.c.1
Paſſionis Chriſti tempore, fides B.Virg. non defecit. 43.c.1
Peccatum niſi veniſſet, lateret gratia. 74 c.1
Peccatum non corrumpit totum bonum naturæ. 80.c.1
Peccatum non conſiſtit in imaginatione, ſed in voluntate. 65.c.1
Peccare quid ſit. 73.c.1
Peccatum quot modis vnum dicatur maius altero. 78.c.1
Peccatum quid ſit. ibid.c.2
Peccatum primi Angeli aliorum Angelorum peccata exceſſit. 75.c.1
Peccati prima corruptio in nos per actum generationis prouenit. 46.c.2
Peccatum eorum qui palpant homines. 343.c.2.& 344.c.1
Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit. 28.c.2
Per colores veſtium indicantur in ſacra Scriptura virtutes & vitia. 305.c.2
Per Dauidis Muſicam prorſus receſſiſſe à Saule Sathan. 352.c.1
Perfectæ & imperfectæ creaturæ.132.c.1
Peripateticorum opinio de motibus.57.c.2
Periuria admittuntur in teſtimonium contra Maleficos. 227.c.1
Pœna triplex vni Decano impoſita. 291.c.2
Pœnas patientes ſuſtinens ſatisfacit pro culpa. 81.c.1

Pœna hæreticorum multiplex. 80.c.2
Pœnæ corporales non ſemper conſequuntur culpam. 139.c.2
Pœnæ irrogatæ de iure canonico receptatoribus Maleficorum. 165.c.1
Pœnitentiæ ſacramentum eſt remedium contra maleficium. 62.c.1
Pili Maleficæ omni ex parte abraduntur in tormentis. 247.c.2
Piloſi Satyri quid ſint. 337.c.2
Pinguia non amanda. 327.c.2
Phantaſia quid ſit. 49.c.2
Phantaſma non eſt ſine quantitate. 63.c.2
Philocaptio quid ſit. 321.c.2
Philocaptio triplex. ibid.
Philocaptio ex Dæmonum tentatione orta. 322.c.1
Philocaptio Eremitarum. ibid.
Philocaptio Pauli Apoſtoli. ibid.
Philocaptio ex triplici cauſa oriri poteſt. 184.c.1.2
Poteſtas Luciferi æqualis poteſtati Angelorum bonorum. 113.c.2
Poteſtas Dæmonis quot modis impediatur. 324.c.1
Poteſtas Satanæ in tempeſtates probatur exemplo Iouis. 318.c.2
Practica cognoſcendi morbos maleficiales. 92.c.2
Practica contra violenter ſuſpectum ſeruanda. 269.c.2
Precationes publicæ Eccleſiæ conducunt contra obſtinationes Maleficarum. 249.c.2
Prædicatores 4. debent populo prædicare. 6.c.1
Prædicatores habent lingnas canum. 41.c.1
Prædicator cautè loquatur de mulieribus, propter beatam virginem. 42.c.2
Præfixa poteſtas Diaboli. 94.c.2
Præſtigium quid ſit & vnde dicatur. 60.c.1
Præuaricatores Angeli an cum mulieribus rem habuerint. 337.c.2
Princeps quando dicatur reſipiſcere. 166.c.1
Priuilegium viri à maleficio. 46.c.1
Prodigia viſa ante bellum Bohemicum ſiue Huſſiticum. 307.c.2
Prouidentia eſt ordinantia ad finem aliquem. 71.c.1
Prouidentia humana non ſe extendit ad neceſſaria quæ ex natura proueniunt. 76.c.2
Puella vota caſtitati deſtinata liberatur à Cacodæmone. 346.c.2
Puella pluuiam & tempeſtatem concitans. 156.c.1
Puncleri circulus in *Borbach*. 163.c.2
Pugnantium irruptiones audiri. 307.c.2
Puncler Maleficus. 163.c.2
Purgatio canonica quid vocetur. 262.c.1
Pythones qui dicantur. 3.c.2
Pythoniſſa in Actis Apoſtolorum. 86.c.2

Q

Quadraginta & vna Maleficæ combuſtæ. 68.c.2
Quare Dæmones ſe Incubos faciant. 2.c.2
Quare Dæmon plus mali poteſt in actibus venereis. 46.c.2
Quare iudicium extremum protrahatur. 152.c.2
Quare Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi. 208.c.2
Quatuor inſatiabilia. 46.c.1
Quatuor modi conuincendi reum. 255.c.2
Quærere mulierem per fluuium. 44.c.2
Quidam imaginatur ſe duo corpora habere. 254.c.1
Quid delato reſpondendum, ſi plenè petat teſtes publicari. 237.c.2

Qui

Qui Hæretici perpetuò carceri mancipentur. 268.c.2
Quilibet eſt cauſæ ſuæ malitiæ. 28. c.2
Qui maleficium negant non credunt Dæmones eſſe. 2.c.2
Qui per annum in excommunicatione perſiſtit velut Hæreticus condemnandus. 258.c.2
Quinque officia ſenſuum. 49.c.2
Quinque cauſæ cur Deus flagellat. 83.c.2
Quinque remedia liberandi obſeſſos. 315.c.1
Quinque modi impediendi Venerem. 55.c.1
Quinque regulæ, ad quas examinantur ea quæ videntur ſuperſtitioſa. 206. c.2
Quinque perſonæ adſint in teſtium examinatione. 229.c.2
Quod multis videtur non poteſt omninò falſum eſſe. 24.c.2
Quomodo Dæmones alliciantur carminibus, Muſica, herbis. 38.c.2
Quomodo Deus ſinat malum fieri. 90.c.1
Quomodo probetur an aliqua ſit maleficata. 149.c.2
Quo tempore ſint faciendæ interrogationes. 249.c.2

R

Ratio condemnationis Maleficarum. 4.c.2
Receptatores qui dicendi & an hæretici habendi ſint. 295.c.2
Receptatores & fautores Maleficiorum puniendos eſſe. 164.c.2
Refrænare appetitum venereum, ſubiacet libero arbitrio. 48.c.1.2
Regna an per aſtra mutentur. 31. c.1
Remedia pro à Dæmone obſeſſis ſunt Exorciſmi Eccleſiæ, confeſſio, ſacra communio, locorum ſacrorum viſitatio, ab excommunicatione abſolutio, & bonorum oratio. 189.c.1
Remedia ſuper maleficiatis ad amorem, vel odium. 184.c.1
Remedia contra quaſdam occultas Dæmonum infeſtationes. 208.c.1
Remedia quædam iudici proponantur ad veritatem cognoſcendam. 249. c.1
Remedia contra grandines & ſuper iumenta maleficiata. 203.c.2
Remedia contra Incubos & Succubos. 177.c.2
Remedium exorciſationis. 349.c.1
Remedia Eccleſiaſtica duplicia. 183. c.1
Remedia illicita ſunt, vel ſecundùm quid, vel ſimpliciter. 169.c.2
Remedia licita quomodo ab illicitis diſcernuntur. 185.c.2
Remedia contra amores non prouenientes ex maleficio. 285.c.1
Remedia pro illis qui contra vim generatiuam maleficiuntur. 181.c.1
Remediis Maleficorum ſæpè res in deterius eunt. 326.c.1
Remedium Eccleſiaſticum optimum. 177.c.2
Remedium vanum toleratur. 176. c.1
Res geſta de maleficiato obſeſſo. 141. c.1
Repetitio omnis generis Maleficorum. 260.c.1
Res geſta in Diœceſi Argentinenſi, de virginibus obſeſſis. 311.c.1
Res geſta Nurembergæ. 352.c.2
Res geſta Minor Baſileæ de Dæmone in ſcrinio. 310.c.2
Roſa flos Veneris. 45.c.1

S

Sacramentum quibus obſeſſis non ſit dandum. 189.c.2
Sacramenta etiam ab ineptis adminiſtrari poſſunt. 200.c.2

INDEX.

Sacramentum circumgeſtare contra tempeſtates an licitum ſit. 206.c.2
Sacerdos fruſtra maleficiis virginem ad amorem propellit. 186.c.1
Salices I.Maij inciſæ præſeruant à Maleficis. 204.c.2
Salomonis regis exorciſmi. 351.c.1
Sancti etiam amore mulierum tentati. 52.c.1
Sanctius eſt mori, quàm abnegare, vel veſci idololatricis. 220.c.1
Sanctorum ſcientia excreſcente etiam artes Dæmonum excreſcunt. 12.c.2
Sanctorum interceſſiones obſeſſos iuuant. 348.c.2
S. Antonius in maſſa auri reperit Dæmonem. 61.c.2
S. Macharius curat virginem viſam equam. 65.c.1
Sanctus quidam petit quinque menſibus à Dæmone poſſideri humiliationis cauſa. 345.c.1.2
Saluia putrefacta excitat tempeſtates. 9.c.2
Sanguis occiſi hominis quare ad præſentiam interfectoris remanet. 10.c.2
Sanguinei ſunt benigni. 30.c.2
Sapiens dominatur aſtris. 31.c.1
Satan quomodo ſit miſſus in cor Iudæ. 347.c.1
Satyri genus dæmoniorum. 21.c.2
Saturnus dominatur plumbo. 135.c.1
Sententia ad continuandam torturam. 245.c.1
Sententia diffinitiua abſolutoria ad pœnam purgationis canonicæ. 260.c.2
Sententia ſuper varium rerum ad quæſtioni ſubiiciendum. 263.c.2
Sententia interlocutoria ad quæſtionem ſubmittendam. 243.c.2
Sententia abſolutionis contra totaliter immunem. 261.c.1
Sententia non feratur ſub conditione. 255.c.1
Sententia diffinitiua quomodo ferenda. 254.c.1
Sententia non niſi in conuictum aut ſponte confeſſum fertur. 255.c.1
Sententiandi formula contra præciſè diffamatum. 261.c.1
Sententia contra vehementer ſuſpectum. 266.c.2
Sententiandi modus contra confeſſam relapſam, ſed pœnitentem. 279.c.1
Sententia hæreticis pœnitentibus danda. ibid.
Sententiæ condemnatoriæ nullo die feſto nec in tempus ſunt ferendæ. 280.c.1
Septem maleficia ad actum venereum pertinentia. 46.c.2
Septem, decem, viginti & triginta teſtes aliquando in purgatione canonica requiruntur. 262.c.1
Septem modi quibus maleficia nocere poſſunt. 314.c.1
Sex fines cur maleficia tela in ligna crucis dirigant. 162.c.2
Sexta feria dies ad crimina detegenda. 250.c.1
Sex modis quibus Cacodæmon homines poſſidet & lædit. 346.c.2
Signatio credentium. 195.c.2
Signum dignoſcendi maleficium. 173.c.1
Siluani & Fauni cum mulieribus extiterunt. 21.c.1
Simonis Magi artes. 65.c.1
Simile à coloribus formicarum ad vitia. 305.c.2
Sine culpa, niſi ſubſit cauſa nemo eſt puniendus. 83.c.1
Scopis aquam ſpargere excitat pluuiam. 146.c.1
Scutum fidei formatæ. 91.c.1
Solis virtus. 9.c.1
Solitarij cùm ſunt prudentes magis ſecundùm rationem loqui poſſunt. 347.c.1
Somniorum apparitiones. 50.c.1
Somnia ſecundùm complexiones. 86.c.1
Somnia Maleficarum. ibid.

Sortilegi

Sortilegi vel diuinatores duplices. 213.c.2
Specula noua impuritatem contrahunt ex mulieris menſtruatæ aſpectu. 9.c.2
Stella cometa eſt impreſſio calida & ſicca. 31.c.2
Stella in tranſitu D. Thomæ quomodo formata. ibid.
Succubi ex maleficio immiſſi. 178.c.1
Succubus publicè in Concilio Conſtantienſi ſe inter alias meretrices proſtituit. 339.c.1
Summariè & ſimpliciter procedatur. 254.c.2
Summæ Maleficæ & earum opera. 124.c.2
Super actum venereum quare diabolus magis maleficia exercitet. 22.c.1.2
Superſtitio quid ſit. 206.c.2
Suſpectus de vehementi generaliter abiuret. 258.c.2
Suſpectus de maleficio nihil commodato dandum aut donandum. 205.c.1
Suſpecti de hæreſi Maleficarum ſunt in triplici genere. 256.c.1
Suſpicio vehemens quæ ſit & quomodo tollatur. 257.c.1
Suſpicio Hæreſis triplex. 256.c.1
Suſtinens excommunicationem per annum hæreticus habetur. 269.c.1

T

Taciturnitatis maleficium Haganoæ. 248.c.1
Taciturnitas in torturis vnde proficiſcatur. ibid.
Tam difficulter quæſtionatur magus, quam exorciſatur obſeſſus. 243.c.2
Telonium impoſitum conſulentibus Maleficam. 174.c.1
Tempeſtates à Maleficis quomodo concitentur. 320.c.1
Tempeſtates adiurationibus quomodo impediantur. ibid.c.2
Templum Dei vnde ſimus. 339.c.2
Tentatio cui non conſentitur an ſit peccatum. 312.c.1
Teſtes cogendi ſunt in cauſis Eccleſiaſticis. 226.c.2
Teſtes pluries examinari poſſunt. ibid.
Teſtes duo quando ſunt concordes quid faciendum. 225.c.2
Teſtes ſingulares non ſufficiunt in cauſa hæreſis. 226.c.2
Teſtes ſingulares qui ſint. 225.c.1
Teſtes falſi quomodo puniendi. 284.c.1
Tormenta continuanda non iteranda. 245.c.2
Tormenta non iterantur niſi ſuperueniant indicia noua. ibid.
Transformatio Sathanæ in S. Siluanum Nazarenum Epiſcopum. 145.c.1
Traditur brachio ſeculari abiuratus de hæreſi vehementer, non autem leuiter tantùm. 280.c.2
Tradendus brachio ſeculari prius ordine eſt denudandus. 278.c.2
Tranſmutatio quotuplex. 132.c.1
Tres ſpecies infidelitatis. 78.c.2
Tres columnæ fidei Apoſtolicæ. 312.c.1
Tres homines particulares in hominis natura. 343.c.2
Tredecim modi, quibus Maleficæ Maleficas traducunt vel deſerunt. 189.c.2
Tria attendat Iudex cùm delatus omnia negat. 231.c.2
Tria genera hominis tuti à maleficiis. 94.c.2
Tria præcipua vitia mulierum. 46.c.2
Tria in rerum natura ſunt quæ medium tenere neſciunt, Lingua, Eccleſiaſticus, & Fœmina. 40.c.2
Triplex Pœna Malefico irroganda. 238.c.1
Triplex genus Incuborum. 177.c.2
Triplex malum & bonum. 77.c.2
Triplici modo punitur quis iuſtè ob aliena peccata. 81.c.2

V

Vbi maior culpa, ibi maior pœna. 25.c.2
Vbi grauior eſt culpa maior vindicta exerceatur. 165.c.1
Veneratio magiſtratus eneruata maleficia. 320.c.1
Veritatem multi faterentur niſi metu mortis retraherentur. 244.c.2
Verbum Dei non minus quàm corpus Chriſti. 135.c.2
Veſte liuida ad modum ſcapularis monachi induitur abiuratus. 272.c.1
Veſtes non exuendæ ſunt illis quæ ab incubo vexantur. 338.c.2
Vetula quatuor Abbates interimens amore. 50.c.2
Vetularum aſpectus & colloquia amorem excutiunt. 327.c.1
Vetularum aſpectus venenoſus. 43.c.2
Vilia non ſunt ſcienda. 69.c.2
Vinum quomodo maleficæ comparent. 158.c.1
Vindicta triplex. 335.c.2
Violenta ſuſpicio ad condemnationem ſufficit, & eſt duplex. 256.c.1
Viri plus maleficiuntur, quam fœminæ. 181.c.2
Virtus Angeli ibi eſt vbi operatur. 131.c.1
Virgo Iohanna (quam Galli *Ieanne pucelle* vocant) exorta in Epiſcopatu Colonienſi. 332.c.2
Virgo Iohanna Bohemis Huſſitis bellum denunciat, ſed incaſſum. 333.c.1
Virtus ſenſitiua an ſit dignior nutritiua. 54.c.2
Vi crucis Dauid cythara pulſans Dæmonem abegit. 40.c.1
Vir vxorem non ſuſtinens. 65.c.1
Vis aquæ benedictæ. 107.c.1
Vis ſalis benedicti. 96.c.2
Vis tituli crucis. 97.c.1
Viſu maleficia immittunt Maleficæ. 247.c.1
Vis verbi Benedicite. 179.c.2
Verum & Ens conuertuntur. 53.c.1
Vnguenta ex carnibus infantum. 114.c.2
Voces fœminarum ſunt mortiferæ 45.c.1
Voluntas recipit obiectum ſuum ab intellectu ſuo ratione boni. 54.c.1
Voluntas hominis ſoli Deo ſubiacet. ibid.
Voluntas regitur à Deo, ſicut intellectus ab Angelo. 53.c.1
Voluptas carnalis effœminat. 321.c.1
Voluptates inebriant mentes. 324.c.2
Vulgaris licita canonica purgatio. 233.c.1
Vt cinis facilè in lutum coaleſcit, humore profuſus, ſic homo peccatori ſociatus facilè peccat. 339.c.2
Vtilitates ex maleficiis pulſis emergentes. 320.c.2
Vxor quando propter ſuſpicionem fornicationis poſſit dimitti. 256.c.1
Vxor Loth à Diabolo fuit conuerſa in ſtatuam ſalis. 59.c.1

Z

Zoroaſtres artis Magicæ & Mathematicæ primus inuentor. 112.c.2

AVCTORES

Digitized by Google

AVCTORES

EX QVIBVS HOC OPVS deſumptum eſt, & ab Auctoritate citati.

DIONYSIVS Areopagita.
Ioann. Chryſoſtomus.
Ioan. Caſſianus.
Ioan. Damaſcenus.
Heraclides.
Hilarius.
Auguſtinus.
Gregorius Papa primus.
Iſidorus Epiſc. Hiſpanienſis.
Itinerarium Clementis.
Remigius.
Albertus Magnus.
Thomas Aquinas.
Bernardus Abbas.
Bonauentura Cardin.
Antonius Archiep. Florent.
Petrus de Bonauentura.
Petrus Damianus.
Nicolaus de Lyra.
Gloſſa ordinaria.
Paulus Burgenſis.
Magiſter Hiſtoriarum.
Magiſter Sententiarum.
Vincentius Beluacenſis.
Guilielmus Pariſienſis.
Petrus de Palude.
Petrus de Taranthaſia.
Scotus.
Guido Carmelite.
Alexander de Ales.
Ioan. Nider.
Rabbi Moyſes.
Compendium Theologicæ veritatis.
Vitæ ſanctorum Patrum.
Concilia.
Iura Canonica.
Boëtius.
Hoſtienſis.
Gratianus.
Thomas Brabantinus.
Raymundus.
Vbertinus.
Goffredus.
Cæſareus.
Bernardus.
Mich. Pielus.
Martinus Planſtch.
Acteſanus de Aſt.
Bartholomæus de Spina.
Ioan. Franciſcus Picus Mirandolanus.
Conſtantinus Parentinus.
Iacob Sprenger.
Henricus Inſtitor.
Bernard. Baſin.
Vlricus Molitor.
Ioan. Gerſon.

Thom.

INDEX AVCTORVM.

Thom. Murner.
Ioan. Laur. Ananiæ.
Paul. Gryllandus.
Bernard. Comenſis.
Franc. Penna.
Ioan. Franc. Leo.
Ambroſius de Vignate.
Alij etiam ſunt (Amice Lector) quicquid auxilij Maleficorum, & Dæmonis naturæ cognitionem appetentibus præſtare valeant: tuo calculo relinquimus diiudicandum.

FINIS TOMI PRIMI.

Digitized by Google